JONSTONI
HISTORIA
NATURALIS
DE
ARBORIBUS
TOM. I.

D. b.
6

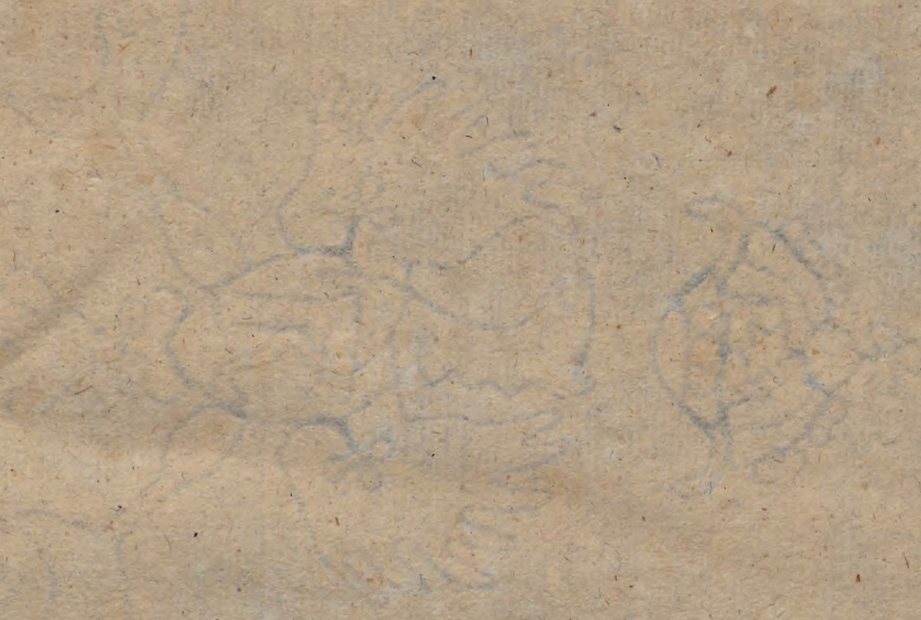
Du I 4026, N,
4°

Schrank

A 4
18
a
60 l.
6 Vol.

D b 6

Dir. 2,4

Matthæus Merian Inuenit. *Melchior Küsell sculpsit.*

IOANN. IONSTONI
HISTORIÆ NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
ET
PLANTIS
LIBRI X.

TABVLIS CENTVM TRIGINTA SEPTEM

AB ILLO CELEBERRIMO

MATHIA MERIANO

AERI INCISIS ORNATI
EX SCRIPTORIBVS TAM ANTIQVIS,
QVAM RECENTIORIBVS
MAXIMA CVRA COLLECTI,
QVOS
OB RARITATEM DENVO INPRIMENDOS
SVSCEPIT.

TOMVS PRIMVS

TABVLAS LXIII, EXHIBENS.

FRANCISCVS IOSEPHVS ECKEBRECHT
BIBLIOPOLA HEILBRONNENSIS
M DCC LXVIII.

1577
III 503003
BIBLIOTHEK DER NATURFORSCHENDEN GESELLSCHAFT IN DANZIG
POLITECHNIKA Biblioteka Główna GDAŃSKA
1946/47
111
Biblioteka Główna PG
R-317/3 2006

HISTORIÆ NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER I.
DE ARBORIBVS POMIFERIS ET SIMILIBVS.

Malus.

Titvlvs I.
De Pom-aciniferis.
Capvt I.
De Pom-aciniferis Claſſis primae.
Articvlvs I.
De Malo.

Tab. I.

Arbores Pomiferas quas vocem, ſuperius dixi. Sunt autem hae vel *Pom-aciniferae* vel *Pom-oſſiferae*. *Illae* in tres claſſes diſtribuuntur: in quarum prima 1. *Pomus* ſeu *Malus*. 2. *Malus Cydonia*, 3. *Malus Citria*, 4. *Malus Limonia*, 5. *Malus Arantia*, 6. *Malus Punica* et 7. *Pyrus* habentur: de quibus quid apud *Veteres* et *Recentiores* occurrat, videbimus: ad easque ex Exoticis nonnullas referemus.

Plin. H. N. l. 13. c. 13. l. 15. c. 28. l. 16. c. 18. 24. 25. 26. 28. 30. 32. 44. & l. 17. c. 13.

I. *Pomus* ſeu *Malus* Veterum, ex *Arbore* et *Fructu* differentias ſortitur. I. *Pomus arbor* duplex eſt apud eos: I. *Domeſtica*, 2. *Sylveſtris*. I. *Pomus arbor Domeſtica Veterum*, eſt τὴν ὄψιν ἐυτελὴς, et illico in ramos *χί-ζεται*. *Radices* διαπιπολαίοι, paucae. *Caudex* corporis rari unus, cui nodi ἰδιωτάτοι, ferarum roſtra reddentes, adhaerentibus uni maximo minoribus. F*olia* carnoſa, mucronata. *Flores* φυλλώδεις, fructuum integumento inſident. *Fructus* callo ſe commendat, ſucci ſpumei, odoris acuti, ex annotinis ſurculis gignitur; et facilime ante maturitatem amittitur. Semina intus ἐν κελύφεσι δερματικοῖς, ἀθρόα μετ᾽ ἀλλήλων. Citiſſime ſeneſcit, minoraque tum vermibusque obnoxia poma fundit. Sed et ipſae arbores celerrime vermiculantur; ſed iterum e radicibus repullulant. *Reperitur* ubique, et in Ponto. Subit et montoſa, quamvis pingue et laetum ſolum amet. *Vſus* foliorum, florum et germinum in adſtringendo. Ex fructu vinum paratur. 2. *Pomus arbor*

Theoph. H. P. l. 1. c. 5. 9. 13. 14. 18. 21. 22. 23. l. 2. c. 3. l. 4. c. 6. 14. l. 5. c. 4. 10. Theoph. de C. P. l. 4. c. 1. l. 2. c. 16.

Malus. *bor ſylveſtris Veterum*, bifera Plinio. Mala ſunt parva, vernis ſimilia, urbanis acutiora odore. Id peculiare acerbitatis et improbitatis convicium et vis tanta, ut aciem gladii perſtringat.

Dioſco. M. M.l.1.c.159 Plin. H. N. l.15.c.14.

II. *Pomorum* varia ſunt apud Plinium, Columellam, Varronem, Macrobium, Athenaeum *Genera*, quae a tempore matureſcendi, Perſonis, Locis, Figura, Colore, Sapore & aliis accidentibus ſumſere. 1. *A tempore matureſcendi*, ſunt *Verna* et *ſerotina*, quorum illa Cultura miteſcunt, et aliquando ſine nucleis naſcuntur. Dioſcoridi μελίμηλα, γλυκύμηλα; Catoni *mala muſtea*. Arbor δίφορα eſt; bis ſe flore induit et foetificat, niſi hyems prohibeat.

Dioſc. M. M. l. 1. 161. Cato de Re Ruſtica.

2. A *perſonis* ſunt: *Appiana*, Cotoneo inſita, magnitudine Claudianorum, rubentia. *Scandiana*, quae melius quam Claudiana dicuntur. *Sceptiana* vel potius Seſtiana ab inventore liberto, inſigni rotunditate. Aliis *Sextiana*, *Ceſtiana*, *Ceſtomela*, et *Pezomela*. *Quiriana*, quae aliis *Quiriniana*. *Dionyſiaca* minuta, ex quibus coronæ ſtatuarum Bacchi. 3. *A Locis*, *Peluſina* cum Petiſiis forte eadem. *Ameriana*, quae maxime durant, *Temeriana* quibusdam. *Epirotica*, quae primum in Epiro provenere. *Tiburtia*, quae ſucco Picenis cedunt, facie praeſtant. *Martiana* vel *Mattiana*, ex quodam in Alpibus vico. *Delphica*, quae Delphis creſcebant. *Dacica* prima adventu et decerpi properantia. *Mordiana* a Mordia, ſpecioſiſſima, optima, et orbicularis reſpondent. *Sylvatica*, quotannis olim Romae condiri ſolita. 4. A *Figura* ſunt: *Orbiculata*, figura orbis in rotunditatem circumacti. *Orthomaſtica*, a mammarum effigie. *Spadonia* a contritione caſtrati ſeminis. *Gemella*, in quibus unum imo geminum in latere medio erumpit folium. *Melophylla* aliis. *Panucea*, quae celerrime in rugas marceſcunt. *Pulmonea*, quae ſtolide tument. *Melapia* denique, quae cognationem cum pyris habent. 5. *A Colore*, ſunt *Syrica*, rubentia et rutila. *Sanguinea*, quae moro inſita fuere. 6. *A ſapore*: *Auſtera*, *Acida*, *Acria*, *Acerba*, *Dubia*, *Aphratomela*, a celeritate miteſcendi dicta, γλυκύμηλα et *Melimela*, quae ſe ſapore commendant, nec nervos laedunt, κακοςόμαχα et καύσε ποιητικά. 7. *Ab aliis accidentibus*: *Scantiana* in doliis condi juſſa. *Petiſia* parva, gratiſſimi ſaporis, paulo ante Plinium adoptata. *Praſina* forte cum Petiſiis et Peluſinis eadem. *Varina*, *Ograna* ſeu *Ogratina*, *Veriana*, de quibus nihil occurrit. *Setania* et *Platanaria*, quae εὔχυλα et εὔκριτα. *Lapidoſa*, quae calculos intus habent.

Dioſc. M. M.l.1.16. Plin. H. N. l.XXIII.5.

II. *Recentiores* ab *Arbore* quoque et *Fructu* differentiam Mali deducunt. TAB. II.

I. *Malus Arbor* vel eſt *Domeſtica* vel *Sylveſtris*.

1. *Malus Domeſtica* eſt multiplex: nempe 1. *Vulgaris*, 2. *Pumila*, 3. *Non florens*, *fructificans tamen*. 4. *Floribus pallidis exigua*. 5. *Flore pleno*. 6. *Folio pyri*. 7. *Sine ſemine interius in fructu*. 8. *Fructu exiguo*.

1. *Malus domeſtica vulgaris* non eſt quod multum deſcribatur. Nota namque. *Radices* ipſi paucae, obliquae, et quae ſumma telluris ſtringunt. *Rami* e ſtipite inconditi, *folia* carnoſa, decidua. *Flores* πεντάφυλλοι, quos vere emittit. *Fructus*, qui *Malum* ſeu *pomum* vocatur, cute, carne, ſemine in membranaceis loculis contento conſtat, et pediculo appenditur: varium eſſe, mox videbimus. Quaedam tertio quoque anno melius ferunt, quod de ſua ſuburbana prodidit Scaliger. *Vſus florum* in maculis faciei, ſi aqua ex iis deſtillata laventur: *fructus* in Ophtalmia, ſi cocti cum aqua roſacea, lacte muliebri, medulla triticei panis cocta, cum ſaccharo Saturni et croco permiſta, oculis apponantur: in ambuſtione partis, ſi in aqua plantaginis coquantur.

Scalig. ad Theoph. de Cauſis l. 1. 26.

2. *Malus domeſtica pumila*, χαμαιμηλέα, fruticis eſt magnitudine. Poma, quae Brabantis *poma Paradyſi* & *S. Johannis*, præcocia ſunt, mediocriter dulcia, ex diluto flava, albicantia. 3. *Malum domeſticam non florentem*, *fructificantem* tamen in Geſnero invenies. 4. *Mali domeſticae floribus pallidis exiguae* fructus, poma nana Camerario, et ipſo vere funduntur. 5. *Malus domeſtica flore pleno*, in Eyſtet-

Dodon. Pempt. 6. l. 3. c. 1. Geſn. in Horto.

Geſn. in Append. horti.

Camera. in Horto.

ſtettenſi flore multiplice et pleniflora dicitur. 6. *De malo domeſtica, quae folio eſt pyri*, nihil occurrit. 7. Nec de illa, *quae fructum ſine ſemine fert*, quae eadem cum non florente, quicquam. 8. *Malus domeſtica fructu exiguo* in Italia conſpicitur. Magnitudo ſorbi domeſticae; color partim puniceus, partim glaucus; loculi membranei radiatae ſtellae inſtar intus; ſapor ſubacidus.

Bauhin. H. P. l. 1. 1.

2. *Malus ſylveſtris* plura mala producit quam domeſtica, ſed raro juglandem aequantia, at rotundiora, cortice tenui, pediculo longo. Succus loco aceti Gallis: impinguantur iis et ſues. Ὀριμαλίδες Theocrito. Eſt duplex, *Major* nempe, quae vel *Rubens* vel *alba*, et *Minor*.

Theocrit. Eydill. 5.

II. *Fructus* ſeu *Pomi* varia ex Gallis, Cordo et Bauhino recenſebimus genera.

1. *Galli* faciunt mentionem 1. *Canamilorum*, quae coloris lutei, saporis jucundi. 2. *Paradiſiacorum*, quae praeparva, praecocia, melleae dulcedinis. 3. *Rambureorum*, quae praegrandia, callo fragili et in ore liqueſcunt. 4. *Caſtinianorum*, caſtaneae cartilagine, auſterioris guſtus. 5. *Francerinorum*, quae rotunda, duriore callo. 6. *Johanninorum*, quae parva, albentia, et prima, quia circa feſtum Johan. prodeunt, eduntur. 7. *Praepomorum*, quae in Auguſto matura odorata et ſuavia. 8. *Roſeorum*, quae toto anno durant. 9. *Paſſipomorum*, quae turbinatiora et fugacia: ſemen in utero ſonat. 10. *Capenduorum*, quae principatum in Gallia obtinent. Cartilagine dura, ſaporis grati, in annum durabilia.

Cordus in Hiſt. Plan.

II. *Cordiana* mala ſunt vel *rotunda* et *globoſa*, vel *non rotunda*.

I. *Cordiana mala, rotunda* denominantur I. *A pulpa*, ut: 1. *Pulmentaria*, eaque vel *majora*, quae rubent et longis in purpura roſeis vibicibus diſtinguuntur: carne ſuccoſa, miti: vel *minora*, quae a majoribus non abeunt: vel *flava*, quae una parte raris ſanguineis vibicibus conſperguntur. 2. *Duracina*, tam *alba*, quae una parte in flavo rubent, altera ex viridi candicant, intus albeſcentibus maculis, quae per cutim transparent: quam *rufa*, quae carne ſolida, denſa. II. *A Colore*, ut ſunt: *Breſiliana*, *Crocina*, eaque tam *vulgaria*, quae ſerenis aeſtatibus puniceae maculae diſtinguunt, pluvioſis non item; aromatici halitus; quam *rubentia*, *roſacea* et *ſanguinea*. III. *A Sapore*, *Dulcia* tam *majora* quam *minora*, *Oenoximela*, *Oximela* majora et minora. IV. *A Similitudine* ſunt: *Pulmonea*, quae vel *ſimplicia* dulcium omnium maxima, carne fungoſa: vel *ſalici inſerta*, carne magis rara & aliquantulum amaricante. *Vitrea*, carne vitri obſcuri inſtar pellucida. V. *Ab aliis accidentibus*: *Epiſcopia*, quae omnium dulcium nobiliſſima, carne nivea, colore ab una parte roſeis tenuiſſimis vibicibus conſperſo, ab altera in candido pallido, cum vibicibus incerto et deſcriptu difficili: vocantur et *Cartectiana*, *Porſtorfiana*, quae carne Duracinis ſimili, guſtu vehementer generoſo. *Auguſtina*, quae parva, colore flavo, carne tenera.

Malus.

II. *Cordiana mala non rotunda* ſunt: 1. *Lata* eaque vel *Pulmentaria*, quae rubent et carne omnis ſucci experte conſtant. Vel *Paterniana* flava, e ſanguineo maculoſa, ſubacida. 2. *Acuminata* ſeu κορητίτθια, quorum *pythmen papillas virginum aſpectu repraeſentat*. 3. *Oblonga*, eaque vel *Gothardina*, quorum pythmen ſuperius profundiuſcule veluti lacunae inſidet. Sunt in ſpadiceo rufa: vel *Praſomela*, quae colore in viridi pallido. Carne dulci ſimulque acida. 4. *Anguloſa*, eaque vel *Longa*, quae à pediculo ad pythmena usque undique angulis craſſioribus ſulcantur. Vel *Rotunda*, praeteritis, longitudine excepta, ſimilia. *Epirotica* non deſcribit.

III. *Bauhiniana* mala ſunt triplicia, nempe *Rotunda*, *Oblonga*, et *aliarum figurarum*.

Bauh. Hiſt. Plant. l. 1. 1.

1. *Bauhiniana mala rotunda* vel ſunt *Minora* vel *Majora*. 1. *Minora* ſunt 1. *Wirtembergicum*, Wettich, *ſubflavum* ex pago Blieſpach. 2. Wettich *aliud minus*, quod nonnihil anguloſum; non grandeſcit, ut ajunt. 3. Wettich *tertium*, quod plane album

TAB. III.

Malus. et ad Januarium usque durat. 4. Wettich viridans, in luteolo ſubviridi, pediculo ſatis longo. 5. Wettich *Ital. minus*, cujus deſcriptio in minore. 6. *Oenomelum Wirtemb.* quod candidum et umbilico tenus anguloſum. Durat ad April. 7. *Duracinum latum Waldenſe* Rothärtling von Walde, ſeſſile. Durat ad Oporam usque. 8. *Duracinum acido-dulce*, Härtling im Walde, quod ad triennium, ſaltem biennium durare perhibent. 9. *Granoſum Zellenſe* Kornapfel in Zell, et Zenithapfel, quoad in ſegmenta caeſum diutiſſime aſſervatur. 10. *Sacerdotum*, Zenendtling, colore album, quibusdam partibus ſubluteum. 2. Vel *Majora*, ut 1. *Pomum orbiculatum* Waldenſium, Scheiblingapfel, carne tenera et alba. 2. *Duracinum*, quod vel *album Zellenſe*, paulo anguloſum, carne duriuſcula. Vel *album Bollenſe*, idem forte cum praeterito. Gall. *Blanc duré.* Vel *ſtriatum* ſeu D. Matthiae, Hartling Apfel, ſuperne anguloſum, rubore puncta inſperguntur. 3. *Virgineum acidum*, ſeſſile, ex albo ſubluteum, cum aliquot ſtriis rubeis. 4. *Orbiculatum*, quod vel *Bollenſe* album, acidum, modice depreſſum, vel Kreißling dictum, quibusdam Bichenbrunner quaſi fontiphagia dicas, quod Maji medio adhuc incorruptum manet. 5. *Oenomelum magnum Blienſpachianum*, elegans et anguloſum ſimul. 6. *Erythromelum*, vel *diu durans*, Roth Bachapfel, quaſi rubrum frixorium dicas, variegatum. Vmbilicus profundus eſt: vel *Fugax*, rother Weitlingapfel: vel *Acidum ſubadſtringens*, Schamapfel, quod rubedo faciei pudoris ſignum eſſe ſoleat. 7. *Tauricum aeſtivum*, magnum rubens valde. Sed Blienſpacenſe multa albedine perfunditur. 8. *Striatum Balnei*, Strimlinsapfel, anguloſum et multis ſtriis ac punctis rubens, et veluti pictoratum. 9. *Lotharingicum*, *cambour* dictum, ex flavo virideſcens, punctis quibusdam fuſcis araneoſisque conſperſum. 10. *Aeſtivum dulce*, ſeſſile, cute laeviſſima, cum eleganti circa pediculum purpuriſſo.

II. *Bauhiniana mala oblonga* vel ſunt *Minora*, vel *Majora*. 1. *Minora* ſunt 1. *Praſomelum Bollenſe* Grüningerapfel, colore omnium virideſcente, punctis albis aſperſum, anguloſum. 2. Juppenſchwenker *Bollenſibus dictum*, cum luteolo vireſcens, et guttis rubentibus aſperſum. 3. *Concharum Venerearum modo maculatum*, Seyapfel et Kernapfel, quod ex granis et ſemine proveniat. Vna parte eſt album, rubellum, altera cum maculis rubentibus. 4. *Loracinum*, Leyerapfel, quia Loram potionis genus ingreditur, perfuſum multo rubore, per quem ſtriae et guttae magis rubentes diſcurrunt. 5. *Sacerdotum*, Pfaffenapfel, *aliis* Zenendtling, album et ſubluteum. 2. *Majora* ſunt: 1. *Oenomelum Bollenſe album* Weinapfel et Seitzling, quod duplex, *primum* altera parte albicans, altera rubens: *ſecundum* anguloſum, carne candida ſubacida. 2. *Erythromelum Pariſiacum*, quod rubris ſtriis pulchre picturatur, aſperſis hinc inde punctis albis, non ſine luteolo colore. 3. *Taurinum hyemale*, Winter-Tauricher, Taurico aeſtivo ſimile, praedictis minus ſeſſile, et magis anguloſum. 4. *Tigurinum majus*, ſpecioſum, nonnihil turbinatum, carne friabili, dulcacida. 5. *Rubellum Waldenſe*, cujus ſuperior pars valde rubet, inferior hinc inde albicat cum pulchris ſtriis et veluti guttis rubris. 6. *Phrygomelum ſtriatum*, Bachapfel, Strebling dicto ſimilimum. 7. Feinſterling Zellenſibus dictum, medio, una parte cum ſtriis rubet. 8. Haßlecher dictum, multum rubens, intercurſantibus quibusdam partibus luteolis et vireſcentibus. Maturantur circa Paſcha, eſuique fiunt apta. 9. *Rubellum Bliensbachianum*, totum fere rubrum, ſatis anguloſum. 10. *Heiningium Bollenſe*, Heiningsapfel, latiusculum, ſeſſile, ſuperne nonnihil turbinatum, ex albo ſubluteum et ſubviride. Circa ferias natalitias ſunt bona. 11. Tröſtling dictum, ſeſſile inferna parte, ſuperiore turbinatum; rubet et palleſcit. 12. *Duracinum album et dulce* Grübling, album **TAB. IV.**

cum

cum virore et maculis oblongis luteis. 13. *Vlmenſe*, Ulmerapfel, ex luteo ſubalbidum. Contortum eſt aliquando et bipartitum.

III. *Bauhin. mala aliarum figurarum* ſunt: 1. *Turbinatum*, hocque quintuplex. *Dulce* Meylinapfel. *Album* Ulmerpfälling, longiuſculum. *Ex flavo vireſcens punctatum* Linkerapfel, ex albo ſubluteum et punctis candidis. *Majus vireſcens*, Hüttlingsapfel, quod pileum turbine ſuo referat, quibusdam Lauchsapfel, quaſi praſinum, et *Lacteſcentibus punctulis conſperſum*. 2. *Criſtatum*, in uno ſcilicet latere, ſecundum longitudinem, pediculus eſt contortus. 3. *Curtipendulum*, ſeu *Capenduum*, de quo ſupra. Eſt vel *majus*, cui cutis ſubcrocea, maculis verrucoſis ſcatens: durat biennium. Vel *minus*, quae Curtio Capendina. 4. *Curtipedaneum* ex inſitione forte Curtipenduli cum alia orta, carne flaveſcente, umbilico magno, profundo: quaedam punctis araneoſis perſperſa ſunt. 5. *Pentagonum*, utrinque ſeſſile, angulis quinque protuberantibus. 6. *Quadratum*, quod aliquando pentagonum, hexagonum, heptagonum, angulis nimirum protuberantibus, quorum pars ſuprema propter umbilicum, in gibbos et tubercula elevatur. Flavum eſt, et punctis araneoſis nigricantibus conſperſum.

EXOTICA.

Vid. TAB. V.

Ex Exoticis tam Aſiaticis quam Africanis et Americanis ſequentia ad Malum ἐξαιρέτως dictam refero. 1. *Caramboliferam Malabarum*. 2. *Janipabam Braſilienſium*. 3. *Anonam Oviedi*. 4. *Bruſathaër Chinenſium*. 5. *Pinipinichiſtillam*. 6. *Ovejerovam Maragnanae inſulae*. 7. *Pompoquam Taraſcorum*. 8. *Texoctliferam Mexicanorum*. 9. *Higuero Oviedi*. 10. *Acabam*. 11. *Jarapandibam Braſilienſium*. 12. *Arbores inſulae Maragnanae ſex*. 13. *Fruticem Braſilienſem innominatum*. 14. *Fructus Exoticos quatuor mala aemulantes*. 15. *Malorum Americanorum quatuor genera*. 16. *Macoquer Virginianorum*.

Malus.

Garzias Arom. l. 2. 15. Acoſta de Arom. c. 47.

I. *Caramboliferae* duplex deſcriptio, *Garziae* et *Bontii*. *Illi* eſt magnitudine cotoneae, *foliis* mali longioribus; *flore* πένταφύλλῳ ex albo rubeſcente, guſtu oxalidis: fructu canino teſticulo ſimili, per ſulcos alte impreſſos in quatuor partes diviſo. Malabaribus *Carambola*, Decanenſibus *Camarix*, Canariis *Carabelli*, Malayis *Bolymba*, Paludano *Botumbax*, Perſis *Chamaroch* dicitur. Apud *Bontium* habet folia pruni, et ſubtus populi, flores faſciculatos e pallido puniceos; quibus ſiliquae oblongae quadrangulares, aliquando pentagonæ ſuccedunt, in iis ſemina acida. *Vſus* fructus in bilioſis febribus: in pulverem contriti cum betele in ſecundinis pellendis: *ſucci* in nubeculis oculorum tollendis.

Palud. ad l. 4. Orient. Ind. c. 10. Linſchott. Ind. Orient. l. 4. 10. Bont. Med. Indo. p. 57.

Cluſ. Exotic. l. 1. 10. Marcgrav. Hiſt. Plant. Braſ. l. 3. 1. De Laet Ind. Occid. l. 5. 3. Piſo de fac. med. ſimp. Braſ. l. 4. 15. Bauh. H. P. l. 3. 5.

II. *Janipaba Braſilienſium*, aliis *Genipat*, *Xagua*, *Jenipapo*, *Junipappe*, duplex eſt. 1. *Fructu majore*, quae figura fagi, *ligno* medulloſo, *frondibus* bubulae linguae inſtar, et ſeſquipedem longis (Piſoni folia ſunt cubitum longa, quae ſingulis annis menſe inprimis Decembri defluunt) *flore* Narciſſi aemulo, πενταφύλλῳ, deorſum vergente, flavo, quem Aprili et Majo protrudit. *Fructus*, qui in ramorum extremo, aliis aliis impoſitis, mirando modo provenit, eſt rotundus, magnitudine mali aurantii, cortice lento cinereo, ſub quo caro flaveſcens, vinoſa; in medio cavitas, ſeminibus, quorum grana compreſſa, ſuborbicularia praegnans. Immaturus tingit colore ex nigro ſubcaeruleſcente, qui nullo modo abluì poteſt, ſed poſt octo et novem dies ſponte evaneſcit. Vngues nunquam colorem mutant, niſi et ipſi mutentur. Ex eodem liquor contra ventris fluxum et ardores inſervit. Ex maturo, qui Meſpilorum inſtar putreſcit, vinum exprimitur. Naſcitur in locis ſylveſtribus ad flumen S. Franciſci. 2. *Fructu minore*, Ximeni *Xahuali*, *folia* fraxinea, quae ſingulis menſibus mutantur: *materia* gravis, pardi coloris: *fructus* capitello papaveris ſimilis, ſed abſque corona. Aqua ex eo expreſſa tinctum corpus nigredinem concipit, quae deleri non poteſt,

Malus. eſt, decimo quinto die ſponte evaneſcit.

Ovie. Hiſt. Ind. 8. 18. Reccus Theſ. Rer. Med. Nov. Hiſp. l. 1. 60.

III. *Anona Oviedi*, novae Hiſpaniae incolis *Quauhtzapotl* et *Texaltzapotl* dicitur. Arbor eſt Guanabano magnitudine et forma ſimillima. *Foliis* Aurantiae mali, ſed anguſtioribus. *Floribus* candidis, et in tres angulos diviſis, qui pyrorum praecocium flores, odoris ſuavitate aemulantur. *Fructus* rubris et herboſis notis variegatur, nec Melonis Americanae magnitudinem excedit, intus nucleis exiguis et nigris ſcatet. Magno eſt apud Americanos in pretio. Nierembergius ſaporem juſculi, quod *Maniar blanco* Hiſpanis, aemulari; Cluſius Guanabanum utpote firmiore carne, ſuperare judicat: flatus generare, nucleos alvum ſiſtere, apud de Laetium invenies; germina reſiſtere venenis, apud Nierembergium. Naſcitur in inſula Haitina, et provincia novae Hiſpaniae Quaunahuacenſi. Dicitur tamen prope Tzontzonate, ac D. Servatoris oppidum, *genus* quoddam provenire, cujus ſeminis nuclei decem duodecimque ſumpti, leviter ac ſine moleſtia bilem ac pituitam purgent.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 108. Cluſius ad Gar. l. 2. c. 9.

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 3. Nieremb. Hiſt. Exot. l. 1. c. 73.

Scalig. Ex. 181. ſect. 10. Pigafettain itinerario. Bauh. H. P. l. 1. c. 50.

IV. *Bruſathaër* Chinenſium, viſenda eſt vaſtitate, et tanta, ut in ea immenſae magnitudinis avibns ſtabulari liceat. Tam grandes ſunt, ut eis etiam graviora animalia ſuſtollantur et auferantur. Fructus fert Anguriis non minores.

Mon. Med. ſimpl. c. 50. Bauh. H. P. l. 1. c. 68.

V. *Pinipinichiſt.* deſcriptionem apud nullum fere autorem invenio. Mali tamen eſt ſimilitudine. Fundit lacteum eumque aliquantulum denſum et viſcoſum, e reciſis ramis liquorem, qui *Pinipinichi* incolis dicitur. 3 vel 4. ipſius guttae ex vino ſumptae, bilem et aquas per alvum validiſſime purgant, niſi vinum, iuſculum, vel aliud quid ſuperfuderis. Tum nempe operatio ſiſtitur. Calidum et ſiccum Monardes ponit in tertio.

De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 11.

VI. *Ovajerova* Maragnanae inſulae incola eſt. Arbor alta et vaſta, *foliis* quercus, ſed paulo maioribus, floribus dilute flaveſcentibus. *Fructum* fert pedem longum, maioribus melonibus parem, extra et intus flavum, ſuaviſſimi et fragrantiſſimi odoris, ſed exilibus et nigricantibus nucleis plenum.

Ximenes apud de Laet. Ind. Occid. l. 5. c. 3. & 21. Reccus Rer. Medicar. Novæ Hiſp. l. 1. c. 48.

VII. *Pompoquam* Taraſcorum Indi plerumque *Copalxocotl* vocant. Materies eius Copal redolet; et quia facile ſecatur, nec unquam ſe findit aut cariem ſentit, pro commodiſſima ad ſculpendas imagines habetur. Fert *fructum* exiguis pomis ſimilem, dulcem quidem, ſed adſtringentem. Salivam hic viſcoſa fundit, quae febres et ſanguineas dejectiones applicata ſanat. Et quia ceraſi fert folia, *Ceraſum gummoſum* ab Hiſpanis dicitur.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 62.

VIII. *Texoctlifera Mexic.* arbor eſt mediocris, permultis *ſpinis* horrens, *foliis* malorum noſtratium, ſed aſperioribus et ſerratis. *Mala* fert, noſtratibus ſimilia, ſed parva, nec nucibus juglandibus majora, lutea, ante maturitatem praedura, poſtquam maturuere, adipi mollitudine quadam paria, ingrato ſapore, ſed qui a multis non habetur inſuavis. *Semen*, quod in ſingulis pomis triplex, lunatum, magnum, duobus angulis et uno dorſo inſigne, lapidi duritie non cedit. Mexicani permiſſa prius putreſcere, in emporiis venditant. Diutius ut incorrupta ſerventur, aqua nitri conſpergunt. Germina tuſa et ex aqua ſumpta exanthematis medentur. Montoſis locis ſponte provenit.

IX. *Higuero Oviedi* Braſilie. *Cujete*, corrupte *Cochine* dicitur. Naſcitur contorte, *folia* ſemipedem longa ad tubercula ramorum, qui digiti intervallo a ſe diſtant, 6. 7. 8. frondatim et alternatim apponuntur: uno die omnia certis temporibus amittuntur, aliis biduo ſuccreſcentibus; *flores* 3. aut 4. in ramis et caudice figura pene lilii, ex albo viridi, venulis dilute purpureis variegati, 5. inciſuris in 5. acuminata folia dehiſcentes; in quorum medio 5. ſtamina: ultimum auripurgii figuram refert, eique flos inſidet, odoris nauſeabundi, detrahique poteſt, ut caro de veru. *Fructus* vel ovi ſtruthionis, vel capitis humani figura, oblongus quandoque, initio viridis, per maturitatem niger et durus; *ſemina* in eo cucurbitina, fuſca, faſcia ſimplici

plici convoluta, per totam pulpam, quae alba, odoris Naſturtii, ſparguntur. Immaturus ſaccharo conditur. Maturus patinarum, poculorum et lagenarum loco habetur.

X. *Acaba* fulvo maculatur colore. *Fructum* habet parvum et tenuem, odorum, oris halitum in multas horas commendantem, colore extra viridi, magnitudine diverſa, ſapore grato ac noſtris Apianis malis, ſi exquiſite maturuerint, minime cedente. In 3. praecipuas dividitur differentias, *Tologdato*, *Goyot* et *Bolongon* vocatus. Flatum et pituitam generat, et ventrem emollit. Mos indigenis poſt eſum, ab omni potionis genere, ne ob immodicum humorem putreſcant, abſtinere.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 15. c. 83.

XI. *Iarapandibae Braſil.* quam Luſitani *leniparanduba* vocant, pauci rami, *folia* ſine pediculis ullis figura pene linguae, pedem longa: *flos* ὀκτοφύλλος, roſaceus, orbicularis, trium digitorum diametro, craſſo ligneo pediculo inſidet: in medio ejus ſtaminula in orbem compoſita, ſemilunae inſtar incurvata, lutea, apice flavo et tremulo. *Fructus* maliformis, ſuperna parte planus, extra gryſeus, intus flavus, in quo nuclei magnitudine Amygdalae, cordis humani figura, cortice epatico, in duas partes fiſſiles, albi. Quilibet filamentoſam ſubſtantiam arteriae figura, ſuperius inſertam habet, quae ex omnibus nucleis prodeuntes, in media fructus cavitate uniuntur. Forte, *Macoquer Virgin.* quod C. Bauh. ad Pepones, Ioh. ad Nuciferas retulit.

Piſo facult. ſimplic. l. 4. c. 102. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 9.

XII. *Arbores inſulae Maragnanae ſex* ſunt iſtae: 1. *Bannana* arbor procera, *foliis* praegrandibus, cubitum longis et binos palmos latis: fructu cucumeris pene magnitudine, cortice croceo, ſed carne pomi inſtar albicante. 2. *Pacourii* vaſta arbor, pomi frondibus flore albo, fructu duorum pugnorum magnitudine, cortice dimidium pollicem craſſo, binos aut ternos haud inſuaves nucleos continet. Cortex coctus aut ſaccharo conditus, in deliciis. 3. *Wameabec*, magnitudine, frondibus, floribus atque fructibus a pomo non multum abludit. Sunt iſti crocei, ſed nuclei ob inſignem acrimoniam non manduntur. 4. *Acaja*, ingens arbor, foliis pyri, floribus rubicundis, fructu minoris pomi inſtar, ſed oblongi forma, et acidioris ſaporis. 5. *Vva-Cavae* pomi arboris eſt magnitudo, frondes aurantiae, flos ſubcroceus, fructus inſtar ovi oblongus, flavus, et palato gratus. 6. *Vva-pyrup* arbor eſt aculeata, foliis juglandis, floribus e flavo, caeruleo et rubro colore eleganter diſtinctis. Fructus, quem fert orbicularem, et menſis pergratum, nonniſi pluviis menſibus decerpitur.

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11. — Malus.

XIII. *Frutex Braſilienſis innominatus*, ſimilis eſt arbori Janipabae. *Folia* in frondes congeſta, ſed longe minora. *Flores* figura Narciſſi πενταφύλλοι, confertim in uno ramulo duodecim, viginti et plures; quorum quinque, ex quibus conſtant folia, ſunt idem cum ſcapo cavo, per quem filum quoddam tranſit usque ad medium floris corpus. *Fructus* eſt nucis juglandis figura, viridis, per maturitatem niger: in quo multa ſemina, malorum modo transverſim poſita, et caro ſpongioſa. Maturus ſemper cavus invenitur.

Marcgr. Hiſt. Plant. Braſ. l. 11. 4.

XIV. *Fructus Exotici mala aemulantes* ſunt iſti: 1. *Fructus Braſilianus Junipappeywae non valde diſſimilis*, ſuperna parte planus, et quodammodo in tenerum umbilicum deſinens. Semina in eo rugoſa, Staphysagriae ſeminibus non diſſimilia, quae nucleum in duas partes diviſum continent. 2. *Fructus alter Braſilianus*, ovali figura inſtar mali Citrii, ſuperne tamen mucronatus, duro ſed lento cortice, pulpam nigram continens, quae vetuſtate in pollinem faceſſit. 3. *Locos* fructus in inſula Magador, in arbore ramis et foliis carente, putamine fibroſo, nucleo amygdalino. 4. *Brindoyn* Linſchottano, *Brindones* Garziae, fructus Indiae Orientalis. Modicum deforis rubet, ſaturate interius. Nigredo maturatione contrahitur. Saporis eſt admodum acidi, delectanturque eo genialiter Indi, et a tinctoribus frequenter uſurpatur. Cortices conficiendo aceto inſerviunt. 5. *Beguill*

Cluſius Exot. l. 2. c. 7. — Clus. ibid. — Ind. Occid. p. 8. — Linſch. p. 4. Ind. Orien. 10.

Malus Purches. Navigat. T. I. l. 4. c. 4. l. 1. p. 415.

fructus in ſinu S. Auguſtini, prope Sierram Lionam proveniens, magnitudine mali, cute aſpera et nodoſa veſtitus, ſub quo pulpa fragorum inſtar, ſive coloris, ſive granorum rationem habeas. 6. *Beninganion* fructus ejusdem loci, limonis magnitudine cute rubida, ventriculo gratus. 7. Agmen *poma Sodomae et Gomorrhae* claudant. Viridantia haec, adſpectu ridentia et nitida. quaeque edendi generent ſpectantibus cupiditatem, ſed intus favilla et cinere plena. Si carpas, fatiſcunt, et in cinerem reſolvuntur.

Cotov. Iti. Hieroſol. l. 11. c. 18.

XV. *Malorum Americanorum* genera ſunt *Mala Guianenſia*, *Poma Nicaraguae Bentzoni*, *Hiaci*, *et Poma Diuretica*. 1. *Mala Guianenſia*, *Pinas* dicuntur, et totius mun[illegible] poma ſuperant, nec ullibi m[illegible]ra quam in Guiana. 2. *Pomum Nicaraguae Bentzoni*, nulli alteri Indiae parti conceſſum eſt. Eſt pyri noſtri ferme ſpecie, ligno interiore rotundo, nucis craſſitudine et dimidio amplius, dulciſſimi et jucundiſſimi ſaporis. Arbor ipſa procera exiguis foliis veſtitur. Johannes Bauhinus ad myrabolanos retulit. 3. *Hiaci*, poma maris mortui imitantur. Inania ſunt. Fere nihil habent, niſi corticem, et oſſiculum inteſtinum, praeterea vacua. 4. *Poma Diuretica*, comeſta urinam prouocant, & emittere cogunt ad ſanguinis colorem.

Ind. Occid. p. 8.

Cluſ. Exot. l. 11. c. 8.

Niceremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 87.

XVI. *Macoquer Virginenſium* ſecundum Cluſium fructus eſt orbicularis, cortice exterius duro, laevi et ſubfuſco, interius nigra membrana inducto, per quem fibrae a pediculo ad ſummum ſparguntur. *Pulpae* nigrae, acidae vel potius ſalſae inſunt, *grana* ſubfuſca, plana, cordis effigie, medulla albicante. Datur et oblongior. Barbari re aliqua vel bello defuncti, foco aſſidentes, exemtis granis, lapillis eum implent, et bacillis ſtrepitum excitant. De Laet Macoquer, peponem potius eſſe, putat. Bauhinus vix a Janipabae fructu differre. Et certe magna inter utrumque aemulatio.

Cluſ. Exotic. l. 11. c. 11. Bauhin. H. P. l. 3. c. 5. De Laet Ind. Occid. l. 3. c. 22.

ARTICVLVS II.

De Malo Cydonia.

Malus Cydonia.

TAB. V.

ET de Arbore itidem et de fructu hic ex Antiquis dicendum.

1. *Mali Cydoniae* arboris, nulla apud eos occurrit differentia. Sed nec ejus integram deſcriptionem apud Theophraſtum, Dioſcoridem et alios invenies. Ex iſto colligitur, *folia* illi ſimilia arbutum; longiora, aſperiora et craſſiora, ſalviam habere. Galenus plus interdiu quam noctu redolere ſcribit. *Fructus* ſunt λεπτῇ πεπεκωμένοι ἄχνῃ: incurvatos trahunt ramos, prohibentque creſcere parentem. Succus diu durat. In Creta primo *prodiere*, inde in Graeciam allata ſunt. Ferunt ſtatum mediocris ſitus, et in planis et in declivibus proveniunt. *Uſus foliorum et florum* viridium et ſiccorum in inflammationibus oculorum, haemoptyſi, et mulierum menſibus: exque illis oleum melinum: *Lanuginis* in ſanandis carbunculis. *Poma* decocta, προσκλίσματα ſunt δακτυλίε καὶ ὑςέρας προπτώσει: cruda, in cataplasmatibus πρὸς ςέγνωσιν κοιλίας, ςομάχε ἀνατροπτὴν καὶ πύρωσιν adhibentur. De vi contra venena inferius habebis. Vtiliſſima, quae ex Sicilia veniunt. Ex carne cum melle cocta, fiebat in Iberia et Syria *edulium*, quod recens adhuc Romam perferebatur. Olim ſalutatoriis cubilibus ad odorem includebantur, ſimulacris etiam noctium conſciis impoſita.

Galen. de alim. facul. l. 2. c. 23. Plin. H. N. l. 15. c. 11.

Dioſco. M. M. l. 1. c. 160.

Galen. de Alim. facu. l. 2. c. 23. Plin. H. N. l. 15. c. 11.

II. *Poma Cydonia* varias apud Dioſcoridem et Plinium ſortiuntur differentias.

1. *Dioſcoridi* alia ſunt ἀληθινὰ ſeu *vera et germana*, quae parva, rotunda et odorata ſunt, qualia et ad uſum legi oportet. Alia *Struthia* et magna, quae Galenus *Struthiomela* appellat. In Aſia ita vocari, dulciora et majora, minusque acerba eſſe ſcribit. Nicander Thyatirenus cum

Dioſco. M. M. l. 1. c. 160. Gal. de tu[illegible] end. ſanit. l. 6.

Athen. Dipnoſ. l. 3.

malis

malis cydoniis confundit, ut apud
Athenaeum legimus. Fit ex iis me-
dicamentum, quod cum melle, pi-
peris albi, Zingiberis et aceti pau-
xillo, componitur, ultra annos ſe-
ptem durat, et ventriculo exſoluto
Plin. H. N. robur conciliat. 2. Plinio plura ſunt
l. 15. 14. genera. Chryſomela inciſuris diſtin-
cta, colore ad aurum inclinato. Quae
candidiora, *Noſtratia* cognominata,
odoris praeſtantiſſimi, *Neapolitana*,
quibus et ſuus honos. Struthea,
ex eodem genere, quae odoratius
vibrant, ſerotino proventu. Mu-
ſtea, quorum et Columella memi-
nit, quae inter praecocia referuntur.
Mulviana cotoneorum ſtrutheis in-
ſitorum genus: quae ſola ex his vel
Plin. H. N cruda manduntur. *Lanata* denique,
l. 15. c. 14. quae pene peregrina ſunt, in uno
Italiae agro Veronenſi naſcentia. La-
nugo ea obducit, ſtrutheis quidem
Perſicisque plurima; his tamen pe-
culiare nomen dedit, nulla alia com-
mendatione inſignibus.

III. Recentioribus et *Arboris* et
Fructus diverſa ſunt Genera.

Dodon. 1. *Malus Cydonia* arbor vel eſt 1.
Pempt. 6. *Sativa*, vel 2. *Sylveſtris*.
l. 3. c. 5.
Tabern. l. 3. 1. *Malus Cydonia ſativa*, aliis *Co-*
ſ. 2. c. 49. *tonea*, eſt humilis fruticis inſtar. *Ra-*
Trag. part. *dicibus* ſpadiceus et fuſcus cortex.
3. c. 43.
Camer. in *Caudex* nonnihil incurvus, ſquamo-
Epit. Matt. ſo libro. *Folia* ſubrotunda, carno-
p. 142.
Port. Vill. ſa, prone lanuginoſa, pube candi-
l. 5. c. 11. cantia. *Flores*, ſole ab ariete ad Tau-
Cord. H. rum properante, fundit, in purpu-
P. l. 3. c. 11.
Matth. in reo candidos, ſylveſtris roſae figura.
Dioſcor. *Fructus* inciſuris quandoque criſpati,
l. 2. c. 204. lanugine obſiti, et juxta ſuum πυθμένα
Ruell. H.
P. l. 1. c. 72. plerumque foliati, quibus caro lu-
Bauhin. H. tea, et ſemen nigricans in membra-
P. l. 1. c. 3. nis quinque cellulis incluſum. *Vſus*
Floris viridis in oculorum rubore,
ſi cum aliis convenientibus contun-
datur. *Lanuginis* in haemorrhagia,
et carbunculis. *Pomi* in vaporibus
vini reprimendis, dyſenteria et cho-
lera, ſi aſſetur: in cohibendo vomi-
tu, ſingultu &c. ſi crudum cum oleo
maſtichino imponatur: in urina mo-
venda, ſi conditum cum melle ſu-
matur: in pruritu ſcorbutico, ſi in
eſſentiam, in imbecillitate ventricu-
li, ſi in ſpiritum redigatur, in dy-
ſenteria, haemoptyſi, menſtruorum Malus
fluxu, ſi in ſuccum verſus, cum Cydonia.
Corallis rubris ſucco Macis, hypo-
ciſtide decoctus propinetur: in pe-
ſte, ſi bibatur, excitat ſenibus ſu-
dorem: in purgandis corporibus,
ſi vitro Antimonii impraegnetur, vel
Diacydonium inde fiat. Lethalium Athen. Di-
venenorum vires odore retundere, pnoſ. l. III.
juviſſeque qui ſagittis viperina ſanie
et humano ſanguine tinctis icti erant, Plin. H. N.
proditum. Sed et Celtiberi Veratri l. 11. c. 53.
Rhodigin.
ſuccum, quo ſagittas inficiebant, ad variar. lect.
mala Cydonia repoſitum elangue- l. 12. 42.
ſcere deprehenderunt: reſtitui vires,
ſi ſuper excrementi virus ſuſpende-
retur.

2. Malus Cydonia ſylveſtris ſati-
vae per omnia ſimilis eſt, flore nu-
meroſiore, ramis minoribus et fru-
ctu minore. In Danubii petroſis
ripis et in collibus, ſponte ſua pro-
venit.

IV. Poma *Cotonea* Recentioribus
ſunt: 1. *Minora* Cordo ſtruthea, aliis
χρυσόμηλα, pyrorum modo turbina-
ta, ſtriis profundioribus, lanugine
denſiore, carne qua ſeminum con-
ceptacula ambit lapidoſa: quae ma-
gis odorem vibrant. 2. *Majora*
Geſnero *pyra Cotonea*, Caſtori *ſtru-*
thea, ſuperficie glabra, lanugine
pauca vel nulla, carne fungoſa. Ma-
tureſcunt Septembri et Octobri.
Neapoli trilibria habentur. *Cruda* ſi
penſilibus uvis per hyemem appen-
dantur, in tantum eas acerrimo ſuo
ſapore vitiant, ut marcore confician-
tur. 3. *Media*, quae aliis *Milviana*
ſeu *Notha*. Proveniunt ex Cotoneis,
quae ſtrutheis aut contra inſita fuere.
Majora ſunt primis, minora ſecundis.

EXOTICA.

EXOTICA, quae ad eam referun-
tur, ſunt: 1. Igbucamici Braſiliano-
rum. 2. Melocorcopali. 3. Siri-
folifera Bengalenſium. 4. Cochiz
Tzapotl Tabaſcenſium. 5. Tlilt-
zapotl & 6. Apeiba Braſilienſium.

I. *Igbucamici Braſilianorum* eſt De Laet
arbor praefecturae S. Vincentii per- Ind. Occid.
familiaris; fert *fructum* exiguis ma- l. 15. c. 8.
lis ſimilem, intus exiguis granis re-

Malus Cydonia.

fertum, praeſentiſſimum, ut ferunt, adverſus dyſenteriam remedium.

Scalig. Exerc. 181. l. 13. Bauh. H. P. T. l. l. 1. c. 30.

II. *Melocorcopali* a Corcopal provincia Indiae nomen ſumſit. Cydonii eſt magnitudine et foliis. Praegrandem gerit fructum, Melonis figura, eodemque ſulcatum modo, intra quem terna quaternave grana, acinorum uvae facie, acore ceraſi. Eſt et edendo, quia ſuauiſſimus, et ad Medicinas, quia pravos humores per alvum expurgat, utilis. *Corcopal*, Thevetus, qui et in promontorio Comari fertiliſſimo provenire ſcribit, et ex eo Lugdunenſis vocat.

III. *Sirifoliferae Bengalenſium* oleae magnitudo, folia Perſicae, flores pauci et ſtatim decidui; fructu per initia tenero, ex viridi nigricante, cortice tenui, (ſiccatus nucis Indicae putaminis inſtar durus eſt) qui maturus Cydonii mali magnitudinem ſortitur. Luſitanis *Marmelos de Bengala*, Garziae Cydonium Bengalenſe, vulgo Indorum *Sirifole*, Medicis *Beli*, aliis *Chicocapotes* dicitur: et eandem fere cum Capotes Novae Hiſpaniae faciem gerit. Naſcitur in Bengala; fructus tenellus ſaccharo vel aceto conditur. Si, dum aſſatur, crepet, pulpa excuſſa tormentarii pulveris inſtar adurit.

Ind. Occid. p. 6. l. 4. c. 23.

Bauhin. H. P. l. 1. c. 39.

Nieremb. H. B. l. 15. c. 74. Reccus Theſauri Rer. Medi. Nov. Hiſpan. l. 3. c. 59. De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 30.

IV. *Cochiz Tzapotl Tabaſcenſium* ſeu *Arbor ſomnifera*, arbor eſt incondita, terni ſtipitis, albis naevis diſtincti, *cortex* paulum dulcis, *flores* pallentes, *fructus* cotonei forma. Hiſpanis Tzapotl et Zapolo blanco, edulis, ſed oſſis nucleo lethali. Folia tuſa et nutricum papillis apposita, infantum diarrhaeas cohibent. Oſſa uſta et in farinam redacta, ulcera putrida mirabiliter ſanant. Poma ſomnum conciliant. Forte eadem cum *Capote* Herrerae.

Ter. apud Reccum R. M. H. N. p. 430.

V. *De Tliltzapotl* hoc duntaxat habeo, quod ſcribam, pomum ferre brevi pediculo, ſimile cydonio, ſulcatum et colore Caſtaneae.

Marcgrav. H. N. Braſil. l. 3. c. 14.

VI. *Apeiba* arbor eſt vaſta. *Folia* in frondem congeſta et inferius denſe pubeſcentia: *flores* ſtellati, δεκατοφύλλοι, quorum quinque flavi, quinque ex viridi flavi, ſuaviſſimi odoris. *Fructus* orbicularis, compreſſus, exterius hiſpidus, inſtar ſpongiae marinae villoſus, ex mucoſo fuſcus, qui maturus in tres partes ſponte dehiſcit. Intus globulus caricae magnitudine, ex ſeminibus brunnis, grani ſinapi magnitudine, ſed compreſſis. Ligno utuntur ad limbos piſcatorios.

ARTICVLVS III.

De Malo Citria.

Malus Citria.

I.

TAB. VI.

Virgil. Ecloga 2.

C. P. l. 2. c. 12.

Macrob. Saturn. l. 2. c. 15. Solin. Polyh. c. 46. Plin. H. N. l. 27. c. 6.

Malus Citria *Veteribus*, lauro eſt ſimilis. *Folia* unedonis aemula, intercurrentibus ſpinis, nullis labentia ventis. *Florum*, qui tenaces, alii καθάπερ ἠλικάτην in medio ſui gerunt; ex his *fructus* enaſcitur: alii eo carent et labuntur ἄγονοι. *Pomorum* illi tanta ubertas, ut onere proventus ſemper gravetur: praecarpuntur, alia interim matureſcunt; eaque tantum eſt opimitati mora, foetus ut decidant ante nati. Pomum eſt oblongum ἐῤῥυτιδόμενον, χρυσίζυον τῇ χροᾷ, acerrimi odoris; et cui pyri ſemen, triſtes ſucci, tarduſque ſapor. Redditur aliquando arte εἰδωλόμορφον: modum Caſſianus prodidit. Diverſos ſubinde apud Theophraſtum producit, quaſi conſumta certos in fructus priore materia, ex alia nova novos alius ideae, ſecundaria in ſcenam manus daret, et anima ſimplex et una, multiplicem poteſtatem teſtaretur. Beneficium ejus *ſoli* aliquando Mediae datum: apud quos in Perſide naſci voluit: natura reſiſtente, terra alia non potuit mutuari. Vicit tandem Palladii diligentia; hic ſemine, ramo, talea, clavo, in Italia poſſe ſeri oſtendit. Inde in Hiſpaniam peregrinata, campos et nemora occupavit.

Caſſ. Geopon. l. 10. c. 9.

Solin. Polyhiſt. c. 46.

Pall. menſe Martio Tit. 10

In

In Sardinia et fundis Palladii, per gradus quoſdam ſibi ſemper poma ſuccedebant, cum maturis ſe acerba ſubſtituerent, acerborum vero aetatem florentia ſubſequerentur, orbem quendam continuum foecunditatis ſibi ſubminiſtrante natura, prout ſuperius dictum eſt. Sola omnium ab Auſtro opem ſentit, a Borea laeditur. De *Vſu* nota. Non adhibitum Plinii tempore in *cibis* pomum. Odore, quo praecellit, commendatur. Tranſit, inquit Plinius, in veſtes una conditus, arcetque animalia noxia. *Grana*, quae amara et digerentia, Parthis ἀφέψημα πρὸς στόματος εὐωδίαν: hoc eſculentis incocto animos et olentia ora fovebant. Θανασίμοις ἀντενέργειν, exemplis oſtenditur in vino propinata. Aſpidum in Ægypto expoſiti duo, intacti praeguſtato pomo evaſere apud Athenaeum. Clearchum Heracleotam Ponti tyrannum multos veneno ſuſtuliſſe, Theopompus autor eſt: plures ſublaturum, niſi vis mali Medici nota fuiſſet ſubditis. *Cortex* robur ſtomacho inducit, ſi parce ſumatur; ideo et dejicientibus medicamentis miſcetur.

Caſſian. Geopon. l. 10. c. 9.
Plin. H. N. l. 12. c. 3.
Galen. de Alim. facu. l. 2. c. 37.
Athe. Dipnoſ. l. 3. c. 6.
Theopom. Hiſt. 38.

II. Apud *recentiores* aliquot ipſius ſunt genera. Eſt enim 1. *Vulgaris*, 2. *Dulci fructu.* 3. *Fructu praegnante.* 4. *Fructu multiformi et digitato.* 5. *Fructu maximo, pulpa plurima.* 6. *Fructu ingenti tuberoſo.* 7. *A Carolo V. in Hiſpaniam delata*, quibus adde 8. *Tria mala Citria rara.*

1. *Malus Citria vulgaris*, quae et *Citrum*, *Citrus*, *Cedrus*, *Malus Medica*, *Citria*, *Cedromela*, et Monardo *Citrangula* dicitur, arbor eſt non admodum magna, *rami* obſequioſi. *Cortex* ſpinis multis, robuſtis, viridibus menſe Octobri frequentioribus et prolixioribus ſub foliorum annexibus obſitus. *Folia* laurinis ſimilia, juglandis magnitudine, foraminibus viſum effugientibus pertuſa, odoris late ſpirantis, cum gravitate cimicem imitante, qui in Batavia decidunt, alibi ſervantur. *Flores* confertim ſummis ramulis, carnoſi, foris ſubpurpurei, caeterum candidi: albeſcentibus flavo ſub apice crocis bene capillati: languide olentes: primo ſubdulces, mox amari: partim frugiferi, extante inter crocos longulo infantis pomi rudimento, piſtilli effigie: partim citra hoc indicium infoecundi: et hi quidem cito decidui, at illi tenacius haerentes, ſteriles nullum poſt ſe tuberculum producunt, fructiferos a tergo fructus rudimento ſibi annexo, comitantur. Iidem in medio aliud inſigne, penſum colo involutum aemulans, exerunt. *Fructus*, qui florem ſequuntur ſinguli, ſaepius oblongi ſunt, ventre plerumque tumido, nonnunquam etiam ſubſtricto interpreſſoque: faſtigio autem alias mucronato, alias retuſo. Magnitudo variat. Sed et pondus diverſum. Sex aut novem librarum Calabris conſuetum, inſuetum triginta, quod compertum eſt in Liguſtico. Salodienſis ab libra in ſexdecim: et, ſi quoſdam audiamus, in quadraginta. Romani nonnunquam ad vicenas usque libras. Recens natis corium rubens; adoleſcentibus virens; adultis aureum, rugoſum, et quodammodo verrucoſum. Caro candida, ſubdulcis. Medulla ſucci plena, membranis intercurſantibus, aliquando quaterdenis, a fungoſo meditullio diſtincta. *Semina* aliquando quinquagena ſupra centena, albida, amara. Ex Pomis alia cadunt vel carpuntur, alia matureſcunt, alia ſubnaſcuntur. Per autumnum proventus uberior. Menſe Majo praeflorentibus, acris medulla, ſemina copioſa: Auguſto vel Septembri natis plurimum ſucci, parum ſeminum, eorumque inanium et exſuccorum. Octobri vel Novembri exorta, ſucco et ſemine prope deſtituuntur: ipſa admodum tument. *Naſcitur* locis calidioribus in Europa, Aſia, Africa, America. Regii in tanta copia, ut poma trivialium lapidum inſtar habeantur. In Inſulae S. Antonii quodam horto, LM. aliquando decerpi poſſunt. Prope Benacum lacum minores fructus fert. *Vſus* omnium in medicina multiplex et ſingularis. *Foliorum*

Ferrar. Heſper. l. 2. c. 3.
Malus Citria.
Ferrar. l. 2. c. 3.

Malus Citria. *rum* in flatibus diſcutiendis. *Germinum recentiſſimorum* in vulneribus, ſi ſuccus cum therebinthina veneta in fictili vitreato confuſus et ad ignem conſumtus, percolatus, adhibeatur: in ſtomachi afflictu, ſi aqua ſtillatitia ex iis educatur, et cum ſaccharo miſceatur. *Flores* dant oleum ſuccini odore, flavens; quinquaginta librae unam unciam. Ex pomo fit conditum; decoctum cum ſaccharo et aqua in febribus acutis egregium; magiſterium ſeu quinta eſſentia; quod ventos diſſipat, et drachmae unius pondere animalia ventris enecat, noxiosque humores per urinam et ſudores pellit. Ferunt calido pane Citriis ſuperpoſito celerius putrilaginem concipere: oculum, noctem integram ſucco oblitum, in obliquum torqueri. Ex *cortice* in oleum redacto, et ſaccharo impraegnato, fit apud Salam Elaeoſaccharum: ſudorem movet, et egregio contra fungos, ſeu illitum cordi, ſeu hauſtum, remedio. Viridis in paſtillos, quos Hiſpani *Alcorzas* vocant, cogitur. Ex *Medulla* fit Syrupus, nec non Citreum roſaceum
Mynſ. ſ. 13. Mynſichto. Ex *ſeminibus* ſeu preſſis, ſeu ignis beneficio, fit oleum flatuum et venenorum averruncus: ſed redolet aliquando empyreuma graviter.
Laur. Valla in Ferd. R. Arragon. Vita l. 3. In Valentini olim in Hiſpania pomario, vivi parietes e citreis arboribus, quae ad normam conſitae adultaeque, contigua truncorum ſerie, ramorum rimas explentium interjectu, tonſili aequabilique frondium veſtitu, ſpeciem exhibebant parietum ſolidorum et viridibus periſtromatis ornatorum. Quinque ejus pono genera. 1. *Salodianum*, quod in ora Salodii ad Benacum provenit, flore peramplo, magnitudine mirabili: forma ſaepius oblonga, in medio tumida, in longitudinem ſtriata: cute verrucoſa, languide flava, odoris ſuaviter vibrantis: duum digitorum carne, praeter caeterorum morem praetenera, jucundeque veſca: medulla in decem fere ſpicas dividua, denſa, leniter acri, ſeminibus perpaucis, et magnam partem inanibus aſperſa: denique ad cibi delicias, et ad cordis auxilium accommodata. 2. *Genuenſe*, quod magni quoque incrementi, dulcius, ſed minus odorem vibrans. 3. *Parvum* bonitate primum, ex arbore proveniens humiliore: cui folium brevius et viridiſſimum: flos item contractior. Ipſius autem pomi cutis, ardenter lutea, ſatis laevis, odoratiſſima. Medulla modice jucundeque acris, concretione tenuis, denis fere nucleis coagmentata, ſeminum ferax. 4. *Corcyraeum*, quod pineae nuci par, ſed oblongius a cortice aſperrime rugoſo Criſpum incolae appellant: et carne inſulſum, ſuccoque defectum, medulla vero peracerbum, aedibus duntaxat odorandis ornandisque, aut veſtibus a tinearum noxa tuendis adhibent. 5. *Cretenſe*, quod incolae *Malum Citreum Mazzacanum* vocant. Perpuſillum eſt, duritudine, ſcabritia, et acerbitate illaudatum. Vtrumque inventu rarum, quippe Sylvaticum.

II. *Malo Citriae fructu dulci* rarior aculeus, folium pallidius; ramorum cacumina languide virent; flores ſine ruboris lactei miſtura. Pomo cortex coloratior; apex non ita cuſpidatus; caro ſuavis et tenera: medulla, quae duodecim ſpicarum, et ſeminum paucorum, dulcis. Invenitur in India et Canariis.

III. *Malus citria fructu praegnante*, in inſulis Fortunatis invenitur. Juglandis hic in media medulla magnitudine: alter dulci ſucco: acri alter. Loyſelius nuper de tali ſcripſit.

IV. *Malus Citria fructu multiformi et digitato* procerior eſt vulgari: rami denſiores: folium ſpiſſius, viridius: cortex magis palleſcens: aculei frequentes ſed breves, vita ad XL. annos. Seneſcens pomorum varietate variat. Aliud digitatum expanditur in manum: aliud ſororiantes extumeſcit in mammas. Viſitur hoc avium ritu roſtratum: illud facie gallinacea criſtatum. Hoc hircino, illud bubulo more corniculatum. Pomi cutis tenuis, caro candida; boni ſaporis, medullae veſtigium

gium pertenui. Semina quina vel ſena. Summum pondus librae duodecim. Provenit in Rhegino ſolo. Romæ triennio exacto degenerat.

Cæſalpi. in Hiſt. Plan. Porta Villæ l. 5. c. 9.

V. *Malus citria maxima, fructu pulpa plurima.* Fructus fert, quos a citriis melopeponis magnitudine Cæſalpinus diſtinguit, & *Ponzires* vocat, eaſdemque inter Limones & Arantiam ambigere ſcribit. Cortice veſtitur craſſo, pollicem æquante, pulvillis & torulis rugoſis papillatim extuberante, tam dulci, ut cum carne ſimul mandi poſſit. Ferunt id Surrentina & Amalphœa littora. Forte Amalphitanus Limon Ferrario. Quia pulpæ plurimum habent, ſaccharo vel melle aſſervanda, officinis expetuntur.

Bauh. Pinnac. l. 11. ſ. 6.

VI. *Malus Citria fructu ingenti tuberoſo*, fert in Provincia fructum capitis humani magnitudine, ut Camerarius ſcribit. *Melangula & Citrangula*, per quae Monachi in Meſuem, non ſolum Citria, ſed etiam Arantia et Limonia intelligunt, dicuntur.

Cluſ. Hiſt. l. 1. c. 4.

VII. *Malus Citria a Carolo V. ex Hungaria in Hiſpaniam delata*, frigoris eſt patientiſſima. Fructus meliore quam Arantiae guſtu eſt. Succus ad acorem dulcem quam proxime accedit.

VIII. *Tria mala Citria rara* ſunt: 1 *Citrium monſtroſum Stutgardianum*, quod Stutgardiae in hortis Principis Wirtembergici viſum eſt, thorulis canulatum, calceum Poloniensem et Turcicum referens. In acumen deſinens aduncum, ſurſum recurvum; lacunam largiorem, prominentibus utrinque parietibus, oſtendebat; e media lacuna coſta longa elatiuſcula, declivibus in parietes circumjectos lateribus, ſubrigebatur. 2. *Citrium belluatum*, cujus iconem exhibemus. *Citrium cucurbitinum*, de quo etiam nihil praeter iconem damus.

Malus Citria.

EXOTICA.

Ex Exoticis referri ad Malum Citriam debent: 1. *Samacifera Javanorum.* 2. *Ibacamuci.* 3. *Quauhyyac Oculenſium.*

Bauh. H. P. l. 1. c. 44.

I. *Samaciferae* ſunt folia Citrii, ſed rotundiora. *Fructus*, qui *Samaca*, Citrei mali magnitudine, ex viridi rubeſcens, ſucculentus, ſaporis acidi, grana intus nigricantia ferens. Saccharo plerumque conditur, et Tamarindorum inſtar, contra omnes inflammationes et febres ardentes adhibetur. In aceto muriave aſſervatur, roborando ventriculo.

Marcgrav. Hiſt. Plan. Braſil. l. 3. c. ult.

II. *Ibacamuci*, ſilvis Parataningae familiaris eſt, fructu limoni ſimili, pellicula tenui, ſucco copioſo et labruſcae inſtar acido, intus exigua et pauca grana, dentibus noxia. Paucis viſa eſt. Marcgravius tamen luſtravit, et a Mamogira, de qua infra, differre ſcribit.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 74.

III. *Quauhyyac Oculenſium* arbor eſt magna, ferens mali medicae folia, ſed tamen acuminata. *Cortex* adſtringit, gravem odorem ſpirat, calidaque et ſicca conſtat temperie: fluxum alvi coercet, ac elicit ſudorem. Naribus inſtillatus ſuccus, ſternutamentum excitat: caput purgat, atque ita febres tollit, et capitis arcet dolorem; quarum rerum gratia, in annuos uſus recondi conſuevit. Naſcitur Oculae ſaxoſis locis.

ARTICVLVS IV.

Malus Limon.

De Malo Limonia.

PVNCTVM I.

De Limonia fructu oblongo.

TAB. VII.

De Malo Limonia nihil omnino apud Veteres. *A Recentioribus in octo genera* cum congenere diſpeſcitur; nempe 1. *Limoniam fructu oblongo.* 2. *Limoniam fructu ovali.* 3. *Limoniam fructu piriformi.*

Malus Limon. *riformi.* 4. *Limoniam fructu rotundo.* 5. *Limoniam fructu picto.* 6. *Limoniam fructu Lumia dicto.* 7. *Limoniam fructu Lima vocato.* 8. *Limonio congeneres.*

TAB. VIII. IX. I. Sub *Limonia fructu oblongo* ſedecim continentur. 1. *Limonia vulgaris.* 2. *Liguſtica.* 3. *Cajetana.* 4. *Amalphitana.* 5. *A Rivo Italis dicta.* 6. *Digitata.* 7. *Laurae.* 8. *Imperialis.* 9. *Dulcis.* 10. *Rhegina.* 11. *Racemoſa.* 12. *Roſalina.* 13. *Scabioſa.* 14. *Citrata ſilveſtris.* 15. *Spongina verrucoſa.* 16. *Succulenta.*

1. *Limonia vulgaris*, vel eſt *domeſtica* vel *ſilveſtris.* 1. *Domeſtica*, aliis Limon arbor ex Citrii genere, Cardon, Medicam aemulatur. Spinae ſunt hamatae. *Folium* breve, lauri παραπλησίου. *Flores* foris purpuraſcentes, intus candidi. *Poma* oblonga, cortice tenui, colore diluto, carne denſa, ſucco acido, in quo ſemina minus frequentia et amara. Provenit in locis calidis, maritimis praeſertim, Lucenſi potiſſimum agro. Ex Pomo ſuccus, aqua, ſyrupus, pulvis, conditum, paſtilli in *uſu.* *Succus* praeſumtus a ſcorbuto praeſervat; artus limonio inunguntur, immaturorum cum vino potus, calculos renum pellit. Margaritae colato ſi immergantur, ſex dierum ſpatio, mellis conſiſtentiam acquirunt. Aureo affuſus, leviorem intra aliquot horas reddit. *Aqua* deſtillata, corporis et faciei maculas delet. *E corticibus* cum veſicariae majoris acinis factae, unciae tres, cum ſemuncia ſacchari pellucidi, et duabus vini albi imbecillioris perpetim noctem maceratur, per lunae ſenium ſumtae, renum et veſicae calculos pellunt. *Syrupus* bilis fervorem, ſitim et febrium malignarum aeſtum compeſcit: cum aqua hauſtus tineas enecat. Pulverem, condituras et paſtillos apud Ferrarium vide. Differentiae ex fructu ſumuntur. Cordus obſer-
Cordus H. P. l. 3. c. 14. vavit quadruplicem. 1. *Ovi anſerini forma* et magnitudine. 2. *Minus globoſum*, utroque capite veluti umbilico inſignem. 3. *Ovi gallinarum figura* et quantitate. 4. *Tertio aequalem*, globoſum, ſuperficie aequalem. Sunt quidam oblongiores, aſperiores, craſſiores, cucumeris effigie, quos *Limas* Adverſ. autores vocant. Sunt et alii cortice laeviore, tenuiore, ſucco aciodiore. Porta duplex genus ponit. *Majus* et *Minus.* Illud eſt oblongi ductus, protenſi corporis, cortice non adeo craſſo, et modo ſemine caret, modo per longitudinem ſtriatur, interdum tam duro tegitur cortice, ut geſtatum toleret; aliud corticem, aliud medullam tam dulcem continet, ut ſimul mandantur. Ex *Minoribus* aliud eſt *ſine ſemine*, aliud *Portae adinventum*, ut cortex et caro ſimul vorentur, os et fauces jucundiſſimo cinnamomi odore repleant. 2. *Limonia ſilveſtris*, circa Cairum non minores ovo columbino fructus gignit, ut Bellonius notavit. Tales et in Syria provenire apud Scaligerum legimus.

Adv. p. 425. Bauh. Phytopin. l. 6. Porta Villae l. 5. c. 6.

Bellon. in Obſ. l. 2. Scalig. Exerc. 181. Ferrar. Heſper. l. 3. c. 3.

2. *Limonia Liguſtica* duplex eſt. 1. *S. Rhemi* (oppidum eſt Liguriae) fructu vulgari majore. Cortice luteo alte pervadente, rugis ac tuberculis inaequali: carne, ubi maturitate conſenuit, ſtupea: medulla laxiore, et quae primo guſtatu ingrate aceat. Denique ſeminibus foliisque a vulgari limone non diſtat, una patriae, pomorum caeteroqui optimorum feraciſſimae, commendatione inſignis: nulla privatim dote commendabilis. 2. *Cerieſca*, quae ab extrema intimaque citreorum ſimilitudine ita dicitur. Arbor proceritate ad palmos vicenos, craſſitudine proficit ad quaternos. *Folia* a Lumia non admodum abhorrent. Quater anno florem, quater fructum inducit: menſe videlicet Majo, Quintili, Sextili atque Septembri. Forma hic inter oblongam rotundamque modice faſtigiatur, ſeptenarum ſaepe librarum pondere. Cutis craſſa, obtuſe olens, quae acute jucundeque ſapit. Caro pingui dulcitudine humecta, ſpicae duodecim, medulla ſubflavi coloris, mordax: ſemina ut in praecoqua nulla. Exportantur in Germaniam

niam et Galliam Ciſalpinam, ubi toti manduntur. Contumaces ſunt exprimenti.

Ferrar. Heſper. l.3.c.4. 3. *Limoniae Cajetanae* folia ut in Citro productiſſima: ſed citra pediculum ſubſtrictiora: inde laxa et in ſummo plerumque acuminata, temperateque virentia. Pomum vulgarem ſaepe ultra modum, ovata et cacumine eſt faſtigiata longitudine: cute leviter lutea, plerumque fuſa, minutimque compuncta: carne praetenera ſuavique: medulla denique novem decemve ſpicarum, ſufflavi coloris, acritudinis perjucundae, ac perparum ſeminis habente.

Ferrar. ibi. 4. *Limonia Amalphitana* ab urbe Amalphi ita dicta, eſt duplex. 1. *Fructu non ſtriato, eoque majore vel minore.* Forma utrique oblonga: apex nonnihil eminens: cutis aſpera, nec tamen verrucoſa, modice craſſa, et ex flavo albicans, languide odorata, et in guſtu tenera: caro contigua, digitalis fere craſſitudinis, et cibatui ſuavis: medullae in octo ſeu novem diſcretae ſpicas, et ſemine propemodum deſtitutae, acrimonia non ingrate auſtera. 2. *Fructu ſtriato*, cui cortex verrucoſus, odoris ignavi, coloris non ita exuberantis, ſaporis ſubdulcis, caro craſſa, inſulſa: medulla novem ſpicis compacta, diluto pallore, mitioris acrimoniae; ſemina perpauca et exigua. Idem l. 3. c. 14.

Ferrar. l. 3. c. 6. 5. *Limonia a Rivo Italis* dicta eſt, quod ſecundum rivum aliquem flumenve extiterit. Romanos Piorum hortos incolit, fictili vaſis vehiculo ambulatilis. *Foliis* viret blande dilutis; ſplendide laevibus, anguſtis, acuminatis exuctiſque. *Floribus* albet de more ſubrubentibus. Pomis flavet languidi coloris, mediocris incrementi, notabilis gracilitatis, cuſpidatis inſigniter: qua pediculo adhaerent, extuberante velut oſculo vitam exugentibus. Vtrinque multum, in medio minimum inſulſae carnis habentibus: novem decemve ſpicarum ampla et ſuaviter acri medulla ſuccoſis: nec omnino ſemine carentibus. Eadem medulla non per ſe modo, ſed etiam cum ipſa cute, quae dulcis eſt, jucunde manditur. Malus. Limon.

6. *Limonia digitata* digitum et geminam manum, digitos pectinatim jungentem, abortu verius quam partu mentientes, profert fructus. Perlatum eſt tale pomum Romam ex arbore Liguſtici Ponzini collectum, laevigata cute ac leviter flava, tenui carne, nulla prorſus medulla. Idem ibid.

7. *Limonia Laurae* a Laura muliere Neapolitana, in cujus horto provenit, dicta eſt. Arbor eſt frangi perfacilis, ramis gracilibus, denſis, ſemperque praegravantibus, folio retuſo, denticulato, rugoſo, ob tenuitatem perlucido. Limon ipſe decenter praelongus, plerumque faſtigiatus, cute aliquando verruculis aſpera, carne molli ac ſuavi; medulla octo ſpicarum, amabilis acrimoniae. Ferrar. Heſper. l.3.c.7.

8. *Limoniae Imperiali* pomi digna imperio ſpecies nomen dedit. *Folium* a vulgari non abhorret. Limoni corpus prae limonibus caeteris productius, ſatiſque craſſum. Cutis laevore ac tenuitate notabilis, ex flavo in album inclinans, et acuto ſapore grata. Caro dulcis atque ob teneritudinem in ore mandentis colliqueſcens. Modica medulla ſeptenis octoniſve membranulis particulatim diviſa, perpaucis ſeminibus praedita, et arguta acritudine leniter mordax. Ferrar. Heſper. l.3.c.9.

9. *Limonia dulcis*, dulcis medullae fructum fert, eſtque duplex. 1. *Dulcis Italica*, cujus arbor ramorum denſitate et ſtatura aurantiam refert, tota aeſtate flores fructuſque fundens, folium fuſcae viriditatis; flos lacteus, late repandus. Pomo media inter limonium et aurantium natura. Oblongum namque ſumma parte nonnihil ſubſidens, cutis granoſa, et aureſcens: caro exilis, dura, inſipida. Medullae, quae aurea, ſpicae denae, ſuccus ſubdulcis, ſemina pauca, aliquatenus compreſſa. Vbi pediculus pomo committitur, in eminulam ſquamam rotundatur. 2. *Dulcis Olyſſiponenſis*, quae crebris aculeis aſperatur, folium dilute viret; flos intus albus, extra levi

Malus Limon. rubore interfunditur. Pomo figura et magnitudo ſuccoſi Liguriae limonis; cutis rugoſa ſubflava; caro modica; ſpicae in medulla novem.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 12. 10. *Limoniae Rheginae* ingens ſtatura: flexiles rami, folia longiuſcula, retuſa, et ſaturo virore picta: flores perquam candidi. Limonem ipſum Spathaforae nomine indigitant Rhegini. Forma illi mediocriter oblonga, craſſoque mucrone faſtigiata: pondus bilibre. Cortex punctim lacunoſus, minutim corrugatus; nonnunquam etiam tuberculis per intervalla eminentibus calloſus, leviterque ſtriatus, et aromatum anima bene olidus. Caro ferme digitalis. Medullae ſatis amplae, duodenis circiter diviſae membraneis conceptaculis, et nonnihil arentis acrimonia leniter auſtera.

Ferrar. l. 3. c. 13. 11. *Limonia racemoſa*, ſummis e ramis terna, quaterna, quina poma conjunctim ſuſpendit. Valentinae lumiae conſimilis. Poma ipſa pondere circiter ſeſquilibrae porriguntur in palmum: et ima parte laxiora, mediam ſubſtringunt: ſummam vero paulatim extenuant in apicem cuſpidatum. Corium ſcabrum, ad aurantii colorem inclinans: corpus carnoſum ſpiſſe et ſubdulce: quadripartitae medullae ſuccus fere inſulſus; ſemina ſubrotunda et ſubamara.

12. *Limonia Roſolina*, in horto Hieronymi Roſolini Bergomatis Romae crevit, unde et nomen. Trunco ſatur viror: rami ex viridi flaventes, inconditi, raro ſubrecti: folium citrino ſuppar, mucronatum, ſerratum, ſinuoſum, pediculo foliato. Pomo pondus fere bilibre; cortex verrucoſae ſcabritiei rudis, aureus, ſubamarae mordacitatis. Caro digiti ſemiſſem lata, mollis ſapida; in medulla guſtu peracerba, undecim nuclei: ſemina numeri et amaroris modici.

13. *Limonia ſcabioſa*, a fructus conſtitutione ita dicitur. Aſperatur creberrimis tumoribus; quorum quidam flaveſcunt, virent alii ſcabiei facie. Cutis ejusdem etiamnum virentis ſapor ſine amaritudine amabilis. Caro dimidiatum digitum craſſa, nonnihil ſpiſſa, et argute ſubdulcis. Medulla palloris albidi, ſpicis fere denis coagmentata, temperatae acritudinis, paucis exuctisque ſeminibus intermiſtis.

14. *Limonia citrata ſilveſtris*, folio eſt citri contractiore, Limonii corpus novem uncias circiter pendens; figura leviter faſtigiata; cortex primum rubens, deinde viridis; tandem mediocriter flavus; caro digitalis, dura; medulla denis ſpicis conſtans, peracerba; ſemina pauciſſima minutaque. Ferrar. Heſper. l. 3. c. 20.

15. *De Limonia ſpongina verrucoſa* nihil occurrit, praeter id, quod inferius de eadem Limonia fructu rotundo dicetur.

16. *Limonia ſucculenta*, quae *Limas primum genus* Cluſio, *Limonia folio ſerrato, fructu oblongo, cortice tenuiſſimo*, Bauhino *Limera* Hiſpanis dicitur; magno caudice aſſurgit; *ramos* habet tenuiores, longos, firmis, longis et virentibus ſpinis armatos, *folia* per ambitum nonnihil ſerrata, *florem* candidum, *fructum* Limonio paulo minorem oblongiuſculum, ubi maturuit, flaveſcentem, cortice tenui, ut nihil niſi ſuccum fere contineat, eumque acidiſſimum. Semper flore et fructu onuſta conſpicitur. Cluſ. Hiſt. l. 1. c. 4.

PVNCTVM II.

De Limonia fructu ovali.

TAB. X. Limonia fructu ovali habet ſub ſe: 1. *Limoniam incomparabilem.* 2. *Sbardoniam.* 3. *Barbadoram.* 4. *Citratam ſecundae notae.* 5. *Pſeudo-Citratam Barberinorum.* 6. *Ponzinam rubentem*, et 7. *Calabram.*

I. *Limoniae incomparabili folium* prae- Ferrar. He-

Heſperid. l. 3. c. 14.

praecraſſum, exuberante virore nigricat. *Fructus* figura ovata, leniter obtuſa, et mediocris ambitus: diluti ei coloris aurei cuticula, eaque praetenuis; caro dulcis; medulla duplo major, in undenas tributa ſpicas; rariſque ſeminibus diſtincta, grate acida. Cum ipſius pomi carne commanducata, ſuavitate omnia reliqua ſuperat. Arbuſcula Cajeta ad Matthaeorum hortos Romam tranſmiſſa eſt.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 15.

II. Limoniae Sbardoniae, Fabricius Sbardonius, Romanis Piorum familiae hortis praefectus, nomen dedit. *Folium* arbori prolixum, ſaturo virore fuſcum, et undatim criſpatum. *Pomi* magnitudo mediocris: circum pediculi commiſſuram turgidulum callum, roſae aſpectu multifidum: ſummae parti papilla, manente floris apiculo roſtrata. *Cortex* flavus et rugoſus, aliquando ſtriatus. *Caro* digiti dimidium craſſa, tenera, et dulci propior. *Medulla* in decem ſpinas diſtributa, ſucci denſioris, modice acida, cui ſemina rara et craſſa.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 17.

III. Limoniae Barbadorae familia Florentina Barbadora, in cujus primum hortis crevit, nomen impoſuit. Arbori *codex* e viridi fuſcus. Aculei longi, in planum porrecti. *Folia* oblonga, ſerrata, viridi atrore picta, hyperici more veluti pertuſa; odoris, ſi terantur, peracuti. *Flores* Citrinis ſimiles, et leviter odoriferi: hoc tamen diſparet, quod hi ſemper exeunt in fructum. *Limon* ipſe bilibris, cute ſcabra, palearum inſtar pallida, nonnihil odorata et dulci; carne digitalis craſſamenti, jucundae dulcedinis; medulla ſuaviter acris membranis duodenis diſpertita, et ſeminis fere experta.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 20.

IV. Limonia citrata ſecundae notae duplex eſt. 1. *Limonia citrata ſecundae notae Amalphitana*, citrata, primae notae, de qua inferius, ſpinoſior eſt. *Pomi*, quod vernaculo Coſtae a natali ſolo nominatur, ſumma pars ſeſſilis eſt: cutis ſcabra et flava, oletque languidius, digitalis carnis menſura. Reliqua cum ſuperiore paria. 2. *Limonia citrata ſecundae notae Romana*, quam diſcalceati Divae Thereſiae Patres in Cœnobio ſuo Transtyberino alunt, aculeis caret. *Folia* alte ſerrata: *flores* perampli, folioſi, plerumque ſinguli: *Limon* longitudine palmari; cute praetenui, ſubdulci, odorata; carne digiti dimidium craſſa, duriuſcula; medulla, ſulfurei coloris diluti, novem ſpicarum, acritudinis conditiſſimae, cui perpauca et perparva ſemina.

Malus Limon.

Ferrar. l. c.

V. Limonia pſeudo-citrata Barberinorum, in hortis eorum Quirinalibus invenitur. *Limon*, quem fert, ſimili turbinatione, colore, ſcabritie et folio citratum refert; caetero diſſimilis et auſtera acritudine inguſtabilis.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 21.

VI. Limonia Ponzina dicitur, quod Ponzinum, ut Itali vocant, i. e. grandius limonis genus, idque fere globoſum ferat. Multiplex eſt. *Liguſtica* nempe, *Romana*, *Chalcedonia*, et *Rubens*. Haec ſola huc pertinet; de reliquis ſuperius. *Flos* huic foris ardenter purpurat, *folium* bene virens, duriuſculum et mucronatum. *Limon* ipſe ad flavam usque maturitatem rubet, ſaepius eſt oblongus et cacuminatus; magnitudine limonis; cortice luteo, rugato, inolente, inſulſo; carne craſſitudinis digitalis, ſubdulci; medulla octo ſpicarum, acri, et cui rara ſemina.

VII. Limonia Calabra, eſt vel *non-ſpinoſa*, vel *ſpinoſa*.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 5.

1. *Limonia Calabra non-ſpinoſa* eſt triplex. 1. *Limonia Calabra non-ſpinoſa prior*, quae in octonas aliquando ulnas aſſurgit. *Caudex* eſt ſaturate cinereus: *rami* ſpinarum expertes: *folia* laurea, quibus binae juxta pediculum appendices. *Flores* obſoleto candore albicantes, odore lilii convallii, bis anno juveneſcunt. *Poma* magnitudine ovum aequant, tenui et aromatica cute, nulla carne, ſubviridi et ſuavis acrimoniae ſucco, qui nullum ſemen includit. 2. *Limonia Calabra altera*, quae *Neapolitana* dicitur. Brevius illi *folium*: craſſiuſcula et granoſa *cutis*; minu-

Malus Limon.

ta ſemina fere quater dena. 3. *Limonia Calabra tertia*, quae habet *folium* minuſculum et nigricans: *corium* proxime ſuperiori conſimile: medullam denis undenisve ſpicis compactilem, et ſeminibus defectam.

2. *Limonia Calabra ſpinoſa* eſt etiam duplex. 1. *Limonia Calabra ſpinoſa prima*, quae non-ſpinoſae perſimilis, *foliis* paulo minutioribus. Nullo non menſe floret ac parit. *Limon* orbiculatus ad nucis juglandis magnitudinem extumeſcit; et a tenuiſſima cute, totus in medullam acidulam abit, denis duodenisve intermediis membranulis, pariter dispertitam, et nonnullo ſemine gravidam. In ipſa viriditate praematurus eſt ad cibum. A ſpinis maternis *ſpineolus*; ab acuto ſapore palatum vellicante, *irritator appetentiae* nominatur. 2. *Limonia Calabra ſpinoſa altera*, eſt *folio* phylirae, *fructu* ſuperiore minore, caſſis et inanibus ſeminibus infœcundo.

PVNCTVM III.

De Limonia fructu piriformi, rotundo et picto.

I.

TAB. XI.

Limonia fructu piriformi eſt fructu 1. *minore*. 2. *majore*. 3. *ſtriato*. 4. *conſimilis*. Ad quas et 5. *Limonia citrata* primae notae referri poteſt.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 11.

I. Limonia fructu piriformi minore, ramuloſa eſt, exiguum aculeata, ramis fragilibus; *folio* longulo, denſiſſimo; *flore* citrino porrectiore, ſubrubido, ramorum ſaepe lateri adnaſcente, interque foliorum denſitatem ſemiconſpicuo. *Pomo*, quod Peretta dicitur, turbinatio piri; cortex granoſus, jucunde olens, mediumque floris praetenuem apicem exertans. Caro minimum digitalis: medulla modica, ſeptenis octonisque ſpicis diſtincta, citraque auſteritatem ſuaviter acida: pauca ſemina: magnitudo varia: Rhegino ſumma in ſolo librarum fere quatuor. Totum eſtur piri ſapore.

II. Limonia fructu piriformi majore Rhegino in agro, ut ipſi populares afferunt, mira magnitudine adoleſcit: totoque anno uberrime et ſpecioſe parit. Limon ipſe minoris pomi ſaporem non aequat: etiamſi longiore ornetur folio, duploque vel triplo ſit major corpore.

III. Limonia fructu piriformi ſtriato, a Johanne Baptiſta Mortelleto Romano, qui eam primus ex agro Neapolitano tranſtulit, *Limoniae Mortelleti* nomen ſortita eſt. Arborem a praedicta diſcernunt, materia durior, *foliumque* ſparſius dilutius, et magis mucronatum, *flos* rubrior et odoratior. *Pomi* brevitas vulgari Peretrae compar, forma diſpar, imis anguſtiis in pediculi commiſſuram exertis, ventre in rotunditatem compacto, apice in mucronem turbinato, ſtriis ab imo pomo ad ſummum ſic procurrentibus, ut in medio ſeſe laxantes utrinque coeant. Cortex coloris modice flavi, et odoris jucundi. Caro craſſitudinis exiguae. Medulla palloris ſulphurei, 9. circiter ſpicarum, acoris arguti, nulliusque ſeminis. Eſtur inſtar piri tota. Ferrar. Heſper. l. 3. c. 11.

IV. Limoniae piriformi conſimili folium pallide virens, acuminatum, flaccidum et longe porrectum. Limon ima parte longule gracileſcit: media jejune tumet, ſumma protuberat. Ejus cortex leviter flavet, aequabiliterque funditur: caro pertenuis eſt: medulla perampla, nullorum ſeminum, 7. fere ſpicarum, diluti coloris, ſaporis autem inter acrem dulcemque medii, una manditur cum carne et cortice tam degeneri ſuavitate, ut acidulum tibi pirum comeſſe videaris.

V. Limonia citrata primae notae duplex eſt. *Laevis* et *Scabra*. 1. *Li-* Ferrar. Heſper. l. 3. c. 19

moniae

moniae citratae primae notae laevis, quae non ita ſcabrum fructum fert, delicata habitudo, ſenorum aliquando cubitorum proceritas, folium craſſum et nonnunquam criſpum. Pomum vel *ſimplex vel praegnans*; *illud* Florentino quam Romano ſolo plerumque eſt majus, magna ex parte tumens, inde paulatim gracileſcens, et ſaepius papillato-mammoſum. Cutis maturo aurea, perſpicua, verrucoſa, rugoſa et punctim lacunoſa, aromatici odoris. Caro duorum digitorum, ſuavis. Medulla denis undenisve loculoſis membranis comprehenditur ſubacidula. Semina vicena. *Praegnantia* in agro Petrae Sanctae vicino proveniunt. His forma ſaepe obtuſior, interdum quoque turbinatior. Eorundem aliquo a ſummo ad imum in plura ſegmina ſummatim conciſo, limon alter interior apparet. Et hic medius ſi diſſecetur: poſt auream cutem, candidamque carnem albida medulla ſeſe in conſpectum dabit, tertium non raro pomum pomive rudimentum circumplexa. Quin etiam extimi e pomi feneſtrata inciſura minutorum nonnunquam limonum congeſta pullities introſpicitur. Interdum autem ſuae ſpontis hiatu multiplici pateſcens exterioris pomi uterus alios limones, tanquam fœtus incluſos cohaerentesque fraterculos parturit, quia patefacit: nec tamen parit, quia non excludit. Animadverſum praeterea eſt, id genus limonum caeteris odoratius vibrare, intimumque fructum extimo teneriorem eſſe ac ſuaviorem. 2. *Limonia citrata primae notae ſcabra* a ſcabritie fructus, cujus plana eminentioribus tuberculis interrumpuntur, dicitur. Eſt praedicto grandior, et ſaepe aliorum fœtura gravida. Cortex inſigniter verrucoſus, et, ubi bene maturuit, penetrabili luce ſplendidus. Caro digitorum duorum ſuaviſſima, medulla jucunde ſubacris, duodenis interciſa membranis, ſemina rara, plerumque inania. *Folium* ſparſim criſpum ſaturati viroris; *flos* grandior. Arbor adjuta toto anno florebit. Sed ea poma, quae fere concipiuntur, ad juſtam abſolutionem perveniunt; quae caeteris anni partibus aetate plerumque nulla tenereſcunt. Malus Limon.

II. *Limonia fructu rotundo* habet ſub ſe: 1. *Limoniam Genuenſem*. 2. *Ponzinam*, et 3. *Sponginam*.

1. *Limonia Genuenſis* arbor eſt formoſa ſimul et ferax: eademque dura, et frigori tolerando robuſta. *Folium* oppido virens, laurino majus, et undatim criſpum. *Flos* ſatis amplus, foris valde punicans et perparum redolens. Ipſum vero pomum blande aureum, bene magnum, leviterque faſtigiata rotunditate conſpicuum, non admodum probatur aut adhibetur ad cibum, cum propter craſſioris carnis duritiam, tum propter inopiam ſucci. Vſui tamen pharmacopolis eſt, qui medullam ejus acrem cum citrea permiſcent: quod ea viribus pollere conſimilibus exiſtimant. Incolae a figura orbiculata *puſillam pilam* vocant. Ferrar. Heſper. l. 3. c. 3.

II. *Limonia Ponzina* quadruplex eſt: *Liguſtica*, *Romana*, *Chalcedonia*, et *Rubens*. 1. *Limoniae Ponzinae Liguſticae* folium criſpicans et arcuatum: *flos* citri. Limon ipſe ab imis anguſtiis tumidum laxatur in ventrem; orbiculato tamen propior quam oblongo. Cortex ſubrugoſus pallet verius quam flavet. Caro digitalis, ſuavis. Medulla haud peracris, quae membraneis diſſepimentis in decem fere nucleos diſpertitur, et rara ſemina complectitur. 2. *Limoniae Ponzinae Romanae* Matthaeorum horti nomen fecere. Arbor partibus plerisque lumiam exhibet, forte lumia dulcis lumae inſitiva filia. Pomum ſaepius lumiae inſtar globoſum, ſumma parte papillam porrigit. Cortex leviſſimus palearum pallore. Medullae, quae novem in nucleos ſpicatur, color ſulphureus, acor emendatus, ſemina pauciſſima et ſubdubie amara. 3. *Limoniae Ponzinae Chalcedoniae* a Chalcedone, unde Florentiam transportatur nomen. Materia fragilis, folium criſpum, fuſci viroris, non admodum latum. Pomum Ferrar. Heſper. l. 3. c. 21.

Malus Limon.

mum teres et rotundum; cui cutis granoſa: caro digitalis, ſed pertinaciter praedura. Medulla in octonas diviſa ſpicas translucida, ſulphurei coloris, ſana, duplice tunica veſtita. Tripoli ad libras quindenas excreſcit. 4. *Limoniam Ponzinam rubentem* ſuperius vide.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 22.

III. *Limoniae ſponginae* pulchritudo egregia. *Folia* ſunt prolixa, arcuatim recurva, et per intervalla ſinuoſa. Pomum admodum flavens, grande, octonarum aliquando librarum, cucurbitina ſaepe amplitudine; cui corium ſaepius enormiter verrucoſum et inodorum; caro ſpongioſa ac duriuſcula; medulla in octo decemve nucleos diſcreta, mordax; ſemine oblongo, minuto, raro, plerumque inani, et leviter amaro. Hoc nonnemo pomum Poncerii vocabulo aſſerit ſignificari. Minime eſt veſcum. Eſt et rugoſum et verrucoſum.

III. *Limonia fructu picto* ex Fortunatis inſulis delata, pomum in Hiſpania apud Simeonem de Tovar gerebat, totum fere carneum, et varias figuras repraeſentans.

PVNCTVM IV.

De Limonia fructu Lumia dicto, de eadem fructu Lima dicto, et Limoniae congeneribus.

I.

TAB. XII. XIII.

Limonia fructu Lumia dicto (vocant autem Lumiam proſtabile Limonis genus, cui nobilitatem ex loci temporisque longinquitate conquirentes, malum Aſſyrium et Pomum Adami, recentiorum quidam vocant) pro ratione loci et fructus variat. Eſt namque 1. *Valentina.* 2. *D. Dominici.* 3. *Genuenſis.* 4. *Lumia ollulae aſpectu.* 5. *Lumia mammoſa.* 6. *Lumia medulla experte.* 7. *Lumia medulla dulci.*

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 25.

I. *Limoniae Lumiae Valentinae* ramoſa libertas. Cortex aeneo colore, albidis lineis intermeantibus variatur. Spinae citrinis rariores, ſed craſſiores. *Folia* ſaepius retuſa, aliquando acuminata, ovato aſpectu: nonnunquam muricatim intorquentur. *Flores* leviter rubri, ore modico. Variae magnitudinis poma decem alicubi pondo librarum rotunde tument, cute ſufflava, aequabili, inolente, ſaporisque jucundi: carne plurima, praetenera, ſuccoſa dulcique: medulla vero jucunde acida, denis duodeniſve membraneis thecis incluſa, et pauca prope rotunda ſemina includente.

Ferrar. l. c.

II. *Limonia Lumia D. Dominici,* nomen habet a D. Dominico, atque etiam a ſale: (verba ſunt Ferrarii) ſive quod mandi cum eo condimento ſolet: ſive quod ſalillum quadantenus refert. Hanc praeterea ſpuriae ſpataforae vocabulo appellant, qui magis ex vero rem aeſtimant. Arbor eſt laedificalis, ramis ſequacibus: *folio* minuſculo, in modum ſpirae intorto; *flore* ſueto, ſed qui crocis compluribus bene capillatus eſt, ideo forte folioſus. Pomum ſuo in ſolo Appiano malo par, duplo majus in Rhegino: cortice tenui, minuta ſcabritie granoſo, temperate flavo, et aromaticam ſuavitatem reſpiciente: carne digiti ſemiſſem craſſa, ſcitique ſaporis: medulla ſubalbida multaque, denis duodenisque membranaceis veſiculis concluſa, blande mordaci, perexigui, rarique ſeminis. Mira vis huic pomo ad nauſeas ſaporis acumine diſcutiendas, quas uncti cibi oleoſique faciunt.

III. *Limoniae Lumiae Genuenſi* materies Valentinae eſt conſimilis. Folium brevius et bene virens. Flos binos fere digitos latus, intus albus, foris rubellus, et odoris perexigui. Pomum ipſum non ita magnum, cute flava, medulla perampla, nucleis prope quindenis compactili: ſucco peracri, Ferrar. l. c.

peracri, aegrotiſque ſaluberrimo, ſi in ore contineatur.

Ferrar. l. c. *IV. Limonia Lumia ollulae aſpectu*, eſt arbor procera, flexibilis, ſpinoſa, magnorum foliorum, candidorum florum. Lumia ipſa imis ab anguſtiis, ramo proximis, paulatim laxatur in uterum: inde retuſum coanguſtatur in faſtigium, umbilico nonnunquam eminulo. Amplitudine mediocrem aequat Valentiae lumiam, effigie malum cotoneum. Corticem habet modice flavum, ſtriatum, tenuem, levem, ſaporis haud ingrati: carnem praeterea digitum craſſam et mollem, nonnullaque dulcedine conditam: at vero medullam acri ſucco mordacem, duodenis fere membranaceis diſſepimentis a ſe ipſa diviſam, et valentinae inſtar lumiae pauca ſemina continentem.

Ferrar. l. c. *V. Limoniae lumiae mammoſae*, anguſta, oblonga et mucronata folia; aculei in ramis frequentes. Pomum Rheginis *uber vaccinum*. In eo enim nonnihil oblonga mammae rotunditas, ſatis eminentem acuitur in papillam. Cutis praetenuis ex flavo candicans, et nativis tanquam vulnuſculis compuncta, humorem quendam praeſudat. Caro tenera, candoris eximii; medulla anguſtiſſimi orbis, in octo ſpicas oblique diſpertita dulceſcit. Semina circiter quaterna, intima cuticula rubentia, et non ita magna, in uberis pomo neſciunt multum amareſcere.

Ferrar. Heſper. l. 3. c. 25. *VI. De Limonia lumia medullae experte* ita Ferrarius: non abſimilem huic limonem Rhegina ferunt pomaria, quem loci ejus incolae nominant Hieroſolymae lumiam, figura oblongum, prolixe faſtigiatum, palearum pallore albicantem, aequabili laevore mollem, peracuto nares odore ferientem: ſpatioſae carnis teneritudine atque dulcedine ſuaviſſimum: medullae arctiſſimae, ſuccoque ac ſemine carentis, rudimento illuſum. Quare hoc etiam pomum ab aſpectu guſtuque non nemini videtur poſſe inter Paradiſi poma, obſcuro (ſi quod eſt) diſcrimine numerari.

VII. De Limonia lumia medulla dulci conſtante, nihil occurrit, quam, Hiſpanicam ab ipſis Rheginis vocari. Dari tales in Hiſpania vix nucis amplitudine, Caeſalpinus teſtis eſt. Malus Limon.

II. *Limonia fructu lima dicto* (eſt autem lima inter Limonem et Aurantiam media, ſed limoni propior) eſt multiplex: 1. *Lima medulla dulci*. 2. *Lima medulla acri*. 3. *Lima medulla ſemine fere experte*. 4. *Lima medulla ſeminibus grandibus refertiſſima*. 5. *Lima ſcabioſa*.

I. Limoniam limam medulla dulci largitur arbos ferruginei caudicis, foliorum ſeſe plerumque carinantium. Pomi rotunditas mediocri aurantio par, ſed ex retuſo cavatoque in orbem faſtigio papillam exertans. Cortex praetenuis, laevis et aurantio fere concolor: non tamen aeque amarus aut oleoſus: ipſis vero foliis odoratior. Caro perquam anguſta. Medulla perdulcis, in octonos fere membranaceos loculos contributa, et qualis in limone, ſulphurei coloris. Rarum ſemen, ovatum, breve.

II. Limoniam limam medulla acri, diſcriminat a dulci lima medullae acritudo, colorque dilutior, nec non ſemen gracilius et longiuſculum. Supradictae conſimilis in agro Privernate naſcitur, minuſcula tamen et oblonga: cortice limonum ſubalbido, medulla puſillum calabrum limonem imitante, folioque perbrevi. Culturam exigit prope nullam.

III. Limonia lima ſeminis fere expers Ferrario *citrata* dicitur. Crebri et minuti arbori aculei; folium ovatum, cacuminatum, ſerratum, criſpum, vix odorum: flores numeroſi; quorum quiſque felici ſucceſſu defloreſcit in fructum. Lima ſimilitudine dulcem exaequat, ſed ejuſdem magnitudinem excedit: penditque circiter ſelibram. Forma ei ſaepius nonnihil ovata, et in papillam deſinens. Cutis lutea, rugans, ſaepe ſtriata, craſſa, odoris et ſaporis ignavi. Caro digiti dimidium ampla, ſtupea et fere inſulſa. Medulla denis frequenter nucleis rotans,

F exalbida

Malus Limon.

exalbida acritatis argutae, ac ſemine propemodum deſtituta.

IV. Limoniam limam ſeminibus grandibus refertiſſimam Ferrarius *Romanam* vocat, quod ibidem in Piorum hortis colatur. *Foliis* eſt prolixis et criſpis: *ſpinis* craſſis et longiſſimis. Pomo mediocri; cutis calloſa, cui diluti auri pallor: ſumma pars ſubſidet, et velut exuctae papillae imagine illudit; caro exilis et flaccida, leviter dulcis: medulla novem ſpicarum, ſubviridi, ingratiſſimae aſperitatis: ſemina grandia, carnoſa atque ſubdulcia.

V. Limoniam limam ſcabioſam nonnulli *citratam*, alii *monſtroſam* vocant. Naſcitur in ora Liguſtica. *Flos* ejus (verba ſunt Ferrarii) intimum candorem extimo rubore floridiorem facit. *Folium* viridiſſimum, craſſum, ſinuoſum, et in pediculo alatum, folia ſpongini limonis, et pomi, cui nomen ab Adamo, videtur aliquatenus imitari. Lima ipſa maxima capit incrementa, praeſertim ſi anno diutius pendeat. Toto fuſa cortice ſcabritia, tuberculis baccata, enormique frequenter callo ſparſim extuberans, perſuadet oculis verrucoſas cucurbitas: ſtriatura vero ſeros diſcoloris aſperitatis pepones e limonia pendere. Color eidem pariter cortici ut in aurantio, ſaturatus: craſſitudo averſi cultri: odor aurantii citrati: nec ſine aromatum ſuavitate amaritudo. Carnis differentiae praecipuae ſunt digitale craſſamentum, flaccida raritas, et modica dulcedo. Medullam vero languide ſulphuream, modice ſiccam, in guſtu auſteram, et ſeminibns admodum infrequentem, denae circiter ſpicae partiuntur. Solet medium pomo rudimentum innaſci, figura varium, inchoato cortice duriuſculum, carne medullaque abſolutis molle. Legitur lima haec, dum adhuc viret: habeturque in cubiculis ad oculos immaturitate conſpicua paſcendos. Rariſſima eſt Romae: inſitam aurantiae in aedibus D. Mariae patrum Lucenſium, in porticu Octaviae Sororis Auguſti videre licet. Pomum eſt vel rotundum vel oblongum. Vnaque et eadem ubertim utrumque fert: ut Citri et Adami poma concordi partu fraterculare videantur.

III. *Limoniae congeneres* ſunt:
1. *Arbor poma paradiſi ferens.*
2. *Arbor poma Adami ferens.*

Vid. Tab. XIV. Dodon. Pempt. 6. l. 3. c. 2. Taber. H. P. l. 2. c. 16. Lobel. Adverſ. p. 425. Cordus H. P. l. 3. c. 22.

I. Arbor poma paradiſi ferens materia eſt fragilis, ramoſa. *Folia* viridia, longula, anguſta; *flores* parce rubentes. *Poma* corporis oblongi filo et magnitudine Laurae limonem frequenter aequant, et mucronatum faſtigium valde prolixant: interdum etiam prope rotundam globantur in pilam; ſaepe in Citrei modum molemque grandeſcunt: nonnunquam vero maligne augeſcunt, abortiente natura. Corticem diluto colore inaurant: aequabili laevore molliunt, aut minute granoſa ſcabritie leniter aſperant: et odore grato leviter imbuunt. Corpus reliquum dulcis carnis denſo albumine coagmentant. In intimo meditullio formant veſtigium rude medullae, unguis amplitudine definitae, ac ſenas in ſpicas undatim criſpas diſtributae, perexiguo ſucco, non admodum acri madentes, aut verius exuctae: binis ternisve minutis ſeminibus intermiſtis. Quin etiam eandem interdum medullam in roſam rotulamve tam fabre circinnant, interjectisque membranulis tam aeque diradiant, ut ea non opificio naturae, ſed artis penicillo elaborata videatur. Poma ſunt vel *grandiora*, quae lumiam cibi ſuavitate ſuperant: vel *puſilla* et modica, quae utpote abortiva, dura ſunt minimeque veſca.

II. Arbor poma Adami ferens eſt duplex. 1. *Communis*, aliis *malus Aſſyria*, cui aculei praelongi, validi, in latera plerumque directi; *folium* ex viridi nigricans, cuſpidatim ovatum, criſpum: *flos* numeroſus, aurantii flore amplior, et ſaepius anno proveniens. *Pomum* in rotunditatem ſupra infraque leviter depreſſum; impreſſi juxta umbilicum dentis nota plerumque cicatricoſum; cui medulla ſucci plurimi; duodenis vel denis cum folliculis mem-

membraneis pluribus et ſeminibus paucis. Superfoetat aliquando numeroſo conceptu. Graeci e fructibus ſuccum exprimunt, eoque dolia implent, quae Conſtantinopolim et in alias ſubjectas Turcae regiones vehunt. Turcae ſucco agreſtae ſeu omphacii loco utuntur; in officinis quoque, in quibus ſalſamenta et garum proſtant, venalis reperitur. Valent et ad ſcabiem, ſi per medium ſecta, et tenuiſſimo pulvere aſperſa, ferventibus cineribus calefacta, ſcabioſis corporis partibus infricentur. 2. *Rhegina*, cui folium longum, latum ac mucronatum. Pomo amplus majorum limonum modûs: forma oblonga: cortex valide luteus, languide odoratus, durus, inſtarque citrini ſcabroſus. Caro digitum, itidem dura et ſubdulcis. Medulla ſubalbida, peracris, undenas in ſpicas diſcreta, et ſeminibus abundans prae pomi amplitudine minutis. Id pomum, quamvis aureum, quia ſapor a colore degenerat, palato pretioſum non eſt: interque cibos illiberales habetur.

Malus Limon.

ARTICVLVS V.

De Malo Aurantia.

Malus Aurant.

TAB. XIV. XV. XVI. XVII.

Malus Aurantia veteribus forte ignota, plurima apud recentiores invenit genera, ſed quae ad *vulgarem* et *non-vulgarem* reduci poſſunt.

1. *Malo Aurantiae vulgari* ſubjiciuntur: 1. *major*. 2. *pomo ſemine carente*. 3. *pomo umbilicum roſae inſtar gerente*. 4. *pediculo ſtellato*. 5. *foliis ſuavius olentibus*.

Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 166. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 14. Tragus p. 3. c. 41. Stapel. ad Theoph. H. l. 4. c. 4. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 1. Cordus H. P. l. 3. c. 13. Porta Villae l. 5. c. 7. Lobel. Adverſ. p. 425. Camer. Epito. p. 125.

1. *Malus Aurantia vulgaris major*, *Aurantia*, *Aurengia*, *Aurea*, *Anarantia*, *Nerantia*, *Arangius* ſeu *Citreus* aliis dicitur. *Radix* ipſi craſſa, lignoſa, ſublutea. *Truncus* ferrugineus. Spinae praelongae, niſi inſitio mitiget. *Folia* magna, in exilitatem faſtigiata, ſaturi viroris, et pediculi pyxidato aſpectu foliati. *Flores*, qui Majo funduntur, in racemi effigiem conferti, nivales. *Fructus* haud ignotus, cortice, qui aurei colore fulget; carne, ſenis plerumque aut octonis membranis diſtincta, et ſeminibus conſtans. Quae ſua conſeneſcunt in arbore hornotina poma, parentis foecunditatem non impediunt, quo minus illa novo florum partu, ſuperfoetare valeat. Quin etiam (quod ipſo interdum periculo compertum eſt) avulſus a matre ramus vetuſtis pomis conjunctim racematus, poſt annum adnatos ſummatim flores etiam puſillos conniventeſque, contra quam conſueſcant aurantiae florentes ramuli pariter avulſi, juſto incremento perficit expanditque: quia (ut ego interpretor) cohaerentium pomorum calorem humoremque idem ramus ad florum abſolutionem trahit. Et foecunda et longaeva arbor eſt. *Foecunda*. Nam in S. Rhemi agro e ſingulis alternis annis, bina millia pomorum, imo et quaterna legi ſolent. *Longaeva*. Nam quae in veteri Divae Balbinae Coenobio Romae viſitur, a Guilelmo ex Aquitaniae Duce Coenobita, creditur eſſe conſita, quingentis ſcilicet abhinc annis. Seculo minor eſt, quae in Aventino Divae Sabinae Dominicanorum Coenobio ab ipſo Dominico ſata eſt. De reliquis vide Ferrarium. Naſcitur in Oriente, Hiſpania, Italiâ, Gallia. In India ſilvae earum occurrunt. Medicis folia, flores, fructus inſerviunt. *Folia*, contuſioni tibiae, ſi bis de die applicentur. Ex *floribus* aqua, quae Napha et Angelica, ſeſquunciae pondo ſudorem movet: cum aqua pulegii in difficili partu propinatur: ſtomachum potui menſali immiſſa roborat; ſpiritus, in febribus malignis, cum aqua acetoſae exhibentur. *Pomum*, ipſum totum diſſectum, oleo amygdalarum amarum irroratum, toſtum et umbilico impoſitum, verminae opitulatur.

Tabern. l. 3. ſ. 2.

Malus Aurant.

Sim. Pauli de medica. claſſ. 3.

Corticis pulvis in ovo molli hauſtus, icteritiam pellit. Scrupuli pondo cum idoneo liquore, nephriticis et colicis levamento eſt: in fruſtula confectus mane vel veſperi naribus injectus, ſternutamenta ciet: in aqua Chaerefolii oblatus, dyſuriae medetur. Septalius trium acrium et ſubviridium aurantiorum cortices in ſeptem aquae libris ad duarum partium caſum incoquebat. Hujus octo unciis immodicos menſes ſiſtere ſolitus. Aqua *ſeminum* cum binis ternisve ſpiritus vitrioli guttulis, renum et veſicae calculos pellit. Succus ex virente expreſſus, colatus, et cum tertia parte olei olivarum exacte miſtus, lumbricos necat. Ex eodem *ſyrupi* fiunt. *Medulla* cum *ſemine* leviter contuſo, diſſecto ſed non decorticato pomo, addito momento theriaces, aloës et olei abſynthii toſta, expreſſa et abdomini inuncta, idem facit. *Differentiae fructus* plures a cultura et inſitione ſumuntur. Neapoli quaedam maris et foeminae genitalia effingunt; et ex his nonnulla, duplicem ſpicarum ordinem alterum in altero contentum, ut nihil ſpecioſius videri poſſit, obtinent. Cumque caeterae arbores caſu talia poma ferant; hujusmodi genus quoddam omnia producit; quin reperiuntur, quorum ſpicae aliae dulcem, aliae acrem in eodem pomo referunt ſaporem: quam commiſtionem caſu accidiſſe, proditum. Sunt alia *cortice* amaro, craſſo, aureo; alia ſubvirente, alia tenuiſſimo, ſubrubente, aliqua dulci; quaedam in uno pomo duo botrorum dant genera; alia absque ſemine ſunt. *Pulpam* ſi attendas. In agro Congiano nec dulcia, nec nimis acria habentur. In inſula Fayal ſuaviſſima, in China dulcedine ſaccharum vincunt. Triplex tamen praecipue vulgarium Aurantiorum genus. Eſt 1. *acre*, cui ſubtriſtis color, granoſa ſcabrities, odor peracutus, amaritudo peracris. Medulla in ſilvaticis ſine ſemine natis, quam in inſitivis dilutioris eſt palloris et aſperioris acrimoniae. 2. *Dulce*, cui cortex tenuis, color ardenter croceus, medulla ſulphurea, ſucco largo, cui et hyems parcit, laxiore frequenter orbe. Liguſtica notatio eſt, tanti eſſe ad ſaporis commendationem dulci commodum aurantio ſitum, ut id genus pomorum oſtento ſolibus loco cum levis acrimoniae miſtura moderate ac ſuaviter, opaco autem praemodum ingrateque dulceſcat: adeoque in amarorem vergere videatur. 3. *Medium* ſeu *temperatum*, quod ut ſaporis, ita coloris laevorisque temperiem ſortitum, aegre diſtinguitur a praedictis, ambigua facie acris dulcisque confundente diſcrimina. His autem omnibus grana complura, interdum ſupra quadragena. Huc ſpectat 4. *Aurantium ſicciore medulla hybernum*, quod in Rhegino, Neapolitano et Siculo agro provenit. Acris aurantii faciem praefert. *Medullae* concretus et modicus ſuccus, emendati dulcedine acoris, miram temperiem ſapit. Menſibus hybernis praecipue tempeſtivum eſt. Tale et Senenſibus in Huquang. Cum ceſſant reliqua, haec matureſcunt; ſunt ſuaviſſimi ſaporis.

Animadv. l. 7, 144.

Porta deſtill. l. 3. c. 3.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 3.

Martin. in Atlante Sinenſi.

II. *Aurantia pomo ſemine carente* in ſummo ramuloſa, aculeis caret. *Folium* ovata ſpecie leviter faſtigiatum; *flos* denſo racemo numeroſus, et raro abortiens. *Pomo* magnitudo modica; cortex ſcaber; caro pauca; medulla perampla, ſufflava, dulcacida. Et hoc aurantium oblongi novitate vultus, limonis gemellum inſitio peperit: et inſitivis e nuptiis partus extitit formoſe adulterinus. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 4.

III. *Aurantiae, pomo umbilicum roſae inſtar gerente*, folium eſt tenue, anguſtum ſatisque prolixum: *flos* puſillus, folioſus et leviter odoratus. *Pomi* magnitudo inſtar Sinenſis vulgari brevior: rotunditas utrinque compreſſa, et a ſummo ad imum ſtriis aequalibus diſtincta: corium modice rugoſum et cerinum, caro exigua: medulla pallida, non multi ſucci, ejusque aſperi et ſubamari. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 4.

IV. *In Aurantia pediculo ſtellato* ſumma pediculi pars, diviſuris quinis Ferrar. l. c.

nis flaventibus ac turgidulis in ſtellulam diradiata, pomo adhaereſcit. Caetera ejusdem pomi facies vel indiſcreta, vel obſcuro diſcrimine ambigua, non dignoſcitur a praedictis. Cortex crocea temperie flavet. Caro denſa eſt. Diluto ſulphuris colore medulla tingitur. Nonnullam illa ſuavitatem, haec aut dulcedinem aut acredinem reſipit. Quare id pomum, ſi dulci medulla ſit, vulgaris mali inſtar decoriatum jucunde eſtur. Minor illi plerumque menſura: ſemina quoque minuſcula. Ligures aurantium Chium nominant.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 13. V. *Aurantia foliis ſuavius olentibus*, dicitur et *Sinenſis*, quod e regno Sinarum Olyſſiponam transvecta fuerit. Circinnatae rotunditatis pomum mediocre ſupra modum tumet. Caro cum ipſa cute fere confunditur, et eſtur jucundiſſime. Novem ſpicarum medulla, blande mordacis dulcedinis, tam vehementer flaveſcit, ut aurum in eam diſtabuiſſe credas.

II. *Malo Aurantiae non-vulgari* multa genera ſubjiciuntur, quae a magnitudine arboris, folio, flore, fructu, et patria denominationem ſortiuntur. Suntque ſequentia: 1. *Malus Aurantia pumila.* 2. *Folio criſpo.* 3. *Flore duplici.* 4. *Fructu virgato.* 5. *Fructu ſtriato.* 6. *Fructu foetifero.* 7. *Fructu corniculato.* 8. *Fructu calloſo.* 9. *Fructu diſtorto.* 10. *Fructu citrato.* 11. *Fructu cortice dulci.* 12. μονοσπερμοφόρος. 13. *Fructu maximo.* 14. *Philippina.* 15. *Goana.* 16. *Sinenſis.*

Cluſ. Hiſt. l. 1. c. 4. 1. *Malus Aurantia pumila*, Cluſio *pumilio*, inoculatione propagatur. Liberaliorem floribus et malis ferendis in frigidis etiam regionibus eſſe, modo rite curetur, obſervatione quorundam accepimus. Fructum, poma Aurantia *Nana* Eyſtettenſis appellat. Forte eadem cum Goana. Et folium arboris et fructus magnitudo reſpondet.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 5. 2. *Malus Aurantia folio criſpo*, ramos habet inermes; folium denſum, breve, ſine pediculo foliato, bullulis quibusdam velut turgida, et prona parte in cirros quodammodo vibrata. Fructui, qui rotundus, ſumma imaque parte planus, cortex temperate croceus, et modice granoſus; caro admodum exilis et ſolutiva: medulla in octo vel decem ſpicas diviſa, mediocriter flaveſcens, ob acrimoniae temperiem ſuaviſſima: ſemina rotunda, pauca. Malus Aurant.

3. *Malus Aurantia flore duplici*, ſerie foliorum multiplici, damaſcenae interdum roſae ſpeciem praebet. Pomum incremento magnum, quo maxima ſolent eſſe vulgaria: in ſummo imoque planum: cute ſcabrum: carne perexiguum: medulla croceum, peramplum et ſeminoſum: ſapore demum inter acrem dulcemque medium.

4. *Malo Aurantiae fructu virgato*, nomen dedit geminus, qui cutem variat, color. *Folia* pleraque viridi albentisque ſulphuris colore maculantur. Cortex ipſe a ſummo pomo ad imum ante maturitatem viridi albidoque colore alternante, in quaedam veluti ſegmenta, ſaepius inter ſe inaequalia, diſtinguitur. Vbi maturitas acceſſit, color viridis in flavum, albicans migrat in croceum. Ex iis vero ſegmentis, quae primum virent, leviter ſubſidunt, et anguſtiora ſunt: quae flavent, etiam eminent, magisque patent; ut propterea ſtriatum quoque aurantium appelletur. Eadem cutis, velut in acido aurantio, ſcabre granoſa. Caro dimidiatum fere digitum lata. Coloris medulla ſulphurei, jucunde acris ac denis ſaepe membraneis diſſepimentis incluſa. Semina grandiuſcula. Totum pomum e rotundo vergens in oblongum. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 7.

5. *Malus Aurantia fructu ſtriato*, folium habet breve, florem minutum. Miſſa eſt Neapoli Romam ad Alexandrum Caëtanum. Pomi rotunditas eſt anguſta: cutis modice ſcabra, torisque crebra per intervalla extantibus undique ſtriata; medulla diffuſa, dulciter mordax, et auri colore blandiens.

6. *Malus Aurantia fructu foetifero*, dicitur et *foemina*. Forma eſt Ferrar. Heſper. l. 4. c. 8.

Malus Aurant.

fructus utrinque ſeſſili preſſeque rotunda: cortice laevigato, vehementer croceo, productis a pediculi commiſſura usque ad medium ventrem rugis criſpato, amaritudinis conſuetae, odoratus peracuti: carne perexigua, et inſtar averſi cultri craſſa, flaccida ſubdulci, et in ſulphureum colorem inclinante: medulla vero alias decem ſpicarum, alias plurium, coloris lutei, et quidem ſaturi, ſaporis autem jucunde acris. Extimo in pomo alterum ineſt circumveſtiente aliquando cuticula, plerumque nuda duntaxat carne, intimaque quatuor fere ſpicarum medulla coagmentatum: per hiantem umbilicum promente ſe nunc quidem magis, nunc vero minus, confertim ſemiconſpicua pomorum quadam pullitie: quae retinet aliquandiu viriditatem, flavente matre. Cajetae proveniunt.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 9.

7. *Malus Aurantia fructu corniculato*, quem et *hermaphroditum* et *androgynon* vocant, nihil ſingulare habet. Pomi cortex ſimplici multiplicive callo juxta pediculum cornicula quaedam exertat, et rimas agit: ſubtilioribus nimirum partibus, quibus abundat id pomum, in acutum ſeſe promentibus, et ad exitum viam aperientibus. Caro fungoſa et inſulſa, dimidiati digiti craſſitudinem aequat. Membranaceis medulla folliculis undenis duodenisve, gemina ſerie altera alteram continente diſpoſitis, concluditur. Quare diſſecto in pomo cancellatim reticulata diſtinctio apparet.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 10.

8. *De Malo Aurantia fructu calloſo et multiformi*, hoc duntaxat dicam, Neapoli Ferrario fuiſſe miſſum. Adnatum callum, ab imo pomo ad ſummum, lunato adhaerebat excurſu. Rotunda illi duum fere digitorum craſſitudo. Cutis oppido rugoſa, perpetuisque tuberculis, viridi luteoque colore alternatis, inſtar anguinei ſpolii maculoſa. Pulpa vero alba, duriuſcula, ſubamara. Luſus ergo naturae tantum.

9. *Mali Aurantiae fructu diſtorto*, folia ſunt minuta, pediculis anguſte foliatis. Flores ſemihiulci et abortivi. Pomum totum e pluribus verrucis, et quaſi puſillis depravatae figurae pomis coagmentatur. Caro multa fungoſaque. Medulla ſpicae ſimplicis, vehementer flavae, et nullius ſeminis. Eadem puſilla poma, fere in totum corpns diſcreta, juxta pediculos cohaereſcunt. Hinc ei facies varia: et alicujus interdum animantis imitamento perſonata.

10. *Malus Aurantia fructu citrato*, folio citrum et limoniam mentitur. Durum eſt, e viridi fuſcum, undatim criſpum; flos confertim in ſummis ramis racemoſus, et ingrati odoris. Pomi cortex a medulla ſejungi facilis: ipſum complanata rotunditate aurantium; extuberante papilla, limam; magnitudine lumiam; verrucoſa ſcabritie citrium refert. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 12.

11. *Malus Aurantia fructu cortice dulci* duplex eſt. 1. *Sinenſis*, quae fructum fert, prodente Alvaro Semedo e ſocietate Jeſu Valentinae olivae magnitudine, cumque cute ſuavi et medulla dulci; ideo totum manditur. 2. *Aliarum regionum.* Hiſpali apud Rheginos, Siculos, Ligures et in Zeylon viſam, Cluſius, Scaliger et Ferrarius autores. Pomum triplo aliis majus. Caro Armeniorum modo firma, et ſucculenta. Medulla impenſe ſulphurea, cui ſpicae octonae, ſemen exiguum. Vſurpatur apud Rheginos in trivialibus ludis pro globulis ligneis. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 15. Cluſ. Hiſt. l. 1. c. 4. Scalig. Exerc. 181. ſ. 21.

12. De μονοσπερμοφόρω nihil occurrit, ſuccum, qui acidus eſt, ſi excipias.

13. *Mali Aurantiae fructu maximo*, pomum, quod quibusdam *Hipponerantzion*, in palmos quidem interdum quinos tumet, ſed juſtam magnitudinem, ante biennii vel triennii lapſum capere non poteſt. Cortex vehementer cum atrore croceus; caro plurima, fungoſa, obſoletae albedinis. Medulla brevis, et vel ſuaviter dulcis; vel acerrimo ſapore prope inguſtabilis. Semen rarum et inane. Eſt vel compreſſae rotunditatis, cujus medulla ſuaviter editur: Ferrar. Heſper. l. 4. c. 17.

editur: vel formae rotundioris, cujus medulla injucunda.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 14. 14. *Malus Aurantia Philippina*, a Philippinis inſulis nomen ſortita eſt. Quintuplex pomorum genus profert. *Primum* e Sinarum tractu, minutum, praedulce, cute aureum. *Alterum* peramplum, et palmorum interdum fere quinque, rotunditate praetumidum earum inſularum foecunditas nativa largitur. *Tertio* ibi pariter provenienti Genuenſis aurantii par magnitudo, et mira graviditas, latente intra medullae meditullium pomo exiguo, conſimilis coloris ſaporisque, ſed cutis experte. Ex eo foetu aurantium filiorum nominatur. *Quarti* generis aurantium in iisdem inſulis naſcens, colore flavo, et ſapore dulci, cum ipſo totum cortice manditur, emolumento non levi. Quippe bilem, dulcium eſu pomorum creari ſolitam, cortex conmanducatus emendat. Id genus aurantiorum corrupto Indico nomine Hiſpani Darandanas vocant. *Poſtremo* aliud praedictae ferunt inſulae aurantium, Genuenſi aequale, ac plerisque partibus conſimile: attamen purpurei coloris medulla, quae uvam ſapiat, mire diſpar.

Ferrar. Heſper. l. 4. c. 15. 15. *Malus Aurantia Goana*, quod copioſe intra Goam et in Salletanis inſulis viſatur, arbuſcula eſt trium fere cubitorum, ramuloſa, minuſculis foliis denſiſſima, et floſculis pomorum foecundis ubertim vernante. Puſillam globatur in pilam, et Appiani mali minuto incremento dignum ſe matre nana filium probat. Hilari corticis colore flavet: minute granoſo laevore nitet: minimum habet carnis, coagmentante corpus interius novem decemve ſpicarum medulla, bene flava, jucunde acida, ſemine deſtituta. Forte eadem cum pumila.

Martin. in Atlante Sinenſi. 16. *Malus Aurantia Sinenſis*, noſtratibus par eſt: at fructus comeſtus, uvam moſchatam ſapore refert. Peculiare eidem, corticem ſuum denſiorem facile dimittere. Pulpa quoque inter pelliculas, quibus veſtitur, eadem facilitate in ſuas particulas dividi ſolet. Preſſa inter aſſeres, conditur ſaccharo. Malus Aurant.

EXOTICA. Vide TAB. XVIII.

Inter Exoticas ſpectant huc ſequentes: 1. *Arbor nigritica fructu Aurantio ſimili.* 2. *Coru Canarienſium.* 3. *Carcapuli Malabarenſium.* 4. *Pequea eorundem.* 5. *Tres arbores Maragnanae inſulae.* 6. *Iva Braſilienſium.* 7. *Vençu Sinenſium.* 8. *Duo fructus Exotici.*

1. *De arbore nigritica* ex ramulo inde delato judicandum eſt. Fuit quadrangulus, nodis fragilibus diſtinctus. Fructus e calyce quatuor veluti ſquamis conſtante prodibat, orbiculatus, niger, fungoſa pulpa, cui parva, ut in ficubus, grana, ſaporis initio adſtringente. Cluſ. Exot. l. 1. c. 13. Bauh. H. P. l. 1. c. 32.

2. *Coru Canarienſium*, Malabarenſibus *Curo* et *Curo de Pala*, Bramanis *Cura*, Luſitanis *herba Malavarica* dicitur. Acoſtae fructus eſt pumilae malo aureae ſimilis, *foliis* ejusdem, ſed medius nervus craſſior, alii octo aut novem in latera excurrunt. Garziae in Arbuti altitudinem aſſurgit, *foliis* mali Perſicae, *floribus* candidis, Periclymenii odorem aemulantibus. *Radicis* cortex, qui laevis et tenuis, dilute vireſcit; vulneratus aut fractus, lacteum eumque multum, viſcidum, inſipidi potius quam ſubamari guſtus ſuccum profundit. Invenit ſingularem *in medicina uſum*. *Foliorum* cum Tamarindorum foliis decocti vapore, crura tumentia foventur; pannos in eodem intinctos, feliciter in tympanite applicaveris. Radicis cum oryza decoctum haemorrhoidibus et ſciſſuris ani reluctatur. Virentis ſuccus fluxus alvi ſiſtit. Contuſae et in ſero maceratae aqua, per organa vitrea, additis ammios, apii, coriandri ſicci, et cumini nigri ſeminibus torrefactis, cum pauxillo butyri prolecta, et cum aliis ſtringentibus liquoribus propinata, vel per clyſterem ingeſta; dyſenteriae praeſentaneum remedium eſt, inprimis ſi a Malabarenſibus paretur. Cum aqua menthae et maſtiches pul- Acoſta de Arom. c. 13. Aromat. l. 2. c. 7.

Malus Aurant. pulvere ſumta, vomitus compeſcere dicitur. Acoſta cortices Myrabolanorum Chebulae adjicit.

Acoſta Arom. c. 46. 3. *Carcapuli Malabarenſium*, Canarinis *Garcapuli* dicitur. Arbor eſt vaſta, *fructu* aurantio ſimili, ex grumis inſeparabilibus conſtante, *cortice*, ubi maturuit, aureo, guſtus auſteri. Fluxum alvi ex nimia Venere ortum, cum oxygala comeſtus ſiſtit; pulvere partus facilitantur, ſecundinae deturbantur, et lactis prolicitur ubertas. Succum cum aliis plantis in oculorum ſuffuſionibus ungui majoris digiti ejusdem lateris imponere, apud Malabarenſes moris, inde ſe levamentum ſentire credunt. Linſchottani *Car-*
in itiner. *capuli* fructus ceraſi magnitudine profert.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 7. 4. *Pequeae Malabarenſium* duae ſunt ſpecies. *Vna* fructum aurantio malo ſimilem, craſſo cortice, quo melleus quidam, cum ſaccharo certans dulcedine humor, continetur, cui nuclei aliquot ſunt permixti, producit. *Alterius* lignum, quod Luſitanis *Setim*, omnium, quae in Braſilia naſcuntur, duriſſimum et graviſſimum, idemque omnis putredinis expers judicatur.

Id. l. 16. c. 11. 5. *Tres arbores Maragnanae inſulae* ſunt Gojave, Vvavytou et Caoup. 1. *Gojave*, quae et *Morgoya*, fruticis eſt ſpecies, quae arbores complectitur, foliis campanellae, flore eleganti et palmum lato, echinatis et ſtellae in modum diductis foliis, purpurei coloris. *Fructum* fert ovi magnitudine, ſed rotundiorem, granis plenum, cortice e viridi et luteo mixto tectum. Grati, ſi coctus fuerit, ſaporis, ideo et ſaccharo conditur. 2. *Vvavytou* folia fert longa, flores coeruleos, fructus aurantiis haud abſimiles, ſed ſuaviores. 3. *Caoup* frondibus eſt pomi, ſed magis patulis floribus, e luteo et rubro mixtis; fert fructum malo aurantio forma et ſapore haud diſſimilem, nucleis plenum.

6. *Iva Braſilienſium* frutex eſt *caudice* ſpinoſo et leniter hirſuto; *foliis* lanatis inordinate poſitis; *floribus* πενταφύλλοις, lacteis, ſtellae inſtar. *Fructus* majoris pomi magnitudine, rotundus, qui brunna lanugine tegitur, et citrei per maturitatem coloris eſt. *Cortex* ei teſtae ovi inſtar frangibilis; pulpa flaveſcens, dulcis et formicis grata, in qua ſemina plurima lentium magnitudine, figura et colore. Marcgrav. H. N. B. l. 2. c. 5.

7. *Vençu Sinenſium*, Luſitanis eſt *Jamboa*, arbor ſpinoſa, limonia major: *flores* albi ſuaviſſimi odoris; *fructus* capitis magnitudine; cui cortex pomorum aureorum, pulpa rubeſcens, uvae non omnino maturae ſapore, qui ſuſpenſus domi ad annum durat. Provenit in Fokien. Ex *floribus* fragrantiſſima aqua elicitur. Ex *fructu* liquor pro potu exprimi ſolet. Martin. in Atl. Sinen.

8. *Duo fructus* ſunt *Aracynnappil* et *Rucma*. 1. De *Aracynnappil* hoc duntaxat dicere poſſum, eſſe fructum malo aurantio parvis fructibus ſimilem, orbicularem, nigricantem, rugoſum et ejusdem ſaporis. 2. *Rucma*, Hiſpanis, *Lucma*, fructus eſt, qui forma et mole ad aurantia mala accedit; intra medullam oſſiculum caſtaneae tam colore corticis, quam nuclei, qui amarus et cibo ineptus, albedine, valde ſimile, aliquando duo continet. Inter craſſos cenſetur cibos. Sapore tamen eſt magis dulci quam acri. Bauh. T. 1. l. 1. c. 31. H. P. De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 3.

9. Addo his *Yyacxihuitl* fruticem, ſi bene ex ramis colligitur. Folium habet aurantii: ramos paucos. Ter. apud Recc. R. M. N. H. p. 448.

ARTICVLVS VI.

Malus Punica.

De Malo Punica.

I.

Veteribus et *arboris* et *fructus* diverſa ſunt genera.

I. *Malus Punica* vel eſt *domeſtica* vel *ſilveſtris*. TAB. XVIII.

I. *Malus*

I. *Malus Punica domeſtica* arbor fabuloſa ortu, inter μὴ πολύῤῥιζα et διαπιπολαιόῤῥιζα numeratur. *Caudicibus* eſt σκωλεότερη et βραχυςελέχη: *medulla* carnoſa; *ramis* ſparſis, ὄγκῳ ſuperius grandiore. *Flos* ſuper fructum inſidet, phoeniceus, denſus et copioſus, ſuperius globoſus, roſae inſtar expanſus; inferius anguſtior, unde ἐκτετρημμένος κύτινος, cui τὰ ἄνω χειλώδη, vel μυχώδη. Serius apparet, et quando ψεκάδη δρόσοι decidunt, humectati amittuntur. [Plin. H. N. l. 15. c. 28.] *Fructus* ex vetuſtis gignitur corio et membrana ἐκ χύμυ καὶ κόκκων, quibus vaſcula, conſtans, puniceus principio, poſtea ποώδης, tandem iterum puniceus; [Theoph. H. P. l. 2. c. 9.] qui ſub autumni initium τῶν καυμάτων, μαραινομένων, excoquitur; ſoli expoſitus mox obareſcit: et σκιατροφύμενος, vel ſolem modice ſentiens, οἰκεῖαν ὑγρότητα ſervat, et coquitur. Brevi ideo intervallo conſeri arbores ſolent, ut προβολὴν τοῦ ἡλίου invicem habeant. [Plin. H. N l. 17. c. 17.] Velociter ſeneſcunt: ramisque et palis laxato primum meatu ſeruntur. [Plin. H. H. l. 13. c. 19.] Ex nucleis dulcibus ἀγενεῖς; ex enucleatis duri et plerumque acidi fructus evadunt. *Locus* eis Creta et Carthago: nec non Thmolus, Olympus, Myſius, montes, Pontus, in quo περισκεπαζομέναι, et tractus ille, cui *Sidae* nomen. Εὐθαλεῖς in ſiccioribus proveniunt. [Dioſc. M. M. l. 1. c. 151.] Quoad *uſum*. *Radix* decocta contra latas tineas victoriati pondere datur. *Rami* in manibus ſerpentes fugant; *corticis* fumus culices. [Hippocr. περὶ παθῶν.] Pomum cum nucleo ςάσιμον eſt; ſine eo, διαχωρητικόν. *Nuclei* acinorum toſti tuſive, ſtomachum, ſi cibo aut potui inſpergantur, juvant. [Dioſc. M. M. l. 1. c. 154.] Ex *Cytinis* ſuccus adſtringens elicitur.

[Plin. H. N. l. 23. c. 6.] II. *Malus Punica ſilveſtris* a ſimilitudine ita appellatur. *Flos* ejus *Balauſtium*, quod Dioſcoridi vel *candidum*; vel πύῤῥον *rutilum*; vel potius πορφυρῦν, et coloris roſacei ῥοδόχρυν, ſcorpionibus adverſatur: potu menſes foeminarum ſiſtit: tuſorum farina dyſentericos a morte revocat. [Ibidem.] Idoneus et tingendis veſtibus: quorum color, (puniceus ſcilicet) inde nomen accepit.

[Malus Punica.] II. *Fructus* ſeu *Malorum*, novem Plinius poſuit *genera*; quae ad *Apyrena* et *nucleum habentia* revocari poſſunt. 1. *Apyrena* circa ſolum Ciliciae juxta amnem Pinarum, ubi contra Darium ab Alexandro dimicatum eſt, Theophraſtus ſurgere [Hiſt. 2. 7.] ſcribit. Non omni nucleo deſtituuntur; ſed ligno duntaxat carent. Hinc Athenaeus punicas in σκληροκόκκυς [l. 14.] et ἀπυρήνυς diſtinxit. 2. *Nucleum habentium* aliquot ſunt differentiae. Sunt 1. *Dulcia*, quae [Dioſc. l. 1. M. M. c. 151.] θερμασίαν circa ſtomachum excitant, et inflationes pariunt. 2. *Auſtera* potius quam acria. 3. *Miſta*, quae cum vinoſis eadem. Nam Dioſcorides [Dioſc. l. c.] μέσην ἔχειν δύναμιν, poſuit. 4. *Acida*, quae aeſtuanti ſtomacho auxiliantur. Nucleus in ſole ſiccatus, et obſoniis inſperſus, (διαπιπασσόμενος προσηψήμασι) vel cum iis decoctus, alvi fluxiones ſiſtit. Succus ex acinis expreſſus, coctus, cum melle, oris, genitalium et ſedis ulceribus opitulatur. Hiſce accedunt Plinii Samia et *Aegyptia*, quae *Erythrocomis* et *Leucocomis*, vel potius *Erythrococcis* et *Leucoccis*, diſtinguuntur. Nec non Nicandri *Promenea* a Promeno [in Alexiph.] quodam Cretenſi, ut Scholiaſtes ponit; et *Aeginenſia*, ab urbe Aegina, ſic dicta.

II. *Recentioribus* Malus Punica in quadruplici eſt differentia. 1. *Sativa*. 2. *Silveſtris*. 3. *Pleniflora*. 4. *Fructu maximo granis aureis*. 5. *Apyrenos*.

1. *Malus Punica ſativa*, aliis *ſimplici* flore, *Granata*, humilis eſt arbor. [Stapel. ad Theoph. H. P. l. 4. c. 6. Dodo. Pemptad. 6. l. 3. c. 3. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 56. Cordus H. P. l. 3. c 15. Lobel. obſerv. p. 563. et Adverſar. p. 419. Porta Villae l. 5. c. 31. Camer. Epito. p. 130. Ruell. H. P. l. 1. c. 122.] *Ramuli* ſunt tenues, ſubrectis aculeis ſpicoſi. Lignum flavum. *Folia* myrti aemula, halitum canum feliumque urinam redolentia. *E calycibus* oblongis calathi modo patulis, hyoſciami vaſculis aequalibus, in ſeptem rimulas fatiſcentibus, floribus aſari majoribus, *flores* foecundi, ex ſeptem foliis tenuibus conſtantes, colore coccineo, agreſtis papaveris aemuli, cum granulis quibusdam mediis capillamentis appenſis, ut in roſa, emergunt. Steriles nudo latoque calici inſident, et cum ad juſtam conſiſtentiam pervenerunt,

Malus Punica. ſponte delabuntur. Imbecilliorum quoque ex foecundis capita, quae *fructuum* rudimenta, et inferior pars, ſucco ſuo, quem robuſtiora praeripiunt, orbata, decidunt; validiora pugni magnitudine adoleſcunt, et in poma globoſa, ramis brevi pediculo annexa, umbilico in ſummo lato, amplo, ac dolii plerumque inſtar concavo ac profundo, evadunt, ſuperior denticulata, una cum ſtaminibus ipſi medio inſidet. Teguntur *poma* membrana coriacea, ſubſcabra, foris in obſcura purpura ſubrufa, intus flaveſcente ſubſtantia, guſtu et denigrandi facultate gallis non diſſimili. Intus oblongi, anguloſi, confracti, tenui carne, vinoſo ſucco et oſſiculo conſtantes acini, intercurſantibus flavis tenuibusque membranis, ad favorum aliquam ſimilitudinem diſpoſitis latent; quidam rufi, in purpura candicantes, alii dulces, acidi, vinoſi, mixti, quos Arabes *Muza* appellant. Provenit in calidis regionibus, regno Granatae praecipue. *Vſus foliorum* in doloribus capitis, ſi cum oleo roſaceo contuſa fronti et temporibus imponantur: *Florum* in hernia, gingivarum laxitate etc. quia adſtringunt. *Corticum* contra lacrymas oculorum, ſi in aquis convenientibus macerentur: fluxu haemorrhoidum, et ructu, ſi cum maſticis momento in vini aceto cocti applicentur. Ferrum in chalybem mutare ſcripſit Cardanus. *Acinorum* contra haemoptyſin, ſi in aqua pluviali macerentur. Succi in vinum redacti in febribus peſtilentialibus, cholera, et aliis.

Bauh. Pin. l. 11. ſ. 6. Stapel. in Theoph. l. 4. c. 6.

2. *Malus Punica ſilveſtris*, ſativae per omnia ſimilis, ſpinis tamen incultior videtur. *Flos* ipſi exiguo quidem, ſed plano et aperto, inque quatuor aut quinque partes diſſecto calyce exit, denſis frequentibusque foliis ſtipatus, colore ut plurimum rutilo, ac inter ſanguinem roſeumque medio, aliquando candido, ex albo et rutilo mixto nonnunquam. Naſcitur in Africa, circa Alepum in Aſia, Granata, et vicina freto Herculeo Hiſpania. In horto Weſtmonaſterienſi Londini quotannis floret, nullo ſubſequente fructu.

3. *Malus Punica pleniflora* ex ſilveſtribus eſt, eaque duplex. 1. *Flore pleno majore*, quae *Balauſtium Orientale* Caſtori, *Balauſtium* Eyſtetenſi. Adeo eſt flore multiplici, ut *roſae* videantur *centifoliae*, colore ſaturato. Majorem in medicina uſum habet, et de ea, quae ſuperius dixi, praecipue ſunt intelligenda. Eliges Balauſtia denſa, rutila, roſeo colore conferta, ſanguineo decore, aquam inter macerandum vel coquendum tingentia. 2. *Flore pleno minore*, quam Eyſtetenſis *Balauſtium flore minore Romanum* vocavit. Foliis eſt atro-virentibus: calyce craſſiore, flore minore, et ſaturata purpura punicante. (Eyſtetenſ. arb. et frut. aeſtiv. ord. 1. fol. 8.; l. c. fol. 9.)

4. *Malum Punicam fructu maximo granis aureis* Dodonaeus *malum auream* vocat. Arbor eſt procera, foliis tres cubitos longis, duos latis: fructu humani capitis magnitudine, colore punico ſimili, intra quem grana auri luteo-ſplendentia. Panormi in horto cujusdam medici habebantur. (Pempt. 6. l. 3. c. 4.)

V. *De Malo Punica fructu Apyreno*, cujus et ſupra facta mentio, ita *Scaliger*. *In agro Babylonio ſunt* Punica malorum magna, *cortice valde tenui, quo ablato manduntur ut pira. Non enim veluti noſtra diſtinguuntur carnis diſſepimentis, niſi perquam parum in imo medio. Duorum ſunt* generum. *Partim ligneum pirena habent, adeo tenerum, ut manſum pro nihilo habeatur, partim nullum.* (Cordus H. P. l. 3. c. 15. Exerc. 181.)

EXOTICA.

Ad malum punicam referemus: 1. *Durionifera ſeu Batan Malayenſium.* 2. *Guanabanum Oviedi.* 3. *Guajabo Americanorum.* 4. *Araticu Braſilienſium.* 5. *Baobab Alpini.* 6. *Aracaibam Braſilienſium.* 7. *Tapiam eorundem.* 8. *Pitohajabam Nierembergii.* 9. *Arbores duas Maragnanae Inſulae.* 10. *Fructum Quitenſem Guabam.* Et 11. *pomum ſuçu Sinenſium.* TAB. XIX.

1. *Du-*

Ovied. H. Amer. l. 8. Scal. Exercit, 181. l. 14. Cluſ. ad Acoſtae H. Arom. c. 41. Garzias H. Arom. l. 2. c. 11.

1. *Durionifera ſeu Batan Mayalenſium*, aliis *Guanabanus*, *Durianus*, et *Jaca major* dicitur. Arbor eſt juglandis magnitudine, *ligno* valido; *foliis* dimidium palmum longis, quibus cuſpidis lanceae effigies, ducto per longitudinem nervo, e quo deinde aliae venulae per folii latitudinem evagantur. *Flores*, qui ex candido luteoli, *Buta* incolis. *Fructus*, quem vel quadrageſimo demum anno proferre dicitur, capitis humani eſt magnitudine, cortice duro, per medium ambitum aculeato; intra quem quatuor cellae, ſingulae tribus aut quatuor receptaculis conſtantes, quibus ſingulis fructus, ut lac, candidi, ovi gallinacei magnitudine, aurantii figura. Cuilibet *nucleus* mali Perſici nucleo ſimilis, triangularis aliquando, qui *Daryoen* vocatur. Dum intus ſunt, flaveſcunt; ab aëre tacti corrumpuntur. Acoſta *Durionem*, Linſchottanus *Duriaconem* vocat. Naſcitur in Malacca, Baly, Java, menſibus Junio, Julio et Auguſto. Appoſitus Betele foliis, corrumpitur; et ſi ventriculum in tumorem agat, iisdem impoſitis compeſcitur. Primum guſtamen nares ceparum odore ferit; poſtquam deguſtaveris, butyri ſaporem refert, condimentum Hiſpanicum, quod *Maniar blanco* ſuperans. Immodice ſumtus hepatis inflammationem, exanthemata in facie, et pruritum in cute excitat. Quia urinas copioſe ciet et ſudores, calidae et ſiccae creditur eſſe qualitatis. Eſt et *minor* foliis platani profunde laciniatis, cujus fructus *Champidaca* dicitur, et ſalubrioris ſucci eſt. Ex combuſtis corticibus paratur eluendis veſtibus lixivium.

Bontius H. N. et Med. l. 6. c. 31.

Ovied. H. Americ. l. 8. c. 17. De Laet Ind. Occid. l. 8. c. 8.

2. *Guanabano Oviedi*, quae Laetio *Guanabus*, infirmum lignum, folium medici mali; frutex melonis mediocris, interdum capitis pueri magnitudine. Cortex ei tenuis, viridis, ſquamis ut ſtrobilus, lenioribus tamen diſtinctus. Caro ſaporis delicatiſſimi (acidam ponit Nierembergius, unde *Goſſypium in aceto* dicitur) quae cremoris lactis inſtar in ore diſſolvitur; et perquam ſemina magna, cucurbitarum ſeminibus aliquando majora et nigricantia, ſparſa ſunt. *Provenit* in praefecturae Panamenſis hortis et montibus, Benzo arborem modicam facit et gracilem; fructu cordis effigie. Eſt et crocei coloris, cui ut aliis, exiles, ſpadicei coloris acini intus. Cluſius cum Durionibus convenire putat: ego addo cum Araticu ponhe. Imo iſtius aliquot videantur duntaxat diverſae unius arboris ſpecies. Sed et *Guanambanus Africanus* vix ultra humanae ſtaturae medium aſſurgit. *Folia* cardui profunde inciſa, *caules* ſarmentoſos cingunt; *flores* flavi, fructus oblongi, cum eminentibus per longitudinem inciſuris, quae in coronam octofoliam deſinunt.

Exot. l. 14. c. 109.

Malus Punica.

Bontius H. N. et Med. l. 6. c. 59.

3. *Guajabo Americanorum*, quae et *Guajavas*, *Guyabo*, *Guajavos*, *Guajaba*, dupliciter deſcribitur. 1. *Monardem* et *Gomaram* ſi ſequaris, arbor eſt grandis, *foliis* aurantiae, *flore* candido, *fructu* malis noſtris ſimili, initio viridi, per maturitatem aureo; pulpa interiore alba, interdum roſea. Quatuor intus concamerationibus dividitur, in quibus *ſemina* meſpilorum ſimilia, colore fuſco, omnino oſſea, medullae et ſaporis expertia. Adeo ubicunque ſeritur, luxuriat et ſerpit, ut in vitiorum terrae numero habeatur. In nova Hiſpania et Provincia Quitenſi ut plurimum provenit. *Fructus* edi demto cortice ſolet. Immaturus, quia aſper, valde adſtringit. Nimium talis, colorem amittit, et vermibus infeſtatur; medius ſi aſſetur, febricitantibus levamento erit. Ideo viridis decerpitur. Plura ejus ſunt *genera*, eademque varietas in fructu. Alia ſunt *rotunda*, alia *longiuſcula*, *lutea* aut *viridia*; *pulpa* aliis rubra, aliis candida. 2. Secundum *Marcgravium et Piſonem* habet *radicem* ſucculentam et ſubdulcem, corticem auri aemulum, *folia* fagi ſimilia, quae nervus media ſecat, venis parallelis lunaribus oblique diſcurrentibus; *florem* album πεντάφυλλον, cum villoſis in medio ſtaminulis, criſtae pavonum figura.

Ovied. H. Americ. l. 8. c. 19. Monardes H. ſimplic. medi. c. 64.

Gomara H. general. Ind. Occid. c. 67.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 7. Piſo Hiſt. Med. ſimp. Braſil. l. 4. c. 26.

Malus Punica.

Fructui, qui florem ad hyemis initium excipit, pomi noſtratis figura et magnitudo, cortex rugoſus ex viridi croceus; pulpa roſacea, lapidibus multis parvis ſcatens. Numeroſo totis ſex menſibus proventu funditur: etiam in locis arenoſis, in quibus grana ab avibus emiſſa pullulavere. Triplici blanditur ſapore. Auſterus eſt nondum flaveſcens nec mollis, maturus tamen; flavus nec plane mollis, ſeu coquatur, ſeu non, optimus eſt: plane flavus et mollis, fructum rubi idaei aemulatur, et alvum mollit. Facile tum corrumpitur et fermes fundit. *Radix* in aqua decocta, mirifice dyſenteriae mederi dicitur. *Ximenes* duas ejus ſpecies deſcribit: *prioris folia* ſunt viridia acida, valde odorata; *fructus* rotundus, grandis, inſtar ficus plenus; ideo *Xalxocatl*, quod fructum arenoſum ſonat, Mexicanis dicitur. *Corticis* decoctum inflationes crurum diſcutere; plagas fiſtuloſas ſanare, et occulta quadam proprietate ſurditati et doloribus ventriculi conſulere dicitur. *Folia* in balneis adhibentur, et ſcabiem ſanant. Pars *fructus* exterior ſolida, calida et ſicca, interior, quae tenera et moderati caloris, cimices quodammodo redolet, nihilominus cum voluptate guſtatur. *Naſcitur* in campeſtribus et praecipue Quauhnahuaci. *Alteri* ſpeciei longe majores, nec tam male olentes fructus, ideo in deliciis habentur: *folia* virentia, Aurantiae inſtar. Vtraque in locis calidis montoſis ac planis, praecipue in Cuarnavaca, et toto marchionatu *naſcitur*: et ſyrupum adverſus alvi fluxum utiliſſimum ſuppeditat. Paratur is ex foliorum bene contuſorum, et in aquae libris XII. per noctem maceratorum libris ſex, cum totidem ſacchari.

apud de Laet. Ind. Occ. l.5.c.3. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 51.

Marcgrav. Hiſt. Plant. Braſil. l. 3. c. 2.

4. *Araticu Braſilienſium* quadruplex eſt. 1. *Araticu Ponhe.* 2. *Araticu pana.* 3. *Araticu ape.* 4. *Araticu domato id eſt ſilveſtris.* 1. *Araticu ponhe* caudice et ramorum figura aurantiae reſpondet. *Folia* ſemipedem longa, craſſa, linguae humanae figura. *Flos* e tribus foliis cordiformibus, fritillariae floribus major, flavus, corticis mali aurantiae craſſitie, nauſeabundi odoris, contextus, quae in medio ſui alia tria minora, dimidiae craſſitiei, quorum quodlibet ſemiglobum excavatum refert, continent. Deciduus eſt, et dum cadit, ſtrepitum, quaſi baculo feriretur arbor, edit. *Fructus*, qui turbinatus, et ubi pediculo inſedit, durioris carnis corpus, ſuppoſitorii figura in ſe continet, quod eximi ſolet, ex albo vireſcit, et ex ſquamis, quarum cuilibet exiguum in medio tuberculum inſidet, nucem pineam repraeſentans, componitur. Intus pulpa ſubflava ex pyramidibus contexta, filamentis intermixta, et nucleis referta reſidet, quae ſaporis ex dulci ſubacidi et ſubacris, panem fermentatum, cui aliquid mellis admiſtum, refert. Maturatur Decembri et Januario, et, dum decidit, mollis eſt, et inſtar caſei veteris decorticari poteſt. Prope ad eam accedit Ahate de Pancho, vel *Ate Panucenſis* ſeu *Tzypipatlis* Mexicanorum. Rami ipſi coloris caſtanei; folia juglandis, vel mali aurei: *fructus* pineae nucis figura, rotundus, ex glandibus quaſi conſtans, coeruleus, in nigrum tendens, ferro polito ſimilis. Placet huc adjicere *Yllamatzapotli*, quae ex Recci icone videtur arbor cortice cinereo, fructu cono pini ſimili, ſquamoſo, tres et dimidium digitos longo, duos cum dimidio lato. Folia igne aduſta et cum oleo apoſtemati impoſita, illud maturant. 2. *Araticu pana*, de Laet *Araticu panania* vocat, haud grandis arbor eſt. *Radicibus* inſidet profundis, craſſiſſimis et longis. *Lignum* inſtar ſuberi, levi, ex quo clypei formantur. *Rami* ſuperiori aſſimilantur. *Folia* noſtratis fere piri. *Flos* ſuperiori figura par, ſed minor, intus ſanguinei coloris, tales enim ungues habet: caetera totus luteus. *Fructus* Araticu ponhe ſimilis, fructu primo viridi, per maturitatem flavo: qui pulpa aurea, odoris caſei putridi, nucleis ex flavo albicantibus referta eſt. Propter frigiditatem inter venena reponitur.

Ter. apud Recc. R. M. N.H. p.348.

Ib. p.444.

Ind. Occid. l. 15. c.7.

3. *Ara-*

Piſo facult. ſimplic. l. 3. c. ult. 3. *Araticu ape*, figura et magnitudine convenit cum Ponhe, ſemine in hoc differt, quod coloris brunni eſt. 4. *Araticu do mato* ſeu ſilveſtris excreſcit ut Pana, et talia fert folia. De *floribus* nihil occurrit. *Fructus* ei congeſti, oblongi, cepae junioris figura, virides: ſingulis duo ſemina, amygdalae figura et magnitudine, ſed in uno extremo acutiora, coloris coracini, ſplendentia, in quibus nucleus.

Cluſ. Exotic. l. 2. c. 11. Alpin. de P. Aegy. c. 17. Vesl. in obſer. ad id. c. Bellus Ep. 4. et 5. ad Cluſium. 5. Quam *Boabab* Alpinus vocat; ea Honorio Belli *Abavo*, Cluſio *Baobab* ſive *Abavi* dicitur. *Radice* nititur tuberoſa, ovi magnitudine, ſubſtantia raphano ſimili, quae praemanſa tota in aqueum et ſubdulcem ſuccum vertitur, ſalivamque copioſe prolicit. Folia ex unius fructus ſemine diverſa prodiere: alia non ſerrata, malo citrio: alia ſerrata, caſtaneae folio ſimilis. *Fructus* eſt aurantii mali magnitudine, cortice duro, fuſco; qui primo aſpectu cucurbita ſicca apparet. Pulpa intus ſubrubra, fibroſa, in pollinem friabilis, ori grata, per quam ſemina renibus animalium ſimilia, ſeminum Anagyridis aemula, vel ut Alpinus, in unum ſemiarcum quaſi inclinante, duro cortice tecta ſparguntur. Rubente hic quadam membrana veſtitur; qua demta, ſemina fuſim ad nigrum inclinantia et ſplendentia conſpiciuntur; medulla nigra, (albicantem vocat Veslingius) eduli, et avellanae guſtu. Adfertur ex Zeila, nobili Aethiopiae emporio. Alpin. de Plant. Aegypt. c. 17. *Vſus* pulpae in ſquallentibus Aethiopiae locis, contra ſitim, febres, et omnes calidos affectus. Caſtigatur a ditioribus ſaccharo, cum quo et ſyrupus paratur. Cairi incolae pulverem drachmae unius pondere, cum terra Lemnia, contra ſputum ſanguinis, lienteriam, fluxum hepaticum, menſium fluores in decocto infuſo, vel aqua plantaginis propinant.

Margr. H. P. Braſil. l. 3. c. 7. 6. *Araca-iba Braſilienſium* eſt duplex. 1. *Araca-iba fructu majore*, qui *Araca guacu* incolis, figura, cortice, ligno, Guajabae eſt ſimilis. *Folio* glabro, late viridi, figura et odore Lauro multum ſimili. De *flore* hoc duntaxat habetur, bis quotannis protrudi. *Fructus* mediocre malum aequat, rotundus, umbilicatus, in maturitate viridis, carne alba, *Araca miri* carni, odore, ſapore et ſubſtantia ſimili. In medio lapides multi, piſorum minorum mole, obrotundi, paululum compreſſi, ex albo ſubflavi, nucleorum in ceraſis duritie, nucleum intus complexi, per multa filamenta tenuiſſima, carni adhaerent. Accedere videtur aliqua ratione, ſi fructum ſpectes, ad Guayaba fructum. Malus Punica.

2. *Araca Iba minor*, cujus fructus Margr. H. P. Braſil. l. 2. c. 4. Piſo ſimpl. l. 4. c. 25. *Araca miri* incolis, frutex eſt, ligno, foliis et floribus Guajabae reſpondens. *Fructum* magnitudine pruni, umbilico cinctum, qui per maturitatem flaveſcit, et in carne albida multa parva grana gerit, bis quotannis, menſe nempe Martio et Septembri parit. Subdulcis is, paululum adſtringens, fragorum ſapore. *Radix* fruticis in aqua cocta mirifice dyſenteriae medetur. Piſo ſumme diureticam ſcribit, lieniſque et renum affectibus conducere. Ex *foliis* et *oculis* balnea, contra varios affectus parantur. Fructus conditus egregie refrigerat, roborat et adſtringit.

7. *Tapia Braſilienſium*, in fagi Margr. H. N. B. l. 3. c. 4. aut quercus altitudinem aſſurgit. *Medulla* ligni ſambucea; *folia* tria in quolibet pediculo ſibi oppoſita, ſplendente, ſex digitos longa. Octodecim, interdum viginti et triginta ceraſinis pedunculis, qui in ramorum extremitate, totidem *flores*, quadrifolii, albi, digitum longi. Cuilibet foliolo ſuus eſt *petiolus*, figura ferri venabuli; nervus per medium cum venulis obliquis vireſcentibus; et quatuor folia brevia vireſcentia alternatim poſita. Inter haec ſtaminula multa ſubrufa erumpunt; in medio pediculus ut plurimum ſeſquidigitum longus. *Fructum* fert mediocris pomi magnitudine, rotundum, in maturitate aurantii inſtar flavum. Cortice aurantiae ſimili, qui pulpa ſcatet alba, molli, dulci, ſed odore nauſeabun-

Malus Punica. da: cui multi lapilli duri, oblongi, flavi, magnitudine ſeminis ceraſorum, nucleum album continentis inſident. *Folia* contuſa excellentiſſimo ſunt in Braſilia remedio contra malum, quod ibi *Bichos delcul* vocatur, ſi ſuccus eorum taedarumque tum ſimplex tum compoſitus ano jejuno ventriculo indatur. Incendium enim reſtinguit, immunditiem abſtergit, et dolores lenit. Eadem contuſa et auribus indita, doloribus capitis, ex calore natis, nullo alio adhibito remedio, medentur.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 80. 8. *De Pytahaja* ita Nierembergius. *In ſciſſuris ſaxorum naſcitur* Pytahaja. *Odit pingue ſolum : fructus acri-dulci mixtus, ſapidus, quemadmodum malum punicum. Rubri coloris intus et extra eſt : malum aureum aequat magnitudine.*

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11. 9. *Arbores Maragnanae inſulae* ſunt *Pekey* et *Agoutitreva*. 1. *Pekey* habet tam craſſum *truncum*, ut vix trium quatuorve hominum complexu ambiri poſſit ; *frondes* fert pruni ; *fructus* duorum pugnorum magnitudine, cortice craſſo duroque, qui intus tres quatuorve fructus luteos, forma renis, optimi odoris, ſaporis non ingrati, oſſe aculeato, continet. 2. *Agoutitreva foliis* eſt aurantiorum, ſed levioribus, *floribus* roſcidis, *fructu* amplo, cortice viridiore. Concludit intus acinos granatorum inſtar, exiles, dulces et palato non ingratos.

10. *Guabam* fructus eſt binos palmos longus, cinereo cortice, pulpa candida, duriſſimis quibusdam nucleis permiſta. ſuavis et refrigerans. Provenit in calidioribus Quitenſis Praefecturae regionibus. De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 6.

11. *Pomum Sucu Sinenſium*, naſcitur in mediocri arbore, et quae vix ulla cultura opus habet. Majus eſt noſtratibus, rotundum, puniceum, aut rubicundum. Pulpa intra, aliquando exos, plerumque ad ſuperficiem acinos teruncii mole, planos et rotundos, verticaliterque erectos, cortice lignoſo, quinque vel decem continet. *Caro* tota rubeſcit ; molleſcit ſorbi inſtar, matura, et ſuaviſſimi ſaporis. Siccatum, cruſtum mellis vel ſacchari emittit, Eſt et *cortice viridi*, quod non molleſcit, ſed cultro vel dentibus detrahitur. Provenit in Xantung, et extra Sinas nullibi. Martin. in Atlante Sinenſi.

ARTICVLVS VII.

Pirus.

De Piro.

TAB. XX. XXI. Eadem Piri arboris et fructus apud veteres ratio.

Theoph. H.P. l. 3. c. 7. Theophr. H.P. l. 1. c. 3. ſ. 13. 16. 21. Plin. H. N. l. 16. c. 23. Theophr. C. P. l. 1. c. 23. l. 4. c. 1. Plin. H. N. l. 17. c. 13.

I. *Veteribus Pirus arbor* vel eſt *domeſtica* vel *ſilveſtris*.

I. *Pirus domeſtica*, eſt ut εὐαυξής, ſic ab imis ſeu radice, plantigera, nec tantum prope ſtipitem, ſed etiam longe ab eo, ubi nempe illa μετέωρος, brachiata quaſi promotione prolificat. *Radix* prolixa: *caudex* cultura unus, nodoſior, qui ex matrice, humore et carne conſtat. *Folia* orbiculata : *flores* foliati. *Fructus* ὑδαρὴς vel vinoſus, callo placet ; et celerrime interit. *Semina* intus putamine et tunica contenta, ἀλλήλως πῶς συνημμένα, καὶ κοινὴν περιοχὴν habentia, quae μείζοσι περικαρπίοις, iisdemque σαρκώδεσι includuntur, quo plus temporis perdurare valeant. Fertur ex annotinis: in trimatu enim, ſerius aliquando ferre incipit. *Provenit* ubique in Europa: in Ponto frigidis locis. In Peloponeſo tanta copia, ut Apiae nomen dediſſe credatur. Solo convenienti naſci diligit: laeto, et validae arbores, et fructus plenior. Menſe Novembri calidis, Februario frigidis conſita, plurimum florem et turgens magnitudine pomum rependit. De *uſu* parum. Adſtringunt omnia. *Cruda* jejunos eſitata laedunt. *Siccatorum* decoctum alvum ſiſtit. Jumentis mire gravia ſunt vel pauca. Remedio ajunt

Theophr. H. P. l. 1. c. 23. Plin. H. P. l. 15. c. 18. Pall. menſe Feb. Tit. 15. Dioſco. M. M. l. 1. c. 167

ajunt eſſe, ſi prius edenda dentur aliqua, vel utique oſtendantur.

Plin. H. N. l. 16. c. 25. II. *Pirus ſilveſtris* horreſcit ſpinis: ſed quas adhibito cultu translata deponit. Tardius per ſe germinare quam caetera, apud Plinium habemus. Aristot. H. A. l. 8. c. 6. Plin. H. N. l. 13. c. 7. Objici *fructus* porcis ſolet; eoque ὗς πιμαίνεται. *Ligni* cinis τοῖς ὑπὸ μυκήτων πνιγομένοις opitulatur. Sunt et, qui dicant, innoxios reddi, ſi cum iis pira iſta coquantur. Dioſc. M. M. l. 1. c. 163 Genus ejus eſt Αχρὰς, quod βραδέως πεπαίνεται.

III. *Pirorum genera apud veteres ab autoribus, loco ſeu patria, tempore, colore, odore, ſapore, magnitudine, figura* denominantur: quaedam *incerta* ſunt.

1. Pira, quae *autores* ſui nobilitavere, ſunt: *Decimiana, Dolabelliana, Pompejana, Lyceriana, Severiniana, Tyranniana, Lateriana, Anitiana, Coriolana et Brutia. Decimiana* antiquo Codici et Columellae *Decumana*, Macrobio *Decimana* dicuntur, et inter ea, quae ſervari poſſunt, locum invenere. *Dolabelliana* longiſſimi ſunt pediculi. *Pompejana*, ſeu ut in altero codice extat, *Pomponiana*, cognomen *Mammoſorum* ſunt adepta, eademque cum Macrobii *orbiculatis* eſſe putantur. De *Licerianis* et *Severianis* vix quicquam poteſt ſtatui, cum alii *Lycerniana* et *Seviana*, alii *Naevia*, et *Veniana* legant. *Tyranniana* ſeu potius *Turuniana*, aut, quod optimum, *Turaniana* a Turanio Graculo, qui in indice libri tertii a Plinio citatur, ex prioribus nata ſunt, et longitudine pediculi diſtant. *Lateriana* Macrobio *Lateresiana*, Columellae *Lateritana* dicuntur. Plin. H. N. lib. 15. 17. *Anitiana* ſervantur et in paſſo. *Tiberiana* principi Tiberio maxime placuere. Colorantur magis ſole, grandeſcuntque, alioquin eadem eſſent, quae Liceriana. *Coriolana*, et *Brutia* aciduli ſucci ſunt.

2. *Patriae* nomen debent, *Cruſtumina, Amerina, Picentina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Graeca, Tarentina et Signina. Cruſtumina* a Cruſtumio Italiae oppido ſic dicta, Georg. l. 2. ideo Virgilius *Cruſtumia* maluit, gratiſſima ſunt decocta, et ſalubria, fragilia Celſo, et Pirus. Plin. H. N. l. 15. c. 15. 17. ex parte rubentia, ut Servius ait. *Tarentina* ad hyemem usque ad matrem pendent, gelu matureſcentia. Seriſſime legi alibi dixit Plinius. De reliquis nihil occurrit.

3. *A tempore* dicuntur *Favoniana, Poſt-autumnalia, Hordearia, Sementina, Favoniana* rubra, paulo ſuperbis majora ſunt. *Poſt-autumnalibus* acidulus et jucundus ſapor. *Hordearia* hordei meſſis tempore matureſcunt. *Sementina* a ſementinis feriis (hoc vocabulo Varro utitur) R. R. l. 1. 2. quae inclinante aeſtate ſationis cauſa celebrabantur, apud Catonem nomen habent. *Praecocium* et *Serotinorum* vocabula, multis ex iſtis communia ſunt.

4. *A colore* traxere nomen *Syria*, coloris nigri, (Theocriti Scholiaſti συριάνα eſt μέλαινα ἀπὸ τȣ̃ ἡλίȣ, ſeu ἡλιόκαυσος) ſeriſſima omnium, et quae cum Tarentinis eadem Columella facit. *Lactea*, quae candida. *Teſtacea*, quae et ſignina. *Onychina*, quae, cum Alabaſtrites Onyx dicatur, unde Propertio, *Murrheus Onyx* pro poculis, quae ex Alabaſtro fiebant, alabaſtro colore ſunt ſimilia, vel unguis inſtar candicant. *Purpurea*, de quibus nihil habeo quod dicam.

5. *Ab Odore* ſunt *Myrapia, Laurea, Nardina.*

6. *A Sapore*, *Muſtea* et *Falerna*, quibus a potu nomen, quoniam tanta vis ſucci abundat. Adde his *Lanugine ſalſa* Theophr. Extra haec inſidet, et quidem tam tenaciter, ut comedi non poſſit, niſi abluatur. Naſcitur in Caria. Theophraſt. χνȣ̃ν ἀνηώδη θαυμαςῶν vocat.

7. *A magnitudine* nominantur. *Voluma* apud Virgilium, quod volam manus impleant, Plin. H. N. 15. 11. et *Libralia*, quae amplitudinem ſibi ponderis Galen. de facu. Alim. l. 2. c. 24. nomine aſſerunt; quibus Μενάτας Galeni addere poteris; pira ſunt magna, et aliquantum nutrientia. In tenues ſecta orbes ſiccantur; elixa hieme et vere in cibos abeunt.

8. *A figura* ſunt *Ampullacea* et Plin. H. N. l. 15. c. 15. *Cucurbitina*, aciduli ſucci. Illa ad

 hyemem

Pirus. hyemem quoque usque ad matrem pendent, gelu matureſcentia.

9. *Incerta nominum cauſa* eſt *Barbaricis Venereisque*, quae colorata dicunt. *Regiis*, quae minimo pediculo ſeſſilia; *Patriciis*, *Voconiis*, viridibus, oblongisque, *ſuperba* per antiphraſin forte dicuntur. Eadem cum *Dacis* malis cauſa, in piris taxantur. Parva haec, ſed ocyſſima. Male a quibusdam cum praecocibus confunduntur. Nam Columella ſeparat. De Macrobii *Cerritis*, *Cerviſis*, *Calculoſis*, *Lollianis*, *Lanuvinis*, *Mileſiis*, *Orbiculatis*, *Praecianis*, *Rubilis*, *Fullianis*, *Titianis*, *Rimoſis*, *Meſpillis*, *Seris*, *Sextilianis ſeris*, *Valerianis ſeris*, nihil habeo, quod dicam.

II. Apud *Recentiores* in pirorum deſcriptione tria obveniunt. 1. *Pirus ſativa*. 2. *Pirus ſilveſtris*. 3. *Variae fructus differentiae*.

I. Pirus ſativa duplex eſt, *communis* et *Polvilleriana*. 1. *Pirus ſativa communis*, major aliquando malo eſt. *Radix* recta: *ſtipes* craſſus: *materia* ligni criſpa; et ad typos idonea; ſiccata fit magis rutila. *Folia* longiuſculo pediculo haerent. *Flores* foliati, candidi, apicibus purpureis, qui Aprili et Majo prodeunt. *Fructus* diverſi, turbinati, qui cute, carne et ſemine conſtant. Quidam Junio, Julio, alii et Auguſto, plurimi Septembre, Octobre nonnulli maturantur. Apud Batavos hoſpes; et ſi quae, fructum vix fert. In Palma inſula adeo proficit, ut a ſedecim ad triginta uncias pendat. Viſum in Vaſconia a Scalig. humanam faciem belle repraeſentans. Viſa et ſpecies, cujus fructus non a floris parte, ſed a pediculo matureſcere incipit. *De uſu in medicina* nota. Piri *radicem* a muliere portatam impedire conceptum, ſi Alberto fides eſt. *Folia* non male vulneribus imponi, ex iisdemque balnea et inſeſſus ad uteri et ani procidentias parari. *Flores* frigidae et humidae naturae, quia albi; ſecundum Portam: quaſi nihil, quod album eſt, cal[illegible]t. *Fructus*, ſi in parturientis lecto a-

Porta in Pythogno. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 122.

teat, aut illuc tranſportetur, partum difficiliorem reddere dicitur: fabuloſe ſine dubio. Certius, *pulpam* vulnera glutinare. Succum et conditum fluxus bilioſos cohibere: *grana* peculiari quadam proprietate pulmonis vitiis mederi, ſed renibus officere etc. Mirum vero eſt, quod apud Gratarolum invenio, pirum vino injectum, fundum petere, ſi aqua dilutum eſt: ſupernatare, ſi meracum fuerit. 2. *Pirus ſativa Polvilleriana* procera eſt. *Folia* oblonga, ſupra piloſa, infra incana lanugine pubeſcentia, atrovirentia. *Flores* quinquefolii, ſubluteі, quadraginta ſimul, qui umbellam referunt. *Fructus* piriformes, punctulis albis aliquando notati, intra lutei. Polvillae primum in Alſatia viſa: poſt Wattevillae in horto Flachslanderiano; tandem Maſſocovii in horto Baronum a Polviller, et quidem piris ſilveſtribus inſerta.

II. *Pirum ſilveſtrem* Gaza *Piraſtrum* vocat; cui *caudex* rimoſus, *cortex* hiulcus; materia rutila; *rami* ſpinoſi; *folia* arbore florente ſubtus et in ambitu cana lanugine obſita. *Flores* quinquefolii, albi, cochlearis modo concavi, de hirſutis pediculis dependent. *Fructus* eſt major, minor, medius, parvus, rotundus, turbinatus, pediculo longo, brevi etc. Vnde *differentiae*. Vſus *foliorum* ad uteri et ani procidentiam, ſi fomenti inſtar apponantur. Aquae ex fructibus ad haemorrhoidum fluxum, ſi ſaepius bibatur. *Nuclei* phtiſicis proſunt, ſed renibus nocent. Ex contuſis fructibus aqua affuſa paratur in Haſſia potus.

Tabernae H.P. l. 3. l. 2. c. 52.

III. *Pirorum* ipſorum, prout apud *Recentiores*, *Curtium* nempe, *Ruellium*, *Caeſalpinum*, *Cordum*, *Bauhinum*, et alios, occurrunt genera, quae denominationem 1. *ab inſitione*, 2. *maturitatis tempore*, 3. *conſtitutione interna*, 4. *magnitudine*, 5. *figura*, 6. *colore*, 7. *ſapore*, 8. *odore*, 9. *praeſtantia*, 10. *effectu*, 11. *loco*, 12. *autore*, 13. *variis accidentibus*, ſumunt.

I. Ab

I. Ab inſitione ſunt 1. *Morapora*, quae ex piro moro inſita naſcuntur. Eleganti interioris pulpae blandiuntur rubore. Arbor pauca fert, ſed raritate commendantur. *Coccinea* Camerario. 2. *Pomapora*, quae ex piro malo inſerta apud Batavos naſcuntur. Forma mala referunt, pira ſapore, ſucco dulci, aqueo, ple-
ad Plin. H. na. *Pirophylla* Dalechampius vocat,
N. l. 14.14. alii *Apiophylla* et *Pirifolia*. E medio corpore folium exoritur.

Bauh. H. P. *II. A maturationis tempore* ſunt
l. 1. p. 49. 1. *Praecocia*, quae cito matureſcunt.
etc. 2. *Serotina*, eaque 1. *Waldenſium*, inaequaliter anguloſa, lutea, una parte rubentia. Ajunt, ad Februarium durare. 2. *Viridia*, quae magna, ventricoſa, ſeſſilia, leviter turbinata, turbine nonnihil ad latus inclinante. Videntur alicubi in duas partes dividi. 3. *Ruſa*, quibus una pars turbinata et nutans; altera, quae circa umbilicum ſeſſilis, caro acerba et dura; leguntur poſt autumnum. 4. *Johannina*, quae circa feſtum S. Johannis Baptiſtae eſui accommoda. 5. *Laurentiana*, quae circa D. Laurentii diem. 6. *Mariana* ſeu Divae Mariae, quae aquoſa dulcedine ſuavia, ſed fugaciora. 7. *Juniola*, quae menſe Junio matureſcunt, Moſcatulis paulo majora, colore virente, ſuccoſo, forte Plinio Falerna a potu, quia tanta vis ſucci abundat. 8. *Martiniana*, quae ad hyemem usque in parente propendent, ſuavi guſtu, carne firmiuſcula: teneriora, ubi gelicidia ſenſere, hybernas etiam menſas finiunt. 9. *Vvacea*, quae cum uvis matureſcunt. 10. *Brumalia*, quae forte Baſileenſibus **Staffelbirn**, aſpera ad tactum, lutea, dulcia. Durant in Jan. 11. *Margarethana*, quae in oblongum collum faſtigiantur, colore in cereo rubente, carne in ore reſolubili. Habentur Brunſuici in Saxon. 12. *Hyemalia*, quae ex rotundo modice turbinantur. Caro vix dentibus cedit, ſucci aquei et auſteri. 13. *Auguſtana*, quae Auguſto menſe matureſcunt, ex rotundo in brevem mucronem deſinentia: coloris in pallido rubentis.

14. *Foenaria*, quae ipſo foeniſecio Pirus.
matureſcunt, muſcatellinis quodammodo ſimilia, carne dulci, aliquando ſolida et grandinoſa, aliquando molliora. 15. *Autumnalia*, ſub quibus *Bergomatica*, *Bonchriſtiana*, *Garavella*, et *Bazaraveſchia* Gallus habet.

III. A conſtitutione interna denominantur 1. *Hydrapia*, quae vel *Hildesheimenſia*, quae ventricoſa, partim pallida punctisque conſperſa, partim rubentia, carne aquea; vel *Alſatica*, gallinaceo ovo paulo minora, quaedam aequalia, circa pediculum turbinata, oppoſita parte ſeſſili. Vix menſem durant: vel *Wirtembergica*, turbinata parte una, ſeſſilia altera, ventricoſa, lutea. Durant ad Septembris finem, carne dulci, et grata. 2. *Lardina*, quae craſſa in medio ventre, a quo ſubito in mucronem deſinunt. Liquantur adipis inſtar in ore, et facile putreſcunt. 3. Στεατάπια eadem forte cum praecedentibus, colore in pallido flavo, guſtu ſtrenue adſtringente. Matureſcunt, antequam ſol in libram tranſeat. 4. *Oſſea*, quae a duritie nomen invenere, colore ſubrubente. 5. *Cinerea*, quae cineris modo mollia et in ore diffluunt. Coluntur Islebii. 6. *Succulenta*, a ſucci copia, qui ſubacidus, vinoſus, in carne ſolida. 7. *Farinacea*, de quibus Schwenckfeldius nihil praeter nomen habet.

IV. A magnitudine nomen ſumunt: 1. *Pugillaria Bollenſium*, magnitudine pugni, ventricoſa. Venter quibusdam magis prominulus: quaedam videntur velut bipartita. Facile fraceſcunt. 2. *Magna*, quae ſex uncias lata, et tota maculis lenticulatis obſita, acidula, fugacia. 3. *Libralia*, quae libram pendunt. Vmbilico ſunt profundo, cute craſſa, maculis pullis undique conſperſa. Durant ad Oporam. 4. *Vaſta*, quae magna, ventricoſa, turbinata, cute viridi, carne ſuccoſa. Matureſcunt autumni initio.

V. A figura dicuntur 1. *Bicipitia*, quae gemino vertice viſuntur. Corpore ſunt ſuavi, non calculoſo, ſucci

Pirus. ci ita grati, ut etiam moroſum palatum recreent. 2. *Campanacea*, eaque vel *Islebienſia*, cute flava, punctis maculoſa, odore non inſuavi, et quae facile putreſcunt; vel *Burgundica*, colore viridi, ferrugineo conſperſa. 3. *Turgida*, quae vel caeſii coloris, vel in caeſio rubentia. Proveniunt Hildesheimii. 4. Κριȣγάϛραι, quae vervecum ventriculos tumore aemulantur, cortice caeſio. Praeferuntur in Haſſia reliquis piris. 5. *Ovata*, quae vel *Eislebienſia*, cortice flavo, punctis conſperſo, quae modice adſtringunt: vel *Alſatica*, quorum majora anſerinum ovum aequant. Cortex eſt ex viridi flaveſcens, punctis araneoſis et ferrugineis conſperſus. Caro ſuccoſa, ex dulci vinoſa. 6. *Rombacea* Roſtiis figura, colore et magnitudine ſimilia. 7. *Tumida*, quae et *mellea*, *flava*, lata baſi, cute flava punctata, ſapore inter mellea majora et Leonina media. Durant aliquando ad hyemale ſolſtitium. 8. *Cotonearia*, ſive *Cydoniata*; quae vel *Islebienſia*, ventre tumido, cute viridi, carne dura, ſuccoſa, vinoſa. Durant in hyemem: vel *Waldenſia*, cute aurea, altera parte rutila, carne tenera et granuloſa. 9. *Braſſicana*, quae magna, ſubrotunda, turbinata, cute partim in viridi pallida, partim modice ſubrubente et punctis conſperſa. Carne duriuſcula, acetoſa. 10. *Ovalia* cum ovatis forte eadem. 11. *Turbinata*, quae turbinem aemulantur, cute in viridi pallida, multis viridibus punctis conſperſa, carne ſolida, acetoſa. 12. *Conaria*, pinei coni figura, carne ſuccoſa, auſtera. Durant ad ſolſtitium hyemale. Prodeunt Hildesheimii. 13. *Picea globoſa*, interdum etiam nonnihil toroſa, quae inſigniter ab una parte rubent, punctis albicantibus interſperſis. Durant ad Quadrageſimam, non citius edulia quam nigra. 14. *Pentagona*, magnitudine pugni, cute rufa, carne aſpera et granuloſa. 15. *Dorſalia*, quae dorſi et natium muſculos aliquomodo referunt. Praemagna ſunt, ſpecioſa, inaequalia, colore obſcuro. Dicuntur **Ulmerbirn**, **Pfundichbirn**, **Kürbsbirnen**, id eſt, cucurbitina; **Zapfenbirnen**, et pira S. Catharinae. 16. *Acuminata*, quae ad pyramidis figuram accedunt. Lutea, praecocia et fugacia. 17. *Curta*, quorum quaedam volam implent, ad pediculum turbinata, circa umbilicum ſeſſilia, rubentia, punctata. Horum majora nulla vel pauca habent ſemina. 10. *Trochapia* Tabernaemontani, quae non deſcripſit, forte cum Rombaceis eadem.

VI. A colore ſunt: 1. *Rubellina*, quae et *aurea*, et *finora*. Aſperiore durioreque ſunt carne, nec priusquam gelu experiantur edomita duritie miteſcunt. 2. *Glaciola* in acutum longius producta pyramide, lacteo intus colore. Forte Plinii *lactea*. 3. *Rudia*, quae glaciolis craſſiora brevioraque, turpi colore, ſed ſapore caeteris dulciore. 4. *Cerea*, inferius ventroſa, ſuperius turbinata, carne miti, adſtringente, ſed in ore liqueſcente. Maturantur ſole virginem ingreſſo. 5. *Cineracea* globoſa parvaque carne tenera, dulci et ſuavi. Durant poſt ſolſtitium hyemale. 6. *Punicea*, quae oblongae pyramidalis formae. Caro ſubacida et aquoſa. 7. *Praſina*, figurae ejusdem, cutis viridis; caro ſuccoſa, non ſegniter adſtringens. 8. *Viridantia*, Septembri initio matura, et aliquid moſchi inter edendum redolentia. 9. *Laterum*, a colore lateritio, quae ad ovalem figuram accedunt et diu durant. 10. *Rubra Vaconia*, ſpecioſae magnitudinis, turbine obtuſiore, pediculo laterorſum, quod eis peculiare, inſerto, cortice ſcabro, dilute croceo, una parte ſanguineo, carne firma. Nondum Novembre eduntur; abundant lapillis.

VII. Sapor nomen indidit *melleis*, *ſaccharinis* et vinoſis. 1. *Mellea* ſunt duplicia; *majora* nempe, quae in oblongum deſinunt turbinem: cortice in flavo caeſio; ſucco ſuavi. *Minora*, turbinata, cute ſubrubente. Matureſcunt paulo poſt Auguſtum. 2. *Saccharina*, cute viridi,

quae

quae non diu durant. Diverſa ab his *Sileſiaca*, quae Leobergae viſebantur. Arbore decerpta ſaporis paulo acerbioris, et lapidoſa; paucis poſt diebus ita mitia, ut ſacchari inſtar in ore liqueſcant. Surculi alio translati inſitione nulla traducuntur.

VIII. Odori appellationem ſuam debent, *Roſata*, *Chirothecalia*, *Moſchata*. 1. De *Roſatis* nihil occurrit. 2. *Chirothecalia*, quod Chirothecarum inſtar in manibus tractari ſoleant, ita dicuntur; pediculo haerent ipſo piro longiore. Cuti rubedo ſanguinea non ſine granulis. Sub finem Auguſti molleſcunt. 3. *Moſchata* ſunt varia. 1. *Majora*, cute punctata, carne in album ex buxeo vergente, grumoſa. 2. *Minora*, quae turbinata, cute in viridi rubente. 3. *Minima*, quae vix ceraſa domeſtica ſuperant, rotunda, longiuſculo pediculo. 4. *Rubra*, quae vulgo *pira Jeſu*, carne albida, et nonnihil flaveſcente. 5. *Albicantia* Montbelgardi habentur, guſtu ſuavi, haud diſſimilis figurae et magnitudinis. 6. *Rotunda*, alias *Calveja*, quorum quaedam majora teneriora, quae cruda commodius edi poſſunt. Calvier baſtard. Durant ad Majum, nec ante eduntur.

IX. A praeſtantia denominantur: 1. *Regia* ſeu *Regalia*, eaque vel *majora*, quae grandia, ventricoſa, cute ex praſino ad caeſium vergente, carne dulci; vel *minora*, ex viridi rubentia, punctis notata, dura et valde lapidoſa. Intra octo dies matureſcunt. 2. *Leonina*, quae tumida et inaequalia, cute caeſia, ſubviride et modice rufa; ſucco copioſo, vinoſo, actu refrigerante, Francobergae Schärersbirn dicuntur. 3. *Papalia* ampla, ſucco ſuaviſſimo. 4. *Bon Chriſtiana*, quae in Gallia habentur. Ampliſſima illa, et librale pondus aequantia, cucurbitae figura, colore herbaceo, ſucco dulciſſimo, et teneritudine tanta, ut a guſtatu ſtatim vel in ipſo ore eliqueſcant. Durant in annum. Ad Neapolim usque, res ibi Carolo Rege gerente, delata ſunt. Etiam cum ſenuere, cruda per orbiculos diſſecta et aqua roſata et ſaccharo eduntur. Non priusquam hyemem experiantur, indomita acerbitate miteſcunt. 5. *Amabilia*, quae utut caeteris acerbiora ſint, ſi cruda edantur; viſu quoque minime jucunda: palato tamen, ſi decoquantur, gratiſſima. Durant et in alterum annum. 6. *Regia*, *Comeſea* Hiſpanis, quae forte cum ſuperioribus eadem. 7. *Herilia*, quae ejusdem cum lardinis formae. Color quibusdam uniformis, luteolus: aliis altera parte rubens, intercurſantibus ſtriis. Caro mollis, ſaporis aciduli, grati. 8. *Calliana* ſeu *Calliona*, quae mediae ſunt magnitudinis, orbiculata, ex parte rubentia, et alia viridia, carnis jucundae, dulcis, odoratae, friabilis. De *nobilium* piris apud Schwenckfeldium nihil occurrit. Pirus.

X. Ab effectu dicta ſunt *ſtrangulatoria*, *πότιμα*, et *ventrem ſubducentia*. 1. *Strangulatoria*, ſeu *ſtrangulonea*, duplicia ſunt. *Flava*, quae quibusdam Mausbirnen, et Tubingae in ſegmenta ſciſſa in multos annos ſervantur. Majora, *Pira Canthari* vocantur: et *rubra*, de quibus nil occurrit. 2. Πότιμα ſitim arcent, quia carne potabili ſucco praedita. Tument in medio, et in obtuſum mucronem deſinunt. 3. *De ventrem ſubducentibus*, ſi comedantur, nihil habeo, quod dicam, niſi forte medicatione talia fieri.

XI. Loco ſua nomina inſcripſere: 1. *Bergomatica*, quibus a Bergamo Italiae urbe appellatio. Rotunda ſunt fere, et circa pediculum umbilicata, cortice tenuiſſimo, viridi, ſtigmatis punctato. Caro tenerrima, ſuccoſa. Coepta ſunt avorum noſtrorum memoria ſeri, et jam etiam in Polonia, Sileſia, et vicinis regionibus paſſim habentur. 2. *Forenſia* ab agro Forenſi in Lugdunenſi Gallia; et *Verriana*, quod in vico Verriano ab Equitibus Rhodiis primo plantata ſint: et a vicinitate Lugdunenſia. Figura cucurbitam aemulantur, albi et rubei coloris, ſucco ſuavi, praecocia, odoratiſſima et

Pirus. fugacia. 3. *Turonia*, quae Turonum producit, pretioſiſſima, ut non ingrato munere donentur. 4. *Sertana*, quae ſerius eduntur, parva, oblonga, rubra et alba. 5. *Edua et Pſeudo-Edua*, ab urbe Galliae, ſerotina, ſatis ampla, ſuccoſa, colore nigro. Nonniſi ſub cineribus aſſa eduntur. 6. *Certoliana*, quae et *Campanica*. In metae formam mucronantur, duriore corporis callo, ſucco pauco, ſuavia. Hyemem tolerant, et prunis toſta, fugacium ad veris exitum ſupplent inopiam. 7. *Bonnana*, quibus oppidum Bonna patria, globoſa fere; carne ſucci aquei et quidem copioſi. 8. *Palatina*, Maßbirn, fugacium omnium generoſiſſima. Colore cutis inter croceum, puniceum et rubentem medio. Carne veluti aromatica. 9. *Brachmartiana*, prout Lugdunenſes vocant, longa, ventre circa medium protuberante, carne dulci, in qua quaedam fibrae luteae, et circa ſeminum loculos nonnihil granoſa. 10. *Baſilienſia*, magnitudine ovi anſerini, carne molli, fugacia. Matureſcunt Julio in vinetis Baſilienſibus, et vix medium Auguſti attingunt. 11. *Paclemiana*, quae Saccharinis figura et quantitate ſimilia, carne dura et adſtringente. 12. *Coenobiana*, quae inaequali ventre turgent, et juxta pediculum turbinantur. Cortex flavus viridibus punctis conſpergitur. Caro aliquantulum lapidoſa et glutinoſa. 13. *Pariſina*, quae inferius rotunda et ſaepius in mucronem deſinunt; cute partim flava, partim punicea; carne ſuccoſa. 14. *Cretica ſilveſtria*, quae Achlades nominantur, et a noſtris ſine dubio diverſa ſunt. Nam ſilveſtria vulgaria *Agaſuga* ab incolis

Obſ. l. 1. appellari, Bellonius teſtis eſt. 15. *Bohemica*, quae turbinata, ventrioſa, luteola, et albicantia, punctis notata. Matura ſine Auguſti, Septembris medio fracida, dulcia, ſapida, odorata, etiam ſine ſeminibus, ſapore aromatico fere, Septembris fine incipiunt molleſcere. 16. *Francofurtana*, turbinata, ventricoſa, valde rubra; carne nonnihil granuloſa. 17. *Waldenſia*, quae ſerotina, inaequaliter anguloſa, lutea, una parte rubentia. Wildbrechern Birn vocant. 18. *Domeſtica*, in torulos vel coſtas elevata, lutea, quibus venter una parte protuberat. Cito fraceſcunt. 19. *Zellenſia* ex pago Grübling magna, inaequalia, tuberoſa; cute lucida, carne dulci, et aqueo ſapore.

XII. Autor nomen impoſuit, *Tonſorinis*, *Damejanis*, *Marianis*, *Vbertinis etc.* 1. *De Tonſorinis* Leonina vide. Eadem enim. 2. *Damejana* praecocia ſunt, colore ex parte altera rubeo, ex altera croceo. 3. *Mariana* aquoſa, ſed dulciſſima et tenerrima, fugacia eadem. 4. *Vbertina* apud Belgas et in tota Gallia pretioſa, ſatis grandia, et a colore croceo jucunda.

XIII. Ab aliis accidentibus quae denominantur, varia ſunt. Nam ut nihil dicam de *ſpinulis*, quae melle et ſaccharo condita grata ſunt, et quorum arbores prae caeteris excreſcunt, et fructu turgent: nihil de illis, quae *perigarzigmioli* vocantur, toto menſe Martio durant, et Venetiis pro laudatiſſimis habentur, ut apud *Auguſt. Gallum* videre eſt: ſunt 1. *praepoſitana*, quae ex lata baſi juxta pediculum in obtuſum mucronem deſinunt, cute ex viridi palleſcente, viridibus maculis conſperſa. Succi abundantia ſitim extinguunt. 2. *Virginea*, eaque duplicia. *Majora*, turgidis ſimilia. Adeo fauces exaſperant, ut labra in anguſtum inſtar virginei oſculi contrahant. *Minora*, quae a tumido ventre in anguſtum collum deſinunt; colore veluti ſi quis cereum rubenti ac puniceo miſceat. 3. *Pendula*, quae Steatapiis figura, colore et quantitate aequalia. Longo pediculo pendent. 4. *Agnina*, quae melleis majoribus quantitate, figura, et colore ſimilia. Caro eſt ſucci teneri. 5. *Roſtia*, quae in medio ventricoſa, et utrinque in anguſtum deſinunt. 6. *Vitrea*, quae rotunda et modice turbinata: colore in flavo modice vireſcente; carne vinoſa. 7. *Templaria*, quae oblonga et ovata, carne

carne dura, modice a cetoſa. 8. *Telyphana*, quae rotunda eſſent, niſi juxta pediculum in brevem mucronem faſtigiarentur. Cutis juxta baſin crocea, puniceo-punctata. Caro lapidoſa. 9. *Fragibilia et aſſabilia*, quae omnium fere maxima et globoſa, carne acidula. 10. *Sacerdotalia*, quae praecocia, carne dulci et molli; circa ſeminum loculos aliquantulum acetoſa. 11. *Angelica*, eaque duplicia, 1. *parva*, quae ſeſſilia, craſſiora, quam altiora: coloris obſcuri, pallidi, et nonnihil inaequalia. Molleſcunt facile, et cito fraceſcunt. Guſtu ſunt ſapido. Medio Septembri adhuc integra. 2. *Magna*, hiſce longe majora, ſuperne turbinata, et interdum nonnihil reflexa: baſi lata, ſeſſili, alioqui ventricoſa. Lutea ſunt, ſapore aromatico, ſubauſtero, grato tamen. Durare ajunt ad Januarium. 12. *Decerpta*, quae parva, ex luteo nitida, inferne ſeſſilia. Diu durant. 13. *Coriacea*, in Boll, quae haud durabilia, nec admodum grata, niſi ſint mollia, facile autem molleſcunt. Lutea una parte, ab altera rubent. 14. *Leyvarne* dicta in Boll, quae figura fere ſunt ovali, ſuperne tamen magis turbinata: lutea, carne ſatis ſolida, dulci. Sept. 17. bona adhuc, necdum mollia. 15. *Fugacia*, quae parum turbinata, ſeſſilia, lutea. Septemb. 8. caro ſatis dura et granuloſa, ſapore cum dulcedine nonnihil auſtero, ſed aromatico. Alia etiam erant molliora in Boll, et dulcia valde. 16. *Decorticata Waldenſium*, quae quaſi nullam cutem ob ejusdem teneritudinem habere videntur. Ovata fere ſunt, et nonnihil anguloſa, lutea, cute tenera. 17. *Canina*, quae pulchra ſunt, longa, turbinata, inferne ſeſſilia, non undique aequalia, luteola, alicubi et viridia, cum quadam aſperitate, pediculo alias longo, alias brevi. Torrent integra in fornace. 18. *Longo pediculo*, eaque duplicia. 1. *Ex viridi palleſcentia*, quae ovata fere ſunt, ſed inaequali et tuberoſa ſuperficie. Pediculus non raro longitudine ipſa pira ſuperat. Integra manere perhibent ad Januarium. 2. *Flava* ſeu *lutea*, quae accedunt ad formam **Schleſiſchbirn**, niſi quod pediculi longiores: odor etiam differt, tardius matureſcunt, alioqui ovalia fere. Color ex albo ſubluteus, non vireſcens, et in aliis, a longo pediculo **Langſtiler** vocatis: alioqui nonnihil anguloſa, ut illa. *Pedicularia* Tabernomontani et *corvina* omitto. Pirus.

Exotica.

Ex Exoticis pertinent huc arbores ſequentes. 1. *Murucugifera Braſilienſium*. 2. *Aracifera eorundem*. 3. *Iracaba*. 4. *Capovich Ovaſſou*, ad quem *Omery* pertinet. 5. *Paltifera*. 6. *Latifera*. 7. *Guanavanifera*. 8. *Acayaiba*. 9. *Mucuitaiba Braſilienſium*. 10. *Araſa*. 11. *Frutex innominatus Braſilienſis*. 12. *Arbor Sinenſis pinguedinem ſebi inſtar ferens*. 13. *Fructus piriformes* quatuor. Vid. Tab. XXII.

I. *Murucugifera* arbor eſt in Braſilia procera, et piro ſilveſtri admodum ſimilis. *Fructus*, qui incolis *Murucuge*, longum ſcapum habet, decerpitur viridis, et bene mitigatus et ſapit et digeritur. Quia, ut facilius colligatur, proruuntur arbores, ideo rariores extant. E trunco inciſo lacteus emanat liquor, qui conſtipatus, uſum cerae in tabulis conſignandis praebere poteſt. De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 7.

II. *Araciferae* maxima eſt ibidem copia et varietas. Pira exigua et palato acore gratiſſima, omnibus anni menſibus omnia ferunt, ſed alia rubra, nonnulla flava, quaedam et viridia. *Aracas* indigenae vocant. De Laet Ind. Occid. l. 12. c. 7.

III. *Iracaba* arbor eſt in Maragnana vaſta, et patula ramorum opacitate, in vertice laſciva, *foliis* pene ficulneis, *floribus* flavis, *fructu* piri forma, cortice ſubflavo, carne intus ſapida, et optimi nutrimenti, ut credunt. De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11.

IV. Ibidem et *Capovich ovaſſou* piro frondibus et fructu ſimilis, niſi quod hic flavior et oblongior, et tria intus perdura oſſicula continet,

 pro-

Pirus.

provenit. Nec non *Oumery* fructum fert magno piro ſimilem, qui, ubi plene maturuit, inter optimos primum locum ſibi flagitat.

De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 3. Acoſta l. 4. N. H. c. 25. Ind. Occid. p. 9. l. 4. c. 24. cit. Bauhin.

V. *Paltifera* arbor eſt grandis et ramoſa, fructum ter quaterve mole pira Europaea excedentem producit. Quia colore et forma noſtris ſimilis eſt, pirum ab Hiſpanis vocatur. Peruani nomen Paltae, a provincia, ubi copioſe naſcitur, indidere. *Corticem* habet tenerum et levem, *medulla* transverſi digiti craſſitie, oſſiculum ejusdem cum fructu formae, ambit. Cum ſaccharo condita exhibetur aegris. Fructus in Inſula S. Dominici butyrum aemulatur maturus: in Mexicana minor eſſe, et cutem teneriorem habere dicitur.

VI. *Latifera* arbor eſt Guineae, piro ſimilis, ſed humanam altitudinem non ſuperans, *foliis* magis orbiculatis, et ex atro viridibus. *Fructus* profert, qui *lata* dicitur. Exigui is piri magnitudine, magis tamen rotundus, coloris auro flavi, interdum inſtar pomi rubentis, tenui cortice veſtitus, qui detractus in tenuia ſtamina fili modo abit. Pulpa ſcatet coloris aurei ſaturi ad rubrum inclinantis, lenta et viſcida, ſaporis cum dulcedine adſtringentis, ut os refrigeret. Intus quina oſſicula ſurrecta, meſpilorum inſtar, ſeparatim involucro tenui, et ſerico candido crudo ſimili, teguntur.

VII. *Guanavaniferam* Bauhinus ad piros retulit, eamque fructus Guanavanos ſeu Annonas piro ſimiles, pulpa butyri modo, cui plurima grana nigricantia includantur, in nova Hiſpania producere, autoritate Acoſtae, *Maniar blanco* dici, aliorum teſtimonio, ſcribit. Forte eſt fructus *Garcilaſſi de la Vega Maniar blanco* dictus, quod diviſus non male duo cochlearia iſto pulmento repleta, tam colore, quam ſapore referat. Magnitudine et forma a minore melone non differt. *Cortice* duriore inſtar cucurbitae lagenariae ſiccae veſtitur. *Medulla* infarcitur alba, dulci et nonnihil arida, in qua aliquot nuclei nigri, amygdalarum inſtar, non edules, continentur. Nihil Guanabano Oviedi ſimilius. Quidſi et *Guajava* Scaligeri? *Eſt*, inquit, *arbor tum fructus mali facie, ſed color fructui candidus: in quo ſemen nigrum, minutum, rotundum, eximit ipſum ex illarum natura. Guajavam* in Inſula S. Dominici in montibus naſci, nec ante Hiſpanorum adventum fuiſſe, fructum in Peruana boni ſaporis, nec mali odoris proferre, prodidit Acoſta. Videtur et *Araticu Braſilienſium* ad eum accedere.

Garcilaſſ. de la Vega H. Indicar.

Ex. 181. l. 5.

H. Nat. et Moral. Ind. l. 4. c. 24.

VIII. *Acayaiba* ſeu *Acajaiba*, quibusdam *Acayou*, in fagi altitudinem aſſurgit, ramis verſus humum dependentibus. *Lignum* eſt duriſſimum, quod aeſtate gummi fragrans fundit. *Folia* juglandis, odoris aromatici pertinaciſſimi, ex brunno rufa, quae maximam partem decidunt, novis ſubnaſcentibus. *Flores* in umbella centum quinquefolii, primo candidi, mox incarnatis ſtriis obducti, odoris tanti, ut menſibus Septembri, Octobri et Novembri, mane inprimis, integras ſilvas repleant. Flori circa Decembrem ſuccedit *caſtanea*, ut Piſo, *phaſeoli*; vel ut Marcgravius, renis figura; qua (verba ejus ſunt) *incrementum capiente inter illam et pediculum paulatim excreſcit pomum oblongum*, (pirum, haud malum, diceres, inquit Piſo) *ovale aut etiam rotundum, quod maturum conſtat carne ſpongioſa, fibroſa ac lenta*, (quae acinis et ſeminum cellulis caret) *et abundat ſucco dulci, acido, adſtringente: exterius autem cutis ejus flaveſcit vel partim rufeſcit, vel etiam tota eſt rufa vel rubra: in quibusdam enim arboribus fructus ruber eſt et rotundus, et caeteris acidior: in quibusdam oblongus et flavus: in quibusdam rotundus et flavus: ſuccus autem admodum maculat linteamina ferrugineo colore, qui elui non poteſt, donec arbores iterum floreant.* Caſtanea, *ut dixi, renis ovilli figuram habet, tecta cortice cinereo, craſſo et intus ſpongioſo, qui* oleum in ſe continet acre et mordicans, ita ut cuti etiam leviter illitum *ignis modo urat*,

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 2. De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11. Piſo de fac. ſimpl. l. 4. c. 6.

et

et ſi quis incautus dentibus comminuat, ita labia et linguam exurit, ut magno dolore afficiantur: nucleus quoque renis figuram habet, albus, cuticula flava veſtitus, quae ſeparanda, optime ſapit toſtus, et antecellit longe caſtaneas. Semel in anno tantum prodit, Decembri nempe; Januario et Februario menſibus: parce, ſi pluvia, caſtaneas de flore decutiens, *Acajuacaipiracoba* Braſilienſibus, ceciderit. Ex *pomo* exprimunt vinum, quod recens inſtar lactis albicat, poſt evadit pallidius, forte et diureticum. In complures annos, ubi deferbuit, ſervari poteſt. Semeſtri alias ſpatio degenerat in acetum. Ipſum, ſi maturum, ventriculo gratum eſt: ſin minus mordaci acore infeſtat. Crudum, coctum et ſaccharo conditum comeditur. Injicitur et vino ſale aſperſum: ſic mitigatur acor. *Caſtaneae* ſecundo gradu calidae, et pingues, crudae ex ſale comeduntur, juglandium guſtu: toſtae delicatiores. *Oleum* contra ſcabiem et impetigines valet. Matureſcente caſtanea miteſcit ſenſim, et vim ſuam deponit. Braſilienſes annos aetatis per caſtaneas computant. *Arbor* ipſa ſimiarum, quae fructu delectantur, domicilium. *Gummi* in pulverem redactum in obſtructione menſium ex liquore conveniente propinatur.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 8. IX. *Macuitaiba* ſeu *Mocita-Iba Braſilienſium*, grandis quercus aut piri ſilveſtris eſt figura: *cortice* cinereo, glabro; *ligno* ex albo ſubflavo, in medio ex rufo nigreſcente, eoque duriſſimo. *Foliis* piri; de *floribus* non conſtat: in ſummitate, *inquit Marcgravius*, naſcitur planta alia ſpithamae longitudine, quae radiculis nititur in ramis, et radice paulo craſſiore. In hac ordine reperiuntur octo, novem, vel decem globuli flavi inſtar myrobalanorum, ſtriati et ſuperius acuminati, in quo acumine folium extat, ſex aut ſeptem digitos longum, anguſtum, dilute viride, et ad flavum inclinans, nervo in medio ſecundum longitudinem. Hiſpani *Pao ſanto* vocant.

X. *Araſa* fert fructum in Braſilia parvulo piro ſimilem, qui inter optimos fructus ubi plene maturuerit, facile primum locum poſt Oumery flagitat. Pirus. De Laet Ind. Occid. l. 9. c. 4.

XI. *In frutice innominato Braſilienſi*, qui in modum piri ſilveſtris creſcit, ligno fragili, foliis piri ſimilibus, *flos* eſt ſingularis. *In extremitate* (inquit Marcgravius) *proveniunt quatuor, quinque aut ſex in racemum diſpoſita* corpuſcula elliptica, *piſo majora, quae ſeſe aperientia* florem *promunt, habentem quatuor folia alba, craſſa, exterius ex albo viridantia, magnitudine lychnitidis, inter autem haec folia in circulum diſpoſita ſunt* ſtamina *alba, alta, centum viginti et ſupra numero, ſeſquidigitum longa, fili ſerici craſſi craſſitie, ſuperius flaveſcentem ſpongiolam adjunctam habentia. In medio autem floris et horum ſtaminulorum aliud* ſtamen *duos digitos longum, fortius, flaveſcens, erectum ſtat, ſuperius habens cylindraceum capitulum. Ita foliis floris ſupereminent ſtaminula alba, ſtaminulis autem ſtamen hoc longum, medium. Et* flos *ad viſum jucundus eſt, ſuavi roſae odore praeditus, ſed non ita forti.* Foliis et ſtaminulis *albis decidentibus, remanet medium ſtamen, in cujus extremitate e cylindraceo corpuſculo* (reliqua neglexit auctor ſupplere) Ramulos *hujus plantae adpenſos habui in muſeo meo ad libros, noctu ad quemlibet exortum pediculi cujusque folii, ut et ad quodlibet folium exſudarat* guttula cryſtallini ſplendidi humoris, *quaſi plantae affixa eſſet, ſeminis majoris ſinapi mole.* Marcgrav. H. P. l. 2. c. 4.

XII. *Arbor Sinenſis pinguedinem ſebi inſtar ferens* arbor eſt, pirum noſtratem et forma et foliis referens. *Flos* ipſi albus ut ceraſi, poſt quem *bacca* rotunda ceraſo mole aequalis, cortice nigro et tenui, carne alba, nucleo praegnante, qui bacca matureſcente, diſcerpto cortice apparet. Baccis calida aqua excoctis, caro liqueſcit; frigida iterum, ut ſebum ſolet, inſpiſſatur. Nucleus oleo plenus maceratur, Martin. in Atl. Sinen.

 olivae

Pirus.

olivae Europaeae inſtar, expreſſum ad lucernas adhibetur. Provenit in Kinhoa, ad Henkiang.

Ind. Occid. p. 1.

XIII. *Fructus quatuor piriformes* ſunt. 1. *Bermudenſis*, eleganti colorum varietate diſtinctus, et veluti maculis ſparſus, a quo ipſi nomen ab Anglis impoſitum. 2. *Virginianus Metaguesunaux* dictus, piro forma et magnitudine ſimilis, impenſe foris et intus rubens. 3. *Inſulae S. Mariae fructus*, qui majora refert, intus neſcio quid muculentum, ſanum tamen et refrigerans gerit. 4. *Agnacath*, de quo ita Scaliger. *In ea Indiae provincia, quae ſub terra Laboratoris eſt verſus Iſthmum Dariem, arbor eſt piri facie et magnitudine, perpetuo folio viridiſſima, nitidiſſimaque ſuperficie. Fructus quoque piri ſpecie, ſed colore viridi, etiam cum maturus, medulla intus concolor, dulcis, pinguis, butyri ſapore. Validos adeo efficit ad coitum, ut propius miraculo ſit ejus efficacia.*

Ind. Orient. p. 3. c. 10. Bauh. H. P. l. 1. c. 40. ibid. c. 34. Scal. Ex. 135.

CAPVT II.

De Pom- aciniferis claſſis ſecundae.

ARTICVLVS I.

Meſpilus.

De Meſpilo.

TAB. XXII.

Pom- acinifera ſectionis ſecundae ſunt: *Meſpilus*, *Ficus*, *Sycomorus*, *Morus*, *Arbutus*, *Atria et Amamelis*.

Meſpilus diverſa et apud Veteres et apud Recentiores habet genera.

Theophr. H. P. l. 3. 12. Dioſco. M. M. l. 1. c. 168. Plin. H. N. l. 15. c. 20.

I. Ex *Veteribus* eam Theophraſtus in *Anthedonem*, *Sataniam et Anthedonoeiden*, Idaeos ſecutus, diviſit. Dioſcorides in *Aroniam* et *Italicam*, quae *Epimelis* et *Setania* eidem. Plinius Theophraſtum ſequitur, et pro tertia, *Gallicam*, quae tamen cum Anthedoneide eadem, ponit. Hiſce ob ſimilitudinem adjungi poſſunt: 1. *Oxyacantha Dioſcoridis.* 2. *Crataegus Theophraſti*, et 3. *Hypomelides Palladii.* *Illis* omnibus flos Amygdalae, ſed utcunque pallidus. *Fructus* inter malorum et pirorum genera. Arbores ipſe et ſemine et avulſione naſcuntur; vermiculis in ſenecta obnoxiae, qui rufi, piloſi, magni, et ab iis, qui in aliis arboribus, diverſi.

Theophr. H. P. l. 3. c. 12.

I. Anthedon eadem cum *Aronia* Dioſcoridis eſſe videtur, ſpinoſa. *Ligno* Setaneae ſpiſſiore flavioreque: *foliis* Oxyacanthae. *Fructum* fert exiguo malo ſimilem, ſetania minorem, ut Plinius et Theophraſtus habent, ſuavem, odore praeſtantem et diutius ſervari aptiſſimum: qui intus tria oſſicula ὀσσαρια continet. Τρικόκκος ſeu *Trigrania* dicitur, et tarde matureſcit βιβροσκόμενος ſtomachum adjuvat, alvumque cohibet.

Ath. Dipn. l. 3. et 4. Dioſc. l. c. Plin. H. N. l. 15. c. 20. Theop. l. c. Dioſc. M. M. l. 1. c. 169.

II. Satanea ſeu *Satania* malo ἐμφερὴς; fructu non minore, rotundo, πλατὺν τὸν πιθμένα habente candidiore, acino molliore intus: et qui tarde matureſcit. Naſcitur in Italia. Επιμήλιδα vocari, addit Dioſcorides. Amamelidas dici, apud Galenum in exegeſi legitur. Quid ſint, in ſequentibus dicemus. *Epimelis* vero apud Galenum pomus quaedam ſilveſtris, ruſticis Italis *Vnedon*, cujus ingens in Calabria proventus, et cujus fructus acerbus admodum cum exigua dulcedine, ſtomacho nocet, et capiti dolorem infert.

L. 6. ſimpl. et de alim. fac. l. 2. 38.

III. Gallica Meſpilus ſeu Ανθηνοειδὴς Anthedoni ſimilis, arbor procera, in orbem comata; ideo de ampliſſimis Plinius dixit. *Radices* multae et altae. *Lignum* ſolidum, ἀσαπὲς. *Folium* multifidum, ἐν ἄκρῳ σελινοειδὲς, fiſſuris tamen majoribus, pro-

Theop. H. P. l. 3. c. 12. Plin. H. N. l. 15. c. 20.

tenſum,

tenſum, nervoſum, apio tenuius, oblongius, in totum χίσμασι περικεχαραγμένον, pediculo tenui, longo, quod πρὸ τῦ φυλλοροέιν ἐρυθραίνεται.

Plin. H. N. l. 16. 15.

IV. Oxyacantha, aliis ὀξυάκανθος, πυρίνη, πυῤῥακάνθη, *rubra ſpina, pyracantha, pyxacantha et tyrracantha*, ſed perperam dicitur. Arbor eſt piraſtro παραπλήσιος τὴν ἰδέαν, ſed minor et valde ſpinoſa. *Radix* ei multifida: *folium* perpetuum ob loci forte genium; fructus myrto ſimilis, plenus, ruber, fragilis, cum nucleo intus. *Flori* in coronis locus. *Radix* trita et illita ἀκίδας διαπισπᾶται. Dicitur et ἐκτρώσμȣς ἐργάζεσθαι, ſi ter ea venter leniter feriatur et perungatur. *Baccae* contra ſerpentum ictus bibuntur: in cibo ſumtae, omne profluvium ſiſtunt. Poteſt et *ſpina appendix* dici.

Theop. H. P. l. 6. c. ult. Nicander in Theria. Plin. H. N. l. 24. c. 13.

Plin. H. N. l. 19. c. 19. l. 27. c. 8. l. 26. 10. Theop. H. P. l. 3. c. 15.

V. Crataegus aliis κραταιγὼν, arbor eſt nec admodum magna et craſſa. *Materies* verſicolor, valida, flava. *Cortex* meſpilo ſimilis. *Folium* rigidum, glabrum, meſpilis majus et longius, nec ſerratum. *Fructus* rotundus, olivae ſilveſtris magnitudine, qui matureſcens fit flavus, καὶ διαπιμελαίνεται, guſtu et ſucco meſpilaceus. Nec eſt *aquifolium*, nec *ceraſium*.

Palla. R. R. l. 13. menſ. Dec. tit. 4.

VI. De Hypomelidibus haec prodit Palladius. *Hypomelides*, inquit, *poma ſunt, ut Martialis aſſerit, ſorbo ſimilia. Mediocri arbore naſcuntur, et flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto ſapore commiſta eſt. Seritur menſe Decembri vaſculis in nucleis poſitis. Menſe autem Februario hypomelidis planta, ſed pollicis magnitudine robuſta, transfertur, breviſſimo ſcrobe, ſoluta terra, plurimo ſtercore. Sed munienda eſt, quia cito areſcit, ſi radices ejus ventus afflaverit. Terram qualemcunque non reſpuit. Amat loca tepida, aprica, maritima et ſaepe ſaxoſa. Statum rigidum reformidat. Inſeri non poteſt, exigua durat aetate.*

II. *Recentioribus* meſpilorum genera a *folio* et *fructu* ſumuntur. Alia eſt *laurifolia*, alia *apiifolia*, alia *pirifolia*, alia *fruct.-albifera*. Quibus *Chamaemeſpilus Geſneri* addatur.

Meſpilus.

Cordus in Dioſco. l. 1 c. 170. 171. Dod. Pem. 6. l. 1. c. 133. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 133. Cluſ. H. P. l. 1. c. 39.

I. *Meſpilus laurifolia* in triplici eſt differentia. 1. *Germanica folio non ſerrato*, aliis *meſpilus ſilveſtris, meſpili altera ſpecies ſponte proveniens, meſpilus vulgaris, Satania et Setania Theophraſti et Dioſcoridis*. Arbor eſt non magna. *Radice* numeroſa, nec vermibus obnoxia; *caudice* frequenter tortuoſo; *ramis* in gyrum carnoſis; *folio* lauro vel ſalici affinibus, ſed non ſerratis, nec ita viridibus; *floribus* candidis, quinquefoliis, amygdalae ſimilibus, quae Aprili et Majo protruduntur; *fructu* parvo, rotundo, incano, ſuperiore parte quinque acutis proceſſibus coronato: cui pulpa principio albida et acerba, ubi emollitus eſt, ſordida et flava, nec non oſſicula quina dura. Itali *Vnedonem* vocant. Matureſcit ſub Octobris finem. Prodit in incultis: et ſi ſponte, ſemper agreſtem malum vicinam habet. Siccatus et roſarum ſucco cum corallis, caryophillis, nuce myriſtica exceptus, vomitiones ſiſtit, ſi emplaſtri forma apponatur. Oſſiculorum pulvis calculos frangere creditur. 2. *Folio laurino major*, quae inſitione in pirum ſilveſtrem, maxime cynosbatum miteſcit, et ſpinas exuit. Pomis, quae triplo quam inſitae majora, quini aliquando et plures nuclei. In cotoneam inſitae maxima. 3. *Italica ſerrato folio*, quae Matthiolo *Meſpilus altera*, Anguillarae *Setania* dicitur. Nihil de ea ſingulare occurrit.

Porta Villae l. 5. c. 27.

Mizald. Horti Med. Campo 6. ar. 1.

Matth. l. c.

Dod. Pem. 6. l. 3. c. 10. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 56. Cordus in Dioſcor. l. 1. c. 130. 131.

II. *Meſpilus apiifolia* eſt etiam triplex. 1. *Apiifolia laciniata*, aliis *Meſpilus Aronia, Anthedon Theophraſti et Plinii, Tricoccos, Paliurus Africana* Ruellio, *Paliurus rugoſa* Geſnero, *Azarolus* Caeſalpino, arbor eſt mediocriter procera; ramis aculeatis; foliis Oxyacanthae fiſſis, rubeſcentibus, antequam decidunt. *Flores* herbacei racematim cohaerent. *Fructus* rotundo longior, arctiore umbilico, cui tres intus nuclei. Rubet maturus. *Naſcitur* Neapoli in hortis. 2. *Apiifolia ſilveſtris non ſpinoſa*, aliis *ſorbus* tor-

Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 136.

Meſpilus. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 12. Cordus in Dioſcorid. l. 1. c. 174. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 52.

torminalis, *Crataegus Theophraſti*, Meſpili Aroniae ſilveſtris ſpecies; *caudice* eſt albo, levi, *ligno* flexibili, *folio* vitigineo, lauri, aceris aſſimili, (aceris, vitis, populi albae in Adverſariis extat) *floſculis* in laxiore umbella candidis, ſuccedunt

Lobe. Obſ. p. 614.

baccae oblongiores, avellanarum, aut olivarum non magnarum magnitudine, punicei aut rubentis co-

Porta Villae l. 3. c. 19. Trag. p. 3. c. 30. Cluſ. Hiſt. l. 1. c. 6.

loris (ex nigro rufeſcere apud Portam habetur) ſapore cum aciditate quadam acerbo. Matureſcunt Novembri. Naſcitur plerumque inter fagos. In ſilvis prope Capuam vidimus. Datur et in ſilva Hercinia.

Scal. in H. Theoph. l. 3. c. 12.

Fructus dyſenteriae medetur. Pertinet ad eam *Aliga Vaſconum*. Folium ei σελινοειδὲς; facies inter opulum et vitem, anguli tamen potius ſunt quam ſinus. Mucrones ſtellarum figura in radios exeunt; tota planities ſecus pediculum anguſtiorem, ubi procedit, pateſcit. *Fructum* fert ſorbo propiorem, frequentem et prope congeſtum, colore meſpili et guſtu, ſed figura ſeſſili, cum acinis intus meſpilaceis.

Tragus H. P. l. 3. c. 18. Tabern. l. 3. l. 2. c. 67. Cluſ. H. P. l. 1. c. 4. Stapel. ad Theop. l. 3. c. 17. p. 263. Cordus H. P. l. 3. c. 7. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 45. 105. Lobel. Adverſ. p. 443.

3. *Apiifolia ſilveſtris ſpinoſa*, aliis *Oxyacantha, Cynosbathos Theophraſti, ſorbus aculeata, Oxyacantha vulgaris, ſpina appendix etc.* Frutex eſt magnus; *rami* arcuate aculeati, quos rufeſcens cortex veſtit. *Folia* cum virore reſplendentia, aliquot fiſſuris profundis diſſecta, guſtu glutinoſa. *Flores*, qui menſe Majo erumpunt, πενταφύλλοι, in umbella ſuaviter odorati; in quorum medio albi capilli apices roſeos ſuſtinent. *Baccae*, quas September dat, rubentes, umbilico nigro pulpam intus dulcem et lanuginoſam cum ſeminibus albidis oſtendunt. Tanto rubore pellucent, ut globulos e corallo for-

H. P. l. 6. c. 22. p. 49.

matos referant. Bauhinus officulum unum rotundum continere ſcripſit: ſi duo, per medium diviſa efficere globulum, et interna parte caveolam incurvam oſtendere. Oſſea eadem. *Naſcitur* inter hortorum ſepimenta. In Burgundia ad Dubiam amnem alta: in Ducatu Wirtembergico viſitur patula. Aqua ex floribus deſtillata, ſpicula et aculeos extrahit, ſi linteola ea imbuta imponantur, et Pleuriticis prodeſt. Lignum fabrilibus malleis commoda materia. Fructus ſiccati pulvis calculos et arenulas pellit, ſi in vino ſumatur. Tota arbor tonſilibus ſepimentis inſervit. Referri ad hanc poteſt *Oxyacantha* quaedam: cujus *folia* anguſtiora, ſed oblonga ſunt, *flores* quoque in exiguis muſcariis candidi et odorati, prioris ſimiles; *baccae* forma et magnitudine pares, ſed luteo croci colore rubentes. Humilior autem haec ſpina eſt, nec ita facile arboreſcit: rara quoque eſt, et in paucorum hortis apud Belgas reperitur. Vtraque menſe Majo floret, folia Aprili menſe erumpunt; baccae Septembri maturae, eſca futura turdis, ſturnis, merulis, et aliis per hyemem avibus.

Stapel. ad Theophr. p. 263.

III. Meſpilus pirifolia, aliis *Oxyacantha Dioſcoridis*, ſeu *ſpina acuta pirifolia; Oxyacantha legitima, Pyracantha, Rhamnus tertius, Dioſcoridis Lycium, et uva urſi Galeni* dicitur. *Ramos* habet ſpinis validis et erectis obſitos, inferiores inprimis: *folia* aliquando rotunda, aliquando oblonga, aliquando acuminata; in ambitu diſſecta, venoſa, quorum inferiora glabra, ſuperiora lanugine teguntur; *floſculos* quinquefolios, acervatim congeſtos, ex luteo ſubrubentes; *fructus* rotundos, umbilicatos ex aureo ad coccineum vergentes, acidos, in quibus grana aliquot. Provenit in agro Bononienſi, Senenſi, Gallo-provincia etc.

C. Bauhin. in Phytop. Joh. Bauh. H. P. l. 6. c. 22.

IV. De Meſpilo fructu albo nihil aliud occurrit, praeterquam colore fructum eſſe albo, mali magnitudine, id a Scaligero proditum.

Scal. Exer. 181. ſ. 13.

V. Chamaemeſpilus Geſneri, quibusdam διαπιμηλὶς Dioſcoridis, et ἀνθηνοειδὴς Theophraſti eſſe creditur. *Rami* ei bicubitales, lenti; cortex niger; *folia* mali cotoneae, quae alternatim naſcuntur; *floſculi* herbacei, concavi, in unum congeſti, qui primo vere prodeunt. *Fructus* baccarum myrti magnitudine, umbilicatus, ruber, Auguſto maturus; cui pulpa pallida et fungoſa, cum

Geſn. in Epiſt. ad Fab.

quinis

Bauh. H. P. l. 1. c. 13. p. 72. quinis officulis. Neſcio, an ab ea Chamaemeſpilus Bauhini abeat. *Foliis* eſt in acumen deſinentibus, per ambitum ſerratis, glabris, nervoſis, pediculo brevi haerentibus: *floribus* lanuginoſis, umbellatis: *fructu* oblongo, duobus oblongis granis praegnante.

EXOTICA.

TAB. XXIII. Exoticorum ſcriptores quinque, quae ad hanc arborem ſpectare poſſunt, meminere. 1. *Guiti*, 2. *Ibabirabae*, 3. *Meſpili Virginianae*, 4. *Fructus Braſilienſis Meſpilo ſimilis*, 5. *Fructus Orientalis Indiae Meſpilo valde ſimilis*.

I. Guiti arboris tres ſunt ſpecies, *Guiti toroba*, *Guiti coroya*, *et Guiti miri*.

Marcgrav. H. N. B. l. 3 c. 9. p. 113 1. *Guiti torobae* cortex lac, ſi ſecetur, fundit. *Folia* membranae inſtar craſſa. *Flores* inter folia proveniunt, e rotundo calice, ut nola cavi, μονοφύλλοι, ſciſſi ad medietatem usque ambitus, ut in ſex quaſi foliola diſpeſci videantur, flavi e viridi mixti. In cavitatis medio ſtamen pilae inſtar, quod alia ſex ſpongiformis corporis ſtaminula, quae ex radio cujusque ſciſſurae prodeunt, circumſtant. *Fructus* eſt aurantii mali magnitudine, rotundus, ſuperius turbinatus, e purpureo flaveſcens, carne flava et ſolida, nullius dum integer odoris, nauſeabundi, pinguedinemque antiquam ſpirantis, ſi diſſecetur. Intus juglandis magnitudine lapides rotundi, una medietate nucis moſchatae aſpectu, inſtar ſpeculi convexi ſplendentis, altera. Lacte acri, antequam decidit, reſtagnat. Matureſcit Februario ad S. Auguſtini promontorium.

2. *Guiti coroyae folia* in frondes congeſta, quatuordecim digitos aliquando, pauciores aliquando longa, ſex lata, corii Hiſpanici inſtar craſſa, linguae fere figura, inferius ochrae coloris, ſuperius dilute viridia, hinc inde molli lanugine veſtita. *Flores* in longam ſpicam congeſti, flavi, ἄοσμοι, qui Januario prodeunt. *Fructus* eſt magnitudine pomi vulgaris, informiter rotundus, Meſpilus. colore corticis betulae fuſco, vel panis ſecundarii, in quo pulpa pauca, caſei Hollandici putris inſtar, lapidem magnitudine et figura ovi gallinacei, cortice filamentoſo, ex albo flaveſcentem, et cui nucleus ſulphurei cum albo mixti coloris, nucis Coco conſiſtentia ineſt, cingit. *Nuclei* drachma ſemis raſa in aqua ſimplici feliciſſime propinatur. Caro eſt edulis, ſed non nucleus. Ad domum Luſitani prope Aretangy arbor eſt *duplex*, uno caudice aſcendens, hinc in duas quaſi arbores, quinque circiter pedum altitudine ſupra terram ſe diſtribuens; unum latus arboris uno anno, alterum altero fructus fert; tertio arbor quieſcit, nec florem nec fructum ferens, quarto iterum fructifera.

3. *Guiti miri* tiliae eſt magnitudine; *Folio* figura linguae humanae, toto lanugine flaveſcente, alternatim in ramulis poſito. Ad quemlibet pediculum foliorum *uvulae* duae vel tres progerminant, parvis albicantibus globulis veſtitae, qui ſe aperientes floſculos albos, cum ſtaminulis in medio, qui inſtar ſcoparum ſetacearum eriguntur. Julio et Auguſto oſtentat ſe. *Fructus* ellypticae figurae, ovi gallinacei magnitudine, ubi maturuit, flavus. Impraegnatur et pulpa filamentoſa, dulci et muſcoſa quaſi; nec non lapide, qui ex albo flaveſcit, villoſus; cui magnus nucleus incarnati coloris, amaricans. Maturatur Martio. Poterant et alio referri: ſed quia Guiti torobam huc referre placuit, viſum et has ſpecies duas addere.

II. Ibabiraba arbor eſt contorta; Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 10. *foliis* πολυχόνδροις quaſi rugoſis, quae trita Roſmarinum redolent; *flos* figura et mole ſilveſtris roſae, qui ex pediculis triplicitis velut in crucem diviſis Januario et Februario protruditur. *Fructus*, qui Aprili et Majo matureſcit, rotundus eſt cerasi magnitudine, brunnus, umbilico quinquefolio coronatus, pulpa molli, pallida, cui nuclei aliquot, obrotundi, compreſſi, molliuſculi, coloris incarnati immerguntur. Saporis

Meſpilus. poris eſt dulcis, et aliquid reſinoſi admixtum habet. Folia aut flores utiliſſime adhibentur ad lotionem pedum in dolore capitis.

Ind. Occid. p. 1.

III. Meſpili Virginianae fructus, habet quidem umbilicum meſpilis ſimilem: nec prius, quam tenereſcat, eſui aptus eſt; in hoc tamen differt, quod colore ſit rutilo ut ceraſum, et valde dulcis, prout in Hiſtoria Indiae Occidentalis proditur.

Lerius Hiſt. Navig. in Bra. l. 1. c. 12.

IV. Fructus Braſilienſis Meſpilo ſimilis, in arbuſculis quibusdam ad littus Braſilianorum naſcitur, et vim venenatam obtinet, ut Lerius reliquit.

Cluſ. Exo. l. 2. c. 15.

V. Fructus Indiae Orientalis meſpilo valde ſimilis. Vncialis erat magnitudinis, terſus et politus, fuſci coloris, adeo fragilis, ut paululum compreſſus diſrumperetur. Corona ſummitatem fructus occupans, alis carebat, quibus meſpilum eſt praeditum. Intus materia fragilis ſpongioſa, et ſalſi valde ſaporis, granorum expers, continebatur.

ARTICVLVS II.

Ficus.

De Ficu.

TAB. XXIV.

Circa ficum occurrunt apud *Veteres* quinque. 1. *Ficus ſativa.* 2. *Ficus ſilveſtris.* 3. *Ficus Indica.* 4. *Ficus Idaea.* 5. *Ficuum ſativarum genera.*

Theophr. H. P. l. 5. c. 4. de C. P. l. 3. c. 9. Varro R. R. l. 1. c. 41. Plin. H. N. l. 16. 9. 13. 24. 27. 31. Theophr. H. P. l. 1. c. 8. 9. 17. 13. 16. l. 4. c. 16.

I. *Ficus ſativa* arbor eſt corpore raro, ἐυαυξὴς, propter foemineam mollitiem, ſumma parte fertilior. *Radices* ſunt multae, longiſſimae, ſi locus datur, flexuoſae. *Rami* lacteum cum trunco de ſe fundunt ſuccum. *Cortex* ſimplex: *nodi* pauci; *medulla* carnoſa. *Folium* latiſſimum, ex nervo, cortice et carne conſtans, τρίχιςον. *Germinat* paulo ante aequinoctium, et evidentiſſima ejus inter ea, quae ad ortum Canis et Arcturi poſt vernum tempus germinare ſolent βλάςησις. In Macedonia et Theſſalia plurima tum ficus exit.

Columella in Hortul. Plin. H. N. l. 15. c. 18. 19. 25. 26. 28. Theophr. H. P. l. 1. c. 18. 19. l. 3. c. 7. 8. l. 5. c. 6. Macr. Sat. l. 2. Ovid. Faſt. 251. Theophr. H. P. l. 4. c. 18. l. 5. c. 18. Plin. H. N. l. 13. c. 7. Plut. ſymp. l. 6. c. ult.

Flore nullo laetatur, nec natales pomorum, recurſus annuus verſicolore nuncio promittit: ſed protinus *fructum* oſtendit; qui lateribus et cacuminibus ex novellis prodit. Mollis omnibus tactus, odor nullus, ſuccus matureſcentibus lactis, percoctis mellis: ſemina an congeſta, an diſtincta, dubium, ut et τοῖς κελύφεσι contineri. Deterius provenit arbor, ſi rigetur, quamvis tum ἐυβλαςότερα; Laconicam, quae φίλυδρος, ſi excipias. Arbor ipſa omnibus modis, praeterquam ἀπὸ πρέμνων, καὶ ξύλων κατακοπέντων, ſcil. ex ramo majore et ligno prodit. *Vitae* eſt brevis, ut omnia, quae longiſſimis ſunt radicibus. *Regerminaſſe* apud Heracleam Trachianam a Theophraſto proditum. *Infeſtatur* a vermibus, quorum quidam ex ipſa ficu naſcuntur, alii ὑπὸ τȣ̃ καλȣμένȣ κεράςȣ; nimiis imbribus, σφακελίσμῳ, κράδῳ, ψώρᾳ, denique, et quae adnaſci ſolent, cochleis. Fulmine non tangi, et in Tauros tantum poſſe, ut ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ ψαύσεως ἀνέχεσθαι cogat, credebatur olim. *Naſcitur* in locis calidioribus, Palaeſtina, Africa, Hyrcania, Lydia, Cypro; naſcitur et in mari. Circa Biſaltiam, Amphipolim et Greſtoniam, Philippi principatu, medio vere edidere poma. Sami bis in anno naſcuntur. In Ponto multas magnasque eſſe, Theophraſtus docuit. In Gallia forte olim non fuere, ſi verum eſt, quod proditur; *inexſuperabili tum munimento Gallias, hanc primum habuiſſe cauſam, ſuperfundendi ſe Italiae, quod Elico ex Helvetiis, civis earum, fabrilem ob artem Romae commoratus, ficum ſiccam et uvam, oleique ac vini praemiſſa* (primitias, quas e muſto Sacrima vocari, Feſtus tradit, intellige) *remeans ſecum tuliſſet.* Ad Romanos ex aliis tranſivit gentibus ficus, Chalcide, Chio. Colebatur in foro ipſo, (utor Plinii a Dalechampio cor-

Theophr. H. P. l. 4. 7. Athen. Dipn. l. 3. Theophr. H. l. 4. c. 6. 9. Plin. H. N. l. 21. c. 1. Plin. H. N. l. 15. c. 18. Plin. H. N. l. c. Scal. in Feſtum.

correctis verbis, quae magis quam Scaligeri placent) Romano, *judiciario puta, prope curiam, ſub veteribus tabernis*, ac comitio (*ad Libonis puteal*) ſata ab Augure Attio Navio, Sacris ibi conditis, (*novacula et cote, quam cotem praeciderat*) et tanquam in Comitium ſponte tranſiiſſet. Illa cum areſceret, rurſus cura Sacerdotum ſerebatur. Magis altera ob memoriam ejus, quae nutrix fuit Romuli et Remi conditorum, *Ruminalis* appellata, quoniam ſub ea inventa eſt lupa, infantibus praebens rumam, ita vocabant mammam, miraculo ex aere juxta dicato. De iſta intelligendus eſt

Annal. l. 13. c. 58.

Tacitus, dum inquit: *Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quae ſuper octingentos et quadraginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus et areſcente trunco deminutam, prodigii loco habitum eſt, donec in novos foetus revireſceret. Vſus* ejus laudabilis. Apta ſcutis *materia*, ad ignem

Plin. H. N. l. 16. c. 28. Theophr. H. P. l. 5. c. 10. Sueton in Auguſto.

excipiendum aptiſſima: quia multum fumi dat, ſontibus fumo necandis adhibebatur. *Fructus* inter athletarum et Phiditiorum cibos: ſingulis menſis aliquot minae deſtinabantur. Auguſtus biferas maxi-

Plin. H. N. l. 23. c. 7. l. 15. c. 19.

me appetivit. Artaxerxes Mnemon, apparatu ſuo in fuga direpto, cum caricis veſceretur, *cujusmodi voluptatis expertem me regalis fecerat affluentia*, exclamavit. Cum recenti, ſalis vice, caſeo veſci, tempore Plinii excogitatum. Athenaeus eis χυμὸν ἁλικὸν καὶ νιθρῶδές τὶ adſcribit.

Plin. H. N. l. 23. c. 7. Athen. Dipn. l. 14. Dioſc. M. M. l. 1. 183.

In *medicina lactis* natura cum axungia verrucas tollit. Aceti vim habet, et coaguli modo lac contrahit. Πηκτικὸν γάλακτος, λύειν δὲ καὶ τὸ πηπηγὸς, ὥσπερ καὶ τὸ ὄξος Dioſcorides dixit. Fici *maturae* urinam cient, alvum ſolvunt, ſudorem movent, papulasque. Ob id autumno inſalubres, quoniam ſudantia hujus cibi opera refrigeſcunt. Nec ſtomacho utiles. Noviſſimae ſalubriores quam primae, medicatae vero, (medicatas vocat, quarum maturitas caprificatione acceleratur) nunquam. Calorem refrigerant. Ob id non negandae in fe-

Ficus.

bribus conſtrictis, quas *ſtegnas*, ſcilicet, quod praecluſis cutis ſpiraculis fiant, vocant. Demetrius Sceptius vocis ſtudioſis conſuluit, ut iis

Athen. Dipn. l. 3.

exemplo Hegeſinactis Alexandrini, hiſtoriarum ſcriptoris, qui cum ab initio pauper eſſet, tragoediarum optimus actor evaſit, quod ficubus per octodecim annos abſtinuerit, abſtinerent.

II. *Ficus ſilveſtris* ſeu *caprificus*, domeſticae eſt per omnia ſimilis, incultior tamen duriorque. Nunquam floret; in Ceo quoque vel Chio bifera vel trifera: hocque duntaxat inter eam et ſativam diſcriminis, quod ejus fructus nunquam matureſcat, et, quod ipſe non habet, aliis tribuat: quoniam eſt naturalis cauſarum tranſitus, atque e putreſcentibus identidem generatur aliquid. Culices ergo ex granis parit,

Plin. H. N. l. 15. c. 19. Athen. Dipn. l. 14. Plin. H. N. l. 17. c. 27. Theophr. H. l. 2. c. 9.

in eos verſa grana apparet, quoniam cum evolavere, non inveniuntur intus. Hi fraudati alimento, in matre putre ejus tabe, (putreſcit caprificus, quamvis immatura, quia nimio humore diſtenditur) ad cognatam volant: tantaque eſt exeundi aviditas, ut plerique aut pede relicto, aut penna pariter erumpant: mox morſu ficorum crebro, hoc eſt avidiore paſtu, aperientes coria earum, atque ita penetrantes, intus ſolem primum ſecum inducunt, aëralesque auras immittunt, foraminibus apertis. Tum lacteum humorem, hoc eſt, infantiam pomi abſumunt, quod fit et ſponte. Ger-

Cordus ad Dioſcor. l. 1. 185.

maniae eſt incognita. Gaudet montanis, aut alioquin editis locis ac vetuſtis muris, quos inſinuatis etiam radicibus disrumpit. Ideo magnus ejus Romae in antiquis aedificiorum ruinis proventus. *Folia* ac virgae ejus in pabulum non ingratum cedunt. Laudantur maxime nigrae in petroſis, quia plurima frumenta habent; caprificatio ipſa poſt imbrem. Saepe ex remediis vitia fiunt, quod evenit nimia aut intempeſtiva medicina. Nullis morbis, quibus ſativa laborat, eſt obnoxia. *Corti-*

Plin. H. N. l. 23. c. 7.

cem ejus jam pubeſcentem puer im-

N pubis

Ficus.

pubis ſi defracto ramo detrahat dentibus, medullam ipſam adalligatam ante ſolis Ortum prohibere ſtrumas, inter medicinae miracula cenſebatur. *Arboris* cinis ex melle rhadagia ſanat. Radix defervefacta in vino dentium dolores. Groſſi cum naſturtio et pice cataplaſma contra ſtrumas ingrediuntur: cum oxycrato diſſolvunt grumoſum ſanguinem.

Theophr. H. P. l. 4. c. 5. l. 1. c. 11. Sicul. l. 17. Plin. H. N. l. 12. c. 5. Solin. Polyhiſt. c. 52. Strabo Geogr. l. 5. Curt. de Alex. M. l 9.

III. *Ficum Indicam* mirata eſt Alexandri M. victoria, orbe eo patefacto. Ad ſeptuaginta aliquando cubitos apud Diodorum aſſurgit; ad craſſitiem aliquando tantam, ut eam quinque viri circumplecti non poſſint. Superiores ejus rami in excelſum emicant, ſilvoſa multitudine, vaſto matris corpore, ut ſexaginta paſſus pleraeque (arbores cum cunctis caudicibus, qui parentem ambiunt, puta) orbe colligant, umbrae vero bina ſtadia operiant. Ipſa ſe ſemper ferens vaſtis diffunditur ramis, quorum imi adeo in terram incurvantur, ut annuo ſpatio figantur, novamque ſibi propaginem faciant, circa parentem in orbem, quodam opere topiario. Intra ſepem eam aeſtuant paſtores, opacam pariter et munitam vallo arboris, decora ſpecie ſubter intuenti, proculve fornicato ambitu. *Folium* Theophraſtus ſimpliciter πέλτη; Plinius Peltae Amazonicae, Strabo ἀσπίδι confert. *Fructum* habet rarum, nec fabae, Graecae ſcilicet, magnitudinem excedentem, ἐρεβίνθου habet, foliorum latitudo integens creſcere prohibet; per eadem ſolibus coctus, perdulci ſapore dignus miraculo arboris viſitur. Arbores in Muſicana terra Indiae auſtraliſſima, ut Oneſicritus apud Strabonem prodit; ut Theophraſtus circa Aceſinem amnem, inveniebantur. Congeneres ipſi ſunt duae, quarum Theophraſtus meminit. *Alia* eſt magnitudine inſignis, et ſuavitate fructus (ἡδύκαρπον θαυμαστῶς) et amplitudine mirum in modum praecellens, quo ſapientes Indorum (οὐκ ἀμπεχόμενοι) qui nudi incedunt, in cibo utuntur. *Alia*, cujus folium alas ſtruthiocamelorum (male Plinius avium; nam στρουθὸς, Atticis στρουθοκάμηλος) imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duorum, ut Plinius deſcribit. *Fructum* cortice emittit admirabilem ſucci dulcedine, ut uno quaternos ſatiet. Arbori nomen *Palae*, pomo *Arienae*. Plurima eſt in ſydracis expeditionum Alexandri termino. Cluſius *Muzam* eſſe credidit, de qua nos inter palmas.

Geogr. l. 5.

H. l. 4. c. 5.

H. l. 12. 6.

IV. *Ficus Idaea* fruticoſa eſt, craſſitudine cubitali. *Ligno* contorto, lento, ſine lacte, nunquam putreſcente. Colore tam corticis quam folii, quod tiliae, ſed latum, livido; flore meſpili. *Fructum*, quem ficum vocant, rufum, magnitudine olivae, ſed rotundiorem, ſapore meſpili. Plinius Alexandrinam dici manifeſto errore adjicit, nec id in Theophraſto invenies. Circa Idam Trojae provenit.

I. Ficuum domeſticarum apud *Veteres* quinque genera deſumuntur. 1. *A loco, ſeu patria*, 2. *a perſonis*, 3. *a tempore*, 4. *a colore*, 5. *ab aliis accidentibus denominantur.*

I. *Ficus a patria* ſeu loco denominatae ſunt: *Laconica*, *Tiburtina*, *Chia*, *Chalcidica*, *Lybica*, *Africana*, *Cottana*, *Caria*, *Caunea*, *Phibalea*, *Alexandrina*, *Lydia*, *Phrygia*, *Rhodia*, *Tarentina*, *Saguntina*, *Tellana*, *Herculana*, *Hyrcana*, *Marina*, et *Aegilia*; nihil de *Marſica*, *Numidica*, *Peluſia*, quarum Macrobius mentionem facit, et ab Africanis diſtinguit, dicam. 1. *Laconica*, quae inter praecoces, maxima eſt in eodem genere, et ex arbore puſilla, fructuoſa, ſi rigetur, et utili provenit. 2. De *Tiburtina* nihil occurrit, niſi quod inter praecoces ponatur. 3. *Chia* in ſetino agro colebatur, ſeni ſimilis Baccho, ſapore ſcilicet. 4. *Chalcidicae* falſo apud Macrobium Calcidae imponitur nomen. Eſt alba et nigra; ſunt ex his quaedam trifero proventu. 5. *Lybica* vel ab Africana ſecundum Columellam diſtinguenda eſt, quod et Porta facit; vel una vox in textum e margine irrepſit, vel plura Africanae fuerunt genera, quod veri-

Satur. 2. 16. Theoph. H. l. 2. c. 9. Theophr. Cau. l. 5. c. 1. Plin. H. N. l. 16. c. 26. Athen. Dipn. l. 3. Plin. H. N. l. 15. 18.

Plin. H. N. l. 15. 18. Athen. Dipn. l. 3. Colum. R. R. l. 5. c. 9.

R. R. l. 12. c. 15. veriſimilius eſt. *Sciſſam* ipſam Columella vocat, forte quod arundine et digitis in duas ſcindebatur partes, Ari. Probl. ſ. 22. 7. quod veteribus uſitatum. Dulcior eſt non ſciſſa, et in plures partes ſciſſa, forte quod humoris diluti nimia copia, hinc plurima dulcedinis pars cum humore evanuit. Illae immunes utroque ſunt incommodo. 6. *Africanam* Plinii tempore multi cunctis praeferebant, eaque tum in Africam nuperrime tranſierat, Plin. H. N. l. 13. c. 5. l. 15. c. 19. Satyr. 3. patriae nomen obtinens. 7. *Cottanae*, quae male quibusdam *Coctana*, praeter Plinium, Juv. quoque meminit. Plin. H. N. l. 15. c. 19. Eſt minoris generis. 8. De *Cariis* agit quoque Plinius, pro quibus vulgati Codices Caricas falſo legunt. Plin. H. N. l. 15. c. 28. Placebant hae cute in Aegypto. Detrahebatur virentibus ut putamen. 9. *Cauneae* nomen a Cauno Cariae oppido maritimo e regione Rhodi, Strabo Geograph. l. 14. Plin. H. N. l. 15. 19. non procul ab oſtiis Calbis fluvii, cujus incolae, quia ob incommodum per autumnum et aeſtatem aërem pallebant, ideo mortuos in ea ambulare quidam dixit, ſortitae ſunt. Naſcuntur et in Ebuſo, ſeu ut Statius Eboſea Inſula, maximae praeſtantiſſimaeque, mox in Maurucinis. Has quoque ut et Cottanas in Plin. l. c. Albenſe rus e Syria intulit L. Vitellius, qui poſtea Cenſor fuit, cum legatus in ea provincia eſſet, noviſſimis Tiberii Caeſaris temporibus. Hae ſunt, quae conſcendenti navim adverſus Parthos, M. Craſſo, omen fecere, venales praedicantis voce. Ita enim id ſumtum eſt, ac ſi dixiſſet. Sca. in Feſt. ad Aurum. Cave, ne eas, quia Romani olim, ut auruncare pro averruncare, dortium pro divortium dixerunt; ſic et Cauneas, pro cave, ne eas. Laudat eam Columella in Athen. l. 3. Hortulo. 10. *Phibaleae* nomen, Phibalis Atticae regionis oppidum indidit. Dicuntur Antiphoni in Cretenſibus *Myrrhinae* Telecl idi in Amphyctionibus pulchrae. Pherecrates eis per aetatem veſci jubet. Meminere quoque earum Hippo- in Gloſſ. Hippocrat. Plin. H. N. l. 15. 18. Varro R. R. crates et Galenus. 11. *Alexandrina*, e nigris eſt, candicante rima, cognomine delicata, fortaſſe cum Macrobii et Catonis atra, pediculo oblongo, eadem. Craſſo et ſtercorato Ficus. l. 1. c. 41. Col. in Ho. ſolo ſeri expetit. 12. *Lydia*, inter Plin. H. N. l. 15. c. 18. transmarinas a Varrone numeratur. Columella ei pictum tergum adſcribit. Plinius purpuream facit. Eſt Athen. l. 3. p. 76. eximiae magnitudinis, et tantum a vulgaribus diſcrepat, quantum apri caro ab altili et villatici porci carne. Naſcitur in Inſula Pharo, et incolis αἱμώνια, tanquam ſanguine infecta; ob rubrum colorem vocatur. 13. Ibidem. *Phrygias* divinum cibum et delicias, Alexis in Olyntho apud Athenaeum appellat. 14. *Rhodias*, quae Plinio nigrae, cum praeſtantiſſimis, quae Athenis proveniunt, Lync. com- Ibid. p. 75. parat, eaque convivis ſuis, non finita coena, ſed incipiente, niſi me verba, quae intricata, fallunt, apponit. 15. *Tarentinae*, quas etiam *Omas* vocant, praedulces naſcuntur. 16. De *Saguntinis*, *Tellanis et Her-* Plin. H. N. l. 15. c. 18. Plin. l. c. *culeis* pauca occurrunt. Illas hybernas, has atras pediculo longo, Plinius facit. Omnes in craſſo et ſtercorato ſeri jubet Columella. 17. *Hyrcana*, noſtris eſt multo dulcior fertiliorque. Modios enim CCLXX. Plin. l. c. ſingulae ferunt. 18. *Marinae* fo- Theophr. H. l. 4. c. 7. lium nullum, magnitudo exigua, color in cortice puniceus. 19. *Ae-* Athen. Dipn. l. 14. Theocr. Eidil. l. 1. *gilides* ex caricis ſunt, ampliſſimae, ab Aegilis pago Atticae, cui ab Aegilo heroe nomen. Meminit earum et Theocritus.

II. *A perſonis* nomen impoſitum eſt, 1. *Livianis* ſeu Livis, quas cum Lybicis quidam confundunt, ſed a λιβιάνοις Athenaei diſtingui debent. 2. *Pompejis* ſeu Pompejanis, quas ſiccandis in ſole aptiſſimas, cum mariſcis, apud Plinium legimus. Ariſtophanis ſcholiaſtes διαπιτνηθεὶς εἰς ξηρασίαν dixiſſet. 3. *Auguſteis.* 4. *Calpurnicis* nigris, de quibus nil plane occurrit.

III. *A tempore fructificationis et maturationis* denominantur *praecoces*, *ſerotinae*, *biferae et hybernae.* Plin. H. N. l. 16. 26. 1. *Praecoces* et πρόδρομοι Athenis Athen. Dipn. l. 3. nempe (*primitivas* Hermolaus vertit, Gaza *praecoques*) vocabantur; Macr. Saturn. l. 1. et πρωτερικά, quae primo ſunt ma- Geopon. l. 10. c. 51. turae et *Theriacae*, ut apud Geoponicorum autorem legimus; niſi

 forte

Ficus.

forte haec appellatio arte matureſcenti, iſta quae natura ſua praecocibus; haec biferis attribui debeat. In aëre humido et clemente repeririuntur, quando calor evocavit germen. Pertinent ad eas *Biferae*,

Theophr. Cauſ. l. 5. 1.

Laconicae, *Leucomphaliae*, *Tiburtinae*, *Porphyritides*, *Populares*, *Albae*, *Nigrae*, *etc.* 2. *Serotinae* tardius matureſcunt, quales ſunt *Chelidoniae*, *Duricoriae*, *Saguntinae*, *Hybernae*, *etc.* 3. *Bifera* alba eſt et nigra. Cum meſſe vindemiaque matureſcit.

Plin. H. N. l. 15. c. 18. Plin. l. c.

4. *Hybernae* ſunt quibusdam provinciis, ſicut Maeſiae, ſed artis, non naturae. Parvarum genus arborum, poſt autumnum fimo contegunt, deprehenſasque in his hyeme groſſos: quae mitiore coelo refoſſae, cum arbore, atque in lucem remiſſae, novos ſoles, aliosque, quam quibus vixere, accipiunt; et cum venientium flore matureſcunt, alieno praecoces anno, in tractu vel gelidiſſimo.

IV. *Colori* ſua vocabula debent, *Leucomphalia*, *Porphyritis*, *Chelidonia*, Αἱμονια, *Arundinea*, *Albula*, *Coturnicina*, *Arantia alba*, *nigra*. 1. *Leucomphalia* ſeu *Vmbilicalba*, eſt etiam inter praecoces et forte cum λευκόφαια, ut Caſaubonus ad Athenaeum legit, id eſt leuco pulla, eadem. 2. *Porphyritis* ex praecocibus prima provenit, pediculo longiſſimo. Eſt inter nigrum et rufum.

Plin. H. N. l. 15. c. 18.

3. *Chelidonia* ſeu *Hirundinaria* a coloris aliqua ſimilitudine ita dicitur; ἐρυθρομέλαινας *e nigro rubeſcentes* Athenaeus facit. Columella purpureas, Dioſcorides nigras et φοινίκες purpureas. Ab Heſychio ἰσχάδων nomine, quod optime et exſiccari et ſervari poſſint, nuncupantur.

Athen. Dipn. l. 14. Dioſco. M. M. l. 5. c. 41.

Noviſſimae ſub hyemem maturantur. In campeſtribus et planis ſeri debent, ſi Athenaeum ſequimur.

Plin H. N. l. c.

4. Αἱμόνια e Paro adferebatur, Lydiae congener, ut ſuperius diximus. 5. *Arundineam*, ut apud Macrobium extat, arundinum foliis macula variat. Laconicam arundinem intelligo, cujus folium apud Theophraſtum, verſicolor legitur.

H. l. 4. c. 12.

An cum Mariſca ſit eadem, diſquirendum relinquo. 6. *Albicerata* ex albo cerino eſt colore. 7. *Albula* Macrobii, Athenaeo λευκοκερινέος dicitur; quidam Erinei ſpeciem exiſtimant, ſed falſo. Fert enim maturos fructus, qui ſiccari poſſunt, ut Athenaeus prodidit. 8. *Coturnicina*, Hermippo apud Athenaeum κοράκεα σῦκα, apud Suidam *Corvina*, apud Heſychium κορωναῖα audiunt. Caricae earum χύτραι, id eſt Ollae, a Maryandinis barbaris dicuntur, quod inſtar ollae nigrae ſint. Macrobius et Poeta pullas appellat. 9. *Aratia alba* pediculo eſt minimo apud Plinium. Quid ſi Heſychio κάραι σῦκαι audiant? 10. *Nigram* Hippocrates in procidentia uteri cum allio, nitro, cumino, laeviſſime tritam, ἐν ἐρίῳ in vellere ſubdit.

Plin. H. N. l. 18.

V. *Accidentia quaedam* ſequentes ſibi vendicant: *Siccatam*, *Calliſtruthiam*, *Sciſſam*, *Duplicem*, *Mariſcam*, *Regiam*, *Generoſam*, *Toxaliam*, *Duricoriam*, *Mammillanam*, *Leptoludiam*, *Charitiam* ſeu *Arateam*, *et Bringidatiden*. 1. *De Siccatis*, quae Caricae et ἰσχάδες, ἰσχάδες ἄνευ, et ἰσχάδες πεφωγμέναι, Plinius. Seneſcunt in arbore, anusque deſtillat gummi modo lacrymam ſiccaturque.

Plin. H. N. l. 15. c. 19.

Mos laudatus ſervat in capſis Ebuſo Inſula praeſtantiſſimas, ampliſſimasque, mox in Marrucinis. At ubi copia abundat, implentur orcae in Aſia, cadi autem in Ruſpina Africae urbe, panisque ſimul et obſonii vicem ſiccatae implent, utpote cum Cato cibaria ruris operariis juſta ceu lege ſanciens, minui jubeat per fici maturitatem. *Vſum* earum ſi attendamus, ſtomachum laedunt, gutturi et faucibus magnifice utiles. Natura his excalfaciendi, ſitim adferunt, alvum molliunt, rheumatiſmis ejus et ſtomacho contrariae.

Plin. H. N. l. 13. c. 7.

Veſicae ſemper utiles, et anhelatoribus ac ſuſpirioſis, item jecinorum, renum, lienum vitiis. Corpus et vires adjuvant: ob id athletae hoc cibo paſcebantur. Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit, niſi Oribaſio credere malis, qui, Goram carica-

Collect. l. 4. 40.

rum

rum uſum ſuſtuliſſe et primum Eurameni Samio carnes appoſuiſſe, prodidit.

in Hortulo R. R. l. 6. 10.

2. *Calliſtruthia.* Columellae *Calliſtruthis*, Latinis *Paſſaria* dicuntur. Semine roſeo ridet, et omnibus in orbe toto antecellit, ideo apud Plinium legendum *haud parum ſapore praeſtantior*, (Lydia ſcilicet et Chalcidia) ficorum omnium praeſtantiſſima. Clodium quingentas jejunum comediſſe Spartianus refert. 3. De *ſciſſa*, cum de Lybica diceremus, egimus. 4. *Duplex* quibusdam cum Mariſca, aliis cum ſciſſa

l. 1. Satyr. 2.

eadem. Horatius inter praeſtantiores numerare videtur. Evacuat hydropicis alvum.

Veget. Art. Veter. l. 1. Colum. in Hortulo.

5. *Mariſcam* Graeci βύσικον vocant, *Aſininam* Macrobius, vel, ut in aliis codicibus, *Aſinaſtram*, Columella pinguem, Martialis fatuam. In loco cretoſo et aperto melius ſeritur.

Cato R. R. c. 8. Plin. H. N. l. 15. c. 8. Ath. Dipn. lib. 3.

Senetio eas libenter comedebat, ideo Magni nomen accepit. Ex cujus ſimilitudine podicis ulcus attritu genitum, ut in pathicis ex obſcoena libidine, in iis, qui equo inſident ex nativo effectu, Mariſca vocatur. Solet a nudo ſurgere ficus equo. 6. *Regiae*, quae forte cum ὀπροβασιλίδαις Athenaei, et Sycobaſilicis Heſychii eaedem, quolibet loco naſcuntur.

de L. L. l. 8.

7. *Generoſarum* ſeu γεναίων facit Plato mentionem, quando eis, qui γεναίας ficus depraedantur, mitiorem poenam aſſignat. Maſſutius apud Athenaeum, vel quod in genere ſuo excellant, vel quaſi poſt genitas, ſicut Ariſtoteles pira inſita ἐπεμβολάδας ἀπίους nuncupavit, ita dictas eſſe putat: ſed revera tales ſunt, quales

de alim. fac. l. 2. c. 9.

apud Galenum, generoſae uvae, in quibus acini humidam quidem ſubſtantiam habent exiguam, ſolidiorem autem non paucam, quam ceu carnem acini eſſe dixit.

Dipn. l. 3.

8. *Toxaliae*, quarum Athenaeus meminit, videntur fuiſſe ingratae, et quod ſagittae inſtar palatum vulnerarent, obtinuiſſe nomen. 9. *Duricoriae*, a duro corio appellationem apud Plautum et Macrobium ſumſere. Achaeis κυδωναῖα et κυδώνεα apud Athenaeum, non κυδωναῖα dicuntur. Sunt ex ſerotinis ſeu χειμερίνοις. 10. *Mammillanae* ſimilitudinem Lydiarum habent. Ficus.

11. De *Leptoludiis* nihil occurrit. Plin. H. N. l. 15. c. 18.

12. Quantum ad *Arateam* ſeu *Charitiam*, ficus arboris quoddam genus eſſe, Athenaeus ex Theophraſto recenſet: ſed cum in receptis codicibus non extet, erraſſe videtur.

Ath. Dipn. l. 14.

13. *Bringindarides*, ut barbare appellantur, ſuavitate et voluptate nihil ſunt inferiores Atticis. De *Cucurbitinis Ludiis*, et aliis, quarum apud Macrobium mentio, taceo.

VI. Claudant agmen ſingularia quaedam ficuum apud Athenaeum genera. Κιῤῥοκοιλάδια ſunt flavae et tanquam excavatae; ὑλάδια ſilveſtres; σαρκελάφια, carne cuti cervorum ſimiles; λαπύρια, πικρίδια, amariuſculae; δρακόντια, more draconum obtortae; μελανόφια, vel ut Caſaubono placet, μελανόφαια, natura nigrae, pullae; κρηναῖα fontanae; μύλαικα molae inſtar rotundae; ἀσκαλώνικα, Aſcaloniis ſimiles; ἁμάδεα et νικύλια, quibus adjungit κολοῦρους et μορμυνίους, et Megarenſes, quibus rigationes prodeſſe ſcribit. Ex Heſychio φυλίας et κικίρδεις quaſdam dictas diſcimus. Heſych. in Lexico.

II. Apud *Recentiores* quatuor occurrunt. 1. *Ficus communis* ſeu *ſativa*. 2. *Ficus humilis*. 3. *Ficus ſilveſtris*. 4. *Ficuum aliquot differentiae*.

Camer. in Hort. Med. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 145. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 20. Tragus p. 3. c. 47. Tabern. l. 3. l. 1. c. 35. Cam. in Epit. p. 182. Geſner. in Hiſt. Plant.

I. *Ficus communis* ſeu *ſativa* et *urbana*, eſt arbor ad octuageſimum ſaepe annum durans. *Radices* multis capillamentis ſunt fibratae, διαπιπολαίοι, flavae, lentae. *Stipes* contortus, libro aſperiuſculo veſtitus, qui lacteo ſucco, adeo acri, ut exulcerare poſſit, odore rutae, madet. *Ligni* materies alba, fungoſa, tenax. *Rami* geniculati, medulla ſambuci modo pleni. *Folia* vitiginea, nigricantia, dura, aſpera. *Florem* nemo hactenus obſervavit: *frutex* tamen, flores intra ſe concipit, figura confertis ſtaminibus ſimiles, colore in candido purpuraſcentes, undique e carne exeuntes, atque ad mediam fructus cavitatem ſe dirigentes; quibus *ſemina* ſingula, minuta, colore flava, quodam-

Ficus.

modo compreſſa, milioque ſimilia. *Fructus* particulatim nullo apparente prius, ut dixi, flore vel julo, juxta pediculorum, quibus adhaerent, annexum, erumpunt, extremis tantum ramis, initio parvuli, ſucceſſu temporis majores, forma ut plurimum turbinata ut piri; nonnulli tamen breviores, nonnulli longiores, alii ſeſſiles, alii inter hos medii, colore varii. *Liquorem*, dum adoleſcunt, habent lacteum et ſubacrem, qui matureſcentibus in dulcem ſuccum excoquitur. Maturarum cavitas carne primum dura, poſt molli et dulci, ſemineque repletur. *Habentur* in Graecia, Hiſpania, Italia, aliisque regionibus ferventibus copioſae. In Narbonenſi Gallia ſilvulas verna et autumnali foetura, biferarum ficuum perelegantes videbis. *Vſus* in medicina eſt multiplex, *Folia* aperiunt haemorrhoides, ſi eis fricentur: cum aceto et ſale contuſa, manantia capitis ulcera ſanant: decocta, et cum farina hordei ac ſale nitro permiſta, verrucas tollunt. Lixivium ex ligno fici, ulceribus impoſitum prodeſt: cinis coagulatum ſanguinem diſſolvit. *Ficus* decoctae cum ruta in aqua vel vino, tormina ventris compeſcunt, ſi per clyſterem injiciantur; ſiccae dolorem Nephriticum, ſi cum manipulo dimidio albi Graeci et ſale in vino decoquantur, eadem ratione injectae ſopiunt. Tuſſim, in aqua vitae maceratae, leniunt. Cum radice iridis et altheae vel liliorum contuſae bubones maturant: pulveriſatae et cum nova cera permixtae, pedes a frigore laeſos reſtituunt. Cum ſemine foenograeci et lini in lacte coctae, dolorem laterum tollunt; cum papavere erratico contuſae et in emplaſtrum redactae, feſtucas ex oſſium fracturis eliciunt; decoctum pectorale ingrediuntur. *Lac* cum aſſato vitello ovi, vel cera Tyrrhenica vulvae intruſum, menſes movet: verrucas cum adipe illitum tollit; denti cavo cum lana inditum, doloris eſt levamentum. Pediculos fructum progignere, Galenus prodidit.

Tabern. l. 2. Tragus p. 3. c. 47.

Dodon. l. c.

II. Ficus humilis, Matthiolo et Dodonaeo *pumila*, *Chamaeficus*, Lobelio, *Chamaeſyce* arbor Lugdunenſi, eſt ſeſquicubitalis altitudinis, foliis et fructu priori aſſimilis.

Dodo. l. c. Lobel. Obſ. p. 612.

III. De ficu ſilveſtri ſufficienter ſuperius dictum.

IV. Ficuum apud *Recentiores* differentiae 1. *a loco*, 2. *tempore matureſcendi*, 3. *ab aliis accidentibus* ſumuntur.

I. A loco ſunt 1. *Germanicae*, quae raro ad perfectionem veniunt, niſi vel diligens cura adhibeatur, vel hyems ſit clementior, et aeſtas fervida. Germina cum foliis menſe Majo erumpunt, atque his in longitudinem proficientibus, et folia, et ficuum rudimenta multiplicantur: quorum priores Septembri ad maturitatem perveniunt, ſi aeſtas fuerit faventior. 2. *Hiſpanicae et Italicae*, quae citius erumpunt, et prius: poſterius vero enatae ficus, ſi per hyemem non deciderint, altero anno mox adveniente aeſtate, perficiuntur. 3. *Indicae*, quarum illae, quae in nova Granata mole aurantium aequant. Circa Caput Bonae Spei perpetuo; in diverſis Indiae Occidentalis vallibus, integro anno promuntur. In Peruana quod folia non deponant, ſingulari Dei providentiae adſcribit Monardes. Lac enim ex iis manans, praeſentiſſimum eſt adverſus virulentos Aranearum (inſectum id eſt mali aurei amplitudine, adeo virulentum, ut punctura interdum juguletur) ictus, bis terve in vulnus inſtillatum, remedium. 4. *Arabicae et Aegyptiacae*, quae non minus exſuccae quam ſycomori.

De Laet Ind. Occid. l. 9. c. 4. Joſeph Acoſta Hiſt. Ind. l. 4.

Bell. Obſ. l. 2. c. 82.

II. A matureſcendi tempore, Scaliger tria genera hanc arborem ferre monet. *Vnum*, valde tempore praecox, quod Graeci πρόδρομον, Veneti *Bolas*, Galli *Florones* vocant, atque id edendo eſt. *Alterum* eorum eſt, quod poſtea prodit, cujus duae ſunt ſpecies. *Vnam*, quae maturatur, ficum dicimus. *Altera* cruda eſt et prius cadit, quam abſolvatur.

in Theoph. Cauſ. l. 5. c. 1.

III. Ab

Porta Villae l. ſ. c. 16. Stapel. ad Theophr. H. l. 4. c. 6.

III. Ab aliis accidentibus denominant ſuas Itali, nempe 1. *Miglioro-lam.* 2. *Molenganam.* 3. *Aſprinam.* 4. *Gentilem.* 5. *Digitellam.* 6. *Pallariam.* 7. *Stellam.* 8. *Ottanam.* 9. *Bianchettam.* 10. *Imperialem.* 11. *Albiberam.* 12. *Corbam.* 13. *Pentam*, et 14. *Corinarolam.*

1. *Migliarolae* nomen a grani miliacei intus copia inditum. Corpore eſt exiguo, ſapore vili, ſub dentibus crepitat, dum manditur. Corium ejus adhaeret palato et manibus, adeo firmiter, ut vix avelli queat, nihil boni habet, niſi quod praeceps ſit, videtur eſſe veterum Popularis. 2. *Molengana* eſt ex praecocibus, inſtar lapidis porphyritidis purpuraſcens. 3. *Aſprina* aſpera eſt corio et ſapore. Hyeme, multo poſt foliorum caſum tempore, matureſcit. Duplex eſt. Altera e caeruleo cum nonnulla rubedine nigra. Altera vero alba. 4. *Gentilis* principem omnium locum ſibi vendicat, albedine decora, ſapore inſigni, pinguedine, ſuavitate, jucunditate ac dulcedine; cum hiſcit, candidiſſima demonſtrat viſcera, videturque ex hoc fructu Campania felix. Siculi *Ficcazanas* vocant. 5. *Digitella* roſeo ſemine ridens hiat, oblongo pediculo, praeſtantiſſimo inter caeteras ſapore. 6. *Pallaria* ſeu fico *Lardare*, magnitudine eſt ſtolida, pinguedine tanta, ut lardi nomen ſibi vendicarit, ſapore inſipido. Sales paſſa, ad ſervandum aptior, quam viridis ad eſcam. 7. *Stella* a pediculo ad umbilicum ſtriis veluti taeniolis depingitur, ut ſtella videatur. Striae albae ſunt, corporis color arundinum folii. 8. *Ottana* matureſcens colore albo flaveſcente inſignitur, ut ſi eam perſpexeris, ceream dicas. Id habet haec ficus proprium, quod prae caeteris prodromos oſtendat hyeme, qui cum biferis Junio maturantur. 9. *Bianchettam* priſtino adhuc nomine potiri Baptiſta ſcribit, et ex albo palleſcere, miteſcereque Auguſto tradit. Albam ſe quoad interiorem pulpam ex horto Illuſtr. Landgravii Haſſiae Wilhelmi habuiſſe, ſcribit Camerarius. 10. *Imperiali* a magnitudine, ſpecie, et ſapore ſingulari nomen inditum, extima ſuperficie eſt alba, et Auguſto matureſcit. 11. *Albihera* nigro eſt corio, cum hiat, albet; ſaporis nimium delicati; ideo apud plerosque praeſtantiſſima habetur. 12. *Corba* ab inſigni nigredine nomen ſortita eſt. Matureſcit Auguſto. 13. *Pentae* ſanguineus eſt color; matureſcenti finditur putamen, adeo ut affabre picta videatur. 14. *Corinarola* ſerotina eſt, et duro veſtitur corio. Caricarum quoque triplex genus a Bauhino adfertur. *Primum* in ſparteis magnis corbibus. *Secundum* in ciſtis et ſimilibus ſportis lauri foliis immixtis. *Tertium* in parvis et turbinatis corbibus e ſparto contextis. Hae Maſſilienſia cognomento, caeteris quidem magnitudine, ſaporis vero generoſitate ſuperiores ſunt.

Ficus. Camer. in Hort. Med.

Bauh. Pin. l. 12. ſ. 1.

EXOTICA.

Vid. TAB. XXIV. et XXV.

Ex Exoticis pertinent ad ficum ſequentes: 1. *Ficus Peruana.* 2. *Ficus Nigritarum*, 3. *Chiveſ Zipangica.* 4. *Amacortic novae Hiſpaniae.* 5. *Amatzquitl.* 6. *Itzamatl.* 7. *Jaruma Jucajenſium.* 8. *Ficus Indica Orientalis.* 9. *Tunificifera ſeu Tuna Indorum.* 10. *Nopalnochetzli novae Hiſpaniae.* 11. *Ficus Sinenſis Heurnii.* 12. *Cereus Peruvianus.* 13. *Ferruminatrix Indorum.* 14. *Cajahaba.* 15. *Ambayba Braſilianorum.* 16. *Amauve Maragnanae inſulae.* 17. *Ficus Indica laevis*, *piloſa.* 18. *Ficus Indica humilis.* 19. *Muiva Braſilienſium.* 20. *Jito eorundem.* 21. *Jaracatia.* 22. *Papajoſera Tabacenſium.* 23. *Mamoeira.* 24. *Jamacaru*, *et* 25. *Fructus Exotici ficus ſpecie.*

Hiſt. Ind. N. et Mor. l. 4. c. 32.

1. *Ficus Peruanae* facit Acoſta mentionem. Ea parte dimidia, in Mala tredecim milliarium intervallo a civitate de los Reyes, qua Auſtrum ſpectat, frondes et fructum fert, quando in montanis aeſtas viget: altera parte, contrario anni tempore, quando in planis aeſtas eſt.

O 2 2. De

Ficus.

Bauh. Pin. l. 11. ſ. 1. Bauh. H. P. l. 1. c. 45. Thevet. in Francia Antarctica.

2. *De ficu Nigritarum*, ut Thevetus et Lugdunenſis vocant, nil aliud occurrit, quam quod ſit folio ficus, fructu pedes duos inſtar cucurbitae longo, quem tanquam Melones eſitant. *Semen* intus reni leporino figura ſimile, magnitudine fabae. Quidam nutriunt fructu Simias: nonnulli ex rite ſiccato monilia e collo ſuſpendenda conficiunt.

Idem l. c. Bauhin. H. P. l. 1. c. 47. Thev. ſingul. Amer. l. 1. c. 10.

3. *De Chivef*, quod ſyriace *ficum* ſignificat, hoc duntaxat ſcitur: folium habere eximie viride, exacte rotundum et nummo aureo Gallico par, *fructum* magnum, meloni parem, cortice croceo, qui Mannae modo in ore liqueſcat, ſeminibusque, qualia in cucumere noſtro, ſcateat, et in Inſula Zipangu naſci.

4. *Amacoztic novae Hiſpaniae*, aliis *Texcaamatl* et *Tepeamatl*, arbor eſt magna; *foliis* amplis, obrotundis, pinguibus, purpuraſcentibus, cordis fere figura; *fructu* ficubus parvis ſimili, purpuraſcente, cui fulva grana. Ramum videtur Cluſius deſcribere. *Provenit* in Chietlae montoſis, cautes non mediocriter ſpectando miraculo amplexa. *Radicum* decoctum nondum excuſſo lacte, ſupra infraque purgat. Lac ulceribus medetur. Eſt et alia *Tepeamatl* ſeu *Amacoztic* ſpecies, cui folia cordis, quorum nervi rubent: In ſummo quid rubrum, ſed convolutum conſpicitur. Similis eſt huic et ea, quam Oviedus ſub nomine *Gaguey* deſcribit. Producit enim et haec fructum inſtar ficus; verum haud majorem avellana, interius vero plane admodum ficus candidae caſtellanae, plenum minutiſſimis granulis, et grati ſaporis.

Reccus R. M. N. H. p. 409.

Hiſt. Ind. l. 8. c. 15.

5. *Amatzquitl* ſeu *unedoni papyraceae*, materia eſt levis, ac parum a ficulnea diſtans; *folia* limonis, ſed magis acuminata, comata; *fructus* nucum Ponticarum magnitudine, candidis diſtincti punctis, et granula ficulneis forma et natura ſimilia in ſe continentibus. Provenit locis calidis, qualis eſt Chietla. Jus decocti corticis radicum febricientibus valde prodeſt. Folia umbrae tantum gratia expetuntur.

Nieremb. H. Ex. l. 15. 71.

6. *Ytzamotl* Haitini *Ceibam* vocant. Arbor eſt magnitudinis vaſtae, *materia* lenta ac brevi; *foliis* novaculae forma. Duae ejus ſpecies. *Altera*, foliis mali medicae, quae largos imbres, dum viridia ac tenera ſunt, effundunt: fructu orbiculari, albis maculis diſtincto, ac granulis granis ficuum ſimilibus, referto, eduli, et ſaporem noſtratium referente. Indigenae Hiſpani *ficum Indicam* vocant. *Altera* latioribus, ſed tamen obtuſioribus, et nigrioribus, unde *Tlimatl*, vocare malunt, fructuque minori. Hoaxtepecenſes Mannam ſuper eam cogunt, noſtrae et forma, et viribus, ſimilimam, ſed paulo duriorem et glutinoſiorem.

Nieremb. Exot. Hiſt. l. 15. c. 72.

7. *Jaruma* Jucajae Inſulae arbor eſt, ficui ſimilis, eodem modo frondoſa, et populi altitudinem ſuperans, non ſolida quidem, more aliarum arborum, nec inanis tamen, uti arundo, uti ferula potius aut ſambucus. *Cortice* lubrico et laevigato. *Fructum* creat ſeſquiſpithamalem, mollitie ficus, ſapidum et ſalubrem ſanandis vulneribus. *Folia* divulſa fere a ſe invicem membra reſtitue-re dicuntur; quod exemplo Hiſpani cujusdam probatur.

Idem l. 14. c. 104.

8. *Ficus Indica Orientalis*, aliis *arbor de Rayz*, *arbor Goa*, dicitur. Arbor haec ex radice emergens, in magnam altitudinem unico trunco eoque craſſo aſſurgere ſolet. In *ramos* dein in omnia circum latera panditur, qui tenuia quaedam et ſingularia *filamenta* (qualia in cuſcuta nuncupata vulgo conſpicimus) cerei vel aurei, dum recentia ſunt, coloris, deorſum mittunt, iisque, ubi terram attigere, firmantur, novamque quaſi prolem generant, et veluti in novos arborum caudices transeunt, et ita ſe continuo ſerunt, ut interdum unica arbor ſuis propaginibus mille paſſus in ambitu occupet. Et quia non inferiores ſolum rami villos hujusmodi fundunt, verum et illi, qui ſummum obtinuere cacumen; ideo omnium propendentiis quaſi in unum collatis, quaedam quaſi ſilvula conſtituitur, nec aliunde

Cluſ. Exo. l. 1. c. 1. Linſchott. p. 4. Ind. Occid. c. 4.

aliunde quam ex ſola trunci craſſitudine, omnium prolium parens, (trium virorum ulnis aliquando vix comprehendi poteſt) dijudicari poteſt. Adeo vero denſis ramulis majores rami luxuriant, ut Solis radiis nullus detur aditus; imo concavi inſtar fornicum ſinus; reſultantem inde aërem ita inaequaliter ſcindunt, ut Fabricius Mordente, qui aliquot annos Goae vixerat, Cluſio, Echo multis in locis ter atque etiam ſaepius humanas voces reddere, retulerit. Non tantum octingentos aut mille viros tegi, ſed terna etiam hominum millia latere poſſe, ejusdem fide refertur. Quae a recentibus ramis prodeunt *folia*, Cydoniorum fere ſunt ſimilia: quorum facies externa viridis, interna alba et villoſa exiſtit. *Flos* fructum utrobique rubens praecedit. *Fructus*, qui intra recentium ramorum folia, non ſecus ac vulgares fici protuberat, pollicis priorem articulum obiter exprimit, ficum parvam vel olivam aemulans; *flos* interius tenuiſſimis granulis ceu Cenchramidibus turgeſcit. Frequens in Goa et locis finitimis provenit. Incolae umbram et refrigerium ſub ea captant, ramis tenuioribus, ut facilior aditus pateat, prius reſciſſis. *Fructus* a volucribus devoratur. Huic ſimilis
H. Orient. l. 7. c. 3. eſt illa, quam Ferdinandus Lopez de Caſtaneda, *Mangu* appellat, et radicem caudicum inſtar ſurſum attollere, inque provincia Malacca naſci prodit. Eadem eſt cum ea *Enzanda* Pigafettae, in Loanda Inſula
Regni Congo l. 1. c. 4. ad oſtia fluminis Coanza regni Congo proveniens. Sub ejus externo ſive primo cortice invenitur quaſi tela quaedam, qua contuſa, purgata deinde in longitudinem expanſa ſeſe tegunt tenuis fortunae viri et foeminae.

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 3. Nieremb. Hiſt. Exo. l. 14. c. 35. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 1. Marcgrav. H. P. Braſil. l. 3. c. 15.

9. *Tuna Indorum* multa ſortitur a ſcriptoribus nomina. Plerique *ficum Indicam*, alii *carduum Indicum* et *ficum Indiae*, Bellonius *Palam*, adverſariorum autores *Tunificiferam*, Cardanus *Anapallum Bellonii*, Lonicerus *Opuntiam*, Corteſius Arborem *Nepal*, Mexicani *Nochtli*, ut *Tunales* et *Tunal* nomina taceam, dixere. Incompoſita eſt arbor, tota ſpinoſa, folio, fructu, trunco, ſi truncum habet. Mira frondium foecunditas. *Folium* ſupernaſcitur folio; ſi decidat, aliquot radices agit, ſurgitque altera arbos. Alia ex his craſſa, alia tenuia; haec ſpinis ſtipata, illa raris brevibusque horrentia, quaedam rotunda, alia oblonga; cum nonnulla maxima ſint, longitudine nempe plus quam pedali, palmari latitudine, alia admodum parva reperiuntur. Membrana foris tegitur omne, plurimis tuberculis aſperum, ſucco adhaec coloris herbacei intus turget, viſcido, ſalivoſo, qui, poſtquam ſiccitate granuloſus evaſit, digitorum attritu, arenae tenuiſſimae inſtar diſſolvitur; et per quem nervorum reticulati plexus diſcurrunt. Femoris craſſitudine obſervatum fuiſſe, Geſnerus monet: ligneam tandem ſubſtantiam acquirere, cum ſpinarum jactura, notum. *Flores*, quos vere calathi mali punicae quadantenus effigie, luculentiore magnitudine, in extremis foliis oblongos profert; jam crocei albique, per extrema inveniuntur, jam extra luteo, intra vero ipſius pomi colore; jam extra lutei, intra vero ex albo in coccineum vergentes, et nonnunquam lutei. Hos *fructus*, qui in Inſula Cuba, *Nucchti* dicitur, aeſtate inſequitur turbinatus, ficuum non diſſimilis, et ut plurimum horride ſpinoſus, cujus faſtigioſa foliola quaedam inſtar coronae ambiunt. Ejus cute craſſiore, quae miniata et purpuraſcens, detracta, pulpa interior apparet, granis quam plurimis duriſſimis, lentis fere magnitudine, ſed ſinuatis et inaequalibus ambitu, inque ſinu concoloribus, differta; aut alba, aut rubicunda purpureave, ita ut manus ſanguineo colore tingat, et urinam comeſta eodem inficiat, quod tamen de hortenſi inprimis accipiendum eſt. Fert et *Gummi* renum et urinae calorem temperans. Succino id flavo colore et ſubſtantia, ſi durities lapidoſa abeſſet, ſimile, glebulis concretum,

Ficus. Reccus R. M. N. Hiſp. l. 1. c. 44. Bauh. H. P. l. 1. c. 81.

Ficus.

Tragacanthi in modum vermiculatum, adeo durum, ut vix dentibus comminuatur. *Naſcitur* ex duriſſimo ſemine, decimo ſexto a die ſatus, et quandoque altero tertioque demum menſe erumpit. Cum primum exit, folia duo craſſa, mucronata, rubentia, oſtendit; e quorum medio quaſi pili candicantes, et rubeſcentes ſimul emergunt, quos ſtatim folium iisdem veſtitum, hirſutum, et teres ſequitur; progreſſu temporis, paulatim in latitudinem comprimitur, aculeis rubentibus, et albicantibus, mollibusque armatum, jucundiſſimo naturae ſpectaculo. In Inſulis Peruvianis, et potiſſimum Hiſpaniola, quovis anni tempore, vel conculcatis pedibus provenit; nullaque adhibita cura radices aguntur. Translata in Hiſpaniam, Italiam, Galliam, fructus maturos profert, ſed in illa frequentius. In Germaniae et Belgicae hortis floret, ſi aeſtas fervida; hyemis impatiens, et pluviae, qua facile corrumpitur, inimica. Montoſis magna ex parte gaudet. Duas ipſius *ſpecies*, *Agreſtem* nempe et *Hortenſem* ponit de Laet. *Illa* aut nullum fructum profert, aut nimiis ſpinis utilem. *Septem* in Mexicana reperiri prodidit Hernandus. Prima *Yztacnochtli* vocata, quod albus fructus ejus ſit, folia fert rotunda, parva, levia, rariſve horrentia aculeis; florem luteum, fructum ſpiniferum et candentem, ac in fruticis attollitur magnitudinem. *Secunda*, quae *Colnochtli* dicitur, quod pallentem proferat fructum, foliis conſtat amplis orbicularibus, flore coccineo per extrema palleſcente, et pomo luteo ac raro. *Atlatonochtli*, ſeu *Tuna ex albo in rufum colorem inclinans*, folia fert anguſta, oblonga, impenſe aculeata, et nonnihil purpuraſcentia; quod eſt huic tantum generi peculiare, cum caeteris omnibus viridia ſint: fructum item valde ſpinoſum, florem extra luteum, intra vero ipſius Tunae colore. *Quartum genus Tlapalnochtli* dictum, id eſt coccineum, folia fert tenuia, anguſta et oblonga, ſed breviora praecedentibus, ac minus ſpinoſa, florem ex albo ruſeſcentem et parvum, pomum item non adeo ſpinoſum, et coccineo flammatoque colore praeditum. *Quintum Tzaponochtli*, ob ſimilitudinem, quam habet cum fructu a Mexicanis *Tzapotl* vocato; folia fert ſqualentia, ovi figura; quibusdam horrida ſpinis, et flores in his luteos, ex albo in coccineum colorem vergentes. *Cacanochtli* vero, quae et *Tzacunochtli*, ſeu *herbacea ſilveſtrisve Tuna*, quae in arboris magnitudinem attollitur, multis alis concava eſt, foliisque conſtat rotundis, parvis et ſpinoſis; ſilveſtris fructu vix juglandem nucem magnitudine ſuperante, ſed ſpinis horridiore, et pallidis floribus. Eſt et *Xoconochtli*, ſimilis forma Caconochtli, ſed tam foliis quam fructu acida, unde nomen. *Vſum* invenere in medicina omnes. *Radices*, ἐντεροκήλῃ, eryſipelati, et calido jecori remedio ſunt. *Foliorum* ſuccum, carpentorum rotis nimio motu aeſtuantibus, ne perurantur, Mexicani inungunt, ipſa decocta in frigidorum eſculentorum uſum vertunt. *Poma* cum granulis loco cibi ſumta, alvum dicuntur ſiſtere, ſi calor fluxionis cauſa ſit. Et quamvis flatuoſum et corruptioni obnoxium cibum praebeant; tamen, quia aeſtuantibus jucundiſſimum, aeſtatis tempore vehementer expetuntur. Accuratius deſcripſi, quia miranda.

Hiſto. Ind. Oc. p. 9. l. 4.

10. *Nopalnochetzli*, ſeu *Nochetzli Nopalli*, Tunarum ſpecies eſt. Naſcuntur ex ejus grano, hac ſola ratione a pecorum, armentorumque injuriis quibusdam in locis natura munitis aſſerto vindicatoque, a cimice forma minime abludentes, pulice cum ſe plantae applicant minores, vermiculi rotundi, extra candidi, intra coccinei coloris, interdum ſponte ipſius naturae, interdum hominum induſtria, ſemina ſuperioris anni (totum enim hortum implent, et ſemel atque iterum quotannis colliguntur) ſtato tempore tum admoventium; quae Indi *Nochetzli*, Hiſpani *Cochinilla*, a cocco

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 36. De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 3. Reccus R. M. N. H. l. 1. c. 45.

co ſeu grano, cujus ſpecies ſunt, appellant. Purpureus ex his, interdum coccineus, pro varia parandi forma, color conflatur, et ſi ex aqua decocti arboris *Tezohoatl* addito alumine, atque ſubſedimento in placentulas formato fiat, quod Tlaxcalenſibus ſolitum, (Hiſpani *Grana en pax* vocant,) exquiſitiſſimus. Infertur toti Europae ditiſſimo commercio; quinquies mille ſexcentas ſeptuaginta arrobas, anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo una claſſe in Hiſpaniam traductas, Acoſtae fide, habemus. Hiſt. Ind. N. et M. l. 4. c. 13. Adſtringit ex aceto, tuſuſque admotus in modum emplaſtri vulneribus opitulatur, cor, caput, et ventriculum roborat, ac dentes egregie extergit. Caeterum *quatuor* ipſius reperiuntur *ſpecies*. *Agreſtis* una et inculta, quae nullius pretii colorem fundit. *Altera nigrior*, quae ſponte et absque cultura provenit. *Tertia Montenſis*, quam Chichimecam vocant, inferioris quoque notae. Has omnes, quae optima et culta, permiſcent.

Stapel. ad Theoph. Hiſt. 4. c. 5. 11. *Ficus Sinenſis Heurnii* a Juſto Heurnio nomen ſumſit, arbor eſt procera, *foliis* ſpithamam longis, tres vel quatuor digitos latis, in margine aequalibus, dilute viridibus, craſſis, duris, et nervoſis. *Fructum* habet globoſum, oſſibus planis, ſemicirculum referentibus, duris, foris fuſcis, intus albis praegnantem. *Matureſcens* flaveſcit, et dulcem ſaporem acquirit, ac premitur. *Immaturus* viridis meſpili inſtar adſtringit.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 26. Taber. l. 2. ſ. 9. c. 27. 12. *Cereus Peruvianus*, Oviedo *Cardui ſpecies, quem Chriſtiani Cereum* vocant, adverſariis, *Euphorbii arbor Cerei effigie*, Caſtori *Euphorbium*, in icone; Lugdunenſi, *Cereus ſpinoſus*, Linſchottano *ſtipites ſpinoſi haſtae altitudine*. Admiranda ejus natura eſt. *Haſtas* ſurrigit quaternas et quinas, novendecim et vicenum cubitorum, virgatis et ad normam directis ſtriis canulatas. In extremis extantibus ſtriarum angulis obtuſis exeruntur *ſtellulae*, corneis ſtylis radiatim e ſuo centro quoque verſum minacibus, uno duntaxat prominulo, aeque directo longius. Ficus. Tota quandam effigiaturam, et concolorem ſuperficiem echino-melo cacti praefert, ſed brachium aequabili ductu aequante, columellae aut cerei funalis praelongi inſtar. Ejus e medio, et ſtriarum dorſis anſatim anguſtiore cervice, cucumeris ventre, ſurriguntur *brachia* terna, quaſi folia, teretia, craſſa, eundem commenſum proportionis et figuram ſortita. Intus torulus ligneus carpi craſſitie, obductus eſt calloſa carne, et ſucco aloës: gummeo enim turget perquam amaro lentore. *Flores* in veſtigio ſummo projicit, referentes digitalis purpurae fructus. Hilari purpura miniata rubet, ficus fere effigie, guſtu non inſipido.

13. De *Ferruminatrice Indorum*, Bauh. H. P. l. 1. c. 81. ut eam adverſariorum autores vocant, Bauhinus ſcribit, arbuſculum eſſe ficui Indicae cognatum, perpetuo virentem, et quae foliorum ſucceſſiva ſobole magnitudinem arboream adipiſcitur, foliis plane iisdem, ſed fructu minore. Rami, *inquit Lugdunenſis*, folia primum fuere: ex ſingulis ſingula oriuntur, atque ex his alia, quae demum indurantur, et mutuo ſibi ſuccedente foliorum ſobole, in ramos abeunt, ac tandem arboris magnitudinem adipiſcuntur, quae perpetuo viret, caudice in imo et ramis cinericiis aſperis. Succus fructus ad inficiendos pannos infecturae tenaciſſimae, et quidem purpureus. *Folia* ſpinis exemtis trita et cataplaſmatis impoſita, fracta oſſa mire glutinant, ſed illa prius ſuis locis reponi opotet. Nam admotum cataplaſma, cum agere in partem coepit, ita haeret, ut avulſu perdifficile ſit. Ea vero ſanata ſponte excidit. Vnde *Opuntia Oſteocollos* dicitur. Oviedus ſuſpicatur, Carduum Tunes in hanc arborem transmutari.

14. *Cahajaba*, quibusdam *Mippi* Cluſ. Exo. l. 4. c. 14. vocatur. Applicat ſe ad arbores hederae inſtar; interne multis fibris conſtat, quibus ad colligenda et connectenda in ſuis aedificiis tigna, incolae utuntur. Viridis et recen-

Ficus. tis taleae, ab incolis tenuiter contunduntur, et ſupra fracturas alligantur, ut oſſa fracta ferruminent.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 8. 15. *Ambayba Braſilianorum*, ficui eſt ſimilis, ſed humiliter. *Folia* tam ſcabra habet, ut lignis laevigandis inſerviant. Reperitur fere in vepretis et arvis, quae quondam culta fuerant, rarius aut nunquam in ſilveſtribus. *Corticis* ſuperficies deraſa, et recentibus vulneribus, cortice ſuperligato, impoſita, quam celerrime eadem ſanat.

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11. 16. *Ama-Vve Maragnanae Inſulae*, cum ficu tam foliis quam fructu omnino videtur convenire.

Pinac. l. 12. ſ. 1. 17. *Ficus Indica levis piloſa*, ex Creta Bauhino miſſa eſt, eaque duplex. *Altera* folio rotundo: *altera* folio oblongo.

Ibidem. 18. *Ficum Indicam humilem* ex horto Doctoris Saltzmanni idem habuit. Pedem vix ſuperabat. *Ramis* erat reflexis et veluti creſcentibus, *flore* magno luteo. Nonnullis *ficus Indica minima*, aliis *Lichen marinus*, vel *Opuntia marina* de Bry, dicitur.

Marcgrav. H. P. B. l. 3. c. 10. 19. *Muivae Braſilienſium folia* Malabathri, lanuginoſa, ſplendidiſſime inferius alba, ſaturate ſupra viridia: *fructus* magnitudine piri muſcatellini, cute lenta, ubi maturuit, purpureo-rufa, umbilico quinquefolio, pulpa pallida, acinis minimis refertiſſima, mellea conſiſtentia, dulci, plenus. Avibus devorandus ab incolis relinquitur. Poteſt et ad meſpilum referri.

Ibid. c. 11. 20. *Jito Braſilienſium*, duplex eſt, *Marcgravii et Piſonis*. 1. *Marcgravio* arbor eſt *cortice* fuſco, luteis punctis variegato, *foliis* novem digitorum longitudine, nervo ſecundum longitudinem ſectis. *Fructus* parvae ficus figura, magnitudine globuli luſorii, major aut minor; obſcure lutei coloris, qui in ſe tria ovalia ſemina continet, magnitudine ſeminis pomi vulgaris, cuticula obſcure flava tecta, nucleus autem illorum albicat. 2. *Piſoni* eadem *Vrapeguaci* dicitur: ſed ad bacciferas potius quam huc ſpectat. Piſo ſimpl. Br. l. 4. c. 33.

21. *Jara catia* arbor eſt erecta, *ligno* lacteſcente, *caudice* ſpinis duris et craſſiuſculis armato; *foliis* ſtellatis in frondes congeſtis; *flore* Mamomeirae. *Fructus* eſt tres digitos longus, duplicis pollicis humani craſſitie, ſtriis ſecundum longitudinem profundis notatus, coloris crocei; cui caro granis referta, magnitudine et figura hordei. *Duplex* eſt arbor, *mas* et *foemina*: quae ſimiles ſunt excepta magnitudine, nam foemina per omnia minor eſt mare. Ibid. c. 63.

22. *Papajoſera Tabacenſium* ſaepe ad viginti palmos excreſcit. *Caudex* ſine ramis. *Folia* grandia, ficulnea. *Fructus* rotundus, (longum Reccus ponit) mole globi quindecim libras pendentis, ſapore melonum, granulis nigris, ſapore ſinapi refertus, caudici adnaſcitur, e quo, antequam maturuerit, liquor quidam ſalit, contra impetiginem utilis. Maturatur omnibus anni menſibus. Arbor ipſa unico anno adoleſcit, et fert fructum, e quo immaturo paratur conſerva, immodicum corporis aeſtum immodice temperans. Naſcitur in Hiſpaniola Cuernavaca, Tlaquiltenango, Joatepea, et Haitina Inſula. Neapoli anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſexto apud Marium Schipanum ex ſemine nata eſt, de qua Fabium Columnam vide. De Laet Ind. Occid. l. 17. c. 28. Reccus H. R. M. N. H. l. 3. c. 82. Marcgrav. H. P. B. l. 3. c. 6. Ad Recci Theſ. p. 99. Cluſius in curis poſt.

23. *Mamoeiram* ſub Platanum foliorum reſpectu Bauhinus retulit: nobis quoad fructum hic reponere viſum. Eadem quamvis cum Papajoſera credatur, ſeparatim tamen deſcribimus: et forte icones parum a ſe abeunt. Duae vero ejus reperiuntur ſpecies, *mas et foemina*. 1. *Mari* viginti et plurium pedum altitudo; caudex fragilis, lacteo ſucco turgens: *folia*, pediculis duos et ultra pedes longis inſident, orbicularia, pedem lata, in aliquot lacinias diſſecta: *flores* quinquefolii, pallide flavi. Decidit, nec ſubſequitur fructus, niſi arbor ſit tranſplantata, aut duorum vel trium annorum. Qui naſcitur, ſtriatus eſt, peponis inſtar, et marſupium, quale foemi- Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 6.

foeminae in Miſnia geſtant, referens. Fructus lacteum ſuccum immaturus de ſe fundit. 2. *Foemina* mari caudice et foliis ſimilis. *Florem* caudex fundit, gladioli floris magnitudine, lingulae inſtar anguſtum, pentaphyllum, deorſum retrorſum contortum; odorem lilii convallium ſpargentem, cui in medio ovale, pruni nuclei magnitudine, ſtamen corona flava cinctum; et quidem toto anno. E medio floris prodit *fructus*, qui caudici adnaſcitur, vulgaris melonis magnitudine, figurae ejusdem, mammarum aemulus; hinc *Mammo* apud Hiſpanos nomen. Viridis eſt, et exſudat *lac*, dum immaturus: flavus, poſtquam maturuit, carneque melonum inſtar lutea, ſed ſaporis inferioris. Copioſa huic grana, centum triginta et plura, ovata, magnitudine Coriandri, in ſuperficie rugoſa, fuſca, ſaporis Naſturtii aquatici, quae tenui et ſplendenti tunicae incluſa ſunt. Matureſcit immaturus, ſi ſub dio in arena abſcondatur. Ex quolibet ſemine fructifera uno anno arbor prodit; nec ultra quadriennium vita; ſponte corruptum cacumen, interitus indicium. Poſſet et *ad palmas* reduci.

24. *Jamacaru* Tunarum eſt generis. Quinque vero ejus in Braſilia ſpecies. *Prima* arbor mediocris, caudice aculeis ſtellatis armato; foliis Tunae modo ovalibus, compreſſis, in ambitu aculeatis; in quorum ſuperficie tubercula eminent; ex quibus, ut conjicio, flores enaſcuntur, qui in multa ſtamina deſinunt. *Altera* Braſilienſibus *Caxabu* dicitur. Arbor eſt magna. Primum erumpit e terra folium unum octangulum, ſpinis ſtellatis armatum; huic plura adnaſcuntur modo Tunae, quandoque ſex pedes longa, brachium humanum craſſa; *flos* ſolitarius, magnus, albus. *Fructus* ovo anſerino duplo major, ovalis figurae, exterius obſcure ruber, qui comeditur. *Tertia* priori magnitudine caudicis, flore et fructu per omnia ſimilis, excepto, quod folia ſint triangulata, ut in ea, quam quarto loco deſcribam. Ad hanc pertinet Ficus. illa, quae teretibus ramis et nodoſis, inſtar baculi nodoſi, ad quos nodos ſunt ſpinae, ut in caeteris, cum quibus in reliquis convenit. *Quarta*, eſt illa ipſa, quam *Cochinillam* in nova Hiſpania ferre diximus. *Fructus*, qui figurae oblongae, cute craſſa, egregie rubra, pulpa ſucculenta, et quaſi in multos globulos conglobata, quae dulcedine vulgarem ficum ſuperat. *Folia* ſuccum herboſum braſſicae ſimilem fundunt. *Quintam* ita Piſo deſcribit. Truncus De ſimpl. Braſil. fac. l. 4. c. 63. e terra primum, nunc triangulari, nunc quadrangulari figura, unicus, craſſus, horridis ſpinis obſitus, prosilit. Ex quo multi deinde, *ramorum* loco ſimiles trunci producuntur; hiſce *flores* haud inodori, albi, Nympheae majoris ſimiles, adnaſcuntur. Quibus mox, aeſtivis menſibus, ſuccedunt *fructus* rubri, ovi anſerini figura et magnitudine, multaque nigra et exigua *ſemina*, candidiſſimae et ſucculentae eorum fructuum pulpae, intus contentae immerguntur. Praeterquam quod ob delectabilem fructuum fragrantiam et ob ſuccum ex acido dulcem, ab aeſtuantibus expetuntur: febricitantibus imprimis et bilioſis conveniunt recentes, quod grato acore palatum afficiant, et ſitim ſedent; denique cor et ventriculum mire reficiant. Succus denique ex hac planta extractus, febribus ex bile natis medetur. Adde hiſce arborem *Vrurumbebam*, de qua hoc duntaxat ſcio, arborem eſſe nitidiſſimam, ex familia horum carduorum, ſive ficuum Indicarum. Quae in deſertis Mediterraneis tantum reperitur. Piſo de fac. ſimpl. l. 4. c. 63.

25. *Fructus exotici ficubus ſimiles* ſunt tres. 1. *Tertius Cluſii*, immaturae ficus forma, magnitudine et colore ſimilis, durus, levis tamen, colore ex fuſco cineraceo, albis maculis aſperſo. Cluſ. Exo. l. 2. c. 19. 2. *Papaje Peruanorum*, quos arbor procera et gracilis, apud Mantem profert. Modici ſunt, ſapore dulci. Nusquam alibi a Benzone viſi. Benzo Hi. Ind. l. 3. c. 18. 3. *Fructus ficui ſimilis Bauhini*, ſed anguloſus et ſuperne cordatus. Bauhin. H. P. l. 1. c. 71. Id. l. 3. c. 43. Cortex exterior

Ficus. ſubflavus, fragilis: quo decorticato alius ſubeſt, craſſus, durus, niger. Non crepitat concuſſus: ſed aquae injectus ſubſidet. Acceperat eum a Duciſſa Wirtembergenſi Bauhinus, et a Paludano ſimilem.

ARTICVLVS III.

Sycom.

De Sycomoro.

I.

TAB. XXVI. Ex *Veterum* placitis de *arbore* ſolum hic agendum eſt.

Eſt autem *Sycomorus* arbor magna, moro folio, καὶ τὴν ὅλην πρόσοψιν ſimilis. [Dioſc. M. M. l. 1. c. 181.] *Materies* proprii generis inter utiliſſimas, eaque πολύοπος, ſeu πολύχυλος, multi ſucci. Caeſa ſtagnis mergitur, hoc eſt ejus ſiccari, et primo ſidit, poſtea fluitare incipit. [Strabo Geograph. l. 17.] Certoque ſugit eam omnis humor, qui aliam omnem rigat. *Pomum*, quod συκομόρον vocant, ramis, minoribus ſcilicet, qui κλάδοι et βλαςήματα Galeno, διαπικαρπία Athenaeo, non ferre; ferre ipſo caudice, ἐξ τοῦ αὐτοῦ πρέμνου, certum eſt. An majoribus ferre crediderint antiqui, dubium, cum ἐκ τῶν ἀκρεμόνων provenire, et Theophraſtus ex quorundam ſententia, et Galenus dixerit, Dioſcorides negaverit. [Theophr. H. P. l. 1. c. 13. Solin. Polyhiſt. c. 32.] Et Solinus. *Poma non ramis tantum geſtitans, ſed et caudice. Vsque adeo foecunditati ſuae anguſta eſt.* Id vero ipſum ficus eſt praedulcis Plinio, ὅμοιον ἐρινέῳ, γλυκύτερον ὀλύνθῳ Dioſcoridi, ſine granis interioribus, perquam foecundo proventu, ſcalpendo tantum ſerratis unguibus, oleoque inungendo. Aliter δι' εὐτροφίαν καὶ πλῆθος ὑγρότητος, ſeu ἐπίρρονς, non matureſcit. [Theophr. C. l. 1. c. 21. Id. l. 5. c. 2.] Cum factum eſt, quarto die demetitur, alio ſubnaſcente. Septeno ita numeroſa partu, per ſingulas aeſtates, multo lacte abundans. [Athen. Dipn. l. 3.] Athenaeus intra triduum ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κινούμενον, μάλιςα δὲ ζεφύρων πευσάντων, *vento jactatum, praeſertim ſi Favonius adſpiravit*, matureſcere, et odorem gratum induere, prodidit: quod forte de probe maturo intelligendum eſt, nam apud Theophraſtum odoris gravitate damnatur. [Theoph. deodor. l. 1. Dioſco. M.] *Liquorem* fundit, πρὶν καρποφορεῖν, deſquamato lapidis ictu, ſummo cortice, βαθύτερον θλασθεὶς ne quicquam emittit: ſeu, altiore plaga ſiccatur, mirabili natura. [M. l. 1. c. 181. Plin. H. N. l. 23. c. 7.] De tempore ambigitur. Ἔαρος πρώτου id fieri, antiqui Dioſcoridis Codices innuunt; νέαρον τοῦ φλοιοῦ, novellam emittere, vulgati. Plinius de hora ſecunda dici ſumſit. *Propriam* Aegypto Theophraſtus cum Plinio vendicavere. [Theop. H. P. l. 4. c. 2. Plin. H. N. l. 13. c. 7.] Galenus Alexandriae vidit: alibi quoque inveniri certum eſt. Syriacis familiarem ſilvis, in Propheta Amoſio legimus. *Naſcitur* et in regione Aromatifera, quae myrrham fert, quaeque Ichtyophagorum et Creophagorum eſt. [Strabo Geogr. l. 16. Dioſc. l. c.] *Naſcitur* plurima in Caria, Rhodo, aliisque locis, οὐ πολυπύροις. Graviter in eos animadverſum fuiſſe, qui in Nili ripis Sycomorum exſcidiſſent, Vlpianus prodidit. *Vſus* fructus *in cibis*; βοηθεῖ, ἐν ταῖς σιτοδείαις διὰ τὸ διηνεκὲς τοῦ κάρπου. Matura et ante reliquos cibos in purum ventriculum ingeſta, facile per alvum transeunt: [Aetius Tet. ſerm. 1. Tit. Morus.] poſt cibum accepta, aut vitiatum humorem in ventre reperientia, celerrime ut cucurbitae et pepones corrumpuntur. Refrigerant et humectant manifeſte; ſi alius cibus non ſuperveniat, intumeſcunt. [Aegin. R. M. l. 1. c. 8. Dioſco. R. M. l. 5. c. 42. Plin. H. N. l. 23. c. 7.] Ex iisdem συκομορίτης οἶνος. In *medicina*. *Cortex* alvum ſolvit, pituitasque, tineas, et ſimilia ventris animalia extrahit. *Folia* tingunt capillum, cum fici nigrae et vitis corticibus ſimul coctis, in aqua coeleſti. *Emplaſtrum Diaſycomoru*, quod apud Aeginetam invenies, vehementer a Galeno, in tumoris ex craſſo vaporoſoque ſpiritu geniti curatione, laudatur. [Aegin. R. M. l. 7. 17. Galen. Metho. l. 14. 7. Dioſco. M. M. l. 1. c. 181. Plin. H. N. l. 13. c. 7.] *Succus adverſatur*

vene-

venenis ſerpentum, prodeſt dyſentericis, diſcutit panos, omneſque collectiones, vulnera conglutinat. Capitis dolores ſedat, item aurium, ſpleneticis bibitur. Illinitur contra perfrictiones. Celerrime teredinem ſentit. De Sycomoro Cypria, vide infra.

II. Sycomorus apud *Recentiores* eſt vel *Aegyptia*, vel *Cypria*; quibus *Pſeudoſycomorus* Matthioli addi poteſt.

Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 144. Adv. p. 442. Lobel. Obſ. p. 611.

I. Sycomorus Aegyptia, aliis *Moroſicus, ficus Pharaonis, ſycomorus Giumez, Pothel Theveti, Sycamine Theophraſti, ficus folio mori, fructum in caudice ferens* dicitur. Arbor eſt trunco et ramis vaſtiſſima, *cortice, fructu*, ficus aemulo, niſi quod iſte granis, unde Aegyptii per inſitionem fici ſupra morum talem prodiiſſe credunt. *Foliis* eſt mori perpetuo vireſcentibus, ſed candidioribus et aſperioribus. *Fructus*, prodit caudice aut imis prope alas ramis, ſed non citius, quam arbor multis verberibus ſaepe laceretur, et cortex vulneretur; lac inde continuo exit; ipſe tarde nec perfecte unquam matureſcit. *Prodit* in Aegypto, et Cairi per compita alitur. Viſitur in Matherea, in cujus cavitate beatiſſimam virginem cum infante JESV delituiſſe credunt.

Bell. Obſ. l. 2. c. 12. Alpin. de P. Aegyp. c. 6. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 44. Rauwolf. in peregrin.

II. Sycomorus Cypria, quae aliis *ficus Cypria Dioſcoridis, ſycomorus Graecorum et Mumeitz Arabum*, caudice eſt albae populo aemulo; *folio* ulmi. *Fructus* quaternos fundit; toties et germinat. Fert autem in caudice *pomum* et ramis, cum in craſſitudinem adolevere: ſed haec germina emittit ſine ullis foliis, radicis ſimilia. Groſſus ejus non matureſcit, niſi inciſura emiſſo lacte. Suavitas et interiora fici; magnitudo eſt ſorbi, id eſt, Ὄης μήλου, pro quo κοκκύμηλον ſeu prunum, Theophraſtus, Dioſcorides et Athenaeus perperam poſuere, ut ex collatione pateſcit. Ex eo praecellens olim acetum, et Alexandrino, quod ex ſycomoro parabatur, melius.

Plin. H. N. l. 14. c. 16.

Matth. l. c.

III. Pſeudoſycomori Matthioli multa, quae ad *Azedaraeth* ſpectant nomina; imo eadem cum iſta. An ſit ex Plinii Tuberibus, quod Caeſalpino placere videtur, dictu eſt difficile. *Tuberum*, inquit, *duo ſunt genera*, candidum et a colore ſericum (ſericum, ruber eſt ſecundum Hermolaum color, ex ſcandice et ſynopide mixtis factus, alii Syricum legunt). Pene peregrina ſunt, in uno agro Veronenſi in Italia naſcentia, quae Lanata appellantur. Lanugo ea obducit ſtrutheis Perſicisque plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione inſignibus. Quid exinde colligi poſſit, non video. Icon poſita Mathioli, quae in editione Bauhini p. 232. habetur, non reſpondet, ſed ponetur ſub Azedaraeth.

Sycom. Plin. H. N. l. 15. c. 14.

EXOTICA.

Ex Exoticis tres huc pertinent. 1. *Ambulon Scaligeri.* 2. *Sycomoro ſimilis arbor in Majo Inſula. Arbor cucurbitifera Tabacenſium.*

1. De *Ambulone* ſua ita Scaliger. *Aruchet Inſula fert arborem, cujus e cortice exit fructus candidus, Saccharati ſpecie, et magnitudine Coriandri.* Ambulon ei nomen eſt.

Scal. Ex. 181. ſ. 24.

2. De *arbore ſycomoro ſimili*, quae in Majo inſula viridium una naſcitur, habe, arborem eſſe patulam, et quae ex taleis in terram depactis oriatur; *foliisque* minoribus quam ficus veſtiri. *Fructus* fert parvos, luteos, ſine granulis, abſque quibus haud facile invenitur; adeo fructifera eſt. Hoc peculiare in ea, quod fructus nunquam ad maturitatem perveniat.

Ind. Orient. P. 4. fig. 19

3. *Arbor cucurbitifera Tabacenſium* naſcitur in Inſula Tabago. *Folia* ejus longiſſima, ſed anguſtiora et obtuſa. *Fructus* trunco et majoribus ramis annaſcuntur grandes, cucurbitarum inſtar, et qui ſaepe duas ſtopas cum dimidia, ut Hollandi loquuntur, capiunt. *Cortice* teguntur non quidem craſſo, ſed duriſſimo et pene ligneo, qui pulpam ſpongioſam optimi ſaporis tegit. Singulis prope anni menſibus funditur. Locis modice humidis naſcitur. Succus dicitur alvum et ſanguinis profluvium ſiſtere.

De Laet Ind. Occid. l. 17. c. 28.

ARTICVLVS IV.

Morus.

De Moro.

I.

[Tab. XXVII. Dioſcorid. M. M. l. 1. 180. Plin. H. N. l. 16. c. 44.]

Veteribus Morus eſt arbor optime nota. Paſtores Pani ſuo dicarant, nec fas erat, invocare eundem, niſi ſanguineo hujus pomi ſucco corpora tinxiſſent. Plinii aetate eximiam adamavit Paſſienus Criſpus bis Conſul, Orator, Agrippae matrimonio et Nerone privigno clarior poſtea. Oſculari, complecti eam ſolitus, non modo cubare ſub ea, vinumque illi affundere. [Id. l. 16. c. 40.] *Ligno* eſt tota calido, ideo ignem facile concipit, ſpiſſo, et lento, ſeu frangi contumaci. [Theophr. H. P. l. 5. 9. c. 4. 8. Id. l. 6. 7. Id. l. 5. c. 5.] ἔυκαμπτον idem, ἀσαπέστατον, ἰσχυρον ἅμα καὶ ἔυεργον, quodque vetuſtate nigrum evadit. [Plin. H. N. l. 16. 40.] *Medulla*, ut Corno, ilici, cytiſo, et ebeno, durior et ſpiſſior. [Theophr. H. P. l. 1. 9.] *Flos* muſcoſus ſeu lanuginoſus, fructui toti inſidet, in mediis inculcatus, neque ſingulas partes ambit, fallens interdum propter lanuginem, ut concerni nequeat. [Porta Villae l. 5. c. 17. Ruell. H. P. l. 1. c. 102. Theophr. H. P. l. 1. c. 21. 22.] Noviſſima urbanarum germinat, ſeu in noviſſimis floret, nec niſi exacto frigore, ob id dicta *ſapientiſſima arborum.* [Plin. H. N. l. 16. c. 22. 25.] Sed cum coepit, in tantum univerſa germinatio erumpit, ut una nocte peragat etiam cum ſtrepitu, quod longa germinis prorogatio collectum maximum faciat. [Theophr. H. P. l. 1. c. 15. Plin. H. N. l. 15. c. 24. l. 16. c. 27.] Vnde datur finiti frigoris indicium. Nihilo tamen tardius quam caeterae folia deperdit; quod Plinius cum primis folia dimittere, dixit. [Id. l. 15. c. 20.] *Fructum*, qui ſucco et carne conſtat, ἔλαφρον, καὶ ὑδατώδη, καὶ μικρὸν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τȣ̃ δένδρȣ, habet. [Theophr. Cauſ. l. 2. 16.] Adde ex Aeſchylo, mollem. [Plin. H. N. l. 15. c. 24.] Succus ei in carne vinoſus, trini coloris, candidus primo, mox rubens (*ſanguineum merorum cruorem* Columell. dixit) maturus niger. Mirum, quod de ea Athen. ex Hegeſandro, tempore Pythermi, [R. R. l. 10. p. 413.] τὰς συκαμίνας ȣ̓κ ἐνέγκειν καρπὸν ἐτῶν εἴκοσι, καὶ γίνεσθαι διαπιδημίαν ποδαγρικῶν τοσαύτων, ὥστε μὴ μόνον ἄνδρας τῷ πάθει ἐνχεθῆναι, ἀλλὰ καὶ παῖδας, καὶ κόρας, καὶ ἐυνȣ́χȣς, ἔτιδὲ γυναῖκας. De *aetate* nihil occurrit, quod dicam, praeter id, quod apud Plinium invenio. *Morus tardiſſime ſeneſcit, fructibus minime laborans.* [Plin. H. N. l. 16. c. 28.] *Locum* ſi quaeras, Graeciae, Italiae, Aſiae et aliis regionibus communem eſſe, non ignotum erat antiquitati: ſed plana loca diligit, nec temere in montibus conſpicitur. Palladius, et ſabuloſa et plerumque maritima amare; in topho vel argilla vix comprehendere, prodidit. [R. R. l. 3. T. 25. p. 566.] Quantum ad *uſum*, habuit in *cibis* locum. [Dioſco. M. M. l. 1. c. 180.] Ἄωρα ξυρὰ κοπέντα ἀντὶ τοῖς ὄψοις μίγνυνδα. [Galen. de alim. facul. l. 2. 11.] Tempus utendi, cum corpus ventriculi ſqualore aeſtuat, quia moderate perfrigerant. [Aegin. R. M. l. 1. c. 81.] Primis epulis ventriculo puro ſumta, celerrime pertranſeunt. Si alios cibos excipiant, aut pravum in ſtomacho ſuccum offenderint, novo quodam corruptionis genere, et quod explicari nequeat, capiuntur. Tingunt manus ſucco, matura, eluunt acerba. [Plin. H. N. l. 15. 24.] Eodem exaſperantur Elephanti in proelium, ſi autori primi Maccabaeorum credimus. [Maccab. l. 1. c. 34.] Quantum ad *medicinam*, tota arbor diverſarum eſt apud Galenum partium, ut et ſtringat et purget. [Simpl. Medic. l. 7.] Succus *radicis* (male eum negat Celſus) quem circa meſſem (περὶ τὸν πυραμητὸν) inciſa et circumfoſſa fundit, quique ὑστεραίᾳ διάπιπαγός τις, *poſtridie concretus* quodammodo invenitur, ad dentium dolorem efficax eſt, tubercula diſcutit, alvumque purgat. [R. M. l. 3. c. 18. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 180. Orib. Coll. l. 14. 10.] *Ejusdem cortex* in aqua decoctus, latas ventris tineas expellit, et alvum ſolvit. *Folia* trita cum oleo περίκαυστα ἰᾶται in aqua pluvia cocta; cum vitis ficique nigrae foliis capillum tingunt, in urina madefacta pilum coriis detrahunt. *Mororum* immaturorum ſuccus ſiſtit alvum. Fit ex *pomo* panchreſtos *ſtomatice*, eadem *arteriace* appellata, apud Plinium. [H. N. l. 23. 7.] Mira ſunt praeterea, quae produntur.

Mori

Mori germinatione, priusquam in folia exeant, ſiniſtra jubentur decerpi futura poma: Cytinos Graeci vocant. Hi terram ſi non attigere, ſanguinem ſiſtunt adalligati, ſive ex vulnere fluat, ſive ore, ſive naribus, ſive haemorrhoidibus; ad hoc ſervantur repoſiti. Idem praeſtare et ramus dicitur, luna plena defractus, incipiens fructum habere; ſi terram non attigerit, privatim mulieribus adalligatus lacerto, contra abundantiam menſium. Hoc et quocunque tempore ab ipſis decerptum, ita ut terram non attingat, adalligatumque exiſtimant praeſtare. E *ligno* igniaria fiunt. Exploratorum hoc uſus in caſtris paſtorumque reperit, quoniam ad excludendum ignem, non ſemper occaſio lapidis eſt. Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia avidi fomitis, fungi vel foliorum, facilime conceptum. De *generibus* nihil apud vetuſtiſſimos habetur. Minimum in hac arbore ingenia profecerunt, nec nominibus, nec inſitis, nec alio quodam modo quam pomi magnitudine. Quae de moris *Oſtienſibus et Thuſculanis* a Plinio dicuntur, neſcio, an non potius ad Mora in rubis naſcentia, quam ad haec noſtra referenda ſint: ſed quia apud Theophraſtum, Dioſcoridem, Plinium, Catonem, Varronem et Columellam, qui ſtudioſe genera fructuum deſcripſere, nihil plane occurrit; et vero mox ſequitur,

Plin H. N. l. 16. c. 40. Id. l. 15. c. 14.

Arborei fructus aſpergine caedis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque ſanguine radix,
Purpureo tingit pendentia mora colore,

ordinem potius ſuccedentium ſibi in moris colorum expreſſiſſe, quam vel Poetico more, alba finxiſſe, vel de genere alborum aliquid ſciviſſe, credendum eſt. Facit tamen eorum, et quidem primus, quantum ſcio, Caſſianus Baſſus mentionem: idemque, cum dicit λευκὴ ἐγκεντρισθεῖσα ἢ ὀφθαλμισθεῖσα ἀπὸ συκαμίνου, συκάμινα λευκὰ φέρει, *populo albae inſertam aut inoculatam*, talia ferre innuit.

Morus.

II. *Recentioribus* Morus arbor duplex eſt, *nigra* nempe et *alba*.

I. *Morus nigra*, quae et *rubra*, et Celſo *officinarum*, eſt arbor tarde creſcens, ſed temporis ſucceſſu procera, et vitae diuturnae. *Radix* flaveſcens, amara διαπιπόλαιος. *Caudex* contortus, gibber, nodoſus. *Ligni* medulla flaveſcit, ſed tractu temporis nigreſcit. *Folia* rotunda, ſcabra, ex viridi nigricantia, medio menſe promit, Octobri Novembrique amittit. *Flos* parvus, virens, lanuginoſus, forma julo ſimili, ad finem Maji funditur. Succedit Julio vel Auguſto, *fructus* oblongus, veluti ex granulis congeſtus, (coccineis conflatus primo acinulis) moro in rubro naſcenti ſimilis, ſed craſſior, longior, et multo major. Viridis initio, mox ex luteo candeſcit, per adoleſcentiam rubet; acidiuſculus tamen, per maturitatem ſanguineo ſucco ſcatens, e rubro niger conſpicitur, et mitior evadit. Habetur paſſim in hortis, etiam in Polonia et Helvetia. Circa Caeſaream ſilvulae in morem caeditur, quod folia in virgultis eodem anno naſcentia, teneriora ſint. Longe a ciſternis locanda eſt. Nam humiditatis avida, improbo reptatu per longum diſtractum petit, et muros perfringit. *Vſum* in medicina inveniſſe, ſuperius oſtendimus. Immatura, ſiccata et pulverizata in cibis contra alvi fluxus adhibentur. Putant tamen quidam, ſanitati adverſari, et cibos peſtilentiales parere. Vnde medicus quidam, unam Mori arborem Bataviae ſufficere dicebat. Compoſitum *Diamoron* officinis notum eſt. Species ejus Chamaemorus eſt, a Camerario in duodecimum annum culta, ſed quae fructus nullos protulit.

Tragus H. P. l. 3. c. 46. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 18. Geſner. in Ho. Germ. Cordus ad Dioſcorid. l. 1. c. 181. Lobe. obſ. p. 610. Adv. p. 442. Tabern. l. 3. ſ. 3. c. 36. Ruell. H. P. l. 1. c. 102. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 143. Cam. in Epit. p. 179. et Hort. Med. Porta Villae l. 5. c. 17. Bauh. H. P. l. 1. c. 63. Stapel. ad Theophr. H. l. 4. c. 6.

Bello. obſ. l. 2. c. 95.

EXOTICA.

Ex Exoticis huc ſpectant: 1. *Gacirma*. 2. *Tatauba*. 3. *Macpalxochitlquahuitl*, et 4. *arbor Cumana*.

 I. *Gacir-*

Morus. Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 5. Marcgrav. Hiſt. Plant. l. 3. c. 11.

I. Gacirma arbor moro ſimilis, fructus quoque mora Europaeis duriora; recentia idonea uſui. Ex illis madefactis extorquitur ſapa, optima purgando gutturi et raucitati. Ignis velut a ſilice percuſſo ex ramis exſiccatis elicitur.

Marcgrav. H. P. B. l. 3. c. 11.

II. Tataiiba lignum habet duriſſimum, crocei intus coloris, ſemper viride, et diutiſſime tam extra, quam intra aquam et terram durans: *folia* acuminata et ſerrata, betulae ſimilia. De *flore* non conſtat. *Fructus* eſt mori magnitudine, rotundus, e tuberculis compoſitus, coloris pallidi, qui multa filamenta exterius fuſca trahit; in ſe dulcis, ſucculentus et albicantibus granis per carnem diſperſis refertus. Comeditur per ſe, vel cum ſaccharo et vino. Menſe Martio matureſcit. *Naſcitur* paſſim in ſilvis. Ex ligno veteri tinctura egregie flava paratur.

Reccus R. M. N. H. p. 383.

III. Macpalxochitlquahuitl ab Hiſpanis *flor comomano* dicitur; *folia* ſunt mori; *flos* pro ratione arboris magnus: unde vis in ramis naſcitur, figura quaſi Tulipae, colore malvaceo. Pro ſtamine exit quaſi manus aut potius pes avis coloris ſanguinei: cui a latere luteum quid conjunctum eſt.

De Laet Ind. Occid. l. 18. c. 4.

IV. Arbor Cumana fructus mororum ſimiles fert, e quorum ſucco ſyrupus contra raucedinem paratur. Materies arboris adeo dura eſt, ut colliſa, ignem, ſilicis inſtar ejiciat.

ARTICVLVS V.

Arbutus.

De Arbuto.

Vide TAB. XXVII. Plin. H. N. l. 15. c. 24. Dioſc. M. M. l. 1. c. 15. Virg. Ecl. 7. Theophr. H. P. l. 1. c. 6. Plin. H. N. l. 12. c. 3. Id. l. 16. c. 21. Theophr. H. P. l. 1. c. 15. et l. 3. c. 16. Dioſco. M. M. l. 1. c. 175. Pollux. l. 7. c. 3.

Arbutus diverſas apud *Veteres* et *Recentiores* ſortitus eſt differentias.

I. *Veteribus* in *marem* et *foeminam* diſtinguitur. Quis ſit inter illas ſterilis, dubitatur. Arbor eſt, ſecundum eos fruticoſa, cotoneo malo, quod utrinque rami ſuperiores rubeant, aſſimilis: *frondibus* raris: *cortice* tenui, undique tamarici ſimili: *foliis* inter ilicem et laurum, quae decidunt, praeterquam in cacuminibus: *flores*, quos menſe Pyanepſione fundit, ſingulari pediculo, poſteriore parte racematim cohaerent, unusquisque myrto oblongo ſimilis, tanquam ovum exſculptum concavus, ore aperto. Cum defloruit, quod florem ſubit, perforatur, quodque defloruit tenue, tanquam verticillis circa fuſum, aut epyſtilium columnae Doricae, (cujus figuram apud Vitruvium vide) extare videtur. *Fructus* eſt pruni magnitudine, multis minutis quaſi paleaceis corpuſculis extantibus: ideo fragis ſimilis, nuclei expers; ubi maturuit, ſubflavus aut rubicundus, qui *unedo*, ἄκυλον, μεμίκηλα, μαιμήκυλον etc. dicitur. *Matureſcit* anno, pariterque floret ſubnaſcens, prior coquitur. Provenit et in Arabia, quinquagenum cubitorum altitudine. Inebriat, ſi plura comederis; ſi ultra ſeptem, dolorem capitis infert. Similis ipſi ἀδράχνη, quae aliis ἀνδράχνη et ἀνδράχλη, Latinis *Portulaca* et *Potulaca*, arbor ſilveſtris cortice laevi, aeſtate nempe, circumrumpi hyeme ſolito, et qui circumgelatus hyeme videri poſſit. *Folium* unedoni ſimile, nunquam deſinens; fructus parum. Non naſcitur in planis.

Athen. Dipn. l. 2. Theop. H. l. 3. c. 16. l. 13. c. 22.

II. Apud *Recentiores* eſt duplex, *Folio* nempe *ſerrato* et *non-ſerrato*.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 30. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 13. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 138. Cam. Epit. p. 168. et in Hort. Med. Porta Villae l. 3. c. 14. Geſner. in Hort. Ger. et H. Plant. Taber. l. 3.

I. *Arbutus folio ſerrato*, aliis *Arbutus Theophraſti*, *Oinarum* et *Conarum*, frutex potius plerumque quam arbor. *Ramis* ſquamoſus cortex: *folia* lauri vel ilicis aemula, nullo ordine, temere naſcentia, lata, oblonga. *Flores* racemati, concavi, albi Lilii convallium perſimiles, qui Junio, Julio, Auguſto, ſed et Octobri funduntur. *Fructus* e tenuibus pediculis frago ſimilis, initio viridis, mox flaveſcens, poſtremo ele-

l. 3. c. 17. Stapel. ad Theophr. H. l. 3. c. 16. Lobel. Obſ. p. 571. Adv. p. 424. Caeſalp. in Hiſt. Plant.

Bell. Obſ. l. 1. c. 43.

eleganter ruber, per maturitatem coccineus; carne interiore palleſcente, ſubacida, qui ſemen milio non majus continet. Alius eſt ſorbi magnitudine; parvi mali magnitudine alius, rubore magis nigricante; avellanae alius; flavior et aſperior in maritimis tractibus. Naſcitur in collibus et ſilvoſis vallibus, ſecus maritimas vias, in Italia imprimis, circa Neapolim, et in Gallia Narbonenſi. In Baeticae et Luſitaniae incultis inter myrtum, Cyſtum, et alios frutices invenitur, ſemper fere aut florens, aut fructu onuſta, interdum utroque abundans. Solet enim deciduo flore, novum germen extremis ramis proferre, in ſponſionem alterius floris. In vallibus montis Atho in magnam excreſcit magnitudinem, teſte Bellonio. Crevit et apud Belgas ſemine, qui intus in fructu latet. Ex foliis et floribus elicitur aqua, ſacratiſſimum contra peſtem et venena antidotum, ſi Amato Luſitano credimus.

Bello. Obſ. l. 2. c. 104. Cluſ. H. P. l. 1. c. 31. Stapel. ad Theophr. H. l. 3. c. 16. p. 245.

II. *Arbutus folio non - ſerrato*, aliis *Adrachne*, *Adracle Cretenſium*, *Adrachne Theophraſti*, frutex potius eſt. *Ligni* materies duriſſima. *Cortex* rubens et ſplendidus ut Corallii eſſe videatur, qui aeſtate ruptus, et in tenuiſſimas bracteas diſſiliens, medium quendam inter pallidum et cineraceum colorem acquirit; *folia* perpetua, Laurinis adeo ſimilia, ut ſolo odore dignoſcantur. *Fructus* cum flore bis profertur, racematim cohaerens. Viſa a Bellonio in ramulis naſcens, cum Halepo Antiochiam iter faceret. Eadem cum hac eſt, quam Alpinus ſub *Portulacae* nomine deſcribit: ligno albicante, et calefaciente linguam; folio oblongo, carnoſo, duro, interna parte nigreſcente, externa albicante, quod perpetuo viret.

In H. Exot.

EXOTICA.

Ad Arbutum quinque ex Exoticis refero. 1. *Jamboloniferam Garziae.* 2. *Carandas ejusdem.* 3. *Tetlatiam Mexicanorum.* 4. *Jequitinguacu Braſilienſium, et* 5. *Ibixuma.*

Arbutus. Garz. Hiſt. Ar. l. 2. c. 18. Acoſt. Hi. Aro. c. 49. Linſch. p. 4. Ind. Orient. c. 10.

I. *Jambolonifera*, frutex Myrti effigie, *cortice* lentiſci aemulo, *foliis* Arbuto ſimilibus, (Paludanus oxyacanthae ponit) Myrti virentis foliorum ſapore. Fert *fructus* Olivis maturis Cordubenſibus ſimiles, adſtringentis et fauces contrahentis guſtus, quos *Jambolonas* incolae vocant. Conditur muria olivarum modo. Naſcitur ſponte in agris.

Hiſt. Aro. l. 26.

II. *Carandas* verbis ipſius Garziae deſcribam. Arbuſcula eſt arbuti magnitudine; *foliis* ſimilibus, copioſo *flore*, odore Peryclimeni: *fructu* exiguis malis perſimili, nigricante per maturitatem, gratiſſimoque uvarum ſapore, ex quo a nonnullis vinoſus ſuccus exprimitur. *Fructus* autem virens magnitudine eſt nucis ponticae, cum ſuo putamine, interdum major: ſuccum nonnunquam exſtillans viſcidum et lacteum. Editur a nonnullis fructus maturus cum ſale. Solet tamen, cum viridis eſt, muria aut aceto condiri, et ita aſſervari ad excitandam elangueſcentem appetentiam. Naſcitur tum in continenti, tum in Balagate, vocaturque *Carandas*. Huic fere *ſimilem* deſcribit Oviedus in hunc modum: in Hiſpaniola Inſula, vaſta eſt arbor, pulchraque materia firma et utili; *Auzuba* nomine; *fructu* quidem longe ſuaviſſimo, ut ſunt pira Apiana, muſcatellina vocant, ſed qui lacteo ſucco, eoque viſcido et glutinoſo abundet, qualis eſt, qui in ficubus immaturis; idcirco moleſtus his, qui eo veſcuntur, niſi prius fructum in aquam injiciant, et lacteum ſuccum digitis exprimant, qui in aqua ſidit.

Lib. 2. ſuae Hiſt. c. 12.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 15. c. 14.

III. *Tetlatiam ſeu arbor urens*, Haitinis et Inſulanis S. Johannis de Porto Rico *Guao* dicitur. Arbor eſt magna, *materie* firma et ad opera topiaria perquam accommoda. *Fructus* virens unedonis forma et magnitudine. *Naſcitur* in frigidis montoſisque locis Tepozlani; et calidiora non fugit. Nam et apud Haitinos invenitur. *Lac* ita adurit, ut contactu minimo, etiam per umbram, pilos defluere faciat. *Corticis*,

Arbutus.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 9.

cis, qui frigidus et ſiccus, decoctum, articulorum dolores ſolvit. Ex *materia*, quae virorem chalcanthi aemulatur, fiunt lectorum fulcra. Cimices quidem concipere non ſolent, ſed fabrorum manus et ora ita inflantur, dum illam contrectant, ut multis diebus non detumeſcant.

Ibidem.

IV. Jequintinguacu arbor, *fructus* fert fragis ſimiles, quibus ſeminis loco continetur duriſſima faba, orbicularis, nigra, et inſtar Thracii lapidis reſplendens; amariſſimo cortice. Supplet egregie vicem ſaponis, et validius quam optimum ſmegma Luſitanicum detergit.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 17.

V. Ibixuma Braſilienſium Angolenſibus *Motamba* dicitur. Statura et foliis ceraſum ſilveſtrem aemulatur, *cortice* tecta ex fuſco cinereo. *Flos* ad cujuslibet folii pediculum in umbellam congeſtus, ex quinque flavis foliis, qui deorſum flectuntur, quaſi quinque uniones affixae eſſent, cum multis in medio ſtaminulis. De *fructu* ita Marcgravius. Fructum *fert orbicularem magnitudine globi luſorii, primo quidem viridem, per totum ſignatum tuberculis fuſcis: immaturus adhuc continet materiam lentam inſtar viſci, maturus autem nigreſcit, et in quinque partes aequales ſponte finditur, continens ſemina, ſuis cellulis incluſa, magnitudine ſeminis ſinapi, figurae ex rotundo quaſi oblongae.* Cortex, *quia glutinoſus eſt, deraſa exteriore cute recens vel ſiccus, ſaponis vicem implet, et quidem melius quam fructus* Sabaon. *Naſcitur ubique in Braſilia, copia maxima.*

ARTICVLVS VI.

Sorbus.

De Sorbo.

I.

TABVLA XXVIII.

Theoph. H. P. l. 3. c. 12.

Ibid. c. 3.

Ex *Veteribus* Theophraſtus duo genera ſorborum tradit. *Foeminam* fructiferam et *maſculum* ſterilem. Alibi in *ſilveſtrem* et *urbanam* diſpeſcit; quarum illa, praeter aliarum arborum ſilveſtrium morem, quae plus fructus pollicentur, minus maturant, ſuaviores et maturiores fructus proferre dicitur. Haec nova admodum fructificat, et

Id. l. 3. c. 12.

trima continuo parit. Amiſſo autumno folio, *cachryodem* gerit germinationem clavae inſtar, pinguem et turgidam, quaſi jam parturiret.

Id. l. 2. c. 8.

Germina hyeme perdurant. In Arcadia ſteriles ſorbos fore fructiferas, ſi caudici taeda infigatur, incolarum

Plin. H. N. l. 17. c. 34.

relatione habetur. Infeſtatur vermiculis rufis, piloſis, atque ita

Palla. R. R. l. 2. Tit. 15.

emuntur. Horum aliqui ſine arboris injuria detracti, ſi vicino crementur incendio; creduntur vel fugere vel perire. Frigida ſua natura quaerit, et ſi ad ferventia nimis de-

Plin. H. N. l. 15. c. 21.

tuleris, ſterileſcere ajunt. Gaudet et aquoſis montibus. Apud Plinium quadruplex eſt a fructu *differentia*. *Aliis* enim eorum rotunditas mali, *aliis* turbinatio piri, *aliis* ovata ſpecies, ceu malorum aliquibus. Haec obnoxia acori. Odore et ſuavitate rotunda praecellunt; caeteris vini ſapor. Generoſiſſima, quibus circa pediculos tenera folia. *Quartum genus torminale* appellant, remedio tantum probabile, aſſiduum proventu, minimumque pomo, arbore diſſimili, foliis plane platani. Genus id ſorborum quidam Andromacho volunt, ἐφεκτικὸν, quamvis nonnulli ἐφέσινον legant.

Gal. κατὰ τόπους l. 9.

II. *Recentiores* totidem atque Theophraſtus *ſorbi* recenſent genera, ſativam nempe et *ſilveſtrem*.

Ruell. H. P. l. 1. c. 132. Cluſ. H. P. l. 1. c. 6. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 12. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 136. Cordus ad Dioſco. l. 1.

I. *Sorbus ſativa*, aliis *ſorbus ovata, legitima, eſculenta* dicitur. Arbor eſt magnitudinis procerae, ligni *materia* ſolida, *folio* fraxini vel Orni aemulo, averſa parte inalbicante; *floribus* candidis, minutis, racemoſis. *Fructus* racemati, palliduli, rubentes, rotundiores quidam, ovati alii,

c. 176. Lobe. obſ. p. 544. Adv. p. 415. Tabern. l. 3. ſ. 3. c. 52. Camer. Epit. p. 160. Tragus p. 3. c. 31. Mizald. Hort. Med. Campo 7. area 48. Taber. l. c. Matth. l. c. Trag. p. 3. c. 29. Dod. Pem. 6. l. 4. c. 13. Porta Villae l. 2. c. 29. Ruell. H. P. l. 1. c. 105. Cluſ. l. c. Lobel. obſ. p. 544. Adv. p. 416.

alii, qui ſuſpenſi maturantur. Vbique provenit. Ad Rhenum ſolo lapidoſo non raro. Medentur crudi dyſenteriae. Ramus contuſus et cum foliis decoctus, ſola umbra, conſopitam, creditur, rabiem excitare.

II. Sorbus ſilveſtris, aliis *Fraxinea arbor*, *Fraxinus bubula*; *Fraxinus aucuparia*; *Ornus*; *Sorbus aucuparia*; *Sorbus ſilveſtris Alpina*, *et Sorbus torminalis* vocatur. Arbor eſt domeſticae maxime ſimilis, ita ut non facile a quovis dignoſci queant; et ſolo fructu diſtinguuntur. Ex muſcariis enim, ſambuci modo dependet; baccis ſeu pomis copioſis minimis, et piſo paulo majoribus, colore aureo, ſubrufeſcente. Porta ab adoleſcentia rubeſcere, ſecundum maturitatem ex purpura nigricare, ſcribit, ſapore ex acido in amarum degenerante. Provenit frigidis et ſilvoſis locis inter caeteras plantas. Dodonaeus et Ruellius eam ſub *Orni* nomine deſcribunt. Baccis inſidiantur hyeme turdis et merulis aucupes. Singularia de ejus viribus obſervavit Excellentiſſimus Doctor Cariſius Affinis meus, quae quia mecum communicavit, ideo et ego eo non abnuente publicae utilitati, iis, quibus accepi, verbis trado. Arbor, *inquit*, ſolaris eſt, magnarum virium, ſi tempore et hora balſamica *a trunco ſuo avellitur*, cujus modum alii aliter obſervant. Quidam in ingreſſu ſolis in arietem detrahendo, non ſcindendo ramos ab arbore dividunt, et lignum colligunt, quod in vulneribus agglutinandis, et reſtaurandis ſuum quidem ex parte facit officium, ſed tum vix ſucco reduce animatum, non ita celeriter videtur operari. *Tempus*, quod *in ſecando* mihi ſolenne, eſt, quando ſol menſe Junio ſolſtitiale punctum ſubintrat, ipſo momento ingreſſus in principium cancri, quod ſive de die, ſive de nocte incidat, aeque attenditur. Num praeteriri debeat conjunctio ſolis et lunae in cancrum, quippe ubi fortior indubie impreſſio, aliorum judicio relinquo. *Perſici* ſolet *ſectio* a puero impubere adhuc, et non tam ligni, quam racemorum foliorumque, quos ad ſequentes uſus in umbra ſiccamus, colligendorum cura. *Lignum* ex hoc celebratur, quod vel ſolo attritu in contuſionibus et vulneribus reſarciendis brevi, abſque ſuppuratione quidem, quaſi miracula praeſtet: promiſcue ſane, modo vulnera iſta in cute et carne ſolum ſint, nec de oſſium fractura aliqua querela. Quid valeat in ulceribus cacoëthicis et ſordidis, ille experietur, qui prius facta una et altera lotione partis affectae ex decocto Herbae Sabinae lignum hoc balſamicum *in tenuiſſimum pollinem tritum* adſperſerit, et paucis diebus continuaverit. Quin et ejusmodi pulverem bis terve in oleo olivarum ad drachmae dimidiae pondus intra corpus exhibitum, difficili tuſſi, aut ab interno vulnere laborantibus, cito et tuto profuiſſe, non ſemel vidimus. Taceo, cum divino hoc munere gaudeat noſtra arbor, quid in dyſenteria et aliis fluxibus cujuscunque nominis ſuo modo, et cum lima judicii exhibita, expedire poſſit. *Sal* ex *ligno* paratus ad grana tria vel quatuor in decocto radicis altheae de nephritica paſſione querentibus, ante ingreſſum balnei aquae dulcis datus, tantum adferre ſolaminis et juvaminis ſolet, ut et materia calculi quaſi in mucorem redacta per urinam copioſiſſime et ſine doloris ſenſu educatur. Num haec ipſa Fraxinus aucuparia ſerpentibus adeo inimica, ut et umbra eos abigat, quemadmodum Plinius vult, idemque Ambroſius Paraeus l. 21. c. 20. teſtatur, affirmare non auſim, quod nondum experiri licuerit: hoc ſcio, vel exigua ligni particula in acervum frumenti cujuscunque, utut magnum, vermes, ſi qui intus latent, adeo diffluere et excurrere, ut vix in domo ſibi relictum locum amplius putent. *Oleum* et *acetum*, quae per retortam arte chymica et arente ſorbi ligno eliciuntur, chirurgis ſatis notum facient ſuae virtutis robur, ſi artem invenerint, emplaſtra Sorbus.

S iisdem

Sorbus. iisdem proportionatim augendi et inſtruendi. In *fungis* arbori adnaſcentibus hoc ſecretum eſt, ut linteamina et veſtimenta tempore infectionis peſtiferae illis fumantibus aliquoties expoſita, magnum certumque munimen contra malignitatem praeſtent, certiſſimo quorundam veſpillonum experimento, quibus ſinceram hanc relationem debeo. Macerari autem prius debent fungi in aceto, iterumque ſiccari, dein carbonibus imponi. Aceto vero tanquam Prophylactico, ab intra interdum ſe munire, unicuique liberum eſto. Tandem ex *racemis* et *foliis* aqua deſtillari ſolet, primum per veſicam, quae altera et tertia vice novis affuſa herbis, aliquot dies in digeſtione poſita, iterumque per balneum evocata prodit fragrantiſſima, balſamicam nomino, tam penetrantis efficaciae, ut non ſemel mirari ſubierit, quei tam magnum donum a benefica natura huic arbori inſitum, non prius humano generi innotuerit, aut ad ſalutares uſus ceſſerit. Tuſſientibus mire confert, et ad pulmonum vitia qualiacunque ſpecificum imo divinum auxilium. Bibitur quotidie bis ad unciam unam vel uncias duas, et vix praeterierint pauci dies, quin non de feliciſſimo ſucceſſu laetabitur is, cui contigerit, ea fuiſſe uſum. Ipſe ego exemplum ſum, qui facto primo periculo in memetipſo, miſerrime et diu fruſtra adhibitis aliis ſelectiſſimis, aliquando e vehementi tuſſi afflictus, et vix non de reſtitutione dubius, neſcio, an fato, an conſilio hanc aquam bibere coepi, quae ſtatim prima die raucedinem alias intentiſſimam ſuſtulit, altera tuſſim facilitando et ad copioſiſſimam materiae purulentae ejectionem naturam diſponendo, paulo poſt brevi me ita reſtituit, ut nunquam DEO ſoſpitatori meo pro hoc tam improviſo et nullibi antea apud Botanicos obvio beneficio gratias agere devotiſſimus deſiſtam. Quae me exin beavit felicitas, multis hactenus in praxi cum laude et commodo ceſſit in ſubſidium: et ut eſt ingenium hominis, ſemper altius ſurgere et ſcrutari, non deſtiti, etiam in aliis morbis aliquid tentare, et certe non absque aegrotorum emolumento. Dolores aurium, guttatim tepidiuſculeque inſtillata, cito lenit. Et exhibui aliquando liquorem hunc, experiundi tantum gratia puellae cuidam, tenuioris ſortis, ex longa retentione menſium ita decolori, et ad cachecticum habitum diſpoſitae, ut ipſa non niſi mortis diſcrimen metueret: dico, quod verum eſt, vix aquae uſu per octiduum continuato, ita rediiſſe in praecordia virtutem, ut non tantum faciei color indies mutaretur in melius, ſed et menſes iterum ordinate fluerent, ex quo tempore adhuc bene ſe habet. An in haemoptiſi, gonorrhaea, albo fluore mulierum et ſimilibus hiſce cum aliquo ſucceſſu danda ſit, quotidiana ab exemplo experientia docebit. Etſi in pulvere omnia proficua, absque dubio in aqua multo jucundiora et commodiora. Ne tamen et poſteritati, ut ſpero, gratae, in majorem imprimis Dei gloriam et proximi commodum quid reticeam, praeterire nolo, me plerumque in exhibitione aquae addere oculos, ut vocant, ſeu lapillos iſtos ex cancris vivis, non coctis (quis enim ſagax naturae indagator, maximam aut omnino omnem animalem et balſamicam vim coctura perire non videt?) Majo et Junio menſe erutos, inque tenuiſſimum pulverem comminutos, nec ullo igne tentatos, qui ut ſua pollent etiam ſingulari et ſpecifica dote, quibusque non ſemel plus tribui, quam ipſis margaritis, prout quotidianus uſus oſtendit, ſic aquae majorem afflant δύναμιν, quo celerior promiſſi ſequatur effectus. Ita in calculo et renum difficultatibus utiliter praeſcribitur. Vltimo, mulierculae in montanis noſtris norunt ex baccis jam maturis ſuas conficere ſapas et rohob ad menſes ſive ciendos, ſive ſiſtendos, ſua experientia nixae, quibus fidem libenter relinquo.

ARTI-

Aria et Amamel.

ARTICVLVS VII.

De Aria et Amamelide.

Vide TAB. XXVII.

De duabus nobis hic arboribus agendum eſt, *Aria nempe* et *Amamelide*; ex Veterum et Recentiorum ſententia.

Theophr. H. P. l. 4. c. 8. Id. l. 5. c. 4. Id. l. 5. c. 10. Theophr. l. 5. c. 6. Id. l. 3. c. 6.

I. Apud *Veteres pauciſſima* de utraque occurrunt. 1. De *Aria* hoc duntaxat habetur, ſimilem ex toto lauro: materie eſſe roboris inſtar duriſſima: natura perpetuam: et carbones ex ſpiſſiſſimo ligno optimos haberi: ſed in opere difficilimum idem; verbo, δύσεργον. Quae de Aria tanquam ὀψιβλαςοτάτη, et quae χειμῶνος ἀρχομένȣ ferat, alibi dicuntur, de ilice foemina ſumenda ſunt. 2. *Amamelides* ſeu *Amamallides*, ut Jonibus vocatur, quas Aetlius Samiorum ὁμομηλίδας vocat, genus ſunt apud Aeſchyllidem *fructus* cujusdam grati ſaporis, ad pira referendi et carentis nucleo, qui in Inſula Coo provenit; quemque Hippocrates cum ſeſamo et hordeo trimeſtri ad lac promovendum praeſcribit. Non nego tamen, Amamelides Heſychio in Lexico et Pauſaniae apud Euſtathium, meſpili pomum ἅμα μήλῳ ἀνθεῖν, *quod cum malo ſimul floreat*, dici, nec male Setaniae adſcribi.

l. 1. de limitib. Georg. l. 3. Athen. Dipn. l. 14. l. 1. περὶ.

II. *Recentiores* duplicem ad iſtas referunt *Ariam*, *alni effigie lanatam*, quarum una eſt *major*, altera *minor*.

Geſn. in H. Bauh. H. P. l. 1. c. 8. Cluſ. H. P. l. 1. c. 6.

I. *Aria alni effigie folio lanato major*, aliis *metallum Italorum*, *Sorbus torminalis*, *Gallorum Aliſier*, *Sorbus Alpina vel piloſa*. *Sorbus Aria*, et *Oenaria*, dicitur. Frigida coeli amaſia, egregie adoleſcit, caudice recto et robuſto, cortice rubente, materia alba et firma. Oculi primum emergunt ſublutei, acuti, ſquamati cum fimbria nigricante. Folia *Alni*, rugoſa, prona parte incana, ſupina viridia, ſapore adſtringente, pediculis lanuginoſis. *Flores* conferti, ſorbi torminalis, qui meſpilus ſilveſtris, non-ſpinoſa nobis, modo umbellae quodammodo inſtar, candidi, odorati, menſe Majo protruduntur. *Poma* parva, quae Septembre et Octobre matureſcunt, Avellana minora, rubra, pauca lanugine obducta, umbilicata, pulpa luteola, ſapore acerbo primum, in mollibus gratiore, in quibus ſemina aliquot ſpadicea, medulla alba, eodem pene ſapore, cortice quodam duriuſculo obtecta, ut in ſorbo torminali. *Gaudet* praealtis, frigidis et ſilvoſis montibus. Ideo in monte Majelle in Abruzzo, Viennenſi ſaltu, Auſtriae et Pannoniae rupibus et ſaxetis reperitur. Invenias et in Narbonenſibus Sevenae et Sabaudiae Alpium jugis. Tuſſes jujubarum inſtar lenit, et ſputum promovet. E ligno ſolidi baculi et optimi carbones fiunt. In tractu Sigotonio Aureliis contermino *Alyſiam* vocant.

Geſner. in Horto in append. et Epiſt. Bello. obſ. l. 1. c. 17. Cluſ. H. P. l. 1. c. 40. p. 62. Tabern. H. P. T. 2. l. 3. c. 95. Bauhin. H. P. l. 1. c. 16.

II. *Aria alni effigie folio lanato minor*, ἀμαμήλις et ὁμομήλις, Athenaeo, *Dioſpyros ſorbus* cognominata, *pirus cervina* Italorum, *Piraſter Idaeus*, et *Myrtomelis*, *Vitis Idaea* Anguillarae, *Codomala Cretenſium*, *Amelanchier* Gallis, *Vitis Idaea tertia*, *Vitis Idaea quarta*, *Bagolae alterum genus et Dioſpyros* dicitur. Multis a radice ſtolonibus fruticat, qui ramoſi, ad quinos ſaepe cubitos aſcendunt, et nigricante cortice obducuntur. *Folia* ex gemmis in ramulorum lateribus primo vere protruduntur ſuperne viridia, inferne tomenſa lanugine obſita, quam, poſtquam ſe explicavere, abjiciunt. E horum medio corymbacea quaſi *florum* quinquefoliorum albicantium coma, menſe Aprili vel Majo emergit, eaque ſine odore. *Fructus* eſt rotundus, violaceus vel niger, umbilico quinque alis ſeu laciniis ſepto, ſucculentus, ſapore melleo, cui dena aut plura grana, oblongiuſcula, plana, nigricantia, pirorum ſeminibus ſimilia; quique Junio vel Julio, ſaepe in autumno matureſcit.

Aria et Amamel.

Provenit in montibus Viennae Auſtriacae vicinis, et ad radices Styriacarum Alpium. In montana Gallo provincia nullus eſt paulo aſperior locus, qui eum non ferat. Bauhinus *duplicem* facit, *unam* foliis obtuſis et latioribus; *aliam* acuminatis et anguſtioribus. Perelegans ad ſacellum quoddam prope Baſileam in vivo exſculptum ſaxo, in rupe proxima provenit. Ex monte juxta oppidum et caſtellum Clarae vallis in hortos translata, miteſcere eſt dedignata. Ramuli virgas ad verrendas aedes ſuppeditant. Fructus non gravidat ſtomachum, etiamſi copioſe ingeratur.

TITVLVS II.

De Arboribus Pom- oſſiferis.

CAPVT I.

De Pom- oſſiferis claſſis unica.

ARTICVLVS I.

Malus Perſica.

De Malo Perſica.

TABVLA XXVIII.

Hactenus Pom- acinifera fuere; ſequuntur Pom-oſſifera, nempe 1. *Malus Perſica.* 2. *Armeniaca.* 3. *Prunus.* 4. *Sebeſtena.* 5. *Myrobalanus.* 6. *Ziziphus.* 7. *Cornus.* 8. *Lotus.* 9. *Ceraſus.* 10. *Chamaeceraſus*, et 11. *Cotonaſter:* quibus nos in claſſe ſecunda *fructus varios Exoticos* adjungemus.

Apud *Veteres* fit fructus duntaxat (arboris deſcriptionem nullibi invenies) in *genere* et in *ſpecie* mentio.

Plin. H. N. l. 15. c. 28.

I. *De fructu in genere* ita Plinius: *color ſucci Perſicis nullus, cum praeſertim duracina ſucco abundent: ſed quis ejus ullum dixerit colorem? Odor eſt dilutus. Foris corpus, intus lignum, vitiumque cinctum fructu, cum fructus alibi muniatur vitio. Eorundemque trigemina natura eſt, corpus, deinde lignum, rurſumque ſemen in ligno. Poma rara, in ramis, non inter ſe denſa. Non alia iis fugacia. Longiſſima namque decerptis bidui mora eſt, coguntque ſe venundari. Caduca* aliquando protruduntur, *rugoſa* et putrida quandoque. *Illis* ſubvenies, ſi nudatae radici ejus, vel trunco, lentiſci aut terebinthi cuneus affigatur, vel terebrata in medio, palus ſalicis imprimatur. *His*, ſi circa imum truncum cortex recidatur, et cum inde modicus humor effluxerit, argilla vel paleato luto plaga retegatur. *Magna* adfert, ſi florenti per triduum, ternos ſextarios caprini lactis ingeſſeris. De *uſu* nota. Εὐςόμαχα καὶ εὐκοίλια Dioſcoridi, μέσως εὔχυλα καὶ θρεπτικότερα Athenaeo; Galeno et Aeginetae mali ſucci, aceſcere, et facile corrumpi: quod forte illi habita odoris ratione, vel comparatione ad olera, vel de correctis; hi ſimpliciter habito ad ſuccum reſpectu, dixere. Sane de illis ita Plinius. *Vtiliora Perſica*, Prunis ſcilicet, *ſuccusque eorum etiamnum in vino aut aceto expreſſus. Nec eſt alius e pomis innocentior cibus.* Nuclei ex vino triti contra ceruſſam probantur: in aceto et oleo capitis doloribus illinuntur. De *arbore* ipſa haec pauca habe. Totam ſeneſcere: ideo in Damaſcenam, Amygdalam, aut Barbilum ἐγκεντρίζεσθαι debere. Saepe et vermes pati, quos cinis amur-

Plin. H. N. l. 15. c. 12. Palla. R. R. l. 12. c. 7.

Dioſco. M. M. l. 1. c. 164. Athen. Dipn. l. 3. Plin. H. N. l. 13. c. 12. Galen. de alim. facul. l. 2. c. 19. l. 23. c. 7.

Caſ. Geop. l. 10. c. 13.

cae

Pallad. R.R. l. 2. T. 7.

cae miſtus extinguat. In Arabia, Syria, Italia et Aethiopia provenire. Vnde ignoro, cur Plinius Aſiae Graeciaeque peregrinam faciat.

Plin. H. N. l. 15. c. 12. Pallad. R.R. l. 11. c. 7.

II. Fructus in ſpecie ſi ſpectetur, Plinius, *Duracinorum*, *Gallicorum*, *Aſiaticorum*, *Praecocium*, *Supernatium*, *Popularium* meminit; Palladius *Armenia* addit. 1. *Duracina*, quae et ῥοδακήνα, ῥοδακίνεα, *adoptiva*, proveniunt in arbore, quae aquoſis locis ὑδραύλοις χωρίοις καὶ συνεχῶς ποτιζομένοις gaudet. Praeripiunt palmam poma caeteris. Adhaeret eis corpus, a lignoque avelli nequit, cum in caeteris facile ſeparetur. Pretium Romae tempore Plinii ſingulis triceni numeri, hoc eſt ſeptuaginta quinque aſſes, ſi bene Budaeus computat, fuere, nullius majore. Ideo *cara* Martiali. *Rubra* reddes, ſi vel roſas ſub ipſis plantaveris: vel obruto oſſi, et poſt dies ſeptem detecto, intra quos ſua ſponte aperitur, cinnabarim infuderis, et rurſus obrutum curaveris, Geoponicorum autor habet. 2. *Gallica* et *Aſiatica* poſt autumnum maturefcunt; ſeu ut Columella

Plin. H. N. l. 15. c. 12. Ibid. c. 28.

Plin. H. N. l. 15. c. 12. Columella R. R. l. 10.

Tempeſtiva manent, quae maxima Gallia mittit,
Frigoribus pigro veniunt Aſiatica foetu.

Plin. H. N. l. 16. c. 30. Idem ibid. Id. l. 15. c. 12.

3. De *Praecocibus*, quae Columellae *praecoqua*, hoc duntaxat occurrit, poſt Amygdalum florere; *flores* ante folia erumpere; poma aeſtate matureſcere. Intra triginta annos tempore Plinii reperta, et primo denariis ſingula venundata. 4. *Supernatia* e Sabinis veniebant. 5. *Popularia* undique. 6. *Armeniorum* in ſequentibus fiet mentio.

II. Apud *Recentiores* ſextuplex eſt Perſica. 1. *Flore multiplici.* 2. *Fructu molli.* 3. *Fructu duro.* 4. *Armenio- Perſica.* 5. *Nuci- Perſica.* 6. *Fructu amygdaloide.*

I. Malus Perſica flore multiplici, nobilis eſt ligno extra cinereo, intus flaveſcente, mediocriter laevi; *foliis* oblongis ſerratisque non diſcrepat a vulgari. *Flores* tepore verno evocati, roſeo pudore ſubrubicundi, leviter odorati, folioſo Damaſcenae roſae textu, pares ſpiſſo arctoque congeſtu, ramulis adhaereſcunt, rari autem in *fructum* exeunt, magna virium parte vernam in oſtentationem effuſa.

Malus Perſica. Ferr. Florae l. 2. c. 14.

II. Malus Perſica fructu molli eſt duplex. 1. *Perſica fructu molli, carne alba flaveſcente*, quae haud magna eſt arbor, ſed cito enaſcitur. *Radices* ei imbecilles, διαπιπολαίαι. Vnde facile emoritur. *Rami* tam fragiles, ut fructuum oneri ſuccumbant. *Folia* ſalignis ſimilia: *flores* dilute purpurei, qui in Aprili erumpunt. *Fructus*, quos Septembri maturos reddit, quique rotundi, rimae quodammodo perſimilem figuram ab una parte oſtentant; molli tenuique ſanguine pubeſcunt; colore foris ut plurimum albidi; quidam una parte, alii in totum ſaturate rubentes; lutei etiam nonnulli. Exterioris *corticis* colorem caro refert. Nonnullis una parte extrinſecus rubicundis, circa nucem eleganti purpurae rubeae colore caro nitet, et communiter a nucleo ſponte recedit, et tales pro vinoſiſſimis habentur. In medio Perſici lignoſa, dura, ſcabra, et rimoſa omnibus labyrintheis alveolis ſculptis, *nux* latet, in qua amygdali aemulus nucleus cortice perſimili; ſubſtantia interius albida, ſapore ſubamara. Ex cortice vulnerato *gummi* profluit initio liquidum, quod ſucceſſu temporis durius redditur. In hortis ac vinetis ſeritur, et in Apulia praecipue, copioſiſſime provenit. Non ſpernendarum eſt in *medicina* virium. *Caro* facile in ventriculo putreſcit, ſi poſt alios cibos ſumatur. *Folia* contuſa, et umbilico impoſita, interficiunt vermes: ſuccus aurium abſtergit purulentiam. Siccatorum pulvis vulneribus inſperſus conſolidat. *Florum* ſubſtantia in acetariis hydropicos aquis liberat. Syrupus contra vermes propinatur; oleum pulſibus in febribus inungitur; id habebis, ſi fictile floribus impletum, obturato ore, ſub terra per aliquot dies,

Dod. Pem. 6. l. 3. c. 6. Stapel. ad Theophr. l. 3. c. 5. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 45. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 131. Lobe. obſ. p. 568. Adv. p. 423. Horto. Camer. Epit. p. 144. Schwenckfeld. de pla. Sileſ. p. 322.

Mizald. Hort. Med. p. 153.

Malus Perſica.

dies, vel fimo maceraveris, et maſſam expreſſeris. Aqua pulmentis permiſta, infantum lumbricos pellit. *Nuclei* cum verbena contuſi, dolores capitis perimunt; cum jure piſorum, urinam cum calculis pellunt. In oleum redacti vigilias minuunt, tinnitus aurium caſtigant, et clyſteribus ad depellendos flatus infunduntur. *Gummi* lentae et glutinoſae ſubſtantiae beneficio, tenuium humorum acrimoniam obtundit, phtiſicis in Eclegmate conducit, et omnibus ſanguinis excretionibus accommodatur.

2. *Perſica fructu molli ſanguineo*, hoc ſolo a praecedente differt, quod fructum minorem et magis luteum, talique, ut diximus, ſucco, gerit. Gratum eſt *Perſicum* ſapore, et ſtomacho accommodum. Vocantur et aliis, *Perſica Carota*, oblonga Caeſalpino, rubra, praecocia, *Vngarica*, ſanguineo ſucco etc. Geſnerus *Vngarica* triplicia facit: 1. *Magnitudine pugni.* 2. *Foris et intus colore aureo.* 3. *Intus ſanguineo ſucco.*

III. Malus Perſica fructu carne dura, eſt itidem duplex. 1. *Perſica carne dura et rubeſcente, cujus pomum perſicum rhodacinum, duracinum, et duracinum album* dicitur. Reperitur aliquando pugni magnitudine, et fructu anguloſo, circa os rubente, quod aliquando per medium diviſum, aliquando in partes diſruptum reperitur, et a quibusdam *Perſicum moſchatum* dicitur. Caro nucleo tenaciſſime adhaeret; et aliquando etiam ſaturate intus rubet. Odoris eſt fragrantiſſimi, ſaporis dulcis, ſucci uberrimi. Naſcuntur ad Rhenum. 2. *Perſica fructu carne dura et buxea*, quae nihil peculiare, praeter carnis, quem dixi, colorem habet. Alii, *Cotonea, Vngarica, colore aureo, Cydoniaria, et lutea* vocant.

Porta Villae l. 5. c. 20.

IV. Malo Armenio perſicae fructibus varia impoſita ſunt nomina. Appellantur *pumila, praecocia, rubra*, et plerisque, quod feſto Divi Johannis matura eſſe ſoleant, *aeſtivalia et divi Johannis.* Cordo forte *minima* dicuntur. Herbaceo extus colore virent, odoris ſunt grati; ſucci tam uberis, ut per mandentium ora perfluat. Saporem cum Armeniacis ſimilem habent. Ex eo genere non eſſe, praeter arborum diverſitatem, nucleus ſcaber et ſtriatus oſtendit.

V. Malus nuciperſica, καρυοπέρσικα aliis, quibusdam *Tuberes Plinii*, humilis eſt, perſicae magnitudine, *folio* amygdalino vel majore; *flore* puniceo. *Poma* ex nuce et perſico mediam contraxere naturam. Ex nuce eis color herbidus, cutis nulla lanugine pubeſcens, ſuccus leviter ſubamarus. Sero matureſcunt, diutiusque ſuam prorogant aetatem, ſcilicet in autumnum: a perſico autem formam habent, carnem, ſuccum. Cum maturantur, rubeſcunt ſole, duram intus, et ſcabram nucem habent, qualem perſica poma, guſtu, ſaporeque jucundo, ſed multo nuce fugacius. Sunt aeſtivo tempore matureſcentia; ſunt et *ſerotina*, quae usque ad Januarias calendas in arbore pendent. Sunt ex his *duracina*, et ex quibus caro ab oſſe divellitur; ſunt, quae viridi, et quae alba cute matura ſint induta, caeterisque pulchritudine et ſuavitate praeſtant. Ibidem.

VI. Malus perſica fructu amygdaloide, ex inſitione talis eſt. *Fructus* pulpa perſicum, nucleo amygdalum ſapit. Modum inſitionis vide apud Palladium, et Portam. Ruell. H. P. p. 136.

EXOTICA.

Ad Malum Perſicam referri ex Exoticis debent: 1. *Arbor Mangifera.* 2. *Jambeiro.* 3. *Guajanifera,* 4. *Onbou.* 5. *Goan.* 6. *Gehuph.* 7. *Vmari Braſilienſium.* 8. *Carupicaiba eorundem, et* 9. fructus tres Indiae Orientalis, quorum unus *Mangas Recheadas*; alter *Mangos bravos* dicitur. Vnus Occidentalis, qui *Matos.* TAB. XXVIII. et XXIX.

I. Mangifera arbor piri facie, procera et ramoſa. *Folia* ei cutacea, decem aliquando unciarum longitudine, trium latitudine, quae craſ- Garzias ab Horto. l. 2. Hi. Ar. c. 9.

ſiore per medium nervulo ſecantur. *Fructus* ovi anſerini magnitudine, duas aliquando libras pendens, quo ab Aprili ad Novembrem foeta eſt. Saepe diverſo colore ab una eademque arbore prodit. Subviridis, flavus, luteus, ex viridi rubens. *Nux* in eo putamine duro, villoſo, glandem vel amygdalum aequans. Cluſius ſinuoſum una parte addit, ut aliquantum phaſeoli formam exprimat. Canariis dicitur *Mangas*, Turcis *Ambo*, Perſis *Ambae*, Scaligero *Manga*. Conditur ſale, et in aqua cum oryza decoquitur. Hollandi in ſuo ex India reditu, cucumerum muria conditarum loco veſcuntur. *Cruda* glandem ſuberinam reſipit: et tineas devorata necat. *Aſſa* alvi profluvium ſiſtit: ſi corrumpatur, ardentes febres, et varia exanthemata excitat. *Differentiam* bonitatis loca ipſa fecere. *Armuzii* maximi ſunt pretii, et vehementer expetuntur. *Secundum* locum *Guzaratenſes* tenent, ſuperioribus minores, dulcedine pares, nucleo parvo et ſuavi. *Tertius* iis, qui in *Balaguate* prodeunt, debetur, ſupra dictis maximis. Vidit Garzias duos, qui quatuor cum dimidia libras pendebant, ſapore tamen inter hos, qui in Chacanea, Quidor, Madanager, et Dultabado primariis Regis Nizamaluo urbibus, excellunt; quamvis et in Bengala, Pegu et Malacca boni proveniant. Invenitur et ſine oſſiculo palato gratus. *Biferam* in ſuo praedio Garzias habuit. Majo menſe fructum ſapore et odore excellentem ferebat: autumni vero ſub finem, alium ſuperiore tanto magis commendabilem, quod praeter tempus ſolitum naſceretur.

Cluſius ad Acoſt. c. 43.

Similes ei *duo fructus* apud Cluſium. *Vnus*, inquit, quatuor uncias longus, aut amplior, totidem ambitu complectens, qua parte craſſior erat: *alter* paulo minor; uterque tamen ejusdem formae, brevique et craſſo pediculo praeditus, craſſior ſumma parte pediculo proxima, gracilior infima, et mucrone nonnihil curvo. Aperti membranaceum involucrum continere deprehendebantur oblongum, longiori amygdalae ſuo pulvino liberatae pene ſimile, quo nucleus ejusdem formae tectus erat. Retinebat adhuc is fructus, licet muria conditus, tantoque tempore adſervatus, ſatis gratum odorem. Hucusque Cluſius.

Malus Perſica.

II. Jambeiro, arbor vaſta, *ramis*, qui incurvati facile ſinduntur, diffuſa, et aſpectu pulcherrima. *Folia* mollia, foris ſaturate viridia, intus pallidiuſcula, cuſpides haſtarum aemulantur. *Floſculi* ex rubro purpuraſcunt, guſtu acido, odore gemmarum vitis. *Fructus* pomi magnitudine, nucleo Cupreſſi intus, quarto a ſatu anno annuatim ter quaterque funditur. Dum unum latus, foliis et floribus defluentibus, fructum oſtentat; alterum iisdem inducitur; hoc in fructus abeunte, alterum de novo vireſcere, et in folia floresque erumpere incipit. Malabares et Canarini *Jamboli*, Arabes *Tupha Indi*, Perſae *Tuphat*, Turcae *Alma*, Luſitani *Jambos* vocant. Duo ejus *genera*. *Alterum* adeo obſcure rubet, ut a longe niger videatur. Magna ex parte oſſiculo rubet, et a ſucci bonitate commendatur. *Alterum* ex candido rubeſcit (levius purpuraſcere Paludanus ait) et oſſiculum, non admodum rotundum, durum, album, oſſiculi, quod in Perſico eſt, magnitudine, candida hirſutaque membrana tectum, continet. *Vtrumque* roſas ſpirat. *Cortice* adeo tenui et molli, ut cultello auferri non queat, tegitur; temperie frigidus et humidus. Menſis cum caeteris cibis apponitur. *Flores* ſaccharo condiri et in febribus ad ſitim laxandam exhiberi ſolent. *Arbor* in Malacca naſcitur: inde in alias partes delata eſt.

Garzias ab Horto l. 2. Hi. Arom. c. 13. Acoſt. Hi. Aro. c. 48. Linſchot. Ind. Orient. l. 4. c. 9. Paludanus in notis ad eund.

III. Guajanifera, fert in nova Hiſpania *fructum* granis duris, minora poma aequantibus praegnantem. Guajanos vocant. In Peru diverſa eſt ipſius facies. Eandem tamen cum illis, quae Malo Punicae ſubjeci, eſſe puta.

Ind. Occid. p. 9. c. 24.

IV. Onbou, Mangaae foliis ſimilis eſt; fert *fructus* Perſicis non abſimiles,

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11.

Malus Perſica.

ſimiles, intus et extus, ubi maturuerint, plane luteos: nec, niſi quum ſponte decidunt, ob egregiam aciditatem edules.

Garzias ab Hort. Hiſt. Ar. l. 1. c. 13.

V. Goan eſt arbor, quae *fructum* ejusdem nominis, cortice et putamine conſtantem profert. *Cortex* et nucleus, qui putamine clauditur, edules ſunt. Fallitur Garzias, dum in Perſiae regione Kirmon Armuziae finitima, ex ejus cineribus *Tutiam* conflari ſcribit. Fit enim ex terra argillae inſtar glutinoſa, et in fornacibus calcinata, ut apud Bontium habemus.

Med. Ind. p. 14.

Lugdun. in Hiſt. Plant. Bauh. H. P. l. 3. c. 11.

VI. De arbore *Gehuph*, quae Indis *Cobban* dicitur, et in Taprobana provenit, hoc habe. *Ramis* eſſe brevioribus; *cortice* croceo; *foliis* parvis, *fructu* craſſiuſculo, et pilae luſoriae inſtar rotundo, in quo *nux avellanae* par amara, et radicis Angelicae ſapore. *Colitur* prope aedes. Fructus ſitim ſedat. Oleum ex *nucleis*, hepatis et lienis dolores, poſt victum parciſſimum octo dierum ſpatio vel intus ſumtum, vel inunctum, tollit; et articulari morbo medetur. *Gummi*, quod fundit, cum oleo in cataplaſma redactum, partibus dolentibus feliciter applicatur.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 11.

VII. Vmari, *lignum* album, betulinum, ample ramis ſuis luxuriat, ex quibus *ramuli* tres aut quatuor, inque iis *foliola* cylindracea, caſſiae fere ſimilia, ſaturate viridia, nervo per longitudinem et venis obliquis inſignita. De *flore* non conſtat. *Fructus* eſt ovalis pruni magnitudine, perſici omnino aemulus, cui color ex viridi pallide flaveſcens, *caro* dulcis, pauca, *lapis* magnus, ovalis, albidus, cum nucleo eduli. Decidit menſe Martio. Naſcitur in campis juxta fluvium Cunhao Mopebi et Rio grande. Crudus excitat vomitum. Coctus et cum nucleo contuſus, loco panis comeditur.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 8.

VIII. De Curupicaiba hoc duntaxat ſcio, *folia* malo perſicae ſimilia habere: corticem vulneratum *viſcum*, quo barbari in aucupiis utuntur, fundere: ipſam *ſuccum* lacteum ficulneo ſimilem, ſingulare adverſus vulnera et puſtulas remedium largiri. Differt ergo ab illa, quam Marcgravius deſcribit. Haec enim betulae inſtar creſcit. *Cortice* fuſco, *foliis* ſex vel ſeptem in uno ramulo ſplendentibus, acuminatis. Poſt florem *folliculi* primum virides, mox rubicundi, magnitudine piſtaciorum, proveniunt. Spirat odorem, qui et ligni dos.

Linſch. p. 4. Ind. Orien. c. 7.

IX. Fructus illi tres ſunt: 1. *Mangas Recheadas*. 2. *Mangas bravas*, et 3. *Matos*. 1. *Mangas Recheadas*, *Mangas in Achar* quoque dicitur. Solet interius fragmentis aut zingiberis aut alterius aromatis configi, et pro paſtu decoqui. Conditur in urceis lapideis jam ſatis maturus, quod a quadrageſimarum feriis ad Auguſtum usque menſem excurrit.

Linſch. l. c.

2. *Mangas bravas* ſilveſtris eſt fructus. Limpide et tenuiter *viret*, et nonnihil reſplendet, pauca carne tegitur, ſed intus *ſucco* albo lactis aemulo totus turgeſcit; *nucula* duro cortice ad mali cotonei magnitudinem obducta eſt. Tam praeſentaneo imbuta eſt *veneno*, ut illico mortem inferat; inprimis ſi miſtura olei, vis ipſius exacuatur. Compeſcendo nulla dum potuit inveniri Antidotus. 3. *Matos* ex claſſe ſunt Guayanorum, parvi, albicantes; Guaynavilli naturae frigidiuſculae.

Acoſta Hi. Arom. c. 43.

Joſeph Acoſta Hiſt. Ind. Nat. et Mo. l. 4. c. 24.

ARTICVLVS II.

Malus Armen.

De Malo Armeniaca.

I.

Vide TAB. XXIX.

Plin. H. N. l. 16. c. 25.

V*eteres* eam parce nimis attingunt. Proxime ab amygdala floret. *Flores* ante folia erumpunt. *Fructum* inter perſica minora recenſere

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 165. Plin. H. N. l. 15. c. 13. Columella R. R. l. 10. Dioſc. l. c. Gal. de alim. facult. l. 2. c. 20. Plin. l. c.

ſere videtur Dioſcorides, quod et apud Palladium extat; Plinius inter poma cum Columella retulit, eaque ſolo et odore commendari dixit. De *loco* nihil occurrit. Ex Armenia allatum, vel ipſum, quod gerit, nomen oſtendit. *Mala* Dioſcorides Perſicis malis utiliora ponit: Galenus vero *Praecocia* Armeniacis praeſtantiora facit. Quantum ad differentias, Plinius nuci inſitarum meminit, dum ait: *Peculiaris eſt impudentia nucibus inſitarum, quae faciem parentis ſuccumque adoptionis exhibent, appellata ab utroque nucipruna.* Morellus ex Aeginetae loco, quo πραικοκκίων, δορακίων ſeu δορακήνων et ἀρμενίων meminit, duplicia eſſe Armeniacorum pomorum *genera* colligit. *Vnum* δορακήνων nempe, quae cum praecocis majoribus eadem facit, et nomen ex inſitione vel potius ex infoliatione arboris Armeniacae, quae in alia arbore craſſi corticis, ac proinde ſolidioris parumque medulloſi ligni fiebat, traxiſſe credit, eidemque Martialis verſum de *adoptivis Perſicis* accommodat. Alterum *Armeniacorum ſimpliciter dictorum*, quae cum praecocis minoribus eadem ponit.

II. *Recentioribus* Malus Armeniaca duplex eſt. *Major* videlicet et *minor*.

Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 131. Taber. l. 3. ſ. 3. c. 46. p. 722. Camer. in Hort. Epit. p. 146.

I. *Malus Armeniaca major*, Italis *Baracocca* dicitur. Arbor eſt Perſica major, *foliis* ſalignis, latis, acuminatis, ad betulae magis accedentibus: *floribus* albis, ceraſi figura, quos Martio et Aprili protrudit. *Fructus* eſt flavus, cui nux oſſea, nucleo aliquando dulci, amaro aliquando praegnans. *Mala Armeniaca maxima* Geſnerus vocavit; *Ar-*

In horto

meniaca majora plerique. Bauhinus, ut mole corporis praecellere, ſic ſapore minoribus palmam praeripere dixit. Non modo vero id coeli ſolique clementia evenire crediderim, ſed etiam cultorum mangonio. Nam multiplicata inſitione, maxime proficiunt. Et trunco qua parte cortex rimoſus eſt, vel etiam ramis, *gummi* quoddam effluit, veluti ex Perſica. Seritur in hortis; quaedam absque cultura et inſitione proveniunt. *Fructus* inter cibos numeratur. Ex *nucleis* exprimitur oleum, quod mirifice ad inflammatas haemorrhoidas valet inunctum. Sed et ad ulcerum tumores, linguae impedimenta et aurium dolores adhibetur. *Duplex* et haec. *Alia* fructu, qualem jam deſcripſimus, quae verum Veterum Armeniacum. *Alia fructu candicante, nucleo dulci, oblongo,* ut in amygdala, guſtu ſuaviſſimo.

Malus Armen. Lobel. Adverſ. p 437. Bauh. Pin. l. 11. ſ. 6. Stab. ad H. Theophr. l. 3. c. 5. p. 128. 6.

II. *Malus Armeniaca minor,* aliis *Perſicus praecox,* vel *Armenia, Perſici quartum genus, Armeniaca,* audit. Nihil a ſuperiore differt, magnitudinem pomorum ſi exceperis. Minora enim huic iſta, et cito ineunte aeſtate matureſcentia. Ideo a Brunfelſio et quibusdam aliis *praecocium* vocabulo inſigniuntur. *Coloris* ſunt aurei ſubrutilantis, ſeu cum purpura mixti, *odoris* jucundi. Ex *nucleis*, qui amaricant et abſtergunt, urinamque promovent, elicitur aqua contra calculum et urinae ſuppreſſionem egregia.

Geſn. in horti appe. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 7. Cordus in Dioſco. l. 1. c. 166. Schwenckf. ſtirp. Sil. l. 2.

EXOTICA.

Ex Exoticis nihil occurrit praeter *Pajouram* Braſilienſium, quae fructus Armeniacis ſimiles profert.

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11.

ARTICVLVS III.

De Perſea.

I.

Vide TAB. XXIX.

Veteribus eſt arbor Aegyptiaca; τῇ προσόψει magna et formoſa ἔυριζος καὶ μήκει καὶ πάχει καὶ πλήθει πολύ. *Materies* bonitate et firmitudine

Theophr. H. P. l. 4. c. 20.

[Perſea.] dine nil differens a loto. *Folio, flore*, ramo, totaque figura proxime ad pirum accedit, niſi quod altera parte folio perpetuo, altera deciduo ſit, Plutarcho linguae aſſimile. [De Iſide et Oſiride.] *Fructum* abunde parit, omnique tempore perficit. Nam fertilitas ei aſſidua, et *ſemper habet poma ſubnaſcentibus aliis*. Magnitudine ea longioris piri, [Ibidem. Plin H. N. l. 15. c. 13.] figura oblonga (Plutarchus cordis dixit) amygdalae modo, colore, dum immatura, herbido, poſtquam ad maturitatem perveniunt, myxis rubentibus (ſcilicet ſi haec rubeſcerent) ſimilia, quo tempore etiam praecerpuntur et condiuntur. [Plin. l. c.] Caro, quamvis *blandiatur praedulcis ſuavitas, innocua*. Nux intus quemadmodum pruno, verum longe minor molliorque. Maturatur Eteſiarum afflatu, ſeu [Ariſt. Met. l. 2. c. 5.] *μετὰ τὰς θερίνας τροπὰς καὶ κυνὸς διαπιτολὴν*. Phalangia *κρανακόλαπτα* in [Dioſco. M. M. l. 1. c. 187.] Thebaide intus. Venenatam fuiſſe [Columella R. R. l. 10.] in Perſide, in Aegypto edulem, ſola relatione nititur; et Perſicae magno [Strabo Geograph. l. 17.] errore a Columella adſcribitur. [Plin. l. c.] Noluit extra Orientem *naſci*. Ex [Diod. Sic. Bibliot. l. 1.] Aethiopia translata in Aegyptum [Gale. κατὰ τόπυς. l. 2.] Cambyſis tempore, ſi Diodoro credimus, ubi a Perſeo Memphi ſata [Theop. l. c.] creditur; [Plin. l. c.] et a Galeno in ſola Alexandria viſa eſt. Vberque ei ibi fructus et dulcis: in Rhodo procedente tempore fructificavit, ſed parciſſime. Ex *materia ἀγάλματα, καὶ κλινίδια καὶ τραπέζια, ſimulacra, lectulos, menſas* et reliqua ſimilia faciebant. Alexander illa coronari in Aegypto victores inſtituit, in honorem atavi ſui. *Folia διαπιπτολαττόμενα ξηρὰ arida*, trita, et inſperſa, haemorrhagiam ſiſtunt. Fructum venenatum in Perſide, veſcum in Aegypto, ſuperius diximus.

[Cluſ. H. P. l. 1. c. 2.] II. Secundum *Recentiores Perſea* Perſis *Sepha*, arbor eſt rariſſima. Cluſius ſolo regno Valentino unicam vidit, in monaſterio D. Virginis, cui nomen a JESV, ex America, ut ferebatur, delatam. Piro ſimilis eſt. *Materies* robuſta, nigra, loti modo. *Folia* lauri latifoliae, ſuperne virentia, cinerei infra coloris, perpetuo virentia, quae ab odore et ſapore commendantur. *Flos* lauri fere, racematim compactus, pallidus *ἑξάφυλλος*. *Fructus* pruni primo, mox piri figura, niger, cui nucleus cordis effigie, guſtu caſtaneae aut amygdalae. Hiſpani *Mamay* vocant. [Strabo Geogr. l. 17.] Veteres, dum *immaturus*, herbidum, poſtquam ad [Plin. H. N. l. 15. c. 13.] maturitatem pervenit, myxis rubentibus, ſi haec rubeſcerent, ſimilem faciunt. Caro vehementer dulcis, concoctu facilis, et innocua etiam largiorem mandentibus. *Maturatur* Eteſiarum afflatu: et quandoque *κρανακόλαπτα* continet. Venenatam in Perſide fuiſſe, translata in Aegyptum tempore Cambyſis arbore, terra mitigata, evaſiſſe veſcam, quod Columella magno erro- [Columella R. R. l. 10.] re Perſicae adſcribit, proditum olim. Vnde eandem cum Ariſtotelis *Beleni*co credidere quidam. [De plant. l. 1. c. 7.] Ex Perſide *prodiiſſe* diximus: nec extra Orientem vult naſci. Fuiſſe et apud Aethiopes Strabo teſtis. [Strabo l. c.] Maxime tamen in Aegypto ſolo, circa agrum [Plin. H. N. l. 15. c. 13.] Thebanum, ubi a Perſeo Memphi ſata eſt, delectari videtur. Nam et [Theoph. H. P. l. 4. c. 7. Theophr. Cauſ. l. 2. c. 4.] Theophraſtus inter eas ponit, quae extra Aegyptum peregrinari nequeunt, ita ut in Rhodo *procedente quidem tempore fructificare, ſed parciſſime, nec alibi quam in Aegypto, uberem et dulcem fructum ferre* dicat: et Plinius, [Plin. l. c.] ſero et cum difficultate tranſiiſſe, ut quae in Rhodo nihil ferant, quod primum earum fuerat hoſpitium, ſcribit: et Gale- [Galen. κατὰ τόπυς l. 2.] nus, *in Alexandria ſola, ac in nulla alia, quae ſub Romanorum poteſtate, regione ſe vidiſſe*, teſtatur. Ex *materie ſimulacra*, lectuli, menſae, et ſimilia fiebant. [Plin. l. c.] Alexander illa coronari in Aegypto victores inſtituit, in honorem atavi ſui. *Folia arida, trita* et inſperſa, haemorrhagiam ſiſtunt.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

De Pruno.

TAB. XXIX. XXX.

Et de *arboris* et de *fructus* hic agendum generibus, ſecundum *Veteres* et *Recentiores*.

I. *Arborem Veteres* in *urbanam* et *ſilveſtrem* diſpeſcunt.

Theop. H. P. l. 1. c. 17. 7.

I. Prunus urbana eadem eſt cum ſativa recentiorum. Velociter creſcit, et inter felices reponitur. *Folium* ponunt arbuti ſimile: *florem* foliatum, ſupra fructum inſidentem. Tempore Catonis non fuit Romae: poſt ejus aetatem ex Aſia delata eſt. *Fructum* in Coronis locum habuiſſe, et victoriae indicium fuiſſe, certum eſt. Unde ςέφανος κυλίςος.

Athen. Dipn. l. 2.

Theophr. H. P. l. 3. c. 7. Plin. H. N. l. 15. c. 13. Theophr. H. P. l. 9. c. 1. Dioſco. M. M. l. 1. c. 174.

II. Prunus ſilveſtris, Theophraſto *Spodia*, Virgilio *Spinus* dicitur. *Radice* eſt numeroſa. *Fructus* ubique naſcitur. *Gummi*, quod fundit, lacrymae modo gignitur, et agglutinandi vim habet, calculosque comminuit.

II. *Fructus* differentiae 1. *a colore*, 2. *ſimilitudine*, *et* 3. *patria* apud eosdem ſumuntur.

I. A colore ſumſere nomen: 1. *Verſicoloria*, 2. *Nigra*. 3. *Candicantia*, quae duplicia, *hordearia* nempe, a comitatu frugis ejus ita dicta: et *aſinina*, ſeriora majoraque a vilitate ita appellata. 4. *Cerina*, quae Ovidius generoſa facit. 5. *Purpurea*. 6. *Onychina*, quae circa meſſem vel paulo poſt matureſcunt.

Meta. l. 13. Columella R. R. l. 12. c. 2. Galen. de alim. facul. l. 2. c. 31. Plin. l. c. Galen. l. c.

III. Patriae nomina debent, 1. *Damaſcena*, quae omnium praeſtantiſſima. In Italia Plinii tempore naſcebantur; grandiore quanquam ligno et exiliore carne, nec unquam in rugas ſiccata; quia ſui ſoles defuere. 2. *Iberica*, ſeu Hiſpanica, quae Damaſcenis dulciora, et nihil adſtrictionis prae ſe ferunt: imo alvum magis dejiciunt.

II. *Recentioribus* Prunus arbor eſt triplex. 1. *Sativa*. 2. *Myrobalanus dicta*. 3. *Silveſtris*.

Cordus in Dioſcorid.

I. Prunus ſativa mediocris eſt altitudinis; *radicibus* διαπιπολαίοις, *caudice* ſubrecta. *Cortice* leviuſculo, multis ramis brachiato. *Folium* gerit ex oblongo fere rotundum, per oras minutim ſerratum, longo pediculo dependens; *florem* album foliatum, quem vere racematim ante folium edit; *fructum* optime notum, qui menſe Auguſto et Septembri matureſcit, et *Prunum* vocatur. Ovi magnitudine vidit Scaliger. *Gignitur* in omnibus cogniti orbis partibus, vineis, hortis, viridariis. *Vſum* quod ſpectat: ex *ligno* rubro fiunt manubria cultellorum: decoquitur a quibusdam in lixivio. *Fructus* alvum ſolvunt, ſi cum foliis ſenae et paſſulis decoquantur, ita ut pruna duodecim, paſſularum uncia una, ſeu foliorum ſenae drachma una et dimidia ſumatur. Armenii perforato caudice ſcammonium injiciunt: foramen argilla clauditur: ſic magis ſolutiva evadunt. Talia quoque habebis, ſi in viridem ſambuci corticem inſeveris; ſed facile corrumpuntur.

l. 1. c. 175. Porta Villae l. 5. c. 21. Dod. Pem. 6. l. 3. 14. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 137. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 44. Stapel. ad Theoph. H. l. 4. c. 3. Camer. Epit. p. 163. Scaliger. in Theophr. Cauſ. l. 2. c. 21.

II. Prunus Myrobalanus, (*abſque ratione*) *cognominata*, in Eyſtettenſi horto *Prunus Myrobalanus rotundus* dicitur. Facile adoleſcit, et quia rami ſubinde in alios dividuntur, opacam fundit umbram. *Caudex* eſt laevis, et tenerrimo cortice veſtitur. *Folia* ipſi inter prunum et ceraſum media. *Fructus*, cujus annis alternis feraciſſima eſt, rotundus, per initia viret, cum matureſcere incipit, rubet, ſub finem Julii ex purpura nigro commiſcetur. Nondum vulgaris tempore Cluſii erat. Qui Biturigibus Gallorum, Myrobalanorum Chebulorum nomine oſtendebatur, huic perſimilem fuiſſe, ex folio inde delato colligit.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 29.

III. Prunus ſilveſtris frutex eſt humilis, ſativa pruno minor. *Rami* ei tenues, duri, ſpinoſi, *folia* ſativae anguſtiora, ſpinoſiora. *Flores* albi, quinquefolii, numeroſi, cum tenuiſſimis in medio capillis, qui

Fuchs. H. P. p. 152. Dod. Pem. 6. l. 1. c. 14. Tabern. l. 3. ſ. 3. c. 45.

Prunus. Camer. Epit. p. 165. Stapel. ad Theophr. p. 319. Tragus p. 3. c. 37. Matth. l. c. Cordus ad Dioſc. l. c.

vere prodeunt. His defloreſcentibus, *fructus*, ſi imber cecidit, in oblongum et inane corpus abit, quod *Turcam* Itali vocant: ſi ſerenum coelum, coeruleus, viridi intus pulpa, oſſiculo parvo, autumno colligitur. Tragus *praecocium* meminit, qui menſe Auguſto maturantur. Vnde *Haberſchleben* nomen. *Naſcitur* ubique, in dumetis, ſepibus et ſilvis. De *uſu* nota. *Radices*, ablato nigro cortice, in vino decoctas, ſingulare eſſe contra dentium dolorem remedium. *Florum* aquam pleuriticis vehementer prodeſſe; inprimis, ſi recentes vino per noctem macerati fuerint. Syrupum laxare, tuſſim lenire, et renum ſaburram auferre. *Fructus* ſuccedit, cui *Acaciae Germaniae* nomen. Ipſe immaturus vinum turbidum injectus, intra dies decem reſtituit. Maturi et contuſi pillulae in furno ſiccatae, vino inditae, fluxibus medentur. *Muſcus*, qui cinericii coloris, interdum in antiquis fruticibus invenitur, contra herniam vehementer laudatur. Quidam cum lumbricis et ſale armoniaco vitro incluſum, paſta panis obducunt, et fornaci includunt; ſic liquorem conſequuntur, qui cavo denti affricatus, eundem decidere facit.

II. Prunorum genera apud eosdem ſunt varia, quae 1. *a colore*, 2. *a tempore maturationis*, et 3. *a forma* mutuati ſunt.

I. A colore ſumſere nomen: 1. *Atrocoerulea*. 2. *Coerulea*. 3. *Cerea*. 4. *Nigra*. 5. *Rubra*. 6. *Flava*. 7. *E viridi flaveſcentia*. 8. *Alba*. 9. *Ex flavo rufeſcentia*.

Bello. Obſ. l. 2. c. 91. Porta Villae l. 5. c. 21. Stapel ad Theophr. p. 318.

1. *Pruna atrocoerulea*, Theocrito *Brabyla*, aliis *Damaſcena* dicuntur: ſunt 1. *parva*, quae nucleum non multo ceraſis majorem gerunt; noſtris *Damaſcenula* dicta. Cute ſunt nigra, carne ſuavi, crocea, rotundo intus ligno, in cacuminibus turbinato, exili nucleo. 2. *Magna*, Schwenckfeldio Pruna *Pannonica* et *Brunenſia*. Palma prima datur Damaſcenis, quae ex Syria ſicca Venetias adferuntur, et nucleo ſunt longo et pleno: ſecunda Pannonicis et Tranſilvanis. Eleganter purgantia reddes, ſi Roſenbergii ductum ſecutus fueris. Adjunge his *ſubacida magna*, quae forte Geſnero Hungarica praeſtantiſſima.

Roſae nobilis p. 118.

Bauh. H. P. T. 1. l. 1. c. 11. p. 185.

2. *Pruna coerulea*, Tragus *Prunodactyla* a longitudine digiti vocat. Purpurea ſunt Ruellio, ſuavi carne, ovata, pomi ſpecie, inſitionis mangonio nuſquam non naſcentia; nucleo oblongo, aliquantum incurvo, quae etiam condita Veſontio, ubi dactyli vocantur, Baſileam adferuntur. Adfinia hiſce *Noberdiana* atque *Juliana*, quae aliquanto ſeriora, coeruleo colore, cumulatim in parente, intorto ſurculo pendent, dum paſſa contrahantur in rugas.

Bauh. l. c.

3. *Pruna cerea*, quae aliis *cereola* et *amygdalina*, ex candido in luteum palleſcunt. *Duplicia* ſunt, *praecocia* et *ſerotina*. *Illorum* arbori *cortex* ſcabrior; *folia* acutiora: *fructus* copioſiore foetu parentem enecat. Pruna aliquando ovi anſerini magnitudine, juxta pediculum in longitudinem extenuantur, et putredini ſunt promta. *Serotina*, quinque fere, ceu a botro dependent, minora, ſubdulcia, et ſub finem Octobris colliguntur.

Ruell. H. P. l. 1. c. 121.

4. *Pruna nigra*, aliis *Iberica*, *Hiſpanica*, *Pertigona*, *Catalonica*, et *Pernicona* audiunt. Succi ſunt dilutioris, durioris carnis, ſed guſtu ſuavi. Ea parte, qua ſolum ſpectant, purpureo nitent colore, adverſa parte candicant; preſſa digitis internum os dimittunt. Ex Iberia primum ſunt adducta. Circa oppidum S. Antonii in Vaſconia tanta copia creſcunt, ut quaeſtus ſummam centum millium coronatorum excedere dicatur. Addit his Caeſalpinus *Maſſiniana*, quae grandiora. Eſt et *aliud Hiſpaniarum genus*, colore gramineo, ingrato, ſucco melleo, calloſum, oblongum, cui os intus compreſſum, acutumque.

Quercet. Diaet. p. 325

5. *Pruna rubra*, aliis *aſinina*, et a vilitate *pedicularia*, majuſcula ſunt, rotunda, mollia, acida, ſuum pabulum. Caeſalpinus *Gubia*, quae inguſtabilia addit.

6. De

6. De *reliquis* pauca occurrunt. 1. *Flava* ſunt mali magnitudine, rotunda, dulcia. 2. *Ex viridi flaveſcentia*, ſunt parva et ſerotina, forte Camerarii *Verdacia et Graeca.* 3. *Alba* Cluſio *Galatenſia et Perana*, ſunt oblongiuſcula et acida. 4. *Ex flavo rufeſcentia*, ſeu *Pruna de Brignoles* ſunt nucleo parvo, ſaporis mixti gratiſſimi. Enucleata et exſiccata ex Gallis adferuntur.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 3.

Quercet. Diaet et. l. 3. c. 3. p. 538. Geſner. in Horto.

II. A tempore maturationis ſunt: 1. *Auguſtana*, Caeſalpino *Albanula*, quae minora et auſtera. 2. *Avenaria*, quae praecocia, parva et verſicoloria. Tempore meſſis avenaceae maturantur.

Porta Villae l. 5. c. 21.

III. A forma ſunt *amygdalina* Plinii, de quibus ſupra. Apud Portam occurrunt: 1. *Pruna d'appendere.* 2. *Cogliopecore.* 3. *Pappacode*, et 4. *Caſcavaglie.* 1. *Pruna d'appendere*, ſunt violacea, dura, calloſa, eſui inepta, niſi laquearibus appenſa per hyemem cicurentur. 2. *Cogliopecore* omnia pruna magnitudine ſuperant, flaventia, inſipida, et quae hircorum teſticulos imitantur. 3. *Pappacode* magna ſunt, flaventia, et cum meſſe maturantur. 4. *Caſcavaglie*, adeo parva, ut vix ſilveſtrium prunorum magnitudinem ſuperent, rotunda, nigra, alba. Ad Calendas Januarias a matre dependent. Apud Stapelium *Nana* et *Decumana* occurrunt.

EXOTICA.

TAB. XXX. Ex Exoticis ad Prunum refero *viginti et quinque* arbores et *ſex* fructus. Arbores ſunt: 1. *Ogegha Congianorum.* 2. *Hivourahe ſeu Ibirace Braſilianorum.* 3. *Puchaminifera Virginiae.* 4. *Ergen Afrorum.* 5. *Zaccon Caſtoris.* 6. *Jangomifera Indorum.* 7. *Laccifera.* 8. *Alloagifera Perſarum.* 9. *Pruno ſilveſtri affinis Canadenſis.* 10. *Copeja Americanorum.* 11. *Mangua Maragnenſium.* 12. *Arbores decem eorundem.* 13. *Macaxocotl Indorum.* 14. *Acaja* ſeu *Ibametara.* 15. *Iva-Vmbu.* 16. *Guajeru*, quibus 17. addi poteſt *Pitoma et* 18. *Maruuru.* Fructus inferius recenſebo.

1. *De Ogegha Congianorum* nihil plane occurrit, niſi quod *fructum* luteum pruno ſimilem, eſu ſuavem, odore delicatum, ut Pigafetta prodidit, proferat. Solent has arbores Congiani denſo ordine plantare; ubi adolevere, vallorum vicem praeſtant.

Pigafetta in deſcript. Congi.

2. *Hivourahe* ſeu *Hyvourahe* et *Ibirace*, arbor eſt procera, *cortice* ſemidigitalis craſſitudinis, externa parte argenteo, interna ſubrubro, et cum recens a ligno detrahitur, *lacteum humorem* reſudante, guſtu ſalis, ſed ad glycyrrhizae ſaporem accedente; *folio* lauri aemulo; *fructum* fert pruno mediocris magnitudinis aequalem, auri puriſſimi colore, qui *nucleum* exiguum, ſed ſuavem admodum tenellumque, aegris valide expetitum, continet. Alternis quindecim annis ſolummodo fructiferam eſſe produnt. Putatur eſſe *Guajaci* ſpecies, et cortex mira facultate contra luem veneream praeditus. Avulſus recens liquore albicante tegitur, cujus colorem mox perdit, paulatimque decreſcit, et cortice ſimul exſiccato, in dulcem ipſius ſubſtantiam abit. Moderate calidus eſt, et tenuium partium. Rationem utendi Cluſius ex Theveto deſcribit. *Pugillus* ex ovo ſorbili vel juſculo, bronchias pulmonis aperit, et ceſſantem urinam educit. *Succus lacteus* recens tineae capitis et ſcabiei opitulatur.

Thevet. ſing. c. 50. Lerius deſcript. Braſil. c. 12. De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 9. Cluſius ad Mon. c. 20. Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 20.

3. *Puchaminifera Virginiae*, in Palmae altitudinem adoleſcit, et fructum fert meſpilo quidem non abſimilem, primo viridem, deinde flavum, ubi maturuerit, ſubrubicundum: qui tamen inter pruna computatur. *Immaturus* auſterior eſt, et ſi maſticetur, os cum exquiſito dolore adſtringit; *maturus* gratiſſimi eſt ſaporis, et omnino praecocibus ſimilis. Incolae *Puchamias* vocant. Sunt et aliae hic Prunorum ſpecies, quae rubra atque alba pruna ferunt, arbutis ſimiles.

De Laet Ind. Occid. l. 3. c. 15.

4. *Ergen*

Prunus. Ind. Orient. p. 1. in praef.

4. *Ergen Afrorum* foliis eſt myrti, fructu pruni cerei, oſſe amygdali magnitudine, lineis binis diſtincto.

Caſtor in Hiſt. Plant.

5. *Zaccon Caſtoris*, nomen ſortita eſt, quod in planitie Hierichuntis non longe ab aedibus Zachaei creſcat. *Folio* eſt anguſto, ſpinoſo.

Garzias H. Ar. l. 2. c. 5. Acoſta H. Aro. c. 50. Bont. Med. Indor. p. 52.

6. *Jangomifera Indorum*, arbor eſt plane *ſpinoſa*, in ceraſi vel pruni altitudinem aſſurgens, *foliis* pruni, *floribus* candidis, *fructu* ſorbo ſimili, ubi maturuit, loco nuclei granulis turgente, guſtu Prunorum adſtringente et acerbo. Cum primum emergit ſtrobilo ſimilis eſt. Vocatur incolis *Jamgonas*, ut Garzias habet, *Jangomas*, ut Acoſta. *Naſcitur* ſponte in agris, ſilvis, et hortis Baſſaim Chaul et Batecala. *Accepi a fide dignis viris*, inquit Garzias, *optimam ſerendi rationem eſſe, ſi fructus, poſtquam eum ederit certa quaedam avis, excretus, una cum excremento ſeratur. Facilius enim hac ratione emergit, citiusque fructifera fit arbor.* Fit ex fructu in India ſyrupus, non minus quam ſuccus acaciae veteribus decantatus, utilis. Melius ad ſorbum referas.

Idem c. 54.

Garzias H. Ar. l. 1. c. 8. Acoſta H. Arom. c. 3.

7. *Laccifera* eſt arbor *foliis* pruni, ſaepe nucis juglandis magnitudinem ſuperans. *Lacciferam* ideo voco, quod in ejus ſurculis et minoribus ramis, formicae alatae Laccam conficiant, de qua, Deo volente, in libro de ſuccis agemus.

De Laet Deſcript. Perſ. p. 134.

8. *De Alloagifera Perſarum*, hoc duntaxat occurrit, ferre fructum inſtar pruni, qui viridis comeditur, et in magno eſt apud Perſas pretio.

Bauhin. Phytop. l. 11. ſ. 6. p. 521.

9. *Pruno ſilveſtri affinis Canadenſis*, frutex eſt ſeſquicubitalis, caule lignoſo, rotundo, atro rubente *cortice* veſtito, in ramulos brachiato: *folia* habet Rutae Hypericoidi ſimilia: *flores* pruni ſilveſtris floribus ſimiles, ſed multo minores, copioſos, candidos, pediculis oblongis, uncialibus et capilli modo tenuibus, caliculis virentibus ſuſtentati, inſidentes; in quorum medio filamenta plura exigua et tenuiſſima: flos nullo fructu ſuccedente, Lutetiae in horto Robini decidit: quem *Hypericum fruteſcens* nominat, et e Canada allatum aſſerit.

10. *Copeja Americanorum* habet *folium* ſpithamae latitudine, rotundum, membrana duplicata craſſius: *fructum* ſimilem pruno, parvum, idoneum palato et ſtomacho. Legitur ex ea *pix* ut e pino. Aliqui putarunt, ſtillicidio colligi, combuſtione hujus ligni. Martyr Chaldaeis pro charta in uſu fuiſſe ſcribit. Sane utraque *folii* facies literas, uti charta noſtra, ſuſcipit. Membrana duplicata craſſius eſt, tenax mirum in modum, dum eſt recens: literas oſtendit albas in ſuo viridi: quando ſiccatur, veluti tabella lignea candeſcit, dureſcitque, ſed caracteres flaveſcunt. Minime autem corrumpitur, nec, ſi madefiat, notas dimittit unquam, niſi comburatur.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 14. c. 85.

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11.

11. *Mangua Maragnanenſium* fructum fert prunis non abſimilem, ſed paulo majorem et exoſſem, ſuavem atque optimi ſaporis. De Laet eandem cum *Mangaba* ponit. Haec autem *materie* eſt duriſſima ferri inſtar, *foliis* ſemper virentibus, noſtrae ſalicis aemulis. Latet ſub ea culicum quoddam genus, acerrime pungens, quod nonniſi fumo, vel ſi fimo corpus oblinas, repellitur.

Ibid.

12. *Arbores decem Inſulae Maragnanae* ſunt iſtae. 1. *Pitom*, quae mole, frondibus et fructibus pruno ſimilis, ſed fructibus ſuavior eſt. 2. *Avenonbovih Acoju*, quae pomo valde ſimilis, ſed *fructu* prunorum magis aemulo, niſi quod crocei ſint coloris, ſuaviori ſapore; *oſſiculo* perexiguo. 3. *Vachica* floribus flavis, *fructu* proxime ad prunum accedente, lutei coloris, *nucleo candido* et ſuavi. 4. *Caxoveen*, quae parum differt a praecedentibus. 5. *Marikai-ene*, quae ab iſta non abludit. 6. *Morecii*, cujus fructus acrioris eſt ſaporis, et quae arenoſum littus amat. 7. *Ovagiron*, quae ultra fruticis modum non adoleſcit; *fructum* fert inſtar majoris pruni, rubri coloris. Vt plurimum in arenis ad littus naſcitur. 8. *Vva-ovaſ-*

Ibidem.

ſara,

ſara, quae arbor ingens, frondibus piri, floribus candidis. Fert *fru-ctum Pacoury*, *de qua ſub* Pomo vulgari, non abſimilem, cute flava, dulcis ſaporis, oſſe interius ad Perſi-corum modum facto, nucleo amy-gdalis paulo majore, et ejusdem ſa-poris. 9. *Copovich-ajup*, quae pru-ni arboris mole eſt, frondibus caſta-neae, floribus candidis et luteo co-lore mixtis; *fructum* fert inſtar mi-noris pomi, flavum, oſſiculo intus exiguo, nucleo eduli. 10. *Jaracanda*, quae pruno arbori admodum ſimi-lis, ſed *foliis* latioribus, flore can-dido. Fert *fructum* duorum pu-gnorum magnitudine, et, ubi co-ctus fuerit, edulem. Pulmentum, quod ex eo paratur, ſtomacho gra-tum eſt, et *Manigoy* a barbaris di-citur.

Nieremb. H. N. Exo. l. 14. c. 6. p. 318. 13. *Macaxocotlifera* in parem cum noſtris prunis attollitur magnitudi-nem, ſimili etiam conſtat materia. *Radices* et *folia* ſibi reſpondent. *Fru-ctus* Macaxocotl, ſeu *pomum cervi-num* dicitur. Commune eſt omni-bus *fructum* adhaereſcentem ſtipiti-bus ramisque, priusquam folia proferre, quod paucis admodum arboribus evenire ſolet. E foliis ſalſamenta conditamentave acida concinnari; emollire alvum; non admodum ſuave aut ſalubre prae-ſtare alimentum; atque earundem arborum cineris ope puellarum fla-veſcere capillos. In quintuplici ve-ro haec poma differentia. 1. *Cacaxo-cotl* dicta, quae rubra ſunt et in longam protracta formam, nucum juglandium mediocrium magnitudi-ne, *oſſibus* magnis, firmis, extra et intra lentis, ſtriatis, et dactylorum forma; *callo* modico mollique et ſucco manente intus luteo, quale eſt ipſum os. In cibi haec uſum veniunt, et a multis ſagacioris pala-ti, ſed quibus diutius conſueta ſunt, noſtratibus praeferuntur. Alvum emolliunt, et dulci acidoque ſapore ſunt grata. 2. *Atoyaxacotl*, quae longe minora, colore luteo, orbi-culari forma, odore praeſtantiore, minore nucleo rotundoque et guſtu jucundiore. 3. *Coztiexocotl*, ut Mexicani vocant, quae a multis in Prunus. myrobalanorum referuntur genera. Pallidiora ſunt, majora, maculis perſperſa, gratiorisque calli. 4. *Atoyaxocotl chichiltic*, minima omnium, coloris coccinei, ſed quae ſuavitate odoris reliqua vincunt. 5. *Chichioalxocotl*, hoc eſt, *ſudore manantia*, nucum juglandium ma-gnitudine, colore paſſeo, uberiore quam reliqua callo, et minore nu-cleo. *Naſcuntur* in calidis quibus-que locis, campeſtribus, hortenſi-bus, et humectis. *Corticum* arbo-rum decocti jus, ſcabiem ac cru-rum tumorem curat; pulvis vero, ut qui frigida ſiccaque et adſtrin-genti natura conſtat, ulceribus me-detur. Poterat et *Sycomoris* ſub-jici.

14. *Acaja* ſeu *Ibametara* arbor Piſo de ſimpl. Bra-ſil. facult. l. 4. c. 16. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 16. eſt procera et frondoſa, *ligno* rufo et laevi: *foliis* juglandis, quae me-dia aeſtate deponit, et novis ante hyemem induitur. *Floſculos*, qui in magno racemo congeſti, copioſi, et ex albo ſubflaveſcentes, excipiunt; *pruna* flava, noſtratium figura et magnitudine, paucae, ſed ſucculen-tae carnis, quae *lapidem* ex filamen-tis lignoſis contextum, dentibus ce-dentem, et nucleo flaveſcente gra-vidum continent. *Maturatur* hy-bernis menſibus, media aeſtate flo-ret, et tunica tenaci veſtitur. Ex *ligno* opercula ad obturandas lage-nas fiunt. *Ramus* baculi modo ter-rae infixus, radices agit, et arbo-rem adoleſcit. *Gemmae* in acetariis, febricitantibus proſunt. *Folia*, quia egregie acida, ſitim levant et appe-titum acuunt. Arbor peculiare hoc habet, quod in ea volucres pi-cae magnitudinis, nigris et aureis plumis veſtitae, pendulos nidos conſtruant.

15. *Iva-Vmbu* a longe proſpicien- Piſ. ib. c. 30. Marcgrav. Ibid. c. 8. ti citrus vel limonia apparet. *Ra-dix* in diverſa craſſa, et ponderoſae molis tubera luxuriat, cui cucurbi-tae ſimilis medulla, quae manduca-ta in aquoſum ſuccum reſolvitur. *Trunco* fere eſt nullo. *Rami* tor-tuoſi armantur ſpinis. *Folia* oblon-ga, laete virentia, mollia, acida.

Prunus. *Flos* quinquefolius albicat. *Fructum* fert pruni noſtratis magnitudine et figura, ſed carne duriore et pauca, ex albo flaveſcentem, ſaporis boni et ſubacidiuſculi, cui ſapor amygdalarum amararum immixtus. Intus *lapis* magnus, ut in fructu Acajae, (figura baccae lauri, ponit Marcgravius) durus, ſed qui facile dentibus frangitur: qui nucleum avellanae mediocris figura, magnitudine, ſubſtantia et ſapore amygdalis dulcibus ſimilem continet. Piſo *maturum* (matureſcit autem Januario, et Februario ſponte decidit) ſaporis eſſe ex acido dulcis, ſcribit: *immaturum* ſtuporem dentibus inferre. *Vnicam tantum*, inquit idem, *ex hoc arborum genere in habitata Braſiliae parte hactenus conſpicere licuit; diſſitae autem ſilvae inter Guoyanam et Paraibam fluvios, iis luxuriant.* Marcgravius *duas* eſſe *ſpecies* putat: at video et deſcriptiones et icones convenire.

Marcgrav. Ib. l. 2, c. 14. 16. *Guajeru* frutex arboreſcens. *Cortex* eſt brunnus: *folia* ſolida, ſubrotunda, ſplendentia, nervoſa: *flores* in umbellis quinquefolii, pallide albi: *fructus* ex albo, quando maturuit, nigricans, cui *caro* alba, dulcis; lapis inſtar pruni cum nucleo. *Naſcitur* paſſim in ſilvis aridis et maritimis.

Ib. l. 3. c. 18. 17. *Pitoma* arbor grandis et ramoſa; *folia* auris aſininae figurae, laete viridia, quorum alia tres, quatuor, quinque quaedam ſex, ſeptem, imo octo digitorum longa ſunt. Ad eorum exortum duo *ramuli* quatuor digitorum longitudine ſpicae modo in totum numeroſis veſtiuntur floſculis, colore melino, cum pauxillo rubro mixtis, quorum quilibet in quatuor crenas ſecatur, e medio novem ſtamina crocea cum apicibus rubicundis prodeunt. *Fructus* ellypticae figurae, umbilico inſtar puncti eminente, qui cortice carneo ſed fragili et pulpa albicante, gelu in patina conſiſtentiae, acida conſtat, cui in medio nucleus ellypticae figurae, incarnati coloris, ſubſtantiae albicantis, et facile in duas partes diviſibilis, amarus et adſtringens.

18. *Maruura*, ſubfrutex eſt in ſemipedalem aut etiam pedalem altitudinem excreſcens, et *folia* gerens ſimilia ſalignis, directe ſibi oppoſita, et unum in extremitate. *Fructum* autem magnitudine et figura pruni, flavum et dulcem quidem, ſed minime edulem. Ib. l. 2. c. 8.

19. *Fructus*, qui huc referri poſſunt ſunt ſex, quorum unus eſt *Chinenſis*, *duo* Guajanenſes, *duo Guinenſes*, *alſes*, *ultimus* Prunum inſanum. 1. Fructus *Chinenſis* eſt pruno ſimilis, et dicitur Lechyas. 2. *Alter* eſt ovalis formae, binas uncias longus, *corio* denſo, fibroſo, cineracei ex fuſco coloris. *Putamen* craſſum, durum nigricans. *Nucleus* orbicularis et itidem durus. 3. *Tertius* paulo longior, et magis inaequalis, et potius nucleus quam fructus, cortice ſpadicei coloris, pulpa alba nec ſaporis ingrati. 4. *Quartus* pruni magnitudine et forma. *Corpore* quaſi fungoſo, foris rugoſo, intra cavo; cui pulpa in globum convoluta, albicans, friabilis, inſipida, tenellis ſeminibus ſcatens. 5. *Quintus* putamine cutaceo intus inſtar involucri nucis *Fauſel* fibroſo, ſuprema parte mucronata, inferna duplicato calice munita. *Nux* intus nigra, valde rugoſa, dura. 6. *Sextus prunum inſanum*, vel potius *nux inſana*. Eſt formae orbicularis, *putamine* firmo, extra ſubfuſco, intus ſpadiceo. *Oſſiculum* in eo membranaceum, nigra quadam pulpa tectum, pruno ſilveſtri nec forma, nec magnitudine abſimile, infima et ſeſſili parte, quae petiolo reſpondet, alba macula ſatis ampla inſignitum, ſub quo *nucleus* cineracei coloris duriuſculus latet: ipſa *nux* brevi craſſiuſculoque petiolo praedita eſt, quam maxima ex parte ſingularem, interdum autem geminam ſimul conjunctam naſci dicunt, in arbore ceraſi magnitudinem aequante, cui folia longa et anguſta, mali perſicae foliis non diſſimilia. Appellationem ab effectu traxit. Qui enim eo veſcuntur, in capitis

Ind. Orient. p. 2. c. 25. Cluſ. Exot. l. 2. c. 6. Cluſ. l. c. Ibid. c. 23. Ibid. c. 26. Bauh. H. P. l. 3. c. 65.

capitis vertiginem et deliria incidunt, quae ad triginta ſex horas aliquando durant, et per ſomnum evaneſcunt. *Lepidam hiſtoriam* apud Cluſium vide. Affinis huic in ſinu S. Auguſtini pruni facie fructus *Manſamillias* dictus. Periculum ab eo et ramis, qui ſucci pleni, viſui.

Prunus. Purcheſ. Naviga. T. 1. l. 4. c. 4. ſ. 1. p. 415.

ARTICVLVS V.

Arbor Myrobal.

De Arbore Myrobalanifera:

TAB. XXXI.

Arbor, quae Myrobalanos profert, *ſilveſtris* eſt et ſponte in Syria et Aegypto naſcens, pruni magnitudine. Fructus ejus vetuſtiſſimis Graecis ignotos fuiſſe, nec vel pro *Phoenicobalanis* Tralliani, vel pro *Chryſobalano* Galeni, cenſeri poſſe, certum eſt. Illae enim ex poſca potae vomitum faciebant; hae nullum provocant. *Chryſobalanus* vero *Galeni*, ab Aſclepiade ad ſingultum, affectionem colicam, et ventriculi ardores, commendatur, et digerere ac roborare Indicae nardi modo dicitur, quod illis, quae frigidam ſubſtantiam ſortita ſunt, competere non poteſt, et melius nuci myriſticae adſcribitur. Eſt autem ſextuplex. 1. *Salicisfolio.* 2. *Sorbifolio.* 3. *Perſicifolio.* 4. *Foliis minutim inciſis.* 5. *Folio lauri.* 6. *Javanica.*

Tralli. l. 8. c. 8. et 13. Galen. de comp. Me. l. 8. c. 3. et l. 9. c. 4.

I. *Myrobalanifera ſalicis folio*, profert *Myrobalanos Indos* dictos, quibus apud Actuarium et Meſuen *Nigrarum*, apud Cluſium, *Indarum, Damaſoniarum*, apud Arabes *Aſuar*, apud Indos, ut Linſchottanus prodit, *Reſonvalle* nomen inditum eſt. Octogoni ſunt fructus et incertae magnitudinis, *forma* olivae, utrinque turbinata; *color* e viridi fuſcus et pallens; *caro* ſolida, compacta, gravis, dum confringitur, ſplendens, fuſca aut nigra; aliquantulum ſubdulcis, adſtringens: loco *nuclei* quoddam cavitatis rudimentum. Falſo ſola immaturitate a Citrinis et Chebulis diſtingui putat Cordus. *Eligito* neque minimas, neque maximas, ſed mediocres, longitudine uncia paulo breviores, aut ad ſummum unciales, pondere triobolares aut 2 ſcrupulorum, nonnunquam excedentes, ſimulque denſas, ſolidas, intus nigerrimas, et ſplendentes: foris autem in citrino et fuſco colore, ſi abluantur, vireſcentes. Minus *rugoſae*, nulloque aut admodum exili, et compreſſo cavitatis rudimento, inanes. Quia villis ventriculi adhaerere ſolent, merguntur oleo; vel in pulverem tritae, ſero lactis caprilli. Dantur a dr. II. ad IV.

Linſch. p. 3. Ind. Orien. c. 31. Cordus H. P. l. 4. c. 40. Matthiol. ad Dioſco. l. 4. c. 144. Lobel. Obſ. p. 600. Adv. p. 439. Garz. Hiſt. Arom. l. 1. c. 27. Cluſ. in notis ad Garz. Lonicer. H. P. c. 106. Taber. l. 3. p. 641. Stapel. ad Theophr. p. 300. et ſq.

II. *Myrobalanifera ſorbi folio* profert *Myrobalanos citrinas* dictas, que Arabibus *Azafar*, Indis *Aram*, Medicis antiquis dicuntur. Longitudine ſunt ſeſquiunciali, craſſitudine media et tumente parte digitali, quinque angulis per longitudinem tranſeuntibus. *Cortex* eſt citrinus; *caro* ex citrino rufa; *ſemen* lignoſum, candidum, anguloſum, valde durum. *Nucleus* pini nuclei inſtar ſapit. *Caro* guſtu Indae reſpondet. *Probatiſſimae* ſunt majores, maxime citrinae, minus rugoſae, denſae, craſſae, et in fracturis ſplendente ſubrufaque carne, minorique ſemine praegnantes, et pondere duas drachmas et ſcrupulum aequantes. Hae maxime bilis fervorem reprimunt, eandemque peculiariter expurgant. Cute ad oculorum collyria fricata, cum uvae acerbae, roſarum aut foeniculi aqua, ſucco, lacrymas ſiccant, defluxionesque cohibent. Syrupum ex iis ad fluxus alvi, vide apud Freytagium.

Cord p. 197

Auror. Medic. c. 17.

III. *Myrobalanifera perſicifolio*, ſpecioſa eſt magnitudine; *cortice* laevi et pallidulo; *materia* caudicis albicante, nec inodora. *Rami* denſi, proceri, flexibiles, et in latera potius ſparſi, quam in directum exeuntes. Spinis armantur longis, peracutis, et perennantibus. *Folia* bina petiolo inſident a preſſula rotundi-

Vesling. ad Alpin. p. 61.

Arbor Myrobal. tunditate minus acuminata, craſſitudine mediocri. Profert myrobalanos *Chebulas* dictos, quae Arabibus *Quebolia* et *Quebulgi*, Cluſio *Cepolia*, Matthiolo *Chepulae*, Indis *Areſtam*. Citrinis *figura*, carneo *ſemine*, et *nucleo* per omnia reſpondent, niſi quod ſint majores, molliori, craſſiori ac minus fragili carne praeditae, colore tam foris quam intus nigro. Citrinis aut Indis guſtu ſimiles. *Naſcuntur* in Biſnager, Guzarate, Decan et Bengala. *Eligi* debent maximae, ponderoſiſſimae, fundum petentes, foris cum abluuntur, in citrino, puniceoque colore nigrae, carnem craſſiorem, nigriorem, lentam, mollem, et fractu ob ſucci copiam difficilem habentes, ad trium drachmarum pondus quam maxime accedentes. Pituitam purgant, et utiliter in aqua intercute adhibentur. Magna eſt conditorum in Biſnager, Bengala, et Cambaya gloria. Phlegmagogae ſunt, ventrem purgant et roborant; hydropi et febribus proficuae. *Condiuntur* vel recentes vel ſiccae.

IV. Myrobalanifera foliis minutim inciſis; palmae eſt longitudine. Dat myrobalanos *emblicas*, quae Arabibus *Embelgi*, *Embelg*, *Ambegi*, Serapini *Myrobalani de Seni*, Avicennae *Senniticae*, Indis *Amciate*, vel, ut in Garzia extat, *Anciate*. Magnitudine Belliricis cedunt: nonnunquam non integri deferuntur, ſed in fragmenta diviſi ac dilapſi. *Caro* enim eorum ſex in longitudine habet commiſſuras: quibus cum maturuit dehiſcens, in totidem partes dilabitur: quae ſingulae adhuc in binas partes digitis ſindi queunt, craſſitudine mediocri, habitu contracto, et aliquantulum rugoſo, colore cinereo aut fuſco. Totus *fructus* ſub commiſſuris ſingulas cavitates habet, quarum faſtigia in fragmentis apparent. *Semen* in medio lignoſum, durum, paulo minus quam rotundum; colore ſubrufum, aequale, minime rugoſum, parvae rotundaeque avellanae aequale, ſex angulis et commiſſuris compactile, et in totidem partes ſecundum longitudinem fiſſile, quibus ſinguli inſunt nuclei, figura oblonga, et in triquetri ligneo, tenui duroque cortice tecti, intus medulla conſtantes. Saporem caro Indae aut Chebulae ſimilem habet. In *Oriente* a quibusdam virides ad excitandam appetentiam exhibentur, a plerisque denſandis coriis, et Rhois Coriariorum loco, et conficiendo atramento. Garz. l. c. Copioſe recentiſſimae et optime conditae in Europam invehuntur. Vis eis purgans largior, ſi aqua macerentur, donec intumeſcant, poſtea recondantur. Fructus aliquando meminimus.

V. Myrobalanus lauri folio ſubcinericio fundit myrobalanos *Belliricas*, quae Arabibus *Belleregi*, *Belileg*, *Bellegui* Indi *Guti*, dicuntur. Fructus hic *figuram* habet rotundam, aut modice oblongam, *ſuperficiem* fuſcam, aequalem, in longitudine quinque ut plurimum angulis diſtinctam: *Magnitudine* eſt vero majoris gallae, pondere quatuor aut 5 ſcrupulos, ſuperantem aut aequantem tenui carne, et magno, lignoſo, duroque ſemine conſtans, *Chebuli* ſemine multo majori, drachmae pondus levante, et intus oblongo, acuminatum, et avellanae propemodum aequalem nucleum claudente. *Saporem* caro ejus habet proxime ad praedictarum myrobalanorum qualitatem accedentem: ſubſtantiam vero illis rariorem. Eligito majores, ponderoſiores, ſolidiorique carne conſtantes. Parabatur ex iis medicamentum, quod *Tryphilum parvam* vocabant.

VI. Myrobalanifera Javanica. Naſcitur in Java, trunco, foliis, reliquis myrobalanis ſimili. *Myrobalani* ſunt ſine ſtriis et inciſuris, aequales, rotundi, nec purgant. Bontius in Med. Ind. p. 31. Conditi in dyſenteria et bilioſis febribus uſurpantur. Ignota erat hactenus noſtris.

EXOTICA.

Ex peregrinis plantis quatuor huc refero fructus: 1. eſt *Hovos Gomarae*. 2. *Fructus minor decimus*

mus Paludani. 3. *Fructus undecimus Gareti.* 4. *Fructus decimus e navigatione Batavorum.*

Cluſ. Exot. l. 1. c. 27. 1. *Hovos* dactylorum modo in nova Hiſpania naſcitur, *Myrobalanis flavis* adeo ſimilis, ut pleriqne eundem eſſe contendant, quia praealta provenit arbore. Vix colligi poteſt, niſi praematurus ſponte decidat. Eandem eſſe cum illa, quam Benzo *Hobus*, Gomara *Hovos*, de Laet *Hobo*, alii *Horio* vocant, dicere nollem. Praealta haec, magna, patula et viridis, *folio* parvo; *fructu* exiguo, flavo, pauca carne, et grandiore ligno praedito, qui ſalubris et facilis digeſtionis, ſed dentibus moleſtus et noxius, ob fibrarum copiam, et nuclei ſcabritiem. ex ejus cacuminibus odorata fit aqua ad crura roboranda et faciem fricandam utilis. Ex *cortice* balnea ad poros cutis aperiendos, et pedes abluendos atque fovendos (laſſitudinem enim tollere dicitur) parantur. Vmbram tanti faciunt Indi, ut eam ſemper etiam in militia captent. Ex talea ex arboris pede excifa, tanta humoris vis exſugitur, ut facilime ſitim reſtinguat. Guttatim primo ſtillat, mox tractim et veluti continuo filo defluit. Id ſe expertum ſcribit Oviedus.

Benzo Hiſt. Ind. Occid. c. 28. Gamara H. Ind. Occid. c. 67. De Laet Ind. Occid l. 8. c. 8. et l. 9. c. 4.

Hiſt. Ind. l. 8. c. 2. Cluſ. Exot. l. 2. c. 20. 2. *Fructus minor Paludani decimus*, oſſiculo myrobalani, neque magnitudine, neque etiam forma diſpar erat, cum ſuo oſſiculo ab una parte hexagono vel heptagono, *nervis* oblique per univerſum diſperſis: is autem nigra *cute* verius quam pulpa tectus erat, acidi ſaporis: *oſſiculum* autem duro putamine conſtabat, in quo nucleus ex rubro fulveſcens, non inſipidi guſtus, ſed amygdalam dulcem vetuſtam referentis. Prunus Sebeſten.

Ibid. c. 16. 3. *Fructus undecimus Gareti*, aliquando erat cum criſta, quae ſummitati inhaeret, eaque plana; aliquando cum tuberculis duobus, quae aviculae capitulum ſurſum elato roſtro referebant. Ipſe ſpadicei ex fuſco coloris, *cortice* rugoſo, tenello, in quo *oſſiculum* ſphaericum, atrum, adeo ſolidum, ut ne lima abradere quidpiam poſſit, nedum cultello aperiri: infima pars nonnihil candicabat, quae tamen adfricata, candorem illum amittebat.

Ibid. c. 15. 4. *Fructus duodecimus e navigatione Batavorum*, myrobalani nigri oſſiculo, non valde diſſimilis erat, major tamen, inaequalis, ſuo externo cortice, (ſi quem habuit) aut pulpa nudatus, et duntaxat, ut ſibi perſuadet Cluſius, fructus alicujus *oſſiculum*, quod confractum, ſatis craſſo putamine praeditum eſſe obſervabat, et nucleum continere ſubfuſcum, atque in binas partes diviſum.

ARTICVLVS VI.

Prunus Sebeſten.

De Pruno Sebeſtena.

I.

Vide TAB. XXXI. Plin. H. N. l. 13. c. 5. Id. l. 15. c. 13. et 18. Aegin. R. M. l. 4. c. 57. de Antido. l. 1. c. 99.

Circa *Pruni Sebeſtenae* deſcriptionem pauca apud *Veteres* occurrunt. Plinius Damaſcenae pruno popularem facit. *Fructum* minorem pruno Aegineta. *Provenit* in monte Syriae Damaſco; Italiae quoque, ſorbo inſita tempore Plinii, familiaris. Optime vel illi, vel ſpinae Calabricae inſeritur. *Fructus* pruno facultatibus ſimilis, in antidoto contra thoracis affectus a Myrepſo reponitur, quia aſperitatem linguae mirifice lenit, et tuſſi opitulatur. Calidis deſtillationibus et urinae difficultati, quae a bile, auxiliari certum. *Duplicia* vero mihi videntur apud antiquos Myxaria; *Syriaca* nempe, de quibus nunc; et *Aegyptia*, Siculo βάτια, quae poſt Nili ἀποχώρησιν colligebantur, et propter dulcedinem, ἐν τραγήματος μέρει abſumebantur. Heſychius ſpecies ficorum facit.

Prunus Sebeſten.

Tab. H. P. l. 3. ſ. 1. c. 6. Alpin. de Plant. Aegypt. c. 12. Tragus p. 3. c. 35. Camer. Epit. p. 166. Porta Villae l. 5. c. 20. Ruell. H. P. l. 1. c. 101. Lobe. obſ. p. 596. Adv. p. 437. Cord. H. P. l. 4. c. 50. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 15. Matthiol. ad Dioſco- l. 1. c. 137. Vesling. ad Alpi. de Pl. Aegyp. c. 8.

II. *Recentioribus* eſt duplex, *domeſtica* nempe et *ſilveſtris.*

1. *Prunus Sebeſtena domeſtica* eſt duplex. *Syriaca* nempe, et *Italica.* 1. *Prunus Sebeſtena Syriaca,* in Syria, monte inprimis Damaſco provenit. Arbor pruno humilior, procero *caudice,* cui candidus *cortex, foliis* pruni rotundioribus, *floribus* geranii proximis, in umbellis exiguis candicantibus. Ex his *poma* oriuntur, prunis parvis ſimilia, nucis avellanae magnitudine, calyculo quodam brevi, ut glandes, ima parte colligata, per *maturitatem* in album vireſcentia, coerulea Ruellius dixit, racematim collecta tenui ſpinoſoque umbilico, callo corporis praedulci, intus albo mucoſoque lentore, *oſſe* oleagineo triquetro, cujus *nucleus* corni ſemini aequalis, modice planus, inſuavis non eſt. Autumno *maturantur*, et toto anno in arbore cernuntur. *Vſus* pinguiorum et craſſiorum in alvo citanda, ſi triginta aut quadraginta in jure carnis macerata deoſſentur; aſperitatem gutturis ſingulari quadam ratione leniunt, et familiariſſime ad tuſſim, diſpnoeam, orthopnoeam, peripneumoniam, et vocis raucedinem uſurpantur: pulpa ardorem urinae lenit. Ex eodem Aegyptii *viſcum,* maturos fructus contundentes et lavantes conficiunt; aliqui maſticando pulpam ab oſſe exſpuunt; hujus emplaſtri modo ad omnes ſcirrhoſos tumores uſus. 2. *Prunus Sebeſtena Italica*, ſolo Italico et Narbonico interdum, quamvis aegre, aſſueſcit. Lobelii aetate, in Monpelienſis agri urbecula, vernacule *Maſſilargo* nominata, quidam ejusdem amicus aluit; ſed neglecta, non diu ibi ſuperfuit, et tantum arbuſcula fuit, facie pruni et *folio*, ſed latiore, *fructu* Jujubae cognato, et magis viſcido. Tempore Plinii ſorbis Romae inſerebatur, ut dixi.

II. *Prunus Sebeſtena ſilveſtris* pruno eſt ſimilis, *foliis* domeſtica anguſtioribus et tenuioribus. *Flores* vere fert albos, parvos, geranii proximos. *Fructus* parvis prunis rotundisque ſimiles, ſed domeſtica minores, tarde matureſcentes, quorum nuclei tricoſtati ſunt. Toto anno in arbore cernuntur. Ad *tuſſim* aliqui ex iis paratos bolos cum ſaccharo candido et radicis liquiritiae pulvere multis diebus ſumunt. Alpi. ibid.

ARTICVLVS VII.

Ziziphus ſeu Jujub.

De Zizipho ſeu Jujube.

I.

TAB. XXXII.

De duobus hic ex *Veterum* hiſtoria agendum, *Zizipho* nempe et ei *affinibus.*

Plin. H. N. l. 17. c. 20. Plin. H. N. l. 15. c. 24. Columella R. R. l. 9. c. 4.

I. Ziziphum arborem nemo Veterum deſcripſit. Plinius grano ſeri, menſe Aprili, dicit: et fructus baccis quam malis ſimiliores. Ex Syria in Italiam veniſſe notavit Plinius. *Sextus Papinius, quem Conſulem,* inquit, *vidimus, primis cum Tuberibus attulit, divi Auguſti noviſſimis temporibus, in caſtrorum aggeribus ſata, ſed aggeribus praecipue decora; quoniam, addit, et in tecta jam ſilvae ſcandunt.* De *uſu* nota, *flores* mediocris guſtus eſſe: *fructum*, qui moderatae humiditatis et caloris, ad pectoris et pulmonis vitia, quando ex calidorum humorum abundantia morbus emerſit, prodeſſe. Reddit ſuo lentore craſſum ſanguinem renumque et veſicae affectibus opitulatur. Duplex eorum *genus* Columellae, *candidum* nempe et *rutilum*. Illius flos odoratior, olearum floribus ſimilis. De hoc praecedentia ſumenda ſunt. Aetius *Aedeſianorum* mentionem facit, quae quam grandiſſima, ſed praeſtantiora. Vomitionem acri concitatam humore ſedant: verum

aegre coquuntur, et lienem laedunt, ideo ſalubrius in decocto bibuntur.

II. Affines Zizipho ſunt: 1. *Tuberes Plinii.* 2. *Sericum Galeni.* 3. *Paliurus Africana Theophraſti.* 4. *Paliurus Agathoclis.*

Plin. H. N. l. 15. c. 14. et 16. c. 25. l. 19. c. 11.

1. De *Tuberibus* duobus locis agit *Plinius.* Primo cum dicit. *Tuberum duo ſunt genera,* candidum et ſericum. *Pene peregrina ſunt, in uno agro Veronenſi in Italia naſcentia, quae* lanata *appellantur. Lanugo ea obducit ſtrutheis Perſicisque plurima, his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione inſignibus.* Altero cum ait. *Ac quae peregrina ſunt,* Zizipha et Tuberes, *quae et ipſa non pridem venere in Italiam, haec ex Africa, illa ex Syria.* Quid inde poſſit colligi, dictu et difficile. Facit horum et Martialis mentionem.

Epigr. l. 13.

de alim. facult. l. 2. c. 32.

2. *Sericum* ſeu potius *Syricum Galeni*, fructus eſt, ejusdem teſtimonio. Ad ſanitatis tutelam et morborum profligationem, nihil facit. Mulierum atque infantium effrenatorum edulium. Exigui eſt alimenti, et concoctu difficili, praeterquam quod ſtomachum non juvet, corpori paucum praeſtat alimentum.

H. P. l. 4. c. 24.

Plin. H. N. l. 16. c. 25.

3. *Paliurus Africana Theophraſti*, quemadmodum a Theophraſto deſcribitur, θαμνωδέϛερος eſt loto, *folio* vulgari, et, prout apud Graecos naſcitur, ſimili, cum therebintho germinat. *Fructum* habet rotundum, rubrumque, (male Plinius magis tubere quam vulgaris; vulgaris enim non rubet.) Cedri magnitudine, aut paulo minorem, jucundum, et ſi quis vinum infundat, tum ipſum ſuaviorem, tum vinum ἡδιωποιεῖν aſſeverant. *Nucleum* in ipſo non mandendum, modo acinorum punici, Theophraſtus facit. *Reperitur* in Cyrenaica regione. Apud Heſperides ejus εἰς καῦσιν uſus.

Id. l. 13. c. 19.

Athenaeus Dipn. l. 14.

4. *Paliurus Agathoclis*, qui et *Connarus*, arbuſcula eſt parva, pino (populo albae) aut ulmo ſimilis. Vtraque non humilior, crebris *ramis*, nonnihil ſpinoſis, praelongis; *folio* viridi, tenero, natura rotundo. *Fructum* bis quotannis parit, vere et autumno, apprime dulcem, magnitudine olivae phauliae, *carne et oſſiculo*, ei quam diximus olivae, ſimilibus, eximia ſaporis jucunditate. Recens eſtur, at cum exſiccatus fuerit, molitur in farinam, quam pedibus calcant, non manibus pinſunt, aut aqua rigant; quoniam reſpuit ejus natura, ſed cogunt in offas negligentius. Euripides in Cyclope Paliuri ramum dixit, etc. Quomodo arbuſcula ſit, et *pino, populove albae*, vel ulmo, quae arbores elatae, magnitudine par, intelligere non poſſum; niſi vel de juvencula dixerit, vel ὑποκοριϛικῶς dixiſſe, intelligi debeat. Vt ut ſit, vicinam loto Lybicae arborem eſſe, certum eſt: eandem quoque dicerem, ſi cum olea phaulia, cui hic fructus comparatur, et cui carnem multam, nucleum parvum eſſe, ex Theophraſto didicerim; loti vero Lybicae fructum olivae rotundae magnitudine, Athenaeus ſcribat.

Ziziphus ſeu Jujub.

De cauſ. l. 6. c. 11.

Athen. l. c.

II. *Recentioribus* Ziziphus eſt duplex, *rutila* nempe, et *alba*.

Matthiol. ad Dioſcorid. l. 3. c. 137. Tragus P. 3. p. 436. Cordus H. P. l. 4. c. 49. Porta Villae l. 5. c. 26. Cluſ. H. P. l. 1. c. 20. Geſner. in Horto et Hiſt. Plant. Ruell. H. P. l. 1. c. 145. Camer. Epit. p. 167. et Horto. Tabern. l. 3. ſ. 2. c. 64. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 16. Ren. Pharmac. p. 253. Heresb. R. R. l. 2. Bauh. H. P. l. 6. c. 17. p. 40. Adv. p. 437. Conſtant. in Theoph. l. 4. c. 4.

I. *Ziziphus rutila* ſemper infra pruni magnitudinem ſubſidet. *Radices* ei firmae: *caudex* contortus, viti viniferae ſimilis: materia oxyacanthae ſimilis. *Rami* duri, laeves, ex nigro rufeſcentes, quibus ad ſingula internodia bini fortes aculei, alter erectus, alter humum verſus incurvus. Ex his quidam *proceſſus* exeunt junci modo lenti, et ſparti inſtar tenues, ſpithama longiores; e quibus utrinque per intervalla folia impari exortu oblonga, dilute viridia, tribus acervis diſtincta. *Flores* ſunt pallidi, muſcoſi, quinquefolii; qui Junio menſe in Belgio apparent, Mompelgardi in Auguſto. *Fructus* baccae ſeu poma ovali figura, olivae magnitudine, cortice membranoſo, primo viridia, mox ſubalbicantia, aurei poſtea coloris, et, poſtquam maturuere, phoenicea, in quibus nucleus, et pulpa primum virens et auſteriuſcula, poſt flaveſcens et vinoſa. *Serica vocant.* Leguntur vindemiarum tempore,

Ziziphus ſeu Jujub.

cum junceis ramuſculis, et in laquearibus ſuſpenſa ſiccantur. *Provenit* in calidis regionibus. Monſpelii fruticis duntaxat magnitudinem aſſequitur. *Vſum ſi ſpectes*, ex *materia* conficiuntur cytharae. Ex *fructibus* fit ſyrupus bechicus, et catarrhos ſiſtens, inter violaceum et papaverinum medius. Ex centum in IV. aquae libris decoctis fit julepus ad ſitim reſtinguendam. Genera hujus arboris tria: 1. *fructu rotundo majore*, de qua nihil occurrit. 2. *Fructu rotundo minore*, qui majorem colore, nitore, carne, molli lentore, ſapore et nucleo imitatur, et plerumque flaccidus eſt. 3. *Silveſtris*, qui in campis Veronenſibus naſcitur. *Fructum* fert rotundum, rubrum, quantum Cedrus, cui nucleus ineſt eſui non ineptus. Adverſariorum autores et Conſtantinus Theophraſti paliurum eſſe putant, cujus l. 4. Hiſtor. c. 4. meminit. Vino immerſus fructus, an conciliet ſuavitatem, non tam ſciunt quam credunt.

Matthiol. in Dioſcorid. l. 1. c. 116. Camer. Epit. p. 166. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 16.

II. Ziziphus alba ſeu candida aliis *olea Bohemica, Eleagnus, Salix Amerina*, *Ziziphus Cappadocia Plinii*, *olea ſilveſtris ſeptentrionalium*, ſeu *Eleagnus Theophraſti viticis folio*, *Sesfeſua* Arabibus dicitur. *Fructicoſa* eſt ut plurimum, et, ubi arboris ſpeciem aſſumſit, perit. *Caudex* illi craſſus, cortice candicante. *Rami* veteres punicei, a quibus virgulae albidae, molles, ſpinis coronatae. *Folia* virgulis alternatim et ἀτάκτως adnaſcuntur, ſalignis ſimilia, niſi albidiora eſſent: ad quorum exortum bini ternive *floſculi* concavi, ex argenteo palleſcentes, odoris jucundi, ſed qui caput, ſi admoveas, ferit. Floribus ſuccedunt *baccae*. In regno Granatenſi, monte Libano et circa Halepum ſponte creſcit: in Italia cum Rhamno et vitice in ſepibus, ubi aeſtatis initio floret, fructum autumno maturat. In Germaniae quoque Galliae et Belgii hortis, ut et Bohemia, reperitur. In horto medico Lugdunenſi cum flore nos vidiſſe meminimus.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 21. Lobe. obſ. p. 567. Geſner. in Horto. Bell. Obſ. l. 2. c. 111.

Exotica.

Bauh. Phytopin. l. 11. Garzias ab Hort. Hiſt. M. l. 2. c. 16.

Ex Exoticis ſola *Bora* Indorum occurrit, cujus ramulum Lacca obſitum Terentius, ſocietatis Jeſu Theologus, ex India ad Bauhinum miſit. *Folia* ejus erant ſubrotunda, ut vulgaris ſeu rutilae Zizyphi, vinoſa, ſeſquiunciam lata, duas longa, per marginem crucis exaſperata, parte averſa molli, rufeſcente lanugine tecta.

Articvlvs VIII.

Cornus.

De Corno.

I.

Vide Tab. XXXII. Theoph. H. P. l. 1. c. 9. l. 3. c. 46. 12. l. 5. c. 8. l. 9. c. 1. Dioſco. M. M. l. 2. c. 172. Plin. H. N. l. 15. c. 24. l. 16. c. 26. 28. Plin. H. N. l. 16. c. 18. et 40.

Cornus *Veteribus* eſt arbor ἐυαυξὴς et ἁδρὸς, ſeu quae cultura agreſcit et degenerat. *Radices* ſunt validae et ἀνωλέθροι. *Caudex* nonnimis craſſus, duodecim cubitorum, cortice nervoſo et tenui, nodis vitici ſimilibus, ligno firmiſſimo, quod ἀκάρδιον et totum oſſeum. *Folium* ἀμυγδάλῃ ὅμοιον, πλὴν λιπωδέςερον καὶ πλατύτερον. *Germinat* ante Favonium. *Flos* oleae ſimilis, quem ſubeunte fructu amittit. *Fructus* ſingulari pediculo plures, ὡς ἐλαίας primo virides, quos circa τροπὰς θερίνας reddit: poſt maturitatem rufi, ſeu rubri et cerini, Plinio ſanguinei et rubentes. Iis, qui ad Idam, ἄκαρπος dicebatur. Naſcitur ἐν τοῖς πεδίοις: nec tantum περὶ τὰ ἔνυδρα, ſed et in ſiccis: imo in montibus. *Vſus ligni* ad radios rotarum, clavos, quibus aliquid figendum ceu ferreis, torcular, ſariſſas, jacula, et machinas, quibus reparantur tibiae. *Folia* vulnera in duris corporibus glutinant: ſanies καιομένων, ἁρμόζει ad lichenes ſi illinatur. *Florem* ſi apes deguſtavere, cita alvo moriun-

moriuntur. *Fructus* ἀλμένεται ut olea. Acerbus eſt Galeno et valide ſtringens; alvi profluvio ſalutaris Dioſcoridi, ſive ſapa conditus, ſive aliter in cibo exhibeatur: γλυκὺς καὶ εὐωδὴς Theophraſto. *Diſpeſcitur in marem et foeminam; mas* nodoſior iſta. *Foeminae* lignum ἀσθενὲς καὶ χαῦνον: *viticulae* ad latera; fructus μετ᾽ αὐτὸ τὸ μετόπωρον, isque ἄβρωτος. Ideo Plinius *baccas acerbas et inguſtabiles cunctis animantibus* dixit. Ad venabulorum uſum eſt inutilis. *Opulum* Columellae quidam eſſe exiſtimant.

Columella R. R. l. 5. c. 7.

II. *Recentiores* etiam in *marem et foeminam* dividunt, quibus adde *Cornum Indicam.*

Cluſ. H. P. l. 1. c. 8. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 135. Camer. Epit. p. 158. Idem horti p. 48. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 11. Ruell. H. P. l. 1. c. 75. Lobel. obſ. p. 591. Adv. p. 436. Tabern. l. 3. ſ. 3. c 76. Renod. Pharm. p. 250. R. M. l. 1. ſ. 6. c. 9. Tragus p. 3. c. 37. Creſ. Agri. l. 5. c. 223. Heresbac. R. R. l. 2. Geſner. in Horto et Hiſt. Stapel ad Theophr. p. 193.

I. *Cornus mas* dividitur in *hortenſem et ſilveſtrem et Cornum Cluſii.* 1. *Cornus mas hortenſis*, fruticoſus nonnunquam, arboris aliquando eſt magnitudine. *Caudici*, qui brevis, cortex nervoſus, tenuis, ſcaber, adſtringens. *Lignum* excors et ſolidum. Virgae numeroſae, per intervalla nodis geminis invicem reſpondentibus verrucatae, fulvae et ſolidae. *Folia* venoſa, e viridi nigricantia, laevia, amygdalinis latiora et pinguiora. *Flores* antequam erumpant, protrudit menſe Martio, ad finem Februarii, ſi hyems clementior, ita ut ver ortu antevertere bene ſcripſerit Lobelius, muſcoſos, ex candido in luteum palleſcentes, ſtellatos, foliatos. In *baccas* hi tandem abeunt, ſingulari pediculo plures, olivae modo oblongas, eique et forma et magnitudine non raro diſſimiles, primum virides, per maturitatem, quam menſe Auguſto adipiſcuntur, rubentes, ſucco ſanguineo turgidas, ſapore cum aciditate quadam auſteras, oblongo, oſſeo, dulci, odoratuque grato et albido nucleo, velut olivae praegnantes. Sed hic *color ſaepe variat.* Communiter rubent, et oſſiculum longius oſtentant: aliquando cereum colorem prae ſe ferunt, rarius albent. *Provenit* in Germania, ad Moſellam et Rhenum, in Gallia, Thuringia, Helvetia. Beſſordiae Bauhino viſa in caſtello maxima, quae viſcum protulit. Creditur cultura deterior fieri. De *uſu* nota. Arboris contactu a rabido olim demorſos, in rabiem iterum agi. *Lignum* ad rotarum radios, torcularia, et fariſſas adhiberi. *Folia*, quae acerba, maxima vulnera in duris corporibus glutinare; mollioribus nimia ſiccitate infeſta; ſaniem, quam, dum virentia uruntur, exſudant, lichenibus prodeſſe. *Florem* apes ſi deguſtaverint, cita alvo mori. *Fructum* adſtrictoriae eſſe facultatis; et muria olim conditum; ſuum ad Moſellam pabulum. *Coctus* et torculari expreſſus, oleum ſuppeditat, cujus ad lucernas in Italia uſus. *Siccus* tuſus cum oleo myrtino, vomitiones ventriculo impoſitus ſiſtit. Ex pulpa obſonii genus cydoniti non diſſimile paratur. Ex decocto et ſaccharo coagulatus liquor, ſaporis eximii. Viginti libris maturorum, ſi centum vini et duodecim aquae chalybeatae dolio exceptis ſuperfuderis, et per quindecim dies maceraveris, habebis vinum contra varios fluxus. Eſt ejus aliqua *quoad fructum varietas.* Fuere in Plateri horto, corna triplo vulgaribus majora, ſucculentiora et ſaturato colore manus inficientia. Erant et colore rubro, quae manus non inficiebant. 2. *Cornus mas ſilveſtris*, propter caudicis brevitatem, *Cornus mas Pumilio* dicitur. Non tantum fructificat, ſed etiam cultura in arborem pulchram redigitur. *Poma* habet urbana dilutiora, et plerumque majora, ex quibus *electuarium* dyſentericis convenientiſſimum, paratur. Sponte in Thuringia locis declivibus et ſilvoſis montium naſcitur. Scribunt quidam, arborem non e ſurculo, ſed e ſemine lapilli, quem fructus continet, ſurgere. Camerarius utroque modo provenire obſervavit. *Semen* oſſeum tota hyeme latet ſub tellure, antequam prodeat. 3. *Cornus mas Cluſii*, Andernaci ad Rhenum in horto viſus eſt. Arbore et caudice mari hortenſi ſimilis. Verum ramuli (verba ſunt Cluſii) illius ramulis longe fragiliores, *folia*

Cornus.

Dioſco. M. M. l. 1. c. 172.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 8. Camer. in Hort. p. 48.

Cornus. ex adverſo eos amplectentia, brevi pediculo, inſtar foliorum vulgaris nitentia, nec illis minus nervoſa, in ambitu non ſerrata, ſed vulgaris foliis latiora, ex quorum alis cutaceae *thecae* emergebant etiam ante brumam, in quibus florum ſubſequente novo vere explicandorum gemmae: floret enim cum vulgari, ejusque *fructus* cum illo matureſcit, ſaturatius tamen rubens: craſſiora etiam, brevioraque oſſicula habet.

Theophr. H. P. l. 3. c. 12. Matth. l. c. Dod. Pem. 6. l. 2. c. 23. Camer. in Epit. p. 159. Lobel. Adverſ. p. 436. Tabern. l. 3. p. 774. Cord. H. P. l. 3. c. 26.

II. Cornus foemina aliis θηλυκρανεία Theophraſti, ψευδοκρανεία, *virga ſanguinis Plinii*, *Liguſtrum*, *ſanguis*, *lingua ſanguinea et oſſea*, *ſanguinis* denique vocatur. Fruticoſa eſt ut plurimum, et vix quinque cubitos alta. *Virgulis* novellis geniculata, *color* ſpadiceus, vel ſanguinis modo rufeſcens, intus *medulla* alba et fungoſa. Vetuſtioris caudicis ligni materia corno non cedit. *Foliis*, quae Cornum aemulantur, ſed paulo breviora, pediculi rubentes, quandoque et venulae. *Flores* albidi in umbellis faſtigiatis, quae menſe Aprili prodeunt. *Baccae* racematim cohaerent, orobi magnitudine, virides initio, nigricantes autumno, adeo ingratae, ut ab omnibus ſpernantur. *Naſcitur* in ſepibus et frutetis, pone agros ac ſilvas. Ananienſia rura in Tridentino agro, ut ſcribit Matthiolus, ex his torculari expreſſis, et prius in aqua decoctis, oleum ad lucernarum uſum conficiunt.

Bont. H. N et M. l. 6 c. 12.

III. Cornus Indica vaſta eſt arbor, foliis craſſis et egregie virentibus, oxalidis ſapore: *floribus* parvis, in faſciculum compoſitis. *Fructus* vireſcunt primo, mox matureſcentes flaveſcunt, tandem ex nigro purpurei evadunt, ſapore adſtrictorio. Succus ex *floribus* ſuccum mori colore refert, purpureoque tingit. Syrupus ex eo ad choleras, dyſenterias, febres et alia. *Creſcit* in Java, ubi etiam Corni noſtris ſimiles, ſed majores et purpurei fructus. Condiuntur aceto et muria; implent olivarum vicem.

EXOTICA.

Ex Exoticis refero ad Cornum *Andiram*, *Ibajaribam* et *fructum Corni figura Bauhini*. Mediocris piri altitudinis illa arbor, Luſitanis *Angelia* dicta. *Ligno* eſt duro, cortice cinereo: *foliis* lauri ſimilibus, ſed minoribus. Oculis ſeu gemmis nigricantibus, e quibus plurimi flores fragrantes, copulati, purpureo et coeruleo colore inſignes erumpunt. *Fructum* profert figura juglandis, ovi gallinacei magnitudine, primo ſaturate viridem, mox nigreſcentem, qui una parte ſaturam monſtrat. Intus nucleus albus ex albo flaveſcens, ingrati et adſtrictorii ſaporis. Ex *ligno* varia in aedibus fiunt. *Fructu* ferae pingueſcunt. Idem infra ſcrupuli pondus exhibitus, lumbricos enecat: ſupra, homines. Venenum enim evadit.

Vide TAB. XXXII. Piſo de ſimpl. Braſil. facult. l. 41. c. 36. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 4.

II. Fructus corni figura, adeo ei ſimilis eſt, ut Cornum, ſi ruber eſſet, diceres. Sed niger eſt, laevis, ſplendidus, durus, pediculi reſiduo craſſo. Concuſſus non ſonat, et aquae injectus ſidit.

Bauh. H. P. l. 3. c. 89.

ARTICVLVS IX.

Lotus.

De Loto.

Vide TAB. XXXII.

Sunt et hujus arboris tam apud Veteres, quam Neotericos varia genera.

I. Apud *Veteres* invenio, 1. *Lotum Lotophagiticam*. 2. *Lotum Italicam*. 3. *Lotum Cyrenaicam ſeu Theophraſti ſecundam*, et 4. *Lotum Lybicam Polybii*.

Plin. H. N. l. 13. c. 17. Id. l. 24. c. 2. Theoph. H. P. l. 4. c. 4.

I. Lotus Lotophagitica alias *Celtis*, *Syrtica*, ἀνακκακαβέα, et ἀλικακκαβέα dicitur. Magnitudo ei piri. *Materia* nigra, *folium* inciſum elici non-

ſpinoſae

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 171. Strabo Geogr. l. 17. Plin. H. N. l. 24. c. 2.

ſpinoſae ſimile. *Fructus* magnitudine fabae, in ramis alterna ſerie denſus locatur, et uvarum modo matureſcit. *Color* ei croci, maturo niger. *Provenit* in Africae inſula Lotophagitide: maxime circa Syrtes et Naſamonas. Tempore Plinii familiaris et Italiae fuit. De *uſu* ſciendum, *ligno* Heſperidas ad urendum uſos; ramenta in vino decocta dyſentericis prodeſſe, et capillos fluentes cohibere; *fructum* tam gratum, ut nomen genti et terrae dederit. *Ferunt, ventris non ſentire morbos, qui eum mandunt*, inquit Plinius. Vinum ex eo expreſſum mulſo ſimile, nec ultra duos annos durat. Contuſus cum alica ad cibos doliis condebatur. *Differentias* fructus facit. *Alius* oſſeum nucleum habet: *alius* eſt ſine interiore nucleo, qui melior et ſuavior. Vinum ex eo exprimitur.

Plin. H. N. l. 16. c. 40. — Ibid. c. 30.

II. Lotus Italica Romanis *faba graeca*, et forte *Dyoſpyros* audiebat. *Materia* ei nec vetuſtatem nec cariem ſentiens. Praecipue domibus expetitur, ramorum petulantia, brevi *caudice*, laetiſſima exſpatiantium umbra, et in vicinas domos tranſilientium. Nulli opacitas brevior, nec fert ſolem, hyeme decidentibus *foliis*. Nulli *cortex* jucundior, aut oculos excipiens blandius. Nulli *rami* largiores validioresque, aut plures, ut dixiſſe totidem arbores liceat. *Fructum* fert ſilveſtrem quidem, ſed ſuavem ceraſorum natura. *Perennem* eſſe, vel illa oſtendit, quae Romae in Lucinae area anno fuit ſine magiſtratibus trecenteſimo ſexageſimo nono urbis aede condita, incertum, ipſa quanto vetuſtior, quae anno quadringenteſimo quinquageſimo habebatur. Antiquior tamen *capillata* dicta, quod veſtalium virginum capillus ad eam deferretur. Sed et illa in Vulcanali, quod Romulus conſtituit, ex victoria de decumis, aequaeva urbi intelligitur. Fuere et ſex, quae centum et quindecim millies aeſtimabantur.

Ibidem. — Id. l. 24. c. 2. — Id. l. 17. c. 1.

Theop. H. P. l. 4. c. 4.

III. Lotus Cyrenaica illa eſt, quae Theophraſto ſecunda. Arbor eſt fruticoſa ramoſaque. *Radix* ligno nigrior, ſed nimis ſpiſſa. *Fructus* magnitudine et forma nucis juglandis, parte externa coriacea potius quam carnoſa. *Vſus* radicis ad pugiones, teſſelas et cultellorum capulos. *Ligni* ad tibias et alia. *Fructus* odorem ori conciliat. *Vinum*, quod ex eo conficitur, ad duos vel tres dies durat, inde aceſcit.

Lotus.

Polyb. Hiſtor. l. 12.

IV. Lotus Lybica Polybii, eſt non magna et ſpinoſa, *folio* rhamni viridi, paulo latiore et craſſiore. *Fructus* per initia myrti baccas colore et magnitudine aemulatur; dum augeſcit, phoeniceum aſſumit, magnitudinem olivae et nucleum admodum puſillum. *Maturus* is colligitur, et cum alia tuſus ad ſervorum famulorumque cibum in vaſa conculcatur, ac ſtipatur: ingenuorum autem eduliis, detracto nucleo eodem modo reponitur, ac pro cibo eſt; guſtu caricis ac palmulis non diſſimili, odore tamen ſuaviori. Fit et ex eo *vinum*, in aqua macerato et trito, ſaporis grati et jucundi, qualis eſt optimi mulſi. Merum id ſine aqua bibunt, ſed ultra decimum diem non perdurat; quamobrem paulatim ad uſum conficiunt. Fit et acetum ex eo. Eandem cum *Paliuro Agathoclis* ſeu *Cannaro Alexandrino*, nec non *Nabeca* ſeu Oenoplia quidam credunt.

II. Apud *Recentiores* duo loti habentur genera, *domeſticum* nempe et *Africanum*.

Bauh. Pin. l. 11. ſ. 6. Camer. Epit. p. 155. Lobe. obſ. p. 605. Adv. p. 439.

I. Lotus domeſtica, quae et *lotus fructu ceraſi, et Bagolarum Tridentinarum* quibusdam dicitur, arbor eſt piri magnitudine, ſed quae nucem juglandem aliquando ſuperat. *Caudicis*, qui craſſiſſimus, lignum durum nigricans, cortice e coeruleo eleganter nigricante veſtitum. *Folia* ilici proxima, ſerrata, aſpera, autumno flaveſcentia. *Baccae* e longioribus pediculis, rotundae, pipere majores, virides primo, mox e candido flaveſcentes, rubentes dein, nigricantes tandem, quibus jujubarum nuclei dulces et leviter adſtringentes. *Provenit* apud Italos, Galloſque Narbonenſes et alibi. In

Lotus.

Belgio raro floret. Apud Vitodunenſem medicum quatuor cubitorum erat; hyemis ſaevitie peremta.

Matthiol. ad Dioſcorid. l. 1. c. 134. Camer. Epit. p. 134. Taber. l. 2. p. 758.

II. Lotus Africana duplex eſt, *latifolia et anguſtifolia*. 1. *Lotus Africana latifolia*, quibusdam *Dyoſpyros Theophraſti*, *faba Graeca Plinii*, *Guajacum Patavinum Fallopii*, *Guajacana et Ermelinus* dicitur. Arbor eſt, quae piro magnitudine non cedit, *foliis* latioribus, ſed non ſerratis, piris aemulis, baccis rotundis, acuminato tandem cacumine, colore coeruleo, ſubnigricante, ſapore ſuavi. Hae pediculis carent, calyculis tamen ima parte obductis, perinde ac glandes et myxa, arboris ramis et ſurculis ſeriatim cohaerent.

Bauh. H. P. l. 11. ſ. 6.

Habetur in multis Italiae locis, e longinquis tamen regionibus allata. Sed et Lugduni Batavorum in horto medico colitur. *Fructus* pro ratione loci variat. In Italia ſemina bina, terna aut plura, plana et ſpadicei coloris profert. Viennae et Bononiae etiam ex ſemine Italico nata, fructum promit ſeminis expertem, ſola pulpa conſtantem. Geſnerus e ramis ejus aqua maceratis, ruſticos viſcum parare ſcribit. 2. *Lotus Africana anguſtifolia*, nonnullis *pſeudolotus*, *lotus Africana*, *Dyoſpyros*, ſive *faba Graeca anguſtifolia*, audit. Arbor eſt procera, *foliis* latis oblongisque, firmis ac nervoſis; *fructu* Sebeſtenorum effigie, ſed longe minore, colore per maturitatem coeruleo, pluribus intus *oſſiculis*, ſapore non ingrato; Italiae peregrina eſt, et raris in viridariis colitur.

Camer. Epit. p. 156. Matth. l. c.

Taberno. l. 2. p. 757. Lugdun. in Hiſt. Plant.

Articvlvs X.

Ceraſus.

De Ceraſo.

I.

Tabvla XXXIII.

Et de *arbore* et de *fructus* differentiis agunt *Veteres*.

Theop. H. P. l. 3. c. 13. Athenaeus Dipn. l. 2. Plin. H. N. l. 16. c. 28.

I. Ceraſus arbor tam arida τῦ ἐγκεντρίσμυ, ut nunquam credatur aliter ſuavem fructum datura. Ramoſarum etiam in XL. cubitorum trabes, aequali per totum duum cubitorum craſſitudine reperiuntur. *Radix* eſt multijuga, et διαπιπόλαιος. *Cortex* accurate a Theophraſto deſcribitur. Laevitate, colore et craſſitudine tiliae ſimilis eſt, neque ὀρθοφυὴς aſcendit, neque κύκλῳ obducitur, ſed ἑλικηδὸν circumvolvitur, ab infimo ſurſum vergens, et in anguſtias ſe contrahens. Detractus, attenuatur inſtar folii: et ſi, cum turget, deglubas, emittit humorem. Externam tunicam ſi detraxeris et reliqueris ſolam, διαπιπελαίνεται πῶς μυξώδει ὑγρασίᾳ, annoque ſecundo alia, verum tenuior, vice ejus ſubnaſcitur. *Folium* eſt meſpili ſetaniae, admodum durum latiusque. *Flos* candidus ἐκ μικρῶν συγκείμενος, et qui ceram olet, κηριώδης. *Fructus* rubet, ligno intus, extra carne, cui ſuccus ſanguineus, conſtans, figura dioſpyro ſimilis, magnitudine fabarum. Poteſt et ſine nucleo naſci. *Arbor* ipſa aliquando a formicis petitur; interdum concepto humore putreſcit; ſaepe aeſtu canicularum fatigatur.

Palla. R. R. menſ. Oct. Tit. 12.

Naſcitur ψύχροις καὶ νοτέροις τόποις, ſeu ſeptentrione frigidisque, ubi ἔνυδρα, et tiliae. In tepidis parva provenit. In Ponto adeo eſt copioſa, ut fructus potius Ceraſunti nomen dediſſe, quam a Ceraſunte accepiſſe putem. *Ante victoriam L. Luculli, non fuere in Italia*, inquit Plinius. *Ad urbis annum DCLXXX. is primum vexit e Ponto: annisque CXX. trans Oceanum in Britanniam usque pervenere.* In Aegypto nulla cura potuiſſe gigni: vulgata apud Romanos erat opinio. Gaudet et aquoſis montibus.

Plin. H. N. l. 15. c. 25. Caſſi. Baſſ. Geop. l. 10.

Plin. H. N. l. 6. c. 15.

Vſus corticis in conficiendis cunis, et χοινίοις, quibus ἀντὶ νέυρων vinciunt. *Fructus* immaturi humidum ventriculum laedunt; maturi, ſi recentes, ſtomacho grati; ſiccati, ſiſtunt. Si quis matutino roſcidos devoret cum ſuis nucleis, in tantum

Dioſco. M. M. l. 1. c. 159.

tum

tum levari alvum, ut pedes morbo liberentur, ſcribit Plinius. Gummi, quod κρυῶδες μετὰ κράματος, ſumtum, βῆχα χρονίον tollit; ἔυχρουντε καὶ ὀξυδορκίαν efficit; proficuum καὶ λιθίωσι. Diſtinguitur in *ſativam* et *ſilveſtrem*. De *illa* nunc dictum. De *hac* nihil occurrit.

Plin. H. N. l. 15. c. 25.

II. Fructus octo apud eosdem Veteres genera recenſet Plinius. 1. *Aproniana*, quae maxime rubent. 2. *Aetia*, quae ſunt nigerrima. 3. *Ceciliana*, quae rotunda. 4. *Juliana*, quibus gratus ſapor, ſed pene tantum ſub arbore ſua, adeo teneris, ut geſtatum non tolerent. 5. *Duracina*, quae Plinius *Campania* appellat, quibus principatus. Tertius eis color e nigro ac rubenti viridique, ſimiles matureſcentibus ſemper. 6. *Laurea*, de quibus Plinius. *Minus eſt quinquennium, quod prodiere, quae vocant* Laurea, *non ingratae amaritudinis, inſita in lauro.* De his et Palladius,

Ibidem.

R. R. l. 14.

Inſeritur lauro ceraſus, partuque coacto,
Tinguit adoptivus virginis ora pudor.

Plin. l. c.

7. *Luſitana*, quae ita in Belgica et ripis Rheni dicebantur. 8. *Macedonica*, quae ſunt parvae arboris, raroque tria cubita excedentis, minore etiamnum frutice Chamaeceraſi. Inter prima haec colono gratiam annuam adferunt. Septentrione frigidisque gaudent. Siccantur etiam ſole, condiunturque ut oliva cadis.

II. Recentiores ceraſi genera ex *arbore* et *fructu* deſumunt.

I. *Arbor* eſt in octuplici differentia. Eſt enim ceraſus 1. *ſativa*. 2. *ſilveſtris*. 3. *Paucifolia*. 4. *Laurifolia*. 5. *Pleniflora*. 6. *Rhodoflora*. 7. *Racemoſa*. 8. *Pumila*. 9. *Ceraſus Idaea Alpini*. Cui 10. *ceraſo affinis*, quae *Mahaleb Arabibus* addi debet.

Matthiol. ad Dioſcorid. l. 1. c. 129. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 17.

1. *Ceraſus ſativa* prolixa deſcriptione, quia nota, non eget. *Ligni* materies eſt fibroſa. *Cortex* involucris pluribus refertus. *Flos*, quem Majo mittit, racemoſus, pentaphyllus. *Fructus*, qui ceraſum, magnitudine, colore, ſapore et aliis variat. Profert et *gummi*. *Naſcitur* in hortis, vineis, viridariis. In Apulia ob coeli calorem non habetur. Sueſſulanam in Campania vallem totam poſſidet. *Dantur cordis figura*, alba, cerea, quae pruno inſita, nigerrimi ſucci, quae labia et manus inficiunt. Coacervantur et racemi in modum quaedam. *Amarina* amaritiei aliquid obtinent. Sunt et, quae dulcedine nimia faſtidium, acore contemtum pariunt. De *uſu* obſerva. E cortice parari cunas et funiculos, quibus ad inſtar nervi vinciunt. *Fructus* immaturos, humidum ventriculum laedere: maturos, ſi recentes, ſtomacho gratos eſſe; ſiccatos, alvum ſiſtere. *Gummi* cum vino diluto ſumtum diuturnae tuſſi medetur, calculoſis prodeſt, et colorem commendat: cum aqua roſarum in muccaginem redactum, fiſſuras labiorum corrigit. Ex *nucleis* oleum, maculas faciei et lentigines abſtergit.

Ceraſus. Porta Villae l. 5. c. 24. Tab. H. P. l. 2. p. 716.

2. *Ceraſus ſilveſtris* procerior ſativa eſt. *Fructui*, qui in rotunditate oblongus, et vel niger vel ruber, caro pauca, nigra, ſubdulcis, oſſiculum durum, nucleus exiguae amaritudinis. Ex rubro ſeu viridi ſeu exſiccato, *offas* Neapolitani conficiunt. Ex *nigris*, quae ſucco ſuo labra et manus tingunt, fit ad epilepſiam et aphoniam aqua, et ſpiritus. *Nucleorum* unciae duae, cum libra ſemis interioris Melonum pulpae, coctae et ſaccharo conditae, aquam, ſi deſtillentur, contra urinae acrimoniam ſuggerunt.

Dod. l. c. Tab. H. P. l. 3. p. 75. Porta V. l. c.

3. *Ceraſus paucifolia*, quae Lobelio ſine foliis, nihil ſingulare obtinet.

4. *Ceraſus laurifolia*, quibusdam *ceraſus Trapezuntina, lauroceraſus et lotus ſecunda Theophraſti*, vix apud nos propter aëris inclementiam arborum. *Caudice* eſt recto. *Foliis* lauri latifoliae, dentatis, ex media coſta venoſis, et amaritie amygdalarum amararum aemulis. Ex

Belló. Obſ. l. 1. c. 44. Cluſ. H. P. l. 1.

Ceraſus. Ex his *haſtulae* oblongae, in ſummis vetuſtis ramis, inter ſuperioris anni folia: in quibus *flores* numeroſi, candidi, racemi in modum congeſti, quibus multa in ambitu umbilici ſtaminula. *Fructus* exigui pruni magnitudine, Sebeſtenis proximus, niger, pulpa dulci ac eduli, cui *oſſiculum* ſeſſili parte orbiculare, mox ſenſim in tenuem cuſpidem deſinens. In eo, quem Cluſius Conſtantinopoli accepit, *ſemina* bina, ſpadicei coloris, nullo putamine includebantur. Viſa arbor Bellonio Genuae, in Principis Auriae horto.

Tab. H. P. l. 3. p. 713.

5. *Ceraſus pleniflora*, nihil habet ſingulare, florem, qui duplex, ſi excipias.

Ibid. p. 714. Camer. in horto.

6. Sed nec *ceraſus Rhodoflora*, quae Lobelio, *ceraſi ſpecies major, pauciores fructus edens*; Tabernomontano *multiflora ſecunda*, Camerario, *ceraſus flore pleniſſimo inſtar parvarum roſarum*, quicquam habet.

Geſner. in horto. Dod. Pem. 6. l. 2. c. 15. Lobe. Obſ. p. 594. Cluſ. H. P. l. 1. c. 42.

7. *Ceraſus racemoſa* eſt duplex, *hortenſis* et *ſilveſtris*. 1. *Ceraſus racemoſa ſilveſtris*, nonnullis eſt *pſeudoliguſtrum*, *pſeudoagnus*, *ceraſus racemoſa*, *padus Theophraſti*, et *ceraſus avium*. Ad mediocris arboris magnitudinem adoleſcit. *Folia* ſunt oblonga lataque. *Flores*, qui incipiente Majo protruduntur, candidi, et plures ab uno pediculo digeſti. *Fructus*, qui ſub autumnum matureſcit, niger cum *oſſe* intus duro, et criſpis lineolis imbricato. Rhamno infectorio parem, et ſapore ac odore injucundum ſcripſit Lobelius. Rara eſt in Belgio arbor: in Auſtria et denſis Sileſiae ſilvis frequens. Nuclei urinas temperate promovent.

Matthiol. in Dioſcorid. l. 1. c. 129. Lobe. Obſ. p. 593. Tab. H. P. l. 3. p. 716. Cordus in Dioſco. l. 1. c. 158. Camer. Epit. p. 138.

8. *Ceraſus pumilis*, aliis *Chamaeceraſus ſimpliciter et Chamaeceraſus urbana*, et *Chamaeceraſus Macedonica Plinii* audit. Vmbroſis locis et tenui ſolo in cubitalem, bicubitalem aut ampliorem magnitudinem attollitur; ſiccioribus et juxta ſemitas plerumque ſupra pedalem altitudinem non aſſurgit, ideo Camerarius ſpithama paulo majorem dixit. *Radix*, quae craſſa et dura, profundum petit, et difficulter eruitur. *Virgis*, quae tenues et lentae, ex intervallis tubercula et veluti gemmae inſident, unde tanquam ex Cachrye, aliquot exigua *foliola*, Myrti Tarentinae foliis aequalia, ſimulque *flores* bini, terni, quaterni aut plures, quinquefolii. Infra hos in extremis virgis ex aliis tuberculis exeunt ſine floribus *folia*, ſuperioribus majora, et atra viriditate ſplendentia, ſubamari guſtus. *Fructui*, qui carnoſus, rotundus, ruber et acidus, oſſeus intus *nucleus*. Floret Aprili: fructificat Junio vel Julio. *Creſcit* in Pannonia, Auſtria inferiore, Moravia in agrorum et vinetorum marginibus. In Saxonia et Miſnia, ubi duos cubitos vix excedit. In horto Stutgardiano viſa ſeſquicubitalis, foliis majoribus et longioribus, fructu acidiſſimo; cum *Macedonica Cluſii* eadem.

9. *Ceraſus Idaea Alpini*, de qua vide apud eundem.

Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 108. Tabern. l. 3. p. 717. Lobe. obſ. p. 565. Cluſ. H. P. l. 1. c. 42. et in append. 2. ad l. 1. Camer. in Epit. p. 91. Cord. H. P. l. 4. c. 77. Dalecham ad l. 16. Plin. c. 18. Bellon. de cult. ſtirp. Caſtor. in horto. Geſner. in horto.

10. *Ceraſo affinis*, pleriſque *Mahaleb*, nonnullis *Chamaeceraſus* Dalechampii, *Chamaeceraſus petraea*, *Petroceraſum*, *vaccinium Plinii*, λάκαρα, ſeu, ut alii legunt, *Lacatha* nominatur. *Frutex* eſt ad arboris magnitudinem aſſurgens. Ex ramorum tuberculis, inter exigua folia dilute vireſcentes pediculi plerumque emergunt; ex quibus uvae in formam octoni aut deni caliculi, in quinque lacinias orbiculares et vireſcentes diviſi dependent, continentes albos *flores* quinquefolios, e quorum umbilico ſtylus prodit, multis ſtaminibus albis cinctus, apicibus initio purpuraſcentibus, deinde flaveſcentibus, odoris jucundi: in ſummis deinde ramulis naſcuntur folia, viridia et ſplendentia, ceraſi foliis ſimilia, ſed minora, et ambitu aliquantum ſerrata. Fructus granis piperis non major, orbiculatus, nigra membrana tectus, cujus nuclei figura, quantitate et colore ceraſorum nucleos aemulantur, guſtu tamen tenuiori, vehementiori et halitum odore commendante. Provenit in Africa et Aegypto; in Gallia

lia circa ſepes ubique, in ſaxoſis Pannoniae locis; monte Italiae Baldo; inter Clavennam et Curiam. Fuit et in horto Zwingeri Baſileae, et in Principis Stutgardiae. In Delphinatu inter Valentiam et Lugdunum viſa fructu parvo, nigro, Julio maturo. De *uſu* nota. *Baccas* ab avibus, turdis nempe et merulis devorari; et in Gallia tincturam purpuream pro ſervitiorum veſtibus ingredi. *Nucleos* ſaponariis globulis admiſceri, et pilos horridiores affrictu crebro emollire. Contuſos iliorum et dorſi doloribus commode illini. Ex melicrato ſumtos coli cruciatibus, renum calculis ſubvenire; ventris tineas necare, et urinam ciere. Oleo, quod ex illis elicitur, bonus odor maniacis conciliatur. Fructus eligi debet recens, plenus, in candido ſubrufus et odoratus.

Bauh. H. P. l. 2. c. 31.

II. *Recentiores* ſeptem ceraſorum habent genera. 1. *Acida* nempe. 2. *Sativa majora.* 3. *Auſtera.* 4. *Duracina.* 5. *Aquea.* 6. *Alba.* 7. *Imperialia.*

1. *Ceraſa acida*, in mediocri arbore creſcunt, brevique pediculo et carne ſatis dura donantur, colore communiter rubro, aliquando nigricante; datur quoddam albidum, ſed rarius. Vocantur *Amarella* et *Agriotta*. Expedita ſunt praegnantium malaciis. Impinguare ex eo colliges, quod tum paſſeres majora hepata habent. Flavam bilem exſtinguere, non eſt quod dubites. *Aqua* ex contuſis cum vino in B. M. deſtillata, recente ſucco affuſo, aeſtuantium viſcerum eſt ſolatium, et omnium calidiorum fluxuum levamen. Cum aquae tiliae aequalibus partibus ſumta, puerorum convulſionibus medetur. Paratur ex iisdem et *vinum*. *Gummi* lichenes Infantum ex aceto ſanat.

Porta Villae l. 5. c. 24.

2. *Ceraſa ſativa majora*, Tabernomontanus *Hiſpanica* dixit. Nihil de illis occurrit, niſi forte vel ex iis eſſe, quae viſciole de Roma dicuntur, vel cum illis eadem. Nobiliſſimum id genus, caetera longe ſuperans, magnitudine perſpicua, colore ſanguineo, ſuccoſum. Ineſt in maxima dulcedine amariuſculus quidam ſapor. Vnde fit, ut nec nimia acerbitate reſpuatur, nec maxima dulcedine faſtidium pariat. Ceraſus.

3. *Ceraſa auſtera* in altiore arbore proveniunt, et longiſſimum pediculum habent, ſanguineoque ſucco turgent. Vulgus Gallorum *Meraſia* vocat. Nimio quidem ſui accremento reſpuuntur: Helvetii tamen vinum ex iis parare dicuntur. Aqua ex his parata fluxus omnes, menſtruos inprimis ſiſtit. Ruell. H. P. l. 1. c. 64.

4. *Ceraſa Duracina*, aliis forte *Juliana Plinii*, *Maroba*, *Pliniana*, quia prima in ceraſorum genere maturitatem ſentiunt. Proceris arboribus exeunt, turbinatiore *pomi* figura, longioreque, *pediculis* longis, pluribus, una coeuntibus: *baccis* partim rubentibus, partim candicantibus, nonnunquam in totum rubris: praedulci *carne*, ori jucunda, ſed fugaci, fragili intus *oſſe*, *nucleo* non inſuavi. Vulgus apud Gallos nunc *Guinea*, nunc *Guindola* vocat, Itali *Toſtelas*. Plurima horum *genera*. *Rubentia*, callo praedura, guſtu praeſtanti, carne nucleo pertinacius haerente: alia ſunt, quae *Olivete* dicuntur; alia *Corneolo* vulgo, quia utriusque magnitudinem, formam et duritiem referunt, omniumque maxime geſtatum tolerant. Ibidem. Porta Villae l. c.

5. *Aquea*, Plinio *Juliana*, quod Julii initio maturentur, Gerhardo *Gaſconia*, Matthiolo *Acquajole*, Neapolitanis *Cannamele* dicuntur. Dulci ſapore, melleo et plurimo ſucco praedita ſunt, adeoque mollia, ut non ſolum geſtatum non tolerent, ſed vix manibus parumper pertractare licet, quin celerius marceſcant.

6. *Alba*, Trago *dulcia*, Italis forte *Toſtole Verdadere* dicuntur. Si haec ſunt, colore erunt mixto ex nigro viridi, rubentique nec perfecte; albeſcentia fere ſemper, ut matureſcentibus ſimilia videantur. Junio maturantur, et ſaepiſſime arbor uno pediculo duos affert fructus.

Ceraſus. Ibidem.

7. *Imperialia* in ſilvis et nemoribus, nonnunquam in dumetis et cultis inveniuntur. *Baccis* ſunt parvis, multum infra dictorum (duracinorum et aliorum) magnitudinem, callo *carnis* rotundiore, oſſibus appreſſo, parte ſoli obverſa rubeſcente, averſa candicante, ſapore dulci quidem, ſed dilutiore: ruri familiaria, ſponte nullo humano cultu naſcentia.

EXOTICA.

TABVLA XXXIV.

Ex Exoticis undecim huc pertinent: 1. *Mourouve Maragnanae inſulae.* 2. *Capolin Mexicanorum.* 3. *Cochoztamal.* 4. *Copalxochotl Tepeacenſium.* 5. *Ibipitanga.* 6. *Ibiruba.* 7. *Nhua.* 8. *Paco caatinga.* 9. *Mangabiba.* 10. *Huitz Tomatzin frutex.* 11. *Cacapolton.*

De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11.

1. De *Mourouve* hoc duntaxat ſcitur, non multum abludere a pruno, *flores* ferre luteos, *fructus* inſtar ceraſorum, longis pediculis, oſſiculo exiguo, carne crocea et ſuavi.

Ximen. apud de Laet Ind. Occid. l. 5. c. 17. Nieremb. Exot. l. 15. c. 21. Reccus R. M. H. N. l. 3. c. 71.

2. *Capolin Mexicanorum*, arbor eſt mediocris magnitudinis, *foliis* amygdali, aut ceraſi noſtratis, minutim ſerratis, *floribus* racematim dependentibus, ex quibus *acini* fiunt ceraſis noſtris forma, colore, magnitudine, oſſibus et nucleis ſimiles. Nam immaturi paululum ſunt acidi, et adſtringentes: exquiſitam maturitatem aſſecuti, dulces et guſtus gratiſſimi. *Floret* vere, *fructum* vero per univerſam aeſtatem largitur. Temperato coelo gaudet, et apud Mexicanos in hortis campeſtribusque locis, et ſuapte natura et humana diligentia provenit. Quantum ad uſum. *Germinum* liquor aut ſuccus linguam aeſtu aridam lenit. Jus *corticis* decocti per quindecim dies inſolatus et drach. un. pondere ſumtus, dyſenteriam curat. Pulvis inflammationibus opitulatur. Ex *fructu* fit in annonae caritate panis et vinum: ſed alimentum melancholicum praebet, et halitum frequentiore uſu gravem conciliat, cum dentes nigredine inficit. Emendari tamen dentifriciis malum poteſt. *Triplices* ſunt tales arbores, ſed fructu tantum differunt: ſiquidem *Xitomacapolim* fructum fert prunorum circiter magnitudine. *Helocapollim* paulo minorem, ac omnium minimum *Tolocapollin*: univerſum vero omnes racematim dependentem.

Nieremb. Exot. l. 15. c. 100. Columna ad Reccum p. 872.

3. *Cocoztamatl*, quam alii *Cocoztic*, *Cocozton*, *et Cocotztli* vocant, fruticis *volubilis* genus eſt. *Radix* eſt rugoſa, inodora, ſaporis ſalivoſi et pallens. *Folia* ſinuoſa in tres cuſpides diviſa. *Flores* modici, candidi, ex quibus acini ceraſis ſimiles, ſed candentes. Columna ad Bryoniam refert. *Radix* urinam ita evocat, ut palmam omnibus aliis medicamentis praeripiat, ſummumque experimentum in Epiſcopo Cordubenſi Philippo II. Hiſpaniarum Regi a Confeſſionibus. Reprimit eadem ſupernaſcentem in meatu urinario carnem, ſi ſemunciae pondere ſumatur ex liquore aliquo, et pulvis ovi albumini et oleo amygdalarum dulcium permiſtus, filo obvolutus, cavitati penis indatur.

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 17.

4. *Copalxocotl Tepeacenſium*, arbor eſt ceraſis valde ſimilis, *fructus* fundens exiguis pomis ſimiles, qui qui ſalivam quandam valde glutinoſam fundunt, et ideo ab Hiſpanis *ceraſa gummoſa* appellantur.

Piſo de ſimpl. Braſil. facult. l. 4. c. 101. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 10.

5. *Ibipitanga* ſeu *Vbipitanga* arbor ceraſi noſtratis acidae figura. *Truncus* contortus eſt. *Folia* laevia, ſuperne ſaturate viridia, inferne dilutiora. *Flores* multi in pediculis ceraſinis albi, τετραφύλλοι. *Fructus* intus et extus miniatus, baccae mori magnitudine, rotundus, octies profunde ſtriatus, ſaporis ſubamari: cui *lapis* rotundus, compreſſus, albicans, in quo ejusdem coloris et ſaporis nucleus. Flatus diſcutit, nauſeam ſtomachi reprimit, et pectori cum ſaccharo eſt ſolutio.

Marcgrav. ibid. c. 17.

6. *Ibiruba* eſt arbor cortice, ligno et naſcendi modo Guajobae ſimilis, ramis noſtrae ceraſo. *Folia* ſunt oblonga, membranacea, ſuperius ſaturate viridia, inferius palli-

da

da, uno ſecundum longitudinem nervo, venis transverſis nullis. *Fructus* magnitudine pruni, rotundus, ſed verſus pediculum turbinatus, cum umbilico cavo, quem quatuor foliola ex viridi incarnata circumſtant; cuticula tenui veſtitus, *carne* ſucculenta fulva, cum levi amaritie acidiuſcula; cui intus *lapis* rotundus, magnitudine ceraſini, cortice duro tectus, nucleum album amaricantem continens. Magna copia ſine noxa edi poteſt. Transplantatur per taleas.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 4. 7. *Nhuam* ita huc refero, ut et alibi apponi poſſit. Arbor eſt alta, ſuperius in multos ramos contortos expanſa. In *ramis* ramuli alternatim oppoſiti, uti et *folia* in ramulis oblonga, ſuperne ſaturate viridia, inferne dilutiora et nervo ac venis obliquis conſpicua, brevi pediculo inſiſtentia. *Fructus* globuli luſorii magnitudine, rotundus, albeſcens, cuticula pallida, carne alba ſaporis ſubamari: intus autem lapis durus, oblongus, fuſceſcens. *Maturus* decidit, colligitur et comeditur.

Ibid. c. 5. 8. De *Paco caatinga* hoc duntaxat ſcribitur, *fructus* in uvam novem aut decem digitos longam congeſtos, ferre, ceraſi ſilveſtris magnitudine, nigri coloris, *nucleo* ceraſino, ſaporis adſtringentis. Avide hunc a columbis comedi: ab hominibus ne attingi quidem. Vſurpandum ad tincturam coeruleam, ſiccanturque ad uſum.

Piſo de fac. ſimpl. Braſ. l. 4. c. 28. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 14. 9. *Mangabiba* ſeu *Mangaiba*, arbor eſt criſpa, magnitudine prunum Europaeam, vel ceraſum acidam, aequans. *Rami* betulae modo in tenues ramuſculos ſparguntur, quibus etiam ſimilimi ſunt. *Lignum* lentum eſt, medulla intus exigua, et quod fractum vel conciſum lacteum humorem fundit. *Folia* parva, ſolida, egregie virentia, quibus nervus in medio ſecundum longitudinem, transverſim autem lineae ſubtiliſſimae parallele poſitae. *Flores* jaſmini modo diſpoſiti, calicibus unum aut ſeſquidigitum longis, ſtellulae figura, albi, fragrantes, qui menſibus Octobri et Novembri gignuntur. *Fructum Mangabam* vocant. Magnitudo huic prunorum, figura rotunda, vel ovalis, cuticula ex viridi flava, et quandoque punctis rubris inſignita: pulpa alba, butyri inſtar mollis, vinoſi ſaporis; in qua ſemina lutea, compreſſa, ſex, ſeptem, aut duodecim, ovalis figurae, umbilicata in medio, cute lenta, intus nucleus dulcis, albiſſimus. Lacte acerbo, priusquam decidit, turget; ideo vel leviter preſſus liquorem album fundit. Matureſcit circa Olindam Decembri, Januario et Februario menſibus: ad flumen S. Franciſci Aprili, Majo, Junio et Julio reperitur. In ſinu omnium Sanctorum integras ejus ſilvas videre eſt. Ardores febriles domat: jejuno ſtomacho ſumtus alvum dejicit. Conditur a Luſitanis integer. Ceraſus.

10. *Huitz Tomatzin*, aliis *Huitz Tomal*, et *Neixpopoalloni*, ſeu oculos abſtergens, frutex eſt, cui ſurculoſa radix; ſtipites ſpiniferi, quatuor dodrantum, et in eis *folia* quadantenus vocatae ſpinachiae ſimilia, inferna parte hirſuta et ſubalbeſcentia; *flos* purpureus non ſine luteis quibusdam capillamentis, ex quibus *fructus* ceraſis candidis ſimiles. Naſcitur in frigidis ac humidis regionibus Temucacenſibus, et Amaquemecenſibus, in planis et campeſtribus. *Radix* amara eſt et acris. Cortex ſemiunciae menſura tuſus, atque ex aqua epotus, omnes humores per inferna vacuat. Febribus, difficultati reſpirationis, et hydropi mire conferre compertum. Reccus R. Med. H. M. l. 4. c. 11.

11. *Cacapolton* arbuſcula eſt foliis ceraſi, ſtipite purpureo. Floribus in extremis ramis coeruleis, unde fiunt acini ciceribus pene pares, primo coccinei, ac tandem e purpureo in nigrum vergentes. Folia ſunt frigida et adſtringentia. Repellunt praeter naturam tumores, dyarrhoeas compeſcunt, et medentur vulneribus. Succus foliorum acinorumve curat inflammationes oculorum. Naſcitur Ocoituci, et Quauhquecullae, nempe temperatis et calidis regionibus. Reccus l. 3. c. 36.

Chamaeceraſus.

ARTICVLVS XI.

De Chamaeceraſo ſpuria.

TABVLA XXXV.

Chamaeceraſus ſeu *ceraſus humilis ſpuria*, nullibi apud Veteres occurrit. Recentiores duplicem faciunt: Vnam, *fructu gemino*, alteram *fructu ſingulari*.

I. *Chamaeceraſus ſpuria fructu gemino*, vel eſt fructu rubro vel nigro.

Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 6. p. 451. Stapel. in Theoph. p. 257.

I. Chamaeceraſus fructu gemino rubro eſt iterum duplex, vel *punctata*, vel *non punctata*. 1. *Chamaeceraſus fructu gemino rubro duobus punctis notato*, vocatur aliis *Chamaeceraſus montana*, *Xyloſteum periclymenum mas*, *ficus Idaea*, *frangula etc.* Alta eſt aliquando cubitos quatuor. *Lignum* medulla alba. *Ramis* adverſis et fragilibus, *cortex* cineraceus. *Folia* ſubtus hirſuta: *flores* rictu patulo hiantes, de pediculis longis rubentes, qui Aprili et Majo protruduntur. *Fructui*, qui Julio et Auguſto maturatur, ceraſi magnitudine tranſparenti, ſuccus croceus amarus et inſuavis; nec non ſex, ſeptem et plura aliquando grana alba, plana. Lobelius quinque gigartos ponit. Geminus is aliquando in uno pediculo longo; aliquando ex toto coeuntibus ſeminibus in bipartito conceptaculo, in quolibet duo aut tria ſine oſſe, quod Caeſalpinus de *frutice* ſuo *ſine nomine*, ſimili corno, breviore, dixit. Notas illas Geſnerus vocat *ocellos* aut *pupillas*, Dodonaeus *duo floſculorum veſtigia*. *Frequens* eſt in montibus Pyrenaeis, Allobrogicis, Pannonicis, Styriacis, inprimis prope monaſterium Neuberg. *Creſcit* et Glaronae circa Thermas Fabarias, Tiguri in monte Albio, et in Baſilienſium ditione. 2. *Chamaeceraſus fructu gemino rubro, nullis punctis notato*, audit aliis *Chamaeceraſus dumentorum fructu gemino rubro*, *Halimus, Periclymeno cognatus frutex*, *Xyloſteum*, *Periclymenum alterum* Allobrogum, *cornus foeminae effigie*, *Periclymenum rectum primum*, *Periclymenum rectum*, *Xyloſteum floribus albis vulgatius*, *Periclymenum tertium*.

Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 6. p. 451. Trag. H. P. Geſner. in horto. Dodon. H. P. Pempt. 3. l. 3. c. 24. Tabern. H. P. T. 2. l. 2. c. 23. Eyſt. hort. Verna. Art. Ord. 59. Cluſ. H. P. l. 1. c. 38.

Surgit ſuo *caudice* nullius pedamenti indiga, *folio* corni foeminae, ſed minus nervoſo, hirſuto; *floribus* e luteo palleſcentibus, Periclymeni forma, ſuperiore folio ſurſum reflexo, fimbriato; inferiore demiſſo, anguſtiore, odoris grati. Decidentibus, *baccae* gemellae teſtium inſtar pediculo appenduntur, rubentes, aequali perpetuo magnitudine, ceraſaque canina quibusdam dicuntur. *Naſcitur* paſſim in ſaxoſis dumetis, frutetis, ſepibus inter caeteras ſentes. Alſatiae familiaris eſt, ubi ſecus itinera et vias occurrit. Viſitur et in meo Cibeniaco, hocque ipſo, quo ſcripſi, die legi. In Belgicis hortis vix unquam aequales baccas ad maturitatem perducit: altera excreſcente et turgida, altera ſemper exilis, plena tamen manet, lagenulamque geſtatoriam aut cucurbitulam quodammodo refert.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 38. Tabe. H. P. l. 2. c. 24. Bauh. H. P. l. 15. c. 6.

II. *Chamaeceraſus fructu gemino nigro*; eſt *Periclymenum rectum ſecundum* Cluſio; *ſecundum ſabaudicum* Tabernomontano; *Periclymenum rectum folio ſerrato* Bauhino; vix humanam altitudinem attingit. *Rami* graciliores et rariores: *cortex* albicans: *folia* tenera, longa, in ambitu nonnihil ſerrata, ſuperne virentia, inferne minus incana. Tenellis *germinibus* enati inter folia graciles *pediculi*, unum interdum, ſed binos ut plurimum *flores* ſuſtinent, eosque purpuraſcentes; quibus ſuccedunt gemelli *fructus*, nigri, ſucculenti, guſtu ingrato. Rara eſt inventu, et unicum fruticem in Pyrenaeis montibus, binos aut tres apud Allobrogos in ſabaudicis; deinde frequentiores variis montibus Auſtriae et Styriae, inveniebat Cluſius. Floret cum aliis Periclymeni generibus; *ſemen* Julio matureſcit.

II. Chamae-

Cluſ. l. c. Tabern. l. c. Bauh. l. c.

II. *Chamaeceraſus fructu ſingulari*, eſt itidem duplex. *Fructu coeruleo et fructu rubro.* 1. *Chamaeceraſus fructu ſingulari coeruleo, Periclymenum tertium rectum* Cluſio, *quartum* Tabernomontano, *Periclymenum rectum fructu coeruleo* Bauhino dicitur. *Radices* lignoſae et fibroſae; *caudex* ſcaber nigricans, et qui multis hiat locis. *Rami* tenelli adhuc purpuraſcunt, et cana lanugine veſtiuntur. *Folia* contrario ſitu inter ſe diſponuntur. *Flores* cavi in quinque lacinias ſecti, pallidi: ex umbilico quinque ſtaminula flava cum appendice prodeunt. *Fructus* Chamaemeſpilo Geſneri magnitudine par, coeruleus, vinoſo ſucco et plurimis granis turgidus, qui manus rubro colore tingit. *Creſcit* ſponte, inquit Cluſius, *ad radices cujusdam montis pago Malitz vocato contigui, ad ſiniſtram, via, quae ad Taurum, ſuperioris Stiriae Saltzburgenſem ditionem pertingentis praecelſum montem, ducit: nunc autem ſemine natum in quibusdam hortis alitur.* In Pannonia fructus in uſum tinctorium reponitur. 2. *Chamaeceraſus fructu ſingulari rubro* Geſnero *Chamaeceraſus montis generoſi* dicitur. Naſcitur enim in montis Generoſi Inſubriae crepidinibus, clivis ac praecipitiis, *folio* aceris albi, quod Galli *plane* vocant, latiore et ampliore per ambitum valde inſecto: *fructu* rotundo, rubro, ceraſo ſimili.

Chamaeceraſus.

Geſner. in horto. Bauh. H. P. l. 2. c. 33.

ARTICVLVS XII.

Cotonaſter.

De Cotonaſtro.

Cotonaſter apud Recentiores duplex eſt. *Folio* nempe *oblongo ſerrato:* et *folio rotundo non ſerrato:* cui *Cyanum arboream Cretenſem* adde.

Bauh. H. P. l. 1. c. 13.

I. *Cotonaſter folio oblongo ſerrato,* idem eſt cum *Chamaemeſpilo* Bauhini et Cherleri. Frutex eſt ramis nigricantibus ſtriatis: *foliis* pluribus oblongis, acuminatis, ſerratis, glabris, nervoſis, atrovirentibus, et quae pediculo brevi haerent. *Flores* denſi purpuraſcentes in umbellam digeruntur, et pediculis modo longis, modo brevioribus in extremis ramis haerent. *Fructus* fert oblongos, rubros, umbilico mediocri: in quibus bina, eaque oblonga grana. Forte *Agriomelea Bellonii,* quam in Cretae montibus invenit, exiguorum malorum, piris forma ſimilium, feracem. Bauhinus tamen ad *vitim idaeam tertiam,* quam Ariam alni effigie, folio lanato minore vocavimus, refert. Vide de eo et Cluſium.

Bell. Obſc. l. 1. c. 17.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 40.

Geſner in Epiſt.

II. *Cotonaſter folio rotundo non ſerrato* Geſnero *Cotonaſter et Cydanago,* Lugdunenſi *Epimelis altera,* frutex eſt ramoſus, cultu arboreſcens. *Folia* averſa parte candicantia et lanuginoſa, adverſa nervoſa et virentia. *Flores,* quos ineunte vere profert, concavi, herbacei, plures juncti cohaerent. *Fructus* in extremis ramulis bini, terni, vel plures, parvi, compreſſi, ex rotundo oblongi, in umbilico quinque partitis ſectiunculis inſigniti, cortice, ubi matureſcunt, primo rubeſcente vel ſubflaveſcente, dein rubro, cui tamen obducta eſt lanugo cineracea: carne pallida, fungoſa, acerba, cui *oſſicula* intus continentur terna, aut quaterna, oblonga, hinc anguloſa, illinc plana, duriuſcula, quae tamen dentibus facile conteruntur, *medullam* claudentes albam.

Bauh. H. P. l. 1. c. 14.

III. *Cyanus arborea Cretenſis,* quam Bauhinus *fruticem rotundo argenteo folio, Cyani flore* vocat, Bellus *fruticem pulcherrimum;* Pena *Cyanum fruticoſam Candiae.* Quantum ex ramo ex Candia advecto colligi poterat, foliis ad Cotonaſtrum Geſneri accedit, eaque ramis immediate adhaerent, colore ſubtus argenteo, ſuperius virente, fimbria alba, latitudine et proportione, quam icon exhibet,

Bauh. Phytopin. l. 11. p. 452. Bellus Epiſt. 2. ad Cluſ. Bauh. H. P. l. 1. c. 15.

Fructus rotundi et orbiculares.

TITVLVS II.

De Fructibus quibusdam Exoticis.

CAPVT I.

De Fructibus rotundis et orbicularibus.

TABVLA XXXVI. XXXVII.

Claudant hunc librum fructus Exotici varii, qui apud Cluſium et alios deſcribuntur. Sunt autem hi in octuplici differentia. 1. *Rotundi* nempe. 2. *orbiculares.* 3. *Oblongi.* 4. *Ovales.* 5. *Piriformes.* 6. *Anguloſi.* 7. *Diverſarum figurarum.* 8. *Varii.*

I. Fructus rotundi ſunt vel *laeves* vel *tuberculoſi.* 1. *Rotundorum laevium* quatuor invenio. 1. *Magnum rotunditate compreſſum; cortice rugoſo fuſco: cortice rugoſo ſubpurpuraſcente; parvum;* et *quaſi coronatum.* 1. *Fructus rotundus laevis magnus rotunditate compreſſus cortice rugoſo fuſco,* gemini erat pugni magnitudine. Cortice, ut dixi, cui cavus umbilici inſtar circa pediculum orbis, tuberculis ſuperius obſitus. Intus *nucleus* magnus, bipartitus, intus ex atro rubens, adſtringentis primo, mox ſubdulcis ſaporis. 2. *Fructui rotundo laevi, cortice fungoſo* ſubpurpuraſcente, *nucleus* intus planus, candicans, impenſe amarus. Plures ſimul connexos alio fructu incluſos fuiſſe putat Cluſ. 3. *Fructus rotundus laevis, parvus, putamine ſpadiceo flaveſcente, nucleo erat ſubacido,* qui, quia veſtigium quoddam ſuperna parte retinuerat, lobo aut ſaltem alicui operimento, incluſus fuiſſe videbatur. *Putamen* habebat, etſi tenue, firmum tamen, prae politura ſplendens, *nucleum* dividuum, intus candicantem. 4. *Fructus rotundus laevis quaſi coronatus,* eſt triplex. *Argenteus, flavus et viridis. Fructus rotundus laevis, quaſi coronatus argenteus,* ex rotundo eſt turgidus, politi laevoris, circularibus lineis ſaturatioribus denſe cinctus, durus, altero fine, nonnihil turbinato, *umbilico* livido, in quo veluti pediculi veſtigium, a quo una et altera linea demittitur. Satus bina folia produxit. Eſt et *alius tumidus* et nonnihil anguloſus, lineis carens, ſed zonulis denſe cinctus, *cortice* oſſeae duritiei, ſubruſa intus ſubſtantia. *Nucleus* inerat pallidus, duriuſculus, guſtu amaro. 2. *Fructus rotundus laevis, quaſi coronatus flavus,* cortice laevi, zonulis ſaturatioribus et vix conſpicuis, cujus parte ſuprema area quaedam livida aut ſubfuſca conſpicitur. Videtur eſſe idem cum Cluſii, quem Exot. l. 2. cap. 29. deſcribit. Habuit intus *nucleum* colore et carne Piſtaciae, ſed duriore, quae totam nucem ſine tomento implebat, ſapore tam amaro, ut Aloen vinceret. Datur et *ovalis:* et ſtriis circularibus *cinctus.* 3. *Fructus rotundus laevis, quaſi coronatus viridis,* qui multis angulis et impreſſionibus inaequalis eſt, ac ſi ab aliis vicinis fructibus compreſſus fuiſſet: zonulis etiam ſaturatioribus frequentioribusque in orbem cingitur.

Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 7. — Ibid. c. 16. — Bauh. H. P. l. 3. c. 48. — Ibid. c. 47. p. 311.

II. Rotundorum tuberculoſorum ſunt quoque tres: *flavus nempe linea eminentiore tranſverſa; flavus absque linea; et niger.* 1. *Fructus rotundus tuberculoſus flavus linea eminentiore tranſverſa,* putamen habet admodum durum, craſſum et flaveſcens. 2. *Fructui rotundo tuberculoſo flavo absque linea,* magnitudo globi minoris ſclopi, tubercula non admodum craſſa. 3. *Fructus rotundus tuberculoſus niger,* ſuperne umbilicatus erat. Sub cortice tunica internodia, albicans, ſubſtantiam internam nucleatam involvit.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 30. — Bauh. H. P. l. 3. c. 112.

II. Fructus orbiculares ſunt vel *laeves* vel *aſperi.* 1. *Orbiculares laeves*

ves ſunt *ſpadiceus*, *fuſcus*, *flavus*, *ex rufo nigricans*, *fuliginoſus*, *ater et acidus*, *cinericius*, *et ſuborbicularis*, *compreſſus*, *colore ſuberis*. 1. *Fructus orbicularis*, *laevis*, *ſpadiceus eſt duplex*. *Vnus* perpolitus, exiguo mucrone glandium inſtar ſuperna parte inſtructus, inferna veſtigium quoddam, cui forte pediculus inhaerebat. *Nucleum* vel pulpa continuiſſe, ſtrepitus prodebat. Ipſe tantae laevitatis, ut aquae innataret. *Alter* nucleo duro. *Cortex* ipſi non valde quidem craſſus, ſed durus, ſupra laevis, infra rugoſus, et fuſcus, inſtar nucis cypote: *nucleus* fuſcus, partim ſtriatus, partim rugoſus. 2. *Fructus orbicularis*, *laevis*. *Fuſcus erat*, *cortice* duro, nucis Ponticae putaminis inſtar; nucleo avellana non minore, cineraceo, rugoſo, carnis ſubflavae et ad guſtum acris. Ad quem referri poteſt Bauhini *multifariam fiſſus*. Finditur enim in duas partes fungoſas, ſaporis manifeſti nullius, continet oſſiculum durum. 3. *Fructus orbicularis laevis flavus* macula ſubfuſca notatus, qui ovo paſſeris minor, tanquam torno elaboratus, lapidea duritie, ſubſidebatque in aqua. 4. *Fructus orbicularis laevis*, *ex rufo nigricans*, mediocris avellanae magnitudinem non excedit: infima parte paulo anguſtior, in triangularem mucronem deſinit. *Putamen* ipſi durum et craſſum: *nucleus* candidus, cui membrana fuſca ſupercingitur. Petit fundum. 5. *Fructus orbicularis laevis fuliginoſus*, duro tegebatur cortice, ſtyracis fructus inſtar. Strepitum agitatus edebat. 6. *Fructus laevis orbicularis ater* et *acidus*, utrinque tumebat pulvini inſtar. *Cortex* ei fragilis et tenuis, pulpa fungoſa, ſubrubens, friabilis, tamarindorum acoris: in ejus meditullio ſemen plenum, fuſcum, candicante membrana veſtitum. 7. *Fructus laevis orbicularis cinericius*, is triplex. *Vnus* cinericius Chamaeriphes fructus oſſiculo non diſſimilis, ſed major, putamine tenui, fungoſa medulla ſuffulto: nucleo infima parte in mucronem

(Cluſ. Exot. l. 2. c. 25. — Ibid. c. 19. — Ibid. c. 25. — Ibid. c. 29. — Ibid. c. 30. — Ibid. c. 16. — Ibid. c. 13. — Ibid. c. 15.)

deſinente, et in binas partes juglandis modo dividuo, ſaporis amygdalini, coloris ſubflavi. *Secundus* cinericius Arantii forma, levis, ſolidus et durus. *Tertius* cinericius compreſſus, rugoſus, durus, in aqua tamen non ſubſidens. 8. *Fructus orbicularis laevis ſuborbicularis compreſſus*, *colore ſuberis*. Duas uncias latus eſt, ac paulo longior. *Figura* fere orbiculata, niſi ſuperna parte ſinum umbilicali ſpecie haberet. Compreſſus ergo, una facie in gibbum ſublata, concava altera. *Cortex* coloris ſuberis, fungoſus quodammodo. Interior pars fuſca, inſipida, magis fungoſa, ſed magna ex parte cava.

II. Fructus orbiculares aſperi ſeu non laeves ſunt ſtriati, *ſulcati*, *venoſi*, *tuberculati*. 1. *Fructus orbiculares ſtriati* ſunt duo. 1. *Fuſcus major*, Cluſio *orbicularis peregrinus primus*, qui ex inſula Madagaſcar delatus eſt. Novem ipſi unciarum ambitus, ſtriatura circa pediculum, color fuſcus levis, et intus cavus. Ex pertuſo educta ſunt multa *grana* plana, nucis ſomicae forma, oſſea duritie. 2. *Cineraceus minor*, quatuor in ambitu unciarum, nucleum continens. Pulvinato integumento incluſum fuiſſe, fibrarum, quibus putamen aſperſum erat, impreſſa veſtigia oſtendebant. 2. *Fructuum orbicularium ſulcatorum* tres ſunt: 1. *ſulcatus ſubniger et ſplendens*, qui ex una parte ſeſſilis, et quodammodo planior, altera in orbem aſſurgebat. Sulci ſub cute creberrimi, Nucis Fauſel inſtar. Interna *pulpa* dura, candicans, ſalſi initio ſaporis, mox adſtringentis. 2. *Sulcatus*, *ſulcis quatuor diſtinctus*; quorum bini ad partis adverſae umbilicum usque ducebantur. *Planus alioquin*, inquit Cluſius, *et orbicularis pene formae*; ſuperna parte quaſi pulvinatus, niſi qua parte ſulci deprimebant: adverſae parti veſtigium fuſcum, quo fructui ſeu cortici firmiter inhaeſiſſe videbatur. Ipſe adeo durus et ſolidus, ut limam quodammodo reſpueret. 3. *Sulcatus linea trigona in ſummo diſtinctus*,

(Fructus rotundi et orbiculares. Ibid. c. 20. — Bauh. H. P. l. 3. c. 150. p. 342. — Cluſ. H. Exot. l. 2. c. 9. — Ibidem. — Ibid. c. 21. — Ibid. c. 16. — Ibidem.)

Fructus rotundi et orbiculares.

ctus, qui fuſci coloris erat. Summum illud, in quo foramen. Infima parte tres lineae aequaliter latera ſecantes ad umbilicum fere ſeu duplicatas alias lineas, quae triangulum conſtituebant, et in quarum medio umbilicus ſeu foramen album impervium, pertingebant. 3. *Fructus orbiculati venoſi* tres ſunt. 1. *Quatuor venis diſtinctus*, qui malum aurantiam referebat, coloris ex aureo flaveſcentis. A pediculo ad ſummum octo omni ex latere ducti nervi, ſed craſſi erant, eorumque nonnulli gemini. 2. *Novem venis diſtinctus*, duplex eſt: 1. vel *major*, qui ſpadiceus, levis, praegnans, ſex unciarum longitudine. 2. Vel *minor*, in quo pulpa multa, cortici adhaerens, cum oſſiculo inaequali, et totidem angulos, quot fructus nervos, habente, qui ad ſummum corticem pertingebant. 3. *Senis nervis diſtinctus*, qui ab infima ſede ad extremum usque per longitudinem recta linea excurrebant. Ipſe erat ſeſcuncium longus et craſſus, coloris fuſci, et ex parte cineracei; in quo pulpa a cortice libera. Allatus erat ex Guinea. 4. *Fructus orbiculati tuberculoſi* ſunt duo. 1. *Tuberculoſus fuſcus*, oſſiculum potius quam fructus, trium unciarum ambitu, durum, ſolidum, grave, perpetuis tuberculis obſitum, in quo tamen veluti triangularis formae veſtigia in utraque extremitate apparerent. 2. *Tuberculoſus cineraceus trifora minulentus*, in lateribus nempe. Planior erat ſuperna et ſeſſili parte.

Cluſ. H. Exot. l. 2. c. 19. — Ibid. c. 10. — Ibid. c. 10. — Ibid. c. 11. — Ibid. c. 16.

CAPVT II.

Fructus Exotici oblongi et ovales.

De Fructibus Exoticis oblongis et ovalibus.

I.

Vide TAB. XXXVII.

Fructus Exotici *oblongi* vel ſunt *laeves*, vel *rugoſi*, vel *tuberculoſi*, vel *ſulcati*.

Ibid. c. 24. *I.* Fructus *oblongi laeves* ſunt: 1. *oblongus laevis fuſcus*, et quidem triplex. 1. *Striatus*, qui durus et in obtuſum mucronem deſinebat.

Ibid. c. 15. 2. *Arcuatus*, prona nempe parte, ſupina enim planus. Cortex durus, craſſus, denſus: materia ſpongioſa, firma; nucleus uncialis, planus, durus, extra fuſcus, intra ſubrubens, in duas partes diviſus, tenui ſpadicea membrana cinctus, qui ſalivam ciebat.

Ibid. c. 18. 3. *Splendens*, qui ſub nomine *Coxco cypote* ſeu nucis cypote miſſa erat. Superna parte laevis, ſcaber, ventre ſeu inferna cineraceus. 2. *Oblongus laevis cineraceus*, isque duplex. 1. *Nervis craſſis et eminentibus*, qui a ſummo capite ad infimam partem per dorſum excurrebant, tanta arte expreſſi, ut humana induſtria ſculpta quis arbitrari poſſet. Forma ei nonnihil convexa, dorſum elatum et aſſurgens, caput arctius: infima pars in mucronem deſinit. Similis huic nux *Cunone*. 2. *Acidulus*, qui *Oregivella* dicitur, ex qua potio Caao conficitur. Cortex potius erat, quam fructus, craſſiuſculus, durus, ſalivam ciens, cui ora reflexa. 3. *Oblongus laevis flavo-ſpadiceus*, ſi corticem attendas, qui denſus potius quam lentus. Nucleus inerat cineraceus, tenuis, nigerrima membrana involutus, praeterquam infima parte, quae aut candicabat, aut deterſa membrana nuda erat. Braſiliani pernicioſum meminere. 4. *Oblongus laevis niger lobum referens*, ſplendebat prae nigredine: et mucrone roſtellam aviculae quodammodo imitabatur. Ex albida intus pulpa, bina aut terna ſpadicei coloris ſemina malorum vulgarium ſeminibus pene ſimilia, involvebat.

Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 22. — Ibidem. — Ibid. c. 16. — Ibidem.

II. Fru-

Bauh. H. P. l. 3. c. 115. Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 20.

II. *Fructus oblongos rugoſos* aliquot invenio. 1. *Hepaticum*, quem Bauhinus a Robino accepit, et quo Indiani in obſtructionibus hepatis utuntur. Figura hepati quodammodo reſpondet. Eſt enim altera gibba, altera concava, oblongus, magnitudine caſtaneae majoris, ſpadiceus, ſed ad pullum accedens. Bivalvis idem aut geminus potius, ſulco inſigni, in ambitu cohaerentiam deſignante. Subſtantia tota glanduloſa, quernea glande ſiccata durior, praeter levem quandam adſtrictionem nullo nec guſtu, nec odore inſignis erat. 2. *Oſſiculo olivae* ſimilem, ſed major eo, qui et ſolidus, nucleum continuiſſe vel exinde colliges, quod agitatus ſtreperet. 3. *Oſſiculum Indicum amygdalae magnitudine.* Figura nonnihil diverſa eſt. Collum ipſi ſuperius anguſtum: quatuor inſignes per longitudinem lineae, color pullus.

Bauh. H. P. l. 3. c. 90.

Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 19.

III. *Fructus oblongi tuberculoſi* ſunt duo. 1. *Cineraceus*, qui et durus. *Tubercula* veſicularum inſtar, intus inanes et inaequales lacunas oſtendebant, ſpadicei coloris, ſplendentes et quaſi ſemen continuiſſent. Ipſum in quatuor partes dividi poſſe, venae per longitudinem ductae oſtendebant. 2. *Cordis formam referens*, qui et fuſcus, levis, et quia immaturus collectus, carioſus. Tubercula erant eminentia et inaequalia.

Ibid. c. 20.

Bauh. H. P. l. 3. c. 116.

IV. *Fructum oblongum ſulcatum*, qui et *decuſſatus*, Bauhinus nobis exhibet. Ovilli renis formam habet, caſtaneae colore et magnitudine, craſſiuſculus, compreſſus et una parte a duobus decuſſatis ſulcis in quatuor partes diviſus. Oppoſita parte *ſigmoides ſulcus* duplex conformem porcam ambiens artificioſe exaratur; inter cujus cornua triplex eminentia germinis ſedet. Non multum forte abludit ab eo, quem Cluſius Exot. l. 2. c. 16. loco ſexto deſcribit.

Fructus Exotici oblongi et ovales.

II. *Fructus Exotici ovales* ſunt: 1. *Rugoſi.* 2. *Tuberculoſi.* 3. *Sulcati.* 4. *Laeves*, et 5. *incertorum lineamentorum.*

Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 13.

I. *Fructus ovales rugoſi* ſunt: 1. *Rugoſus fuſco cinereus*, ovi anſerini magnitudine, ſub *fructus peregrini pulpa* a Cluſio deſcriptus: valde erat gravis et mollis. Tenui et rugoſa membrana tegebatur, quae unguibus cedebat et ſapiebat ſalem. 2. *Rugoſus verſicolor Wirtembergenſis*, quem Bauhinus *Indicum ovalem rugoſum* vocat, ſuperficie erat aſperiuſcula, et veluti furfuroſa, quae punctulis albidis, cinereis, ferrugineis variegabatur. Platerus ſub nomine dactyli cum cortice habebat. 3. *Rugoſus fuſcus* et hic duplex. *Vnus nucleo avellanae ſimilis.* Inaequalis erat, intus laevior et cineraceus, media parte fibroſa et firma. Nucleus erat gravis, durus, ſolidus, in duas partes diviſus, interior albicabat. *Alter craſſo*, ejusdem cum ipſo fructu formae, cavo intus et inani, ſubſtantia fuſca, amygdalae rancidae ſapore, gravidus.

Bauh. H. P. l. 3. c. 97.

Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 16.

Ibid. c. 25

Ibid. c. 15.

II. *Fructus ovalis tuberculoſus* eſt ille apud Cluſium *ex fuſco rubens*, tuberculis mucronatis, qualibus Stramoniae fructus obſeritur. *Nucleum* continebat oblongiuſculum, fuſca membrana tectum, laevem, ſpadicei coloris, qui laevem et quodammodo inſipidam medullam continebat.

Bauh. H. P. l. 3. c. 86.

III. *Fructus ovalis ſulcatus* eſt *oſſiculum fructus peregrini* apud Bauhinum. *Color* erat pullus, utrumque extremorum acuminatum, ſulci profunde dulcati.

Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 30.

IV. *Fructus ovales laeves* duo ſunt: 1. *Lapidi Judaico ſimilis ex rufo nigreſcens*, ut nonnullae majores gallae, duro putamine, et nucleum continens. Quia laevis, ideo aqua merſus non ſubſidebat. 2. *Spadiceus*, quem Cluſius *nucem* vocat. Inferna parte erat nonnihil mucronatus, ſuperna obtuſior, duro et glabro putamine. Nucleum con-

Ibid. c. 13.

Fructus Exotici oblongi et ovales. Bauh. H. P. l. 3. c. 81. Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 9. Ibid. c. 16.

continuiſſe ſtrepitus agitati teſtabatur.

V. Fructus ovales incertorum lineamentorum ſunt tres: 1. *Ovalis Indicus*, quem Bauhinus *fructum Indicum ovi parvi fere forma* vocat. Coloris erat quodammodo caſtaneae, ſed dilutioris, ſplendens. Circulus totum ambiebat. 2. *Ovi anſerini forma et magnitudine*, de quo nihil occurrit, niſi quod in eo liquor balſami odoratus, et ad multos morbos ſalutaris ſervatus fuerit. 3. *Ovalis putamine craſſo fibroſo*, qui oſſiculum potius quam fructus. Fibroſum hoc externa parte, interna nigrum et quodammodo ſaxeum. Nucleus craſſus, durus et rugoſus.

CAPVT III.

De Fructibus Exoticis Piriformibus et Anguloſis.

Fructus Exotici piriformes et anguloſi.

I.

Fructus Exotici Piriformes ſunt duo. 1. *Piriformis major*. 2. *Minor*. 1. *Piriformis major*, rugoſus, niger, binis cellulis diſtinctus. *Corium* huic tam durum et tenax, ut non, niſi malleolo, vinci potuerit. *Cellulae* membrana fuſca et ſplendente diſtinguuntur, in quarum ſingulis nucleus bifariam diviſus, media intercurrente membrana, ut in nuce juglande. 2. *Piriformis minor* ſpadiceo-cinereus, qui laevis, in longum mucronem deſinens, fragili cortice. Pulpa nigra: et in hac oſſiculum longum, cineracei ex fuſco coloris, obtuſo mucrone, ſumma parte in uno latere veluti exſculptum, in quo haud dubie nucleus.

Ibid. c. 24. Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 24.

II. Fructus Exotici anguloſi ſunt varii. 1. *Anguloſi inaequales*, quales ſunt: 1. *inaequalis cineraceus ſaxeus*, quem Indi *Camiri* appellant. Nuci juglandi externo viridi cortici exemtae haud diſſimilis: ſumma parte latior, infima in obtuſum mucronem deſinit. *Nucleus* albus amygdalae pene ſapore. Alibi totum rugoſum, fuſci coloris, ſed magna ex parte cruſta velut duriſſima et cineracea tectum ſcribit. Levis idem et exigui ponderis: in aqua tamen non minus quam lapis ſubſidens. Confractus craſſo duriſſimoque cortice conſtare deprehendebatur. *Nucleus* ſucculentus, grati et oleum macis referentis ſaporis, in binas partes dividuus, tenui candidaque membrana interſecante. Bauhinus ejusdem vel certe non diſſimilis pulpam flaveſcentem, oleoſam, per medium fiſſam, ſaporis grati et nucis moſchatae facit. 2. *Inaequalis ſemine fuſco fervido*, quem incolae *Aratacou*. Fuſcus ei color, fungoſa materia: in hac quaterna aut quina ſemina fuſca, duobus ordinibus a ſummo ad imum ſerie quadam diſponuntur, melonum aemula, medio tumentia, ſaporis, ut dixi. 2. *Anguloſi trifidi*, qualis ille orbicularis fuſcus apud Cluſium. Putamen nucis juglandis, intra ſpadiceum: ipſe in tres aequales partes dividebatur, in tres veluti loculos, in quibus grana malorum ſeminibus non abſimilia, diſtinctus. 3. *Anguloſi in gibbum extuberantes*, qualis eſt Guineenſis *cortice reticulato, villoſo*. Durus idem, foris inaequalis et rudis, intus laevis et ſplendens, colore ad ſpadiceum tendente. Nucleus craſſus, plenus, ſucculentus. 4. *Anguloſus in duas partes ſeparabilis niger*. Paulo major erat ſemuncia, orbicularis fere, fuſcus. Superna parte in tres aequales partes linea trigona a ſummo, in quo foramen, ducta diſtinguebat: infima

Ibid. c. 15. Ibid. c. 29. Hiſt. Plant. l. 3. c. 40. Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 17. Ibid. c. 25. Ibid. c. 11. Ibid. c. 16.

infima latera aequaliter ſecans ad
Ibid. c. 29. umbilicum fere pertingebat. 5. *Anguloſus in duas partes diviſus.* Ponticae is nucis magnitudine, putamine duro, nucleo albo dulci, qui ad unguentariae nucis genus referri
Ibid. c. 15. poſſit. 6. *Anguloſus duplici angulo*, qui ſubrotundus, cineraceus,
Ibid. c. 20. et extima parte mucronatus. 7. *Triangularis*, qui et fuſcus. Eminentes illi anguli, ſciſſuram oſtendebant. Vnde in tres partes dividi
Ibidem. poſſe conjici poterat. 8. *Pentagonus*, isque duplex: 1. *Tuberculoſus*, qui potius fructus oſſiculum. Tubercula inania: ipſum ex quinque veluti oblongis teſſellis compactum, quibus ſublevatis, longus ſe exhibebat, ſed inanis et membranaceus nucleus. 2. *Oblongus fuſcus*, ſolidus idem, durus, Aegyptiacae Alceae inſtar, et levis. 9. *Criſtatus ſpadicei coloris*, oſſiculum potius, quod unciam longum, ſemunciam craſſum, laeve. Criſta ſuperna parte erat, ubi et putamen albidum. Paulo infra conum ad latus apparebat veſtigium, quo ſuo fructui inhaeſerat.

Fructus Exotici piriformes et anguloſi. Ibid. c. 15.
Ibidem.

CAPVT IV.

De Fructibus Exoticis diverſarum figurarum et variis.

Fructus Exotici diverſarum figurarum.

I.

Ibid. c. 20. Fructus Exotici *diverſarum figurarum* ſunt octo. 1. *In orbem convolutus*, qui nucleus verius quam fructus. Solidus is, fuſcus, intra albus, acidiuſculi ſaporis, ver-
Ibid. c. 15. miculorum alborum eſca. 2. *Ex quatuor membranaceis foliis compoſitus.* Ex adverſo haec oppoſita, ex eodem tamen prodibant pediculo. Multis venis diſtinguebantur, rhomboidim et ſuperna parte coeuntim, oſſiculum infima parte ipſi inhaerens et fragile occultabatur, in in quo nucleus orbicularis, nucis moſchatae magnitudine, fungoſa materia obſitus, durus, albus et
Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 25. corneae duritiei. 3. *Ex multis fibris contextus*, qui media parte craſſo, extremis gracilioribus. Fibrae erant fuſcae et tam firmae, ut cultro aperiri non potuerit. Pellem habuiſſe ſpadiceam, laevem, ſplendentem, reliquiae teſtabantur.
Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 20. 4. *Metae figuram referens*, qui et *cineraceus*. Paludanus ad ſe pro fructu Balſami Peruviani miſſum ſcribebat. Sed differre ab eo, addit
Ibid. c. 25. Cluſius. 5. *Juli figuram quaſi exprimens*, qui gracilis, cineracei coloris. Continebat grana craſſa, ſpadicei coloris, laevia, ab altera parte plana et inſipida. 6. *Braſilienſis acidus.* Prorſus erat confractus, ut ejus forma dignoſci nequiret. Putaminis fragmenta, foris ex fuſco cineracea, intra nigra, ſatis fragilia erant. Pulpa rugoſa, nigra, et eodem colore inficiens, ſaporis acidi, in qua nulla ſemina. 7. *Quitenſis*, quem *fructum ad dyſenteriam* Monardes vocat, cujus fragmenta altera parte laevia et lutea; altera aſpera et admodum rubra erant. Pulvis tritorum ex ſtillatitio calycum roſarum liquore datur. 8. *Guamae*, de quibus ita Nierembergius. *Guamae, ab aliis guavae, fructus ſunt veluti vaginae longae. Quaedam oblongae, quaedam velut ex tabellis intus claudunt nucleolos ſubalbiſſimae carnis, qui et ſunt dulciſſimi. A quibusdam dicitur goſſypium in ſaccharo. Inveniuntur parvulae vaginae digitum non excedentes.* Eaedem forte cum Pacayis.

Ibid. c. 17.
Simp. Hiſt. c. 40.
H. N. Exot. l. 14. c. 107.

II. *Ex fructibus variis* ſunt: 1. *fructus in Bali inſula*, ſub terra, juglandis
Linſchott. Ind. Orient. p. 3. c. 39.

Fructus Exotici diverſarum figurarum.

Ind. Orient. p. 6. c. 54. Ib. p. 4. c. 8.

glandis magnitudine, ſed durior et oleaginoſior, quo ad cibos condiendos utuntur. 2. *Fructus purpureus* alii ſapore. 3. *Cautior*, qui in Guinea naſcitur, et frequenter in cibis adhibetur. 4. *Gatogambar*, qui olivis aut Arecae ſimilis. In Campaja provenit, et dentium dolori medetur. 5. *Jalave Malays*, ſeu arboris fructus, glandis magnitudine, quem infirmi potiunculis miſcent. Ib. p. 3. c. 35. 6. *Javanorum* fructus in Bantam, de quo nihil occurrit. 7. Ib. p. 6. c. 19. *India mas* fructus in Guinea. 8. *Lucumas*, quem multi nihil aliud, quam lignum diſſimulatum ajunt, ut apud Acoſtam habemus. 9. *Madian*, *Main*, Coraſſani, qui ex civitate Dachen importantur, ut gulam acuant, et ebrietatem cieant. H. N. Ind. l. 4. c. 26. Ind. Orient. p. 4. c. 8. 10. *Tianco*, qui copioſe in Malacca provenit, et tuſus cum liquore ab infirmis bibitur. 11. *Fructus tingentes Orellanae ſeu fluminis Amazonum* duo, *Annoto* nempe dictus, quo lanae et praeſertim byſſus colore inficiuntur aurantio: et *Acinus innominatus*, qui cyaneum colorem reddit. De Laet Ind. Occid. l. 17. c. 14. p. 645.

CAPVT V.

Fructus peregrini Wormii.

De Fructibus peregrinis Wormii.

Wormius Muſ. p. 200.

Claudat hunc librum appendix iſta, quae fructus octo peregrinos Wormii, vix a quoquam deſcriptos, exhibet.

I. *Primus* eſt *ſeſſilis* excavatus, pulpam quandam tenuem exſiccatam continens, patinae modo cavam, ut nucleum alium ambiviſſe ſuſpicio ſit. Parte inferiore et ſeſſili foramen habet, quod tamen cultro majus redditum videtur, tantae magnitudinis, ut nucem avellanam capere poſſit, per quod interiorem ſuperficiem luſtrare licet. Cinereus, aſper, inaequalis, ad rotunditatem accedens, figura ferme lapidis Brontii, in circumferentia pollices ſex cum dimidio obtinens.

II. *Secundus* eſt ovalis, cinereus, aſper, ovum parvum gallinaceum figura referens, paululum acuminatum, ſed parte craſſiore pediculi ſervans veſtigia. Ab hoc pediculi puncto ad ſummum apicem pollices duos cum ſemiſſe habens, in ambitu quatuor, concuſſu ſonitum ab incluſi nuclei attactu edens. Sed nullis prominentiis aut tuberculis inaequalis. Affinitatem quandam habere videtur cum fructu 2. Garetti, a Cluſio lib. 2. Exot. cap. 16. deſcripto.

III. *Tertius* quodammodo figura refert fructum, quem Cluſius lib. 2. Exot. cap. 16. vocat *Coxco Cypote*, colore fuſco, prae laevore ſplendens, in utroque apice, cineream et falcatam quandam habens prominentiam. Nec fructus mihi videtur, nec alterius fructus oſſiculum, quia cavus, mollis, leviſſimus, nullum in ſe nucleum habet, nec in aqua ſubſidet. Si acu aut cultello pupugeris, facile ad interiora penetraveris. Potius fungi genus quoddam dixero. Ovum columbinum majus figura refert.

IV. *Quartus* elegans eſt, altera parte ſeſſilis, nucis Moſchatae magnitudine, cortice conſtat tenui, cujus pars tertia ſcabra eſt, inaequalis, coloris ſpadicei, lapidem bufonium, quem Crapaudinam vocant, colore et laevore ferme refert. Parte ſeſſili foramen eſt, non natura, ſed caſu procul dubio impreſſum, per

per quod et corticis tenuitas, et nuclei, ei innatantis ferme, conſtitutio videri poteſt. Eſt autem nucleus, cortice paulo minor, unde concuſſus fructus alliſu ſonum excitat et ſtrepitum, caeterum ipſe nucleus exterius coloris eſt purpurei, ſed interius albi; ſunt, qui fructum balſami Americani eſſe putent.

V. *Quintus* ejusdem ferme cum priori eſt magnitudinis, parte altera laevis et lubricus, cum exigua prominentia in medio, colore luteo, figura ovali, aliquantulum ad angulos obtuſos protuberante. Parte altera inaequalis et ſcabra, ſeptem ſinubus ſeu foraminibus in medullam perviis praeditus, coloris cinerei, nucleum nucis juglandis quodammodo referens, ſed lignoſus et durus etiam hac parte eſt. Ego arbitror, affinitatem magnam habere cum 6. fructu deſcripto a Carolo Cluſio lib. 2. Exot. c. 30. Quidam, veram nucem Metel eſſe, arbitrantur.

VI. *Sextus* dactylum ferme figura aemulatur, oblongus, compreſſus aliquantum, duas uncias longitudine ſuperans, utrinque acuminatus, unam latitudine, colore purpureo, ſtriatus et rugis inaequalibus dotatus. Aut e genere nucum eſſe videtur, aut os majoris alicujus fructus. Lignoſus namque eſt, durus, an vero in ſe nucleum contineat, non liquet, quia concuſſus non reſonat, nec frangere licet, cum unicus tantum mihi ſit. Neſcio, an ad Zabucayo referri debeat, de quo poſt ſumus acturi. Fructus peregrini Wormii.

VII. *Septimus* ovalis denique figurae os mihi eſt, ovum gallinaceum parvum magnitudine aequans, ſed utrinque acuminatum, lignoſum, flavum, nucleum continens, qui moto et concuſſo fructu reſonat. Tectum vero fuiſſe videtur pulpa quadam candida, cujus reliquiae tenaciter adhuc ei adhaerentes conſpiciuntur.

VIII. *Octavus* gemellus erat duorum prunorum majuſculorum invicem cohaerentium magnitudine. Alter vero illorum, inquit Wormius, appendicem habebat roſtratam, nucis Avellanae minoris magnitudine. Nec genuinum ejus colorem, nec pulpam, aut nucleum delineare poſſum, quia interiore nucleo aut ſubſtantia ſpoliatus erat, et exterior ſuperficies vernice obſcure flava obducta. In extremitate appendicis colore nigro ſplendente praeditus, ex eo namque, retenta naturali figura, pixidem fecerunt Tabaco ſternutatorio deſtinatam.

HISTORIAE NATVRALIS DE ARBORIBVS

LIBER II.

Nux juglans.

De Arboribus Nuciferis.

TITVLVS I.

De Nuciferis Claſſis primae.

CAPVT I.

TABVLA XXXVIII.

De Nuce juglande.

Hactenus expoſuimus pomiferas, quae aut acinos, aut oſſa intus gerunt, cum ſui ſimilibus: ſequuntur *nuciferae*; quae quidem in *non lanatas* et *lanatas* poſſent dividi; malo tamen ſimpliciter procedere. Primae claſſis ſunt *Juglans*, *Avellana et Caſtanea*.

Dioſcor. M. M. l. 3. c. 3. ſ. 157. et l. 4. c. 174. I. Apud *Veteres nux juglans*, quia notiſſima, nec a Theophraſto, nec a Dioſcoride, nec Plinio delineatur. Iſte tamen *folia* foliis gentianae proximis, Centaurii magni et Poeoniae maris comparat, nec diſſimilia ſambucum gerere. *Germinat* mature, et quidem latere tantum, ipſaque nova acceſſione jam enatum Theoph. H. P. l. 3. c. 6. 7. Plin. H. N. l. 16. c. 25. germen protruditur. Idem caudici et magnis ramis augmentum, quod illis ſuetum, quibus germina in unum folium finiuntur. *Floris* loco *villum* profert, quod praeciduis groſſis proportione quibusdam reſpondet. *Fructus* multum pineis minores univerſitate, eaedemque portione amPlin. H. N. l. 15. c. 22. pliores nucleo. Nec non et honor his naturae peculiaris, gemino (terno dicere debebat) protectis operimento, pulvinati primum calycis, mox lignei putaminis. Solum hoc pomum natura compactili operimento clauſit. Namque ſunt bifidae putaminum carinae, nucleorumque illis quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante membrana. Pingueſcit vetuſtate: et per artem vel ſine putaminibus, vel minus duris prodit: fert et *ſpongioſa* quaedam *corpora*, quae Graecis ἴσκαι. Ante Calendas Martias ſeritur; et laetior aſſurgit, ſi transplantetur ſaepius. Viſum quibusdam inſeri non poſſe, quod Palladius refellit. Tabeſcere dicitur, ſi vel flagrans igne clavus radicibus impreſſus fuerit, vel in trajectam terebro, puerile lotium infuſum. *Locum* ſi ſpectas, nunquam in montibus temere viſa. Ideo in Olympo, Tmolo, Myſo plurima. Theoph. H. P. l. 3. c. 4. In planis circa Macedoniam naſci nequit: in Apulia degenerare, in Paphlagonia laudatiſſima. Delectatur plerumque lapidoſis; in hortis pingui ac reſtibili ſolo, laetisque collibus; majoraque intervalla deſiderat. *Vſus* haud contemnendi; Plut. Symp. l. 3. c. 1. etſi ſub arbore recumbentibus ſpiritu καρυωτικῷ noceat. Plin. H. N. l. 15. c. 22. *Cortice* ſeu *pulvinato calyce* tinguntur lanae et rufatur capillus primum prodeuntibus nuculis. *Foliorum* vires in cerebrum penetrant; hocque minore

Plin. H. N. l. 23. c. 8. re momento. *Fructus* alimenti eſt exigui, et bene cum caricis manditur. *Viridis* ἄποιος eſt: *adultior* ſtringit, et, ſi reponatur, pingueſcit, ineptus cibo et tuſſientibus hoſtis. Laudatur in teneſmo, et praeſumtus venena hebetare dicitur. Nota Mithridatis ex nucibus cum ficubus et rutae foliis antidotus, quam Cn. Pompejus in ſanctuario devicti reperit. *Putamine* dens cavus inurebatur; *Iſcis* cauterium ſupra os ventriculi in longis defluxionibus. Habebant olim et in nuptiis uſum. Nuclei a jejuno manducati, rabioſi canis morſui imponuntur praeſenti remedio. *Differentia* Plinio ſola eſt in putamine duro fragilive, et tenui ac craſſo, loculoſo et ſimplici. Optima *Baſilica et Perſica* dicebantur: et haec ſpecies primum Graeciae Alexandri temporibus, ſi Macrobio creditur, nota, qui et *Molluſcam* apud Plautum putat, ne dicam cum *Tarentina* et *Perſica* eandem, quod *Perſicam molluſcam* Suevius expreſſe vocet. Favorinus autem *Tarentinas* nuces, quae ſunt Terentinae, a tereno, quod eſt Sabinorum lingua molle, deducat. At Plinio duo ſunt *Tarentinarum* genera, *fragili putamine ac duro*, quae ſunt ampliſſimae ac minimae rotundae. Praeterea *molluſcae*, putamen rumpentes. Sunt, qui honoris nomen interpretentur, ut Jovis glandem eſſe dicant. Nuper conſularem virum audivi (concludit) biferas et juglandes nuces habere ſe profitentem.

(Margin: Plin. H. N. l. 15. c. 22. — Saturn. l. 2. c. 14. — Plin. l. c.)

II. *Recentioribus* eſt triplex: 1. *vulgaris*. 2. *Bifera*. 3. *A fructu denominata*.

I. Nux juglans vulgaris, notior eſt, quam ut deſcribi debeat. *Caudex* ſaepe ad trium cubitorum amplexum craſſeſcit. *Materies* alicubi undulatim criſpa. *Cortex* per ſenium hiulcus. *Folia* pinnatim diſponuntur, conjunctiones claudente folio impari. *Julus* eſt longus et multiplici callo compingitur. Quot *flores* petiolo contrahuntur, totidem caliculacea tegumenta, quibus ſingulis ſingulae includuntur nuces. His pulvinatus *cortex*, cui lignoſus et in duas carinas ſolubilis ſubjicitur; *nucleus* crebris revolutionibus, inaequalis, mucoſus primo et inſipidus, calloſus poſt. Feliciter provenire, quidam ſcripſit, ſi jam jam caſum minitantes decerptae nuces, terrae in vaſe indantur: in Martio eductae, et in lacte vaccino per diem et noctem maceratae, terrae iterum infigantur, ad quatuor transverſorum digitorum altitudinem. *Gerit* aliquando viſcum: quod in horto monaſterii Ilfeldenſis Thalius vidit. *Gummi* fundere, notum. *Aëromeli*, ejus foliis et frondibus magis quam vicinis, aeſtate fervidiſſima inſidere, Dalechampii obſervationi debemus. Habet et ſpongioſa quaedam capita, quae ἴσκας Graeci vocant, Bayrus *fungos*. *Germinare* non cacumine, ſed lateribus impulſo priore pullulo, obſervatum. Vbique fere *locorum* provenit; ſed in calidioribus et apertis felicius. *Ruellius* aquas amare ſcribit. Curtius, nullum exhorreſcere aërem. In Gallia proceras, patulas et copioſas vidimus. In tractu Rheni toti agri ea conſeruntur. In Italia, Polonia etc. omnibus nota. In Virginia *octoginta pedes* aliquando longa viſitur. In Anglia rarior apparet. *Vſus* radicis, ligni, gummi, fungorum, foliorum, julorum et fructus multiplex. *Radicis* ſuccus vehementer per ſuperiora purgat. *Lignum* egregia eſt menſis, ſcamnis, lectis, abacis etc. apud Lugdunenſes materia. Ex cineribus fit *lixivium*, quo furfuroſum caput commode abluitur. *Cortices* ramorum interiores, in aceto macerati, feliciter pulſibus in paroxyſmis febrium applicantur. *Gummi* imbecillitatem renum refellit. *Fungi* combuſti et in oleo ſoluti capillos, ſi inungantur, denigrant. *Folia* aëromeli irrigata, ſitim ſedant: *decocta* et ore agitata inflammationibus gutturis medentur. *Oleum*, quod ex iisdem in cucurbita vitrea ſub fimo per totum annum colligitur, expreſſum, et cum alio nucum oleo permiſtum, ſur-

(Margin: Bauh. H. P. l. 3. c. 1. — Dod. Pem. 6. l. 3. c. 23. — Camer. Epit. p. 172. — Tab. H. P. l. 3. p. 698. — Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 141. — Nux juglans. — Hartlib. in ſuo legato p. 129. — In ſilva Harcinia. — Ind. Occid. p. 1. — Plater. in obſervat. — Bayrus in practica. — Bauh. H. P. l. 3. c. 1. p. 248.)

Nux juglans. ſurditatem unius auris depuliſſe, ſcribit Bauhinus. *Juli*, qui *Catuli* et *Nucamenta* dicuntur, vomitus excitant. Menſe Martio collecti, exſiccati et in pulverem redacti, hyſtericis drachmae pondere, feliciter in vino albo propinantur. Concoregius in praecipiti menſtruorum defluxu drachmam cum ovo ſorbili exhibet. Alii ex florum cucurbitae et horum uncia pulverem conficiunt. *Aquam*, quam menſe Majo per vitrea vaſa ſtillant, mire ad ſiccanda ulcera, et inducendam cicatricem laudatur, ſi mane et veſperi laventur, madido linteolo mox impoſito. Ex *fructu* immaturo aqua circa feſtum Johannis elicitur, quae extra vulneribus et ulceribus calidis prodeſt: interius ſumta, thrombos concreti ſanguinis diſſolvit, ſi Evonymo et Pareo credimus. Cum aceto et radicibus raphani deſtillata, unciarum trium pondere, vomitum excitat. Majo et Junio ſaccharo conditus, ſtomachi imbecillitatem tollere, ori non ingratus, frequens dedit experientia. *Cortex* viridis in oleo cum aluminis modico infuſus, capillos nigrore inficit. *Aqua*, quae menſe Septembri elici debet, cum tertia parte aceti, contra peſtilentiales aſſultus, aurium tinnitus, audiendi difficultatem et anginas commendatur. Decoctus idem in inflammationibus praeſtabit. Vnciae ſemis pondere, cum Zedoar. drach. ij. in aceti libris ij. maceratus a peſte praeſervat, ſi liquoris cochlearia duo vel tria ſingulis matutinis ſumantur. *Diacaryon* ex iisdem componitur. *Teſta*, quia cranium refert, vulneribus capitis generoſe medetur, ut Theophraſtus prodidit. *Nauci* ſeu membranam ligneam nucleis intercurſantem Schwenckfeldius, ex opinione vulgi, inter levamenta calculi, perperam forte reponit. Quidam ex ejusdem drach. ij. cum Zingib. unc. ſ. et piperis drach. j. medicamentum componunt, quod pulſibus in paroxyſmis febrium imponitur. De *nucleis* ipſis hoc habe. In aqua maceratos, donec putamen ſeceſſerit, mox aquae vitae praeſtanti immerſos, duos vel tres per decendium, mane, jejunis, ante menſium eruptionem exhibitos, eosdem maſcule, ſi ſubſtiterunt, ciere: ex medio glandem pro pueris parari: et rancidum inter venena a Rhaſe reponi. Nota eſt ex iisdem cum pauciſſimis, Mithridatis antipeſtilentialis confectio. Quidam compoſitione ex nucleorum, baccarum juniperi, et rutae ana unc. ſ. aceto maceratis in praeſervatione utuntur. *Oleum*, quod ex expreſſis ac contuſis habetur, ſex aut quinque unciarum pondere potum, aut per clyſterem infuſum, potenter flatus diſcutit; tumores diſſipat; addita calce lota nervos contractos emollit. Adhibetur in lucernis et lampadibus, quod ignis funiculo non tam cito conſumatur; a pictoribus in pigmentis, quod ceruſſae admiſtum, incorruptum maneat. *Varietas* in fructu maxima. Quae *in Virginia* habentur, *quaedam* ſunt putamine craſſiore et duriore, ſapore parum deſcendentes ab Anglicis: *quaedam* cortice ſcabro, duro, nucleo magno, dulce et oleaginoſo, ex quibus contuſis lac conficitur. Viſae Bauhino nuces, univalves, bivalves, ſed non mediotenus; trivalves, et tales vel una valva majore reliquis, vel geminae, vel tripartitae majori. Viſa, quae ovi inſtar integra teſta conſtabat. Dantur et *geminae*, tam preſſim ſibi adhaerentes, ut nulla ratione divelli poſſint, dividente easdem per medium ſpecioſe ſulco. Has omnes ab Hermolao, quod non facile frangantur, *Moracias* et *Moracillas*; quod a putamine vix repurgari poſſint, *ſurdas*, a Caeſalpino vocari, prodidit Bauhinus: nec dubito de duris ſumſiſſe. *Praeſtant* oblongae, albicantes, fragiles, plenae, nucleo intus albo, putamini non admodum adhaerentes.

Matthiol. in Dioſcor. l. 1. c. 141.

Ibidem.

Indiae Occid. p. 1.

H. P. l. 2. c. 1.

II. *Nucis juglandis biferae* ſupra ex Plinio meminimus. Hermolaus Silvatiano Patavini agri viculo provenire, ſatis conſtare tradit.

III. *Nux juglans a fructu denominata*, quadruplex eſt. 1. *Nux juglans*,

Bauh. H. P. l. 3. c. 1. p. 245.

juglans fructu maximo, quae et *nux Caballina*. Mali fere eſt magnitudine, magna ex parte vacua, nec tam ſapido nucleo. 2. *Nux juglans fructu molluſco et fragili putamine.* Talem efficies, ſi cinerem jugiter vel caudici vel radicibus offuderis. Imo eſſe quoddam juglandium ſine putamine genus, Africanus autor eſt; in quo ſine dubio arti ſuae partes ſunt. 3. *Nux juglans fructu longiore*, quae *nux juglans folio ſerrato* Bauhino, *juglandis genus alterum* Cluſio. Folia huic alata quidem, ut vulgari, ſed in ambitu ſerrata, odore etiam gravi. Nux non tantum longitudine, ſed et teneritate a vulgari diſtat. 4. *Nux juglans fructu ſerotino*, quae oſtento proxima. Reperta Vaſoniae loco ad Rhenum ſito: nec ante diem Divo Baptiſtae feſtam vel folia vel nuces oſtendit; hoc elapſo et foliis et fructibus veſtitur. Binas tales Gengenbachi extare apud Tragum habemus. Vel ſpecies eſt peculiaris naturae, vel artis oſtentamentum. Niſi aliquod in nutricatu ſoli vel radicum vitio error. Nuces ante Octobrem non maturantur; putaminis duritie et fatuo guſtu ingratae.

Bauh. Phytop. l. 11. f. 4. Cluſ. H. P. l. 1. c. 6.

Bauh. H. P. l. 3. p. 245.

EXOTICA.

Vide TAB. XXXVIII.

Ex Exoticis ad nucem juglandem repono: 1. *Mamey Americanorum.* 2. *Mandui guacu Braſilianorum.* 3. *Ambare Canarienſium.* 4. *Copau Braſilianorum.* 5. *Couton Cunadenſium.* 6. *Arborem Caſuriferam*, et 7. *fructus exoticos quinque.*

Scalig. in exercitat.

H. N. l. 14. c. 102. Amer. l. 4.

1. *Mamey* varie ab autoribus deſcribitur. Si enim *ipſam* attendas, Scaligero facie et magnitudine, caſtaneae ſimilis eſt: Oviedo juglandi reſpondet: ſi *magnitudinem* pulchram et proceram cum iſto et Gomara Nierembergius facit: mediocris magnitudinis Benzo. *Materia* ligni eſt fungoſa. *Coma*, quae lata aliquantulum, in pyramidem deſinit cupreſſi modo. *Folium* caſtaneae Scaligero, ſed maximum; juglandis aliis, ſed longius et craſſius, altera parte viride. Nierembergio *rami* ſurgunt in effigiem crucis: *folia* figuram cordis imitantur, ſex digitos lata et conſiſtentia. De *fructu* inter autores non convenit. Oviedo eſt duorum pugnorum magnitutine, rotundus, cortex fulvus, modice aſper: omnium in inſula Hiſpaniola ſuaviſſimus. Interiores *acini*, duo vel tres aliquando (ſaepe unus) interſtitiis diſtinguuntur, quorum interior amaritudine fellis, et inter hujus ac priorem membranulam, caro ſeu pulpa fulva, digitali craſſitudine, Perſici Duracini guſtu. *Benzo* rotundum oblongum et craſſum etc. aſſignat. Proveniunt in Hiſpaniola.

Nux juglans.

Hiſt. Amer. l. 8. c. 20.

Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 40. Marcgrav. H. B. l. 3. c. 3.

2. *Munduy guacu* ſeu *Mandubiguaca Braſilienſium*, Luſitani *Pinhones* appellant, Marcgravius *nucem Catharticam.* Arbor eſt magnitudine et figura ficus. *Radice* bryoniae inſtar, craſſa, lignoſa, *ligno* molli et fragili; *medulla* ſpongioſa; *ramis* nodoſis, qui amputati, et terrae quocunque tempore immerſi, paucorum dierum decurſu vireſcunt, et novas plantas emittunt. *Folia* ficus aemula, viridia, mollia, ſubrotunda, glabra; quae inordinatae circa ramos ponuntur; et cum ligno e lacteo aquoſum *ſuccum* fundunt. *Flores* racematim copioſi et ad quinquaginta usque quinque vel ſex folii, ſubdulcis odoris, qui deorſum incurvantur. Staminula, quae in medio, decangularem ſtellam referunt. *Fructus* eſt turbinatae figuran, inſtar juglandis mediocris, ejusdem magnitudinis, primo viridis, mox flavus, ubi maturuit, fuſcus vel niger. Dehiſcit tum in tres partes, quamvis ſex conſtet. In quolibet fructu tres *nuclei*, nucleorum in dactylis magnitudine, tribus concamerationibus diſtincti, cortice nigro, extra maculis albis notato, cuticulae ovi inſtar albi, ſaporis amygdalae.

Garz. Aro. l. 2. c. 17. Acoſta Aroma. c. 52.

3. *Ambare Canarienſium*, Garziae *Ambare Indorum*, Caſtori *Ambre* dicitur. Arbor eſt craſſa et magna, *foliis* juglandis magnitudine reſpondentibus, dilute virentibus,

Nux juglans.

venoſis: *floribus* exiguis, candidis. *Fructus* nucis magnitudine, qui immaturus cartilagineo cortice, dilute vireſcente tegitur, naſo gravi odore, palato acerbitate ingratus: maturus fulvus, odoris grati, aciditatisque commendabilis, continetque medullam cartilagineam et duram, quae e duris nervis oblique intertextis componitur. Canarienſes *Ambares*, Perſae *Amberets*, Turcae *Harb*, Luſitani *Ambares* vocant. Admiſcetur cibis agreſtae modo: et maturus ex aceto et ſale comeditur, excitandi appetitus gratia, bilioſos humores retundit: et ſale ac aceto conditus diu conſervatur.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 9. Bauh. H. P. l. 3. c. 7.

4. *De Copau Braſilianorum* nihil aliud habeo, quod dicam, quam juglandi nuci eſſe perſimilem, neque tamen nuces ferre. Materia laevigata easdem cum illa maculas oſtentat.

Thevet. Americ. c. 80. Bauh. H. P. l. 3. c. 6.

5. *Coudon Canadenſium* mirabilis arbor eſt, ſi Theveto credendum. Similis eſt figura juglandi, et inciſa liquorem optimum vini Aureliananenſis ſapore copioſiſſime fundit. Subito quatuor aut quinque amphorae colliguntur.

6. *Arbor Caphurifera*, recenſente Garzia nuci juglandi ſimilis eſt, praealta, latiſſime ſe fundens, et aſpectu perpulchra. *Materia* cinerei coloris, nigrior interdum, ſpongioſam inter et ſolidam media. *Folia* candicantia ſalignis aemula. De floribus et fructu nihil ipſi conſtat. De Gummi, quod profert, alibi agemus.

Exot. l. 2. c. 7.

7. *Fructus Exotici* quinque ſunt. 1. *Braſilianus primus* Cluſii, qui orbicularis pene figurae Junippapeybae non diſſimilis, teneriore tamen *cortice*, ſuperna parte planus, et quodammodo in umbilicum deſinens. Multa intus *ſemina* rugoſa, ſtaphiſagriae ſimilia: in quibus nucleus in duas ſectus partes. 2. *Braſilianus ſecundus* Cluſii, ovali figura, ſuperne mucronatus, duro et lento *cortice*, et quia immaturus lectus, rugoſo et veluti in lacunas contracto eodem; ſuberat *pulpa* nigra, propter vetuſtatem in pollinem redacta.

Bauh. H. P. l. 3. c. 5.

3. *Zingi fructus ſtellatus Indicus*, in κειμηλιαρχείῳ Felicis Plateri viſus, qui figura ſtellae eſt, ſeptem *nuculis*, radiorum in morem in centro coeuntibus, triangularibus, longis, leviter compreſſis, cortice gemino, duro, rugoſo, ſpadiceo; interiore prope modum oſſeo, intus cupri diffracti inſtar lucente, bivalvi, et in ſiccis nonnihil hiante. *Nucleus* eſt levis, colore ſeminis lini aut pomorum, ſed dilutiore. Aniſum et ſapit et redolet, unde *Aniſi Indici* nomen. Alium eſſe ab Aniſo Philippinarum inſularum ſuſpicor. Relinquit tamen aliquid acrimoniae commanſus.

Bauh. H. P. l. 4. c. 34. p. 485.

4. *Gola Nigritarum* eſt fructus magnitudine nucis juglandis, cortici incluſus, anguloſus, ſubruber, et amarus. Creſcit in exteriore Africa, circa montem, qui Sierra leona. Maſticatur cum cujusdam arboris cortice, crediturque dentes et gingivas firmare. Vtuntur eo pro moneta. Adde his *Hobos*, *Pacayes* ſeu *Guavas*, quos multi pro nuce juglande habuerunt: ſaepius transplantatas, nuces ſimiles Hiſpanicis gignere ajunt.

Parch. Navig. T. 1. p. 415.

Ind. Occid. p. 9. l. 4. c. 26.

CAPVT II.

De Nuce Avellana ſeu Corylo.

Nux avellana.

Vide TAB. XXXVIII. et XXXIX.

Veteribus nucis avellanae et *ab arbore*, et *a fructu* differentiae ſumuntur.

Theophr.

I. *Arborem* ſi ſpectes, eſt alia *urbana*, alia *ſilveſtris*. 1. *Nux avellana urbana* arbor eſt fruticoſa. *Radix* eſt altiſſima et robuſta: ideo diuturnioris vitae. *Caudici*, qui inferne multis ſtolonibus fructificat, ſuperne ramis brachiatur, *materies* lenta; *cortex* τῇ κλήθρῃ ſimilis, et ἰδίως λέυκοις ςίγμασι peculiariter variatus;

H. P. l. 3. c. 15.

Ib. l. 1. c. 16.

riatus; *medulla* tenuis et flava; virgae ſine alarum ſinu enodes, breves; quibus praeciſis amplior redditur. *Folium* κεχαραγμένον, alni ſimilimum, ſed latius. *Flos* quibusdam nullus: ſed ejus vice praeludia quaedam *julus* dicta. *Emergit hic, poſtquam fructus decidit, nuci pineae novellae ſimilis. Creſcit hyeme, aperitur vero callus totus: cadit, cum folia coeperunt creſcere. Fructum,* quem copioſum tempore φορᾶς autumno, reddit, mollis protegit barba, ſed putamini nucleisque ſolida rotunditas: umbilicus intus in medio ventre. Copioſior, ſi in plures ramos diſpergatur. *Provenit* fere ubique in montibus et planis. ἀργιλλώδεσι καὶ πολύδροις amica. *Vſum* ſi ſpectes, erat olim facibus familiariſſima. Ex gracilioribus virgis caniſtra fiunt. Haſtilium etiam colurnorum Pompejus meminit. *Fructus* ſtomacho infeſtus et cibis ſupernatat. Toſti et cum piperis momento comeſti, deſtillationes capitis concoquunt. Habent et contra venena vim. Laquearibus appenſum, ſcorpiones, ne irrepant, prohibere, pedibus adalligatum, ne cubantes iidem adoriantur, impedire, praeſepibus adfixam, ab equilibus eosdem arcere, Plutarchus prodidit. Serpentes coryli virga vel caudice ictum obtorpeſcere, emori tandem, obſervavit ruſticitas.

(Plin. H. N. l. 16. c. 29. — Ibid. l. 15. c. 22. — Dioſcor. M. M. l. 1. c. 179.)

2. *Nux avellana ſilveſtris* folium amplius, et fructum meliorem, minus candidum, rotundum vel oblongum, habet. In montibus magna ex parte provenit, translata manſueſcit, et hyemem melius fert.

II. Fructum ſi attendas, fit apud autores *Calvae*, *Praeneſtinae*, *Barbatae*, *Longae* et *Hornotinae* mentio. 1. *Calvae* non undique corticis putamine obductae ſunt, ſed ſummo apice nudae conſpiciuntur. 2. *Praeneſtinarum* praeter Catonem et Plinium Macrobius meminit, et a natione quadam hominum juxta Praeneſtinum agrum dici putat. Athenaeus putamen lignoſum valde, ac durum habere ſcribit. 3. *Barbatae nucis* Plinius in deſcriptione Xyli meminit, quam ego a vulgari avellana non abire, vel ex ejusdem verbis colligo. Alii de ea ſumunt, quam ab avellana pumila Byzantina proferri Cluſius ſcripſit. Poteſt Calvae contradiſtingui, quod iſta ſummo apice nuda conſpiciatur: illa, membrana veſtiatur calloſa, extremis partibus mollioribus, et fimbriatis barbae in modum. 4. *Longae* facta ſuperius inter ſilveſtres mentio, praeſtantiorque eſt rotunda, maxime ſi putamine rubeat. Talem dici, quod, cum adhuc in frutice eſt, amictu longiore appareat, perperam dicitur; nec melius Iſidorus, amygdalum ſatis nucem longam eſſe reliquit. Facit ejus et Ithyphallicus autor in epigrammatibus mentionem, dum ait, *nucemve longam, quam vocant avellanam*, ubi pro avellana, albanam ſubſtitui Scaliger judicat. 5. *Hornotinarum* Cato meminit. Virides ſunt et nuces hujus anni, ut hornotinum frumentum apud Ciceronem, et hornotinae plantae apud Columellam. Nullum ergo avellanarum genus conſtituunt.

(Cato R. R. c. 8. et 243. Plin. H. N. l. 15. c. 22. Macrob. Saturn. l. 2. — Plin. H. N. l. 19. c. 1. — Nux avellana. — H. P. l. 1. — Iſid. l. 7. c. 7. — R. R. c. 7. — Verr. 5.)

II. *Recentioribus* Botanicis triplex eſt nux avellana. 1. *Sativa*. 2. *Silveſtris*. 3. *Humilis*.

1. *Nux avellana ſativa*, pro ratione fructus quatruplex eſt. 1. *Fructu rotundo albo minore*. 2. *Fructu rotundo maximo*. 3. *Fructu oblongo rubente*. 4. *Fructu racemoſo*.

1. *Avellana ſativa fructu rotundo albo minore*, *Corylus perſimilis alno* Lobelio, *nux pontica domeſtica*, Camerario. Prodit e *radice* nodoſa, criſpa et late ſe ſpargente, funditque *caudices* aliquot, *materie* candida et molli, qui in ſtolones et virgas lentas et obſequioſas abeunt, et annoſi caudice incano veſtiuntur, *viſcumque* aliquando gignunt. *Folia* ſunt alni, ſed non ita viſcida; hirſuta, rugoſa, ſuaveolentia. *Flos* e gemmula erumpens, coccineis filamentis componitur. *Juli* longi et juglandium tenuiores, priusquam decidant, flaveſcunt, et primo quoque tempore, nondum ſoluta hyeme proſiliunt: ſaepe Octobri et Novembri

(In obſerv. — Bauh. H. P. l. 3. c. 16. p. 266. — Camer. Epit. p. 177. — Matthiol. in Dioſcor. l. 1. c. 142.)

Nux avellana. vembri revertuntur, qui poſt Martio et Aprili ſuccreſcentibus foliis abſcedunt. *Fructus* ſinguli aliquando, aliquando plures, oblongi aut globoſi, involucris calloſis, hirſutis, herbaceis, barbatis obſepiuntur. *Putamen* iis umbilicatum, per maturitatem flaveſcens aut rufum, laeve aut lignoſum. Pellicula coccinea aut ſubrufa, nucleum ambiens albidum, firmiuſculum, ſuccum lacteum reddentem; qui ex pulpa candicante, fungoſa, ſaporis acidi, ſucceſſu temporis concreſcit. Vermiculis is obnoxius, qui non extra ingrediuntur, et hirſutiem anguſto ingreſſu deponunt, ut Suffeno cuidam et nimia ſui admiratione turgenti medico, qui de Erucis, neſcio quid, ſomniaverat, aliquando viſum; ſed conſumto et in nigrum pulviſculum redacto nutrimento, putamen pertundunt et prorepunt. *Ornant* fere ubique ſub noſtro coelo hortos. In Germania et Gallia pergulae et deambulacra, umbra ipſarum denſa, multa ſuperbiunt. In Helvetia humidioribus locis copioſae. (Geſner. in Horto Ge.) *Vſum* paucis exhibere placet. Notum quid de virgula coryli furcata, praeſertim ſi ſupra venam aliquam creverit, in detegendis et aquis et metallis ſeu dicitur ſeu fingitur. Quid ſentiendum ſit, alibi dicemus, et videri Kircherus poteſt. (In arte magnetica.) Ex *radice* nodoſa, et undulatim criſpa vaſa, in multos annos duratura fabricantur. (Tragus in Hiſt. Plant.) *Stolones* paucis annis illaeſi doliares circulos ſuppeditant. Ex *ligno* aſſulatim ſecto, cribra fiunt: combuſti carbonibus pulvis pyrius conficitur: iisdem pictoribus, ſtatuariis, et aurifabris in delineationibus uti, curae eſt. *Viſcum* inter antepileptica refertur. *Frondes* topiarios exercent. Ex virga perforata, granis piperis impleta, et cum vino albo ſupra cotem trita, quod deſtillat, oculis inſtillatus albuginem et nebulam diſpellit. *Juli* alvum ſtringunt. *Nuces* ipſae Auguſto largiter voratae, dyſenteriam excitant. *Cuticula* easdem ambiens, menſes cohibere poteſt. *Toſtae* a matronis Hiſpanis ad confortandum ventriculum et ſtomachum adhibentur. *Succus* lacteus expreſſus dyſentericis et coeliacis prodeſt. In calculo renum et ardore urinae exhibetur, veneremque roborat. *Oleum* ad tuſſim veterem, deſtillationem et articulorum dolores, feliciſſime adhibetur. Meminit Bauhinus *gracilium* admodum, et quae calamum ſcriptorium craſſitudine ſua, praeſertim circa umbilicum non ſuperant, longitudine unciali, cylindracea atque toroſa fere figura, niſi parte inferiore modice dilatarentur. (H. P. l. 3. c. 16. p. 269.) Quadrangula eidem, et quatuor coſtis toroſis ac eminentioribus conſtans.

II. Avellana ſativa fructu rotundo maximo, eſt *avellana urbana rotunda circa Lugdunum* Geſnero; (In horto German.) *avellana major Lugdunenſis* Camerario, *Italica* aliis. (In horto. Bauh. H. P. l. 3. c. 16. p. 269. 270.) Nux unciali amplitudine, latior magis quam alta, rubro et ligneo *putamine* contegitur. *Vmbilicus* ſeſſilis, leviter impreſſus; *nucleus* durior caeteris, ſed qui guſtus ſuavitate cum rubris certet. Lugduli ſaccharo incruſtatur.

III. Avellana ſativa fructu oblongo rubente, Cordo *nux pontica hortenſis, rufa ut plurimum membrana*, (In Dioſcor.) quidam *Lombardicam* teſte Geſnero nominant. (Geſner. l. c.) *Vmbilico* is magno, elato, oppoſita parte exacuta. *Putamini* ſuo herbaceo et barbato, principio minus calloſo carnoſove ita immergitur, ut vix acuminis partem exerat. *Cortex* lignoſus, durus, rubens. *Nucleus* in recenti et nuper decerpta, purpurante tunica contegitur. Serius *maturitatem* ſentit: Vicentina Piſtaciis ſapore reſpondet. Sunt et, qui alba pellicula hoc genus veſtiri putant. Quid de Cellenſibus a quodam prope Herbipolim monaſterio denominatis ſentiendum ſit, non explicat Camerarius.

IV. Avellana ſativa fructu racemoſo, Cordo et Geſnero *Macedonica* dicitur, (In Dioſcor. In horto.) quod in Macedonia et Haemo Thraciae monte a quibusdam Buda Conſtantinopolin legatis, inter quos et Paulus Rubigallus, qui haec Cordo retulit, inventa fuerit. (Bauh. H. P. l. 3. c. 16. p. 269.) Arbor

bor eſt *caudice* ſingulari, procero, et juſtam arborem aequante. *Folia* ſunt lata. *Nuces* in grandem racemum pugni magnitudine congeruntur. Vix nota veteribus. Bauhinus duodecim ſibi indivulſim cohaerentes, geminas item et tergeminas, ludentis naturae laſciviam, habuit.

Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 142. Cordus in Dioſcorid. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 24. Bauh. H. P. l. 1. c. 16. Cluſ. H. P. l. 1. c. 7. Geſner in horto.

II. Nux avellana ſilveſtris, quae *pontica nux in corylo vulgari* Cordo, *corylus avellana* Turnero dicitur. Nihil circa ejus deſcriptionem occurrit. *Fructum* ſi ſpectes, eſt: 1. *Parvus*, albus, ſubrotundus vel ſublongus; umbilico gibboſo; putamine flaveſcente; dentibus fragili; nucleo, qui fungoſa et rufa cuticula obtegitur. 2. *Parvus* rotundus, rufus, umbilico magna ex parte ſeſſili. 3. Specie primis ſimilis, ſed duplo fere major, utrinque obtuſior, nucleo habiliore et ſuaviore, qui pellicula albicante tegitur. Reperitur in ſilvoſis montibus. Fructus in Auguſto leguntur.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 7. Bauh. H. P. l. 3. c. 17. p. 270. Taberno. H. P. T. 2.

III. Nux avellana humilis Cluſio *avellana pumila Byzantina*, Tabernomontano et Bauhino *avellana Byzantina* audit. Raro cubitalem altitudinem attingere proditum. Grandibus, craſſis et multum laciniofis calycibus, qui et teneris pediculis inſident, et intus laeves, foris dura aſperaque lanugine horreſcunt, fructus ineſt, avellanae ſilveſtri ſimilis, duro putamine. De nucleo non conſtat. Virgula, quae pedalis excreverat Cluſio, inordinato ſitu, oblongiora paulo quam in vulgari gerebat folia: necdum fructu foeta, poſtquam humanam et ultra altitudinem attigiſſet, quod intra triennium factum.

EXOTICA.

Exoticorum Scriptores faciunt mentionem: 1. *Quauhayohuatli Pahuatlanorum*. 2. *Zabucajo Braſilienſium*. 3. *Andae eorundem*. 4. *Arboris Miſtecae, fructu avellanis ſimilis*. 5. *Huitzpacotl Quaxacanae*. 6. *Quauhupacuatzli Terentii*, arborum. 7. *Fructuum viginti exoticorum*.

Reccus Theſau. R. Med. N. H. l. 8. c. 54.

I. Quauhayohuatli Pauhuatlanorum, aliis *Quauhtlatzin* ſeu *crepitans* dicta, arbor eſt magna, *ſtipitem* magnum, fulvum, contortum fundens. *Rami* ex eo prodeunt utrinque, *foliis* rhododendri, anguſtis et longis, *fructu* obrotundo, Ponticis nucibus ſimili, qui *Ben magnum medicorum* quibusdam dicitur. Triangularis eſt, *putamine* tenui, ſpadiceo, partim nigricante, partim ex cinereo candicante: *nucleo* candido, ſolido, dulci, avellanae vulgaris ſapore. Nux tota altera parte ſeſſilis eſt, et conjunctim binae naſci videntur. Dantur et in clyſteribus, colica inprimis urgente. Provenit Pahuatlani, nec non Yhualupae, juxta auſtralis Oceani littora, et in inſula S. Dominici. *Fructus* nuclei quini, vel ſepteni, pituitam mire expurgant leviter toſti, contuſi, et in vino macerati: ſed et *membrana* circumveſtiens auferri debet. Eandem cum Mundubiguacis non dicam, quia deſcriptiones a ſe invicem abeunt: ſed nec hujus fructus dehiſcit, nec ſex partibus conſtat.

Nux avellana. Ovied. H. A. l. 4. c. 10. Monar. H. S. c. 47. Bauh. H. P. l. 3. c. 75.

Piſo de facult. ſimpl. B. l. 4. c. 13. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 16.

II. Zabucajo Braſilienſium, arbor eſt altiſſima, trunco craſſo et recto; *cortice* gryſeo, duro et inaequali. *Folia* Mori ſimilia gerit, ſerrata, contorta, incurva: prima aetate rufa, provecta viridia. *Calyces* duriſſimos et capaciſſimos, qui ore in terram obverſi, operculo, admirabili naturae luſu, pyxidis inſtar operiuntur. *Nucibus* hi gravidi, triangularibus, Myrobalani Chebuli aemulis, qui plusquam triginta ordine ipſo calyci, per viſcoſam materiam haerent; et maturi (matureſcunt ſemel in anno media hyeme) excuſſo illico tegumento, ſponte ſua decidunt. Ex *ligno*, quia duriſſimum, nec putredini cedens, molendinorum ſaccharinorum axes fiunt. *Corticibus* contuſis naupegi ſtupae loco utuntur: macerati atramentum ſuppeditant. *Nuces* piſtaciis ſapore reſpondent, et venerem ſopitam excitare dicuntur. *Crudae* caput infeſtant: aſſatae non item. Oleum, quod ex illis comparatur, pinguiſſimum, amygdalino calidius eſt. Suppeditant et pultibus materiam. Ex *calycibus* vaſa potoria, diſci et

Nux avellana.

ollae fiunt. Arbor ipſa in *ſaltibus et locis mediterraneis* adeo luxuriat, ut fructus juſto exercitui ſuſtentando quandoque ſuffecerint. Datur et *alia huic ſimilima*, niſi quod calyces deformes magis producat; et nimius nucum uſus capillorum defluvium adferat. De Laet *Jacapucayam* vocat, et fructum ſcypho cum ſuo operculo ſimilem ferre ait: qui toſtus non noceat. Frequentiſſima eſt in ſilvis magnis in Namhiu, Alagoa del Zul, et verſus Alagoam grandem.

Ind. Occid. l. 15. c. 7.

III. Anda Braſilienſium, arbor eſt modo procera, modo mediocris, ligno levi, raro et ſpongioſo: *foliis Mamoeirae* inſtar laciniatis, multo tamen minoribus, *flore* magno, concavo, aureo. *Fructum* fert, ſecundum Marcgravium *cortice* viridi, juglandis inſtar tectum, qui nucem magnitudine pomi, una extremitate acuminatam, a latere fiſſam, continet, dura teſta, qua concuſſa, intus duae caſtaneae continentur dulces et boni ſaporis. Piſoni gignit *nucem* duplici cortice, exteriore cinericio, ligneo, praeduro et perforato putamine veſtitam, quo duo juglandes continentur, leporino jecinori non diſſimiles, et nuces caſtaneas ſapore referentes. *Lignum* eſt multi uſus. *Cortice* contuſo flumina inficiunt et piſces enecant: uſtulato profluvium ventris ſiſtunt. *Nux* una et altera cruda alvum ſatis valide ciet, et quandoque vomitum provocat. Ex duobus vel tribus contuſis cum ſaccharo deſpumato excoctis, fit addito aniſo et cinnamomi momento medicamentum gratiſſimum, ſi in electuarii vel tabellarum formam redigatur. Oleum, quod ex illis exprimitur, lychnis affundunt, eodemque corpus inungunt.

Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 23. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 4. De Laet Americae l. 15. c. 8.

IV. Arbor Miſtecae provinciae fructu avellanae ſimili, arbor eſt pro ratione ſoli, modo humilis, contorta Ruſci inſtar, modo procera et formoſa, *folia* habet filici minori ſimilia, Bauhinus Perſici ſcribit, quorum quaedam in duas partes, quaedam in tres dividuntur; ſaporis diluti. Triennalis in horto Stutgardiae erat, foliaque menſe Aprili protrudebat. *Fructus*, quos profert, *ſaponarios globulos* vocant. Orbicularis eſt, gallae magnitudine; putamine nigro, rugoſo et corticoſo; cui cortex pene oſſeus, ſplendens et fuſcus ſubſternitur. Intus *fructus* exquiſite ſphaericus, oſſeo *cortice*, illoque nigro, laevi, et Ebeni inſtar ſplendente, tomento quodam flaveſcente, ab extimo putamine diſtinctus. *Nucleus*, qui in globulis pallet, avellanae inſtar oleaginoſus, per vetuſtatem rancidus, quem alia cutis ſpadicea et fungoſa cingit. Oviedus avellanae aut ceraſi magnitudine facit, corolla inſignitum: oſſiculoque ſemen exiguum et amarum ineſſe. In eo, quem Bauh. Rub. miſerat, cortex erat pulpoſus. *Sphaerulas* adeo duras Monardus ſcribit, ut nonniſi malleo aperiri poſſint. *Pulpa*, quam continent, ſapore nuclei mali Perſici adeo amare eſt, ut nec ab animalibus guſtetur. *Fructu* integro, cum aqua calida purgantur panni; imo ſi frequentius, uruntur. *Pulpa* oſſiculum ambiens ſaponis vicem praebet, plurimamque ſpumam excitat. Ex *oſſiculis* ſoli expoſitis et ita nigerrimis, tornatis et perforatis, precatoriae ſphaerulae fiunt, illis, quae ex Ebeno, elegantiores: tum quod laeviores, tum quod non adeo fragiles.

Ovied. H. Am. l. 9. Mon. ſimp. Med. c. 65. Cluſ. Exot. l. 2. c. 16. Bauh. H. P. l. 3. c. 52. 53. De Laet Americ. l. 5. c. 21.

V. Huitzpacotl Guaxacanae, arbor eſt humi ſerpens, cujus *folia* in tria acumina deſinunt. Fert *flores* rubros, minutos, et in extremis ramuſculorum junctos. Ex his *fructus*, forma et mole avellanis ſimiles, in quibus tres nuclei albi; et quidem pene omnibus anni menſibus. Quinque aut ſeptem demto vellere ſumti, phlegma et bilem potenter per alvum et vomitum dejiciunt: tam ſecure, ut vel tantillo cibi ſumto, vis medicamenti ſtatim elangueat.

De Laet Americ. l. 5. c. 20. ex Xim.

VI. De Quauhupacuatzli, nihil habeo praeter iconem, et quod rami bini et folia bina ſibi oppoſita ſint: et forte aliquam cum avellanis catarcticis affinitatem habeat.

Reccus Theſ. R. M. N. H. p. 403.

VII. Fru-

VII. Fructus ſunt *viginti* et ultra.

Purch. Na. T. 1. p. 924. 1. *Nux de Gambra* magnis apud illius fluvii accolas aeſtimiis donantur, favoris ergo a Rege; et pro quingentis uxor magni ortus emi poteſt. Eſt valde amara, ſed quae aquae, ſi poſt bibatur, gratum ſaporem conciliet.

2. *Mehenbethene* triplex eſt: 1. *Cortuſi prima*, quae *avellana Indica* Caſpari Bauhino, *avellana Indica oſſiculo trifido*, Johanni, *avellana Indica Mehenbethene Cortuſi*, vocatur. *Forma* ovali fere eſt, magnitudine mediocris juglandis. In baſi triquetrum foramen patet, ex ſingulis angulis coſtam producens. *Putamen* durum, craſſum, nonnihil inaequale: ex cinereo flaveſcit: quo effracto, tres cellulae, nucleum oblongum, album dulcem continentes, ſeſe conſpiciendas praebent. Quas Bauhinus apud Wirtembergenſem Principem vidit, triquetrum omnibus foramen. Ex tribus intra cavitatibus duae minores vacuae; in majore nucleus involutus, tenui et rufa tunica, albus, grati et aromatici ſaporis. 2. *Cortuſi altera*, priore eſt minus longa, ſed altera tanto craſſior. Tres *coſtae*, quae in imo et ſummo coëunt, communem triangulum ſuperne comprehendunt, cui area albeſcens, triquetrumque foramen in medio, reliqua facies corporis rugoſa. 3. *Plateri*, qui magnitudine et figura ſuperiori reſpondet foramine triangulari villis ex parte tecto. Totus corticoſis ac lentis ſegmentis parvis, putamini tenaciter adhaereſcentibus veſtitur, quae a centro triangularis foraminis exorti, per univerſum fructus ambitum, parte oppoſita in ſcopam et veluti caudam coëunt. Ponderoſus eſt, ac ſi oſſeus vel lapideus eſſet.

Bauh. H. P. l. 3. c. 39. Cluſius ad Garz. l. 1. c. 26. Matthiol. in Dioſcor. l. 1. c. 141.

Ovied. H. A. l. 14. c. 4. Cluſ. Hiſt. Exot. l. 2. c. 16. 3. *Avellana quadrifida Americana* ita dicitur, quod veluti ex quatuor avellanis ſimul connexis conſtet, laevibus, ſpadiceis. Alio operimento tectus fuiſſe videbatur, inquit Cluſius. Nam inter interſtitia, quibus ſingulae nuces ab invicem ſeparatae, reſtabant adhuc membranaceae cujusdam fuſcae cutis partes, qua tecti fuerant. Conſtabant porro ſingulae iſtae avellanae *putamine* ſpadicei coloris, firmo quidem, ſed non valde denſo, in quo *nucleus* continebatur craſſus, durus, foris ſubrufus, interna parte candicans, nec ingrati ſaporis. Nux avellana.

4. *Nux purgatrix Occidentalis*, quae orbicularis, fuſca, cum ſubflaveſcentibus venis. Sectus *nucleus* verſicolor erat, magnis maculis albis fuſce ſubſtantiae et ſatis molli permixtus. Cluſ. l. c.

5. *Avellanae Indicae tertium genus Matthioli*, erat craſſo *cortice*, ſupina parte ſeſſili, rugoſo, cineraceo, prona ſeu gibba ſubrufo, ſeu potius ſpadiceo. *Nucleus* gemellus, externa parte ſimul cohaerens, membrana tenui et cineracea; ſubſtantia ſubfuſca, pingui et oleaginoſa, odore jucundo. Ibid. c. 29.

6. *Nux Indica ungue albo*, erat fructus pulcher, unciam et ſemis longus, unam latus, compreſſus, niger, ſplendens, in ſuperna parte veluti unguis albus ſplendens, ſonorus eſt. *Cortice* nigro, mediocriter craſſo ſubeſt *medulla* alba, cui oſſiculum immergitur. Bauh. H. P. l. 3. c. 41. p. 309.

7. *Nux Indica umbilicata Saxoniae*, quae ipſi *Cochilio de Guigne* dicitur, unciam brevior erat, ſemunciam vix lata, nigra, dura, modice exterius armata, interius ſimulata, phaſeoli modo, multis lineis excavatis varie ſparſis ſulcata, quae tamen omnes in tuberculum parvum, umbilici ſpeciem prae ſe ferens, coëunt. Ibid. c. 45. p. 310.

8. *Nux Indica quinque partita*, quae minor eſt juglande, latitudine unciali, colore pullo obſoleto, fuſcis maculis conſperſo. Definit in breviſſimum acumen, qua parte quinque partita eſſe videtur. Parte adverſa, pediculi pars adhaeret lignea prorſus, firma craſſaque. *Fructus* ipſe levis et minime ponderoſus. Interiora introſpicere Bauhino non licuit, quod terrae a Principe committenda eſſet. Ibid. c. 69.

Nux avellana. Ibid. c. 70. 9. *Nucula Indica globoſa*, quae gallae parvae magnitudine, cinerei et maculoſi coloris, coſta pene tota cincta, ſonora. Cortex non admodum durus.

Ibid. c. 71. 10. *Nucula Indica piriformis*, quae articulo poſtremo pollicis non major. Exprimit parvum pirum Moſcatellinum. Solida, dura, rugoſa, fere cinerea, lignoſa, ſonora.

Ibid. c. 80. 11. *Nucula Indica compreſſa*, quae inter peregrinos Ducis Wirtemberg. fructus inventa eſt. Erat longitudine unguis, *nuclei* parvi pruno quodammodo ſimilis, ſublonga, compreſſa, coſtis in uno latere conſtans, coloris pene caſtaneae, lucida, ſonora. Huic ſimilis *altera*, colore dilutiore et ſplendidiore, et quae magis compreſſa et latior.

Bauh. H. P. l. 3. c. 68. 12. *Nucula Guineenſis ſulcata* magnitudine eſt et forma nucis myriſticae, et concuſſa ſonum edit. Alter finis *ſtyli* ſimile quid habet, ex quatuor parvis prominentiis procedens; oppoſitus, *Scrobiculum*, unde avulſus videtur pediculus, et unde radii recti producuntur. *Cortice* laevi mediocriter ſubrufo, tectus, quo abraſo ſubeſt albus, durus, qualis in nuce moſchata; huic alius craſſior, ſpadiceus, fungoſus, politus: *nucleum* ambit immediate *quartus* pelliculae tenuis inſtar, rugoſus et ſpadiceus. *Nucleus* ipſe candidus, pinguis cum faſtidioſo quodam ſapore dulcis.

Ibid. c. 82. 13. *Nucula Indica ſublonga*, vel potius os alicujus fructus Indici, quae ex Bauhini obſervatione, unciam erat longa, unciam ſemis lata, rotunda, fuſci coloris, una parte latior, lignoſa, cava. In eo nucleus cortice tenui tectus, fuſcus, intus fiſſus, durus, albus, et ſapore manifeſto deſtitutus.

Ibid. c. 83. 14. *Nucula Indica triangularis caſtanellae facie*, quae ex *Cherleri* obſervatione habetur. Erat ſeſſilis, triangula, piſo majore haud major, inter angulos compreſſa, ex uno latere commiſſura nigricante inſignita. *Colore* ſubfuſco, in rufum quaſi ex ſpadiceo in cinereum vergit. Circulum elegantem nuculae concolorem parte ſeſſili enatum interſecabat praedicta commiſſura linea.

15. *Nucula Indica ovata fere*, quae ovata eſſet, niſi utrinque acumen obſtaret. *Longitudo* uncialis, latitudo media: *colore* inter fuſcum et pullum medio, maculis dilutioribus punctato. Coſtis quibuſdam, ut in nuce unguentaria, inſignis. *Nucleus* intus latet albus. Ibid. c. 84.

16. *Fructus avellanae compreſſae facie* duplex eſt. 1. *Dilute croceus*, quem Cargillus ex Anglia Bauhino transmiſit, unciam longus, ſemunciam latus; modice compreſſus, longae avellanae ſpecie, durus, ſplendidus, et parte, qua adhaerere videbatur, ſaturatius coloratus. 2. *Maculis longis albeſcentibus tinctus*, qui Cherlero debetur. Brevior erat ſuperiore et latior, extremitate partis anguſtioris ſcabra et cinerei coloris: medulla alba, tenera, acri. Ibid. c. 61.

17. *Fructus avellanae oblongae facie*; unciam fere erat longus, flavus, lucidus, compreſſus pene, utrinque tamen fere in medio elatior. *Cortex* aſperior acicula facile perforabatur, in eo nucleus, qui non deſcribitur. Viſus et apud Caſparem Bauhinum: ſed brevior, compreſſus, et multo differente figura, qua adhaeſit parte anguſtior quaſi umbilicus aut oculus. Criſta etiam non ita apparebat. Ibid. c. 58. p. 314.

18. *Fructus avellanae domeſticae magnitudine ſulcatus*, qui oblongus eſt, turgidus, niger, caetera laevis et politus, praeterquam ad latera profundus ſulcus rectus (quem a ſummo ad imum habet exaratum, lineola in medio tantillum eminente) ubi nonnihil rugoſus: parte oppoſita ſulco reſpondent levia quaedam alterius cujusdam ſulci veſtigia impreſſa. Diverſus paulo ab iſto, quem inter Exotica ſervabat. Per longum enim foramine pervius erat: ad margines in altero finium apophyſis parva, in medio fiſſa. Inanis, et pulſus reſonabat, ſine dubio aliquando pulpa plenus. Ibid. c. 46.

19. *Fructus Indicus villoſus*, qui inter fructus Ducis Wirtembergici inventus eſt. Magnitudine erat Ibid. c. 78.

avellanae

avellanae vulgaris: tunicis villoſis, ſubflavis: cortice tenero, una parte nigricante. Quale nucleum habuerit, ignoratur: quia carie corruptus erat.

Ibid. c. 47. 20. *Fructus rotundus luteus non ſplendens Stutgardienſis.* Aſper eſt, cum modice circinata rotunditate, cum umbilico rubente. *Provenit* ex frutice, quem appingi curavimus. Nux avellana. In inferioribus ramulis folia uno geſſit duodecim, in ſuperioribus tantum unum; altero uno novem, altero duodecim. In foliis et caule ſpinae apparere incipiebant.

CAPVT III.

Caſtanea

De Caſtanea.

I.

TAB. XL. Columella R. R. l. 4. c. 33. Theoph. H. P. l. 3. c. 4. 6. 7. l. 5. c. 7. l. 2. c. 8. l. 4. c. 6.

De Caſtanea, *arbore* et *fructu*, quaedam *Veteribus* dicta ſunt. *I. Caſtanea* arbor roboribus proxima, *materie* ampla, quae pandatur. Germinat ineunte vere. *Floris* vice julum profert quibusdam, quem ſupra deſcripſimus. *Fructus* circa Vergiliarum occaſum; cui armatum echinato calyce vallum, quod inchoatum glandibus; mirumque viliſſima eſſe, quae tanta naturae cura occupaverit. Trini quibusdam partus ex uno calyce, cortexque lentus, proxima vero corpori membrana, et in his et in nucibus, ſaporem, ne detrahatur, infeſtat. Pomum quidam dixere; plerique nucem; quanquam Plinio glandium generi accommodatior. *Naſcitur* in Tmolo, Olympio et Myſio, montibus propria, et quae in planis naſci nequeat, ſecundum Theophraſtum. Laudatiſſima Tarenti et Neapoli in Campania. Apuliam dedignatur. Quaerit ſolum facile, nec non arenoſum, maximeque ſabulum humidum, aut carbunculum, vel tophi etiam farinam. Recuſat eadem gallicam, rubricam, cretam, omnemque terrae foecunditatem, qua ſeri nuces diximus. In repaſtinato nux poſita celeriter emicat, et poſt quinquennium caeſa, more ſalicti recreatur, atque in palum formata, fere usque in alteram caeſionem perennat. *Vſus ligni* eſt et *fructus.* Lignum mira ſoliditate perdurat in agris et tectis, et operibus caeteris inteſtinis, cujus ſolum pondus in vitio eſt. Frangi ſe praenunciat ſtrepitu, quod in Antandro accidit, et omnes e balneis profugere. *Fructus* elixus Graecis olim pro pane, hocque nutriti pueri. *Moliuntur*, inquit Plinius, *et praeſtant jejunio quandam imaginem panis. Tunicae*, quae carnem et putamen intercurſant, flatulentae ſunt.

Plin. H. N. l. 15. c. 25. et l. 24. c. 23.

Col. ibid.

Palla R. R. l. 12. Tit. 15.

Xenoph. ἀναβάσεως l. 5. Plin. H. N. l. 15. c. 24.

II. Fructus ſi reſpicias, Plinius *Tarentinae, Balanitis, Salarianae, Corellianae, Meteranae, Coctivae* meminit. Nicandri Scholiaſtes, praeter Sardianam λώπιμον, μάλακον et γυμνωλικὸν ponit. Galenus *Leucanae* et *Sardianae*, Heſychius ἀτκήρης mentionem facit. Sic quaedam *a locis*, quaedam *ab aliis accidentibus* appellationem habent.

1. *A locis* ſunt: 1. *Tarentina*, quae facilis, nec operoſa cibo, plana figura, minus Salarianis tractabilis. 2. *Salariana*, quam ex caſtaneis puram et planam Plinius facit. Plin. H. N. l. 3. c. 3. 3. *Corelliana*, quae laudatior, et ex ea facta. 4. *Meterana*, cui rubens cortex et major quam Coctivis bonitas. 5. *Sardiana*, de qua nihil occurrit. 6. *Leucena*, de qua etiam nihil habeo, quod dicam.

II. Ab aliis accidentibus ſunt: 1. *Balanitis*, rotundior, purgabilis maxime et ſponte proſiliens, id eſt echino ſuo promta exui. Galenus Galen. l. 1. de Cib. boni et mali ſucci c. 4. figura oblongiorem et ſimilem palmulis facit, veriusque talem, quam rotundam dici vel nomen ipſum innuit;

Caſtanea nuit; edulium ſuibus potius quam hominibus idoneûm, niſi quispiam ingenti neceſſitate oppreſſus, edere illas cogatur. 2. *Coctiva*, quam triangularem eſſe, et nigram popularemque, ait Plinius, niſi forte nigrarum peculiaris ſit differentia. 3. Μάλακος, echino minus aſperiore eſſe videtur. Virgilius *molles* dixit mites, quo ſenſu poma mitia dicuntur. 4. Γυμόλικον, cujus nomen, quod quidam in τιμόλικον vertunt, ſubleſtum eſt, melius, forte γυμνόλοπον diceres. Videtur a Balanite Plinii non abludere. 5. Ασκήρη, cujus genus ignoratur.

Ecloga I.

II. *Recentiores* quadruplicem arborem Caſtaneae faciunt: 1. *ſativam*, 2. *ſilveſtrem*, 3. *humilem racemoſam*, 4. *folio multifido.*

Bauh. H. P. l. 7. c. 5. Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 122. Geſner. in horto Ger. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 22. Stapel ad Theoph. p. 172 173. et ſeq.

I. *Caſtaneam ſativam*, alii *domeſticam, grandem et vulgatam* vocant. Phoeniceas primo *virgas* exerit, quae ſucceſſu temporis in magnam, altam et craſſam arborem abeunt. *Materie* eſt robuſta, nec putredini obnoxia, quae laevi, maculoſo, ſubnigro in ramorum extremis et juventa in cinereum vergente *cortice* veſtitur. *Folia* ampla, ſerrata, nonnihil rugoſa, transverſis multis venis in dorſo eminentibus notata. *Fructus* poſt nucamenta inſignis longitudinis, luteolis apicibus conſtantia, fert calyces echinatos, pungentes, intus ſerici villoſi inſtar tactu molles. In his binae vel ternae nuces, unica alias, compreſſae, una parte in ventrem extuberantes, cordis quaſi forma; quibus *cortex* lentus, laevis, ſpadiceus exterius; internae canae lanuginis et cui tenuior cortex, rufus, criſpus, et fructui ſe inſinuans ſubeſt, nucleum album calloſum, ſolidum ac durum continens. Scaliger quasdam altera parte, qua ſeſſiles ſunt, adeo planas ſe metitum ſcribit, ut nihil ad rectiſſimam lineam deeſſe videretur. Ab Aquilonio coelo abhorrent: ideo in Germania, quae frigidiorem axem reſpicit, rarae. In Italia et Gallia, inprimis apud Delphinates, Petrocorios, Arvernos, Lugdunenſes frequentiſſimas vidimus. Apud Cenomanos familiares ſunt cibus plebejis. Ideo ſeptimo nonniſi die vel ſolummodo ſolemnibus feſtis pane veſcuntur. Non reſpuunt tamen Palatinatum et Helvetiam, Alſatiam et vicinos Weiſſenburgo pagos. Alternis fere annis funduntur. Angliae olim familiares vel exinde colligas, quod in Cantio circa Graveſendam prima domorum et horreorum materies caſtanea: quae nunc viginti ab inde milliaribus fruſtra quaeritur.

Brujet. de re Cibaria.

Trag. H. P.

Vſum et in medicina habet. Fit ex farina cum melle electuarium adverſus ſputum ſanguinis et tuſſim. Cum ſale et melle ſubactae rabidorum canum morſibus imponuntur. Cum hordeacea pollenta et aceto illitae, fientem mammarum duritiem impediunt. Emulſio cum decocto glycyrrhizae extracta, cum ſeminis papaveris pauxillo, ardorem urinae teſte Cratone vehementer reſtinguit. *Interior membrana* rubens, qua pulpa veſtitur ex vino auſtero pota, duarum drachmarum pondere, valentes immodicos alvi et ſanguinis fluores ſiſtit; cum pari ramentorum Eboris pondere ex aqua Nympheae menſes ſupprimit; cum farina ſubacta, poteſt peſſi forma indi. *Alios uſus* ſi ſpectes, lignum aedificiis et utenſilibus aptum eſt. Carbones, quia cito extinguuntur, a fabris ferrariis expetuntur. *Differentia* in fructu quaerenda. Sunt *majores*, quas *Maronas* incognito nominis ortu vocant, inter divitum lautitias: ſunt et *mediocres*, quae et *populares*, plebejo palato dicatae. Sinenſes in urbe Xuntung provinciae Suchuen, ore aliquantulum contentae, ſacchari inſtar liquefcunt.

Hartlieb. in Legat. p. 23.

Martin. in Atlant. Sin.

II. De Caſtanea ſilveſtri nihil fere occurrit, niſi in ſilvis obvenire, et fructus plerumque ferre, qui vix ungues digitorum, raro pollicis aequant, callo ſolutiore, ideoque minus guſtui gratae. In aqua decoctae jejunia pauperum ſaturant. In Florida et Virginia magna eorum copia: ſed Gallicis magis ſilveſtres.

III. Caſtanea humilis racemoſa, a Johanne Choul circa Pilati montem inventa

Choul in

hiſt. montis Pilati. Bauh. H. P. l. 7. c. 6.

inventa eſt. Matura nucis avellanae eſt magnitudine, echinato calyculo, corio, membranaque tegitur. Sola nunquam ſuo calyculo includitur. Multae ſimul racematim cohaerent.

Bauh. H. P. l. 7. c. 8. p. 128.

IV. Caſtanea folio multifido, arbor eſt magnitudine Mori et patula. *Folia* palmata, ex ſegmentis plerumque ſeptem pinnae marinae ſimilibus compoſita. *Fructus* globoſior, et cujus pulpa cortici nulla intercedente lanugine ſubjacet. *Echino*, qui extra rufus, intra albus, in tres partes dehiſcente, nux ipſius, lateri infima parte inhaerens, in apricum venit. Cluſius amiſſis autumno foliis, amentaceum quiddam extremis ramis et turgidum quaſi parturiret, protrudere ſcribit; in quo, quia pingui et lento conſpergitur, culices haerent: quodque tota hyeme perdurat, donec ineunte vere, praematurae admodum gemmae in folia ſe explicent. Veteribus ignotum, Cluſius et Matthiolus cenſent. Mixtae ex Caſtanea et Fago naturae Lobelius facit. Caſtanea ipſa equina dicitur, quod anhelofis equis proſit. Caeſalpinus *Myrobolanum folio heliotropii Plinii* facit, ſed perperam. Cluſius primo Conſtantinopolim, hinc Viennam delatam ſcribit, ubi intra duodecimum annum in humanae coxae craſſitudinem, duarumque orgyarum altitudinem adolevit; frigoris patientiſſima, umbraeque et aquae, ut Platanus, amica. Zvingerus inter Patavium et Veronam obſervavit. Bauhinus Florentiae in horto Ducis. De uſu ſuperius diximus.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 5. Matthiol. in Dioſco. l. c.

EXOTICA.

Vide TAB. XL. XLI.

Ex Exoticis huc referuntur: 1. *Arbor Mexicana, fructu caſtaneae coccifero, cum Bixa Oviedi, et fructu Daburi.* 2. *Ahovay Braſilianorum.* 3. *Achiotl Novae Hiſpaniae.* 4. *Arbor fructu cholagogo Nicaraguae.* 5. *Pinahuizxihuitl ſeu Cocochiatl Novae Hiſpaniae.* 6. *Ibacurupari Braſilianorum.* 7. *Ibiraba eorundem.* 8. *Xiloxochitl Quauhcocolanenſium.* 9. *Tritzin Terentii.* 10. *Arbor Leucomifera Monardis.* 11. *Arbor Gorifera Leonis.* 12. *Fructus Exotici aliquot.*

Caſtanea

Scal. Exot. Exerc. 60. Bauh. H. P. l. 7. c. 16.

I. Arbor Mexicana fructu caſtaneae coccifero, Scaligero *arbor finium regundorum dicitur.* Parva eſt, frequentibus virgulis, veluti Punica. *Folium* pruni. *Fructus*, qualis caſtaneae cum erinaceo. Intus *coccus* ruber, quo utuntur ad tincturas et picturas, quibus agrorum facies finesque praediorum ſervant. Hinc nomen a Scaligero. Putatur eſſe *Bixa Oviedi* Bauhino et Cluſio, hujus arboris fructus. Folliculus ille in partes binas dehiſcens, cujus ſpinulae attritae; et in cujus internae partis medio aliquantulum cavo, utraque pars quindecim aut ſedecim grana ſature rubra, exigui piri formam referentia, breviſſimo tenuiſſimoque petiolo ſuſpenſa habebat: nullis aureis micis aſperſa, niſi extima parte, quae ſplendens et veluti aurea, minima nigra macula, tanquam puncto erat inſignita. Saliva aſperſa, eleganti minii colore inficiebant. Fruticem in humanam altitudinem aſſurgere ſcribit, et folia xyli foliis habere ſimilia. An huic reſpondeat *Daburi* fructus, collatio dabit. Folliculus erat membranaceus, ſpadicei ad fuſcum tendentis coloris extus, molliter toto corpore ſpinoſus, et bivalvis. Quatuor intus veluti loculamenta, membranaque tenella, in qua, exiguarum piriformium, puſillis petiolis inhaerentium baccarum, coloris miniati, quibus aureae quaſi micae; in umbilico inprimis interſperſae, uvula. Nec abludunt *Viciae Africanae*, de ramulo ſuo dependentes ſiliquae; rubrorum granorum, quibus Braſiliani corpora ſua inficiunt, domicilia; quas Petrus Garetus miſerat.

Bauh. Phytopin. l. 11. ſ. 4. p. 419. Cluſ. Exot. l. 3. c. 20.

Cluſ. Hiſt. Ex. l. 3. c. 19.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 9. Bauh. H. P. l. 3. c. 142.

II. Ahovay Braſilianorum, aliis *Aovay* et *Haouvay*, arbor eſt piri altitudine, *cortice* albicante, *folio* mali noſtratis, tres pollices longo, duos lato, aeterni viroris. *Fructum* fert mole modicae caſtaneae ad Graecorum Δ quam proximae accedentem, coloris ravi, ſuperficie inaequali, duobus cornibus com-

Caſtanea preſſioribus, inter quae rima ad intima penetrans. A ſummo apice, in quo foramen, quatuor ducuntur ſulci, qui fructum in totidem quadrantes ſecant. *Putamen* duriſſimum et tinnulum: *nucleus* maxime venenatus. *Lignum* amputatum, teterrimum, et, qui vix ferri poteſt, odorem ſpirat. Alii allium, quidam ſtercus humanum redolere ſcribunt. Ideo ejus nec in focis exſtruendis uſus. *Fructu* barbari nucleo exemto tintinnabulorum vice utuntur et brachiis cruribusque ornatus gratia circumdant.

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 3. Nieremb. Hiſt. Exot. l. 15. c. 48. *III. Achiotl Novae Hiſpaniae* a Mechuacenſibus *Chacongariqua*, et interdum *Pamacua* nuncupatur. Arbor eſt omni prorſus forma mali medicae ſimilis, *ligno* aculeato, cortice trunci extra fulvo, intus viridi; fundit liquorem, *foliis* ulmeis, perpetui viroris; *floribus* ſtellatis, ex albo rubeſcentibus. *Fructus* vere naſcitur erinaceis ſimilis, amygdalarum viridium forma et magnitudine, quatuor modicis diſtinctus angulis, per longitudinem diſcurrentibus. *Grana* intus uvarum acinis ſimilia, admodum rubeſcentia, ordine tertio frigida. Dehiſcit maturus oſtenditque cavitates. Provenit in plagis calidis. Materies igni velut e ſilice excitando utilis eſt. E cortice firmiores cannabinis funes texuntur. Semen in medicina refrigerio ſervit, urinam evocat, et ſitim ſedat. Paratur ex eo pigmentum, difficulter delebile; nunquam, ſi urinae permiſceatur. Non multum a Bixa et huic ſimilibus abludit.

Monard. Hiſt. Simp. c. 46. *IV. Arbor fructu Cholagogo Nicaroguae*, vaſta eſt, et caſtaneae ſimilis. *Fructum* fert calyce laevi, caſtaneis non multum abſimilem, ſed ſine cortice, quadratum fere, in duas partes diviſum, medium intercurſante, et totum dividente pellicula. *Provenit* in Nicaragua. *Fructus* comeditur viridis, vel contuſus et vino exceptus. Calidus eſt in primo gradu. In pulverem redactus, et cum juſculo galli vel vino ſumtus, purgat; minus, ſi torretur. Niſi pelliculam internam et externam abjicias, valida ſymptomata excitat.

V. Pinahuitzxihuitl ſeu *Cocochiatl* Novae Hiſpaniae frutex eſt, quatuor palmos ut plurimum altus, *radice* ſarmentis foeta: caudicibus tenuibus et ſpinoſis; *foliis* in ſex partes diviſis, et inter ſe in modum faſciculi conjunctis; *flores* et *fructus* ad modum caſtanearum primo virides, poſt roſos, racematim pendulos profert. *Folia* vel minimo contactu aut afflatu humano, contrahunt ſe et marceſcunt. De Laet Ind. Occid. l. 9. c. 4. Ximen. H. N. l. 3. c. 17.

VI. Ibacurupari Braſilienſium, duplex genus eſt. *Primi* arbor *folia* in frondes congeſta, pedem longa, linguae figura habet. *Flos* ab autore non exprimitur. *Fructus*, qui magnitudine malo aurantio reſpondet, parvo peponi aut cucurbitae forma ſimilis eſt. Rotundus enim, compreſſus, et tot ſtriis ſecundum longitudinem inſignitus, quod caſtaneas intus continet: quatuor nempe, ſex, ſeptem. Cortex exterior viridis, interius in tot loculamenta dividitur. Cuilibet caſtaneae cortex fragilis, color flaveſcens et ſplendidus: nucleus albiſſimus. *Alterum* prope ſinum Aquapetiba invenitur. Cortice eſt gryſeo: *foliis* membranaceis, duris, ſolidis, longis. *Fructus* maturus flavus, rotundus, pomi magnitudine, cortice facile ſeparabili, ſi incidatur, nec craſſiore quam in aurantio; ſub hoc duae vel tres caſtaneae ovales, magnae, uno latere plano: quas caro albicans, acris et ſubamari ſaporis, edulis inſuper, ambit. Caſtanea non venit in cibum. Arbor inciſa lac croceum de ſe fundit. Marcgravi H.N.B. l. 3. c. 11.

VII. Ibiraba Braſilienſium duplex: 1. *alba*, quae figura eſt piri, *cortice* fuſco, *ramis* inordinate poſitis. *Folia* ſolida, ſaturate virentia, piri ſimilia. *Flos* quinquefolius, pallide flavus, odore roſam ſuperans, cito deciduus: in cujus medio, corpus ſemilunare caſtaneae magnitudine, flavum et cochleae inſtar convolutum. Fert *fructum* caſtaneae magnitudine, poculi cum ſuo operculo inſtar, cujus circumferentia ſexangu- Ibid. c. 13.

ſexangulares exterius eminentias habet. Viridis is primo, mox fuſcus. Caſtanea intus unica, avellanae magnitudine. Mature operculum diſſilit, caſtanea excidit, poculum in arbore ſuſpenſum manet. Naſcitur paſſim. Ex fructu fit atramentum. 2. *Nigra* Luſitanis *Preta* dicta, non deſcribitur.

Reccus R. Med. N.H. l. 3. c. 35. Columna ad Reccum p. 868. *VIII. Xiloxochitl Quauhcocolanenſium*, ob folia hic locum dedimus. Haec enim, ut in caſtanea equina, ſunt compoſita quina, quorum ſummum majuſculum, media minora, reliqua minima, ut duplo, inquit Columna, parva a majoribus ſuperentur, ut in plantis, quibus comparata ſunt, obſervatur. Huic latiora, et in ſummo magis lata, nervulis obliquis et circa foliorum oras conjunctis. Majus et medium folium longum eſt pollices ſex, latum quatuor. *Flores* piloſi in ſummo luteſcentes, reliquum coccineum: baſi includuntur quinquefoliata calycis vice, ex viridi coccinea in imo et lateribus. Protruduntur ante exortum folium: ſuntque aliquando candicantes. Reperitur in calidis Quauhcocolanii. *Radicis* cortex, qui ſalivoſus et nullius fere ſaporis, ulceribus gingivarum opitulatur: urinam ex aqua abſumtus educit: renes et veſicam a ſanie et aliis excrementis repurgat: imprimis ſi pulvis Xoxocoyoltx in peni immittatur.

Terent. ad Theſ. Recci p. 436. *IX. Tritzin Terentii*, apud Terentium, qui Recci icones explicavit, videtur arboris ramus. *Folia* bina, caſtaneae ſimilia, ſaturati valde coloris, duos digitos transverſos lata, longa quatuor.

Monard. H. Simp. c. 41. *X. Arbor Leucomifera Monardis*, arbor eſt vaſta, materie firma, foliis arbuti. *Fructus* caſtaneae noſtrati, colore, magnitudine, ſeſſili et albicante parte ſimilis, et praegnans. Grati ſaporis eſſe dicunt, et alvi profluvia ſiſtere. *Leucoma* ipſi nomen.

Leo Afric. Africae l. 1. Scal. Exer. 181. ſ. 20. *XI. Arbor Gorifera*, mirandae proceritatis, ſecundum Leonem Africanum, procul a mari in continente proveniens: inprimis ad fluvium Nigir. Fert fructum caſtaneae ſimilem, ſed amarum. Caſtanea

XII. Fructus Exotici, qui huc ſpectant, ſunt ſequentes: 1. *Fructus ex inſula Baly*, piri magnitudine, caſtaneae forma, cortice tenui, minus aculeato, albicans, jucundi ſaporis. Ind. Orient. p. 3. c. 39. 2. *Fructus Peruanus*, Bauhino *caſtanea Peruana*, qui ſphaerica eſſet figura, niſi per latera depreſſiora ſtaret. Cluſ. H. P. l. 1. c. 5. *Cortex* eſt craſſus, fungoſus, fragilis, ex fuſco flaveſcens, cui innumerae tenues et putamini inhaerentes ſpinae ſubſunt. *Putamen* fuſcum eſt, lentum, fractu contumax, interius laeve et ſplendidum; in quo amygdalae magnitudine et colore aemulis, leporini renis forma, albis et dulcis nucleus. 3. *Caſtanella peregrina*, quae caſtaneae eſſet ſimilis, niſi ea parte, qua illa ſeſſilis eſt, haec efferretur in gibbum. Bauh. H. P. l. 7. c. 7. *Cortex* eſt ſpadiceus, pluſculis ſtriis inaequalis, ſuperna parte linea coronalis eſt: a ſummo ad imum mucronem linea latiuſcula, cinerea, ſtriarum eminentiis aſperata protenditur. Pulpa ex albo in fuſcum inclinat, oleaginoſa et pinguis, amara et ingrati ſaporis. 4. *Fructus peregrinus caſtaneae ſpecie*, qui pro caſtanea primo obtutu fallere poſſet: color tamen paulo dilutior ad flavum inclinat. Ibid. c. 11. Cortex extimus tenuis fragiliſque, cui fungoſa ſubſtantia ſubſternitur. Cavitas ſubeſt vacua; ideo inſigniter levis eſt. 5. Claudat agmen *Nucula quaedam* falſo *Higuero et Ahovay* putata. Phaſeoli eſt vulgaris magnitudine, nihilque aliud quam putamen leviſſimum, nitidiſſimum, coloris ſpadicei obſcurioris; intrinſecus ſtriatum, rufum. Bauh. H. P. l. 3. c. 143. Gibbus foramine exiguo pertuſus eſt: ſima pars tota patet, ut lembum mentiatur. Colliſu mutuo tinnulum ſonum edunt. Cluſius *Ahovay* vocat, Lugdunenſis *Higuero*. Ad Garziae l. 2. c. 11.

Amygdalus.

TITVLVS II.

De Arboribus nuciferis claſſis ſecundae.

CAPVT I.

De Amygdalo.

TAB. XLI.

Arbores nuciferae claſſis ſecundae ſunt *Amygdalus et Styrax.*

I. *Veteres* et arborum et fructus differentias exhibent.

Theoph. H. P. l. 1. c. 9. Theoph. C. P. l. 5. c. 4. Plin. H. N. l. 16. c. 26.

I. *Amygdalus* arbor eſt ex μονοῤῥίζοις una. *Radix* ἐκ τȣ̃ μέσȣ μεγίςη καὶ κατὰ βάθος. *Folia* Theophraſto propter fructus copiam, minus cernuntur; Plinio ſunt rubentia. *Flores* foliati, aliquando ὑπέρυθροι, quos prima omnium hyeme Aquila exoriente concipit, menſe Januario, et ſola inter arbores ante foliorum exortum fundit, Plinio et Theophraſto: auſtrino coelo aut nubilo amittit.

Ibid c. 25. Theoph. H. P. l. 7. c. 12. Theop. C. P. l. 6. c. 8.

Fructus ex annotinis, et Martio maturatur. Tenuiore eſt, ſed ſimili juglandium ſummo operimento, item ſecundo putaminis. Nucleus diſſimilis latitudine, et acriore in amaris callo, viridis ὑδατώδης eſt; ſicceſcens λίπος λαμβάνει. Fundit et *lacrymam*, quae αὐτομάτως διαπιπήγνυται.

Ib. l. 2. c. 16.

De caetero, nec breviter vivit, nec cito ſeneſcit, quamvis inter πολυκαρπȣ̃ντα numeretur. *Prodit* ſub coelo calido, praecipue in Taſſo, Naxo, Cypro, Paphlagonia, et aliis inſulis.

Palla R. R. menſe Jan. Tit. 15.

In Italia Catonis aevo non fuit. Duro, ſicco et calculoſo agro gaudet, et quia mature florere ſueta, ad meridiem obvertenda eſt. De *uſu* nota, pro paſtione apum eſſe probatiſſimam.

Colum. R. R. l. 9. c. 4. Id. l. 12. c. 56. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 176.

Sumitur fructus et ad jus ſinapios conficiendum ad convivia, cum nucleis pineis quam recentiſſimis. *Gummi* arboris ſpiſſandi viribus pollet: cruentis excreationibus opitulatur. Summae cutis impetigines ex aceto illitum rapit: et vetuſtae tuſſi ex diluto vino medetur.

II. *Fructus* ſeu *Amygdalae*, Theophraſto aliae *dulces*, aliae *amarae*.

1. *Amygdalae dulces* vel ſunt *molles* vel *durae*. Illarum meminit Phrynicus, dum ſe molares ſibi dentes rupiſſe queritur, ut ne Naxiam quidem amygdalam frangere poſſit. Athen. l. 2.

Praecipuae erant *Naxiae* et Athenaeus διαφόρȣς vocat. Hae ſunt *Cypriae*, diverſa ab iis, quae aliunde afferuntur, figura. Sunt enim oblongae, et κατὰ τὸ ἄκρον διαπικαμπεῖς, in ſummo reflexae. Ibidem.

Plinius *falcatas* vocat. Ex Hermippi ſententia ex Paphlagonia primitus venere. Plinius *Thaſias et Albenſes* celebrat. Ex Cypriis ſunt, quas Apuli *Amendolagine* vocant. Quatuor hae digitorum longitudine, et inter viles habentur, quod earum arbor paucas producat, nec continuo foetificet: quin nec exportari quidem poſſunt, ſed ſecundis menſis apponuntur.

2. De *Amararum* natura nihil occurrit, niſi hoc forte, ſaporem ipſarum arte poſſe corrigi. Porta Villae l. 4. c. 34.

Alii paxillo deciſo humorem influentem abſtergunt, idque biennio vel triennio faciunt. Nonnulli circa radices apertas urinam et ſuillum ſtercus diffundunt. Quidam circumfuſo ſtipite quatuor digitis a radice cavernulam, per quam noxius humor deſudet, imprimunt. *Radix* arboris decocta faciem corrigit. *Nuces* ſomnum faciunt, et aviditatem. Vrinam et menſes cient. Capitis dolori illinuntur, maximeque in febri: ſi ab ebrietate, ex aceto et roſaceo et aquae ſextario; et ſanguinem ſiſtunt. Ebrietatem arcere, Medicus quidam tempore Druſii Tiberii Caeſaris F. comprobaſſe dicitur. Nulla illi praemanſis, a nimio potu noxa. Plutarch. Sympoſ. l. 1. q. 6.

II. *Recentioribus* alia eſt *ſativa*, alia *ſilveſtris.*

1. *Amygdalus ſativa* arbor eſt, μονόῤῥιζα. *Radix* alte demiſſa cito germinat. *Folium* Perſicae ſimillimum, Bauh. H. P. l. 2. c. 7. Matthiol. ad Dioſcor. l. 1.

c. 139. Geſner. in Horto. Tab. H. P. l. 3. c. 48. Dodon. H. P. Pempt. 6. l. 3. c. 8. Stapel. ad Theophr. l. 3. p. 202.

mum, crenatum, obſcure amarum, magis lentum. *Flos*, qui folia praeit, par, niſi majore candore albeſceret; viſi Patavii pomorum adeo ſimiles, ut imponerent. *Fructui* pulvinatus callus, acidulus, dum tener eſt: intus *nucleus* omnibus notus. Provenit in calidioribus; uberiorisque eſt in inſulis proventus, quae pluviis intempeſtivis non infeſtantur. Monſpelii Januario et Februario floret: Patavii et Lugduni Februario et Martio: Genevae Aprilis principio. In Anglia nullo ſunt fructuum proventu, qui memorabilis eſſet. Laudatiſſimi in Germania circa Spiram et Lindaviam fructus. Geneva rugoſiorem profert. *Genera a fructu* ſumuntur.

Camer. Epit. p. 169. Porta Villae l. 5. c. 34.

Sunt enim amygdala, 1. quoad *quantitatem* vel *maxima*, duas aliquando uncias longa, unciam lata, compreſſa: in quibus extrinſecus ſtriata teſta apparet, criſta per ambitum eminente et acuata: vel *mediocria*, laeviore putamine, criſta minore et obtuſiore, minus frequentibus punctis notata, ſed ventrioſiora: cujus generis geminam habuit Bauhinus, tam fabre vinctam, ut nates puelli repraeſentaret: vel *minima*, fere ad cylindri rotunditatem accedentia, triplo longiora quam lata, quaeque pulchellum ſui generis nucleum continent. Talia adhuc putaminibus ſuis incluſa ex Aſia cum Gallis Aſiaticis adferri, teſtatur Cordus. 2, Quoad *ſubſtantiam* ſunt *lanugino-ſa*, qualia ſunt vulgaria. *Lanugine carentia*, qualium meminit Caeſalpinus: quaeque cibi gratia (priusquam os induruerit, palato gratus eſt et ſubacidus) ſuper prunum inſeritur. *Cortice* alia *duro*: alia *tam tenero*, ut facile digitis atteri poſſit: qualia Argentinae ex amygdala Genua delata Caſparus Bauhinus vidit. Putamen nullis foraminulis punctatur: ſulcatum quodammodo potius eſt, et cui extrinſecus venulae albae ex carne ſeparata adhaerent. Nucleos habet ſucculentos. Sunt, quae duplici conſtant nucleo. 3. Quoad *figuram*, dantur *rotunda*, ut apud Geſnerum videre eſt. 4. Quoad

H. P. l. 2. c. 7. p. 177.

H. P.

Amygdalus.

ſaporem, ſunt *dulcia* et *amara*. Monachi ex illis *Ambroſina* dicta, quae Apulejenſes commendant. Habentur et Venetiis autumno delicata, prope indicibili in caſtaneam toſtam, et panis puriſſimi pene cocti qualitate inclinantia, odore ante eſum fere nullo, inter edendum jucundo. Ex iſtis laudantur ſucculenta, integra, recentia. Ex utrisque flaviſſima, plena, nec eroſa, levia, dura et ſicca. *Vſum* in *cibis* et *medicina* invenere. In *cibis*. Apponuntur enim *dulces* et crudae et toſtae pipere aſperſae in bellariis. Paratur ex iisdem cremor, ſed qui facile aceſcit, ſi in loco calido deponatur: ſed et juſcula, cum ſaccharo, aqua roſacea, et paſſulis minoribus. Aegrotantibus nutricibus, amygdalino lacte cum aqua Carduibenedicti extrecto, infantes ſuſtentari poſſunt. Lacuna difficulter a ventriculo coqui deſcribit, et vapores ad caput mittere. Ex iisdem Martii panes conficiuntur. Caſeus ex lacte fiet, ſi ovis temperatum, ſalitum, decoctum, igne deniatum, ſetaceo injiciatur. Defluet liquidius, et ſaccharatum convivis apponi poterit. Incoquitur oryza vel far. In *medicina*. Nam *gummi*, quod ad pannos ſericeos oblinendos adhibetur, ſi non adſtringit, glutinat tamen, viſcido liquamine in humore aliquo diſſolutum. Amygdalae ipſae *virides*, cum cortice, ſi Amato credimus, ventriculi humiditatem corrigunt. Dulces ad roborandam venerem, quia bene nutriunt, aptae. Lac, in quo chalybs extinctus proruentem alvum adſtringit. *Eclegma*, quod exinde paratur, hecticis et conſumtis prodeſt. Pro iisdem *panis* conficitur ex excorticat. unc. ij. pinear. unc. ij. paſſular. enucleat. et decortic. pulpae dactylor. ana unc. ʒs. gummi arab. et tragacant. ana drachm. ij. Amyli unc. ij. Pulpae capi elixi unc. iv. contuſis et ſaccharo aſperſis. *Oleum* expreſſum et recens laudatur in conſtipata alvo, doloribus calculi et renum, tuſſi ſicca, pulmonum infarctu, et aliis. Adhibetur aliquando loco butyri. Ex

Geſner. de lacte et lacticiniis.

Amygdalus.

amaris quod fit, auribus eſt convenientiſſimum. Ipſa cum vino dulci ſumta urinam provocant. Magma expreſſionis gallinas et vulpeculas interficit. Sed et felis, octo devoratis vel hauſtis intra horam moritur.

Rhauwolf in itinerar.

II. Amygdalus ſilveſtris, circa Tripolim in ſepibus copioſe provenit. Fructus pauperum eſca.

EXOTICA.

Vide TAB. XLII.

Referri ex arboribus et fructibus exoticis ad amygdalum poſſunt arbores: 1. *Totockifera Orellanenſium.* 2. *Tzopilotl Ximenis.* 3. *Ajubatipita Braſilianorum.* 4. *Tlepatli Ocpayocanorum.* 5. *Cacavaquahuitl, ſeu arbor Cacavifera Mexicanorum.* 6. *Quauhzapatlatli eorundem.* 7. *Amygdalus Granatenſis.* 8. *Ahuaca quahitl.* 9. *Fructus exotici aliquot.*

De Laet Ind. Occid. l. 17. c. 4.

I. Totockifera Orellanenſium ab indigenis *Ademonie Totocki* vocatur. Procera eſt et ramoſa: *foliis* grandibus, ulmi aemulis, obſcure virentibus: *floribus* nullis, quia loco eorum certas gemmas colore a foliis non abeuntes, fundit. *Fructus* eſt capitis humani interdum mole; cortice ligneo, tuberoſo, duro, craſſo et pene nigro. Sex velut intus diſtinctae ſeptis regiones: in quarum ſingulis octo, imo duodecim arctiſſime junctae rugoſae nuces; quibus varia forma, triangularis tamen plerumque, tres ſuturae, color ruſſus, cinereus aliquando et niger; *nucleus* oblongus rubra membrana tectus, candidiſſimus, ſolidus, nonnihil oleoſus, et venerem excitans. Totocke incolis. Interioris nuclei meminit Cluſius. Difficulter decutitur: et decidens caput ſilicis inſtar comminuit.

De Laet Ind. Occid. l. 7. c. 10.

II. Tzopilotl Ximenis, dicitur quoque *Tzopilotzontecomatl,* arbor eſt grandis, *foliis* longis et anguſtis; *fructu* longo et grandiuſculo, *oſſicula* quaedam amara muſcum redolentia, amygdalorum amarorum ſapore, quem putridum poſt ſe relinquunt, pectori ſalubria, continente. Trahitur ex illis *liquor* quidam oleoſus et emolliens, quique amygdalarum amararum facultates obtinere videtur:

Ibidem.

III. Ajubatipita Braſilienſium, arbuſcula eſt quinque aut ſex palmos alta, fructu amygdalis ſimili, ſed nigro: ex quo oleum ejusdem coloris exprimitur. Eo artus infirmorum inungere Barbaris ſuetum.

Reccus Theſauri Rer. M.N.H. l. 4. c. 2.

IV. Tlepatli Ocpayocanorum, ſeu *frutex igneus, radici* magnae inſiſtit. Caules ſunt foeniculacei, ſarmentoſi, medulla pleni: *folia* amygdalina: *flores* candentes calyculorum ſcabrorum forma, in capitula congeſti. *Provenit* in calidis Ocpoyacani, ad aquarum alveos. *Radix* guſtatu amaritudinem praefert, ſed quae in acrem dulcedinem finitur: decoctum epotum dolores quosvis, etiam Gallicos, tollit, flatus diſſipat, et thoracis affectibus vehementer opitulatur. *Folia* medentur gangraenis, ſuccus conceptionem juvat.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 15. c. 22. Reccus Theſ. R. M. l. 3. c. 46. Ind. Occid. p. 9. l. 4. c. 22. Ximen. H. N. l. 5. De Laet Ind. Occid. l. 6. c. 2. Cluſ. Exot. l. 2. c. 28. Scal. Exer. Bauh. H. P. l. 3. c. 25. Benzo Ind. Occid. l. 2. c. 16.

V. Cacava quahuitl, ſeu *arborem Cacaviferam Mexicanorum,* Guilandinus, *avellanam Mexiocanam, cujus fructum indigenae Cacao* appellant, quaeque palmarum naturam obtinet, vocat. Arbor eſt amplitudine et foliis mali medicae (caſtaneae Scaliger ex Herrera et Benzone dicit) ſed majoribus, fructu amygdali ſpecie, ſed minore et compactiore, oblongo peponi ſimili, rubicundo et ſtriato. Benzo ſiliquis quibusdam velut cucurbitis includi, craſſitudine et latitudine cucumeris ſcribit, et annuo ſpatio matureſcere. Incolae *Cacava centli* et *Cacavate* vocant. Cluſio membrana tegitur tenui, nigra, nucleo, qui in binas aut ternas partes dividitur, ſubfuſco, et cinereis venis diſtincto, adſtringentis et ingrati ſaporis. Maturus excuſſus folliculis ſuper ſtoreis ad ſolem exponitur, donec ſudorem exſudaverit. Nonniſi ſolido, uliginoſo et opaco loco vivit arbor, a ſole tacta tabeſcit. Ideo in ſilvis ſeritur, juxtaque eam alia *Altyna* dicta, qua a ferventibus ſolis radiis defendatur. *Fructu* olim nummorum loco utebantur: eundemque pauperibus in Eleemoſynam erogant.

gant. Quatuor nucibus cum gummi *Olle* ſeu *Vlle* hauſtis, ſanguinolente dejectiones ad miraculum ſiſtuntur: ſed torreri primo neceſſe eſt. Adeo enim ſunt pingues, ut oleum ex illis exprimi poſſit. Hepati aeſtuanti opitulantur, quia refrigerant. Et hic eſt ille decantatus fructus, ex quo aliquot potionis genera conficiuntur, quae apud Reccum et Nierembergium vide. Benzo *Chocolaten* inter reliqua nominat. Quatuor ejus reperiuntur genera. 1. *Cacahuaquahuitl*, quae omnium maxima, et copioſos fert fructus. 2. *Cacahuaquahuitl*, quae mediocris magnitudinis, frondibus et fructibus longe minoribus. 3. *Xuhicacahuaquahuitl*, quae adhuc minor, et cujus fructus exteriore parte rubet. 4. *Talcacahuaquahuitl*, quae humilis, fert fructum minimum, ſed colore a caeteris non differentem.

Reccus de Laet Nieremb. Ximen. l. c.

VI. Qauhzapatlatli eorundem, ad Cacaviſeram referri poteſt. Major tamen eſt arbor, *radice* et *caudice* flavicantibus, et *foliis* majoribus, parte ſuperna virentibus, inferna candicantibus: *floribus* quinquepartitis, colore dilute carneo roſeo.

Columna ad Reccum p. 869.

Fructus, qui durior, rotundior, obſcure flavicans, et maculoſus eſt, amygdalorum loco ſumi poteſt: et prius toſtus ad tragemata utilis eſt, ad potiones plane ineptus.

De Laet Ind. Occid. l. 9. c. 4.

VII. De amygdalo Granatenſi hoc duntaxat tradere poſſum, tereti eſſe trunco, pinus inſtar, et genus quoddam amygdalorum proferre, renum ovillorum effigie, oblongum, ſapore ſuavi et Hiſpanienſibus aemulo. Fructus effigiem curavimus apponi.

VIII. Ahuaca quahitl ſeu *arbor querciformis butyraceo fructu*, eſt procera, mali medicae *foliis*, ſed virentioribus et aſperioribus: *flore* parvo, ex albo flaveſcente; *fructus* ficus praecocis forma et magnitudine, extra nigro, intus vireſcente; cui *nuclei* e candido in rubrum vergentes, duri, ſolidi, in duas partes velut amygdala fiſſi, amygdalar. amarar. ſapore, calidis locis laetior provenit. *Folia* ſunt odorata, et lotionibus adhibentur. *Fructus* butyrum pinguedine aemulatur, et inſtar viridium nucum ſapit, veneremque majorem in modum excitat. *Nuclei* amygdalorum amarorum ſunt ſapore; fundunque preſſi oleum amygdalino ſimile; quod impetigini, ſtigmatis, et dyſentericis confert, ſindique capillos prohibet.

Amygdalus.

Reccus R. M. H. N. l. 3. c. 59.

IX. Fructus exotici ſunt ſequentes.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 18.

1. *Fructus Peruanus*, qui duplex. *Primum* vocant *Almendras del Peru*, ſeu amygdalas Peruanas. Cortex ei erat triangularis, dorſo lato, in bina latera anguloſa deſinente, valde rugoſo: ſupina etiam parte rugoſa, anguſta, et cunei forma. Nucleus amygdalae nucleo non erat diſſimilis. *Alter* dictus eſt *Pepitas del Peru*, ſeu acini Peruani. Planus erat et rotundus, glaber et laevis, totus fuſci, interdum ſpadicei coloris, linea candicans, qua parte ſuo fructui adhaeſerat, varium fecit.

Ibid. c. 20.

2. *Fructus Gujanenſis* ſeu *amygdala Gujanenſis* Cluſii. Valde craſſo et duro *putamine* erat, triangulae quodammodo figurae, tuberculis univerſim perſperſus, coloris ex rubeſcente ſpadicei. *Nucleus* ejusdem cum nuce figurae, membrana ruſa, candidiſſimus, inſtar amygdalae, cujus etiam ſaporem habebat.

Ibid. c. 30.

3. Fructus *Mani* dictus. *Grana* ſunt ſub terra in radicibus cujusdam fruticis nata: clauduntur vaginis majoribus quam Ciceroni: extracta imitantur avellanae nucleum. Sufficiuntur ad plures uſus pro amygdalis.

Ibid. c. 6. Nieremb. H. E. l. 14. c. 103.

4. *Fructus Andenſis*, isque triplex. 1. *Caſparis Bauhini*, qui oblongus compreſſus, altero latere modice ſinuato, ex quo tuberculum barbatum eminet, oppoſito arcuatim gibbo. *Nucamentum* ipſi villis denſis et quales porcellorum, firmis obſitum, umbilico conſpicuo, ſulcatis per longitudinem lineis. Internae faciei eburneus nitor: *nucleus* figura phaſeolacea, membranula per medium diſtinctus, ſubdurus, fuſcus, et intra fulvus, ſapore medulloſo, ſubdulci. 2. *Johannis Bauhini*, villoſus, amygdalae ſimilis,

Bauh. H. P. l. 2. c. 10.

Kk com-

Amygdalus.

compreſſus, ſonorus. 3. *Ejusdem*, et idem forte cum praecedente, cinereus, piloſus, cortice ſulcato, ſub quo membrana tenuis, ex albo cinerea. *Nucleus* phaſeolum exprimens, partim nigricans, partim rubeſcens in duas partes findebatur.

De Laet Ind. Occid. l. 7. c. 10. 5. *Zicara Guatimalenſium*, quem Herrera cum *Capotes* fructu eundem facere videtur teſte De Laetio. Eſt inſtar pinearum nucum, in quo viginti, aliquando et triginta amygdala continentur. Diverſus eſt ergo, cujus in malo Cydonia mentio.

Bauh. H. P. l. 3. c. 28. 6. *Fructus Pepitae Peruanae ſimilis*, qui magnitudine erat amygdali, lubrica laevitate ſplendicans, colore ex pullo flaveſcente, obſoleto, *cortice* mediocriter duro. Superne latior, inferne anguſtior, alteram faciem compreſſam habebat veluti ex appreſſu alterius; parte oppoſita tumidior. Laterorſum hilo inſigniebatur longo, profundo, candicante. Bauhinus a Ducissa Wirtembergica habuit.

Ibid. c. 29. 7. *Fructus amygdaloides nitidus Bauhini*, qui nuclei amygdalini magnitudine et forma; *cortice* laevi et lubrico; ex flavo fere cinereo, tenui et fragili; et altera parte magis in arcum curvato.

Ibid. c. 31. De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 11. 8. *Fructus Maenobi Lerio* dictus, qui ſub terra tuberum modo naſcitur; tenuibus filamentis ſimul cohaeret: et *nucleum* gerit, cinerei coloris, cortice non duriore quam Piſorum ſiliquae; nec avellana domeſtica majorem. An folia vel ſemen proferat, ignorare ſe fatetur Lerius, licet frequenter fructum ederit. Forte *Mani*, Maragnanae incolis *Mandovi* dicitur. De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 12.

9. *Fructus Peruanus amygdaloides ſub terra naſcens Monardis*, qui e Peru miſſus erat. Hiſt. Simp. c. 60. Pulcher is aſpectu, rotundus, contortus, coloris ſpadicei. *Nucleum* intus gerit amygdalae ſimilem, cortice fuſco, intra album, in duas partes diviſum, ſapore avellanae. *Naſcitur* ſub terra, tuberum modo, ad flumen Maranhaon, nec uſpiam alibi per univerſam Indiam reperitur. *Editur* recens, exſiccatus vel toſtus, bellariorum loco, quia ventriculum exſiccat. Liberalius ſumtus, capitis gravedinem infert. Temperatum Monardes credidit. Habet aliquid ex *Mani* et *Manobi*.

10. *Fructus bivalvis Indicus niger*, qui laevitatis eſt praecipuae. Bauh. H. P. l. 3. c. 51. Bivalvi et fragili tegitur cortice, hiantibus jam mediotenus valvis nigris, ſubſcabris: figura oblonga, utrinque excavata, modice compreſſa. Latitat neſcio quid nuclei. Vnicus apud Platerum quia viſus; ideo aperiri non potuit.

CAPVT II.

Styrax.

De Styrace.

Tab. XLII. Dioſcorid. R. R. l. 1. c. 79. Plin. H. N. l. 12. c. 25. Theop. H. P. l. 9. c. 7. Strabo Geog. l. 12.

Nuciferam fecit Styracem Cordus, licebit et nobis inter illas referre. Apud Veteres fruſtra forte exactam deſcriptionem quaeras. Cotoneae malo ſimilis eſt Dioſcoridi et Plinio, non magna Straboni, ſed recta. Truncus a vermibus penna ſeu ligno innaſcentibus, ſeu circa canis ortum advolantibus, ad ſuperficiem usque eroditur, ut calamo ſimilis fiat, et in ſcobe ſordeſcat. Serapio magnam facit, *foliis* lolii, quod falſum, fructu albo, avellana majore, prunis albis ſimili, cui duplex cortex, et interius nucleus pinguis, ex quo oleum. Craſſe nimis errat, dum corticem pro ſtyrace lacryma ſumit, Index erroris Strabo. Exeſo ſcilicet ligno, πιτύροις ἢ πρίσμασιν ἐοικός τι ψῆγμα προχεῖ καὶ σωρὸς συνίσαται πρὸς τῇ ῥίζῃ, quod ille corticem putabat. *Naſcitur* in Phoenicia, circa Gabala et Marathunta, et Caſium Seleuciae montem: nec non in Amano monte, Piſidia, Sidone, Cypro, Cilicia,

cia, et Creta. De *ſucco* infra. Lignum ad fugandos ſerpentes in odoriferis ſilvis frequentiſſimos, Plinius, ni fallor, prodidit: niſi de ſucco intelligere malis.

Apud Recentiores triplex. 1. *Folio mali Cotonei.* 2. *Folio aceris.* 3. *Rubra officinarum.* Cui adde 4. *arborem Chiapenſem, reſinam ſtyracis inſtar fundentem.*

Bauh. H. P. l. 9. c. 56. Cord. H. P. in Dioſcor. I. *Styrax folio mali Cotonei* eſt arbor magna, *caudici* mali cotoneae candidiore, *folio* illi, ut dixi, ſimili, ſubrotundo, ſuperius glabro et viridi, ſubtus cana lanugine pubeſcente. *Flores* fert in novellis ſurculis Aurantii candidos, πολυφύλλους, plures et ſimul junctos, odoratos. *Fructus* eſt magnitudine avellanae, incanus, ſeu exteriore cortice carnoſo, in viridi caeſio, qui in duas, tres quatuorve carinas dehiſcens, lignoſum oſſiculum, buxei coloris et durum exhibet; in quo *nucleus* aliquando unus, quatuor lineis ſulcatis, aliquando geminus anguloſus, aliquando ternus. Medulla ejus pinguis, oleoſa, guſtu acris, odorata, reſina multo acrior et fauces ſcarificans. Fundit *lacrymam*, de qua inter ſuccos agemus. *Naſcitur* in Phoenicia, circa Gabala Marathinta, et Caſium Seleuciae montem. Habetur et in Amano monte, Piſidia, Cypro, Cilicia et Creta etc. Nata et Baſileae apud Platerum e nuculis: floruit, et maturavit fructus. Ex *ligno* fiunt jacula corni haſtilibus ſimilia. In trunco genus quoddam vermis naſcitur, qui lignum ad ſuperficiem exedit.

Plin. H. N. l. 12. c. 25.

Bauh. l. c. p. 344.

Prodromi l. 11. c. 6. II. *De ſtyrace folio aceris* ita Caſpar Bauhinus, qui ſolus folia deſcripſit. *Ex radice rotundo, nigricante, rugoſo, ſtriato et quaſi articulato cortice tecto, folia terna, etiam quina, oblongis, tenuibus, nigricantibus pediculis donata, ex uno veluti tuberculo prodeunt,* quae vitiginea ſunt foliorum Aceris, vel Platani inſtar, in lacinias ternas, etiam quinas diviſa, nervoſa, per circumferentiam crenata, et mucronato cuſpide. Styrax.

III. *Styrax rubra officinarum,* aliis *Maurocapno, Naſcaphtum, Narcaphton, Dioſcoridis Thymiama,* Luſitanis *lignum aquilae*, Italis *Tegname*, Siculis *Biſuri*, Belgis *Thus Judaeorum* dicitur. Fragmenta ſunt corticum, fragilia, exſucca, quae igni admota vix aliquid reſudant; flammam, nec claram, nec pertinacem edunt, ac ſapore et odore aliquando propter vetuſtatem deſtituuntur. Sunt aliquando majora, aliquando minora: modo craſſa, modo tenuia. Viſi *cortices*, qui in tenues partes contuſi, et in glebas compacti erant, ſucculenti, odore Balſami Peruviani, gravi, pertinaci (ad ſeptennium enim durabat) nec ſine ſuavitate; ſapore glutinoſo cum quadam acrimonia. Igni admoti fumum et flammam luculentam dabant. An ſit *Lacaphtum*, quod in compoſitione Cypheos ſolaris miſcetur, quod corticum pineae vel alterius arboris Aegineta facit; vel *Narthe* Theophraſti, cujus uſum ad unguenta aromatica eſſe ait; vel *Sericathum*, vel potius *Sarychatum* Plinii, quod ille Arabes intra ſe conſumere, et noſtro orbi nomine tantum cognitum ſcribit, difficile eſt dicere. *Narcaphthon* vero vel *Narſchapton Dioſcoridis*, corticoſum quid eſt, mori libro ſimile, jucundi in ſuffitibus odoris, et quod vulvam adſtrictam ſuffitu juvat; et ex India defertur. *Maurocapno* in Rhodo naſci ab Inſulanis accepit Bellonius.

Bauh. H. P. l. 4. c. 30. p. 481.

Aegin. l. 7. c. 22. Theop. H. P. l. 9. c. 7. Plin. H. N. l. 13. c. 2.

IV. *Arbor Chiapenſis, reſinam ſtyracis inſtar fundens,* fert mali aurantiae flores optimi odoris, quos potui Cacao admiſcent, et ventriculo prodeſſe opinantur. *Lacryma* eſt ſtyrace quoad colorem longe elegantior. De Laet Ind. Occid. l. 7. c. 4.

Piſtacia.

TITVLVS III.

De Arboribus nuciferis claſſis tertia.

CAPVT I.

De Piſtacia.

TAB. XLIII.

Arboribus claſſis tertiae *Piſtacia* et *Glans Vnguentaria*, ſeu *Myrobalanus* includuntur, de illa primo agendum eſt.

R. R. menſ. Oct. Tit. 12.

1. Apud *Veteres* de generibus hujus fere nihil occurrit, niſi quod Palladius Piſtaciam aliam *Marem*, aliam *foeminam* faciat. *Illi* ſub corio veluti longi videntur latere teſticuli.

Theoph. H. P. l. 4. c. 5.

Arbor ipſa putatur eſſe Indica illa, quae Therebintho ſimilis Theophraſto. Sic habebit ramos, folia, et reliqua omnia Therebintho ſimilia. *Fructus* dum pendet ἀμυγδαλοειδὴς, ſed minor, ϛϱοβίλοις ὅμοιος, nucleo putamine exemto, qui inter nuces cenſetur.

Plin. H. N. l. 13. c. 5.

Quae de eo Poſidonius apud Athenaeum prodidit, βοτϱιώδη nempe eſſe, λευκόφλοιο, παϱεμφεϱῆ τοῖς δακϱύοις, ἃ δὲ ῥαγῶν τϱόπον ἀλλήλοις διαπιβάλλειν, intelligi non poſſunt, niſi multa immutaveris, de quibus apud alios. *Locus* ſi quaeritur, Dioſcorides et Plinius in Syria locant;

Nicander in Ther. Dioſcor. Plin. l. c. Theop. l. c. Galen. de alim. facult. l. 2. c. 30. Athenaeus Dipn. l. 14.

Nicander etiam in India apud Choaſpem amnem, qui in Cophen labitur; Theophraſtus Bactris quoque attribuit. Galenus ad magnam Alexandriam copioſe provenire ſcribit, ſed inprimis Berrheae in Syria. Poſidonius Stoicus apud Athenaeum in Syria et Arabia locat.

Plin. H. N. l. 15. c. 19. 22.

In Italiam L. Vitellius primus fructum intulit e Syria, qui poſtea Cenſor fuit, cum legatus ea in provincia eſſet, noviſſimis Tiberii Caeſaris temporibus, ſimulque in Hiſpaniam Flaccus Pompejus Eques Romanus, qui cum eo militabat. Palladius humectum ſolum et rigationem deſiderare ait.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 177. Plin. H. N. l. 23. c. 8.

Fructus ſubamari ſunt et ſubadſtringentes; εὐϛόμαχοι etiam, et contra ſerpentum morſus. Aegineta, odoratum operimentum jecur laxare ex vino decoctum, ſcribit.

II. Apud *Modernos* duplicem invenio. 1. *Fructu racemoſo*. 2. *Silveſtrem*.

Bauh. H. P. l. 3. c. 18. Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 140. Dod. Pem. 6. l. 3. c. 25. Vabern. H. P. l. 3 c. 58. Rhauwolff. in itinerar. Ruell. R. P. Camer. Epit. p. 170.

I. Piſtacia fructu racemoſo ab adverſariorum autoribus et Matthiolo *Terebinthus Indica Theophraſti*, a Serapione *Puſtech*, ab Anguillara *Piſtachium*, ab Aleppenſibus *Fislas* vocatur. Habet in longa coſta e ramis propagata, *folia* conjugatim diſpoſita, nunc ſubrotunda, nunc in mucronem acuminata, nervoſa, Therebinthi foliis, niſi iis majora eſſent, ſimilia. *Flores*, ſi Lobelio credimus, racemoſos, purpurantes. *Fructus* avellanae magnitudine, una parte in gibbum criſtatum protuberant; altera in acutum faſtigiantur. *Cortex* inter oſſeum et cruſtaceum medius, candidus, cui alius rugoſus, et coriaceus in exoletis niger, ſubſternitur. *Nucleus* in flavo vireſcit, pinguis, dulcis, et halitum maſticatus commendans. Nota vero hic. Rauwolffium eam circa Aleppum trunco craſſo, ramis expanſis, cortice obductis cinereo, foliis ſpecioſe rotundis, ſature virentibus, ſiliquis illorum vidiſſe: Hermolaum Venetiis vico Judaico ſatu ſeminis enatum, folio majore quam Lentiſci: talem et Ruellium in Pariſienſi agro; qui arborem in Syria nudam praeterquam ramorum cacuminibus, ſed perperam, addit. Turnerum Bononiae, ſed cujus folia nihil cum Therebintho commune haberent. Adverſariorum autores corniculorum meminere: ſed in alio loco non item. Bauhinus ramum habuit cum foliis acutis, et fructibus magnis. Apud Caeſalpinum quae ſatu provenerat, foliis erat Terebinthi aut ſiliquae perpetuis, et florebat in cacuminibus racematim, exiguo et rubro flore.

The-

Therebinthum Indicam Theophraſti eſſe, Vincentius Pinellus evincere ſtuduit. Et ſane arbor et folia ſibi invicem reſpondent : reſinifera eſt, et in Therebinthum inſerta, quod in Sicilia fieri dicitur, ſuaviores fructus profert: nec de illa ſub hoc nomine Theophraſtus, quem tamen, cum rariora noſſet, latere non potuit. Ejusdem Matthiolus, Caeſalpinus, Cluſius, Anguillara, Camerarius, Lobelius et alii quidam ſententiae. Poteſt tamen Piſtaciae alia correſpondens et ſub hoc nomine, ut poſt videbimus, ubi de Therebintho agemus, ſubſtitui. *Naſcitur* in Perſia, Arabia et Syria. Inter Tripolim et Alepum, circa urbem Sermin, ſilvas Rauwolffius vidit: ſed et ſecus vias in vico Baſilo. Circa Halepum vulgata. Viſa in Italia, Gallia et Londini, Genevae, Pariſiis, ſed fructus maturitatem non videre. Tulit et Lugduni per aliquot annos fructus. Montbelgardi fruſtra aliquoties ſata. De *uſu* ſuperius egimus. *Turionibus* utuntur Aethiopes verno tempore in acetariis, priusquam ſe in folia pandant. Oleum, quod ex *fructibus* paratur, in pectoris anguſtia et renum dolore commendat Avicenna. Contra paralyſin et ſpaſmum Matthiolus. Moſes Maimonides *nuces piſtacias* omnium fructuum praeſtantiſſimas hyperbolice tradit. *Cuticulae*, quae odorata, vim quandam adſtringendi et roborandi ineſſe veriſimile eſt. Venerem provocare, in dubio; niſi ad familiaritatem, quae nimis fallax, confugias. De *differentiis* nihil occurrit; praeter ea, quae apud Veteres habentur: niſi folia, de quibus ſupra, in conſiderationem trahere velimus.

Caſp. Bauh. Phytop. l. II. f. 2. Joh. Bauh. H. P. l. 3. c. 17. Matthiol. Epiſt. l. 3. p. 102.

II. *Piſtacia ſilveſtris* quibusdam *Staphylodendron Plinii*; aliis *nux veſicaria*; Anguillarae, *arbor vitis et lacryma Joppe*; Matthiolo *Coulcoul et Hebulben Turcarum*, dicitur. Denſe haec frutificat, nonnunquam in arborem adoleſcens, cortice virente aut rufo, materie virenti, medulla ampla, alba, molli. Folia ſambucinis proxima, argute crenata, quina aut ſeptena. Flores verticillatim orti, eminus racemulum mentiuntur, odore ſambuci, quinquefolii, radiatim expanſi, albi, mucrone interdum foris rubente, totidemque candidi, ſurrecti: et coeuntibus leviter mucronibus concavam quaſi urceoli figuram exprimentes, quae intercedunt totidem ſtamina alba, apicibus luteis, ſtylo albo et bifido. Superveniunt veſicae magnae, virentes, in duos loculos diviſae, in quibus duae nuculae flavae, putamine tenui, cohaerent; nucleis vireſcens corium, et nauſeoſus ſapor. Poſſunt ex iis calvariae commode exprimi. Gaudet *locis* udis et humidis. Baſileae extra portam Albanam et Rhenanam ad aquas naſcitur. In agro Tigurino in ſepibus provenire, ſed frequentius circa Aroviam oppidum, Geſnerus reliquit. Inter Solodurum et Wallenburgum ſponte prorumpit. Seritur nuculis et ſurculis; facilimeque propagatur, ſtolones quotannis e radice proveniunt, et autumno aut vere inſtante transplantari poſſunt. Putatur, venenata animalia arcere. Floret Majo, nuces Septembri maturantur: qui dulces nauſeam commovent. Pauperes ex iis orbiculos precarios conficiunt. Dici *Staphylodendron Plinii* poſſe, quae arbor eſt trans Alpes ſimilima aceri, alba materia, ſiliquas et in iis nucleos ſapore nucis avellanae ferens, non negabo, ſi ſiliquarum vocabulum pro veſicis ſumas: et albam materiam de medulla intelligas. Nam ipſa virens eſt. An cum ea arbor illa, quam Scaliger *Piſtaciorum ſpeciem* ponit, pertineat, ex collatione patebit, quam et apud Bauhinum vide. Nulla ſtaphylodendri folio, cum olivae aut ſalicis ſimilitudo: nec quisquam enodem vidit. Sed et Matthiolus in ſuo Coulcoul et Hebulben fallitur. *Coulcoul* enim gemini pugni magnitudine eſt nux, parvis granis eſui aptis, avellanae inſtar dulcibus plena. Recens ex Aegypto advectae, in deliciis ſunt Conſtantinopoli. *Hebulben* vero ſemina ſunt in officinis Turcarum venalia,

Piſtacia.

Geſner. in horto.

Plin. H. N. l. 16. c. 16.

ad Ariſtot. de plantis l. 1. p. 74.

Bellon. in obſervat.

Piſtacia. nalia, nullius apud nos uſus. Quid haec ad Staphylodendron vel Piſtaciam ſilveſtrem?

EXOTICA.

Vide TAB. XLIII.

Duo huc ſpectant, *Charamais* nempe *arbor*, et *fructus Indicus Staphylodendri ſpecie.*

Acoſta Hiſt. Arom. c. 58. Bauh. H. P. l. 1. c. 20.

I. Charamais arbor, quam, quia perpetuifolia, Adrachnes hiſtoriae Bauhinus ſubjecit, *duplex* eſt. *Vna* pirifoliis dilute virentibus, *fructu* avellanae ſimili, admodum flavo, in multos angulos deſinente, ſapore omphacii, quem vel maturum vel immaturum cum ſale edunt. Vocatur in Canara et Decan *Arazavali*, Turcis, et Perſis *Ambela*. Naſcitur ſecundum aquas. Radix illius, quae longius a mari cortex, ſucco lacteo turgidus, quatuor digitorum longitudine, cum drachma ſinapi tritus, aſthmaticis exhibetur, et valenter per alvum et vomitum purgat. Hypercatharſis, Carambolis viridibus vel aceti Canarini hauſtu (nihil aliud illud quam Oryzae decoctum ſervatum donec aceſcat) ſiſtitur: ſin minus, caput frigida abluitur. *Altera* ejusdem magnitudinis, folio Malo minore, *fructu* priore majore. Creſcit in ſilvis, et montibus procul a mari diſſitis. Decocto cum ſantalis adverſus febres Canarici Medici utuntur.

II. Fructus Indicus Staphylodendri ſpecie, quem Bauhinus *fructum Indicum, vel nucleum luteum parvum, avellanae oblongae facie compreſſum*, vocat. Bauh. H. P. l. 3. c. 58. Vnciam fere erat longus, flavus, laevis, lucidus. Ricino majori aliquo modo accedens, uncia ſemis anguſtior, pene compreſſus, utrinque tamen fere in medio elatior, una parte paulo latior et rotundior; parte autem, qua haeſiſſe apparet, paulo anguſtior et non ita rotundus. Aſperior cortex facile acicula perforatur, in ea nucleus. Vidit eundem apud fratrem Caſparum Bauhinum Johannes, figura multum diſſimilem, breviorem, minus compreſſum; multo qua adhaeſit parte anguſtiorem, quaſi umbilicus aut oculus. Criſta non ita apparebat, et repraeſentabat Staphylodendron.

CAPVT II.

De Glande Vnguentaria.

Glans unguentaria.

I.

Vide TAB. XLIII. Theop. H. P. l. 4. c. 2. Plin. H. N. l. 12. c. 21. l. 13. c. 9. Dioſco. M. M. l. 4. c 160. Ariſtot. de plantis l. 1. c. 8. Plin. l. c. Theoph. l. de Odorib.

Veteribus Glans unguentaria, ſeu Myrobalanus, arbor eſt illaeſa fidelique *materia*; *folio* non tam myrti quam myricae forte ſimili, ſed oblongiore, *fructu* odorato, quem Theophraſtus magnitudine et aſpectu cappari proximum poſuit, Plinius et Dioſcorides, avellanae ſeu nuci Ponticae. Dulcis hic ὅταν φανεῖ, ſed communiter acerbus et concretione amarus. *Communis* eſt Troglodytis, Thebaidi, et Arabiae, quae Judaeam ab Aegypto diſterminat. Vomitiones movet, et alvum ſolvit cum hydromelite, ſtomacho adverſus. *Putamine* contuſo unguentarii ad unguenda ſpiſſanda, injecto in oleum propter odorem, utuntur, ut bene εἰς τὰ σπȣδαῖα τῶν μύρων ἁρμόττειν dixerit Theophraſtus. Praefertur, recens, plenus, candidus et ἐυλέπιςος. Genera fructus aliquot ſunt, quae Plinius a *loco*, Meſue a *quantitate* deduxit.

I. A loco facit glandem unguentariam *Syriacam*, *Thebaicam*, *Troglodyticam*, *Aethiopicam et Petraeam.* Plin. H. N. l. 12. c. 21. 1. *Glans unguentaria Syriaca*, quae et *Arabica*, eſt candida, cortice viridi, tenuiore, et quoniam eſt montoſa, ſpiſſiore. 2. *Thebaica*, quae et *Aegyptia*, eſt nigra, pinguior, et craſſiori cortice rubens: et quamvis in paluſtribus naſcatur, brevior ſiccior-

ſicciorque. 3. *Troglodytica* eſt viliſſima. 4. *Aethiopicam* ſunt qui eis praeferant, glandem nigram et pinguem, nucleoque gracili, ſed liquore, qui exprimitur, odoratiore, (credo cum Dalechampio vitium eſſe: prorſus enim odoris expertem eſſe liquorem illum oportet) naſcentem in campeſtribus. 5. *Petraeam* a Syriaca non diſtinxiſſem, niſi eſſet nigro cortice. *Nucleum* quoque candidum habet.

II. A quantitate eſt *major* et *minor*. 1. *Glans unguentaria major* eſt nucis avellanae magnitudine, triangularis. Ineſt ei *medulla* oleoſa, lenis, et alba. Minus noxa vacat, praeferturque ea, quae eſt putamine laevi, tenui, nucleo fragili, albo, oleoſoque. Calefacit initio tertii, ſiccat in ſecundo. Humiditate ſua acri, ventriculum ſubvertit, nauſeam excitat, viſcera conturbat. 2. *Minor*, eſt ciceri ſimilis, eadem cum ſuperiore medulla, ſed magis noxia. Moleſte namque purgat, vires dejicit et ſudorem frigidum movet.

Bauh. H. P. l. 3. c. 74. p. 317. Ald. Horti Farneſiani c. 6. p. 72. II. Apud *Recentiores* ſola Glandis ſeu nucis unguentariae deſcriptio occurrit. Bellonius betulae ſimilem facit, ſtatura et facie, trunco albo. Aldinus, cui in horto Farneſiano enata eſt, geniſtae; foliis nempe, quod autumno fit, orbatam. *Radix* eſt craſſa, Napi ſimilitudine: ab hac unicus ſtolo, undique ſoliis inordinate ortis ſeptus. *Folia* duplicia, ramoſa nempe, et alia, quae ramis illis adhaerent. *Ramoſa*. A parte enim, qua cauli haerent, virgula primo eſt lenta, flexibilis, rotunda, tenuiſſima, in ſummo acuminata, cubitalis magnitudinis. Ab hac alati rami ſeu tenues aliae virgae, his ſimiles, palmo longiores, binae ſemper et ordinatae, quatuor vel quinque pro latere, prodeunt, quae valde inter ſe diſtant, et pariter in capillaceam tenuitatem deſinunt. *Ramis quae adhaerent*, myrti ſunt forma, ſed non acuminata, nec dura, raris geniculis orta, binario ſemper numero, magnitudine et forma inaequalia. Ramuſculorum enim vicina ſummitatibus, minora ſunt, mox oblonga admodum et tenuia, Poligoni vulgaris magnitudine et figura; tandem in ultimis foliis ſeu ramis, quae Decembri menſe oriuntur, ita exilia evadunt, ut virgoſa folia ſine ullis foliolis appareant. *Folia* ramos illos eſſe, vel exinde colliges, quod decidant et renaſcantur, nullum germen aliud praeter foliola edant, quod ramis ſuetum; tota ſimul et ſemel a planta oriantur, primo rubeſcentia, poſt533 glans unguentaria. viridescentia, tandem nihil. De *floribus* nihil addit, quia nondum protulerat. *Fructus*, qui *nux unguentaria*, *glans unguentaria*, *Balanus myrepſica*, *Ben parvum* Monardi, *glans unguentaria ſiliquata* Lobelio, oblongus eſt, nuclei avellanae magnitudine, figura triquetra. *Putamine* tegitur albicante, fragili, cui *nucleus* albidus, nuclei avellanae conſiſtentia, et pinguis, pellicula fungoſa nivei coloris veſtitus ineſt. Continetur *ſiliqua*, palmum longa, carinula bifori conflata, terete, binis loculis ventrioſa, in quorum ſingulo ſingula glans, in acutum mucronem roſtri inſtar deſinens. Foris eſt cinerea et in longum ſtriis rugiſque exarata. Coriacea tota. *Naſcitur* apud Troglodytas, in Thebaide et Arabia Petraea, ubi eam Bellonius ad pagum Pharagon, itinere a Cairo ad montem Sinai, vidit. In Hiſpania creſcere, falſo Matthiolus prodidit. Ex Syria et Aegypto infertur Europae. In India vix gigni credo. Solus fructus in *uſu* eſt. Cum hydromelite ſumtus alvum et vomitum movet tritus: cum aceto coctus, pſoram exterit: cum nitro cicatrices nigras emendat. Ex *nucleo* fit oleum, quod *Balaninum* dicitur, nunquam ſeneſcens vel rancidum: imo gutta una et altera amygdalinum a corruptione praeſervatur. Et ſane nucleum per triginta annos rancorem non contraxiſſe, Bauhinus teſtis eſt. Earundem eſt cum fructu virium, miſceturque odoratis unguentis, quibus Itali aliquando Caeſariem et barbam inungunt.

Glans unguentaria.

Lobel. in adverſ.

Obſer. c. 54.

Monard. Hiſt. Simp. Med. c. 47.

Acer.

TITVLVS IV.

De Arboribus nuciferis claſſis quartae.

CAPVT I.

De Acere.

Vide TAB. XLIII. Theop. H. P. l. 3. c. 11. Plin. H. N. l. 16. c. 15.

Inter nuciferas arbores viſum ponere et *Acer* cum *Xylo* ſeu *Goſſypio*.

I. *Aceris* apud *Veteres* quatuor praecipue ſunt genera, ſed de quibus pauca occurrunt. 1. Σφένδαμνος, quod nervoſum eſt et album. 2. Ζυγίας, quod flavum, criſpo macularum diſcurſu, qui cum excellentior fuerit, a ſimilitudine caudae pavonis nomen accepit. In Iſtria, Rhaetiaque praecipuum. Ideo lautiora ex iſto opera; idemque hoc cum *Montano*, quod *Carpinus* dicitur, criſpius duriusve Plinio. Fiunt ex eo et boum juga. Lignum enim, ex minima ignis et terreni mixtione, aëris autem et humoris ſumma continetur temperatura; non eſt fragile, ſed utiliſſimae tractabilitatis. Habet Plinius et *Zygiam rubentem*, fiſſili ligno, cortice livido et ſcabro, quam *Opulum* quidam eſſe arbitrantur. 3. Κλινότροχον, *lectirota*, quod flavum et non criſpum. E viliore genere et *Craſſivenium* Plinio. Quia ex eo torno currente lecti fiunt et rotulae lectorum pedibus ſubjectae, inde nomen. 4. Γλῖνον, quod candidum et minus. *Campeſtre et Gallicum* Plinio, quia in Tranſpadana Italia, et trans Alpes naſcitur. Alii γαλάτειον legere malunt. Ad hoc referri debet *Opulus*, arbor Italiae Padum transgreſſis, cujus tabulata in orbem patula replent, puroque producto dracone in palmam ejus, inde in ſubjectos digitos flagella diſpergunt. Raram neque idoneam frondem pecori praebet. *Rumbotinus* mihi nihil aliud videtur, quam arbor rumbis ſuſcipiendis idonea.

Plin. H. N. l. 14. c. 1.

Columella R. R. l. 5. c. 6.

II. *Recentioribus* eſt triplex: 1. montanum nempe, 2. campeſtre, 3. trifolium.

I. *Acer montanum* eſt triplex: 1. *candidum* nempe, 2. *flavum ſeu criſpum*, et 3. *tenuiſſimis acutisque foliis*. Bauh. H. P. l. 8. c. 10. Stapel. ad Theoph. H. P. l. 3. c. 11.

I. *Acer montanum candidum*, aliis *Platanus*, *Aceris ſpecies folio majore*, *Sycomorus* Ruellii, acer κλινότροχον antiquis, *acer latifolium*, et *acer folio majore*. Arbor eſt procera et ſpecioſa, *materie* alba nec retinenti, rubenti cortice; *foliis* quinquepartitis, modice circa venas lanuginoſis, ſuperius viridibus, inferius candicantibus. *Flores* racematim dependent muſcoſi, ex albido herbacei, caliculo lanuginoſo contenti, qui Majo funduntur. *Fructus* ſinguli bini, foliacei, biſalcati aut bipennis inverſae inſtar; maturantur Septembri. *Nuclei* in medio qua alae coëunt, gemino utriculo duro, magnitudine ſeminum aurantiorum, candidi, nec ita grati, occultantur. Turiones lacte ſcatent, ut ficus. *Naſcitur* in montibus humectis et altis in Burgundia, Alpibus et alibi, inter Fraxinos inprimis. In hortis ad excludendos aeſtivos ſoles colitur, ſolo pingui et ſpiſſo. Eſt in eo aliqua varietas. Nam quoddam nec floret, nec fert fructum.

II. *Acer montanum flavum ſeu criſpum*, quod Graecis ruſticis Ασφένδαμνος, aliis *Opulus montanus*, appellatur; duplex eſt, *mas et foemina*. 1. *Acer montanum flavum mas* citius floret, lignum ei durius, venoſius, magis flavum et criſpum. Germani ob flexuoſos venarum diſcurſus ad opera lautiora utuntur. Ex radicibus pulchra fiunt cochlearia. 2. *Acer montanum flavum foemina* floret tardius, lignum ei pallidius, minus criſpum. Bauh Phytop. l. 11. c. 5. p. 430. Bell. Obſe. l. 1. c. 17.

III. *Acer montanum tenuiſſimis acutisque foliis*, folia adeo exquiſiti Thalius in Hyrc. ſilva

in

Bauh. H. P. l. 8. c. 10. p. 168. in extremis acuminis habet, ut cum quavis avicula certare poſſint. De caetero non ſunt incana, ſed dilute viridia, ſplendicantia; ſuperne ſaturatius viridia: tota molliora et delicatiora. Viſa Baſileae circa Dornacum et ad fontem Bollenſem.

Bauh. H. P. l. 8. c. 10. Geſner in horto. Cord. H. P. Camer. Epit. Stapel ad Theoph. H. P. l. 3. c. 11. p. 183. *II. Acer campeſtre*, aliis *Opulus campeſtris Veterum. Acer tenuifolia; acer vulgare minore folio; acer opulo cognominatum Romanis. Aceris ſpecies, quae Sphendamnos; Platanus; Opulus et Rhambotinus; acer* denique *latifolium* audit. Fruticis ſaepius eſt magnitudine. *Rami* et *cortex* ſulcati, materies fiſſilis et alba. *Folia* hederacea, anguloſa, quinquepartita, in principio mollia, et tum lac fundunt; poſt rigidiuſcula. *Flores* ex pediculis lanuginoſis, muſcoſi, in undecim aliquando ſegmenta hirſuta, coloris herbacei diviſi, quibus ſtamina rubentia cum ſtylo bicorni. *Semen* in conceptaculo papilionaceo, hirſuto, in extremis membraneo, intus duro ac pene oſſeo, medulloſum, virens ac pallescens, non ingrati, etſi adſtrictivi ſaporis: quod Septembre maturatur. Notum ſepibus et ſilvis, praeruptis etiam; in comitetu Bedeſcenſi tantae aliquando magnitudinis, etſi alibi vix ultra hominem caudex attollatur, ut aedificiis, teſte Trago, inſerviat. In Sabaudia circa Genevam maritatur vitibus. *Viſcum* ferre vidit Bauhinus. *Radix* ejus jecinoris doloribus utiliter imponitur. Qui venationi ſtudent, Accipitres venatorios ad ejus baculum aſſuefaciunt. Ratio ipſis nota. Acer.

III. Acer trifolium, Lugdunenſi eſt *Monſpeſſulanum*, Alpino *Creticum*, Bauhino *Pavonaceum*. Arbor eſt mediocriter procera, *cortice* quodammodo purpuraſcente; materia flavente: *folio* aceris vulgaris tricuſpidato, craſſo, venoſo; *fructu* gemino; membranulis duabus cohaerentibus, alarum in muſcis inſtar. *Erumpit* in ſilva Monſpelienſi, Valena dicta. Septentrioni eſt infrequentior. Acer Plinii, quod in Iſtria Rhaetiaque praecipuum nonnullis. Bauh. H. P. l. 8. c. 10.

CAPVT III.

De Goſſipio ſeu Xylo.

Goſſipium.

TAB. XLIV. Theop. H. P. l. 4. c. 9. Notum et *Veteribus* Goſſipium. *Lanigeras arbores* in inſula Tylo Theophraſtus ponit, foliis vitigineis, verum minoribus, fructu nullo. Id, in quo lana continetur, magnitudine eſt mali verni, quamdiu comprimitur ac connivet: cum maturum, hiſcere et expandi incipit, lanam incolae extrahunt, qua telas texunt, alias viles, alias pretioſas. Plin. H. N. l. 19. c. 1. Parvus eſt Plinio frutex, barbatae nucis fructu; et gigni in ſuperiore parte Aegypti, quae in Arabiam vergit. *Pollux* fructum nuci valde ſimilem prodit, niſi quod trifariam diviſa ſit et trifariam habeat putaminis carinam etc.

Recentioribus triplex eſt: 1. *fructificans ſemine albo*, 2. *arboreum*, 3. *Javanenſe, ſalicis folio.*

Bauh. H. P. l. 3. c. 1. 3. p. 343. Stapel. ad Theop. H. P. l. 4. c. 9. *I. Goſſipium fruteſcens ſemine albo, Coto et Bombax* vulgo, Bauhino *Xylon herbaceum*, caule eſt cubitali et altiore, ligneſcente; *cortice* rubente et hirſuto: foliis triangulis vitigineis, hirſutis, quibus pediculi piloſi. *Flos* floris Malvae figura, in apices numeroſos, crocatos, (alii ſubcaeruleos, vel medio purpurantes eſſe ſcribunt) deſinit. *Fructus* amplitudine nucis avellanae, barbulis quibusdam florem tegentibus includitur, qui per maturitatem in tres quatuorve punctaras carinas dehiſcit, et molliſſimam candidiſſimamque lanuginem, ſub qua ſemen medulloſum, copioſum, oblongum, oleaginoſum, album, amygdalorum vel ſtrobilorum guſtu occulitur, oſtentat. Incognitum Veteribus quidam

Goſſipium.

dam fuiſſe credunt. Seritur in Aprili menſe, Februario vel Majo, colligitur Septembre et Octobre. Inter Marat et Halepum menſe Majo aut Julio; demetitur Septembre. *Naſcitur* et in Creta, Lemno, Malta, Sicilia et in Gallia ex Italia allatum. In Germania ſimul atque adolevit, quod duorum fit menſium ſpatio, nunquam deſinit florem et fructum proferre, donec inclementia hyemis impediatur, ſi Fuchſio credimus. Nullus tamen ei Norimbergae et Genevae. Mompelgardi nucularum duntaxat rudimenta, illaque antequam grandeſcerent, ſubinde decidua. De *uſu* nota. *Folia* ad tomenta conferre. *Lanuginem* uſtam, ſanguinem e vulneribus manantem mirifice ſiſtere: accenſam et naribus admotam uteri ſtrangulatus. *Oleum* ſeminis lentigines et palpebrarum aſperitates lenire. Ex eadem veſtes maxime Orientis parari. Amittit lotione maximam ſui candoris partem.

II. Goſſipium arborem eſt duplex. 1. *Caule laevi.* 2. *Caule ſpinoſo.*

Alpin. de plant. Aegypti c. 18. Vesling. ad Alpin. p. 23. Bauh. H. P. l. 3. c. 153. p. 346. Stap. ad H P. Theoph. l. 4. c. 9.

1. *Goſſipium arboreum caule laevi,* quod alias *perenne Aſiaticum* et Aegyptiis *Gotne' l' Sſegiar* appellatur; creſcit ad decem cubitorum altitudinem, ſtipite et ramis lignoſis, duris. *Folia* violaceo primo tinguntur; adulta quinque laciniis profundius dividuntur, e quibus cum inferiores duae, tum ſuperior et longior exiguo folii additamento auctiores habentur. *Florem* non vidit Veslingius, ſed glomum tantum laneum pomi magnitudine, intra vireſcentem membranam collectum, qua denticulatis veluti ſegmentis hiſcente, candidus foetus eluctatur; in quo ſemina fuſca et intervallis diremta. *Colitur* in Aegypti viridariis, et ad aquaeductum urbis Cairo. Seminis in mucilagine contra febres uſus. Ex *lanugine,* tela tenuiſſima, Arabibus *Seſſae* dictae, parantur.

Nieremb. H. N. Exot. l. 14. c. 79.

2. *Goſſipium arboreum caule ſpinoſo,* quod mihi etiam duplex, *majus* nempe et *minus.* 1. *Goſſipium arboreum caule ſpinoſo majus,* quod barbaris *Caquanquahuitl* audit, altum eſt, ſpinis horridum, folio olivae: floribus albis et modicis. *Fructus* melo peponi parvo forma et magnitudine ſimilis, lanugine fibrata et candenti plenus; quam granula orbicularia, ſeminis cannabini aemula et dulcia interſtant. *Gaudet* clemente et calido coelo, tam campis quam montibus. Semen crudum vel toſtum impinguandis corporibus accommodum eſt. 2. *Goſſipium arboreum caule ſpinoſo minus,* eſt *Bombax Indica, Goſſipium Braſilianum, Alcodon Luſitanorum,* et *Xyloa* aliis. Mediocris viſitur altitudinis; *floribus* campanulaceis vel luteis, cucurbitarum vel citrullorum inſtar. *Fructus* maturus ad figuram fagi accedit, qui in quatuor partes finditur, ex quibus bombax magnitudine parvarum pillularum, in quorum medio nigra, arcte juncta fabae craſſitie, renem exprimentia ſemina. Alii dena vel duodena in uvae modum congeſta addunt. Provenit forte in Canchirtenſi provincia ſponte. Paratur ex eo filum pro lectis. Pertinet huc *Mocarix,* arbor patula, morum aequans, in cujus ramorum cuſpidibus goſſipium fruticeo non minus utile. Decennio eam dicunt perire.

Lerius in itiner. Braſ. Bauh. H. P. l. 3. c. 153.

Nieremb. H. N. Exot. l. 14. c. 6. Cluſ. Exot. l. 1. c. 14. Hiſt. gene. l. 9. c. 11.

III. Goſſipium Javanenſe ſalicis folio, Oviedi *Ceyba,* arbor eſt procera, ramoſa, *foliis* numeroſis, ſalicis vel potius libanotidis coronariae ſimilibus. Fert *fructus* ſiliquarum inſtar, ſex uncias longos, quinque craſſos, cute cineracea veſtitos, rugoſos, qui, poſtquam a ſummo in quinque abivere, molliſſimum et candidiſſimum tomentum fundunt, in quo multa *ſemina* nigra, libera, circum quinque veluti aſſulas longas, mediam ſiliquam occupantia naſcuntur. Torquentur in fila, replenturque eis cervicalia. Oviedi Ceybae bombax a vento in aërem ſpargitur, relicto ſemine rotundo. *Creſcunt* et in Guineae maritimis arbores ſimiles, ſed quae ampliora folia habent. Eſt ibidem et *arbor* alia *lanigera,* quae in celſitudinem piceae, expanſis ramis, transverſim e trunco ſurgentibus

Bont. H. N. N. M. l. 6. c. 14.

tibus erigitur. In his poſt pulchri viroris folia et flores rubros, tribuli, qui lanam et ſemen nigrum piperis inſtar, producunt. Lana, quae fibris culcitris farciendis inſervit, ignis tam tenax, ſi vel ſcintillam minimam concipiat, ut vix aqua reſtingui valeat. Goſſipium.

TITVLVS V.

De Arboribus Nuciferis claſſis quintae.

CAPVT I.

De Palma.

ARTICVLVS I.

Palma.

De Palma Veterum.

Vide TAB. XLIV.

Viſum et hanc ad nuciferas referre, non quod palmae vulgaris fructum nucem eſſe putem: ſed quod multae ſint in India, quae nuces ferunt, quas hic recenſere opus erat. Malui ergo omnia genera ſimul complecti; quam divellere per capita, quae unius arboris familiae erant. Agemus autem de ea, ex *Veterum et Recentiorum*, placitis.

Palmarum ergo apud *Veteres*, quoad *arborem* et quoad *fructum* diverſa ſunt genera.

I. Arboris diverſitatem 1. *a loco*, 2. *a fructificandi ratione et ſexu*, 3. *a trunci diſcrepantia*, et 4. *a Comae varietate*, *deſumemus*; *eisdemque Palmam Cuci Theophraſti propter ſimilitudinem adjiciemus.*

I. *A loco* palma eſt, 1. *mitis*, 2. *ſilveſtris*, 3. *marina*.

Theop. H. P. l. 1. c. 4. 8. 9. 14. 16. 24. l. 2. c. 8. 23. l. 3. c. 3. 5. l. 4. c. 1. l. 5. c. 4. 10. 24. l. 6. c. 7.

1. *Palmae miti* radix eſt ſingularis et alte deſcendens; ideo inter ἀπαράβλαστα, quod et τῇ εἰς τὴν ἄνω φορὰν adſcribitur. *Caudex* ſimplex et teres: ideo in longitudinem αὐξητικὴ, *medulla* caret, quia haec in cacumine. *Lignum* humore, nervo multifario, et carne conſtat, ſed proceſſu ligneſcit. Leve idem, εὔεργον, et ſuberis inſtar molle, ſed quia γλίσχρον, melius. *Cortex* laevis, denſis gradatisque pollicibus auctus, ut facilem ſe ad ſcandendum Orientis populis praebeat, ſcaber, cum ſeneſcit. *Rami* praevalidi, in diverſa curvantur. Sola unicam in quolibet exortu frondem germinat, ut duodecim frondibus annum expleat. *Folia* ſunt καλαμόφυλλα arundinacea, angularia, cultrato mucrone, lateribus in ſe bifidatis; et ita perpetua, ut nullum abjiciat, βεβαίως ἀείφυλλος exiſtens. *Coma* omnis in cacumine, ut et germina, ubi et ejus πᾶν τὸ ζωτικὸν. *Flos* nullus. *Fructus* in cacumine, quem e rudimentis praecedentis anni ſpicae modo producit: ſolaque in ſpathis fructum racemis propendentem habet, qui *Dactylus* dicitur. Spicatus hic palmes primo fructum racemoſum involvit; poſt, diſrupto ad ſolem cortice, racemoſus quoque panditur. Prima hujus caro naſcitur dulcis, coloris pro ratione coctionis varii, et anno matureſcens: hinc ſemen totum, plenum, lignoſum, ſolidumque, oblongum; caeſum a dorſo pulvinata fiſſura, et in alveo medio pleriſque umbilicatum. Multis candidisque a carnibus diſcernitur tunicis, aliis corpori adhaerentibus, laxeque diſtans, tantum cacumini filo adhaeret. Naſcitur et arbore et trunco. Vitae longioris erit, ſi demutiles. *Prodit* in terris calidis. Babylone in Syria cava, quae inter Libanum et Antilibanum montes, Judaea, circa Engaddi oppidum, Idumaea, Perſia, in qua usque ad Meſenem et mare ma-

Herapollo Hieroglyp. l. 1. c. 3. Plin. H. N. l. 3. c. 14. l. 13. c. 4. l. 15. c. 4. 28. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 150.

Palma.

magnum ingentia, ſi Ammian. credimus nemora, Aegypto, ubi dulcem, ſed ſtatim evaneſcentem fert fructum, et inſula Tylo, bene habitat. Nata ibi parit, et, quae protulit, educat. Nulla in Italia ſponte nata: in Hiſpaniis maritimis fructum fert immitem: alibi ſterilis eſt. Mirum vero, quod Palladius prodit, locum, ubi palmae ſponte naſcuntur, nullis prope fructibus utilem.

Plin. H. N. l. 16. c. 24.

Vſus ligni ad ſimulacra et prunas vivaces: *ramorum* robuſtiorum, ex quibus fructifer palmes, ad arcus: *cerebri* in cibis: *foliorum* ad funes vitiliumque nexus, et capitum levia umbracula. Cinere facies dealbatur. Ex *involucro* fit unguentorum ſpiſſamen, et decoctum, quod capillos denigrat. Ex *fructu* vinum, panis, et quadrupedum cibus. Alexandri milites viridibus ſtrangulabantur. Muſteo eſt tanta ſuavitas, ut finis mandendi nonniſi periculo fiat; ad album profluvium in foeminis, ſi exemto nucleo, ebore, ſcobe, margaritis et corallis infarciatur, prodeſt. Maturus adſtringit, contra haemorrhoides aliosque fluxus adhibetur. Nuclei in crudo fictili ad albedinem calcinati, ſpodii vicem ſupplent: corporis excreſcentias cum vino reprimunt.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 148.

2. *Palma ſilveſtris*, humilis eſt. *Folio* latiore et molli, ad vitilia utiliſſima. Pars radici propinquior, in globum extuberat, internum cerebrum innumeris fere involucris circumſeptum habens, ut Neoterici obſervavere; ideo exemto vivunt, quod non aliae, et a radice ſucciſae rurſus germinant, ut Plinii verbis utar. Caeduae earum ſunt *ſilvae*, in Creta, Sicilia, Hiſpaniae, Galliae Narbonenſis et Italiae maritimis. Radicibus apud Ciceronem in Sicilia victitavere milites. Cerebrum ſuavi carduorum guſtu eſt. *Aliud* ab hac *genus*, de quo ita Plinius: *ſunt e proceribus ſilvae ingentes, arbore ipſa ex ramorum initio fructificante foliis pectinatim compoſitis, quas ſilveſtres intelligi neceſſe eſt. Inceſta tamen libidine etiam mitioribus ſe miſcent.* Sic locus legi debet.

Plin. H. N. l. 13. c. 4.

Ibidem.

3. *Palma marina* ſeu *pelagica*, caudice eſt admodum brevi, virgis rectis, quae ſubtus exeunt, in latitudinem velut ſigillatim continuata; foliis ſpinarum acanacearum ſimilibus erectis, et a mari corroſis. Reliqua aſpectu ſoncho ſimilia. Vniverſae plantae color intenſe ruber atque puniceus.

Theop. H. P. l. 4. c. 7.

II. *A fructificandi ratione* eſt palma vel *ſterilis* vel *fructifera*. 1. *Palmae ſteriles* non tantum in Europa, ſed et alibi habentur, iisque ad materias operumque lautiora utitur Aſſyria et tota Perſis. 2. *Palma fructifera* vel eſt *mas* vel *foemina*. 1. *Palmae fructiferae maris* folia prius pullulant quam foeminae; minora et fragrantiora eadem. *Floret* in palmite. Culices in fructu habere ſicut caprificum, Herodotus ſcribit.

Plin. H. N. l. 13. c. 4.

Theop. H. P. l. 2. c. 8.

Ariſt. H. P. l. 1. c. 6.

2. *Palma fructifera foemina* citra florem germinat tantum ſpicae modo; fructus ejus βάλανος dicitur. Nec ſine maribus gignere foeminas edito nemore confirmant, circaque ſingulos plures nutare in eum blandioribus comis. Illum erectis hiſpidum, afflatu viſuque ipſo et pulvere etiam reliquas maritare. Hujus arbore exciſa, viduas poſt ſterileſcere foeminas. Adeoque eſt Veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus ſit ab homine, ex maribus flore et lanugine, interim vero tantum pulvere inſperſo foeminis. Vide et Caſſianum Baſſum, qui hos amores elegantiſſime deſcribit.

Theop. C. P. l. 1. c. 24.

Plin. l. c.

Geoponic. l. 10. c. 15.

III. *De trunci diſcrepantia* ita breviſſime Plinius. *Quaedam in Syria et Aegypto in binos dividunt ſe truncos: in Creta et ternos, quaedam et in quinos. Ferunt ſtatim in trimatu: in Cypro vero, Syria et Aegypto, quadrimae, aliae quinquennes, altitudine hominis nullo intus pomi ligno, quamdiu ſunt novellae, ob id ſpadonum accepto nomine.*

Plin. l. c.

IV. *Comae varietas* Babylonicis palmis competit, quae ſtipite ſunt acrio, praecelſoque ac tereti, vertice tenus glabro. Comas in altum non uno tamen modo attollunt. Quaedam enim τὰς ῥαβδίκας ἔχουσι προκεχυμένας, ramos undique circumfuſos,

Diod. Sic. Bibliot. l. 2.

cumfuſos habent, et in medio ex cortice dirupto, βοτρυώδη racemoſum extrudunt fructum. Quaedam comis ſub unam tantum cacuminis partem inclinatis, ardentis formam lampadis oſtentant. Aliae hinc et illinc circumflexae, et duplici ramorum diſpoſitu utrinque capillatae, ἀμφίχαιτα γινόμενα, γραφικὴν ἀποτελεῖ τὴν πρόσοψιν, intuitum picturatum exhibent.

Theoph. H. P. l. 4. c. 2. *V.* Arbor *Cuci* palmae ſimilis eſt, caudicem et folia ſi attenderis, differt tamen. Palma eſt quid μονοφυὲς, Plin. H. N. l. 13. c. 9. Cuci aucta in brachia ramorum ſpargitur: altera rara eſt, corpore, nervoſa, viridis; altera ſpiſſa, gravis, carnoſa, et caeſa criſpa admodum atque dura. *Virgas* breves nec multas profert. *Fructum* magnitudine, figura et ſucco peculiarem. Pomo magnitudo, quae manum impleat, figura rotunda, color ſubfulvus, ſuccus ex auſtero dulcis. *Lignum* intus, ſub corticoſo nempe et fibroſo velamine, quod ſeſe primum offert, grande firmaeque duritiae ponit Plinius: in eo nucleum dulcem, dum recens eſt, ſiccatum dureſcere ad infinitum, ut mandi non poſſit, niſi pluribus diebus maceratus. *Corticis* ad utenſilium nexus uſus. *Materiei* Perſis ob criſpiorem elegantiam, ad lectorum pedes: nucleorum ad annulos verſicolores, quibus in vinculis ſtrangulariis uſus.

II. Fructus diverſitas 1. *a nobilitate*, 2. *a loco*, 3. *ab oſſium diverſitate*, 4. *ab aliis accidentibus deſumitur.*

I. Quoad *nobilitatem*, aliae ſunt Theoph. H. P. l. 2. c. 8. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 148. Xenoph. exped. Cyri l. 2. Diod. Sic. Bibliot. l. 2. *Caryotae*, aliae *Viles*. 1. *Palmulae Cariotae* globoſae ſunt in modum malorum, cibo et ſucco uberrimae, ex quibus praecipua vina Orienti iniqua capiti. Habentur circa Babylonem in Judaea et Thebaide: et ſi comedantur, faucium aſperitati medentur. Tria eorum apud Plinium genera: 1. *Nicolai*, quae globoſae, magnitudine et pulchritudine admirabiles, ſex nempe digitorum; colore partim melino partim purpureo: ſuccini ſcribit Xenophon; odore ſuavi. 2. *Adelphides*, Palma. Plin. H. N. l. 13. c. 4. quae minus ſpecioſae, ſed ſapore Caryotarum ſorores, ob hoc ita dictae, proximam ſuavitatem habent, non tamen eandem. Genus eſt incognitum plane. 3. Πάτητοι, quae Ibidem. nimio liquore abundant, rumpitque ſe pomi ipſius etiam in ſua matre ebrietas, calcates ſimiles. Meminit earum et Trallianus. Galenus pin- l. 7. c. 8. gues, dulces et parum adſtrictorias Gal. Meth. med. l. 10. c. 9. et de cibis boni et mali ſucci c. 4. facit. 2. *Viles* ſeu *communes* Romanis Balani, Judaeis Chydaeae, ut in Botanologia philologica diximus, vocantur. Poſt coenam dabantur. Plura talium apud Plinium genera, Loc. cit. quae a fructu ſumuntur. Suum genus e ſicciore turba Balanis, (ſic lege, non dactylis) praelonga gracilitate curvatis interim. Differunt *figura* rotunditatis aut proceritatis. Differunt et *colore*, nigriores ac rubentes. Nec pauciores ficu habentur colores. Maxime tamen placent candidi. Diſtant et *magnitudine*, prout multi cubitum effecere. *Vſus* fructus *in cibis*, quod ſervari non poſſint, ut de Thebaicis dicemus. Conficitur ex πεπείροις vinum, ut apud Dioſcoridem extat. Quin M. M. l. 1. c. 148. Plin. l. c. et ſues et reliqua animalia ex his ſaginantur. Vitiati aut vetuſti ejus pomi ſignum eſt, decidiſſe candidam verrucam, quae racemo adhaeſerit.

II. Quoad *locum*, optime in *Aſiaticas*, *Africanas* et *Europaeas* diſtinguuntur.

1. *Palmulae Aſiaticae* ſunt: 1. *Judaicae*, tam Chydaeae quam viles. Plin. l. c. Laudatiſſimae Hierichunte, Archelaide, Phaſaëlide, et Liviade. Dos praecipua ſucco pingui lacteſcentibus, quodamque vini ſapore in melle dulci. Non multas ſinebant creſcere, ut raritate annonam earum incenderent. 2. *Babylonicae*, quae etiam inter Caryotas numerantur. Copioſius quam in Judaea Plin. l. c. Diod. Sic. Bibliot. l. 2. proveniebant, majores quidem his, ſed non tam bonae. Videntur eaedem cum *Regiis*, quas τοῖς δεσπόταις ἀποσιγμένους et ἀπολέκτους Xenophon Xenophon. Exped. Cyri l. 2. vocat. 3. *Arabicae*, quae languide dulces; quanquam Juba apud Sce- Plin. l. c.

Palma. Plin. l. c. Theoph. H. P. l. 2. c. 8.

nitas Arabes praefert omnibus ſaporibus, quam vocant Dabulam. 4. *Cypria*, quae duplex, et confundit utramque Plinius. *Vnius* fructus, quamvis nunquam ad maturitatem perveniat, grato tamen ſapore dulcis eſt. *Alteri*, folium latius, fructusque reliquis major et ἰδιόμορφος, magnitudine mali Punici; figura oblongus, ſucco minus grato quam in caeteris, ſed punico ſimili. Ideo non deglutitur, ſed commanducatus exſpuitur. Plinius, non ut devoretur corpus, verum ut exſpuatur, ſucco modo expreſſo, poſuit.

Theop. l. c.

Plin. l. c.

II. Palmula Africana eſt 1. *Aethiopica*, quarum alia *Sandalis*, de qua ſequenti differentia; alia *vilis*, quae friatur, (tanta eſt ſiccitas) et farinae modo ſpiſſatur in panem. Arbor ipſa κοίκας *caecas* dicitur. Fruticoſa eſt, virga cubitali, leni coma, cacumini annexa, *folio* amplo, quaſi ex duobus compoſito. *Fructus*, quem gerit, eſt pomo rotundior, malo major, odoris jucundioris, ſed minus dulcis ſaporis. Triennio matureſcit, ſemperque frutici pomum eſt, ſubnaſcente alio. 2. *Aegyptia*, quae vel *vilis* vel *Thebaica*. *Illa* circa Deltam et Alexandriam, ut apud Strabonem habemus, naſcitur. Squallida eſt et exigua Siculo, dura, ſicca et auſtera Galeno, οὐκ εὔβρωτος Straboni. Quae prima aut magna ex parte quinquennis fructificat. De *Thebaica*, Caryota ne ſit an non, non conveniunt autores. Veriſimile, nobiliorem inter Africanas, ſed Caryotis exaequari non poſſe. Plinio in totum arentes macroque corpore exiles, et aſſiduo vapore torrentes, cruſtam verius quam cutem obducunt. Extemplo in cados conduntur, cum ſui ardoris anima, ni ita fiat, celeriter exſpirant, marceſcuntque non retoſta furnis. Praeſtabant in *cibo*, et vinum ejusdem cum fructu faſcultatis. *Nuclei* in fictili novo cremati et vino abluti, ſpodii vicem in ornandis decorandisque palpebris ſupplent, quod Plinius ita protulit. *Nuclei palmarum cremati in fictili novo, cinere loto, ſpodii vicem efficiunt, miſcenturque collyriis, et calliblephara faciunt addito nardo.*

Theoph. H. P. l. 2. c. 8. Plin. H. N. l. 13. c. 9.

Strabo Geog. l. 17. Diodor. Sic. l. 2. Galen. de cibis boni et mali ſucci, c. 4.

Plin. H. N. l. 13. c. 4.

Ibidem.

3. *De Europaeis* ſuperius dictum.

Ibidem.

III. Quoad *oſſium diverſitatem* differentias ita breviſſime ex Theophraſto deduxit Plinius: *fructiferarum aliis* brevius lignum in pomo, *aliis* longius: *his* mollius, *illis* durius: *quibusdam* oſſeum, lunatoque dente contra faſcinantes, reliqua politum. Male in vulgatis, lunatumque dente contra faſcinantes religione politum.

Plin. l. c. Theop. l. c.

IV. Ab aliis accidentibus ſunt: 1. *Regiae* magnitudine et virtute omnium clariſſimae. Ideo Regibus tantum Perſicis ſervabantur. Babylone natae, uno in horto Bagoae Eunuchi, qui crudeliſſimum Perſarum Regem Ochum veneno ſuſtulit, ipſe a ſucceſſore Dario extinctus. Hortus ille, nunquam niſi dominantis in aula fuit. 2. *Syagri*, qui in meridiano orbe praecipuam obtinent nobilitatem. Ipſum *pomum* grande, durum, horridum, et a caeteris generibus diſtans, ferino ſapore, quem ferme in apris novimus. 3. *Margarides* ſeu *Margaritides*, quae breves, candidae, rotundae, acinis quam balanis ſimiliores. Vna earum arbor in Chora fuit. 4. *Sandalides* ſuavitate mirabiles. 5. Ἄδιψοι Plinio virides, odore mali cotonei, nullo intus ligno. Colliguntur paulo antequam incipiant matureſcere; quia humore ſunt plenae, ſitim non aliter ac aqua ſedant, ſine noxa capitis. 5. Ἀπύρηνοι Theophraſto, quibus, prout ἀδίψοις, nullum intus oſſiculum: quod et natura et arte procuratur.

Diodor. Sic. l. 16.

Plin. l. c.

Theop. l. c.

ARTI-

Palma.

ARTICVLVS II.

De Palma Recentiorum.

PVNCTVM I.

De Palma Dactylifera majore.

Palmas *Recentiorum*, tam vulgarem antiquis notam, quam Exoticas illis incognitas, in *dactyliferas*, *cocciferas*, *viniferas*, et *coniferas* divido, iisque *arbores et fructus varios* tam *affines* quam *non affines* adjicio.

Palma Dactylifera, quam ex mente Veterum jam deſcripſimus, eſt vel *major* vel *minor*.

I. *Palma dactylifera major* eſt vel *vulgaris*, vel *Braſilienſis*, vel *dactylifera et vinifera ſimul*.

Alpin. de P. Aegyp. c. 7. Vesling. ad cap. 7. Alp. Bauh. H. P. l. 3. c. 159. Tab. H. P. l. 3. c. 686. Matthiol. ad Dioſcor. l. c. 126.

I. *Palma dactylifera major vulgaris* arbor eſt viginti paſſuum et amplius altitudine. Caudex ſimplex, parte humi proxima grandior et debilior, per tubera quaedam inaequalia ſcanſilis, *cortice* ad extremum ſenium ſcabro. Quo magis aſſurgit, eo minus ramorum abſciſſorum notis horret: annoſior nodos penitus obliterat. *Ramus* plusquam tricubitali eſt longitudine, minimi digiti craſſitudine et ampliore, ſenſim ad ſumma usque attenuatur, et tandem in folia aliquot, arcto ortu cohaerentia degenerat, triangularis, ſtriatus, nonnihil fungoſus, et quaſi ex longis filamentis, quorum ſpatia medulla farcit, compactus. *Folia* utrinque adnaſcuntur arundinacea, rigida, in acutiſſimum mucronem deſinentia; quorum ſuperiora agminatim pari fere paſſu pinnatimque exſurgunt. *Flores numeroſi*, albi, facie crocinos aemulantes, tenuibus quibusdam villis appenduntur. Id quod ſpatha involutum fructus ſuſtinet, non male ſcopis compararveris. A manubrio compreſſo, materie cum ramis perſimili, in fila ſolubili, bacilli ſcoparum forma, cubitales quamplurimi, gradatim ex intervallis modicis exeunt; quorum ſinguli, parte inferiore quae nuda, quadrati, ſuperius torqueri et crebris tuberculis, quibus fructus adhaeret, exaſperari incipiunt. *Dactylos* ita abſolute Bauhinus deſcripſit. Dactyli figura oblonga mediante caliculo ſeſſili bacillis adhaerent, cortice externo per maturitatem fulvo, cui ſubeſt pulpa pinguis et dulcis: huic vero ſubtenditur membrana alba in tenuia filamenta dividua, proxime oſſiculum contegit ejusdem, ut videtur, portio, colore cinereo, albido aut fulvo. Ipſum oſſiculum oblongum, modo tenue, bruchi inſtar, modo craſſum beneque habitum, rugoſum, altera parte ſecundum longitudinem ſulco profundo exaratum, adverſa parte ſuſpenſa lineola notatum, in cujus medio impreſſus umbilicus, cui intrinſecus reſpondet antrum exiguum, conceptaculum germinis albicantis et molis. Detracta ultima membrana, ſubſtantia apparet rubra uvarum acinis concolor, ſuperficialis, niſi quod ex ſulco penitus ſe inſinuet in intimam oſſiculi ſeu nuclei ſubſtantiam albam, duram ut cornu, atque adeo vere oſſeam, marmorisque fragmenta fractu imitatur: ejusdem duritiam et colorem, cum duritia et colore cornuum miſtam gerens, ſapore ſubdulci, et haud inſtrenue adſtringente, in cujus viſceribus medulla latet, quae pene cartilaginis refert naturam. Vberrimus earum etiam a pauculis ramis, ſed alternis tantum annis exortus. Tot unicus racemus profert, ut vix a terra prae pondere ſublevari poſſit. Maritatur a nitroſi pulveris vi, quae flantibus ab Auſtro ventis, cacumina palmarum obſidet. A ſpatha prolatis floribus et poſt flores race-

Palma. moſo fructu areſcit. De *loco* vide infra in differentiis. *Vſus* multiplex. Ex *truncis* fiunt domorum trabes: Alpin. l. c. ex *ramis* parietes, et alia lignea vaſa, quae *Cuffaz* nominant: ex *foliis* flabella et ſportae: e caudicis *cortice* funes pro navibus. Medulla, quam ruſtici ſterilibus auferre ſolent, cruda comeditur, et guſtu carduum refert. *Spathae* membrana in pulverem redacta, per os ſumta, omnem fluxum ſiſtit, hepaticum inprimis et haemorrhoidalem, fraenat depaſcentia ulcera, et uvae laxitatem tollit. *Pulvis albus* involucro, cum florere incipit, inſidens, raucedini, tuſſi et ophtalmiae cum ſaccharo opitulatur; retinetque menſes et foetum. *Dactyli* maturi pulmonicis morbis ferunt opem; et variolas pellunt: immaturi ſtringunt. Ad illa, quae de *generibus* ex Veteribus diximus, haec adjice. Videri in Italia ſatis adultas, ſed non ſatis magnas. Fuiſſe *Monſpeſſuli* inſignem, quae vere florebat, dactylos ſatis magnos autumno fundebat, et centeſimum annum ſuperare credebatur. Perſuaſum vulgo, vix ante quinquageſimum annum illis locis parere. Viſas et Arelatae, Narbonae, et ad Olbiam Galloprovinciae, haud paucas, quae fructus tulerunt, etſi non maturarent. Non dubitari et hodie vel de ſexu vel de maritatione. Ideo pulverem maris involucro inſidentem ſpargi: funem ab una ad alteram duci: manu poſtquam mas attactus fuerit, et foeminam attrectari: et in ſilveſtribus per radices fieri complexum. Dari et nunc differentiam in *fructu*. Sunt *oblongi*, *magni*; et prunorum inſtar craſſi, qui Julio menſe in agro Alpin. l. c. Baſſanenſi maturantur. Sunt *parvi*, *longi*, *quercuum glandibus ſimiles*, *rotundi*. Sunt *virides*, *albi*, *flavi*, *rubri*, quales Rhauwolffius in Arabia deſerta vidit. *Immaturi* ſapore ſunt aſperi; *maturi* dulces, *maturescentes* caſtanearum ſuaviore guſtu. Vidit Veslingius ἀπυρήνας; be- Vesl. l. c. ne maturos, juxta cum aliis in eadem arbore, communibus minores et flaveſcentes. Nuclei vicem folliculus cartilagineus gerebat, cavitate inani circa medium relicta. In Chiapam novae Galaeciae provinciam ex Hiſpania traductae, octavo a ſatu anno, optimos dactylos dediſſe obſervatum eſt. De Laet Ind. Occid. l. 6. c. 24.

II. Palma major Braſilienſis, Barbaris *Caranaiba*, et *Anache Cairi*, Luſitanis *Tamar* appellatur. Arbor eſt tarde creſcens, palmae majoris altitudine: *ligno* ruſo, duro et craſſi nervi intus: *cortice* griſeo, et cartilagine a terra cochleatim ſquamato; *ſquama*, quae nihil aliud, quam ramorum, dum arbor in altum tollitur, reliquiae, ſenſim breviores fiunt, ſuperne decidunt: in adultis inferiori duntaxat medietati inſident. *Rami*, in cacumine orbiculatim expanduntur, in utroque latere compreſſi, ſpinis nigris duris armati, brachiis caudam pavoniam aemulantes; in cujuslibet extremitate *folium* rotundum, viride, foeminei manuarii umbraculi inſtar plicatum, et introrſum in multa alia carinata duorum pedum folia ſectum. Inter eosdem ramos prodeunt alii quatuor pedum longitudine, in multos lanuginoſos ramulos alternatim expanſi et quaſi e vaginula prodeuntes: quibus alternata ſerie *floſculi* pallide flavi, τριφύλλοι ἀπόδες inſident. *Fructus* hos ſequuntur magnitudine olivae, primum virides, amari; mox in Februario maturi nigreſcentes et dulces. *Triade* barbaris. Conſpicitur in praefectura Paraybajenſi, ex remotiſſimis nemoribus ad hortos traducta. Omni anni tempore adulta licet, triſti fundo feliciſſime transplantatur. *Foliis* teguntur aedes. *Fructus* gentilibus tam crudi quam praeparati in deliciis. Semel ſecta, nunquam trunco renaſcitur. Piſo de fa. cult. ſimp. l. 4. c. 10. Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 17.

III. Palma dactylifera et vinifera ſimul eſt duplex, *capitis viridis* nempe et *Guineenſis*. 1. *Palma major dactylifera et vinifera capitis viridis*, debetur Theveto, de qua hoc tantum ex eo habeo, arborem eſſe proceram et perpetui viroris, ferre *dactylos* parvos, auſteros et acidos, ut non facile edi poſſint: *provenire* in promontorio viridi; *caudice* ima Thevet. in ſing. Galliae Antarctic. Bauh. H. P. l. 3. c. 166.

parte

parte duorum pedum altitudine a terra perfoſſo, ſtillare liquorem, qui Aethiopibus *Mignol;* colore vini Andegavenſis, ſapore praeſuavi et qui ſale conditus a corruptione praeſervetur, et ardorem extinguat. Addit, quod falſum judico, Aegyptios eo mortuorum cadavera ante condituram, ter quaterque abluiſſe.

Franciſcus Penius apud Bauh. l. 3. c. 161. 2. *Palma major dactylifera et vinifera Guineenſis*, quae arbor eſt navalis mali altitudine et craſſitie; *materie* rubeſcente flavis venis diſtincta, tenuibus ſegmentis diſſiliens. *Folia* in ſummo faſtigio, deorſum inflexa, duodecim aut quindecim pedes longa, arundinum ritu inciſa; Palma. ſub his, brevibus demiſſae pediculis, capitis humani magnitudine *uvae*, *ex fructibus* pruno majoribus coloris aurei, et quibus intus nuclei, congeſti. Arbor terebro transacta, *liquorem* ſeri lactis inſtar, dulcemque fundit, qui cum melle ſilveſtri permixtus, *vinum de palma* vocatur, et largius ſumtus temulentos reddit. Reperiuntur et in inſula Bauh. H. P. l. 1. c. 78. D. Mauritii prope Madagaſçar *palmitae*, ex quibus vinum fluit. Alibi ſunt trunco craſſo, e quo folia longiſſima, nullo pediculo prodeunt.

PVNCTVM II.

De Palmis Dactyliferis minoribus.

Palma dactylifera minor eſt vel *Vulgaris* vel *Exotica*.

I. *Palma minor vulgaris* eſt vel *ſpinoſa* vel *non-ſpinoſa*.

Bauh. H. P. l. 3. c. 142. Matthiol. Camer. Epit. p. 125. *I. Palma minor vulgaris ſpinoſa* aliis *Chamaerops, palma humilis, Ceſaglione*, *Palmites et Chamaeriphes* vocatur. Cubiti et ultra eſt altitudine. In parte radici propinquiore, tuberoſa et fiſtuloſa, germen, quod *cerebrum* vocant, innumeris involucris circumſeptum. *Folium* ſimile majori, ſed anguſtius. *Flores* ex obliquo, e capillacea coma emergunt; e quibus baccae racematim prodeunt, crebrae et minores. *Provenit* in Creta, Sicilia, maritimis Senenſibus, ſed illis minor. Nec non in Hiſpania, Luſitania, Gallia Narbonenſi, vicina mari. In inſula etiam Ilva, ſponte oritur in ſcopulis marinis; ut et Palmeola illi vicina, monteque Piſenſium nigro. De *uſu* nota. Ex *foliis* tegetes et capitis umbracula texi. Ex *ramis*, quorum Dominica Palmarum Romae uſus, ſcopas et ſportulas parari. Tuber ad radicem tenerrimi eſt saporis; *cerebrum*, quod aqueum et terreſtre, cujusque partem duntaxat radici incumbentem in cibo Cardanus concedit, carduorum eſt ſapore: cum ſalis et piperis momento, multum ad venerem praeſtat: per ſe flatus excitat. *Baccae* adſtringunt.

II. Palma minor vulgaris non- Bauh. H. P. l. 3. c. 162. *ſpinoſa* a Bauhino ſub titulo *palmae humilis Hiſpanicae non-ſpinoſa* deſcripta eſt. Ex pediculo uno ceu manubrio triangulari, muſcarii inſtar, ſtipatum foliorum agmen aſſurgit: quorum ſingula unciam lata, ſtriata, longitudine ſesquicubitali in cultratum mucronem abeunt. *Fructus* magnitudine et figura eſt olivari, triplici cortice tegitur; quorum extimus tenuis, in rufo nigricat, caſtaneae inſtar, alter cinereus, in fila ductilis: tertius ad nucis moſchatae colorem accedit. *Nucleus* intus, duritie cornea, albus, dulcis, quem lineae rufae, breves, quarum una ad centrum pertingit, percurrunt. *Creſcit* in Hiſpania, et in horto Patavino, in angulo juxta domum fere, tempore Bauhini fuit. *Fructus* nautae Gallici per maria invehunt; et ab aromatariis divenduntur.

II. *Palma minor Exotica* varia eſt, TAB. XLV. nempe 1. *Chamaeriphe peregrina*. 2. *Mauza cum affinibus*. 3. *Pacocira Braſilianorum*. 4. *Banana*. 5. *Pacoba eorundem*. 6. *Palmae Americanae* aliquot: quibus addendae erunt *affines arbores et fructus*.

Palma.
Cluſ. Exot. l.4. c. 12. 13. Bauh. H. P. l. 3. c. 163.

I. *Palmae Chamaeriphes peregrinae* ramus miſſus erat Cluſio, isque pedem Romanum longus, quadraginta virgarum infima parte contortarum, ut ſpatha aliqua contectae fuiſſe videantur, fuſci coloris, et in quibus haerentium florum veſtigia, fructuumque rudimenta. Prodibat ex denſo *cortice*, ſemunciam alto, lunato, ſed cujus materia e multis transverſis fibris nucum Indicarum tegumenti inſtar. Repertus eſt, ſi fides nautis, in altiſſimo quodam ſcopulo, ex medio ipſius maris caput attollente. Hujus forte *folium*, quod cum deſcripto ramo miſſum eſt, ſub Nymphaeae Moluccenſis titulo. Ex nervis meris conſtabat, quorum in parte prona, praeter illum, qui medium folium ſecabat, viginti ſeptem, totidemque in ſupina. Vnde colligitur, Nymphaeam eſſe non poſſe. Flavum idem, et culmorum maturae ſegetis inſtar; et ex quo paratum erat flabellum. Forte eſt palmae Maragnanae tertiae, quae Carana-uve, quam poſt deſcribemus, dicitur.

Garzias ab horto H. A. l. 2. c. 1. Ovied. Hi. Ind. l. 8. c. 1. Ludov. Var. tom. Nav. l. 5. c. 15. Thevet. Singul. Amer. c. 33. Acoſta Arom. c. 42. Alpin. de P. Aegyp. c. 22. Vesling. ad caput illud Bauh. H. P. l. 1. c. 74. Stapel. in Theop. H. P. l. 4. c. 5. p 352.

II. *Mauza* multa habet nomina. Appellatur namque *Muſa*, *Maum* et *Amuſa* Serapioni, *Quelli* Indis, *Bananas* Guinenſibus, *Platanus* Oviedo, *Phixymilon* Aeſchylo, *Margarita* Graecis et Latinis, *Muz* et *Gemez* Mauritanis; *ficus Pharaonis* Kaſi, *Melapolanda* Indis Orientalibus, *Abella* incolis inſulae D. Thomae, *ficus Indica* Acoſtae, Caſpari Bauhino *Palma humilis longis latisque foliis*. Viginti fere palmorum altitudine attollitur. *Radix* eſt rotunda, gratum Elephantis pabulum: ex eaque in transverſum acta, etiamſi nondum ad florem pervenerit, ſoboles pullulat. *Rami* nulli. *Caudex* cruris humani craſſitie nodoſus, ex multorum corticum ſibi mutuo incumbentium junctura conſtat; ſeu multiplici foliorum incubitu, extra glaber, inveſtitur. *Folia* in caudicis cecumine expanduntur: duodecim interdum palmas longa, quatuor lata; minora plerumque hominem in longum procumbentem comprehendere, dixit Rhauwolffius, colore una facie ravo, fuſco altera; per quorum medium coſta, perpetua, ſtriata et fungoſa, aliquando aculeis a tergo armata decurrit. Cannarum Indicarum more prius convolvuntur, paulatim deinceps explicata ſolem admittunt. Inſitam olim cannae ſaccharinae ſupra culcaſſiae radicem, arborem, quidam credunt. Perpetuo virent, nunquam decidunt. Ex faſtigio naſcitur velut *thyrſus* quidam *florum* ſimul in modum pinei ſtrobili congeſtorum. Veslingius florem lilio-narciſſo majorem, ſed globorum et Meleagridis inſtar, extrema foliorum ſubſtringentem, coloreque ferrugineum vidit. Ex thyrſi pediculis ſeu malleolis et nodis brachialis craſſitudinis, producitur *fructus* flaveſcens, palmari longitudine, craſſitie brachiali, minore interdum, cucumeris figura; cortice craſſo, aureo, et odoris aromatici: cui *medulla* candicans, mollis, pinguis, lenta, absque granis aut ſemine. Vnus pediculus ſeu botrus vicenos, aliquando aliquot et centenos fructus fert. Perit arbor a formicis laeſa. *Naſcitur* in Orientali India, Guinea, circa Tripolim, in Portugallia etc. Viſa Patavii: ſed ob hyemis ſaevitiam emortua. *Foliis* ſacchari panes involvuntur. *Florum* thyrſus, pipere, zingibere recenti, allio, ſale et aceto conditus, capparum modo editur. *Fructus* quoque, quia ſubſtantiae pinguis, lentae et dulcis, blanditur palato; ſed ſtomachum gravat, nauſeam excitat, et difficulter concoquitur. Frigitur et in ſartagine cum ſaccharo, aſpergiturque cinnamomo. Sunt et, qui cum carnibus elixent. Decoctum tuſſientibus ex calido defluxu, pleuriticis, difficulter mingentibus, et qui aeſtuoſos renes habent, prodeſt. *Cortex* fructus ſeu decoctus ſeu pulverizatus, omnia viſcera roborare dicitur. *Affines* ſunt ei: 1. *Eloxochitl Terentii*, qui ramus arboris. *Folia* Muzae, ex una parte ſaturati, ex altera, valde diluti coloris. *Ramus* nodoſus, ubi folia decidere; venae frequentes in inferiore foliorum

In itinera. Brocard. in deſcriptio. terr. ſanctae.

Reccus R. Med. N. H. p. 376.

rum parte: in ſummitate rami folia valde conglobantur. 2. *Photel* in regno Cattayae, quam nonnulli ficum Pharaonis nominant, de qua nihil occurrit. 3. *Banam* fructus in regno Congiano forma et guſtu Muzae Aegyptiae. 4. *Arbor pomifera Aegypti Giraudeti*, quae eſt alta, folio cubitum longo et pedem lato, pomis longis, cucumeri ſimilibus: in medio figura nucis eſui optimâ; putreſcunt intra ſeptem dies. 5. *De palma ſilveſtri in Cambaja ſimili*, nihil occurrit, praeterquam viſam ibidem, et in Guzarate a Garzia; ſed ſterilem et longe a Tamarindifera diverſam.

Giraud. in itiner. Hieroſolymit. Bauh. H. P. l. 1. c. 75. H. Arom. l. 1. c. 78. Marcgrav. H.N. B. l. 3. c. 14.

III.Pacoeira eſt duplex *Marcgravii et Theveti*. 1. *Pacoeira Marcgravii* Congitanis *Quibuaaquitiba*, Braſilienſibus *Pacobete*, Luſitanis *Pacoba*, pro *Muza Braſilienſi* haberi poteſt. Occurrunt quippe in ea, de quibus in Muzae deſcriptione autores ſilent. Vtar Marcgravii verbis, qui exactiſſime ejus propagationem deſcripſit. Ex radice, inquit, propagatur hoc modo: *Primo erumpunt* folia duo aut tria *in fiſtulam convoluta, paulo poſt ſecundo ſe prodit ad quodlibet latus unum, in medio eſt fiſtula foliacea, et ſic ſenſim planta trium aut quatuor menſium ſpatio, in quinque, ſex, ſeptem pedum altitudinem adoleſcit*, caudice *tibiam humanam craſſo aut paulo craſſiori, ſpongioſo, foliis convolutis ſimili, et qui uno ictu facile diſcindi poteſt. Superius octo, novem, etiam duodecim* folia *expandit elegantia; quodlibet quatuor, quinque interdum et octo pedes longum; quatuordecim aut quindecim digitos latum. In utraque extremitate paulo anguſtius*, nervo *ſecundum longitudinem digitum humanum craſſo, qui etiam ſex aut ſeptem digitos craſſus, per ſex aut ſeptem digitorum longitudinem ſe exſerens e folio, pediculus folii vice fungitur.*Nervus *hic in ſuperiori ſuperficie tanquam canalis excavatur et transverſim lineae ſubtiles a nervo ad latera extenduntur. Suntque* folia *eleganter viridia, ad tactum laevia et ſolida inſtar chartae membranaceae, eodemque modo crepitant:* Palma. *ideo non diu integra manent, ſed a vento agitata dilacerantur tranſverſim ſecundum ductum ſtriarum, et ſtrepitum excitant commota.Ex ſummitate caudicis hujus ſpongioſi, ſeu e medio foliorum prodit* ramus *ſeu brachium.* Ramus *hic primo quaſi ſemipedem longus, tener et pollicem humanum craſſus, in extremitate ſua continet corpus turbinatae figurae, magnitudine ſtrobili majoris circiter quinque digitos longum, conſtans e foliis latis, ellipticae figurae, brunni coloris obſcuri, ſtriatis, quibus quaſi pulvis cinereus aſperſus: haec complicata invicem conſtituunt illud* corpus turbinatum: *ſingulis autem diebus, unum, duo aut tria folia ſe pandunt, ſurſum verſus ſe convolvendo, nam turbinate corpus dependet. Subter* foliis *his expanſis apparent ſex, ſeptem aut octo* flores, *ordine juxta ſe poſiti, ex albo flaveſcentes, quilibet duos circiter digitos longus,* ſcapus *autem ſimilis parvae ſcaphae, cujus pars, qua inſidet, exortui ſuo, ſit prora, altera extremitas puppis, ex qua prominent quinque foliola anguſta, figuram habentia illius inſtrumenti, quo nautae utuntur in humectandis velis: eminent autem e puppi* flores *digiti longitudine, ex albo flaveſcentes, et in ambitu lateritio colore fimbriati: in medio porro eorum* ſtamen *luteum craſſiuſculum inſidet, figura baculi cum nodo in extremitate, quali incedunt Nigritae. Dimidia autem parte* ſcapha *tegmine ſubtenditur a prora incipiendo, ut in ſcaphis noſtris luſoriis: ſub hoc* tegmine *intus in ſcapha* manna ſeu lentus humor *continetur, ad tactum frigidus, ſaporis mellei, conſiſtentia et colore ſimilis albumini ovi recentis; in hoc humore ortum ſumunt* quinque illa foliola cum ſtamine: *delectantur formicae admodum iſto nectare. Flores hos ſequuntur* fructus *ordine et arte juxta ſe poſiti, quilibet brevi pediculo nitens, et oſtentans primo in umbilico ſuo florem, qui poſtea decidit:* fructus *autem in dies augentur. Continentur plerumque in uno ramo, decem,*

 duo-

Palma. *duodecim, quatuordecim aut ſedecim numero, ut ita una planta proferat ſeptuaginta aut octoginta, quos virides ſinunt, donec flaveſcere incipiant.* Fructus *autem juſtam magnitudinem nactus magnitudinem habet cucumeris noſtratis oblongus et trilaterus, quaſi corio craſſiori tectus, quod facilime in tres partes digitis ſe dividi et detrahi ſinit.* Pulpa *mollis eſt inſtar butyri,* medullam *quaſi cucumeris per medium, ſecundum longitudinem habens: boni eſt ſaporis, et frequentiſſime comeditur vel ſolus, vel cum farina Mandiocae, vel coctus et frixus in oleo aut butyro.* Ramus autem *ille fructibus onuſtus interea, dum illi matureſcunt, augetur, et ad duorum pedum aut majorem longitudinem excreſcit,* floresque ſemper *protrudit ex corpore illo foliaceo, ſed qui decidunt ſine ſpe fructus, nam una planta non facit plus fructuum, quam nutrire et ad augmentum perducere poteſt.*

Bauh. H. P. l. 1. c. 67. 2. *Pacoeira Theveti,* quam ſilveſtres Americani, *Pacoqueram* vocant, ipſe *Pacoveram,* effigie a Pacoeira Marcgravii et Piſonis abit. *Caudex* eſt hominis altitudine, craſſitudine, quam utraque adulti manus ex aequo capiat; *folia* homine longiora, bipedanea latitudine. Lerius lapathi aquatici ſimilia facit, longitudine ſepedali; tenuia, et a vento in partes ſcindi. *Fructus* racematim creſcit, pedalis, cucumeris craſſitudine. Triginta aut quadraginta e ſurculis e ſtipite proſilientibus pendent. Pacona Braſilienſibus.

IV. Banana eſt duplex, *Orientalis et Occidentalis.*

Amer. p. 4. c. 8. Purcheſ. Naviga. T. 1. l. 4. c. 4. ſ. 1. p. 416. 1. *Banana Orientalis* appellatur Oviedo *Platanus, ficus Indica* Linſchottano, *Daracht* Arabibus, *Bonnanas* aliis. A multis cum Muza plane confunditur. Ideo eadem et arbori et fructui nomina, eadem genera, et ſi quae alia occurrunt. et convenire quidem in plurimis fateor: eſſe tamen in quibusdam Linſchott. Ind. Orient. p. 411. diſcrimen, ex deſcriptionum comparatione colligi poteſt. Creſcit ad hominis magnitudinem. Truncus arundinis ſimilitudine. Quod ſeneſcente arbore exteriorem corticis partem tegit, in modum cribri ex telo facti figuratur, aſpectu aliquantulum craſſius. *Folia* in medio craſſiore nervo inſtructa, introrſum cucullata ac clauſa, in mediam hominis altitudinem explicant ſe et per vices excreſcunt, ita ut vetera a recentioribus quodammodo pellantur. *Flos* inter folia naſcitur, ovi Struthionis magnitudine, colore purpureo, ex quo longiore incremento caulis braſſicae materia ramus prodit; *fructus* plerumque centum, racemi in modum, proferens, quibus primo fabarum forma, cum adhuc vulvulis includuntur, magnitudo medii palmi, trium pollicum latitudo, et cucumeris craſſities. *Pulpa* intus albeſcens, et mixturam ex farina et butyro referens. Syri, neſcio, quas cruces, quae obliqua fructus ſciſſione appareant, in eo ſomniant. *Racemi* aliquando tam magni evadunt, ut a duobus bajulis deportari neceſſe habeant. Deſcinduntur adhuc immaturi, et inter virorem et flavedinem haerentes; ſuſpenſi, quatuor aut quinque dierum ſpatio matureſcunt. Vnum duntaxat arbor fert: detruncata, menſis ſpatio ita adoleſcit, ut fructum toto anno copioſe ferat. *Provenit* Ormuzii, ad oram Arabexinam, in Mozambique, Malabar, Guzaratte, Decan, Canarin, Bengala, Hieroſolymis etiam, Damaſci, Cairi etc. Ex *foliis* in inſula Capol ſupparum conficiunt, quo corporis partem inferiorem et pudenda tegunt. *Fructus* decorticati aſſantur, et in orbes ſciſſi, adjecto vino et Cinnamomo, cidonii mali aſſati ſaporem excedunt. Diſpeſcitur ſub nomine ficuum in aliquot *genera.* 1. *Figos d'Orta* vocant Luſitani, quaſi hortenſes dicas, qui communiores et aliquando craſſiores. 2. *Senoriae* ſeu *Cenoriae,* quae minores, laeves, flavae admodum, longiuſculae et odoratae. 3. *Chincapanoes* ſeu *Chincapolinae,* quae vireſcunt nonnihil, largae aquae roſaceae odore. 4. *Canano-*

nanorenſes, quae palmi longitudine, craſſitudine egregia, introrſum rubeſcentes, ſiccatae per univerſam Indiam diſtrahuntur. 5. *Immingae* Aethiopibus, quae Sophala profert, et prae caeteris laudantur. 6. Reperiuntur alibi in India exiles et candidae, quas in Hiſpaniola *Dominicas* vocant: alibi craſſiores et rubentes.

Acoſta Ind. Occid. l. 4. c. 21.

Marcgrav. H.N.B. l. 3. c. 14. 20. p. 138. Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 8.

2. *Banana Occidentalis* Braſilienſibus *Pacobucu*, Congenſibus *Quibuca quiaucacala*, tota apud Braſilienſes ut Pacoeira eſt; at turbinatum illud floriferum corpus paulo minus conſpicitur, et *flores* parum differunt. Sunt duos circiter digitos longi, ex albo lutei, coloris ſuaviſſimi. Scapus non ſcaphae inſtar eſt, ſed rectus, cavus tamen et Canoam Braſilienſem repraeſentans; *foliola* ſex anguſta e puppi prominent, ejusdem, ut in Pacoeira, figurae et coloris, ſed ſtamen in medio deeſt: interior canoae medietas, cavo albo flaveſcente tegmine tegitur. *Fructus* decem circiter digitos in longitudine habent, curvi et lunati, Pacoeirae fructibus minus craſſi, et ſubſtantia ſicciores. Piſo addit cutem quadrangularem.

Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 28.

V. *Pacobae* nomine binas venire arbores, video. *Vna* Piſonis, quae nihil aliud quam *Pacoeire* jam deſcripta, ex cujus etiam trunco perpetuo humore turgente, aqua frigidiſſima et adſtringens, perpetuum in calidis affectibus ſolatium, elicitur. *Altera* Ximenis a Laetio deſcripta, paulo ab iſta, ut et Muza, ut ex comparatione patet, diverſa. Arbor ſit an herba, dubium. In ſummam quidem altitudinem creſcit, ſed caulis tenerior et poroſus. *Folia* ſunt pulchra, cubitum ſaepe et amplius longa, levia, ſtriata, laete virentia, atque frigidiuſcula. *Caulis* in plurimos ramulos ſpargitur, cui racematim annaſcuntur *fructus* numeroſi, ficubus ſimiles, flavi coloris, ſaporis ſalubris, febricitantibus imprimis, et haemoptoicis. Succiſis maturis, nova ſubinde exoritur in infinitum proles. Fructum a Cluſio in Exoticis expreſſum, putat Laetius.

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 10.

Palma. Cluſ. Exot. l. 1. c. 11.

VI. *Palmae Americanae* ſunt: 1. *Yri.* 2. *Hairi.* 3. *Vrucuriiba Braſilienſium.* 4. *Quauhcojolli.* 5. *Palma Chiapenſis*, et 6. *Palmae tres Maragnanae inſulae.*

Lerius in deſcript. Braſil. p. 3. Ind. Occid.

1. *Yri*, ſeu *Yuri*, quae fructum profert rotundum, ſilveſtris pruni ſpecie, in tantae magnitudinis racemum congeſtum, ut aegre una manu ſubleventur: ſed meri ſunt nuclei, ceraſinis non majores. Habet et teneram ſummitatem inter folia, quae in cibum cedit, et forte haemorrhoidibus medetur. 2. *Hairi* ſive *Ayri* arbor eſt ſilveſtris in Braſilia, trunco ſpinis acuum inſtar pungentibus armato; *ligno* nigro, polito, et quod aquae injectum, fundum petit; *folio* palmae; *fructu* pilae luſoriae magnitudine, altero extremo quodammodo acuto, in quo nucleus candidus, non edulis. Ex *ligno* fiunt monilia, enſes et ſagittae, quae loricas ferreas penetrare poſſunt. Qui *Ebenum* eſſe putant, falluntur. 3. *Vrucuriiba Braſilienſium*, quae et *Tucu* eſt dactyliferae per omnia ſimilis, magnitudinem ſi excipias. *Fructus* (qui *Vrucuri* vocatur) capulae ſquamoſae inſidet, racemoſus, pruni magnitudine, cuticula lutea, pulpa pauca filamentoſa, dulci; cui intus lapis durus, in quo nucleus albus, edulis. *Naſcitur* in ea Polypodium Caraguata, quae aquam praebet ad bibendum. Ex *ligno* contuſo fit *farinha do pao*, coloris rufeſcentis. *Foliis* teguntur caſae. Ex *ramis*, quia lenti, fiunt vincula. E *fructu* oleum exprimitur. Ex *nuclei* cortice, applicato tubulo, fit inſtrumentum ad hauriendum tabaci fumum. 4. *Quauhcojolli Terentii* arbor ex palmarum genere. *Radicis* ad arborem exigua proportio: quippe nec craſſa, nec longa. *Stipes* ſubfuſcus, in quo praeter manifeſta abſciſſorum ramorum veſtigia, ſubtiles ſurſum tendentes aculei. *Folia* vulgaris teneriora et pennata. *Fructus*, uvarum rubellarum et albicantium racemis plane ſimiles.

Thevet. in Hiſt. Gall. Antarct. Bauh. H. P. l. 3. c. 194.

Piſo de facult. ſimpl. l. 4 c. 8. Marcgrav. H.N.B. l. 3. c. 9.

De Laet Ind. Occid. l. 11. c. 11.

Reccus R. M. N. H. p. 401.

Palma. De Laet Ind. Occid. l. 7. c. 4.

5. *Palma Chiapenſis*, quae in Chiapa Orellanae provincia abunde creſcit. *Fructus* fert orbiculares, ubi maturuere, nigros, et palato non

Ib.l.16.c.11. ingratos. 6. *Palmarum inſulae Maragnanae tres ſpecies:* 1. *Meurutyuve*, quae fructum fert ovi magnitudine, cortice exterius rubicundo, et nigris maculis diſtincto, intus rubro, cui nux unica dulcis et edulis. 2. *Ynaja*, cui fructus racemoſi, magnitudine olivarum, ducenti nonnunquam et trecenti uno racemo, ita ut unus ſingulis ferendis vix parſit. 3. *Caranauve* folia promit patula, flabellorum foemineorum inſtar, fructum prunis Damaſcenis non abſimilem.

VII. *Affines* hiſce ſunt *tres arbores et tres fructus*.

Purchaſius Nav. T. 1. l. 4. c. 4.l.3. p. 420.

1. *Arbores* ſunt: 1. *Arbor Socotorana Purchaſii fructu dactylis ſimili*, quae altitudinis eſt circiter unius viri, caudice circa radicem craſſo, ſed qui ita verſus ſuperiora ſenſim attenuatur, ut in cacumen acutiſſimum abeat. Laevis idem et ſine cortice. In vertice aliquot ramos cubitales, ἀφύλλους projicit, qui rubeſcentes flores producunt, et poſt hos fructum, forma et magnitudine dactyli primo viridem; nuclei parvi, albidi et amari; cujus ſaporis ſunt et rami, qui et reſinoſa ſubſtantia turgent. Finchius mercator, ex cujus itinerario haec deſumta,

Cluſ. Exot. l.1.c.3.et16. myrrham eſſe putabat. 2. Zagu ſeu *arbor farinifera*, quae triplex. 1. *Alia eam fert in orbiculato capite*, quod in ſummo faſtigio braſſicae capitatae inſtar extuberat; cujus truncus eſt humani femoris craſſitie, decem pedum altitudine. Fermentatur inſperſa aqua, et in formulas coctili latere conſtantes longa ſerie immittitur, circumpoſitisque ardentibus prunis in panem coquitur. Veſcuntur calido: ubi induruit, in pultem tepida aqua maceratur. Farinam *Sagge*, *Sagu* et *Zagu* vocant.

M. Paulus Venet. itiner. l. 3. Provenit in Ternate. 2. *Alia eam fert in trunco*, quae iterum *duplex*. Nam quae in *regno Fanfur creſcit*, vaſta eſt, *caudice*, quem duorum virorum ulnae vix amplectantur, *cortice* tenui: *materie* tres digitos craſſa; *medulla* farinacea cariei ſimili. Agitata in vaſe aqua pleno repurgatur; ex repurgata paratur panis, hordeaceo colore et ſapore ſimilis, et varia edulia. At quae

Cluſ. Cur. poſt. p. 66. in *Amboina* Moluccarum una, palmae eſt ſimilis; materie et cortice tam molli, ut cultello diſcindi poſſit. *Medulla* candida, ut grando, et pollini tenuiſſimo non diſſimilis. Depſitur a pauperioribus cum aqua; a ditioribus cum lacte ex eadem palma deſumto. Habetur talis arbor et in Peruana provincia, cui *ſanctae crucis de la Sierra* nomen.

Cluſ. Exot. l. 1. c. 16. 3. *Alia materiam duntaxat ſuppeditat.* Reciſa in multas partes finditur, et malleis arundinaceis tunditur, donec in ſcopem, qui *Sagge* vocatur, abeat. Panes ex ea confecti, ſunt candidi et quadrilateri, palmi magnitudine. Alibi extat, panem

Ind.Orient. p. 8. Moluccanorum Gagu, ex radicibus arborum confici. *III. Arbor tinctoria Theveti*, quae in regno Senegae naſcitur. Eſt glandiferarum noſtrarum craſſitudine, *fructu* dactylis pari, ex cujus *nucleis* oleum exprimitur, quo cum aqua mixto, pocula et pileos ex junci vel oryza paleis contextos croceo colore tingunt. Odore eſt violae Martiae. Ideo eo piſces et oryzam condiunt.

Linſchott. p. 3. Ind. Orient. 10.

II. *Fructus* ſunt: 1. *fructus palmulis ſimilis*, ſed ut piper linguam exurens. 2. *Fructus Exoticus tertius Cluſii*, quem in ficu vide.

Bauh. H. P. l. 1. c. 80. 3. *Folium Benjoino obvolutum* rufeſcens, quod maximum erat et Muzae forte majus. Coſta elata percurrebat id, cum nervis obliquis, elatis et ipſis, a quibus venulae transverſae ultro citroque diſcurrebant.

Bauhin. ex Thevet. H. P. l. 3. c. 91. 4. *Hibocouhu* fructus Americanus, qui dactylum aemulatur, nec editur. Fit ex eo *oleum*, quo nati in tibiis Americanorum albi vermes *Tom'* dicti tolluntur. Servatur in vaſculis ex fructibus excavatis, quos *Carameno* nuncupant.

PVN-

Palma.

PVNCTVM II.

De Palmis Cocci ſeu nuciferis.

TAB. XLVI. XLVII.

Tantum de Palmis, quae vel Dactylos, vel illis aliquid ſimile, vel vinum ſimul ferunt: ſequuntur *cocci* ſeu *nuciferae*, quarum aliquot genera. Eſt 1. *Indica.* 2. *Naldivenſis.* 3. *Javanenſis.* 4. *Guineenſis.* 5. *Manicongenſis.* 6. *Americana.* 7. *Cuciofera.* 8. *Fauſelifera* cum affinibus. 9. *Saccifera,* quibus adde 10. *fructus aliquot Exoticos.*

I. *Palma nucifera Indica* duplex eſt, *major* nempe et *minor.*

Linſchott. Ind. Orient. p. 4. c. 12. fig. 11. Reccus R. Med. N. H. l. 3. c. 40. Ludov. Roman. Nav. c. 10. Bauh. H. P. l. 3. c. 174. Garzias H. Arom. l. 1. c. 26. Acoſta Arom. c. 19. Lopez. H. Indicae l. 1. c. 23. Scalig. in exercit.

I. Palma nucifera Indica major eſt *palma coccifera fructu anguloſo* Bauhino, Arabibus *Maro* et *Siger Indi*, Indis *Tengamarau*, Malajenſibus *Tricon*, aliis *coccus Indica*, *Negril* Serapioni, *Darach* Perſis, Mexicanis *Coyalli*, Palma *Cocoichne Jaeuſial Indi*, arbor eſt tam excelſae altitudinis, ut aſcendens oculos animumque aſpicientium perturbet. *Radicem* habet tenui ſpatio porrectam, et quae quaſi contra fidem terrae inhaeret. *Truncum* ſpongioſum (Garziae ſolidus eſt) rara denſitate ferulaceum, et inoffenſae levitatis. Ideo in ſparto per intervalla cingitur, ut facilius conſcendi poſſit. *Medulla* ejus *palmite* dicta, chartae tenuitate et candore, forma plicabili creſcit, ita ut interdum ſexaginta togae muliebris inſtar plicas habeat. *Rami*, qui Indis olla deorſum flectuntur arcus inſtar, dorſo eminentiore, oris utrinque in ſuperiorem partem vergentibus. Scaliger in orbem ſeſe ad ſumma usque effundere ait. *Folia* eſſent palmae aut arundinis, niſi latiora haberet. *Flos* caſtaneae ſimilis. Ex ramis, qui ex inferiorum ramorum, qua caudici inhaerent, alis enaſcuntur, protruditur. *Fructus* aliquando humani capitis magnitudine, ovi ſtruthionis vel cygni nonnunquam, ex rotundo magnam partem triquetrus, duplici cortice veſtitus: quorum *extimus*, incolis *Xareta*, digitali craſſitudine, carnoſus, tot nervis per longitudinem perreptantibus, ut ex meris fibris congeſtus videatur, ex fuſco cinereus, rufeſcens et aeruginoſus intus, et qui medulla ejusdem coloris in pulverem levi attritu, ſi vetuſtior evadit, fatiſcente, farcitur. *Interior* triquetrus etiam, ſed ſolidus, oſſeus, cui tria foramina, ut larvae ſpeciem aemuletur, et ſtupei quaſi villi, ex quorum concurſu barba exſurgit. *Nux* intus recens, tenero admodum cortice, et qui Cinarae, dum guſtatur, ſaporem refert; cui *medulla* tenera et dulcis. Vbi nux conſiſtere incipit, aqua ſimul intus in media cavitate concreatur; ſimul ac illa perfecta, completur; ejus incrementi finis, initium nuclei eſt, qui ex aquae condenſatione provenit. Ideo in annotina mutatur in rotundam ſubſtantiam, mali inſtar, candidam, ſpongioſam et levem. Suavis illa primo et durabilis: in maturiore aliquando aceſcere compertum. Ad ternos interdum menſarios cyathos excreſcit. *Racematim* vero fructus plerumque propendet, ſub foliis tanquam clypeo haerens; nonnullis ſeptem et octo racemis, aliquando a ſexaginta ad centum libras pendentibus: intra trium menſium ſpatium *matureſcit*, et nonniſi per menſem vivit. Dicitur Malajenſibus *Nihor*, Luſitanis *Coquo*, Perſis *Nargel*, Turcis *Cox Indi*, Brachmanis *Naxalu*, Malabarenſibus *Tenga*. *Locum natalem* agnoſcit Indiam, ubi tanta copia, ut Hiſpaniae olivas et Bataviae ſalices numero ſuperet. In Sumatra nucibus naves Javonicae plenae onerantur. In Bantam omnes domus ſub talibus palmis. Sub iisdem et Canarini degunt. Amant maritima et ſabuleta: in mediterraneis vix invenias. Seruntur nucibus, et ampliores juxta aedificia proveniunt. Nam pulvere et luto gaudere videntur. Tricenos

Palma. nos aut quadragenos vivunt annos. Nihil in ea, quod non ſingularem *uſum* praebeat. In *arbore* ipſa ſimiae, cercopitheci, et beſtiolae viverris ſimiles, ſciuri cauda oberrant et degunt. Ex *ligno* naves in Naldivis inſulis fabricantur, et clavis, antennis, aliisque armantur. Ex *medulla* charta ducitur tenuis. Inſcribitur virentibus plicis, quae ſiccatae literas indelebiles ſtimulo ferreo ante notatas, gerunt. Germina, quo vetuſtior eſt arbor, eo teneriora, blandiunturque palato, ſed cum arboris exitio. Ex *ramis* aedium tecta et navium tabulata fiunt. Ex iisdem menſe Auguſto ad medium amputatis, et ſummitate reſidui ferro paululum ſciſſa, liquor *Sura* dictus tantus ſtillat, ut ex ſingulis calix quatuor ſcyphorum die compleatur. *Crudus* bibitur prima die; tertia et quarta injucundus eſt. Virus olet, flatus excitat, modice humectat, et calefacit: ſed vino mitior, caput non ferit. Phtiſicis et calculoſis adeo confert, ut vix aliquem ibi his morbis laborantem videas. At hypochondriacis et hydropicis noxius. *Deſtillatus* aquam ardentem fundit, *Fula*, *Arac*, et *Mype* dictam. Secunda ex ſura deſtillatio *Vraca* eſt, vinum, album, calidum, et efficax, totius Indiae unicum, quod aquae inſtar potatur. Temperatur a Luſitanis. *Coctus* ſapam excellentiſſimam imitatur, ad inebriandum efficaciſſimus, et diu incorruptus permanet. Accuratiore coctione denſatur in ſaccharum. *Jagara* vocant Indi. Mollit pectus et gravedini confert. Si *non decoquitur*, amittit dulcorem, et inſolatus acerrimi aceti vim praeſtat; quod admotum igni, acrimonia exuitur. *Folia* chartae inſtar eſſe dicuntur; inſcriptamque iis regis Calecuti ad Portugalliae, epiſtolam, fuiſſe, Lopezius autor eſt. Praebent eadem coli vicem, et ad calceamenta ſoleas: nec non petaſorum, verriculorum veſtium, et ſtorearum materiam. Regis Congitani ex ipſis ſcite contexta inſula. *Nux* ſiccata, ex ſuperiore cortice libera, *Copra* indigenis, devehitur Ormuzium et in alias regiones, caſtaneis ſiccis ſuccedanea. Teſta exterior, dum mollis et candicans, edulis eſt, Cinarae ſapore: dulcior tamen et minus adſtringens, quaeque diarrhoeis ſiſtendis commode adhibeatur. Ex corticis villis parantur lychnia inflammando pyrio pulveri, navium funes et rudentes, qui elato in altum navigio, miram in tenuitatem extenduntur; reſidente contrahuntur in craſſitudinem, et dulci aqua ſitum contrahunt. Craſſiſſimis farciuntur compages tabulatorum: tenuiſſima pars ad pannos, ſericeis haud ignobiliores, vittas et alia ſervatur. Filum Indi *Cambaja* vocant. Ex *teſta interiore* parantur vaſa, quae auro et argento exornantur, creduntur que nervos egregie roborare. Solymannus e tali calice ad formam ſcyphi adornati potabat. Ad carbonum eadem uſus et praecipuum ſibi aurifices habent. *Nucleus* recens amygdalorum dulcium ſapore eſt. Editur aliquando cum pane, aliquando cum Jagara, aliquando cum ſaccharo, *Avela* ſeu pulmento ex oryza et piſcis quodam genere, bubalis carnibus induratis ſimili, qui ex Naldivis inſulis adfertur et *Comalamaſa* vocatur. Ex contuſo atque expreſſo, *lac* habetur, quod unciarum octo pondere, cum pauxillo ſalis mane ſumtum lumbricos necat, et oryza aliisque ferculis immiſcetur; coctu alias difficilis et pituitae parens. Idem in fruſta ſectus alio defertur, et loco reconditarum caſtanearum editur. Ex ramentis cum aqua fervefactis et ſubagitatis habetur *oleum* dulce, liquidum, olei amygdalorum in ſapore aemulum, calidum et humidum, quod octo unciarum menſura, cum aqua, in qua Tamarindi maduere, humores atrabilarios et pituitoſos evacuat, et dolorem a frigida cauſa exortum ſiſtit. *Aqua, quae intra nucem*, frigefacit et humectat, bilioſis febribus, oculorum inflammationibus, carni abſumendae, viis urinariis purgandis, et emendandae mulierum cuti convenientiſſima. In duo

diſtin-

diſtinguuntur hae arbores *genera*. *Vnum* fructus ferendi gratia ſervatur. *Alterum* ſurae cogendae cauſa. Bauhinus Palmae Elephantis Acoſtae meminit, cujus et iconem apponimus.

Ind. Orient. p. 6. c. 12. Reccus H. R. M. N. H. l. 3. c. 40. p. 71.

2. *Palma nucifera Indica minor*, dicitur quibusdam *Foemella*. Vinum nullum profert, ſed fructibus abundat, quorum nucleus juglandis magnitudine, in quo tres avellanis ſimiles nuces. In Philippinis vix ex terra erupere, cum edunt fructum.

Cluſius de nuce medica. Garzias H. Arom. l. 1. c. 26. Acoſta H. Arom. c. 19.

II. Palma Naldivenſis, aliis Maldivenſis ab inſulis Maldivis, quarum XIM. numerantur, inter inſulam Madagaſcar et Indiae promontorium Commorin ſitae, nomen ſortita eſt, profertque nucem. Nihil tamen de ejus origine certi: ſunt, qui ex arboribus in mari latentibus vel inundatione demerſis, vel ibidem radices agentibus provenire, inde ad littora ejici credunt. Alii in inſula *Palloys* dicta, quae Cacodaemonum aſtu ita tegeretur, ut quaerentibus abdita hactenus ignaris aliquando retecta, gigni, inde fructum caducum, maris aeſtu et reciprocatione in Maldivarum oras ejici, produnt. Tentata illa ſaepe a Rege Naldivenſium fruſtraneo ſucceſſu. Vel enim oculis inter horridas procellas ſubducta eſt; vel qui exſcendere a diabolo viſibili ſpecie torquebantur. Vtut ſit, nonniſi gemina conſpicitur, magnitudine et figura majorum melonum tam arcte colligatis ratibus, ut divelli non poſſint. Nucleus intus in altum excreſcens ater et Ebeno ſimilis, tegit utriusque putaminis ulteriora, permaneatque ex una nucum ad alteram, fabacea aut renali figura. Ovilli caſei cruſtae veteri ſimilis videtur, parte interna rimoſa, externa, qua parietibus Cocci interius adhaeſit, ſoliditatis firmae, interventu corticis intermedii ſtabilitur. Germen in medio ſeu gemma, piſi aliquando formam, ſaepe fabae referens, e rotundo longiuſculum, aliquando acuminatum; quod e mediis liquoribus naſcitur, et praedulci ſapore linguam afficit. Tunicae nucleo pro munimento, inter ſe quidem diſſimiles, ſed quae a velamentis, quibus juglandes ante maturitatem extrinſecus tectas cernimus, non different. Intermedius cortex, coloris ferruginei, corio hircino craſſitudine par, fibris quibusdam ab umbilico, ad extera ſuperficie convexa, variegatim diſtinguitur. Non una tamen omnibus *magnitudo* aut *forma*. Eſt in Wolferdianorum haeredum κειμηλίῳ una magna, quam Regis Bantamenſis dono praemium liberatae ab Hiſpanorum obſidione Bantame acceperat, quamque Rudolphus Imperator, quatuor millibus florenorum redimere voluit. Summa fructus facies, lineamentorum ductu laſciviens, ſerra ablata eſt. Refert enim, rugarum ambitu muliebre pudendum cum podice et interfoeminio, a quibus verſus gibbam partem (verba ſunt Cluſii) caelaturae inſtar ſubalternant acclive et declive in laxitatem ſenſim accreſcentem, uti unda undam trudit, non ſine gratia oculis acceptiſſima, quae ipſa iterum terminatur in aperturam germini ſuperne annato dicatam, non abſimiliter concomitatam duobus ſpiraculis, uti in Indica nuce ſive vulgari Cocco, tam majore, quam minore, pluribusque ejusdem familiae videre eſt. Ponuntur illa in margine aperturae, introrſumque tenellis medullae portiunculis obducuntur, ut ſpiritibus in germinatione tranſitus pateat. Erat magnae molis et illa, circa quam torno deſudantem Pangoramum Bantamenſem, Speix, Hollandorum poſt in illis oris Generalis offendit. Minutula vero, quae eidem Speixio in manus incidit, ovo anſerino vix major, teſtae compagine craſſiore et ſcabroſiore, in longitudinemque magis producta. *Medulla* in aperta alba, teſtae indiſſolubili nexu cohaerens, ſolida, duritie fere cum oſſe certans, ut vix ramentum novacula ſeparari poſſit. Duarum amphorarum fuiſſe ad Regem Hiſpaniae deferendas, Linſchottanus autor eſt: ſed in dimidiatis tantum eam menſurae rationem probabile videri, quod

Cluſius de nuce medica. p. 5.

Ib. p. 11.

Palma.

De nuce medica. p. 7.

Palma.

quod integrarum circuitu duplam liquoris condi poſſe aſſeveret. Similis demenſi, imo longius excurrentis Harlemenſis illa. Tanti ſit in India, ut inventam ad Regem vel Praefectos non deferre, capitale ſit. Pangoramus Bantamenſis ne ſcoriam quidem Coenio Praeſidi concedere voluit. Ejus Coccum Naldivenſem pretii, ut apud Reges et Principes, non minorum gentium Generales divertere debeat. Fiunt ex ea Cyathi et Cymbia, quae auro vel argento excipiuntur. Vidit Cluſius vas, quod in Praetoria Hiſpanorum nave ab Anglis MDXCII. anno occupata, uncias quatuordecim longum, ſeptem latum, ovalis infra figurae, planioris ſuperius, latere dextro rotundum et tumens, externa parte calcei pedi inducti pene inſtar. Cymbium vero, de quo Cluſius, ita edolatum erat, ut medium inter avem et piſcem animal retulerit. Maximae contra venena et malignos morbos vires. Bibitur contra illa ex ſcyphis aqua, in qua ex citraula, medulla ipſius cocci pendet. Haec etiam mallei percuſſu fiſſa, piſtillo in pulverem redigitur inodorum, inſipidum, et lapidi Bezoartico ſimilem. Praeſcriptus cum medulla nucleus a Cluſio contra arſenici venenum, colicas paſſiones, pertinaciſſimos capitis dolores, epilepticos inſultus, febres acutiſſimas, dolores partus, δυστοκίαν, cum Diaſcordio Fracaſtorii, aqua cinnamomi et borrace. Formulas apud eundem vide. Germen Indi annulis includunt, certiſſimum contra incantamenta amuletum.

Ind. Orient. p. 4. c. 3. et 6. figura 15. Theop. H. P. l. 2. c. 8. Cluſius ad Garz. H. A. l. 1. c. 26.

III. Palma nucifera Javanenſis dicitur *Lantor*. Arbor eſt palmae ſpecie; *foliis* magnitudine hominis; *fructu* puſillo, cerafi magnitudine, colore aurantii, qui nucleum *Carros* dictum continet. Fit ex eo oleum aſſuetis jucundiſſimum. Forte eſt Theophraſti illa, quam fructus cicerum magnitudine ferre ait. Fiunt ex foliis chartae ad ſcriptionem, et libri. An *folia, quae Cluſius vidit*, hujus arboris fuerint, incertum. Cubitalia erant extremis reciſis, integra duorum cubitorum et ultra, ſecundum nervum per medium decurrentem complicata, binas fere uncias lata, quibus tres verſus ſecundum longitudinem inſcripti erant. Vidit idem et librum ſex et ſeptuaginta foliorum per extremitates reciſorum, in quibus utrinque quatuor verſus ſtylo ferreo exarati. Tribus locis pertuſa erant, in medio videlicet et extremitatibus funiculo trajecta, aptata binis aſſerculis, quibus contracto funiculo tegebantur.

IV. Palma nucifera Guineenſis incolis *palma Adyl*, aliis *avellanae Indicae ſpecies, palma Ady inſulae S. Thomae, et palma coccifera Guineae* vocatur. Arbor eſt inſignis proceritatis, et pinum altitudine ſuperans. *Truncus* craſſus, nudus, *materie* rara, et ſucco turgida. In vertice plurima *germina*, quae praeciſa ſuccum lacrymantur, qui vini vicem Guineenſibus praeſtat. *Fructus*, qui Luſitanis *Caryoces* et *Caryoſſo*, Nigris *Abviga*, forma et magnitudine eſt Citrii mali, cortice inferiore luteo, cui raro ſubeſt, quam pullum putamen ſequitur, *nucleum* album nigra pellicula tectum continens. Non minus hic ipſis in uſu, quam nobis uvum ſorbile; mirificeque vires ex morbo reſtaurare credunt. Fit et *oleum* croceum ex eo, quo et edulia caſtigant, et feſſos inungunt.

Bauh. H. P. l. 3. c. 182. Roelſius in Epiſt. ad Cluſium

V. Palma nucifera ſinus S. Auguſtini, duplex eſt, *major et minor*. 1. *Palma nucifera ſinus S. Auguſtini major*, indigenis *Tobel*, arbor eſt excelſa, *caudice* arrecto, cui *cortex* nodoſus, *materia* ſpongioſa, rami nulli. *Virgae* in cacumine, intus nervoſae, extra duro cortice veſtitae, duarum ulnarum longitudine; quibus acutae et validae ſpinae, ſuilli dentis inſtar prominentes. *Folia* longa et tenuia. *Fructus* parvi, nucum Indicarum ſpecie, caſtaneae magnitudine, duro et extrinſecus filamentoſo cortici incluſi, in quo cornea dnritie nucleus, nullius ſaporis, qui ab incolis *Bell* dicitur, et toſtus comeditur. *Rami* intra palmi

Purchaſ. Nav. T. 1. l. 4. c. 4. ſ. 1. p. 416.

mi unius a caudice diſtantiam reciſi, fundunt claram et ſubalbeſcentem *aquam* copioſe, qua Barbari inebriari ſolent. 2. *Palma nucifera ſinus S. Auguſtini minor*, frutex eſt, et raro arboris altitudinem attingit. Spinis trium et ſupra ulnarum obſeritur. *Folia* braſſicae majoris magnitudinem aemulantur, ad medietatem inciſa. In cacumine, *virgae* ligneae proveniunt inter folia; quibus *fructus* piri Catharinalis magnitudine et colore, ubi maturuit, (primo enim vireſcit) nolae, quae ovibus appenditur, figura, faſtigio plano et laevi; intra cujus corticem ſubſtantia dura; putaminis nucis Indicae inſtar; cui *nucleus* albus, cartilaginoſus, et edulis includitur; inque cavitate, aqua lacti ſimilis; delicata et refrigerans, cochlearis menſura.

Purchaſ. Nav. T. 1. l. 4. c. 4. ſ. 2. p. 417.

Bauh. H. P. l. 3. c. 181.

VI. Palma nucifera Manicongenſis, fructum nucibus ſimilem, extus et intus viridem profert; permagni apud ipſos uſus. Ex *putaminibus*, quae nucleum ambiunt, fit panis: e *medulla* oleum torculari exprimitur, quo in condiendis cibis, et lychnis parandis utuntur. Ex ſummitate arboris vertice terebrato, proliciunt *lacti ſimilem* humorem; qui recens vini vicem ſubit; ſi diu ſervetur, in acetum faceſſit. Vel eſt Mauza, vel ejus certe ſpecies.

VII. Palma nucifera Americana duplex, *major* et *minor*. 1. *Palma nucifera Americana major* eſt: 1. *Cocoeire*. 2. *Pindoba*. 3. *Jocara*, et 4. *Ovacurii*, ſeu *palma Maragnanae Inſulae*.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 20. Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 10.

1. *Cocoeire* ſeu *Coqueiro*, Braſilianis *Inajaguacuiba*, a Congitanis *Ejaquiambutu* nominatur. Eſt quidem palma nucifera Indica major: habet tamen multa in partibus ſingularia. *Caudex* eſt raro rectus, ſed ſemper fere inclinatus, quinquaginta aliquando pedum altitudine. *Cortex* cinereus, vibicibus hinc inde transverſim per ambitum notatur. *Lignum* ex meris filamentis conſtat, et dulci lacteo ſucco turget: ideo a formicis expetitur. Ramis caret. *Folia*, quae magna, alata, in exordio ſuo textura griſea, quaſi crudum textum cannabinum eſſet, veſtiuntur, quae ſucceſſu temporis, ſubſequente alia ſolvitur, et a vento circumagitur: ſuntque in exortu pedem craſſa, et ſedecim pedes Rhinlandicos longa, et in alas juxta ſe poſitas et oppoſitas, quae oſſeo flaveſcenti nervo in medio per longitudinem ſecantur, transverſim ſtrias virides ſubtiliſſimas habent. *Inter* folia *alata* (inquit Marcgravius) *ex ſummitate arboris oritur* ſiliqua, *ſive vagina, duos et ſemis circiter pedes longa, craſſa in medio novem aut decem digitos, faſtigiata, viridis, ſtriata, quae ſucceſſu temporis fuſceſcit ac ſponte rumpitur. Antequam autem rumpatur, eleganter intus compoſitus reperitur* caulis, *pedem longus, tres aut quatuor digitos craſſus, in plures ramos pedales aut ſeſquipedales diſtinctus, qui rami ita apte a natura complicati magnam ſpicam repraeſentant.* Rami *hi onuſti ſunt ubique triangularibus* corpuſculis magnitudine amygdalarum, *albis, quae rudimenta ſunt* florum et *hinc* nucum: *nam rupta vagina rami hi ſe explicant inſtar arbuſculae, et* floſculos *exhibent luteos. Hinc ſuccreſcunt* fructus, *quilibet inſiſtens ſuo brevi pediculo, pennam anſerinam craſſo, et cupulae ſquamis conſtanti ex rufo flaveſcentibus.* Nux minor *eſt viridis*, matureſcens *fit pallide flava*, ſed plane matura *lignei eſt coloris, figurae oblongae ſeu ovalis et quaſi triangularis: longa plerumque decem, duodecim, aut quatuordecim digitos, in ambitu craſſa duos et amplius pedes.* De *fructu* nihil ultra occurrit, quod non ſit dictum, niſi hoc, unum nucleum ad tres ſaturandos ſufficere. *Medulla*, quae in ſummitate arboris, eſt albiſſima, et quaſi bulboſa, nam inſtar ceparum ſeparari poteſt. Succulenta eadem et punctulis quaſi poris dotata. De transplantatione et progerminatione vide loco citato Marcgravium.

Palma.

2. *Pindoba* ſeu *Pindova* major aliquando praecedente eſt arbor; *caudice* craſſo, griſeo, glabro, in quo vibices non apparent: *Piſo* ſcribit, *lignum*

Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 10. Marcgrav. H.N.B. l. 3. c. 18.

Palma. *lignum* albicans et ſcabroſum corticis loco habere; *ligni* autem loco fungoſam et intus filoſam facileque combuſtibilem medullam, in cujus vertice medulla albicans et gummi: ramis porrectis, *foliis* elatis, ſed quae maximam partem ſurrecta ſtant; penes quorum exortum rami dependent, qui racemos quatuor aut quinque pedes longos *floſculis* plenos proferunt: quibus *fructus* ovi magnitudine et figura, (centum aliquando in uno racemo numerantur) cujus faſtigium in ſummitate acuminatum, altera extremitas calici ſeu cupulae, ex foliis triangularibus conſtanti inſidet, ſuccedit, et maturus e viridi flaveſcit ac decidit. *Cortex* exterior filamentoſus eſt; caro crocea, nullius fere ſaporis. *Nux* ovalis, duriſſima, nullis foraminibus pervia, cui in cavo per interſtitia, juglandis more diſtincto, ejusdem magnitudine, candidus, duriuſculus et ſuavis nucleus, coco paulo ſiccior. *Matureſcit* Majo et per totum annum colligitur. Ex *ligno* fortiſſima lixivia conficiuntur. *Ramis* Luſitani templorum parietes exornant. Ex *foliis*, tecta domorum, fiſcellae, ſtoreae etc. parantur. Ex *fructus cortice* fiunt tubuli ad tabacum ſumendum, et oleum flavum, mollificans: *carne*, oleum croceum, quod in lucernis uſurpatur. *Nucleo*, qui comeditur, aliud per expreſſionem limpidiſſimum ad condiendos cibos, quod, quia frigidum, roſaceo ſubſtitui poteſt.

Marcg. ib. 3. *Jocara*, quae et *Jucoara* Braſilienſibus, dimidiae eſt Cocoeirae altitudinis. *Caudex* rectus, glaber, griſeus, et verſus ſummitatem gracilis. *Flores* e ſiliqua ſeu lento et flavo ramo, ex quo multi ramuli panduntur, parvuli, τριφύλλοι, ex albo ſubflaveſcentes, cum ſtaminulis flavis in medio proveniunt; ſupra ſiliquam, qua vagina ſua arboris quaſi ambit caudicem, *folia* in ſummitate alata, palma coccifera breviora: ubi plerumque et folium ſtans erectum inſtar fiſtulae convolvitur. *Fructus* flori ſuccedit, figura cocci, et parvulus. *Ramo* floris ad ſcopa et flagella utuntur.

4. *Ovacurii*, ſeu *palma Maragnanae Inſulae*, fert in trunco *medullam* candidam, pro arborum mole, tibia humana majorem minoremve, quae cruda et cocta comeditur; *folia* Pindo, quibus tuguria teguntur. *Nuces* oblongas, ovis anſerinis magnitudine et figura pares, putamine ligneo, quatuor vel quinque nucleos continente, eosque oblongos et grati ſaporis, e quibus barbari optimum *oleum* exprimunt. De Laet Ind. Occid. l. 16. c. 11.

II. Palma nucifera Americana minor eſt triplex: 1. *Palma Bahey*, dicta *Coyolli*, cujus deſcriptio et icon apud Reccum. *Caudicem* fundit columnae forma, nuce Indica tenuiore et breviore: *fructum* ante foliorum diviſionem cubiti unius intervallo e viridi fulveſcentem, forma et magnitudine parvi piri, *cortice* craſſo; *callo* denſo, duro, candidis punctis interſtincto, et e rubro colore in nigrum inclinante, qui adſtringentis guſtus eſt. Quintam illius glandis partem, dimidio folio volubilis Bayo dicti miſtam, et calce conſperſam, quocunque ſe conferunt, ore geſtant barbari. Dicitur dentes firmare, vomitiones a frigida cauſa compeſcere, labia rubra reddere, et oris foetorum arcere. *Naſcitur* maxime in Philippinis. Reccus R. M. M. H. l. 3. c. 43. p. 75.

2. *Palma Americana minor Auſtralis*, quae in littoribus auſtralis pelagi provenit, et fructum longe nuce Indica minorem, earundem tamen, ut puto, facultatum, profert. Reccus l. c. c. 40. p. 71.

3. *Palma Chilenſis Coquille* dicta, de qua hoc unicum ſcio, fructum nuce juglande minorem et rotundiorem proferre, ſingularis ſuavitatis. Ind. Orient. p. 9. l. 4. c. 26.

VII. Palmae Cuciferae deſcriptionem ſuperius dedimus: apud *Recentiores* nullam invenio. Fructus, qui *Cuci Theophraſti* Cordo, *Bdelli fructus* Cortuſo, *Cuci fructus ſuo pulvino nudatus* Cluſio, pugillari eſt magnitudine, altera parte latior, turbinatus altera, et cydonium malum quodammodo referens, coloris melini. *Corticem* habet politum, punctis notatum, cui fungoſa ſubſtantia, Bauh. H. P. l. 3. c. 186. Cordus in Hiſt. Plant.

ſtantia, medium digitum craſſa ſubeſt. *Nucleum* parvi piri forma, turbinatum, nonnihil anguloſum, ſeſcunciam longum, unciam latum, cortice nonnihil rugoſo, rufo, et tenui veſtitum; ſub quo ſubſtantia candida, cornu inſtar dura, ſapore amygdalorum dulcium nuclei. *Cavitates* ei duae, *altera* in totius fructus medio oblonga, inaequaliter tuberoſa, pultis ex oryza facie, duritie cornea, inanis: *altera*, in parte turbinata, oblonga, exigua, quam corpuſculum quoddam rufum, molle, dulce, (germen forte) a quo per majorem cavernam filum duritie, colore et ſapore nuclei demittitur, complet.

Garzias H. Arom. l. 1. c. 25. Ludov. Roman. Nav. l. 5. p. 7. Cluſius ad Garz. l. c. Linſchott. Ind. Orient. p. 4. c. 5. et 16.

VIII. *Palma Fauſelifera*, Luſitanis *Arequiero*, Romano *Arecha*, Bauhino, *Palma, cujus fructus ſeſſilis, Fauſel* dicitur. Excreſcit in magnam altitudinem. *Truncus* eſt rectus, et aequali propemodum craſſitudine: cui *materia* fungoſa; *cortex* adeo laevis, ut nullum aſcenſum praebeat, niſi aptatis ad pedes laqueis, aut cincto per intervalla caudice. *Rami* ſurſum eriguntur, et incurvantur. *Folia* palmae ſimilia, pectinatim palmos ambiunt. *Fructus* in inferiorum ramorum alis naſcuntur, et ex oblongis pediculis dependent, deni aut duodeni. Magnitudine hi nucis moſchatae aut juglandis exigui, cortice admodum lanuginoſo, ſubflavo, et, antequam induruit, dactylis ſimili; intus duri, candidis rubentibusque venis aſperſi, et altera parte ſeſſiles. Vocantur in Guzarate et Decan *Suppary*; in Zeilan *Poaz*; in Malacca *Pinam*; in Cochin *Chacani*; Romano *Coffoles*; Avicennae *Fiifel* et *Fufel*; communiter *Arecca*. Provenit in Indiae Orientalis regionibus Malavar et Zeilan copioſe: in Guzarate Decan et Malacca minus; in Baſaim, Mombaim et Caul, optimum. Alit eam et Arabia in Dofar et Xael. Delectatur maritimis, mediterranea contemnit. *Fructus*, qui ad nos ex Indiis adfertur, maximus uſus eſt. Manducatur et maſticatur ſiccatus et contuſus ab indigenis ſingulis diebus, imo noctibus, cum Lycio et Betele, de quo inter Aromatiferas dicemus, plerumque, ſaepe cum cardamomo purgandi cerebri gratia. Aliquando Betele foliis calce ex oſtrearum teſtis aduſtis, inſperſis libum ex arbore *kaatom* dicta, addunt, et ſic degluțiunt. Dicitur contra ſcorbutum, et oris foetorem, valere; dentes ac gingivas firmare. Vnde illis firmus dentium ordo, et nullus dolor. Cum interim os velut cruore delibutum ſqualleat. Ex viridi, *aqua* ſtillatitia elicitur, unicum in bilioſis alvi profluviis remedium. Ditiores ex eo cum Lycio, Caphura, agallocho et ambra paſtillos componunt, qui *Siri gata gamber* Indis. Eſt tamen aliqua in hoc fructu varietas. 1. *Alius* enim eſt latere uno preſſior, altero latior et major. 2. *Alius* minor, nigricantior, durior, quod genus Indi *Checaninum* vocant, et in Cochin prodit, ſapore in maſticatione ligneo. Humectat nihilominus os, et rubore ac nigredine inficit, ut velut cruore madere videatur. 3. *Alius*, a cujus maſticatione homo ut ebrius in vertiginem rapitur; quod tamen malum immaturo adſcribitur, et cito ceſſat. 4. Eſt et *candidus*, quem inſula Zeilan abunde profert. Affines huic palmae ſunt quatuor: 1. *Palma, cujus fructus oblongus, Fauſel ſimilis.* Arboris nullibi extat deſcriptio. Aequabat magnitudine nucem Fauſel involucro ſuo incluſam. Durus idem et foris nigricans, transverſimque per medium ſectus, nucis myriſticae nucleum non minus quam Fauſel referebat. 2. *Nucleus nuci moſchatae et Fauſel ſimilis*, quem Cherlero debemus. Forma erat non ſeſſili aut turbinata, unciam ſublongus, durus. *Vmbilicus* ei in una parte in medio nonnihil protuberans; a quo nervi, elati, albi, qui per nucem nigricantem aut fuſcam obliqui et reticulatim ad oppoſitam partem perveniunt. 3. *Fructus exoticus Fauſel ſimilis*, qui ſeſcuncialis erat longitudinis, uncialis craſſitudinis, cutaceo cineracei coloris putamine. Geminus et duplicatus inferna parte, extra calyx; intus involucri nucis Fauſel inſtar, multae fibrae.

Palma.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 15.

Bauh. Phytop. l. 22. p. 510.

Cluſius ad Garziae l. 1. c. 25. p. 188.

Bauh. H. P. l. 3. c. 189.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 23.

Palma. fibrae. Nux nigra, rugoſa, dura. Bauh. H. P. l. 3. c. 190. 4. *Fructus una parte ſeſſilis, una parte diſtinctus inſtar nucis Fauſel,* qui juglandis inſtar erat, ponderoſus, colore fuſco, cui ſulci reticulatim diſtincti, cortex duplex, quorum unus niger, lucens, alter fuſcus cum aliquo rubore. Vmbilicus magnus, albus. Bauh. H. P. l. 3. c. 193. 5. *Nucleus pyramidalis ad Fauſel venis accedens.* Nigricantes extra venae; pulpa alba, dura, in medio cavitas, ſapor fere nullus. Vnciam longus erat.

Cluſ. Exot. l. 1. c. 2. Bauh. H. P. l. 3. c. 176. p. 383. IX. *Palma ſuccifera* a Sacco Hippocratico, quo vinum aromaticum percolari ſolet, nomen ſortita eſt. Involucrum habet ſacco *jaca* dicto ſimile, triginta aliquando uncias longum, ea parte, qua patet, ſeptem latum, creberrimis ſpadicei coloris fibris, transverſim et oblique ab infimo ad ſummum excurrentibus, varia longitudine contextum. *Fructus* intus magnitudine juglandis, adeo rotundi, ut torno elaborati viderentur; ſed et adeo duri, quamvis non valde craſſo putamine, ut malleo vix confringi poſſint. *Nucleus* orbicularis, candidus, leguminum initio ſapore, dein lupini inſtar amarus putamini adhaeret. *Naſcitur* in quadam maris Atlantici inſula Coronopez dicta, integrae ibidem illius ſilvae.

Bauh. H. P. l. 3. c. 183. X. *Fructus palmae Indicae affines* ſunt: 1. *Nux Indica larvata,* quae duplex. *Prior* erat nigra, duas fere uncias longa, unam lata, ovata, monticulis quibusdam inaequalis, cui terni ſcrobiculi ſuperni adverſa facie impreſſi, larvam ſimiae caudatae, ſine naſo quodammodo repraeſentant. Talem aliquando apud Illuſt. Regni Poloniae Theſaurariam vidimus. *Altera* triangularis fere, ſecundum longitudinem ſulcata, ex pulla cinerea, in qua tres ſcrobiculi tribus canaliculatis lineis, in medio concurſu tres oppoſitos angulos facientibus, interſtinguuntur. 2. *Fructus Javanenſis quadrangulus cortice reticulato ſpadiceo,* qui Cluſ. Exot. l. 2. c. 5. ſeptem uncias a faſtigio erat longus, pedem cum ſemiſſe craſſus. *Cortex* denſus, nitidus et laevis, ex multis fibris retis modo contextus, cui fungoſa materia intermixta. 3. *Nux de Coulcoul,* quae gemini pugni magnitudine, parvis granis eſui aptis, et avellanae inſtar dulcibus, Bello. obſ. l. 1. c. ult. plena. Eſt quibusdam in deliciis, quando recens ex Aegypto advehitur. 4. *Couroq,* fructus Braſilianus, Ind. Orient. p. 3. c. 10. ex quo oleum exprimunt curandis vulneribus praeſtantiſſimum. 5. *Nux* Bauh. H. P. l. 3. c. 205. *Indica oblonga cortice contecta.* Ruſus is, obſoletior, in putamine non craſſior, et ungue ſeparabilis. Sub eo ſubſtantia fuſca, fere oſſea, ſecundum longitudinem flexuoſe ſulcata, adſtringens. Similis huic ex fuſco niger, cortice tenui, ſub quo materia fuſca, cum oſſe duro, albicante.

ARTICVLVS III.

De Palma conifera et affinibus.

I.

TABVLA XLVIII. *Palma conifera,* 1. ſquamis ad pediculum converſis, 2. ſquamis ſurſum converſis, 3. ſquamis a prioribus differens, et 4. palma montana Americanorum.

Lobel. in adverſ. Cluſ. in auctar. ad Ex. Bauh. H. P. l. 3. c. 202. p. 399. I. *Palma conifera ſquamis ad pediculum eonverſis,* aliis *palma pinus ſilveſtris,* fert *fructum,* quem Bauhinus a Robino accepit. Figura et magnitudine erat ovi; cortice fulvo in ſpadiceum polito, ſplendicante, duro, ſquamulis pyxidatim artificioſiſſima compage coaggeſto, per quarum media ſingulis ordinibus aequabilis canaliculus, per univerſi fructus longitudinem deſcendit, uno inſigni, caeteriſque ampliori canali eodem ordine ac deſcenſu inter caeteros conſpicuo. Parte ſuperna apex eminet, circa quem longe minutiores ſquamulae reliquarum ſeriem claudunt, et in dictum apicem faſtigiantur, pulchro prorſus et viſendo artificio. Ipſe fructus concuſſu

ſonorus intus contentum nucleum prodit.

Cluſ. Exot. l. 1. c. 3. Bauh. H. P. l. 3. c. 200.

II. Palma conifera ſquamis ſurſum converſis, fert fructum abiegnae nucis facie. Cylindroide is forma, trium in longitudine unciarum, duarum in circumferentia; multis ſquamis imbricum modo diſpoſitis, in medio velut compreſſis, oris tenuioribus et quodammodo villoſis conſtans, ſtrobilo abiegno brevior; cui intus nucleus durus, ſolidus, qui confractus crebras venas oſtendit.

Tab. H. P. l. 3. p. 689. Bauh. l. 3. c. 202. p. 399.

III. Palma conifera ſquamis a prioribus differens, Taberno. *Palma conifera*, Penae *Palmapinus* vocatur. Arbor eſt ſilveſtris in Guineae Oceani occidui ſinu. *Lignum* ipſum fungoſa palmae prorſum textura, in villos dehiſcens, et ſquamoſa cute loricatum, faſtigio termitis numeroſis et in orbem exortis ſurculoſis ligulis 40 aut 50 compactili verticulorum et ſquamarum ſerie pyxidatim articulatis, pedem longis, rotundis, parum compreſſis. Quarum ſingulis commiſſuris, ſinguli, numeroſi *coni* altius inferuntur triceni aut quadrageni, qui mediocrem conum Cedri ementiuntur, pulvillis in quincuncem digeſtis, reticulatoque et imbricatim extuberante ventrioſo nucis cortice, fuſco, nitido, polito, craſſitie et concretione nucis Indicae, *intus* nucleum glandemve oblongam, ſeſquiunciam aut duas uncias longum continente, praeduro, inque farinam aegre friabili, guſtu glandis et caſtaneae, quae ſunt ei Genti panis ſupplementum.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 41. De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 3.

IV. Palma montana Americanorum, quae Laetio *Jecatl*, Recco *Icſotl*, Indis nonnullis *Quauhtlepapotli* dicitur, eſt arbor fruticeſcens. Duo ei vel tres ab una *radice* ſtipites. *Materia* levis et lenta. *Folia* longa, anguſta, craſſa, Iridis fere ſimilia, ſed longe majora, quae acervatim ab extremis ſtipitibus oriuntur. *Flores* ſex foliorum, candidi, odori, racematim dependentes. *Fructus* pinearum nucum ſpecie, colore ut plurimum caſtaneae, mole et figura varia. *Naſcitur* in locis montanis cujusque temperiei. E *foliis* madefactis primo, mox protritis, lotis, iterum iterumque maceratis, et inſolatis, nentur fila, linteis ſtoreisque accommoda. *Germina* in laevorem redacta et toſta, cum bolo armeno, dyſenteriae mire opitulantur, et abortum impediunt. *Radicis* et *foliorum* decoctum ſiſtit lypothymiam, in paroxiſmo uſurpatum. Palma.

II. Affines palmae coniferae ſunt partim *arbores* partim *fructus*.

Linſchott. p. 3. Ind. Orient. c. 10. Ind. Orient. p. 6. c. 38. Bauh. H. P. l. 1. c. 79.

I. Arbores ſunt, 1. *palmitas*, *cujus fructus pineae nuci ſimiles*. Arbor eſt excelſa. *Truncus* ſpinoſus. Nec *rami*, nec *frondes* ulli. *Fructus*, ut dixi, pineae nuci ſimilis, ex caudice ipſo prodit. Refert externa ſpecie fructum Ananas, aureoque eſt nitore conſpicuus. *Intus* grana parva latent, qualia mali granati, qua parte dulciſſimus eſt; reliqua durus et inutilis. Stillat menſe Auguſto *vinum* non ſecus ac palmae cocciferae, quod niſi excoquatur, poſt triduum in acetum acerrimum deſciſcit. Decoctum in defrutum abit, et ex aqua reſolutum ac percolatum defaecatumque, jucundiſſimi ſaporis potus eſt. *Naſcitur* in parva S. Mariae inſula. 2. *Melenhen Theveti*, arbor, de qua nihil habeo, quod ſcribam, praeterquam quod fructum pineae nucis ſpecie proferat, et in Necumere (fateor me de ea nihil legiſſe) maris Indici inſula proveniat. Referri ad eam poſſunt aliae *arbores palmae dictae*, quarum fructui *Cola* nomen, isque pineae nuci majori ſimilis, pulpa quadruplici, intus colore rubicundo caſtaneae aemulo.

Pigafe. deſcrip. regni Congo l. 2. c. 1.

Garz. Hiſt. Arom. c. 4. Acoſta Arom. c. 40. Bauh. H. P. l. 1. c. 58. Linſchott. Ind. Orient. p. 4. c. 6. fig. 16. Ludov. Roman. Nav. l. 4. c. 15.

3. *Jaca Indorum Orientalium*, quae etiam *Jaca minor*, *Jaceras in Calecut*, *Jaaca et Jaqua*, *palma fructu aculeato ex arboris trunco prodeunte*, vocatur. Arbor eſt vaſta et celſiſſima. *Caudex* piri. *Folia* palmaris craſſitudinis, dilute virentia, et quibus craſſus ac durus nervus per medium. *Fructus* e trunco majoribusque ramis provenit, Melopeponis effigie, major aliquando, et optimi, cum maturus, odoris. *Cortex* craſſus, tam durus, ut ſecuri aperiendus ſit, et obſcurius virens, *cuſpidibus* omni ex parte ſepitur, qui tandem in unam

Martin. in Atl. Sinenſ.

Palma. unam, brevem, viridem, et nigro aculeo minitantem, non acutam tamen ſpinam deſinunt. Intus denſa, lenta et albicans caro, ut Acoſta habet, inque capſulas diviſa, caſtaneis longioribus et craſſioribus quam ſint palmae vulgaris dactyli, cinerea tunica tectis, callo albo, praegnans. Linſchottanus tunicis (ut in malo punica forte) interiorem nucleum diſtingui ſcribit, colore inter album et nigrum, ſapore mellis; reperirique aliquando in uno pomo centum. Guzararenſes *Panaz*, Canari *Panaſu*, Arabes *Panax*, Perſae *Funax* appellant. *Naſcitur* duntaxat in maritimis, in Malabar inprimis. De *uſu* nota. *Corticem* ita excerni, ut edatur: *Pulpam* ſaporis eſſe peponis moſchum redolentis, et parum a Perſico cotoneo abeſſe. *Caſtaneas* virides guſtu aſpero et flatus concitare; torridas aut elixas abjecto putamine, vehementer Venerem excitare. Frequentius comeſtas, in horrendum Mordexi conjicere. Diverſorum eſſe *Generum*, *ex deſcriptione fructus* colligi potuit. *Majores* etiam et praeſtantiores in Malabar proveniunt, eorumque pretium, regalis Caſtellanus. *Minores* et magis inſipidi in Goa. Vulgo in *duo genera* diſtinguuntur. *Vnum Barca* appellatum, quod praeſtantius. (Linſchottanus Giraſal vocat) *Alterum Papa* aut *Giraſal*, Linſchottano *Chambaſal*, quod minus bonum, quia molle et digitis, ſi manu apprehendas, cedens. Sed et Ludovicus Romanus addit, fructum eſſe nuci pineae haud abſimilem, ſed vinaceis minoribus, et, cum matureſcere incipit, nigrorem contrahere marcereque videri. 4. *Erinaceus Luſitanorum*, de quo hoc ſcio, arborem eſſe celſam, et *fructum* racematim protrudere, piri noſtratis magnitudine, infra rotundum, ſupra turbinatum, cui cortex aſper et echinatus: unde et nomen. Diu durat, et conditum, qui comedere, dulcem eſſe et ſapidum dicunt. (Linſchott. p. 4. Ind. Orient. fig. 19.)

II. Fructus palmae coniferae affines ſunt: 1. fructus ſquamoſus orbicularis, eſt triplex, major nempe, minor et ſulcatus. 1. *Fructus ſquamatus orbicularis major*, duplex, *Cluſii et Bauhini*. (Cluſ. Exot. l. 2. c. 3. Bauh. H. P. l. 3. c. 287.) 1. *Cluſii* nucem juglandem cortice veſtitam ſuperabat, in rotunditate depreſſus, et quaſi in umbilicum ſidens. *Squamae* eleganti ſerie in obliquum diſpoſitae, quodammodo ſectae et per longitudinem lacunatae, ab extimo verſus petiolum tendebant: cui proximae ſurſum vergere nonnihil videntur. Nucis color ſpadiceus, nucleus pro craſſitudine ſua levis. 2. *Bauhini*, qui *nucem Indicam teſſelatam* vocat, (Bauh. H. P. l. 3. c. 208.) ſeſcuncialis in circumferentia, utrinque leviter ſeſſilis. *Cortex* culmum craſſus, extra laevis, ſpadiceus totus, ſulcis in longum, obliquum et intercuſſatim decurrentibus teſſelatus; intra villoſus caſtaneae modo, ſed denſius. *Nucleo* juglandis magnitudo, umbilicus ſuperne ſatis inſignis, a quo ſulcus per longitudinem, ſubſtantia oſſea, diſſecta, ebor politum, colore, laevore et duritia referens. 2. *Fructus ſquamatus orbicularis minor*, nucis avellanae magnitudine erat. (Cluſ. Exot. l. 2. c. 3.) Extimae parti mucro: ſquamulae in obliquum diſpoſitae, contrario prorſus, ut in praecedente ſitu, verſus petiolum vergebant. Cannae e Bengala fructum eſſe unus Indorum affirmabat, alteri incognitus. 3. *Fructus ſquamatus orbicularis ſulcatus*, Cluſio *Guajava* fructus, aliis *Guanavanus*, ſex unciarum erat in circumferentia. (Ibid. c. 4.) *Corium* durum, ex nigro ſpadiceum, obliquis, transverſis et rectis ad amuſſim et proportione ſervata, ſulcis inſignitum. *Oſſiculum* magnum, ſed quod non deſcribitur. De Guajabo, et Guanabano ſub malo punica egimus. *II. Fructus ſquamoſus piriformis*, qui ex Baly inſula erat. (Ibid. c. 14.) *Ambitus* ſex unciarum. *Cortex* aſper, denſis ordinibus ſurſum verſus ſquamoſus, flaveſcens. *Pulpa* intus alba, odorata, condimenti, quod ex amygdalis, lacte, farinae flore, aqua roſacea et ſaccharo paratur, ſubſtantia; cui bini vel tres grumi ex craſſiore parte dependentes. *Oſſiculum* intus ſolidum, in metam aſſurgens, ſupra anguſtius, infra craſſius. *Naſcitur* in altis arboribus, congeſtus uvarum modo,

tanta

Bauh. H. P. l. 3. c. 210.

tanta copia, ut mirum ſit, ramos non confringi. Adſervatur melle coctus, aut muria conditus. *III. Fructus ſquamatus Ierаſoy dictus*, qui albicans erat, pediculo craſſiuſculo. Cavus intus, et binis cellulis intercurrente ſepto, imo quaternis diſtinctus. Roſae nondum expanſae ac per medietatem ſectae figuram nonnihil referret, niſi cavus eſſet. Ita ſquamata eum extrinſecus ambiunt foliola. Palma.

ARTICVLVS IV.

De Nucibus quibusdam Exoticis.

TABVLA XLIX.

Placet, hunc librum et hoc caput quibusdam Nucibus ductu magni Botanici Bauhini, quem ſequimur, concludere. Quinque autem ponimus. 1. *Nucem vomicam in officinis.* 2. *Nucem metel oculatam officinarum.* 3. *Cocculas eorundem.* 4. *Anacardium*, *et* 5. *Nuculam Taphet Saxoniae.*

Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 141. p. 225. Bauh. H. P. l. 3. c. 147. Tab. H. P. l. 3. p. 650.

1. *Nux vomica officinarum*, quibusdam *Fungus Orientalis*, *Nux canina*, *Nux metella*, et *Tithymalli myrſinitis fructus* audit. Orbicularis eſt, fungi inſtar abjecto pediculo, coloris ex caeſio cinerei, et vario lucis objectu renidente: tactu molli et ſuperficie villum holoſericum imitata, qui deraſus comminuto Amianto quodammodo ſimilis eſt. Vmbilicus vtrinque medium occupat, altera parte expreſſior. Fiſſa in duas gemmas ſeu cruſtas abit, duritie fere cornea, colore ex fulvo candicante, ſapore inſigniter amaro; ſubſtantia tam ſolida et lenta, vt vix contundi et in pulverem redigi poſſit. In centro apertae exiguum foramen eſt, germinaturae et ex ſemine hoc ſato proditurae plantae, rudimentum, exiguo pediculo, et veluti parvo hederaceo, venoſo, duplicique folio conſtans; quorum ille praedicto foramine continetur: haec duplicis fructus commiſſura clauduntur. Caeſalpinus in centro apicem quendam, in labro ſeminis ob exiguitatem inviſibilis, medullam, ut in Dactylorum oſſibus, contineri ſcripſit; idque lanugine tenui et candicante obvolutum. Narcotica eſt vel opio deterior. Exhibita drachmae ſemis pondere, canem in profundum ſomnum conjicit; ſed in quo convulſus moritur. Penultimum remedium, vulnerare auriculam, quando convelli incipiunt, vt ſanguis exeat. Prodeſt et Antidotus Saxonica Moibani, ſi drachma dimidia cum carne exhibeatur.

Bauh. Phytop. l. 12. p. 511. Ind. Orien. p. 4. c. 8. Cluſ. Exot. l. 2. c. 30. Bauh. H. P. l. 3. c. 144.

II. Nux metel oculata officinarum, quibusdam *Hippomanes Cratevae*, *Nux metel communis.* Similis eſt gallis forma et magnitudine, ſi IndiaeOrientalis deſcriptioni credimus; ſi Bauhino, qui fructum Cluſii ſextum libri et capitis facit, tota lignea duritie, nuci vomicae concolor, cinerea, prona parte magis tumens, in ambitu ſinuoſo; ſupina vero quinque inter ſe juncta et aequalibus ſpatiis ab invicem diſſita grana, meſpilorum ſetaneorum granis aemula, oſtendit, quae exemta, profunda lacunarum veſtigia, relinquebant. Bauh. alter addit, gibbum per declivia habere ordine impreſſos quinque ocellos; compreſſam partem ſcrobiculis inſcribi; in umbilico quidem uno, unde et petiolus; in marginibus, multis. Ocellis totidem ocellos diſtinctos reſpondere, in quorum unoquoque ſemen unicum pomorum aut pirorum ſeminibus ſimile, ſubſtantia pingui et oleoſa; ſapore avellanae: circumjectam ſubſtantiam lapideae eſſe duritiei.

Bauh. H. P. l. 5. c. 155. Rauvvolf. in itinerar. Matthiol. Epiſt. 137. Tab. H. P. l. 3. p. 647.

III. Cocculus officinarum, alias *Baccae Coculae Elephantinae*, *Solani furioſi fructus*; *Cuculi fructus ſolani furioſi in Aegypto*; *Coco de Leuante*; *Grana Orientis*; *Nux vomica forte*, *quae officinis Galla Orientalis*; *Cucculus Indicus*; *Cocculae Orientales Doam Sames in Aegypto*, *Baccae Orientales et piſcatoriae*; *fructus Tithymali paralii*; granum eſt ciceribus par aut majus, renis fere figura. *Cortex* exterior fuſcus, rugoſus, lentus: interior craſſior et cinereus. Nucleus intus fragilis, obſoleti co-

 loris,

Palma.

loris, lenticulari ἀποφύσει, quam geminae ex umbilico corticis partes emittunt, circumjectum. Bini aut terni, plerumque ſingularis, cruſculis totidem haerentes cohaerent, pediculis ſubnexi uncialibus, ligneis, ſapore amaro, et qui unico modo articulantur. Subſtantiae quidem ſunt calidae et igneae, ſed ſimul Narcoticae. Piſcibus exhibiti, faciunt, ut primo infatuentur, et hinc inde in flumine diſcurſent, in orbemque moveantur: mox fatigati et fere exanimes, in ſummo fluminis natent, ita ut reticulo piſcatorio extrahi poſſint. Parantur ex iis cum adipis agni ana unc. ſ. caſei antiqui unc. j. ſemin. cannabini totidem; ſeminis anethi et hyoſciami ana dr. iij. farinae tritici dr. ij. mellis dr. vj. camphorae dr. j. in mortario in maſſam redactis, pillulae, quae flumine placido piſcibus objiciuntur. Pulvis exigua quantitate cum adipe ſuillo vel pomo decocto permiſtus, pediculos capitis interficit.

Bauh. H. P. l. 3. c. 140. Garzias H. Arom. l. 1. c. 30. Acoſta de Arom. c. 23. Matthiol. ad Dioſco. l. 1. c. 141. Tab. H. P. l. 3. p. 644.

IV. Anacardium ſeu *Anacardus* eſt duplex, *Orientale* nempe et *Occidentale*. 1. *Anacardium Orientale*, Arabibus *Balado* vel *Baladar*, Luſitanis *Faba Malaccana*, Caeſalpino *Perſea forte Plinii*, Indis *Bybo*, quibusdam *pediculi Elephantis*, eſt fructus veteribus ignotus, ſimilis avis Cordi, et viridis ac in arbore pendens, fabae noſtrati majori; compreſſus, unciam longus, aliquando major, in obtuſum mucronem deſinens, ex pediculo rugoſo, totam baſin occupante appenſus, colore nigro aut ſplendente. *Nucleus* intus amygdalae ſimilis, planus et candidus, inter quem et corticem extimum, liquor glutinoſus ſeu melligo nigricans, quod mel Anacardinum quibusdam. Serapio colorem fructui rubeum tribuit, ſubſtantiae, quae intus, ſanguinis. Gemellum aut certe per medium diviſum Bauhinus obſervavit. *Magna* ejus in Siciliae montibus, Aethna inprimis, Apulia, *copia*: nec non in Cananor, Calecut, Cambaja, Decan, Indiae provinciis. Adfertur e Syria. Quantum ad *Uſum*. Fructus iſte eſt in tertio calidus et ſiccus, Avicennae in quarto talis. Viridis ſale et aqua conditur, et excitandae appetentiae ergo coctae oryzae immiſcetur. Maturus et cuſpidi cultelli infixus, ardentique candelae impoſitus, diverſorum colorum ſcintillas, quaſi fulmina ejicit. Paratur ex eo tam confectio Anacardina dicta, Paralyſeos et Apoplexiae et memoriae labantis Theriaca: tum Electuarium ad eadem, ut et frigidos totius ventris affectus, conveniens; ſed quod ſexto demum menſe, ad drachmas duas ſumere conſulit Meſue. *Melligo* exulcerat, inflammat, et ſanguinem adurit: eodemque tota India pro cauſtico utitur. In putridum et cavum dentem inſtillatum urit, et confringit eundem. Obſignantur ea, calce addita, panni bombycini. Notam adeo imprimit, ut nulla ratione elui queat. Optimum eſt nigerrimum, ponderoſiſſimum, cui nucleus candidus et rectus; melligo copioſior et fluidior. 2. *Anacardium Occidentale* fructus eſt arboris, Acajou ſeu Acayaibae ipſi pomo adnatus, qui Cajous dicitur, et de quo ſupra egimus. Occidentalem dixi, tum quod Americae ſit familiarior: tum quod putetur in Orientem ex Braſilia translatus. Quod ego oleum vocaui; id alii mellaginem craſſiuſculam et lentam nominant, ex eaque copioſius oleum elici, quam apud nos ex juglandibus.

Bauh. H. P. l. 3. c. 149.

V. Nucula Thaphet Saxoniae, unguem medii digiti aequabat; ſeſſilis modice, et in gibbum haemiſphaericum pene elata, ut per medium ſectum globum fere repraeſentaret. *Cortex* durus, cinereus; in centro foramen umbilicale. Subſtantia interna nigra, duritie cornea, ſine ſapore notabili. Ad Nucem forte vomicam referri poſſet.

HISTO-

HISTORIAE NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER III.
De Arboribus Aromaticis.

CAPVT I.
De Nuce moſchata.

Nux moſchata. Nuciferas ſequuntur aromaticae, ex quibus eduliis condimenta petuntur. 1. *Nux myriſtica.* 2. *Macer.* 3. *Caſſia.* 4. *Cinnamomum.* 5. *Malabathrum.* 6. *Betre* ſeu *Tembul.* 7. *Caryophyllus aromaticus.* 8. *Piper.* 9. *Cubebae* cum affinibus. 10. *Amomum.* et 11. *Cardamomum.*

TABVLA LI. I. *Nucem moſchatam* ſeu *aromaticam*, qui veteribus Graecis ignotam fuiſſe ſcribunt, minime falli videntur. Nulla certe ejus apud hosce mentio; primi Arabes, qui cognovere. Fruſtra vel *Chryſobalanus Galeni*, vel *Comacum Theophraſti*, vel
S. I. l. 8. c. 3. et 9. c. 4. *Cinnamum Caryopon*, dicitur. Equidem *Chryſobalanum* Galenus ex Aſclepiadis praeſcripto, contra coli inflationes adhibet, et inter diſcutientia et roborantia recenſet, quod et Nuci myriſticae conuenit: aureum tamen colorem, quem χρυσοβαλάνῳ ineſſe, vel ipſa nominis ratio oſtendit, iſtam non habere, omnibus notum, qui nucem moſchatam videre; ut taceam, hanc ſubrotundam eſſe, βαλάνου nomen ſolis longis arboreis fructibus in genere imponi. *Co-*
H. P. l. 9. c. 3. *macum* Theophraſtus in Arabia ponit, et *duplex* facit, *alterum* fructum, *alterum*, quod probatiſſimis unguentis miſcetur. At nux moſchata, in
Plin. H. N. L. 12. c. 28. inſula Banda duntaxat naſcitur. Idem de *Cinnamo Caryopo Plinii*, de quo vulgaris editio ita: *In Syria gignitur et Cinnamon, quod Caryopon apellant. Hic eſt ſuccus nuci expreſſus, multum a ſurculo veri Cinnami differens, vicina tamen gratia. Pretium in libras aſſes quadraginta*; ſentiendum eſt. Nam praeterquam quod locus ſit corruptus, et, pro ſurculo, ſucco legi debere videatur; certum eſt, nucem aromatiten in Syria non naſci; et vocabulo Caryopon, in quibusdam codicibus Chamochum, et Comachum legi, et de Comaco intelligi debere.

II. *Nobis* Indicis nauigationibus innotuit, eſtque duplex: 1. *fructu rotundo*, et 2. *fructu oblongo*: cui *Macis officinarum* et *Arbor affinis Americana* addi debet.

I. *Nux moſchata fructu rotundo* eſt duplex, 1. *fructu rotundo majore*, et 2. *fructu rotundo paruo.*

1. *Nux moſchata fructu rotundo* Cluſ. Hiſt.
majore, quibusdam *Chryſobalanos* Ex. l. 1. c. 15
Galeni, Guiland. *Comacum* Theophraſti, et *Cinnamum Caryopum Plinii*, Abenſinae *Iauſibant Arabum*, Bauhino *nux figura olivari*, Garziae *Nux aromatites*, Incolis *Palla* et *Lapatri*, arbor eſt piri magnitudine; *ligno* medulloſo, cortice cinereo, medulla ex fuſco rufeſcente, *foliis* ſeu ejusdem, ſed ſubrotundis, ſeu laurinis, at latioribus, ſeu nucis juglandis, ſeu mali Perſicae, ſed non tam longis, in ambitu ſerratis, venoſis, qui breui pediculo nituntur, et cateruatim, raro ſingula dependent. *Flos* eo tempore, quo aliis, prorumpit, ſilveſtrium roſarum modo panſus, ſi Matthiolo credendum. Piſo piri vel ceraſi eſſe dixit, et qui facile cadat, parum odoratus. *Fru-*

Nux moſchata.

ctus, qui mala Perſica quadantenus vel juglandes aemulatur, et parte pediculo proxima turbinatus eſt, ex extremis ramis, ſeu horum articulis, ut plurimum ſingularis dependet; ubi maturatur, paulatim e viridi, tum caeruleas luteasque, tum purpureas et igneas in maculas transit, arcum coeleſtem imitatus. Triplex illi *Cortex*, pulvinatus prior, juglandis in morem: huic lignoſus mediocris craſſitudinis ſubeſt, intus cinereus, foris ex nigro ſpadiceus, valliculis hinc inde depreſſis inaequalis, nullius vel ſaporis vel odoris. Has huic et extimo cortici interjectas *macis* replet, reticulato plexu, et libero appreſſu, certis locis durum illum corticem obvolvens, pertinacius circa pediculum adhaerens, coloris ex rubro flaveſcentis, ſaporis cum amarore quodam acriuſculi, oleaginem quandam punctura exſudans. *Nucleus* intus aromaticus, rugoſus, coloris extus fere cinerei, ſpadiceis et ex flavo albicantibus venis undatim hinc inde diſcurſantibus; ſubſtantia ſolida, qui decorticatus adfertur. Garzias duro cortice per maturitatem dehiſcente, calycum echinatorum, qui caſtaneas amplectuntur, modo, macem apparere ſcripſit. Viſus et gemellus facie interiore nucleus, qua ſe nuclei ambo tangunt compreſſim, externe gibboſus. Fert et *gummi* referente Camerario, eximie fragrantis odoris et pulchre rubens, quod a Luſitanis in Italiam importatur. Nota vero *de fructu* inſuper. 1. Bis, ſubinde ter in anno naſci. Prima vindemia Auguſto et Septembre; altera Martio, tertia alio atque alio menſe peragitur. 2. Saepe nucem ſine maci reperiri, quod praepropere tumeſcente nuce reticula diſrumpatur et pereat, antequam juſta craſſitudine firmari potuerit. 3. Intempeſtive decerptum, minus ob ſucci paucitatem durabilem et teredini obnoxium. 4. Maturas nuces detractis nucamentis ſiccari ad ſolem. Siccatis adimitur ſuus macis: Nuclei lavantur calce, ne facile corrumpantur. Optimae, quibus color ex rufo cinereus, ſed ſtriis quibusdam albidioribus interpolatus. 5. Devorari dehiſcente nucamento a quodam columbarum genere, quas integras per alvum reddunt, citiusque aliis germinare, et praecociores ferre fructus, ſed qui corruptioni obnoxii eſſent; ideo etiam negligerentur. *Naſcitur* in Bandae inſulae ſilvis αὐτομάτως; et aliam in planis, quae ad nos adfertur; aliam in montanis provenire ſcribunt, a cujus fructu, cum vix matureſcat, macis duntaxat adimitur. Conditos docuit verſutia humana adulterare, ſingulis nucleis viridi juglandium putamine diviſo impoſitis, vel limonum aut Chebulorum conditorum carne. Illud mollitie, ſapore (ſolidior enim nucis moſchatae et ſapidior) et quia commiſſurae dividuntur, cognoſcitur: hoc, commiſſuris ſolum. *Vſus* eſt Nux in *Medicina* eximii. Calida et ſicca fere in tertio. Prodeſt ad oris halitum, ſi maſticaveris; et ſingultum, ſi ad ignem deſiccata vel toſta cum pane malvatico imbuta ſumatur: citae reſpirationi, ſi dimidiam ex vino hauſeris: fluxui ventris, ſi cum vino rubro propinetur. Ventris et coli doloribus a frigiditate invectis, ſi una et altera devoretur. Prodeſt et jecori, cordi, urinae a frigore difficultati, paralyſi et nervis, renibus et matrici. Egregium in hujus flatulentia remedium, ſi vel decoquatur; vel una craſſiuſcule tuſa, cum radicibus matricariae ex ſenis unciis vini albi, additis duabus drachmis ſacchari, propinetur; vel fumus in quatuor partes ſectae, et in carbones conjectae, per tritorium matrici aliquoties immittatur. Nocet, ſi nimium ſumatur. Duodecim praegnans in Anglia aſſumtis in delirium incidit, ſed quod a ſomno diſcuſſum. Viſi in India, qui tanquam caro correpti per integrum diem immoti jacuere. Paratur ex viridi ibi cortice *pulmentum*, cibum ex pomis acidis coctis ſapore referens. Inde haec noxa. Caro conditae (condiunt Luſitani et Javanenſes immaturam) cordialis eſt. Libra tempore Amati Luſitani, quatuor aureis vendebatur. Conditur cum utroque cortice fructus et muria. Exprimitur ex contuſis et in caca-

Maffaeus in Hiſt. Indic. Garzias H. Arom. l. 1. c. 20. Acoſta Arom. c. 11. Bauh. H. P. l. 3. c. 11.

Piſo Mantiſſae Aromat. c. 3.

Cluſ. l. c.

Cord. H. P. l. 4. c. 14.

Camera. in Epit. p. 174

Hart. Chymiat. p. 171. edit. Lipſ.

Bont. Med. Indo. p. 26.

cacabo calefactis *oleum*, ſature flavum, fragrantiſſimi odoris, quod cerae inſtar concreſcit; ideo eadem adulteratur, in frigidis morbis et venereis inunctionibus expetitum. Compeſcit ex calido juſculo dolores colicos, et tormina nephritica, aſſumta. Nuclei *eligendi* majores, ponderoſiores et ſolidiores, qui ſpadicei intus coloris plurimum, candicantes ac pallidi minimum obtinent, et copioſiorem liquorem puncti fundunt. Fit et ex foliis. Vnum addo, condiri ſecundum quosdam, una et altera ad diuturnitatem vina, ſi in dolium injiciantur, et melius quam impuro ſulfure.

Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 3. p. 407.

2. *Nux moſchata fructu rotundo parvo*, in Moluccis et Zeilan prouenit. Garzias infructiferam facit.

Cluſ. Exot. l. 1. c. 16. Piſo Mantiſſ. Arom. c. 4.

II. Nux moſchata fructu oblongo, quibusdam *mas* dicta, arbor eſt longioribus et craſſioribus foliis. Nuces non mode oblongae, ſed et quadratae fere, e ramorum ſummis et juglandium inſtar prodeunt, ternae quaternaeve ſimul. Prolixe a Cluſio ex ramo allato deſcribitur. Ramo erat *cortex* cineraceus, medulla ſuperiore parte multa, ex fuſco rufeſcens; *folia* denſa, pedis Romani longitudine, trium unciarum latitudine, prona parte caneſcentia, ſupina viridia et ſplendentia, et quibus multi nervi, nec nimis urens amaror: ſummo faſtigio *nuces* breui et craſſo pediculo nixae, binas uncias longae, (vulgaribus palmulis nonnemo aſſimilat) quibus *operimentum* rugoſum, et Amygdalarum inſtar villoſum, ex ruſo fuſci coloris, fiſſum hiatuque ſuo nucem reticulata maci veſtitum oſtentans. Odore eam eſſe nullo, ſapore ſubacri et aliquantum tenaci, carioſam magis, oleoſam, et ventriculi capitisque affectibus commodiorem, quidam ſcribunt. Rondeletius ſane *pingues* blandimentis culinariis dicabat; *immaturas*, ſiccas, laeves, auſteras et aliquantum carioſas, firmando cordis et capitis robori. Raro ad nos importari creditur.

Bauh. H. P. l. 3. c. 11. p. 256. et 265.

Nux moſchata.

III. Macis vocatur Cordo *Macer*, Officinarum Macis, incolis *Bunapalla* et *Iaifol*, Javanenſibus *Maſſa* et *Foelien*, Abenſinae *Beſhaſe Arabum*, aliis *Nucum myriſticarum flos*, Malayenſibus *Bengu*, cortex eſt, vt diximus, nucis moſchatae, coccineus quidem et elegans initio, ſed qui aëri expoſitus, flaveſcentem colorem contrahit. Omnium aromatum principatum obtinere credidit Scaliger. Odor ei ſuavis, ſapor ſubacris et nimium amarus. Non eſſe eundum cum Macere, mox dicemus. *Vehitur* ex India per Syriam in Aſiam ſuperiorem, et inde in Graeciam: in Aegyptum item, inde in Italiam. Hiſpani, Angli, Batavi, per mare meridionale in ſuas regiones, inde ad nos transvehunt. Creditur decennium durare. *Deligendus* integer, ponderoſus, craſſus, rubentior, et cui ex plaga impreſſa liquor copioſior. Quantum ad *vires*, calidus hic in fine ſecundi et principio tertii cortex, tenuiumque partium, cum levicula adſtrictione. Purgat caput cum oleo violaceo miſtus: morborum frigidorum major, quam ipſa nux myriſtica, averruncus. Exprimitur ex eo *oleum*, contra nervorum affectus et flatus validum. Ex Banda allatum et pedi illitum, podagram ſanare, ſunt, qui affirmant. Certius, ventriculo frigido, et vomitibus opitulari, cum theriacae pauxillo, ſi inungatur. Inſpiſſatum et in tabellas ſaporis Gallici modo redactum vendi, vidit Cluſius. Immaturus adhuc et coccineus ſale et aceto conditur, ut in primis menſis appetitum excitet, odoris, dum recens, mire jucundi.

Linſchott. Ind Orient. p. 2. c. 22.

Exerc. 145.

IV. Arbor affinis Americana eſt illa, quae in ſilvis Orellanae nuces fert, myriſticis plane ſimiles, virtutis cujusdam aromaticae, ſed invalidae, et quae ſtatim evaneſcit.

De Laet. Ind. Occid. l. 17. c. 4.

CAPVT II.

De Macere.

TAB. LIII.

De Macere hic ex Veterum et Recentiorum ſententia dicemus.

I. Maceris *Veterum* deſcriptionem, ſed breviſſimam, apud Dioſcori-

Dioſc. l. c. Plin. H. N. l. 12. c. 8.

Macer. ſcoridem et Plinium habemus. *Ille* corticem flaveſcentem et craſſum eſſe ait: *hic* rubentem, radicis magnae, nomine arboris ſuae; ſed qualis ea ſit, incompertum habet. *Locus* ipſi Barbaria ſecundum illum, ſecundum Simpl. l. 2. iſtum et Galenum India. Barbariam intellige, vel urbem ad fluvium In.- dum ſita, ut vult Ptolomaeus, vel inſulam ut modernis compertam, vel Arabici maris ſinum, qui Barbaricus dicitur. Quandoquidem, ut Strabo notat, omnia, quae in India proveniunt, ea ſcilicet parte, quae ad auſtrum magis vergit, in Arabia quoque naſcuntur. Eundem, cum Maci, Monachis, qui in Meſuem commentati ſunt, facere placuit, ſed perperam. Nam praeterquam quod Macer ſit cortex arboris craſſus; Macis, nucis operimentum interius et tenue: Serapio certe, iſta duo diſtinxit; Avicenna de illis ſeorſim egit: nec, ut ſuperius diximus, quicquam apud Veteres Graecos de hodierna nuce myriſtica invenitur. *Vſum* ſi ſpectes, Dioſcorides uſu perquam adſtringentem fecit, ideo contra cruentas excretiones, dyſenterias, et alvi fluxus commendavit: Plinius ejus in melle decocti uſum in medicina ad dyſenteriam praecipuum haberi ſcripſit. Gal. ita de eo. *Guſtu eſt multum acerbus cum levicula quadam acrimonia odorata, jucundum ſane redolens, ut pleraque odorata ſive aromata, quae ex India convehuntur. Videtur itaque et ipſe ex miſta conſtare eſſentia, pleraque terrena frigida, paucula vero calida et tenuium partium. Quamobrem valenter deſiccat, adſtringitque: proinde coeliacis et dyſentericis miſcetur facultatibus: in tertio exſiccantium conſiſtens ordine, in caloris frigorisque differentia, neutrum inſignitur efficiens.* Facultatum et virium reſpectu, videtur cum Macere Acoſtae convenire: Inter arbores nulla fere inſtitui pot- Acoſta A. rom. c. 12. eſt comparatio, quod antiqui nullas notas nobis reliquerunt, corticem ſi excipias.

II. Apud *Recentiores* dicitur Abenſinae *Taliſafar* radicis cortex, Acoſtae *Macer arbor dyſenteriae*, et *arbor ſancta*, Lobelio *Cortex Xylocaſſiae facie.* Arbor eſt vaſta, ulmo major. *Radix* illi magna, ilicis inſtar, ſucco Bauh. H. P. l. 3. c. 12. lacteo, dum recens eſt, flaveſcente, dum ſicca, turgida. *Cortex* craſſus, lignoſus, durus, qui exterius ruber, fractus, ſtrias albas et rubras, alternantibus fuſcis pectinibus, perinde ac ſi laminis quibusdam conſtaret, exhibet: guſtu primum dulci, mox manifeſte adſtringente. *Folia* ſeptem uncias longa, duas lata, exterius dilute virentia: *flos et fructus* multus, ſemen ſi excipias, quod cordis effigie denarii magnitudine, colore flavo, ſapore amygdalae, tenui et candida membrana tectum, veſica quadam ex transparentibus duabus membranis combinata includitur. Naſcitur haec in medio folio aliis non diſſimili, ſed cuſpide obtuſiore, colore inter rubrum et fulvum medio, multis fibris, quae in longitudinem protrahuntur, criſpo et rugoſo. *Lacteſcit* tota, ut Morus. *Provenit* in Malavar, inſulis S. Crucis regni Cochin; in ripis fluminis Mangate apud Cranganor et alibi. *Corticis*, qui calidus et ſiccus in ſecundo, terrearum magis quam tenuium partium, *uſus* in adſtringendo celeberrimus. Ideo frequentiſſime in dyſenteria, diarrhoea, menſibus immodicis, haemorrhoidum fluxu, vomitibus, in Oriente uſus. Datur drachmae unius pondere, ex oxygala, lacte, vino rubro, aut aliquo alio conveniente liquore, mane et veſperi. Maceratur ejus et in ſero lactis ſemuncia, et propinatur bis. Bauhinus in *inveteratis alvi profluviis*, ſummo cum ſucceſſu adhibuit. Pellit et omnis generis lumbricos: nec poſſe inebriari, qui ſingulis diebus eo uteretur.

II. Affines, ſi non eadem cum Monard. Simpl. Mc. Macere, ſunt: 1. *Arbor Americana* praegrandis, cui folia cordis effigie, cortex digiti craſſitudine, durus, ponderoſus, tenui eaque candicante cuticula tectus, Gentianae inſtar amarus, et manifeſte adſtringens. Frequens ejus contra alvi fluxus uſus. 2. *Cortex Cluſii* apud Dackerum Cluſ. Exot. l. 4. c. 4. Medicum viſus, latus, craſſus, exterius ſubrubens et veluti nodoſus, ſubfuſcus intus, et multis rimis hians, adſtringentis ſaporis.

CAPVT III.

De Caſſia ſeu Canella.

I.

Vid. TAB. LIII. Plin. H. N. l. 12. c. 19. Theophr. H. P. l. 9. c. 5. Dioſco. M. M. l. 1. c. 12.

Caſſia ſeu Canella eſt ex *Veterum* ſcitis, et *quoad ſe* et *quoad genera* deſcribenda.

I. Caſſia ipſa eſt frutex trium cubitorum amplitudine, cui παχυτέραι καὶ ἰνώδεις ῥάβδοι in montibus praeſertim, tenui verius cute quam cortice veſtitae: *folia* piperis. Color illi triplex. Cum primum emicat, candidus, pedali menſura; deinde rubeſcit, addito ſemipede; ultra nigricans; non quod in diverſis partibus talis ſit, ut Plinius innuere videtur, ſed quod non probe parata, cinereum colorem acquirat, a ſole fota corallinum ſeu rubeſcentem, ab eodem aduſta, nigricantem. Quoniam nullo pacto decorticatur, ideo ſingulari opus eſt artificio. Conſecant ſurculos, longitudine binum cubitorum, mox inſuunt recentibus coriis quadrupedum ob id interemtarum, ut iis putreſcentibus vermiculi lignum erodant, et excavent corticem tutum amaritudine, vel potius amaro ſeu ingrato odore. Hoc enim ἡ πικρότης τῆς ὀδμῆς apud Theophr. ut et apud Homerum mare πικρὸν ὄδμην ſpirare legimus. *Naſcitur* circa aromatiferam Arabiam, quod Dioſc. prodidit; juxta Cinnamomi campos, quod Plinius, qui tamen falſitatis a modernis accuſatur. Eſt πολύχρηστος, et vim habet calefaciendi, urinas movendi, exſiccandi et leniter adſtringendi. Convenis πρὸς ὀξυδαρκίαν, ὀφθαλμίαν, καὶ μαλάγματα. Foeminis ad menſtrua elicienda, et uteri dilatationem, tum ſuffitu, tum inſeſſu prodeſt.

(Odyſſ. 4. — Dioſc. l. c. Plin. l. c. Dioſco. l. c.)

Theophr. H. P. l. 6. c. 2. Plin. H. N. l. 12. c. 19.

II. Genera Canellae duo a Theophraſto et Plinio ponuntur, *candidum* nempe et *nigrum*; a Dioſcoride et Galeno totidem, quae non ſpecie ſed bonitatis nota a ſe invicem diſtant. Aliud enim eſt *praeſtantius*, aliud *vilius*.

I. Praeſtantior Canella triplex eſt. *Prima*, quae Dioſcoridi γίζιρ, Aëtio ὄξη, eſt purpuraſcens, craſſa, brevi tunicarum fiſtula, ῥοδίζουσα τῇ ὀσμῇ, et maxime πρὸς τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν εὔθετος. *Balſamodes* forte Plinii ab odore ſimili appellata. Pretia nullo diverſiora. Optimae in libras X. L. caeteris in L. V. *Altera* eſt Achi, vel Adi, quam Plinius *Lactam* dixit. Lauro Cortice eſt ſimilis. Dioſ. eligit. ἐγκίῤῥον, εὔχρουν καὶ κοραλλίζουσαν: nec non δεκτικὴν ἐν τῇ ὄδμῃ. Plinio *probatur* non tantum recens maxime, et quae ſit odoris molliſſimi, guſtuque quam maxime fervens potius, quam lento tepore leniter mordens; ſed etiam, quae plurima minimum ponderis faciat. *Adulteratur* ſtyrace et propter ſimilitudinem corticum lauri tenuiſſimis ſurculis, ſecundum Plinium: quod tamen dubium, cum nec color, nec forma reſpondeat, et cortex Daphnitis ſit craſſus. *Tertia*, quae βλαστὸς μοσυλῖτις, ſeu *germen Moſyliticum* vocatur. Forte illa eſt, quam Galen. frutices magnitudine aequare et ramos aſpectu et corticis tenuitate ſimiles habere; nec non τὰ βεβαιότατα γνωρίσματα κινναμώμου διὰ τῆς γεύσεως τε καὶ ὀσφρήσεως γίνομενα ſcrib.

(Plin. l. c. — Ibid. — Ibid. c. 20. — de Antido. l. 1.)

II. Vilior Canella triplex quoque eſt. 1. *Caſſia Aſyphaemon* vel potius Αφυσήμων, quae Dioſcoridi nigra, injucunda, λεπτόφλοιος et φλοιοραγής. 2. *Caſſia* κιττὴ, alias μοτὼ dicta; ſed forte male. Galenus enim hanc ſecundum locum obtinere ſcribit. 3. Δακὰρ, vel, ut alii, δακρὰ et δορκὰ, de qua nihil occurrit.

III. Huc pertinet *Pſeudocaſſia Dioſcoridis* et πλατέα σύριγξ ejuſdem. 1. *Pſeudocaſſia Dioſcoridis* eſt ἀφάτως ἐμφερὴς, ἣ τὶς ἐλέγχεται τῇ γεύσει οὐκ οὖσα δριμεῖα, οὔδε ἀρωματώδης, προσεχόμενον τε τὸν φλοίον τῇ ἐντεριώνῃ. Serapio corticem adhaerere ligno; ſeu exteriorem interiori dixit. 2. Πλατέα σύριγξ, eſt ſimul ἁπαλὴ, κούφη, εὐεργὴς, διαφέρουσα δὲ τῆς ἄλλης. Forte eſt eadem cum illa, quam Galenus σύριγγα vocari ſcribit. Quod ſi eſt, *cortex* ejus exterior, qui *fiſtula* dicitur, ſaporem et odorem validum habebit; interior adeo debilis erit, ut nullum uſum praeſtare poſſit.

(Dioſc. M. M. l. 2. c. 12. — Galen. Antid. l. 1.)

Caſſia ſeu Canella.

Vid. Tab. LIII. Garz. Hiſt. Arom. l. 1. c. 25. Piſo Mantiſſ. Arom. c. 1.

II. Apud *Recentiores* plura Caſſiae ſeu Canellae occurrunt genera. Eſt enim 1. *Zeilanica*. 2. *Malavarica*. 3. *Americana*. 4. *Craſſiore cortice vulgaris* cum ſociis. 5. *Lignea fuſca aromatica* cum adjunctis. 6. *Folio mali Punicae*, et 7. *Cortex eriophorus Cluſii*.

I. Canella Zeilanica, Monardi *Caſſia*, *Cinnamomum* e *Canella Orientalis*, Garziae *Cinnamomum*, id eſt, lignum odoratum, quaſi amomum ex China: Abenſinae et Arabibus *Darſini*, quod Perſis lignum Sinenſe ſonat, Acoſtae et aliis *Caſſia legitima*, Linſchottano *Cinnamomum Zeilenſe* vocatur. Arbor eſt oleae magnitudine, minor interdum, multis *ramis*, iisque rectis et enodibus brachiata, ex quibus ramuli folioſi prodeunt. *Truncus* ſaepe femoris craſſitudine, brachialis plerumque, ſi bene Amatus. *Folia* ad folia lauri vel lauro ceraſi colore, citri ſimilitudine accedunt. *Flores* in extremis ramis parvi, candidi, qui ſolis fervore flaveſcunt et delabuntur. *Fructus* niger et rotundus, Avellanae magnitudine, olivae exiguae ſimilis, ex quo liquor viridis, acris et oleaginoſus exſtillat. *Cortex* arbori, prout ſuberi, duplex, etſi non ita craſſus et diſtinctus. Qui ad nos adfertur, ſecundus eſt et interior. Detractus enim cum Regis venia, craſſo illo et exteriore depurgatur: mox in quadrangulas laminas ita ſectus, ſoli expoſitus in Cannas ſponte convolvitur, ut trunci unius rami integer oortex videatur. Roſeus ſeu ex cinereo vinoſus illi a ſole color, cinereſcit, ſi non bene tractetur; ſi aeſtu aduratur, nigreſcit. Cinericius eſt intus, odore ſuavis, guſtu acris et mordax. Nec tamen haec protinus recenti. Poſt tres demum menſes odoratiſſimum reddi, Lobelius tradidit. At ſtatim tam lubricus et glutinoſus ſentitur, ut manſus dentibus adhaereat, et cibos injectos in ſalivoſam vertat naturam. Sex vel ſeptem, ſeu totidem, quot e trunco prodeunt, ſingulis annis amputari et iterum repullulaſcere, proditum Luſitano; menſe poſt inciſionem decorticari Curtio. Vtut

Reccus R. M. N. H. l. 2. c. 11.

ſit, ſaepe etiam in eo fragmenta invenies, quae ſuperiorem corticem pellicula cinerea obtectum oſtendunt. Denudata per tres annos ſibi relinquitur; per unum, ſi mendaci ſaepe Theveto fides. Piſo ſcribit, Corticem primum pelliculam eſſe, adeo tenuem, ut nonniſi viridis tolli poſſit: ſicceſcentem, ita interiori contiguam, ut nec viſu, nec guſtu diſcernatur, nec manu ſeparetur cortice nuda, per biennium et ultra perſiſtit, tum nova induitur. *Natale* in Zeilan inſula ſolum, cui quidam Moluccas et Mindanao Philippinarum unam jungunt. Per ſilvas et ſaltus ſpargitur. *Vſus* eſt in Medicina *cortex* maximi, ſiue ipſum, ſive aquam, vinum, ſpiritum, ſyrupum, oleum ex ipſo, ſpectes. Tenuior et interior pro odoratiſſimo, ſuaviſſimo et optimo probatur. *Pulvis* corticis, qui ex pulverizato et ſaccharo fit, ventriculo robur afflat, cum chalybe praeparato miſtus, hepar deobſtruit. *Aqua* in Indiis ex *radice* deſtillata, camphoram redolet: ſed evelli edicto prohibitum, ne pereat ſoboles: ex *foliis* prolecta, ventriculo frigidiori opitulatur, colum inteſtinum a flatibus expedit; oris halitum et faciei colorem commendat; eadem et validius ex cortice recentiore educta facit. Apud nos variis modis elicitur, contra omnes morbos, quos frigus excitavit, valida. Albet, ſaepe clara, flaveſcit aliquando; raro ſine empyreumate. Capitis, cordis, pulmonis infarctus, ventriculi humidioris et uteri cum πλάδῳ confligtantis ſubſidium. Nec inde abit vinum Hippocraticum, quod vel ſimpliciter, vel cum Caryophyllis paratur. Multum aquae, quam Hippocraticam diximus, quae ex aqua limpidiſſima cum ſaccharo et pauxillo Cinnamomi paratur, ſitis in febribus, etiam putridis, levamen. *Spiritus*, qui ex aqua ardente rectificata, in qua Cinnamomum maduit, deſtillatur, unica gutta tingit cyathum. Senibus et phlegmatis ſaburra onuſtis proficuus; ſed modice adhiberi debet. *Oleum* et ex fructu et ex cortice extrahitur. Sebaceum *illud*, et preſſu

Hartman. Prax. Chymiat. p. 127.

effluit,

effluit, inodorumque, niſi incaleſcat: *hoc* ab aqua, coactum, ſeparatur, drachmae unius in libram pondere. Incraſſare cum modico cerae, reſervareque pyxidibus in uſu. *Syrupus* cum aqua ardente, in qua aliquandiu Cinnamomi nodulus maceratus fuit, cum modico ſacchari compendioſe paratur. *Differentias* et *Genera* non eſt, quod expectes. *Darſinni* Arabibus dicitur, non quod in Sina aliqua naſcatur, ſed quod Sinenſes ex Zeilan Ormuzium frequenter aduexerint. Annales certe illius urbis produnt, quadringentas olim inde uno tempore appuliſſe naues. Nec aliter *Alepina* dicitur. Eo enim deuecta, ab Europaeis diſtrahebatur. In mari Erythraeo naſci, quod Tamar reliquit, falſum eſt. In *cortice* aliqua *diverſitas*, prout *tubi* formantur. Alii ex his cubitales, alii ſesquicubitales, longiores brevioresque alii, alii digitali craſſitudine, alii brachiati, nunc ſingulares, nunc veluti gemelli ab una parte: parietibus modo ſextante unciae craſſioribus, modo chartae luſoriae craſſitudine reſpondentibus, infinitisque modis inter haec extrema variantibus, textura lignoſa et fibroſa, fragili tamen. Eſt et, ubi ſaepe in longum ſecundum lentas fibras findi poſſunt. Superficies rugoſa interdum, aliquando polita et laevis, nonnunquam velut zonulis praecincta, nodis quandoque tuberoſa. Color ruber, ferrugineus vel fuſcus, et uterque miſtione infinita varians, rarius cinericeus, idque non ubique, ſed obiter hinc inde reſperſus. Sapor acriuſculus, ſubdulcis, ſuauis et aromaticus, ſed, cum ſit partium tenuium, non ita multo poſt evaneſcens: cui etiam reſpondet odor, ſed exterior; ſi teratur, in pulverem quodammodo faceſſit, lentoris non participem. Sunt etiam, quibus Caſſiam, Canellam et Cinnamomum ex una arbore propagari, et variis appellari nominibus, placet. Vnum addo, nihil videlicet magis corruptioni obnoxium quam canellam, ſi diu in nave perſtiterit: eandemque multum ſingulis annis de ſapore et odore deperdere. Aldinus *baculum* hujus, quia verae habuit, quem ſilicis eſſe dixiſſes, rugoſum, colori rufo et ſalici ſimili, cum maculis parvis et nigris; cui cortex tenuiſſimus, et unicus, intus lignum leviſſimum, ſpongioſum, quaſi album, inodorum, inſipidum, extra nodi parvi et inter ſe diſtantes. Manſi ſapor canellae; talis et folio, quod eo ipſo a folio Indo, quod mentitur, diſtinguitur. Caſſia ſeu Canella. Horti Farneſ. c. 4. p. 61.

II. Canella Malavarica et Iavanenſis, Garziae *Caſſia ignobilior*, Acoſtae *Caſſia in ſilvis Malabar*; aliis *Canella de Mara*, Cluſ. *Caſſia veterum forte*, arbor eſt minor Zeilanica, Mali aureae magnitudine, ramoſa. *Cortex* craſſus, nullius pretii, minusque in tubulos convolvitur. Si quid in eo tenerum, non contemnendi ſaporis eſt. *Folium* laurino ſimile, latius tamen et dilutius, tribus nervis per longitudinem fulcitur, et pediculo aromatico dependet. *Flos* candidus et ἄοσμος. *Fructus* oleae baccis par, ſeſſili parte minus criſpo calyci inſidens; qui vireſcit initio, mox rufeſcit, niger et ſplendeſcens maturus. Oſſiculum ſilveſtribus olivis ſimile caro olivacea ambit, ex qua liquor ſubvireſcens, baccarum lauri odore, ſapore acri exſtillat. Tantum a Zeilanica differt, ut, cum hujus centenae librae X. aureos pendeant; quadringentae illius duntaxat unum. Teneriores arbores pro optimis habentur; caetera guſtu vulgari ligno ſimilis. *Provenit* in Malavar et Javae ſilvis. Stillatur ex cortice viridi minutim inciſo, radicum inprimis, *liquor*, qui ſtomachum roborat, urinam movet, colicam ex frigiditate exortam pellit; menſes movet; vomitiones cohibet et venenis reſiſtit. Qui ex floribus educitur, vilior. Eadem cum iſta eſt, quae *Canella de Mato* Linſchottano dicitur, cortice nullo ſapore inſigni, quamvis teneri ſint paulo gratiores. Arom. c. 8. Ind. Orien. p. 4. c. 19.

III. Canella Americana quadruplex eſt, *Peruana*, *Terrae firmae*, *Guajanae*, et *Cubana*.

1. *Canella Peruana*, Monardi *Canella novi orbis*, diverſimode deſcribitur. Arbor eſt *Laëtio* oleae magnitu-

Caſſia ſeu Canella.

De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 16. Gomar. H. Ind. generalis c. 143. Augu. Carat. Hiſtor. Peruanae l. 4. c. 2. Cluſius ad Garz. H. Arom. l. 1. c. 15. Mon. Simplic. Medicam. c. 25.

gnitudine, *folliculos* quosdam cum floribus producens, qui contuſi, ad odorem et ſaporem hujus aromatis quam proxime accedunt. *Indicae Hiſtoriae ſcriptores* vaſtam faciunt arborem, *folio* laurino, *fructu* racematim cohaerente, qui calyce ſuberino ſimili contineatur, ampliore tamen, minus cauo et nigricante. *Monardi* eſt mediae magnitudinis, immortalis comae; *cortice* craſſo, et qui nullum odorem ſpirat; *fructu* petaſi forma, Joachimici latitudine, undiquaque ex purpurea nigricante, intus laevi, aſpero foris, cujus margines craſſitie nummum aequent, ſummitas longe ſuperet. In Zumacenſi provincia, quae Aequatori ſubjacet, *inveniri*, ratum apud omnes, impoſitumque ditioni Canellae nomen. Fructus in *Vſu*, et hinc ei gratia maxima; idem cum canella ſapor et odor. *Calycum* pulvis in pulverem redactus, ventriculum, ſi propinetur, roborat, et flatus discutit. E vino vel alio conveniente liquore hauſtus, muliebres purgationes molitur. Calidum in tertio, ſiccum in primo faciunt. *Folia* trita aliquid fundunt aromatici. Arborem cultam nobiliorem Canellam proferre, proditum a quibusdam. Huc refer arborem Virginiae *Aſop*, lauro valde ſimilem, cortice calido et acri. Multum Canellam Peruanam refert: et forte appellationum duntaxat inter eas diverſitas.

Thom. Hariot. in deſcrip. Virg.

De Laet Ind. Occid. l. 8. c. 21.

2. *Canella Terrae firmae* arbor eſt, cui ab incolis *Carrapae* nomen. A nemine, quod ſciam, deſcripta. *Lignum* ejus amarum: et inde a barbaris nomen. In pulverem redactum et ex aqua potum, tam potenter alvi profluvium ſiſtit, ut et ſanguinolentis dejectionibus medeatur.

Piſo Mantiſſae Aromat. c. 2.

3. *Canella Guajana*, quae et *Caryophillata*, mediocriter procera arbor eſt. *Flores* parvi caerulei coloris in umbilico ſubalbidi, croceis aureisque lineis variegati. *Cortex* tenuis, qui detractus, et in corrigias conſciſſus, ſiccitate in Canellae modum convolvitur, et ſaporem ejus cum praedominio Caryophilli de ſe dat, acquiritque vires cum tempore, inprimis ſi ex ſurculis tenuioribus et vegetioribus detrahitur. Aquam maceratus rubicundo colore et caryophylli ſapore imbuit; praebetque ſpiritum ſubtiliſſimum. *Provenit* in Braſilio, Guajanae et Muranhar diſtrictu.

4. *Canellae Cubanae*, Abenſina *Rerfe aromatici*, Hiſpani *Caningae* nomen impoſuere. Arbor eſt magna, *trunco* vaſto, fuſco et craſſo, qui juxta radicem nigricat. *Cortice* caſſiae craſſiore, arente et laevigabili, ſapore Caryophyllorum acri, ſed mox evaneſcente: *foliis* Canellae ſimilibus, ſed majoribus et pinguioribus. De floribus et fructu non conſtat. *Creſcit* in Cuba inſula, ideo Cubanam diximus, locis editis et montoſis. *Vſus corticis* in cibis et medicamentis. Commendat ſapore ſuo fercula. Contritus et decoctus articulorum doloribus a frigidis ortis opitulatur: ſanguinem Caſſiae inſtar depurat: venenis adverſatur: ventriculi humiditatem abſumit, et flatus diſcutit. Aſſulae dentes apte extergunt. Pertinent ad eam ſequentia. *I. Lignum aromaticum Monardis*, cui cortex aromaticus, ſapor macis, aut nucis moſchatae, imo vegetior. Nam et gratia Cinnamomum ſuperat, et acredine piper; levique dentium attritu, totum os ita imbuit, ut vix intra diem evaneſcat. Lignum inodorum eſt et inſipidum. Sed candela accenſum, gratum fumum eructat. Magna ejus circa Havanam, portum Cubae, copia; ſecaturque ad ignem. *II. Lignum ligno Monardis ſimile Cluſii*, quod ſolidum erat, non minus, quam Guajacum, grave, candidius tamen, et nigris *venis* diſtinctum; *medulla* nigra, odore tenui, ſapore nonnihil calido. *Cortex* ligno Monardis ſimilimus. Ideo idem cum eo facit Cluſius. Ex ligno globi in Anglia tornati, quorum ad jactum uſus. *III. Canella alba Cluſii*, eaque *duplex*. *Vna* tubis majoribus et longioribus, cortice craſſiore, ſcabro, colore minus albo, minoreque acrimonia, ideo vilior. *Altera* minoribus tubis, cortice tenuiore, ſcabro, magis candicante, fragrante et acri. *IV. Cortices Cherleri albi*, quorum *prior* rugoſus et tan-

Reccus R. M. N. H. l. 2. c. 25. De Laet. Ind. Occid. l. 1. c. 1. p. 13.

Mon. Simplic. medi. c. 26.

Cluſius ad Monat. l. c.

Cluſ. Exot. l. 4. c. 4.

Bauh. H. P. l. 4. c. 21.

tantillum ad cinereum tendens, interne candidior, ſpecie duplex, odore et ſapore remiſſo, et qui dentibus facile frangitur: *alter* albus, laeuis, haud tamen ſine tuberculis, ſaporis non bene grati, cum laevi acrimonia, odoris pigri, et qui facile frangitur. *V. Cortex Cluſii ex radice*, ſeu *Canella alba ex radice Bauhini*, qui erat rugoſus, palleſcens et valde acris. Radix ipſa dodrantalis longitudinis, pollicaris craſſitiei; forte non adultae. Similium corticum fragmenta et amphoram Batavi ex Moluccis et Java Anno MDCI. reduces, ſub Canellae albae nomine attulerant, candore eximio, nec acrimonia experte.

Cluſ. l. c.

IV. Canellae craſſiore cortice vulgari, cortex triplo quadruplove eo, qui proſtat, craſſior, textura lignoſa et fiſſili, foris rugoſus, dilutiore ferrugine tinctus, ſapore poſt triginta etiam annos acriuſculo, et cum quadam dulcedine ſuavi. *Secundus* forte vulgaris Cinnamomi cortex. Erat enim *Bauhino* et extimus, convexa parte rugoſus et ſcaber, zona praecinctus, coloris cinerei, ſapore minus vegeto. Eadem cum hac *Lobelii Xylocaſſia*, cortice pollicari craſſo, ſcabro, calloſo, ilici aut oleae foris concolore, interius convexo, ſuperficie molliore. Sapor ei canellae vulgaris, guſtus adſtringens, ſiccus et ad ſiſtendum opportunus. Heurnium capite mortuo, quod poſt deſtillationem aquae remanſit, in dyſenteria uſum recordor. Interior ſuperficies a caudice, canellae arboris avulſa videtur, odoris praeſtantia nares feriens, et os manſa complens guſtu Cinnamomeo. Ad hanc referri poteſt: 1. *Canella ad Cinnamomum vulgare accedens*, cujus tubi annulari digito pares, laeves et politi, concauo, fuſco, convexo, ferrugineo, dilutiore, undulato; parietibus mediocriter craſſis, fragiles, nullis fibris donati, ſapore multo ignaviore quam Canella, licet ſimilis, omniſque lentoris experte. 2. *Cinnamomum* ſeu *Caſſia craſſior*, quae praeter odorem et ſaporem in officinis occurrit, Pſeudocaſſiam eſſe, non temere quis dixerit. 3. *Pſeudo Caſſiae nomine datus cortex*, qui erat craſſitudine ſemunciali, coloris ferruginei, punctis albicantibus perſperſus, ſuperficie utraque laevi, ſubſtantia nullis fibris intertexta, ſapore evidenti nullo. Argillata forte, cujus apud Matthiolum mentio.

Bauh. H. P. l. 4. c. 12. l. 451.

Lobel. in Adverſ.

Bauh. H. P. l. 4. c. 12.

Bauh. Phytopin. l. 11. ſ. 3. p. 409. Bauh. H. P. l. 4. c. 17. p. 460.

Caſſia ſeu Canella.

Epiſt. l. 3.

V. Caſſia lignea fuſca aromatica, Lobelio *Xylocaſſia ſubnigra*, Cordo forte *Caſſia ſyringitis*, vel *Syringis Cinnamomo cognata*, vel Caſſiae genus, quod Andromacho juniori, quia inanis, cava, et craſſi corticis, Caſſia fiſtularis dicitur. Tubuli ejus canellae ſimiles, capaces, craſſi, in rubore fuſci, guſtu Canellae imbecilliore, ſubadſtringente et glutinoſo ſeu ſublubrico. Data Bauhino ſub nomine *Cinnamomi ex Decan*, apud quem poſt triginta etiam annos ſaporem aromaticum tenaciter ſervavit. Putat ad Zigin vel potius Gizir Dioſcoridis poſſe referri. Nec dubium ſumme aromaticam recentem. Erat apud eundem et *Acrior*, tubulis minoribus, digito minimo paribus, dimidio fere tenuioribus, minus ſcabris et inaequalibus, coloris ferruginei, ſaporis minus viſcidi, acrioris et glutinoſi. Ad hanc ſpectat: 1. *Caſſia lignea valde odorata* Valeriani Dourez, cui pars interior eximie aromatica et ſuauis, exterior plane inſipida. 2. *Cortex Caſſiae Moſyliticae Veronenſis*, qui a Veronenſi Pharmacopaeo, ſub nomine iſto Bauhino anno MDLIX. datus, anno MDCIV. vegetiſſimum adhuc retinebat ſaporem et jucundiſſimum, grata et luculenta acrimonia linguam vellicans, Canellae inſtar, niſi validior videretur, ineffabile quiddam et diverſum guſtanti offerens: alioqui laevitate, colore, textura non differt. 3. *Cinnamomum ex Sarmatia*, de quo ita Bauhinus: *Eſt nobis cortex nomine* Cinnamomi ex Sarmatia, *cujus tubuli minimum digitum craſſitudine aequant, rugoſi, et paucis tuberculis inaequales, coloris ferruginei, obſcurioris, parietibus mediocriter craſſis, ſubſtantia minus fragili quam Caſſia lignea glutinoſa, et nonnihil lignoſa, fibroſaque, ſapore (etiam poſt annum*

Bauh. H. P. l. 4. c. 12. p. 451. Lobel. in Adverſ. Cordus ad Dioſco. l. 1. c. 12.

Bauh. H. p. l. 4. c. 12. p. 452.

Ibid. p. 451.

Bauh. l. c.

De Cinnamomo. *trigeſimum, ex quo habemus*) *acri et aromatico, Canellae proximo; diverſo tamen, nullo lentore admiſto, ut in Caſſia lignea fuſca.*

Ibid. p. 455. *VI. Canella folio mali Punicae*; creditur in inſulis Moluccis et Leucoiis, ſi Hiſtoriae Gallicae Fumaei credendum, creſcere. *Cortex*, Zingiberis inſtar, acris, odore Caryophyllorum, guſtu Canellae ſimilis.

Idem apud Gomaram invenies. Corticem a Sole findi; detractum ad eundem mundari, Hiſtoriae Luſitanicae autor prodidit. Hiſt. c. 92.

VII. Cortex Eriophorus Cluſii, fragmenta erant, cineraceo colore, ſapore acri, frangi promta; et quae in minutiſſimas partes fracta et protracta, veluti tenuiſſima ſtamina, inſtar fere telae aranearum, ut lana candida oſtendebant. Cluſ. Exot. l. 4. c. 5.

CAPVT IV.

De Cinnamomo.

Ex *Veterum* ſententia dum de Cinnamomo agimus, et de *frutice ipſo* et de *ejus generibus* ſeu *differentiis* dicendum erit.

Plin. H. N. l. 12. c. 19. I. *Cinnamomum* eſt *Plinio* frutex duorum imo quatuor cubitorum altitudine, ampliſſimus, palmique minimus, quatuor digitorum craſſitudinis, ſtatim a terra ſex digitis ſurculoſus, arido ſimilis. Cum viret, non odoratus, *folio* origani, ſiccitate gaudens, ſterilior imbre, caeduae naturae. *Radicem* ejus magni ponderis in palatii templo, quod fecerat Divo Auguſto conjux Auguſta, aureae paterae impoſitam, ex qua guttae editae, annis omnibus, in grana durabantur, donec id delubrum incendio conſumtum eſt, idem ſe vidiſſe affirmat. *Galenus* id, modo arboris, modo fruticis, θαμνίσκε titulo dignatur. Solent iſta Veteres inter ſe confundere, et lentiſcum, tamariſcum, &c. arbores vocare, quae inter frutices reponi debent. Herbam an vocet, affirmare non auſim. Nam quod virgulta pedis Romani dimidium non excedere, quod hellebori, imo Damaſonii, quod ex Creta adfertur, figuram prae ſe ferre ſcribit; de illis Cinnamomi generibus, quae in ligneis Caeſaris Adriani vaſis reſervabantur, de quibus, cum Severo Imperatori Theriacam componeret, ſumſit, et quae dimidium pedis Romani non exceſſiſſe addit, ſumi debere videtur. De iisdem intelligi debet, cum dicit: ἕκαςον δὲ αὐτὸν ἐςὶν ἐξ ἑνὸς, πυθμένος, φυόμεν οἷον θαμνισκοςὶς, ὁ μὲν ς ὁ δὲ ζ τὰς ἐκφύσεις ἔχων, ἢ βραχὺ πλείες ἢ ἐλάπτες ἐκ ἴσων μὲν ἁπάντων κατὰ τὸ μῆκος, ἀλλὰ τὸ μέγιςον αὐτῶν ἐ μεῖζον ἐςὶν ἢ μίσεος ποδὸς ῥωμαικε. Arcam vero illam, in qua ex Barbarorum terris, δένδρον ὅλον κινναμόμε τε πρώτε τε γένες, *arbor Cinnamomi primi generis*, allata fuerat, cubitorum quatuor eſſe ſcribit. Vnde colligere aliquis poſſet, arborem illam ea proceritate fuiſſe. Vtut ſit, Arrianus ἐκ τῶν θάμνων τὸ κιννάμωμον τέμνεσθαι, ex fruticibus cinnamomum reſcindi teſtatur: lignum vero *Xylocinnamomum* communiter dicitur: quod tamen quidam pro genere diverſis ſumſere; alii id, quod virgultis longioribus ac robuſtioribus erat, eo nomine dignabantur. *Naſcitur* in Aethiopia Troglodytis connubiis permixta, ut Plinius prodidit. In Arabia, et quidem circa Mali prodire, apud Agatarchidem, Arrianum et Theophraſtum legimus; in India Auſtrali ſub initio zonae torridae Strabo. Inde regio κινναμωμόφορος Straboni et Ptolomaeo, aliisque veteribus Geographis in tantum celebrata, ut inde parallelus διὰ κινναμωμοφόρε nomen ſuum acceperit. Non habere vires in Syriae vicina perveniendi, apud Plinium proditum. Gignitur in planis quidem, ſed denſiſſimis in vepribus rubisque. Ii mercantes id a conterminis vehunt per maria vaſta ratibus, quas neque gubernacula, neque remi trahant vel impellant, non vela, non ratio ulla adjuvet, cum omnium inſtar ibi

Antido. l. 1.

Exped. Alex. l. 7.

Plin. l. c.

Arrian. l. 7. Theophr. H. P. l. 9. Strabo Geogr. l. 15.

Plin. H. N. l. 16. c. 32.

ibi ſint hamo tantum et audacia. Praeterea hybernum mare exigunt circa brumam, Euris tum maxime flantibus. Hic recto curſu per ſinus impellunt, atque a promontorii ambitu Argeſte deferunt in portum Gebanitarum, (*in faucibus Arabici ſinus hi ad ipſum trajectum*) qui vocatur Ocilia, Artemidoro apud Strabonem Ocila, autori peripli Ocelis. Quamobrem illi maxime id petunt, produntque, vix quinto anno reverti negotiatores, et multos interire. Contra revehunt vitrea et ahena, veſtes fibulasque cum armillis et monilibus, ita vt negotiatio illa, foeminarum maxime fide conſtet. Difficilis autem illius erat collectio. *Metitur*, inquit ibidem Plinius, *non niſi permiſerit Deus*, Jovem hunc intelligunt, Aſſabinum illi vocant. XLIV. boum captarumque et arietum extis impetratur venia caedendi. Non tamen aut ante ortum ſolis, aut poſt occaſum licet. Sarmenta haſta dividit Sacerdos, Deoque partem ponit: reliquum mercator in naſſas condit. Eſt et alia fama, cum ſole dividi, ternasque partes fieri, dein ſorte cremia diſcerni: quodque ſoli ceſſerit relinqui, ac ſponte conflagrare. Brevius hoc ita Solinus:

Polyhiſt. c. 30.

Legitur per Sacerdotes frutetis prius caeſis, quae cum litaverunt, obſervatur ut meſſis, nec ortum ſolis anticipet, nec egrediatur occaſum. Quisquis principatum tenet, ſarmentorum acervos haſta dividit, quae ſacrata eſt in hoc miniſterium: atque ita portio manipulorum Soli dicatur: quae ſi juſte diviſa eſt, ſponte incenditur. Addunt alii, Avium nidis et privatim Phoenicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inviis rupibus arboribusque decuti, carnis, quam ipſae inferrent, pondere, aut plumbeis ſagittis. Et haec quidem ex Herodoto falſiſſime Plinius. Equidem cinnamis nidum ſtruere prodiderunt plerique; at Herodotus ex myrrha concinnare ſcribit. Nec quicquam is de Phoenice, ſed ὀρνίθας λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τά κάρφεα τὰ ἡμεῖς ἀπὸ φοινίκων μαθόντες κινάμωμον καλέομεν, tradit. Nec ignotum eſt, avem cinnamomum a veteribus poni, quae privatim cinnamis nidum aedificet ἐφ᾽ ὑψήλων καὶ ἀβάτων δένδρων; atque inde ab ἐγχωρίοις qui μόλιβδον τοῖς οἰστοῖς περιτιθῆσι, deturbari. Quae de ſerpentibus alatis meſſem impedientibus antiquitas fabulata eſt, apud Theophraſtum invenies. De pretio hoc apud Plinium legimus: *Pretia quondam fuere in libras denarium mille. Auctum in parte dimidia eſt, incenſis, ut ferunt, ſilvis ira barbarorum. Id acciderit, ne ob iniquitatem praeponentium, an forte, non ſatis conſtat. Auſtros ibi tam ardentes flare, ut aeſtatibus ſilvas accendant, invenimus apud autores.* De ejus *in Medicina uſu* ita Dioſcorides: Δύναμιν ἔχει πᾶν κιννάμωμον θερμαντικὴν, οὐρητικὴν, μαλακτικὴν, πεπτικὴν. Ἄγει δὲ καὶ ἔμμηνα καὶ ἔμβρυα πινόμενον, καὶ προστιθέμενον μετὰ σμύρνης καὶ ἰοβόλοις θηρίοις καὶ θανασίμοις ἁρμόζει, καὶ τὰ ταῖς κόραις ἐπισκοτοῦντα ἀποκαθαίρει, θερμαίνει τε καὶ λεπτύνει, καὶ ἐστὶ διουρητικὸς, φακοῦς τε καὶ ἐφήλεις ἀποκαθαίρει μετὰ μέλιτος διαπιχριθὲν ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς βῆχας, καταῤῥοῦς, ὕδρωπας, νεφρίτιδας, δυσουρίας. Et haec quidem ſe ita habere certum: at illa, quae in commentariis Graecorum reperiuntur, falſa ſunt; ὅτι ζέοντος φασὶ τοῦ ἐν λέβητι ὕδατος εἴπερ θίγοι μόνον τὸ κιννάμωμον εὐθὺς καταψύχειν τὸ ὕδωρ καὶ λουτρῷ ἐπεισενεχθὲν διαπύρῳ μεταποιεῖν τὸν ἐν τῷ αερὶ φλογμὸν εἰς ψυχρότατον, καὶ ἀφανιστικὴν τῶν ἐκ φθορᾶς τινὸς συναγομένων τὴν φύσιν ἔχειν. *Praecipua* tamen bonitas virgultorum tenuiſſimis partibus, ad longitudinem palmi. *Secunda*, proximis breviore menſura, atque ita ordine. *Viliſſimum*, quod radicibus proximum, quia ibi minimum (l. plurimum) corticis, in quo ſumma gratiae. Qua de cauſa praeferuntur cacumina, ubi plurimus (l. minimus) cortex. Ipſum vero lignum in faſtidio eſt, propter origani acrimoniam. Pretium in libras XX. quae totidem fere verbis a Plinio ex Theophraſto deſumtum. Fiebat ex eo et *unguentum* pretioſum et optimae fragrantiae, quod Dioſcorides, ex oleo balanino, Xylobalſami, balſami ac ſchoeni ſpiſſamen-

Cinnamomum.

Ariſto. H. A. l. 9. c. 13.

Antiq. ryſt. c. 49.

H. P. l. 9. c. 5.

M. M. l. 1. c. 13.

Salmaſ. in Sol. p. 1305.

Plin. H. N. l. 12. c. 19.

Theophr. H. P. l. 9. c. 5.

Dioſc. M. M. l. 1. c. 74.

Cinnamomum. mentis. Cinnamomi vero balſami ſeminum, et quadruplae ad cinnamomum myrrhae odoramentis parat. Adhibebatur et in alios uſus. Coronas enim ex cinnamomo interraſili auro incluſas, primus omnium in templis Capitolii atque Pacis dicavit imperator Veſpaſianus Auguſtus. In funeribus quoque cum Amomo, Myrrha, et aliis locum habuiſſe, aliquibus dictum eſt.

Plin. H. N. l. 12. c. 19. Salmaſ. in Soli. p. 401.

II. De Generibus diverſimode a Dioſcoride et Plinio proditum. *Plinius* duo quaedam genera innuit, *candidius, nigriusque.* Quondam, addit, preferebatur candidum, nunc contra Nigrum laudatur; atque etiam *varium* preferunt candido. Dioſcorides in *verum* et *ſpurium* dividit.

Plin. l. c.

1. *Veri* plura ἐπιχορίως ὀνομαζόμενα recenſentur genera. 1. *Primum* eſt, quod *Moſylum*, tam propter aliquam cum Caſſia Moſylite ἐμφέρειαν, quam a Moſylo oppido, dicitur. Excellit ſecundum Dioſcoridem in eo genere, πρόσφατον, *recens*, allatum nempe, non de arbore decerptum, nec enim in Graecia naſcitur, nec carioſum, τῇ χρόᾳ μέλαν τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει colore nigrum, ex vinoſo in cinereum vergens, id eſt tali, qualis eſſet, εἴ τις μίξειε τὸ τοῦ γάλακτος χρῶμα τῷ φαίῳ καλουμένῳ μετὰ βραχέως τοῦ κυάμου καλουμένου. Tale autem οἰνοπὸν χρῶμα fit: deſcribente Ariſtotele, ὅταν τῷ μέλανι καὶ ςίλβοντι κραθῶσιν αὐγαὶ ἠεροειδεῖς, quales botrorum acini, quorum plane color vinoſus agnoſcitur, cum matureſcunt; nam deinde nigreſcentes puniceum habent, quem poſtmodum in ἄλουργον mutant. Idem Cinnamomum, quod excellit, debet eſſe tenuium et laevium virgultorum; unde Herodotus τὰ κάρφεα dixit, quae ſunt ξύλα λέπτα καὶ ξηρὰ, ut Heſychius explicat; ὄζοις συνεχέσι κεκραμμένον, nodis frequentibus praeditum, quod et de ramulis Coralli Dioſcoridis dixit, ut horum in Cinnamomo faciem innuere videatur; perquam odoratum. Ideo Galenus alibi ἄρρητον τινὰ εὐωδίαν ἔχειν ὑπὲρ ἅπαντα τὰ ἄλλα, alibi πάνυ τῇ ὀδμῇ καλλιςόν τε καὶ ἥδιςον ſcripſit. Quod autem additur, in praeſtantiſſimo ὀδμὴν eſſe πηγανίζουσαν, aut καρδαμώμῳ ἐμφερῆ, neſcio, quomodo ſumendum ſit, niſi forte cum Galeno, διαμαςώμενον addas, ut manſum πηγανίζειν ſeu rutam prae ſe ferre videatur. Praefertur quoque et guſtu acre ac mordacitatis particeps, nec non etiam cum calefactione quadantenus ſalſum (ὑφαλμυρίζον, Galenus hujus qualitatis non meminit, forte quodi ſalſedo illa ſit exigua) quodque inter atterendum non facile friatur, et inter frangendum ex ſe pulviſculum emittit, (ἐν τῷ θραύεσθαι χνοῶδες. Serapio, quando franguntur rami ejus, elevari inde pulverem odoriferum, cujus odor omnia, quae ſunt circa ſe, ſuperet ſcribit,) levia interim habens internodia. Facturus periculum, addit Dioſcorides, ſumito ab una radice periculum, ſiquidem facilis eſt hujusmodi probatio. Enimvero fragmenta miſcellanea quaedam ſunt, atque adeo cum primum fit experimentum, quae praeſtantiora fuerint, dum halitu afflatuque ſuo odoratum implent, deterioris judicium impediunt, ſeu ut Graecus textus habet: κατὰ τὴν πρώτην δοκιμασίαν τὰ κρείττονα περιπνέοντα καὶ πληροῦντα τὴν ὄσφρησιν ἐμποδίζει τὴν τοῦ ἥττονος ἐπίκρισιν. Ferre aetatem Dionyſius, qui ἀκεράσιον dixit, ſed falſo prodidit. Galenus enim a triginta annis, quam a principio vim habuit, integram non conſervaſſe, expertus eſt; πάνταγε τῷ ὁμογενεῖ κινναμώμῳ σαφῶς ἀλλήλων ὑπερεῖχε κατά τε τὴν τῆς γεύσεως, καὶ τῆς ὀσφρήσεως ἀτονίαν καὶ εὐτονίαν καὶ τῷ χρόνῳ inquit. *Alterum* eſt *montanum*, craſſum, pumilum, ὑπόκιῤῥον τῇ χροᾷ, colore admodum fulveſcens, vel ut Galenus legit, μᾶλλον κίῤῥον τῇ χροιᾷ, magis rubens colore. 3. *Tertium* a Moſylo eſt *nigrum* (apud Galenum πόσως μέλαν) et valde odoratum, attamen fruticoſum, καὶ οὐ πολυγόνατον, nec multis modis conſtans. Galenus fibris quibusdam intertexi agit. 4. *Quartum* eſt *album*, quod χαύνιον, ὀγκῶδες ἰδεῖν καὶ εὐτελὲς, εὐθραυςόν τε καὶ μεγάλην ἔχον ῥίζαν καςίζουσαν. Serapio propter radicem magnam, facile ad plantandum putat.

Gal. de Antid. l. 1.

de colorib.

Dioſco. M. M. l. 5. c. 139.

Galen. de Antid. l. 1.

Galen. l. de

Theriaca ad Piſonem.

Galen. l. c.

Dioſco. M. M. l. 1. l. 13.

Serapio c. 256.

Dionyſ. in deſcript. Orbis.

Galen. l. 1. Antid.

tat. 5. *Quintum* odore nares ferit, fulfeſcit, Caſſiae rufae ſimilimum, tangenti vero ſolidum animadvertitur, non valde nervoſum, radiceque craſſa firmatur; in quo genere, quod Thus, Myrrham, Caſſiam, aut amomum odoris ſuavitate imitatur, deterius eſt. Serapio corticem Caſſiae rufae habere, et odorem Caſſiae odori ſimilem, cum pinguedine quadam ſcribit. Pro ὀ πάνυ ἰνῶδες quidam οἰνῶδες, alii ἐνῶδες, ſed perperam legunt. Cur enim eligeretur illud, quod valde odoratum eſt, cum nec illud, quod odorem praeſtantiſſimorum Aromatum refert, probetur. Forte eſt illud, quod Caſſiae apud Galenum ſimilimum eſt, ut ſuperius diximus. *Damnatur* candidum (apud Plinium, damnatur molle, et cui albet cortex) ſcabrum, rugoſisque feſtucis: (ῥυσόκαρφον) ſed et, non laeve, et quod circa radicem lignoſum eſt, rejicitur.

Diosco. M. M. l. 1. c. 13. 2. *Spurii* Cinnamomi duo ſunt genera. *Primum Pſeudocinnamomum* ſimpliciter ita dictum, εὐτελὲς οὐκ εὔτονον τῇ ὀσμῇ ἐκλελύμε νον δὲ καὶ τῇ δυνάμει. *Alterum Zingiber* appellatur, quod habet aliquam cum Cinnamomo cognationem, cum ſit xylocinnamomon. Eſt vero ξυλῶδες, ἔχον ῥάβδους μακρὰς καὶ ῥωμαλέας, καὶ τὴν εὐωδίαν πολὺ καταδεεστέρας. Facit hujus et Galenus loco ſaepe laudato mentionem.

II. Ex *Recentioribus* nihil habeo quod dicam. Vel exinde colligi poteſt, longe noſtrum a Veteri differre. Virgultum hoc, cortex illud. Plinius Caſſiam aromaticam juxta Cinnamomi campos naſci ſcribit: et tanquam diverſae arbores deſcribuntur ab autoribus. *Summa virgulta Caſſia pro Cinnamomo veteribus fuiſſe*, affirmare non auſim. Video tamen cacumina illa, quae Galeno ἀκρέμονες ab autoribus laudari, et reliquis partibus praeferri. Cinnamomum. Quod ſupra de guttis a Cinnamomo editis a Plinio dictum, videtur ſimile ei, quod quidam ex Caſſia liquorem ſtillare Caphurae aemulum produnt, ſed vetitum, ne laceraretur arbor, quodinterire poſſet. Galenus etiam ſaepe unam in aliam tranſire, nec multum a cinnamomo Caſſiam differre, ſcribit. At rem non eandem eſſe, nominum, deſcriptionum, locorum et pretiorum diverſitas oſtendunt. Caſſia cortex, Cinnamomum virgultum cortice ſuo veſtitum, quae virgulta, ῥάβδοι, ῥάβδεα, κλωνία, ἀκρέμονες et κάρφεα dicuntur. Maximae quoque ſunt fragrantiae, quam fruſtra in Caſſia quaeras. Nec me *Cardani*, *Amati Luſitani*, vel *Lacunae* autoritas turbat. In Zeilan et Moluccis inveniri, nullum gerere fructum, aeſtu corticem findi et abſiſtere, bis in anno deglubi; dulcem primo, menſe poſtea perfici; ideo, Caunama (Cau inquit lignum eſt, Nama dulce) vocari, ſcribit *ille*. At longe aliter ſe rem habere oculati teſtes perhibent. Ab *iſto* proditum, omnia Caſſiae et Cinnamomi genera ex India Antwerpiam adferri. At cur non tantum opinioni ſuae dedit, ut illa deſcripſiſſet? *Lacuna* ſpeciem illam cinnamomi, quae *montana* dicitur, vidiſſe ſe Romae jactat, fruſtiloque a Gilberto Medico donatum. Repertam inter alia pretioſa in Mariae Arcadii et Honorii ſororis, Uxoris Stiliconis, in Vaticano ſepulchro; quod ſub pontificatu Pauli III. detectum traditur. At cur non ſcripſit, cortex ne an virgultum fuerit? Ne Orientis quidem Reges verum ſe Cinnamomum habere, gloriari poſſunt: nec apud quenquam illorum hactenus inventum eſt.

CAPVT V.

De Malabathro, ſive Folio.

I.

Tab. LIV. Plin. H. N. l. 12. c. 26. In deſcriptione *Malabathri* variant *Veteres. Plinio* arbor eſt folio convoluto, (non quod tale naſcatur, ſed quod convolvatur, ut poſt dicemus) Diosc. M. M. l. 1. c. 11.

Malabathrum. cemus) arido colore. *Nonnulli* apud Dioſcoridem, Nardi Indicae folium, ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ὀσμὴν ἐμφερείας πλανώμενοι, arbitrabantur. Ipſe, peculiare genus eſſe ait. *Folium id eſt*, inquit, *quod lentis paluſtris modo aquae innatat, nulla fultum ra-*

Plin. l. c. *dice.* Odoratius croco, addit Plinius, ſcabrumque. Ajunt et aqua per aeſtivos ardores exſiccata, cremiis fomitibusque aridis terram peruri: atque, niſi id fiat, non amplius renaſci. Collectum ſtatim lino trajicitur, ſiccatumque reconditur. *Peripli autor*, nervis ſive fibris calamorum ſeu virgularum malabathri, quae πέτροι dicuntur, trajici prodidit. Et haec quidem ex vulgari ſententia. Nos dum quaedam exactius excutimus, inducimur fere, ut *Fotiam et Malabathrum diverſa eſſe credere cogamur.* Quamvis enim apud Geoponicorum autorem, modo μαλαβάθρου φύλλον σφαίριον, modo φύλλον σφαίριον dicatur; tamen autor parvi Dynameri diſtinguit, et omnia iſta, quae hactenus ex autore Peripli et Plinio de folio allata ſunt, Betre ſeu Tembul, optime conveniunt. Potuerunt veteres φύλλον dixiſſe, quod in Malabathro pars praeſtantior eſſet folium. Nec videntur φύλλου Ἰνδικοῦ meminiſſe.

Apud Recentiores Graecos ex Arabum ſcriptis hujus mentio, qui etiam cum folio veterum ſive Malabathro confundunt. Quod autem nunc veterum illud non advehatur, vel indigenarum culpa eſt, vel quod non renaſci tradatnr, niſi reſiccatis aeſtivo fervore aquis, prout ſupra diximus. In Indiae paludibus, Dioſcoridi et Plinio *naſcitur*. Ptolo-

Arrian. in Periplomaris rubri. maeus apud Beſadas, ſeu, ut Peripli autor vocat, Seſatas, Cirradibus finitimas, κάλλιϛον γένεσθαι affirmat. Ab his, dum quotannis ad confinia Sinarum, populabundi, cum uxoribus et prole, tegetibus, in quibus folia, quaeque ſibi, dum in illis regionibus degunt, ſubſternunt, onuſti vagantur, ad Sinenſes pervenit. Hi illis viam retro ingreſſis, ſtrata relicta colligunt, et folia in globulos convolvunt, convoluta fibris calamorum trajiciunt, ut ſic in pilula haereant. διείρειν (non διαίρειν) ταῖς ἀπὸ τῶν καλάμων ἴναις, Peripli autor dixit. Quod Horatius *Sy-* Carm. l. 2. cod. 7. *riacam* vocat, perinde ſumendum eſt, ac quod calamum aromaticum Alexandrini Romanum dixere, quod ex Ægypto per Alexandrinum cataplum, in Italiam adferebatur, quod a Syria dari Plinius ait. Laudabilius duntaxat in Syria naſci, falſum eſt. *Vires* ita a *Dioſcoride* deſcribuntnr. Eaſdam cum Nar- Dioſc. l. c. do vires ſortitur, ſed illud ἐνεργέϛερον πάντα ποιεῖ, *efficacius omnia praeſtat.* Majore enim vi *urinas ciendi* pollet, et ſtomacho convenientius eſt. *Oculorum inflammationibus in vino ferveſactum*, tritumque ac illitum apprime confert. Linguae πρὸς εὐωδίαν ϛόματος, ad commendandum *oris halitum*, confert. Veſtibus interpoſitum eaſdam a tineis et faetore tuetur; ἄβρωτα καὶ εὐώδη ταῦτα τηρεῖ. *Laudatur* recens, ſubalbidum, in quo tamen aliquid nigroris appareat, minime fragile, integrum, nares odore feriens, illiusque ſuavitate diutius implens, nardo ſapore ſimile, nullo ſalis guſtu. At τὸ ἀδρανὲς καὶ τὸ λεπτοκοπημένον, εὐρωτιῶσαν ἔχον τὴν ἀποφορὰν (celerrime autem ſitum in vetuſtate ſentit) vitioſum eſt. Et haec qui- Plin. l. c. dem Dioſcorides. *Plinius*, nigricans et quodam ſalis guſtu probat, et addit, odorem in vino ſufferveſacti antecedere alios. De *Diffe-* Arrian. in Periplo. *rentiis* id duntaxat dicam, quod apud Peripli autorem obſervavi, nempe, Foliorum Malabathri complicatorum tria genera eſſe. *Hadroſphaerum*, quod ex majore fit folio. *Meſophaerum*, quod ex mediocri *Microſphaerum*, quod ex minore. Eadem habet Plinius. *Folia*, inquit, *diviſere annonam; ab amplitudine* hadroſphaerum *vocatur, majoribus foliis. XXX. Quod minore folio eſt*, meſophaerum *appellatur, emitur X. LX. Laudatiſſimum* microſphaerum *e minimis folium*: pretium ejus X. LXXV.

II. *Recentioribus* vocatur Malaba- Garzias H. Ar. l. 1. c. 19. thrum, Indis *Tamalapatra*, Arabi-

bus

Abenſinae l. c. 25. Cordus in Dioſcors. Bauh. H. P. l. 4. c. 9. p. 450.

bus *Cadegi Indi*, ſeu folium Indum, Cordo *Caſſiae folium &c.* Arboris deſcriptionem non habeo unde dem. *Ramis*, qui aliquando cubitali magnitudine adferuntur, mediocriter *cortex* eſt flaveſcens, nigricans et aromaticus; *materies* fagina; ex iisque alii ex adverſo ſiti pronaſcuntur. *Folia* magnitudine variant. Aliquando dodrantem ſuperant, aliquando palmum aequant; duorum, trium, ſaepe unius unciae latitudine; forma laurinorum, ſed latior, rotunda interdum, et inferiore parte cineracea. Tres hiſce coſtae, quarum media per rectum decurrit, laterales ſinuantur; omnes ſubtus quam ſupra magis extant. Sapor aromaticus. Diverſa apud Codrum deſcriptio. *Folium* inquit, *propemodnm rotundum, et diſci figura orbiculatum, trium fere digitorum, quoquo verſus latitudine, colore in fuſco et ſpadiceo* cinericeum, venoſum, denſum, laurino craſſius, lentum, flexile, et fractu contumax, niſi omnino aridum fuerit, guſtu ſubacre, ſubamarum, tenue, per palatum ſeſe diffundens, oriſque halitum odoris gratia diu commendans, odore acre, Nardi aemulum et admodum aromaticum. *Ejus in locum caſſiae Cinnomomi et Caryophylli folia ſubſtituta.* Utut ſit, colore eſt, cum ad nos pervenit, vireſcente, ſapore glutinoſo, tenui, aliquantum ſubacri, veluti ſi quis piperis et Cinnamomi miſcellam faciat. *Fructus* glandis effigie appingitur a Cluſio. *Naſcitur* in procera arbore procul ab aquis, pluribus in locis, ſed maxime in Cambaja. In Syria, Ægypto vel Æthiopia naſci falſum. Collectum in faſciculos colligatur, et ita venditur. *Deligendum* eſt recens, denſius, craſſius, majus atque integrum, quod non facile in partes minutas frangitur, et tam guſtu quam odore proxime ad Caſſiam accedit. Calidum et ſiccum in ſecundo. Coctum in roſacea apponitur tumoribus. Hunc *folia ſaporem Caryophyllorum referentia*, in inſula S. Mariae ad littus Madagaſcar, pertinent, de quibus nihil occurrit.

Malabathrum.

Ind Orien. p. 3. c. 12.

CAPUT VI.

De Betre ſeu Tembul.

Betre ſeu Tembul.

Vid. TAB. LIV. Barboſa de Ind. Orien. tr. 1. Linſchott. Ind. Orien. p. 4. c. 16. Garz. Hiſt. Arom. l. 1. c. 18. Bauh. H. P. l. 4. c. 20.

B*etre*, Abenſinae *Tembul*, aliis *Tembur*, *Betella*, *Betel* et *Betle* dicitur. Fragoſus *Folium Indum* eſſe putat. Amatus Luſitanus cum eodem confundit. Arbor eſt pipe-ri nigro ſimilis, ſi a longe ſpectatur, eaque ſcandens. *Caulis* ipſi gracilis et obſequioſus: *folium* mali medicae, oblongius tamen et per extrema arctius, cui coſtae per longitudinem excurrunt. Amatus Nuci juglandi perſimile, totum undulatum, cum tribus coſtis facit: Anguillara alno ſimile. Bauhino tiliaceis ſunt ſimilia, rotunda, niſi in mucronem mox deſinerent, glabra, atrovirentia, tenuia, Potamogetonis modo, nervis quinque, ſex, et aliquando ſeptem, partim rectis, partim ſinuatis inſtructa, et pediculo unciali appenſa, ſapore aromatico et tenui. Manſo, neſcio quid arenoſi ſub dentibus eſſe videatur. Corrupitur, ſi recens decerptum, diutius manibus tractetur. Nec florem nec ſemen proferre Anguillara tradit. *Fructus* ex foliorum exortu prorumpit, contortus, Lacerti caudae ſimilis, nec mali ſaporis. *Prodit* in plerisque Indiae locis, in Malavar, Moluccis etc. iisque maritimis, et temperatis. In Bultabado urbe, in Decan, et Biſnagar minor ejus quantitas. Supra Calajate, quod octoginta leucis ab Ormus diſtat, vix invenias. Chinam etiam, quia frigidior, Mozambiquen et Sofalam, quia ſqualleſcunt, aſpernatur. Seritur vitis modo, additis ſtipitibus et pedamentis, quibus repens fulcitur. Piperis aut Arecae arboribus maritare, quaeſtuoſum credunt. Subſidit, niſi ſaepius rigetur. Inſulanis folii

apud

Betre ſeu Tembul. apud Indos uſus. Semper hoc in virorum et mulierum manibus, nec majus in ſalutationibus benevolentiae indicium, quam *Betre* offerre. Ter de die maſticatur: nec nox ab hiſce cupediis libera. Mulieribus tum maxima in uſu, cum de conſervando genere humano cogitant. Solis luctui et jejunio deſtinatis diebus ſeponitur. Non manditur a viliori ſorte; nec ſola, quia amara: Condimenti loco Caate, Areca et calcis momentum promiſcue; Lycium et camphora de Borneo apud ditiores; agallochum, moſchus et ambra cinerea apud Principes. Hipillulis ex Areca, Caate, Camphora & aloe contuſa cum ambaro utuntur. Coſtae folii ungue pollicis eraſae, calce unguntur; ſic voratum praeſumto Arecae et Caate pauxillo inſeritur ori. Primus ſuccus ſanguinis ex Areca colore, certo ad purgationem cerebri remedio exſpuitur; alter deglutitur avide. Firmare gingivas et ſtamachum credunt. Halitum certe oris commendat: ſed dentes hunc ſubrufi, et in abſtinentia nigricantes. Calida ſunt et ſicca in fine ſecundi. Optima quibusdam matura et fulveſcentia; ἄωρα aliis quod majorem ſonum maſticata edant. Venduntur per duodenas: et ſingulis diebus tres abſumere ſuetum. In mediterraneis magno veniunt pretio. Ferunt enim, Nazamoxae Regem XXX M. aureoum Luſitanicorum quotannis impendere. Huc Caate refertur, de qua hoc ſolum habeo quod dicam, ex ligno ejus concinnatos paſtillos cum Betele comedi. Linſchott. Ind. Orient. p. 4. c. 16.

CAPVT VII.

Caryophyllus.

De Caryophyllo.

I.

TAB. LV. Vid. et TAB. LII.

Vt de Cinnamomo Veterum apud Recentiores nihil: ſic de *Caryophyllo* apud *Veteres* fere nihil invenies. Fructus, qui καρυόφυλλον et καρυόφυλλος, id eſt, ſi verbum verbo reddas, *Nucifolium*, cum quo tamen nullam ſimilitudinem habet, appellatur, Arabibus Carunful קרנבל, nec Dioſcoridi nec Galeno dictus eſt. Citat quidem iſtum Serapio, ſed falſo; rectius Æginetam vel Sethi nominaſſet. Quod vero apud Plinium legitur: *Eſt etiamnum in India piperis grani ſimile; quod vocatur garyophyllon, grandius fragiliusque. Tradunt, in Indico luco id gigni. Advehitur odoris gratia*; Comaco potius Theophraſti competit. Plin. H. N. l. 12. c. 7. H. P. l. 9. c. 7.

Primus, qui Caryophyllorum inter Medicos Graecos meminit, eſt Ægineta: καρυόφυλλον, inquit, ȣ̓ πρὸς τὸ ὄνομα καὶ τὴν ȣ̓σίαν ἔχει ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ἰνδίας οἷον ἄνθη τινὰ δένδρȣ καρφοειδῆ, μέλαινα ὅσον δακτύλȣ σύνεγτος τȣ̃ μῆκος φέροντα ἀρωματίζοντα καὶ δριμέα, ὑπόπικρα θερμάτε καὶ ξηρὴ περίπȣ τρίτης τάξεως ἀπολύχρȣσα ἐςιν ἐν ὄψει τε καὶ ἑτέροις φαρμάκοις. *Caryophyllon non eam habet ſubſtantiam, quae nomine praetenditur, ſed ex India veluti flores cujusdam arboris feſtucacei, et nigri ſunt, longitudine fere digitali, odorati, acres, ſubamari, calidi et ſicci in tertio propemodum ordine, qui multiplicis uſus ſunt, tum ad obſonia, tum ad alia multa medicamenta.* An et Achillem Tatium huic adiungam, neſcio. Scribit quidem is, eſſe in Graica αἰθίοπος χροῖας, qui apud Indos ſit πέταλον, reveraque flos eſt niger, et folium vocatur. Sed addit, odorem domi celare, quem ἐξοικῆσας pandit, e fronde in florem mutatus. *Nigram roſam* vocari, et elephantis pabulo eſſe, quod Caryophyllo non competit. Inde de Cteſiae arbore, quae Graecis μυρόρροδος, Indis κάρπιος dicebatur, intellige. Procera eſt, foliis palmae, fructum non ferens, flore maſculae lauri, qui ἀτρέμας ὑπέρυθρος καὶ ὑπόπαχυς. Olei quaſi

L. 7. Tatius Exotic. s. 4. Cteſias in Indicis.

quaſi guttas ſtillat, quae bene expreſſae, in alabaſtris marmoreis excipiuntur. Vides convenire quaedam, quaedam non item. Meminit et Abenſina gummi Caryophyllorum, eidemque terebinthinae facultates tribuit. *Vires* ſi ſpectes, calidos et ſiccos circa tertium Ægineta facit, in ſecundo Aëtius. Veneris incentivum Serapio, praefertque eos, qui ad ruborem inclinant, et digitis ex arbore decerpuntur. Abenzoar pulverem vertici inſpergi hyeme ſuadet, aſperſo primo, aliquo liquore vel vino ardente, capite; ſic catarrhus abſumi.

II. Apud *Recentiores* et *Caryophylli* et *Affinium* deſcriptiones invenio.

I. Caryophyllus aromaticus eſt vel *Vulgaris* vel *Dentatus.*

Cluſ. Exot. l. 1. c. 16. ad Garz. l. 1. c. 21. Garz. Hiſt. Arom. l. 1. c. 21. Linſchott. Ind. Orien. p. 4. c. 21. Acoſta Arom. c. 15. Nieremb. H. N. E. l. 15. c. 120. Piſo Mantiſſ. Arom. c. 5.

1. *Caryophyllus aromaticus vulgaris Æginetae Caryophyllon,* Arabibus *Siger* dicitur. Arbor eſt mali vel piri magnitudine. *Rami* pedales, ſumma parte in quinos ramulos, ex adverſo ſibi enaſcentes diviſi: quorum infimi, qui calami ſcriptorii craſſitudinem non ſuperant, cinereo cortice; graciliores tenellique candicante teguntur: extremae feſtucae nigrae ex vino in purpureum vergunt. Guſtus et odor caryophyllis remiſſior, jucundiſſimus tamen, et ſine ulla in mordicando palato triſtitia. *Folia*, quae Perſis *Naraqua*, magnitudinis variae: majora, minora, latiora, anguſtiora, lauri anguſtifoliae maxime ſimilia, ex oblongo pediculo, ſub ſingulorum ramorum alis ex adverſo naſcuntur: medium nervus longitudinem decurrens ſecat, multis venis in latera excurrentibus. Habuit Bauhinus, quae ad piri accedebant. *Flos* copioſus, color initio candidus, cum in fructum efformatur, vireſcens, ſuaviſſimique tum odoris, rufeſcens ſeu rubens tandem; collectus et ſiccatus nigricans, forma florum in ceraſis; ſingula foliola tribus candidis radiis diſtinguuntur, ſtaminula purpurei coloris in medio. *Fructus* in extremis feſtucis: qui *Fuſti* officinis, Caryophyllus. Luſitanis *Baſtan*, (fallunt, qui ficus modo per ramos ad foliorum baſin prodire ſcribunt) funditur, illique inhaereſcit. *Maturus*, inquit Stapelius, *qui juſtum incrementum cepit,* (Abenſinae Caryophyllus mas, Officinis Antophyllon) *figura oblongus eſt in medio craſſior, magnitudine mediocris avellanae, aut potius corni, aut nucleo olivae ſimilis, et aequalis, ſuperius quadrangulum* πτύϑμενα, *id eſt, umbilicum habens, cortice foris tenui veſtitur, quo detracto duplex apparet nucleus, ideoque in duas partes fiſſilis, in curva et ſinuoſa commiſſura compactilis, ligni aut corni inſtar ſolidus, tritu que difficilis.* Cortex caryophyllo ſaporem ſimilem habet, remiſſiorem nucleus. *Minor, ſive immaturus*, longitudinem habet transverſi digiti aut uncia minorem, formam vero exigui et obtuſi clavi. Nam gracili ejus corpori latiuſculum, et quadrangulum capitulum inſidet, in angulis quatuor eminentiis dentatum, lacunulae, aut quadrati alveoli inſtar, ſuperius modice excavatum, convexo concavoque ceu tuberculo tectum, friatu facili. Quapropter haec capituli pars non in omnibus caryophyllis conſpicitur, cum ſolidius eorum corpus, fragilius in tanto itinere atterat: materia conſtat cartilaginoſa, modice lignoſa, lenta, infragili, tritu difficili, tam foris quam intus in nigro et rubente colore fuſca: nigrior tamen probatur, et ſolidior, quaeque pinguem, oleoſum, tenuémque liquorem, cum pungitur, e plaga remittit. Sapor piperis modo acris, qui linguam adſtringit et ſtupefacit. Odor aromaticus, ſuaviſſimus. *Decutitur* flagellatione, mundato circa arborem ſolo, in quo nullum graminis genus, quia arbor ad ſe ſuccum trahit, naſcitur, a medio Septembre usque in Januarium: decuſſus biduum aut triduum ſiccatur, poſt alio mittitur. Scaliger bis in anno legi, Decembre et Junio; quarto liberiorem proventum; triennio vacante vindemia,

Stapel ad Theophr. H. P. l. 9. c. 5.

Exerc. 146. l. 1.

Caryophyllus. Piſo l. c. ita demum efferari atque degenerare, ex Vartomanno ſcribit. Piſo vero prodidit, ſemel in anno, ab Octobri nempe ad Februarium, legi. Alii alligatis ad ramos funibus multa vi avelli tradunt: et ideo laeſis arboribus fructum ſequente anno nullum, ſpe in tertium producta. Venditur cum *matre.* Sic antophylla ſeu magna et ventricoſa vocant. Magni proventus augurium, ſi arbor plures flores quam folia produxit. Arabibus vocatur *Karumfel*, Turcis *Calafur*, Javanenſibus *Syanke*, Malayenſibus *Sinken*, Indis aliis *Chamque.* Habetur inter allatos et *gummi*, rufeſcens ex atro, ἔυοσμον, et quod prunis injectum odorem Caryophyllorum eructat. Habuit *Bauhinus* glebam fuſili crocei coloris, fragilem admodum et ſiccam, ſapore nullo, odore, ſi adoletur, Caryophyllorum ſuavi; quae facile et clara incendia dabat. Habuit et *Lobelius* eximii odoris, glebae Ammoniaci concretione et colore. Garzias dari negat. In ſolis fere *prodit* Moluccis, quarum quinque numero, praecipua Gilolo; nec longe a mari, nec in vicinia, et quidem ſine cura. In Zeilan et aliis locis minus fructifera. Abruptis gaudet, et aliquando ita denſatur, ut lucum faciat. *Naſcitur* et ex ipſis Cariophyllis in terram decidentibus, allabente pluvia. Adoleſcit intra octennium arbuſcula, et fructificat, in centeſimum uſque annum perennis. *Vſus ſurculis*, *floribus et fructui.* *Surculi* incruſtantur Genuae et Lugduni ſaccharo. Eligendi ſunt nigriores, pinguiores, qui liquorem fructus modo remittunt, et immaturos ſapore ac odore aemulantur. *Flores* conditi cum petiolis et ramulis teneris, Venetiis, Antverpiae, et in aliis emporiis viſuntur. *Fructus* nullo olim apud Moluccanos in pretio; donec Chinenſes magnam eorum avexiſſent copiam, quae inde in Indiam, Arabiam et Perſiam delata eſt. Non ſentiunt teredinem, ſi aqua marina aſperſeris. Conſervantur viridia ſaccharo, et in condimentum, *Achar* dictum, redacta, mittuntur in Malaccam. Proſunt contra morbos frigidos. Ita naturalis illis calor, ut, cum in India emundantur, vas aqua vel alio liquore vicinum intra duos dies exhauriant. Compeſcunt vomitum, ſi panis vino Cretico madens iisdem adſperſus, comedatur: vel ſcutum ex cruſta panis vino rubro, vel aceto roſaceo madefacta imponatur. Animo linquentibus offeruntur praemanſi; aut acetum naribus admovetur, in quo maduere. *Lixivium*, in quo contuſorum ſuſpenſum nodulus, in morbis capitis frigidis commode adhibetur. *Aqua* ex viridibus deſtillata mira odoris ſuavitate anhelitum commendat; ſudorque ea in Lue Venerea prolicitur. *Oleum* dentium doloribus cavorum frigidis feliciter inſtillari ſolet: in dolore ventriculi a pituita et flatibus praeſentiſſimum eſt remedium, ſi in juſculo vel vino ſumatur. *Deligendi* ſunt nigri, ſolidi, ponderoſi, odorati, qui copioſiorem liquorem oleoſum puncti ſudant, frangi ſunt lenti, et linguam cum faucibus adurunt. Annos quinque loco temperato ſervari poſſe, notavit Sylvius. Humidiore putreſcunt, ſicco rugoſiores evadunt. *De Differentiis* nihil plane occurrit: niſi quod arboris aut ramulorum icones aliquando varient. Diſcrepat Acoſtae, ab aliis, ſed falſa eſt. Cluſius quoque duas dedit. *Primae figurae*, deſcribente Bauhino, ramis color fuliginoſus; partes inferiores quadrangulae; cortex aromaticus; quibus inſident ceu praepilati clavi rugoſi, denticellis decuſſatis radiatim coronati. Medio horum capitulum piſi magnitudine, e foliolis ſquamatim implicatis contextum: quibus patentibus fibrae quam plurimae, eaeque rufeſcentes in conſpectum prodeunt: et inter has ex cavitate quadrangula ſtylus rectior, ejusdem coloris, odoris fragrantiſſimi; florem non male quidam dixere. Hoc excuſſo, cauda clam in ventrem turgeſcit, et in corticem degene-

Bauh. H. P. l. 4. c. 6. p. 429.

Bauh. H. P. l. 4. c. 6.

degenerat, nucleus intus ſimplex, alias geminus, niger, in duas partes ἐις ὄνυχα commiſſas fiſſilis, durior, ſed aromaticae gratiae exors. *Altera* fructus rudimentum jam formatum, et florem nondum explicatum exhibet. Secedit ab utraque *Recchi*, cui flores oblongi, clavorum inſtar, capitulis trifidis, candidis primo, mox viridibus, rubeſcentibus dein, tandem in nigrum inclinantibus, dum in ipſos Caryophyllos evadunt.

Clu. Exot. p. 76. — Rech. R. Med. N. H. p. 34.

II. Caryophyllus aromaticus dentatus, a Commentatore Theophraſti Bodaeo Stapelio producitur. Clavi modo nec capitatus, nec ſtellatus eſt, ſed ab imo ad ſummum in multas quaſi particulas ſectus, et in acutum deſinens. Sapor, odor, et vires vulgari majores; idem et majore apud Indos pretio. Accepit eum a Laur. Realio, Orient. Indiae nomine ſocietatis Generali. Wormio *Caryophyllus Regius* dicitur, incolis *Thinca Rodoi.* Florem potius quam fructum refert, oblongus, anguloſus, grani hordei longitudine. Sex vel octo cuſpides alternatim lateribus erumpunt, et in ſummo quaſi coronam conſtituunt. Color ferrugineus, ſapor et odor caryophyllorum. *Provenit* in inſulae Macciam meditullio. Vnam duntaxat arborem eſſe ferunt, qua flores producente, decidunt communium, ipſae verſus eam incurvantur. Dum floret, cuſtoditur a ſatellitibus, ne diſtrahatur fructus. Ideo raro ad nos defertur. Incolae filo per longitudinem trajecto, armillarum loco, in brachiis odoris gratia geſtant. Piſo *ſpicatum* vocat, Tshinka popoua, incolis.

Bodaeus ad Theophr. H. P. l. 9. c. 5. p. 996. — Wormius Muſ. p. 203.

II. Affines Caryophyllis aromaticis ſunt: 1. *Caryophillus albus, ſpurius*, cujus flores ex Italia Cluſio miſſi, ſed adeo aridi, ut fere in pollinem reſolverentur. Ignobilis plantae eſſe deprehendit; ſi non Solani Belladonnae, ſaltem illi congeneris. Candicabant, quia in calidiore regione nati. Accepit eosdem ſub eodem titulo et Caſpar Bauhinus. 2. *Caryophylli odore fructus exoticus*, qui in inſula Madagaſcar, ſeu Divi Laurentii provenit. Avellanae eſt cum ſuo putamine magnitudine: uſus incomperti. 3. *Caryophyllus aromaticus fructu rotundo*, qui quibusdam Amomum eſſe putatur. Habet quidem calefaciendi, exſiccandi, et adſtringendi vim: ſed quia folia Bryoniae diſſimilia, radix craſſior, quam ut fruticis videri queat, haberi pro ea non poteſt. Magis ad Caryophyllon accedit, de quo ſuperius diximus. Egregie a Cluſio deſcribitur. *Ramuli* erant tenues, quadranguli, cortice cineracio, annotini videlicet; qui vero poſtea nati ſpadiceo, foliorum monſtrabant veſtigia, acres. *Foliis* diverſa magnitudo, orae aequales, color ex ſpadiceo cinereus, ſapor validus. *Fructus* botri in modum, ex multis granis orbicularis, pipere major, minor aliquando, rugoſus, fuſcus, fragilis. *Semen* intus rotundum, nigrum, in binas partes ſciſſile, ſapore et odore Caryophyllaceo. 4. *Fructus fuſcus forma Caryophylli aromatici majoris*, qui totus fuſcus, nec valde laevis. Cortice denſo ac duro, ſaporis forte ex aqua modica ſalſi. Quatuor ſuperne decuſſatim diſpoſitae crucis forma alae: anguſtior infra et pertuſus, prodeunte ex foramine veluti cauda, pro fructus magnitudine craſſa aut tenui. Extima haec nuclei, qui in fructu, pars; in majore, craſſior, cava, et veluti articulis diſtincta; in minore, anguſta et mucronata. 5. Referunt huc quidam *Seitaragi Indi Arabum*, quod pro feſtucis Caryophyllorum ſumunt. Sed adeo hoc nomen obſcurum eſt inter Botanicos, ut vix ſcias, quid eo velint.

Cluſ. Exot. p. 376. — Caryophyllus. — Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 3. p. 411. — Garzias H. Arom. l. 1. c. 21. — Bauh. H. p. l. 4. c. 8. p. 430. — Cluſ. Exot. l. 1. c. 1. — Cluſ. Exot. l. 2. c. 15. — Bauh. H. P. l. 4. c. 22. p. 462.

CAPVT VIII.

De Arbore Piperifera.

Piper. — Vid. TAB. LV. et LII.

I.

Arboris duntaxat in genere, Fructus in ſpecie apud *Veteres* deſcriptio habetur.

Piper.
Dioſcor. M. M. l. 2. c. 189.
Plin. H. N. l. 12. c. 7.
Philoſtr. in vita Apoll. l. 3. c. 1.

I. *Arboris* deſcriptio ut inter eos diſſona; ſic, ut ex Neotericorum placitis cognoſcitur, falſa eſt. Arborem eſſe, inter omnes fere convenit, junipero noſtro ſimilem, ſi Plinium ſequaris: vitici ſeu agnocaſto ſi Philoſtratum. Radix Coſto aemula, quae guſtantium ora calefacit, cietque ſalivam. *Folia*

Dioſco. M. M. l. 1. c. 12.
Geog. Nubienſ. Clim.

Caſſiae, quae ſuper racemos ſingulos, dum pluit, inflectuntur, ceſſante pluvia attelluntur, ut Geographus Nubienſis prodidit. Ita vel ideo forte piperitidem arborem ἄγνον τά γε ἄλλα καὶ τὸν κόρυμβον τȣ̃ καρπȣ, Graecos vocaſſe videatur. *Fructum* ad juniperi ſimilitudinem diverſum edere, apud Solinum lege:

In Polyhiſtore.

forte quod uno eodemque tempore maturos et immaturos oſtendat. Dioſcorides inſtar oblongarum ſiliquarum eſſe ſcribit. Hae, priusquam dehiſcant, decerptae toſtaeque ſole faciunt piper longum; pauloque dehiſcentes oſtendunt candidum, quod deinde toſtum ſolibus, calore rugisque mutatur. Sic omnia iſta genera in una arbore provenire crediderunt, Theophraſtum ſi excipias, qui longam a rotunda expreſſe diſtinxit. Nec de *Loco* conveniunt. Aliis in fronte Caucaſi ſolibus oppoſita tantum gignitur: aliis in India. Fit et Cottonarae regionis, ex qua piper monoxylis lintribus Becarem convehebant, apud Plinium et Peripli autorem mentio. Fabella de ſimiis ejusdem vindemiatricibus, apud Philoſtratum extat. Nullum in obſoniis apud Veteres habuiſſe *Vſum*, innuit Plutarchus: admiſtum oleribus ex Martiali ex adagio τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι; ab illis tantum, quibus major copia, ex alio, ὁ πολὺ ἔχων πέπερι τίθησι καὶ λαχάνοις colligitur. Adeo placuiſſe miratur Plinius. In aliis quippe ſuavitas cepit, in aliis ſpecies invitavit: huic nec pomi nec baccæ commendatio eſt aliqua: ſola placere amaritudine, et ob hanc Indos peti. *In Medicina* haud contemnendarum eſt virium. Calefacit valide, ſed Zingibere minus concoquit; diſcutit, veſicis excitatis attrahit, ad urinam ciet. Bibitur et illinitur et *rigores*

H. P. l. 9. c. ult.
Plin. H. N. l. 6. c. 23.
Arrian. in Periplo maris Erythr.
Quæſt. Sympoſ. l. 9. quæſt. 9.
Dioſc. l. c.
Galen. de med. ſimp. l. 8.

febrium. Cum uva paſſa maſticatum, *pituitam cerebri* exonerat. Educere foetus, et poſt συνȣσίαν, ſi apponatur, *conceptionem impedire*, quod minus veriſimile, creditum tum. Hippocrates certe quoad illud cum Elaterio aliquot grana in lacte muliebri cum pauco melle ſubacta, et unguento Aegyptiaco intincta, ſupponebat. Purgare viſum Ariſtoteli, et poſt eum Abenſinae, ſi parce ſumatur: urinam pellere, ſi largius.

De morb. mul. ſect. 2.
Ari. Prob. l. 1. 44.
Abenſin. l. 2. tract. de Pipere.

II. *Genera* ejus tria. 1. *Longum*, quod intus λεπτὸν quid καὶ κέγχρῳ παραπλήσιον habet, et tandem τέλειον πέπερι evadit. Siliquas arboris piperitidis ſole toſtas decerptasque, priusquam dehiſcant, credit Plinius: Solinus egregie fimbriis corylorum qui primo erumpunt, antequam pandantur, comparat: Theophraſtus ὑπέρυθρον eſſe et ſemina papaveris continere dixit. Receptum eſt a Seniore Andromacho in Theriacae compoſitionem: et videtur διὰ τὸ ἁβρὸν εἰς τὰς ἀντιδότȣς καὶ θηριακὰς δύναμεις ἐπιτήδειον. Facile adulteratur Alexandrino Sinapi. Emitur in libras X. XV. 2. *Candidum*, quod ſemen eſſe ſiliquis illis contentum, ſed nondum ſolibus toſtum Plinius ſcribit. Δριμύτερον eſt τȣ̃ μελάνȣ; non quod ſit ſuperaſſatum, et ὑπερεξηραμένον, ſed ex ſua natura. Emebatur in libras X. VII. 3. *Nigrum*, quod Plinius idem ſemen toſtum ſole et colore rugisque mutatum putat. Theophraſtus baccae laurinae comparat, rotundum, ervi modo, tegmine carneque conſtans. Albo eſt εὐςωμότερον, magis ἀρωματίζον, et εἰς τὰς ἀρτύσεις εὐχρηςότερον. Ingreditur et Theriacae compoſitionem, ut apud Damocratem videre eſt. Emebatur in libras X. IV. Fit huic injuria, coeli temperie carbunculatur, fiuntque ſemina caſſa et inania. βρᾶσμα nominant. Nam, ut ampullis et bullis aquarum ſcaturientium nihil intus ſolidi: ſic nec huic.

In Polyhiſt.
Theop. l. c.
Galenus Simpl. l. 8.
Dioſc. l. c.

II. Apud *Recentiores* non tantum Arboris Piperiferae genera occurrunt, ſed et Affines quaedam, tum arbores tum fructus.

TAB. LVI.

1. Arbor Piperifera eſt quadruplex: 1. *Fructu rotundo*. 2. *Fructu longo*.

longo. 3. *Fructu caudato.* 4. *Fructu inani.*

I. *Arbor piperifera fructu rotundo* eſt etiam duplex, *fructu* nempe Nigro et *Albo.*

I. Arbor Piperifera fructu rotundo nigro, vel eſt *Calecutenſis* vel *Guineenſis.* 1. *Arbor Piperifera fructu rotundo nigro Calecutenſis,* Arabibus *Fifil,* Javanenſibus *Schang* dicitur. Planta eſt ſarmentoſa et volubilis. Frequentes *Sarmentis* nodi, et, ſi humi ſpargatur, multae ad ſingula internodia fibrae. Fulcitur ideo pedamentis, et pangitur juxta arbores, ut ſe circa eas convolvere poſſit. *Radix* puſilla et ἐπιπόλαιος, etiam ſub terra acris. *Folium* ad ſingulos in ſarmentis nodos, betulaceum et hederaceum, ſine cingulis tamen, tenue et adeo latum, ut quatuor uncias aequet, folio Tembul adeo ſimile, ut ſola magnitudine, duritie et nervis diſtinguantur. Garzias rara, Mali Aſſyriae effigie, ſed minora, virentia et per extremum acuta, guſtuque calida ponit. Ad ramorum internodia, parte ſarmenti folii pedicula oppoſita, *fructus* racematim congeſtus, ipſi ſcapo ſine petiolo annectitur, ad plenam maturitatem virens, poſtea nigreſcit. Maturatur Septembri et Octobri in Java; Novembri et Decembri colligitur. *Naſcitur* in Malavare, regione maritima, quae a promontorio Comorin ad Canonor usque protenditur: in Sumatra, inſulis Javae vicinis, Sunda et Cuda, Malaccae maritimis; et ſupra Canonor, verſus Septentrionem; ſed tam inopi proventu, ut vix incolis ſufficiat. Inde in Pegu, Mortavan, Chinarum regionem, et in Balagate defertur: et hoc quidem bubulis coriis. Luſitani, Belgae, Angli, in noſtras apportant oras, in quibus magna ejus abſumitur copia. Dum ſeritur, defoditur ad palum vel arborem Fauſel; inſperguntur cineres cum aqua et bubulo ſtercore: poſt annum καρποφορεῖ arbor, et annis ipſis foecundior evadit. *Conditur* fructus ſale et aceto racemoſus virens. Immaturus non ſine voluptate manditur: acris leviter, et paululum acerbus. Calidus eſt et ſiccus in tertio; fuere tamen ex Empiricis in India, qui frigidum facerent. *Diſtinguitur* quibusdam in *Marem et Foeminam.* Folia huic dilutiora, fibras aequaliter naſcentes habent. Nigriora illi, et fibris inaequalibus. In Malacca quod creſcit, bonitate Calecutenſi cedit. Magna ex parte enim inane. 2. *Arbor piperifera fructu rotundo, nigro, Guineenſis,* liguſtri eſt magnitudine. *Folia* anguſta et tenella. *Fructus* baccis berberum forma et colore ſimilis; viridis primo, mox, dum matureſcit, ruber; ſed non racemoſus. Tres vel quatuor baccae ſimul ramuſculis adhaerent. Vocatur *Bangue.* Silvoſa natale ſolum.

2. *Arbor Piperifera fructu rotundo albo,* rara eſt. Piper, quod profert, cedit nigro magnitudine. Vmbilicellus extra tantillum prominulus, non rugoſus, cinereus: cortex, quo tegitur, detractu facilis: ſubſtantia interior bicolor, in meditullio cava. Sapor adeo tenax, ut nec intra annorum triginta decurſum quicquam amittat. Nonniſi certis in Malabare et Malacca locis conſpicua. Viſum a Cluſio Ulyſſipone grano non rugoſo, ſed pleno, acriore etiam et odoratiore quam nigrum. Racemi Antverpiae ſaepe inter conditum Zingiber reperti. Solet menſis magnatum inferri; nec eo aliter quam ſale utuntur. Ocularibus medicamentis prodeſſe, teſtantur Veteres. Species illius eſt *Arbor Piperifera Sumatrae, fructu Molaga dicto,* quae caudicem craſſiorem, folia carnoſa et ampliora praecedentibus gerit. Piper eſt vulgari procerius, multo candidius, ſed inane, minus ponderoſum, et plurimum mordax. *Provenit* in urbe Pyder, et venditur ut plurimum Tartaris. Vartomanni tempore vicinae ſingulis annis naves evehebantur.

II. Arbor Piperifera fructu longo eſt triplex: 1. Indica. 2. Aethiopica. 3. Americana.

1. *Arbor Piperifera fructu longo Indica* eſt duplex, *Iavanenſis et Philippina.* 1. *Arbor Piperifera fructu*

Cluſius ad Garziam.

Recch. R. M. N. H. l. 5. c. 37.

Columna ad Recchum p. 806.

Garzias H. Arom. l. 1. c. 22.

Piſo Mant. Arom. c. 7.

Piper.

Acoſta de Aromatic. Piſo Mantiſſ. Arom. c. 7. et 8.

Purchaſ. Nav. T. 1. l. 4. c. 4. §. 1.

Vartom. Navig. l. 6.

Piper. Cluſ. Exot. l. 1. c. 20. Garzias H. Arom. l. 1. c. 22.

longo Iavanenſis multum Garziae a praecedentibus differt, Cluſio non item. Viſa ei teneriora, et a viriditate dilutiore folia, quibus plures et minus quam in nigro eminentes nervi, brevior pediculus, nec ſuperficiaria etiam in vetuſtate acrimonia. *Fructus* juli forma, ad ſingula internodia, breviore quam in nigro ſitu, ex folii oppoſita parte, ſed in altera ramuli, prorumpit: ex multis granulis per longitudinis ſeriem congeſtus. Viridis tum, quia ante maturitatem decerptus, et quibusdam ramulis adeo tenellis, ut demum prorumpere putares. Matthiolo eſt *Macropiper minus*, indis *Pinpinil, et Pepileni. Naſcitur* in Java et Bengala. Garziae tempore centum librae aureo et ſemiſſe vendebantur. Putatur rotundo ſalubrius. Inſufflatur laxae uvulae, praemiſſo gargariſmo ſcrupuli unius pondere cum ſucci Acaciae et radicis tormentillae ana ſcrupulis duobus, in pulverem redactum.

Hartm. Prax. Chymiatr. p. 74.

Recch. R. M. N. H. l. 4. c. 37.

2. *Arbor Piperifera fructu oblongo Philippina* triplex invenitur. *Primae*, quae incolis *Buyoſomo* ſeu Simiae incolis dicta, perforata et ſanioſa folia, odor gravis, ſapor acris et adſtringens, fructus *Buyo Mexicano*, de quo mox, ſimilimus. *Alteri*, quae *Major* dici poteſt, radix guſtu Piperis nigri, majora folia, fructus piperis longi, tenuior tamen et acrior, in caeteris ſimilitudo. *Tertia*, quae *Minor*, radicem habet nigram; corticem mellini coloris, fungoſum, laevem, acrem et roborantem; *folia* minora, quae ſapore et odore carent. *Naſcuntur* locis humidis, umbroſis, juxta aquas, ſepes et ſaxa. Hujus et alterius *radices* tritae, in aqua nucis Indicae aut vino palmarum reſolutae, contra venenatas potiones et Veneris ex veneficio impotentiam propinantur. Succus earum et germinum infuſus aquam intercutem etiam per clyſteres evacuat. Jus decocti, crurum oedemata discutit: menſtrua evocat, flatusque tollit. *Folia* ulceribus venenatis, et nervorum reſolutioni medentur, ſudores evocant: et dolores a frigore aut lue venerea exortos diſſolvunt. Uſus eorum in ſuffimigiis contra frigora et rigores.

Nieremb. H. N. Exot. l. 15. c. 86.

2. De *Arbore Piperifera fructu oblongo Aethiopica*, nihil habeo, fructus ipſe *Habzeli et Piper Nigrorum* Serapioni, Crone et granum Aneſcen Abenſinæ, *Carpeſium* Codro, *Amomum officinarum nonnullarum et longa vita*, Lobelio dicitur. Continetur *ſiliquis* nigricantibus incurvis, thorulis pro ſeminum contentorum numero diſtinctis, rugoſis, ex fibris longis, lentis, fractu contumacibus compoſitis, quarum plures extra ex uno tuberculo dependent: intra loculis ſepto carnoſo diviſis diſtinguuntur. *Semen* ipſum ex rotundo oblongum, minimi phaſeoli magnitudine, nigrum et nitidum, medulla duriuſcula rufeſcente, quae juxta pelliculam, textura cancellata, favos apum imitatur. Sapor ſiliquae et ſeminum acris, et qui Piperi nigro non cedit. *Adfertur* ex Aethiopia et Nigrorum plagis. Maſticatur in dentium doloribus, pyrethri inſtar. Proxime ad id accedit *Cardani Piper*, quod Diepae ex India allatum vidit, mucoſum, valde pingue, majus noſtro, coloris ferruginei, quod vaginulis nigris claudebatur. Sapor piperi longo ſimilis, ſed longe mitior.

Bauh. H. P. l. 15. c. 46. p. 187.

Adverſar. p. 421.

3. *Arbor Piperifera fructu longo Americana* eſt quadruplex: 1. *Mexicana*. 2. *Carthaginenſis*. 3. *Braſilienſis*, et 4. *Floridana*.

Recch. R. M. N. H. l. 4. c. 36. Nieremb. l. c.

Arbor Piperifera fructu longo Mexicana eſt duplex. *Prima* fruticoſa eſt, *foliis* oblongis, ſubalbidis, in acumen deſinentibus, guſtu acribus; *fructu* piperis longi, acriore et odoratiore. *Naſcitur* in Philippinis, ubique locis maritimis et mediterraneis. Folium calce glandis Bahei conſperſum, in ore geſtare incolis ſuetum. Putant, ſic cerebrum et ventriculum roborari, coctionem juvari, dentes firmari, carnes juxta eorum radices inſtaurari, ingratum oris halitum fugari; et labiis roſeum conciliari colorem. *Alteram* philippini *Buyobuyo* et Sabiani, Mexicani *Tlatlancuaye* et *Acapatli*

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 4.

patli vocant. Frutex eſt, cui *ſtipites* volubiles et ſarmentoſi; *folia* piperis nigri, (candidi Ximenio) longiora tamen et acuminata, acris ſaporis et odoris, ordine tertio calida et ſicca, partiumque tenuium: *fructus* teres, longus. Nunquam ita maturatur, ut ſementi aptus ſit. *Colligitur* rufeſcens, ſeu cum rubeſcere incipit, exponiturque ſoli, ut matureſcat. Comeditur viridis, neque male nutrit. Cibis admixtus, ſi igni ebullierit, ſaporem et virtutem amittit. *Cortex* ſtipitum in farinam redactus, atram bilem purgat, et plagis venenatis medetur. *Foliis* et ſtipitum nodoſitate *differt* a priore. Allati et ex India Orientali ejusmodi fructus, ligneis verubus affixi, quos *Ciriboa* vocabant, et quidem immaturos decerpi. Non tam ipſis vellicans ſapor, forte quod non admodum recentes.

Marcgrav. H. N. B. l. 2. c. 13.

Monard. Simpl. Medica, c. 54.

Arbor Piperifera fructu longo Carthaginenſis, alta planta eſt, ſi Monardem ſequimur. Fructus dimidii pedis longitudine, craſſitie funiculi, ex multis veluti granulis, qui circa pediculum continuo ordine diſponuntur, ſeminis plantaginis modo compoſitus, majoris quam piper Orientale acrimoniae, jucundiorisque et magis aromatici odoris. Recens viridis eſt, ſole maturatur et nigreſcit. Eadem cum ſuperiore ſine dubio planta, niſi altitudo diverſam faceret: quae vel genio loci, vel cultura, vel utroque ſimul variare ſolet. Nec dubito errare Laëtium, qui eandem cum herba *Mecaxuchitl* facit, de qua inferius.

De Laet. Ind. Occid. l. 5. c. 4.

Marcgr. l. c. Piſo de facult. ſimpl. l. 4. c. 54.

Arbor Piperifera fructu longo Braſilienſis incolis dicitur *Nhamdu* vel *Nhamdi*, Luſitanis quibuſdam *Betre*, eſt ſubfrutex, ad quinque vel ſex interdum pedum altitudinem excreſcens. *Radix* in plures, tenues, fuſcos, acris odoris, ſaporis, qui linguam vellicat, dividitur. *Caulis* lignoſus, teres, nodoſus. *Folia* lata, cordis vel vomeris figura, in quibus multae venae arcuatim per longitudinem decurrunt. Ad nodos prorumpunt *juli*, ſex ſaepe digitorum longitudine, caudae muris figura incurvati, virides, qui menſibus Octobri et Novembri decerpuntur, et in ſole ſiccati nigreſcunt. Granula his rotunda, nigra, ſeminis papaveris magnitudine, arcte in uvam compoſita, piperis optimi, qui ex India adfertur ſapore. *Habetur* in Braſilia. *Radices* praeſentaneum adverſus apoſtemata remedium. *Foliorum* adverſus tibiarum ulcera. Clariſſimus *Piſo* Luſitanis *Pimento dos Indios* dici, in arboreſcentis fruticis altitudinem aſſurgere, ſcribit; Caule ſaturate virente, et maculis albis diſtincto: foliis laevibus et oblongis. *Piper* ferre erectum primo ex viridi flaveſcens, mox ſaturate viridis coloris, quod digiti longitudine, ex ſolis granulis ordine digeritur. *Provenit* circa Olindam maxime, terra ſolida et pingui, ſemelque tantum in anno. Urit inſigniter, ſi maturum media aeſtate decerpatur, ſenſimque ſub ſole nigreſcat. Icon Arbori piperiferae Mexicanae fructu longo primae reſpondet, geniculatos ſtipites ſi excipias. Apud Piſonem et Marcgravium eadem figura.

Piper.

Ibid. c. 57.

De Arbore Piperifera fructu longo Floridana pro certo dicere non poſſum, arbor ne ſit, an frutex, vel herba. Nec enim ejus apud quenquam deſcriptio occurrit. Stylos profert palmaris longitudinis, ſpicae Myoſuri ſpecie, craſſitudine pari, fuſcos, pulvere veluti criſpatos, nudos tamen, obſequioſos, et circa imum politos, ſapore acriuſculo et ad piper accedente. Servavit in Muſeo per quadraginta fere annos Bauhinus, conſiderandumque relinquit, an cum pipere longo Monardis ſit idem. Diverſa eſſe, vel icon oſtendit. Proxime ad eum accedit fructus herbae *Macaxuhitl* dictae, ſi iconem attendas, qui in Nova Hiſpania naſcitur et potionibus *Cacao* miſcetur. Planta, quae eum profert, *herba* eſt humi repens, cui caules teretes contorti et laeves, praeterquam ubi foliorum pediculi enaſcuntur, *folia* grandia, craſſa et quaſi rotunda, odorata, et ſaporis acris. *Fructus* cor et ventriculum corro-

Bauh. H. P. l. 15. c. 46. p. 187.

De Laet. Ind. Occid. p. 231.

Piper.

Alpin. de plant. Aegypt. c. 30. Veſling. ad Alpin. p. 34.

corroborare creditur: amoliri venena: et lentos humores attenuare. Inter cognatos repono: 1. *Felfel Tavil Alpini*, quae et *Felfel Rumi*, ſeu piper Romanum, quod eo Graeci in condimentis et morbis uterentur. *Provenit* in Africae maritimis et viridariis: ternorum ſaepe cubitorum altitudine. *Caules* numeroſi, rotundi, juncea ſpecie, craſſitie fere digitali. Cum nonnihil increvit, promiſſis e caulibus ramis, ſilvoſior pariter atque elegantior evadit. *Folia* temperatiore anni conſtitutione tenella, rara, et quae vix aetatem menſtruam ferunt: in graviore nulla. Ideo quibusdam ἄφυλλος. *Flores* in ſummis caulibus albicantes, exſerto capitato tubulo inſignes: quibus dilapſis, incluſa membranoſo folliculo ſemina ſuperſunt. Imperatus inter Tithymalos retulit: ſunt, qui *xabram* aut *Camarronum Rhaſis* arbitrantur. E ramis ſectis ſuccus albidus, (flavus Alpino) acris et exurens elicitur, cujus in emplaſtris ad coxendicum et articulorum a frigido dolores uſus: ſed corrigitur roſaceo aut myrtino oleo. Caulibus arefactis condiuntur fercula. Tota herba in quarto cenſetur calida. 2. *Plantula peregrina Cluſii*, cui cauliculus uncialis et valde gracilis. Suſtinet is ut plurimum binas oblongas, graciles quincuncialeſque veluti ſpicas, longo pediculo ſubnixas, adeo oblique quaquaverſum ſtriatas et rugoſas, ut exilium lumbricorum exſiccatorum, aut teretium limularum formam quodammodo referrent, coloris fuſci et fuliginoſi, ſubacris et calidi saporis, odore autem melilotum pene referentes.

Cluſ. Exot. l. 4. c. 11.

Linſchott. Ind. Orien. p. 4. ſ. 15. Cluſius ad Garz. Hiſt. Arom. l. 1. c. 22.

III. Arbor Piperifera fructu caudato Guineenſis, non deſcribitur ab autoribus. Piper, quod Luſitanis *Pimenta delrabo*, Anguillarae *Amomum*, Imperato *Piperiferis nova ſpecies*, et cubebis fere ſimile, pediculo exiguo, rotundum, plenum, aliquantulum rugoſum, nigricans, aromaticum, acredine piperis, et racematim cohaerens. Uvae unciales aliquando, trium nonnunquam unciarum. Grana uni vicena, et tricena, tenui ſtylo longiuſculo petiolo inhaerent. *Invehi* olim Antverpiam magna copia ſolita; ſed prohibitum mox, ne vulgaris vileſceret. *Cognata* huic, ſi non eadem, illa, quam Tabaſcenſes, apud quos provenit, *Xocoxohotl* ſeu *florem acidum* vocant. Arbor eſt magna, *folia* mali Medicae: *flos* coccineus, ſeu granati inſtar rubens, mali Punicae forma, florum mali Medicae odore, ſed qui folia vincit. *Fructus* orbicularis, acinoſus, racematim dependens, primo viridis, mox fuſcus, tandem in nigrum inclinans, acris, odoratus, ſapore ad Caryophyllum accedens, calidus et ſiccus in tertio. *Naſcitur* apud Capitlanenſes. *Implet* vicem piperis, flatus diſſipat, urinam et menſes evocat, venerem incendit, craſſos et lentos humores incidit. Medetur et aneuriſmati.

Recch. R. Med. N. H. l. 2. c. 5.

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 30. p. 277. et 323.

IV. Arboris piperiferae fructu inani nullam damus deſcriptionem. *Fructus* piper Canarinum lingua Malabarica a Canara vocatur. Caeruleum eſt, intus cavum, in cujus ſpatio granula quaedem continentur. Non effertur propter vilitatem ad exteros. Cedit plebis pauperculae uſibus; ideo *Canarini* ſeu *ruſticani* appellatio. Magni tamen eſt et in deducenda ex cerebro pituita, dentium doloribus, et cholerico affectu uſus. Datur et in nigro *arbortivum*, nutrimenti forte defectu, idque *Braſma* Dioſcoridi, ut diximus. Cluſius etiam ex Walachria allatum accepit, exilem illum, ſemunciae magnitudine, exiguae nuci Fauſel ſimilem, exalbidi coloris; in cujus calice quatuor ſquamis conſtante, grana fuſca, rotunda, piperis inſtar, valde rugoſa, intus alba et acris ſaporis. Sed et illud, quod *Molaga* vocatur, inane eſt.

Garzias H. Arom. l. 1. c. 22. Linſchott. Ind. Orient. l. 4. c. 18. Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 3. p. 413.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 22.

II. Affines Piperi ſunt Arbores tres. 1. *Negundo Malabarum.* 2. *ibira Braſilienſium.* 3. *Itzle huaio patli Ximenis: et fructus quatuor.*

I. Negundo Perſis *Bacche*, Turcis *Ayt*, duplex eſt, *Mas* nempe et *Foemina*. 1. *Negundo mas* Canarinis *Varalo*

Acoſta. Bauh. H. P. l. 15. c. 46. p. 150.

Varalo Nigunda, Amygdalae magnitudine eſſe cenſetur, ramis frequentibus, qui reciſi laetiores naſcuntur. *Folia* intra lanuginoſa et hirſuta, ſalviae modo, ſupra virent, in ambitu ſerrata, ad folia ſambuci procul aſpicientibus quam proxime accedunt. *Provenit* in Balaguate et Malabar; cujus incolae eum eduliis *Curil* nuncupatis inſpergunt. 2. *Negundo foemina*. Luſitanis eſt *Nochilla*, Canarinis *Hyergundi*, Balaguatenſibus *Sambali*, Malabaribus *Noche*. Ejusdem cum priore magnitudinis, *foliis* amplioribus, rotundioribus, neque in ambitu ſerratis, populi albae vel forte juglandis foliis perquam ſimilibus, amaris, ſalviam, quod et mari competit, odore et ſapore referentibus: in pluribus ſummo mane ſpuma candida, quae ex illis promanat, conſpicitur. *Flos* cinerei coloris eſt, et prope ad florem Rorismarini accedit. *Fructus* piperis aemulus, acris, ſed non urentis guſtus: non abit a Zingibere. *Vſus* utriusque in Medicina ſingularis et tam frequens, ut jam diu conſumtae fuiſſent arbores, niſi laetius reciſae exſurgerent. *Folia*, *flores* et *fructus* contuſa et decocta, dolores articulorum, tumores ex frigida cauſa, et contuſiones pellunt, ſi imponantur; una nocte id factum, experientia habetur. Paratur ex iisdem lavacrum ad conceptiones, quibus mulieres lavantur. *Folia*, quibus acrimonia naſturtii, contuſa, vulnera emundant et cicatrice obducunt. Maſticata oris halitum commendant, et ſtimu-
Wormius Muſ. p. 203 los Veneris cohibent. Huc forte *Gelum* ex oriente a De Laëtio ad Wormium miſſum referri poteſt. Baccae ſunt exiguae, pellicula ſaltem conſtantes, rotundae, coriandrorum magnitudine, altera parte apertae et tribus quaſi loculamentis diſtinctae, adeo, ut trifolii minutum figuram foramine exprimant. Sapor adſtringens.

Marcgrav. H. N. B. l. 3. c. 4. *II. Ibira Braſilienſium*, betulae figura creſcit, *cortice* tenuiſſimo, fuſco et punctulis albis notato. *Folia* ſibi opponuntur, ſaturate viridia, inferne cinerea, pilis cinereis veſtita. *Flores* albi, ſex oblongorum foliorum, odorati, in Martio erumpunt. *Fructus* magnitudine avellanae, ovalis, qui tritus piperis loco in cibis adhibetur. *Cortex* detractus ob lentorem loco funium: fiunt et funiculi ſulphuracei ex eo. Detractus albus eſt, ſeparato exteriore fuſco, intra quadrantem horae rufeſcit. Piper.

III. Ytzle huayo patli Ximenis, arbor eſt frondibus limonis, qui inferiore parte candidi et villoſi, ſuperiore ad nigrum inclinant. *Flos* ei candidus et minutus: *fructus* exiguus, rotundus, odoratus, ſaporis caryophyllorum, ideo his ſubſtituitur. *Naſcitur* in collibus Huitlaugo. *Cortex*, qui amaricat tritus, praeſentaneum eſt contra ſanguineos ventris fluxus remedium, ſi duarum drachmarum pondere hauriatur. Xim. apud Marcg. l. c.

IV. Fructus ſunt quatuor. 1. *Lobus Aethiopico piperi ſimilis*, Craſſus erat, cortice denſo, foris rugoſo, ex rufo nigricante, duplici nervo per longitudinem excurrente. Intus grana in articulis, craſſiuſcula, rugoſa, nigra, acrioris ſaporis. Vid. TAB. LVIII. Cluſ. Exot. l. 3. c. 16.
2. *Haërmia* ſeu *Haërnia Serapionis*, Bauhino fructu Negundo eadem. *Granum* eſt piperi ſuppar, coriandro paulo majus, citrinum. A pediculi veſtigio ad mucronem ſtriae ſunt crebrae; ſub cortice ſubſtantia compreſſa ſolidiuſcula, punctis rubentibus guttata, in qua ſinus exſculptus, ad medium uſque penetrans. Odor ligni aloës, ſapor Caryophyllorum. Cluſius granum nigricans calidi guſtus contineri ait. Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 3. p. 412. Cluſius ad Garz. l. 2. c. 21.
3. *Cropiot Americanorum*, fructus parvus et rugoſus, articulis piperi Aethiopico, quod Abenſinae eſſe putatur non diſſimilis, acrior, nigrumque ſemen continens. Incolae Tabaci foliis admiſcent, ad dolorem capitis leniendum. Cluſ. Exot. l. 2. c. 21.
4. *Bodaglam fructus exoticus Paludani*, miſſus Johanni Bauhino. Cinereus erat, ima parte anguloſus, nullo pediculo donatus, ſuperna amplo hiatu cavernoſus, intergerinorum quo- Bauh. H. P. l. 15. c. 46. p. 188.

Piper. rundam parietum beneficio in tres cellulas diſtinctus, apertus, caeteroqui per ambitum ita aequalis, ut cultello diſſectum, et mediam quandam fructu' portionem dixiſſes. Cellulas porro ſeminii quiddam continuiſſe ſuſpicio eſt, quae forte exciderint, aut ad maturitatem non pervenerant. Totius alioqui ſtructuram non male forte quis Meſpilo compararit, niſi quod totus hic cavernoſus, et ſeminii (ſi quod fuit) nil niſi vaſculum corticoſum eſſe videatur, qui dentibus facile atteritur, ſapore eſt acriuſculo et fere evanido. Eſt et gemellus, et compreſſiones, quae circa angulos ima parte apparent, plures cohaeſiſſe immediate et ſine pediculo manifeſte arguunt.

CAPVT IX.

Cubebae.

De Cubebis.

Cubebarum vocabulum nusquam apud *Veteres* invenias: ſunt vero, qui eas *Comacum*, *Myrtidanum Hippocratis*, *Corſion Strabonis*, *piper rotundum Theophraſti*, *vel amomum* eſſe volunt: ſunt, qui *Cardamomum*, *ruſci baccam*, *viticis ſemen*, *caryophyllum Plinii vel Carpeſium*, pro illis accipiunt. Et de *Comaco* forte aliquid credi poſſet; cum et nunc Cubebae Cumuc in Java dicantur. *Myrtidanum* quoque Hippocrates rotundum quid et
Simpl. l. 7. Indicum eſſe ſcribit; Dioſcorides junior apud Galenum fructum Indicae ſtirpis, piperi proximae, myr-
Strabo Geog. l. 7. to ſimilem facit. *Corſion Strabonis* pipere aliquanto majus eſt: at cubebae minores. Illa Aegyptiaca, haec Indica planta. *Piper Theophraſti* cortice ſubrutilo conſtat, adinſtar laurinae baccae. *Amomo* folia bryoniae. *Cardomomum* eſt frangenti contumax. *Ruſci bacca* rotunda quidem, ſed ἔρυθρος ἐν τῷ
Plin. H. N. l. 12. c. 7. πεπαίνεσθαι et cui ἔντος ὀςῶδες. *Viticis ſemen* venerem cohibet. *Caryophyllon Plinii*, pipere grandius fragiliusque. *Carpeſium* Actuarius in compoſitione quadam, cui orbiculi ſtomachici nomen, Carpeſium a Barbaris κομβέβας vocari ſcribit. Graecorum quale ſit, ſuperius dictum.
Galen. l. de Antidot. Galeni tenue eſt virgultum, phu παραπλήσιον, ἰσχυρότερον δὲ, propter ποιότητα ἀρωματίζουσαν, ἐν ὀσμῇ καὶ γεύσει.

II. Apud *Recentiores* Cubebae et Affines ipſarum quaedam occurrunt.

I. *Cubebae vulgares*, arbores ſunt Garzias H. Arom. l. 1. c. 23.
malis noſtris haud abſimiles, minores tamen, hederae modo per arbores repentes, *folia* Piperis, ſed anguſtiora, *fructus* rotundus, pipere minor, colore ex cinereo fuſco, qui acu punctus, caryophylli modo liquorem exſudat. Tanti apud incolas aeſtimii, ut non niſi decoctus evehatur, ne alibi plantetur. Colliguntur *maturae* et *immaturae*. *Immaturae* laeves ſunt, ſuperficiem- Bodaeus ad Hiſt. P. Theophr. l. 9. c. 7. p. 1010.
que rugis contractam habent, intus autem in corticis inani concavitate nucleum exiguum, flaccidum et tabidum, (hunc *myrtidanum* appellaſſe videtur Hippocrates, ἐν τουτέῳ ἔνι ςρόγγυλον, quod ineſt rotundum) *maturae* autem aequales, extentae, minimeque rugoſae, intus autem caeſio, tritu facili, et conſummatae magnitudinis nucleo (hoc eſt ipſum myrtidanum) plenae ac diſtentae, ideoque immaturis ponderoſiores. *Immaturae* ſaporem habent valde aromaticum, acrem et mediocriter amarum, ſubtilem cum maxima tenuitate, ad caput in guſtu evaporantem. *Maturae* guſtu minus acres, minusque amarae ſentiuntur, valde etiam ipſae penetrant, facileque vapores ſurſum mittunt, immaturis tamen minus id praeſtant. Ex *immaturis* probantur rugoſae, inanes, laeves, et valde aromaticae tam odore quam guſtu. *Maturae* ſunt majores, ponderoſiores, foris aequali ſuperficie, minimeque rugoſa, intus plenae et nequaquam inanes. Javanis dicuntur *Cumuc*, Ara-

Acoſta A-roma. c. 17.

Arabibus *Cubebae et Quabeb*, reliquis Indis *Bubab Sini*, aliis *Cubachini*, quod in Chinam perferrentur. *Acoſtae* Cubebae aromaticae et venereae. Arbor eſt ſilveſtris et ſponte naſcens, provenitque in Java. Egregius earum in *Medicina Vſus.* In tertio enim gradu calidae et ſiccae ponuntur. Subveniunt ventriculo phlegmatico, pectus ab humoribus lentis et viſcoſis expurgant, flatus diſcutiunt, et frigidis uteris opitulantur. Indi cum vino ad excitandam Venerem utuntur. Cum maſtiche maſticatae, cerebrum a ſuperflua humiditate liberant. Vertiginem quatuor aut quinque propulſant, ſi maſticentur, poſt et degluciantur. Ex earundem unc. un. cum ſacchari unc. js. fit ad eundem affectum pulvis, qui mane et veſperi adhiberi debet.

Vid. TAB. LVIII. Cluſius ad Garz. H. A. l. 1. c. 23.

II. Affines Cubebis ſunt *Fagara, Mungo*, et *Fragre Serapionis.* 1. *Fagara* eſt vel *Major* vel *Minor.* 1. *Fagara Major*, ut Imperatus vocat, *Fagaras* Abenſinae, fructus eſt, Cocculis Indis primo aſpectu ſimilimus. Magnitudo ciceris arietini; *Cortex* tenuis, ex cinereo nigricans, cui ſubeſt putamen tenue, nucleum ſatis ſolidum, et tenui nigraque membrana veſtitum continens. Bauhinus a Cortuſo accepit putamina piſis paria, rugoſa, fuſca, in geminas carinas ad medium usque dehiſcentia, pediculo tenui, intrinſecus laevia. *Creſcit* in Java. Abenſina de Sofala adferri ſcribit. Calefacit et ſiccat in tertio. Ventriculi et hepatis intemperiem frigidam, nec non pectoris corrigit, et alvum conſtringit, ſi Abenſinae credimus. 2. *Fagara minor*, cortice eſt bivalvi, hiante, foris aſpero, intus pellicula candicante interſepto, ſapore aromatico, ſubamaro, qualis in aurantiorum corticibus. 2. *Mungo Garziae, Meſſe* Abenſinae, pro *Mex*, et *Mens* Bellunenſi, vocatur. Semen eſt Coriandri magnitudine, primo viride, poſt per maturitatem nigrum. *Naſci* ferunt in palaeſtina, ſed et in Guzarate et Decan. Eſt equorum pabulum, et hominum cibus. Vtuntur eo etiam in febribus, hoc modo. Febricitans cibo abſtinet per decem, nonnunquam per quindecim dies: poſt quos hujus fructus decoctum illi propinatur; in quo nihil pulpae remanſerit: deinde cortice deliberatum Mungo et inſtar Orizae coctum febricitanti exhibetur: panis vero triticeus non niſi poſt multos dies adminiſtratur: non quod frumento careant hae provinciae: nam etſi non colantur et ſtercorentur agri, quemadmodum apud nos, ſed ſuperficie tenus duntaxat arentur, nativa ſua pinguedine et ubertate etiam interdum ſine pluvia frumentum Novembri menſe ſibi commiſſum, medio Januario colligendum et maturum exhibent. Mungo frigidus eſt, quantum ex ejus facultate colligere licet. 3. *Fragre Serapionis*, autore Aben Meſuai, Ciceris habet ſimilitudinem, interius granum parvum, nigrum, rotundum, deforis rubeum; ex cujus ſucco fit ad faetorem oris collutio. Habetur pro calido et ſicco in ſecundo: reponiturque inter ſtomachica.

Bauh. H. P. l. 3. c. 156. Linſchott. Ind. Orien. p. 4. c. 7.

Cubebae. Garzias H. Arom. l. 1. c. 21.

Bauh. H. P. l. 15. c. 46. p. 188.

Bauh. H. P. l. 15. c. 47. p. 191.

CAPVT X.

De Amomo.

Amom.

I.

TAB. LVIII. Dioſco. M. M. l. 1. c. 14. Theophr. H. P. l. 9. c. 7. Plin. H. N. l. 12. c. 13.

Amomum ex placitis *Veterum*, frutex eſt puſillus, palmi longitudine, οἱόνει βότρυς ἐκξύλȣ ἀντεμπεπλεγμένος ἑαυτῷ, botryoſus (male myrtuoſus et myrteolus) ſeu cujus *lignum* ita invicem convolutum eſt et implexum, ut racemi ſeu uvae effigiem repraeſentet. Vnde quidam apud Plinium, uvam ex Indica vite labruſca opinantur: aliis vero uva amomi nihil aliud eſt, quam ſurculi inter ſe in uvae figuram implexi. *Folia* habet bryoniae ſeu vitis albae ſimilia; (Mali Punici aemula ſunt Plinio) *flores* parvos ceu violae albae. Serapio cum floribus plan-

Amom. plantae Locatam componit, quam nemo novit. Carpitur cum radice, manipulatim leniter componitur, et protinus fragile, ſicque ab adulterato diſtinguitur. *Naſcitur* Virgilio in Aſſyria, Media, Armenia, inprimis parte, quae vocatur Otene, et Ponto. *Vim* habet θερμαντικὴν et ϛιπτικὴν; ὑποποίον idem, et ἀνώδυνον τῷ μετώπῳ καταπλασσόμενον. Confert podagricis, mulierum vitiis ἐν προθέτοις καὶ ἐν ἐγκατίσμασι. Inſeritur antidotis et πολυτελεϛάτοις τῶν μύρων. Galenus ejusdem cum Acoro *facultates* poſuit, ſed hoc ſiccius, majoris concoquendi potentia illud. *Vſus* ejus et ad crines, qui nitidi reddebantur, et ad funera, in quibus praecipue locum habebat. De *Adulterio* non cohaerent inter ſe autores. Plinius foliis punicae et gummi liquido ut cohaereat convolvatque ſe in uvae modum, adulterari ſcribit. Dioſcorides et Aëtius herba ſimili, quae *Amomis* dicitur, flore origani, inodora, ἄκαρπος, quaeque in Armenia naſcitur. Plinius eam quandam ſpeciem amomi eſſe docet, minus et venoſam et odoratam; duriorem tamen. *Deligi* debet recens, et candidum aut ſubrubrum, λελυμένον καὶ διακαχυμένον, ſemine refertum, ὅμοιον βοτρυδίοις, ponderoſum, εὐῶδες, δίχα εὐρῶτος, ſimplici colore, et δάκνον τὴν γεῦσιν. Pretium olim uvae in L. X. L X. Fracti, quod *pulvis Amomi*, Ovidio, quo ſua oſſa condere juſſit, in L. X. XLVIII. *Differentia* a natali loco ſumuntur apud Dioſcoridem. 1. eſt *Armeniacum*, χρυσίζον, ligno fulveſcente, ὑποκίῤῥον, valde odoratum. 2. *Medicum*, magnum, et ὑπόχλορον, tactu molle, ἰνῶδες τοῖς ξύλοις, odore origani vel rutae: quia ἐν ἐφύδροις καὶ πεδίοις provenit: Infirmius idem, odore ſcilicet et ſapore, quae humor vehementer infringit. 3. *Ponticum*, quod ὑποκίῤῥον, nec longum, nec δύσθραυϛον: racemoſum vero, fructu plenum, et odore nares feriens. De *horum delectu* ita Plinius. *Laudatur* quam maxime foliis ſimile, nec rugoſis, colore rufo. Secunda bonitas *pallido*. *Herbaceum* pejus, peſſimum *candidum*, quod et vetuſtate evenit. Sunt, qui fructum eſſe putant: ſunt et, qui roſam Hierichuntinam, vel columbinum geranim; vel Piper caudatum, vel cubebas, vel piper Aethiopicum, vel Caryophyllon.

Dioſc. l. c.

Ovid. Triſt. l. 3.

II. RECENTIORES duplex nobis dant Amomum. 1. *Racemoſum*. 2. *Folioſum*, quod ſpurium; quibus adjungitur *Amomis* cum aliis.

I. *Amomum racemoſum* unum *fructu*, *Martinelli*, aliud *Ligno Alpini*.

Amomum racemoſum fructu, Martinelli, prout hoc apud Cerchinum Martinellum Pharmacopaeum Veronenſem habetur, deſcribitur a Nicolao Maronea, Veronenſi Medico, qui etiam integrum librum de eo edidit. *Fructus* ipſi eſt integra planta. *Racemus* nempe parvus, absque pediculis ex unico ſarmento enatus, ſibi ipſi arcte cohaerens, et convolutus in uvae modum, conſtans denis aut duodenis ad ſummum acinis, ſeu folliculis, fibroſis, ſe mutuo comprimentibus, tanquam de commmuni loco inter ſe decertantibus, adeo ut ſibi invicem parvas cavitates imprimant. Racemum ſuſtinet *lignum* teres, pollicari longitudine, fibroſum, odoratum, acre, foliis confertim exornatum, tum puſillis ſquamarum ſerie diſtributis, qua parte folliculorum eſt expers; tum longioribus foliis, ſenis ſingulos folliculos ambientibus, quae vicem quandam praeſtant calycis illius, quem in Nuce Avellana conſpicimus. Ex longioribus foliis tria quidem conſtant longitudine ſemunciali, tria vero paulo breviora ſunt, eadem folia tenuia ſunt, fibroſa, acria, odorata: ſed quae privatim folliculos complectuntur, aemula ſunt foliorum Mali punici ſuis cacuminibus ſaepe contracta, raro integra, ut vix extra Amomi acinos emineant, quod evenire credendum eſt, quia mutuo attritu foliorum ſummitates confringuntur in longiſſimo itinere. *Acinorum* craſſi-

Maronea. de Amomo apud Bauh. H. P. l. 5. c. 48. p. 196.

craſſitudo et figura orbicularis exiſtit, qualis mediocris uvei acini. Ornantur folliculi Amomi externis tenuiſſimis filamentis, ſeu nervis quaſi lineis per longitudinem ductis, ternis etiam praediti ſunt parvis ſulcis, totidemque interpoſitis exiguis eminentiis, quae triplicem internorum ſeminum ſeriem circumſcribunt, ſingulos replent *tres ſeminum phalanges*, tenui membrana ab invicem ſejunctae, unaquaeque autem phalanx pluribus conſtat ſeminibus anguloſis, eadem tenui membrana involutis, adeoque ſtrictim ſibi cohaerentibus, ut trium duntaxat ſeminum longiuſculorum effigiem praebeant. Racemi totius et ligni *color* idem ſpectatur in aliquo pallidus, in alio candidus, in alio vero ex pallido ad ſubrufum vergens, ſed in candido folliculo ſemina inſunt plerumque evanida, in ſubrufo ſemina ſolidiora, et perfectiora frequentiſſime obſervantur: ſeminibus anguloſis color externus ex rufo nigricans adeſt, internus albus, ſemina interna eadem ſolida quidem ſunt, ſed frangibilia, non fractu contumacia, ut Cardamomi ſemina. Racemo *odor* ineſt validus, ſed εὐώδης, ingenitus vero, non aſcititius, qui vulgarem Lavendulam quodammodo redolet, ſuavior tamen. Exemtis a folliculo ſeminibus major odoris acrimonia ineſt, minor autem odoris gratia. Eadem ratione, et racemus, et nuda ſemina acri ſapore ſunt praedita, ſed in racemo hebetatur acrimonia, in nudis ſeminibus vehementior percipitur, quae vulgarem caphuram quodammodo ſapit. Johanni Bauhino eſt *Amomum novum Cardamomi vulgaris facie*, ſeu Indicus racemus, Cluſio *Amomum ſpurium*, a Pena ſibi ſubmiſſum. Theca ejus Cardamomi vulgo recepti theca brevior, craſſior, candidior, nec adeo ſtriata. Semina tenui membrana involuta, nigra, oblongiuſcula, duplo majoris Cardamomi ſeminibus majora, ſplendentia et valde dura; quibus medulla alba, acris, ſed ſine omni amaritudine. Tota uva olei lavendulae odore. Hoc et Bodaeo Conſtantinopoli et Alepo pro amomo ibi uſitato miſſum eſt. Noſter Bauhinus pro Amomo vero ponit. Si eſt Dioſcoridis, neceſſario verba illa, quibus lignum ita invicem implexum dicitur, ut racemi effigiem repraeſentet, de fructu ſumenda erunt; diligentiorque exiſtimandus Plinius, qui propius ad modernorum deſcriptionem acceſſit.

[Cluſ. Exot. auct. p. 377.]

[Amom. Bodaeus ad Theophr. Hiſt. l. 9. p. 1017.]

II. *Amomum racemoſum ligno, Alpini*, Aegyptiis *Hamama*, eſt ramulus brevis, gracilis, multis obliquitatibus, atque parvis, denſis, obtortis ramis praeditus, vereque racemo uvarum figura ſimilis. Eſt tamen lignoſus, durus, frangibilis, colore corticis quidem nigro, ſubrubente: ligni vero vel albo vel flavo praeditus, valde jucundum vel aromaticum odorem ſpirans; ſed nullius ſaporis. Vide, an non potius hoc pro *Amomo Dioſcoridis* ſeu Armeniaco ſeu Pontico ſumere malis, ſine verborum, de quibus ſupra, violentia. Non alium credo fuiſſe Garziae ramum, quem collatum deſcriptioni Dioſcoridis, venuſtiſſime quadraſſe refert; Vtinam deſcripſiſſet! De Arbore Amomi, quam Caſtor Durantes foliis Bryoniae, floribus violae pingit, nemo judicare poteſt.

[Alpinus de Med. Aeg. l. 4. c. 10.]

II. *Amomum folioſum*, Ormuzio Walerando Denraeo Pharmacopaeo Lugdunenſi in fragmentis transmiſſum eſt. Conſtabat aliquot ramulis, foliolis quibuſdam adeo onuſtis, ut ex folis, prout in Tithymalo paratio videre eſt, conſtare viderentur: eaque eorum extremo ordine διάθεσις, ut floſculum aut roſam efformarent. Sapor et odor proletarius. Compacti ſimul non inepte *pedem columbinum* referebant.

[Cluſius ad Garz. Hiſt. Arom. l. 1.]

III. Adjungi Amomo debent quatuor: 1. *Amomum Sperlingii* ex Hiſpania allatum, grana quaedam, *inquit Wormius*, erant Cubebarum inſtar, rotunda, aſpera, ex cinereo purpurei coloris, punctula duo albicantia in utraque extremitate

[Wormius Muſ. p. 18.]

Amom.

tate, quorum *unum* veſtigium habet pediculi, quo ramulo adhaerebat; *alterum* protuberans aliquantum, in centro foramen habens, quod floris oſtentare videtur veſtigia. Tenui conſtat cortice aromatico, intus granum nigrum rugoſum tenens, compreſſum et rotundum. *Fructus* ipſe magnitudine inaequalis, maximum, piſum mediocre aequat, minus, granum piperis, ſapore acri aromatico. 2. *Amomum Bauhini odore Caryophylli*, quod a Paludano ſub veri Luſitanorum Amomi titulo donatum, a Cherlero ex Anglia ſine nomine allatum eſt. Quidam enim piper aequat, quidam etiam duplo fere major eſt. omnes ſunt cortice fuſco, rugoſo, umbilico, ſummo tenus, non quo parti adhaeſerint, praediti, quadripartito. Vnum vel duos continent nucleos nigros, atrovirente membranula tectos, qui intergerino pariete diſpeſcuntur. Tota ſane fructus figura externa pulchre Mali Granati, colore excepto, reſpondet. *Sapore* eſt acriuſculo, aromatico, ad Caryophyllos accedente. Differt ab *Haërnia* ſeu piperella, et deſtituitur ſtriis. 3. *Fructus Cluſii Walachrenſis, Cardamomum officinarum referens*, qui triangularis erat formae, magnitudinis ſemuncialis, coloris exalbidi, tenui membrana veſtitus. Multa intus grana inaequalia et rugoſa, cinerea in ſuperficie, alba in meditullio, in globum congeſta omnia, odoris et ſaporis validi. Breviſſimo et vix apparente petiolo inhaeſerat plantae, calice tribus petiolis conſtante, incluſus. Caſpar Bauhinus pro Amomo vero Martinelli poſuit: nec abludunt deſcriptiones. Malui tamen ſeparatim ponere. Habet aliquid in receſſu malignitatis. Contractus ex eſu morbus, oboriturque capitis dolor, ſi duntaxat guſtaveris. 4. *Amomis Cluſii*, quae Conſtantinopoli Viennam miſſa erat, quum Amomum peteret. Nihil illi cum Dioſcoridis vel Plinii Amomo commune.

Bauh. H. P. l. 15. c. 48. p. 194. Vid. TAB. LVIII.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 22.

CAPVT XI.

Carda-momum.

De Cardamomo.

I.

Vid. TAB. LVIII. et L. Plin. H. N. l. 12. c. 13. Dioſco. M. M. l. 1. c. 5. Theophr. H. P. l. 9. c. 3.

Cardamomi deſcriptionem curtam apud *Veteres* invenies. Simile ut nomine, ita frutice Amomi et Amomidi Plinius facit: ſemine oblongo. Folliculis hoc albis tegi, apud Aeginetam habemus: ſubamarum, et διάθραυστον eſſe, apud Dioſcoridem. De *Loco* ambigit Theophraſtus, ex Media an India tempore Alexandri allatum fuerit. Plinio in Arabia metitur. Dioſcorides praeter Arabiam et Indiam, Comagenem quoque Armeniam et Boſphorum addit, indeque importari ſcribit. Andromachus ſenior Idaeum laudat, quod an Graecorum vulgare ſit, dubito. *Vſus* apud Veteres ſeminis ſeu fructus. Calidum hoc: ſed Naſturtio minus; ἥδιον tamen et ἀρωματικότερον. Adhibebatur ἐξεντερισμένον ſeu κεκαθαρμένον, rejectis lobis, contra latos lumbricos, paralyſin, tuſſim et tormina, in aqua; contra diſuriam, ſcorpionum ictus, et renum ex calculo dolores ex vino; credebatur et ὑποθυμιώμενον ἔμβρυα φθείρειν, et εἰς τὰς μύρων σύψεις, et alias antidotos prodeſſe. *Optimum* eſt frangi cuntumax, πλῆρες, μεμυκὸς, occluſum, caput odore tentans, et guſtu acri ac ſubamarum. De *Generibus* ſi inquiratur, Dioſcorides et Theophraſtus unius duntaxat meminere. Plinius quatuor ponit. *Viridiſſimum* ac pingue acutis angulis, contumax fricanti, quod maxime laudatur. Proximum de *rufo* candicans. Tertium *brevius atque nigrius*. Pejus tamen *varium* et facile frictu, odoriſque pravi. Vnde deſumſerit, ignoro. Meminere quoque Abenſina et Serapio, qui *Soccolaam* vocant, duplicis Cardamomi, *Majoris* nempe

Plin. l. c.

Gal. Simp. medic. l. 7. Dioſc. l. c.

nempe et *Minoris*. Illud *Saccolaa quibir* Abenſinae, *Heil* ſeu *Hil* di-
Serap. c. 64. ctum Serapioni, habet cortices et capita ſicut roſa, grana piperi paria vel majora. *Intra ipſum*, inquit Serapio, *granula ſunt parva, anguloſa, boni odoris, pinguia, pulverulenta; et ipſum eſt melioris odoris, atque delectabilioris naturae, quam minus, et in ſapore ejus eſt ſtipticitas et acuitas, verum non comparatur minori, eſt acuitas ejus minor, et ſtipticitas ejus major, et cortices ipſius et capita ſunt ſtipticiora quam ipſum, calida et ſicca virtus ejus eſt in primo gradu.* Hoc *Heilbane* vocatum, *non habet*, inquit idem, *nec capita nec corticem, et habet grana habentia corticem, cujus color eſt ſicut cardamomi majoris, et virtus ejus ſicut illius, niſi quod propter ſubtilitatem magis conferat digeſtioni.* An huc pertineant, de quibus nec inter ipſos Arabes convenit, Cardamomi Graecorum calor, amaritudo, et alia, quae comparatio dabit, oſtendent.

II. *Neoterici* quadruplex exhibent. 1. *Majus officinarum*. 2. *Medium*. 3. *Minus*, Officinis *Cardamomum ſimpliciter*. 4. *Minimum*: cumque iis *Meleguettam* ſeu *Grana Paradiſi*.

Cordus ad Dioſco. M. M. l. 1. c. 5 Matth. ad eund locum Bauh. H. P. l. 15. c. 49. p. 205. Garzias H. Arom. l. 1. c. 24.

I. *Cardamomum majus Officinarum*, Arabibus eſt *Soccola*, vel, ut alii volunt, *Saccolaa*, Abenſinae *Saccoule*, Mauritanis *Elachi*, Cordo *Cardamomum majus*, et *Heyl Arabum*, Matthiolo *Cardamomum medium*, Johanni Bauhino *Cardamomum maximum*. Continetur *folliculo* oblongo, triquetro, gracili, ſtriato, fructu contumaci, et modice, quia in ſummitate cacumen retunditur, turbinato. *Semina* intus numeroſa, triplici verſu, membranis tranſverſis candidis intercedentibus, colore ſpadiceo et cinereo, anguloſa, rugoſa, ſaporis fervidi. *Matthiolus* canaliculo quodam altera parte dividi, pluribusque tranſverſim interſecantibus lineis, colo-
Cord. H. P. l. 4. c. 29. re ex albo ruſeſcente ſcribit, *Cordus* fructum lignoſum facit, fractu contumax, ficus figura et magnitudine: grana intus Mali Punici modo. Carda- momum.
Alibi facit piri aut ficus modo turbinatum, et in quo nulla commiſſura, qua aperiri poſſet. *Cortex* venoſus et diſtractu difficilis, foris in cinereo ſubrufus, nullius in guſtu gratiae. *Semina* intus a Meleguettae magnitudine, colore et figura, obtuſioribus angulis; ſapore et odore aromatico, ſubacri, et modice amareſcente. *Defertur*, ſed parcius, ex Syria et Aegypto, exemtum ſaepius, aliqando cum folliculis. Fructus *probantur* maturi, ſuperficie extenta, undique praecluſi, ponderoſi, et in quibus denſae ſeminum nitidiorum et odoratiſſimorum phalanges. Secundum Bontium, aſſurgit arbor ultra humanam altitudinem. *Caulis* ceparum more tunicatus; *folia* ampliora, averſa parte mollia; flos hyacinthi modo faſciculatus, albus, cum limbo purpureo, quem in faſtigio gerit. Siliquae digitali aliquando longitudine.

II. *Cardamomum medium*, Cordo *Mediocre*, *figura* eſt, eo deſcribente, oblongum, triquetrum, utrinque acuminatum, colore in candido fuſcum, quantitate grandi avellanae nuci aequale, majore Cardamomo minus, minore vero majus, ideoque *mediocre* nominatum, intus denſe in ſe farctis, majorique Cardamomo ſimilibus granis plenum: cortice conſtans praedicti inſtar, venoſo, ſed multo tenuiore, in tribus ſuis angulis, quibus maturum dehiſcit, ſingulas commiſſuras habens. *Guſtu* Cardamomo majori grana ejus reſpondent. *Affertur* et hoc ex Aegypto et India, ſed pauciſſimum, idque perquam raro, cum utroque Cardamomo. Ibid. Taber. H. P. l. 3. c. 2.

III. *Cardamomum minus*, Officinis *Cardamomum ſimpliciter*, Arabibus ſecundum Cordum *Helbane*, Caeſalpino *Cardamomum primum*, Camerario *tertium*. Mediocri eſt per omnia ſimile, fructu avellana minore, qui candidiore, et paulo tenuiore cortice, trium angulorum commiſſuris dehiſcente, veſtitur. Intus *ſemina* denſe in ſe farcta, nullis mem- Cordus in Dioſco. l. 1. c. 5. et H. P. l. 4. c. 30.

Carda-momum. membranulis diſtincta, majore Cardamomo anguloſiora, in rufo cinerea, et tam arcte ſibi devincta, ut unum ſemen bubulorum renum effigie appareat. *Sapor* iis tenuis et valde aromaticus. *Adfertur* ex India et Aegypto, ſaepius folliculis ſuis exemtum, et quidem majore copioſius, *ſolumque vulgo hodie cognoſcitur.* Eligitur, quod majoris notas habet. Bontius caule arundinaceo nodis interſtincto eſſe ſcribit, nec abſimilibus *foliis*; et vix ultra tres pedes aſſurgere. Emittit circa radices primum ſpicam. Cujus calycibus *flores* pallidi, mali aureae ſimiles, in calycibus ſupernaſcuntur. Decidentibus his ſuccedunt ſiliquae, intra quas ſemen, quale in officinis, flavum, dum concluditur, ſed quod ſucceſſu temporis ex puniceo atrum evadit. Confert cerebro maſticatum, urinasque et menſtrua blande ciet.

Bontius H. N. et. Med. l. 6. c. 37.

IV. Cardamomum minimum, Camerario *Cardamomum quartum*, ſola forte magnitudine a praeterito differt.

Camer. Epit. p. 11.

V. Melleguetta eſt duplex: 1. *Melleguetta vera,* Bauhino *Grana Paradiſi officinarum*, Matthiolo *Cardamomum majus,* Lacunae *Cardamomum hortenſe,* Cordo etiam *Cardamomum piperatum*, Tabernomontano *Cardamomum Arabum majus*, Camerario *Cardamomum primum*, Caeſalpino *Cardamomum ſecundum*, Hiſpanis *Malagueta*, Abenſinae *Combazbange.* Folia illi craſſa, Caryophyllorum aemula, ſi elatam coſtam, a qua multae per transverſum fibrae, aſpexeris; pediculus ſapore aromatico, Caryophyllis tamen cedente. De *ſiliquis* et *fructu* ita Cordus. Oblongus eſt fructus, et magnitudine figura propemodum ovo aequalis, folliculo ſimilis, cortice conſtans venoſo, fractu contumaci, ſubrufo, aut in pallido fuſco, ſupernum pythmena, inferius pediculi veſtigium habens, intra ſe nitidis, anguloſis, pipere minoribus, ſuperficie rufis, intusque candidis ſeminibus, crebris fungoſisque membranis diſtinctis et interceptis plenus, guſtu fervidis, ut piper et zingiber, quibus odore etiam non diſſimilia ſunt. Cortici nulla fere in guſtu qualitas. *Afferuntur* ex India et regno Melli: cortice exemta ejus grana, raroque folliculo incluſa: *eligenda* ſunt nitida, rufa, ſuperficie extenta, minimeque rugoſa, ſolida atque ponderoſiſſima. 2. *Melleguetta ſpuria Cluſii*, planta Cannae Indicae vulgaris modo creſcere, ſuſpiceris, quod caulis ſuprema pars capita ſeu ſiliquas continens, prorſus ſimilis eſſe videtur. Erant vero haec capita, *inquit Cluſius*, binas uncias longa, inferna parte craſſa, deinde paulatim ad ſupremam uſque partem graciIeſcentia, quaſi triangulari forma praedita, obtuſis tamen angulis cartilaginoſa, externe fuſci ex rufo coloris, interne veluti in ternas cameras ſecundum longitudinem membranacea quadam cartilagine diviſa, atque plena nigris, ſplendentibusque ſeminibus, milio majoribus, denſe ſimul congeſtis, et tenui membranula involutis, intus albis et quadam acrimonia praeditis. *Naſcuntur* autem ea capita in ſumo caule, quaterna aut quina, atque veluti ex eodem ortu prodeunt. Lecta et in inſula Madagaſcar, Melegueta vera gracilior et oblongior, cortice magis duro; granis non tam numeroſis, majoribus tamen, fuſcis et ſplendentibus, quorum ſingula peculiari et candicante membrana involvuntur.

Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 3. p. 413. et in Prodr. l. 11. c. 5. Cordus. in Dioſc. l. c. et Hiſtor. l. 4. c. 27. Bauh. H. P. l. 15. c. 49. p. 204.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 15.

HISTO-

HISTORIAE NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER IV.
De Arboribus Glandiferis.

Quercus.

Caput I.
De Quercubus.
Articulus I.
De Quercubus Veterum.

Tab. LIX. Arbores glandiferae ſunt: 1. *Quercus* cum ſuis *gallis*, *Excrementis* et *Viſco*. 2. *Phellodrys*. 3. *Suber*. 4. *Ilex*. 5. *Fagus*.

Quercus naturam et Genera ex Veteribus et Recentioribus deducemus. Apud *Veteres* triplicem Quercuum invenio differentiam, *Communem* nempe, *Idaeorum* et *Macedonum*, quibus *Quercum Polybii* adde.

Theophr. H. P. l. 1. c. 9. 15. l. 3. c. 6. l. 16. c. 1. 6. 27. 31. 44. *I. Communiter* dividitur in *Vrbanam* et *Silveſtrem*. 1. *Quercus urbana* habet radices copioſas, craſſas et tam profundas, ut, quantum vertice ad auras nituntur, tantum credantur ad Tartara mittere. *Lignum* laevius et carnoſum; *folia* carnoſa, procera nec, dum cadunt, flaveſcentia. In Thurino agro, ubi Sybaris fuit, ex ipſa urbe conſpiciebatur una, nunquam folia dimittens, nec ante mediam aeſtatem germinans. Theophr. H. P. l. 3. c. 6. *Florere* eam nonnulli putant. Alii βρύον proportione reſpondere papillis, quae, veri fici faciem antecedunt, exiſtimant. Plin. H. N. l. 16. c. 27. Inferiore ſui parte fertilior eſt. Ibid. c. 1. Mira de magnitudine Plinius: *Littora ipſa*, inquit, *obtinent quercus, maxima aviditate naſcendi, ſuffoſſaeque fluctibus, aut propulſae flatibus vaſtas complexu radicum inſulas ſecum auferunt: atque ita libratae ſtantes navigant ingentium ramorum armamentis: ſaepe territis claſſibus noſtris, cum velut induſtria fluctibus agerentur in proras ſtantium noctu, inopesque remedii illae praelium navale adverſus arbores inirent.* Viſa eſt annoſa everſa vi tempeſtatis, et jugerum ſoli amplexa. Ibid. c. 31. Ib. l. 15. c. 18. *Montibus* quidem delectatur, ſed deſcendit et in plana. Pulchrior et major in campis: melior materiaeque criſpioris in montibus. 2. *Quercus ſilveſtris*, quae Latinis *Robur*, tota eſt oſſea; medulla nigra; *cortice*, ſi novella, laevi et glabro; ſi annoſa, duro, rimoſo. *Glans* ei parva, fungi noxii. Theophr. H. P. l. 1. c. 8. 9.

II. Idaeis quinque apud Theophraſtum quercus genera. Ib. l. 3. c. 9. 1. Ἡμερὶς, quae brevior et in orbem comoſa: *materia* robuſta. *Cortex* ſcaber; *folia* laevia, duriuſcula, oblonga, ſuperna parte virentia, *glans* grandiſſima, et quae ſuem diffuſam, et gravidam facit: inter *gallas* quaedam nigrae ad pannorum tincturam. 2. Αἰγίλωψ, quae materie eſt rectiſſima, laeviſſima, et per longitudinem robuſtiſſima; *glande* triſti, et horrida; *galla*, domeſtica laeviore, ſed nullius uſus; βρύῳ muſcoſo, cubitali longitudine. Plin. H. N. l. 16. c. 8. Incultis eſt amica. Πλατύφυλλος ſeu *Latifolia*, quae ſecundas rectitudine et excelſitate a praecedente tenet. *Materia* ad aedificia deterrima: ad cremandum, vitiis obnoxia; *glans* poſt domeſticam optima. *Galla* cerri ſimilis, ſed

Quercus. ſed minus probata. 4. *Fagus* ſeu *Eſculus*, quae eſt patula et denſa; *caudice* craſſiſſimo et minus in rectum aſſurgente: *materia* a putredine libera: *glande* rotunda, dulciſſima; et qua obſeſſi duravere, Arcades veſcebantur. Peculiare ipſi cum ἁλιφλοίῳ ſeu corticoſo, quod ambae ima ſummaque glandis parte in lapideam degenerant duritiem, quaedam cortice, quaedam corpore. Ideo detractis lapillis, concava perinde atque in animalibus relinquuntur. Provenit cæſura triennio ſerior Plinio, minusque moroſa naſcitur. 5. Ἁλίφλοιος, craſſi cortex, cui *truncus* plerumque cavus et fungoſus, et facile etiam, dum vivit, putreſcens; *cortex* craſſiſſimus; *glans* rara, et, ſi tulit, amariſſima, quam praeter ſues nullum attingat animal; βρύον nigricans et puſillum. Sola fulmine tangi creditur. Ideo ligno ejus nec ad ſacrificia, apud Arabes nempe, uti, fas habebatur. Hoc quoque neglectae religionis eſt, quod emortuo carbone ſacrificabatur. Materia ad axes ſimiliaque tantum commoda.

Theophr. H.P.l.3.c.9. Plin. H. N. l.17.c.12.

Plin. H. N. l.17.c.6. Theop. H. P.l.1 c.10.

III. Apud *Macedones* quatuor Quercuum proſtant genera. 1. *Etymodrys*, quae eadem cum domeſtica. 2. *Latifolia*, cui *glans* amara; *materia* aedificiis et carboni minus utilis. In aerariorum hic tantum officinis compendio, quoniam deſinente flatu emoriens, protinus recoquitur, caeterum plurimis ſcintillis. 3. De *Eſculo* nihil occurrit. 4. *Aſpris*, quae quibusdam ſterilis eſſe creditur, aliis glandem raram, et, quae caput petat, habere.

IV. Quercum Polybii deſcriptam apud Strabonem et Athenaeum habemus. Radicem babet magnam, ut quercus perfectae. A terra minus attollitur, quam humilis aliquis frutex, ſemper tamen minor invenitur, quae infra columnas naſcitur. Tantum fert glandium ſeu fructus, ut poſt maturitatem, littus maris intra extraque columnas, oppleatur eo alluvie ejecto. *Naſcitur* in Luſitania, non tantum in ipſo profundo maris, quo alluitur, ſed etiam ad mare, imo, in terra per Hiſpaniam. Polybius tradit, glandem ab Hiſpanis etiam in Latium mitti, niſi forte eam Sardia generet, et vicina loca. Veſcuntur iis Thunni, et pingueſcunt.

ARTICVLVS II.

De Quercu Recentiorum.

PVNCTVM. I.

De Quercu arbore.

Circa *Quercum* tria occurrunt, *Arbor ipſa*, *Excrementa* et *Viſcum*.

Quercus apud Recentiores Botanicos, recte in *Glandiferam*, et *Glandigalliferam* diſtinguitur.

Vid. TAB. LIX.

I. *Quercus Glandifera* diverſa habet genera; quorum alia a *Foliis*, alia a *Fructu*, alia a *Magnitudine* deducuntur.

I. Foliorum ratione eſt quercus triplex: 1. *Latifolia.* 2. *Perennifolia.* et 3. *Longo pediculo.* 1. *Quercus latifolia* eſt vel *Mas* vel *Foemina.* 1. *Quercus glandifera latifolia mas*, πλατυφύλλος *Idaeorum et Maurorum*, *Glandiferarum arborum ſpecies tertia* Anguillarae dicitur. Arbor eſt ramis brachiata. *Caudice* vaſto recto et craſſiſſimo, cui materies firma. *Cortex* ſcaber rimoſus inferius, ſuperius aliquando laevis; alburnum intus. *Folium* in principio tenerrimum et facile pruina marceſcens, lutei coloris, rubicundi in novellis, mox viridius et ſolidum, vetuſtae ſinuoſiſſimum, minus in ea, quae caeſa, novam frondem mittit, ſed tum maxime ſpiſſum et latum, nigreſcens potius quam flaveſcens, ubi decidit. Comitantur id circa diem S. Georgio

gio ſacrum oblongae et luteae *Cachryes*: quas perexigui rubri floſculi excipiunt. *Glandes* ex his mediocres, calice puſtulata ſcabritie aſperato; ſpiſſiores foeminea, quorum quibusdam tunica rubigine ſcabra ſubeſt, aliis ſtatim candidum corpus; ſaepe terni aut bini ſimul cohaerentes, raro unica in ſummo arborum prodeunte. Circa diem D. Jacobi e calice prorepunt, et Auguſto matureſcunt. Obſervantur in ea circa Aprilis finem vel Maji initium nucamenta ſeu *juli*, in quadrantalibus pediculis muſcoſi, ex apiculis herbidis et ſeſſilibus compoſiti, ſic, ut interdum ligulam verticillatim coronent. Obſervantur et *glandium* rudimenta, tanquam globuli minimi, purpurantes et hirſuti, privatis pediculis inſidentia. Paſſim eſt obvia. In monte Comitatus Montbelgardenſis Clerimont altae ſunt, rectae et ſine ramis, ac ſi data opera deciſi fuiſſent. De *Vſu in Medicina* nota. Ex *ligno* decoctum contra luem veneream parari. *Corticem* medium, et interiorem glandis tunicam in aqua et aceto decoctum, ſacri ignis aeſtum tollere vel lenire. Ex *foliis* tenellis medio Majo aquam, contra capitis aeſtuoſos dolores, et fluxus omnigenos, albos inprimis, ſanguinisque exſpuitiones, deſtillari. Hippocrates ad ſuffocationem matricis in ſuffitu utitur; et tenella contrita illita, vulnera ad cicatricem perducere, certum. Decocta cum vino, dentium dolorem ex fluxu obortum convincunt, ſi ſaepe eo os colluatur, idque experimento habemus. *Carbonum* candentium ſuffitus, urinae difficultati in mulieribus conducit, ſi vino aſperſorum vapor per infundibulum in uterum recipiatur. *Cupularum* cum aqua foliorum et amygdalis dulcibus decoctum, dyſenteriam peſtilentem ſiſtit. De *caetero*, ſcobe corticum juniorum praeparantur coria. Quernae carinae triremibus ſubjiciebantur a Cypriis. *Materies* optima ad aedificia, ex eaque dolia vinaria et cereviſiaria fiunt. Vetuſtate nigreſcit. *Glandes* olim

Bauh. H. P. l. 7. c. 1. p. 73.

Arcadum et Luſitanorum in montanis degentium cibus. Molitae aliquando in farinam, ſpiſſataeque in panem. Inter bellaria apud Athenienſes igne torrefactae. Sed et nunc in Hiſpania ſecundas menſas occupant. Craſſi ſunt ſucci, et tardioris exitus: convenientiusque ſuibus et ovibus pabulum. Dantur apud Columellam et bobus. Viſa Franciſci I. Gallorum Regis in nemore Tronſac prope Bituriges, ſtupendae altitudinis et craſſitiei, juſſu Regis pedamentis munita. Viſitur et Baſileae in viridario S. Petri, trunco homine breviore, craſſitudine, quantum vix tres homines comprehendant, ramis ſenis aut ſeptenis vaſtiſſimis, quorum quilibet quercus vulgares ambitu aequat, ita in orbem repandis brachiata, et triplici pedamentorum ordine in immenſum ambitu ſuffulta, ut jam multos ante annos, centum paſſus circumeunti non ſufficerent. Fons ad ipſum fere truncum perennis, perennes per tubos excutit lymphas. Maximiliano Caeſari ſub ea, cum ſua aula diſcumbere et coenitare licuit. 1. *Quercus latifolia foemina*, ſuperiore per omnia minor eſt; *foliis* ob denſas lacinias veluti criſpis: *glandibus* interdum quinis aut ſenis, ſaepe ternis aut quaternis, raro binis, rariſſime ſingularibus calici firmiter adnexis, dulcioribus et mollioribus; ſaepe pene rotundae et imperfectae calyci continuae reperiuntur. 2. *Quercus latifolia perpetuo virens* conſpiciebatur in Thurino agro, ubi Sybaris fuit, ex ipſa urbe, nunquam folia dimittens, nec ante mediam aeſtatem germinans. Viſa talis et in Apennino et in Andium Gallicae gentis agro. 3. *Quercus latifolia longo pediculo*, eſt *Hemeris Idaeorum*, *Etymodrys Macedonum*, Gazae *placida*. Hoc unicum ei peculiare, quod glans modo unica, modo gemina longo pediculo affixa dependet. Ampliſſimae circa Viennam, quarum glandes viridi quadam et polygona excreſcentia, quae reſiccata gallorum modo firma et dura erat, includebantur. In Guaya-

Quercus. Plin. H. N. l. 16. c. 5.

Colum. R. R. l. 6. c. 3. Choul apud Bauh. l. 1. p. 69.

Bauh. H. P. l. 7. c. 1. ex Conſtanti. Plin. H. N. l. 16. c. 21. Theophr. H. P. l. 1. c. 15 Bauh. phytop. l. 11. c. 3.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 13.

Acoſta H. Amer. l. 4. c. 30.

Quercus. quil ſunt ſingularis praeſtantiae et longiſſimae durationis.

II. Fructus ratione eſt Quercus duplex: 1. *Calyce nempe echinato, glande majore.* 2. *Calyce hiſpido glande minore.*

Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 4. Bauh. H. P. li. 7. c. 2. p. 77.

I. Quercus calyce echinato glande majore, eſt αἰγίλωψ *Idaeorum, Aſpris Macedonum*; *Cerrus Latinorum.* In ingentem erigitur altitudinem. *Materia* eſt per longitudinem robuſtiſſima. *Folium* craſſum, amplis inciſuris laciniatum. *Glans* triſtis, horrida, rotunda, ac velut obtuſa, et amariſſima, calyce Echini marini magnitudine, rigidis, latis, in cinereo candicantibus aculeis vallato et echinato inſidet, quae immatura clauditur; matura ſe exerit. *Provenit* in Cypro, Chio, Hetruria, et qua Piſauro Romam itur.

Caeſalp. in Hiſt. Plant. apud Bauh. Lobel. Obſerv. 584. Cluſ. H. P. l. 4. c. 12.

II. Quercus calyce hiſpido eſt duplex: 1. *Glande minore.* 2 *Burgundica.* 1. *Quercus calyce hiſpido glande minore*, eſt *Haliphteos* ſeu *Cerrus foemina*, *Aegilops minore glande* Dodonaeo, *Cerrus Aegilops* Cluſio, *Cerris Plinii minore glande* Lobelio, *Quercus tertia ſpecies, quae in Hetruria Farnia* Caeſalpino. Altitudine eſt vulgaris quercus. *Materie* candidiore et laxiore, *cortice* craſſiore et ſcabriore; foliis frequenter et minus alte inciſis; *ramulis* brevioribus et frequentioribus nodis obſitis; *gemmis* minoribus et aliquot foliis ceu villis ſeptis; *floribus* racematim compactis. *Caliculi* annotinis ramis adhaerent, hiſpidi et molliter echinati, in quibus *glans* brevior, obtuſior, in Autumno matureſcens. Saepe ramorum libralia in lapides, matrice in ſilicem etiam converſa, viſa. Provenit in ſilvis Pannoniae. 2. *Quercum calice valde hiſpido Burgundicam* eadem cum *Cerro foemina* Dalechampii, et Cluſii *Aegilope Cerro*, quae nobis *Quercus calyce hiſpido glande minore*,

Bauh. H. P. l. 7. c. 1. p. 78.

Johannes Bauhinus facit. *Glandes* ſunt vulgaribus pares, orbiculatae et aliquantum compreſſae, quae ex calyculis parum exeruntur ſpiculis echinatis, longis, flavis, denſis, ſed non ita rigidis erectisque, horrentibus. Copioſe in Apennino et Burgundia, qua itur Veſontio Dolam, naſcitur. Huc refer *Quercum Mauritanicam* grandiſſima glande, cujus Exerc. 181. ſ. 26.
apud Scaligerum mentio.

III. Magnitudinis ratione Quercus Cordus in Dioſcor.
eſt: 1. *Parva.* 2. *Vix pedem ſuperans.* 1. *Quercus parva*, Graecis Bauh. Phytop. l. 11. 4. Lob. Obſe. p. 586.
Phagus, Plinio *Eſculus*, Ilicis genus, quod Hiſpani *Enzinas* vocant Caeſalpino. *Foliis* eſt quercus cum longo pediculo anguſtioribus, inferne candicantibus. *Glans* communiter unica, raro gemina, et aculeo magis pungente. Hiſpani *Enzanas* et *Velletas* vocant, coctasque ſub cineribus ſecundis menſis apponunt. Eſt et in *Olympo* Quercus folio tenui, glande minoribus fabis haud majore, quam veteribus incognitam putat Bellonius. 2. *Quercus vix pedem ſuperans*, Lobelio *Quercus humilis fruticis ſpecie, fronde ilicis molliore.* Obſerv. I. Cluſ. H. P. l. 1. c. 12. p. 19.
Ramuli ſunt tenues et flexibiles, vulgaris quercus virgultis ſimilimi; *folia* roboris generibus majora et molliora; *glans* craſſior, calyce planiore, admodum amara.

II. QVERCVS GLANDIGALLIFERA dicitur ROBVR, cujus differentia a *folio, magnitndine et patria* ſumitur.

I. A folio eſt Quercus gallifera: 1. *Lanugifolia.* 2. *Muricatifolia.*

I. Quercus gallifera lanugifolia eſt triplex: 1. *Major.* 2. *Minor.* 3. *Galla mali magnitudine.* 1. *Quercus gallifera lanugifolio major*, Cluſio robur primum, vulgari eſt ſimilis, ſed Cluſ. H. P. l. 1. c. 13.
humilior: *materie* robuſta: *caudice* magis contorto, frequentioribusque ramorum alis cavo. *Folia* magis inciſa et ſinuoſa quam quercui, quaeque averſa parte molli canaque lanugine pubeſcunt. *Frequens* eſt in celſis Caſtellae veteris montibus, atque in Aquitania ſupra Burdegalam. 2. *Quercus gallifera lanugifolia minor*, Cluſii *Robur ſecundum*, ſtrigoſior eſt Quercu, *folio* minus amplo, altera parte nonnihil incano et minore glande. *Creſcit* in Auſtria, Styria et Pannonia. 3. *Quercus gallifera, galla exigui mali magnitudine*, Cluſio *Robur tertium*, Dod. Pem. 6. l. 4. c. 2.
Dodonaeo *Galla major*, Garziae forte

Galla

Galla magna, quas *Poma de Coquo* nuncupant. Vix aliquando humanam altitudinem excedit, forma foliorum et canitie ſimilis. Stolones ab una radice numeroſi. *Galla* exigui mali magnitudine ſphaerica quidem, ſed aliquot tuberculis aſperſa. Rubent recentes, ea parte, qua Solem ſpectant: cohaerentque ramo contiguae, ſed ſine ullo ordine, in tanta aliquando copia, ut uni vix palmum ſuperanti, octo vel novem inſideant. Gerunt et folia *pillulam*, quercus noſtratis ſimilem. *Frequens* eſt in Caſtello et Auſtriae montibus. Ramis contortis, ſiſſis et exſiccatis ruſtici in Hiſpania pro taeda utuntur.

II. Quercus gallifera muricatifolia eſt duplex, *Major* et *Minor*. 1. *Quercus gallifera muricatifolia major*, Cluſio *robur quartum*, aliis *Galla* ſive *Robur majus*, in arborem excreſcit puſillam. *Foliis*, quae duriora et anguſtiora, non tam profundus ſinus, ſed aculei veluti denticulati; inferne candicant, nulla molli lanugine aſperſa. *Gallae* color pallidior, et acuta tubercula. 2. *Quercus gallifera muricatifolia minor*, Cluſio *Robur quintum*, Dodonaeo *galla minor*, ſuperiori ſimilis eſt, ſtolonibus brevioribus et magis contortis; cortice rugoſiore. *Gallae* extremis ramulis naſcuntur minores aliis, laeves et ſine tuberculis; quibus ex rufo nigricans color.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 13.

Ibid. Dodo. l. c.

II. A magnitudine eſt *Quercus humilis*, Cluſio *Robur ſextum*, quae fruticis potius quam arboris nomen meretur: tenuibus et lentis ramis; foliis quercus galliferae lanugifoliae minoris, ſed minoribus, nec adeo ſinuoſis. Gallarum, quae minores, ferax eſt, et plerumque binae, ternae aut plures ſimul naſcuntur.

Cluſ. l. c.

III. A patria nomen *Iavanica Quercus* mutuatur, Malaiis *Kiati* dicta. *Lignum* eſt undulatum et inſigni duritie, durabile idem, nec vel teredini, vel formicis albis, ita obnoxium. *Folia* patula, aſpera, ficulneis ſimilia. *Flos* flavus, peponum floris inſtar. *Fructus* Nux galla.

Bontius H. N. et Med. l. 6 c. 16.

EXOTICA. Quercus.

Ad Quercum refero fructus. 1. *Glandes Americanas*. 2. *Glandem Virginianam*, cujus calix ex Windecaovv relatus eſt. 3. *Chequinquammens Virginianorum*. 4. *Glandem Indicam ſubſtantia pene oſſeam*. 5. *Glandem Indicam magnam ſubrotundam Plateri*. 6. *Fructus Orellanae materie intus inſtar Gallarum*. TAB. LX.

I. *Glandes Americanae* vel potius baccae, quae in diverſis arboribus naſcuntur, ſunt quinque generum. 1. *Sagatemener*. 2. *Oſamener*. 3. *Punnicboner*. 4. *Sappumener*. 5. *Mangumenauck*, ut ſuo Virginiani idiomate vocant. *Tres priores* craticulis arundineis impoſitas lento igne ſiccant, et, ubi libet, aqua macerant et ebulliunt, vel ex iis dulce oleum exprimunt. Ex tertia, quae aqua macerata et cocta caſtaneae eſt ſapore, pinſitur aliquando et panis. *Quarta* inter ignobiles et mancipiorum deputatur cibos. *Quinta* decocta in cibum cum piſcibus vel carnibus cedit.

De Laet Ind Occid. l. 3. c. 22.

II. *Glandi Virginianae*, cujus calix ex Windecaovv relatus eſt, latitudo ſeſcunciae, unciae profunditas, durities ingens, ſquamae multae, hiſpidae et firmae; ex cineraceo fuſcae; interna parte ad glandis usque ſedem, multa, brevis, mollis, et veluti ſericea cineracei coloris lanugo. Forte *glandis Mangumenauck calix*.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 16. p. 43.

III. *Chequinquammens Virginianorum*, fructus exigui, glandibus ſimiles, niſi quod calicibus avellanarum inſtar contineantur. Siccatas recondunt, et, ubi opus, duorum ſaxorum attritu comminutas, ſupra cratem toſtas, ligneo piſtillo in pollinem redigunt, aqua macerant, et lacteo illarum ſucco, quem *Pavvcohiscoram* vocant, veſcuntur. Fiunt ex iisdem panes et potus, quibus primates feſtivis diebus deliciantur.

De Laet de ſcript. Ind. Occid. l. 3. c. 22. p. 81.

IV. Glans Indica ſubſtantia pene oſſea, viſendae erat pulchritudinis. Erat glandi quercinae figura et ma-

Bauh. H. P. l. 7. c. 14.

Quercus. gnitudine ſimilis, intus candida, ſubſtantia pene oſſea, nullius ſaporis: exterius nigra, et venulis ac lineis ſquamatis corticatisque, rufis, per ſuperficiem reticulata. *Cupula* craſſa, dura et lignoſa, cui extus multorum denticulorum, mutuo ſibi incumbentium, imbricata aſperitas, color cinereus; pediculus ſemunciam longus, craſſus atque lignoſus.

Ibid. c. 15. *V. Glans Indica, magna, ſubrotunda Plateri*, quae ſub titulo *Fructus Balſami* a Robino accepta eſt, Juglandem magnitudine aequabat. Cortex flaveſcens, laevis, craſſiuſculus, area ſcabra, ſubcinerea, hyli imaginem prae ſe ferente inſignitus. Rufus idem intus, rugoſus, intercurrentibus veluti venulis; in quo velut in pulvino jacet nucleus rotundus, facie glandis aut caſtaneae, geminus, extra ſcaber et rufus, ſubſtantia dura, colore glandis, ſapore dulci.

VI. Fructus Orellanae materie intus inſtar Gallarum. Cortice erat lignoſo, exterius tuberculoſo, e duobus veluti *orbibus*, coloris fuſci, et qui interius in duas orbiculares cellas ligneo ſepimento dividuntur, conſtante. Singuli ſui *nuclei*, rotundi, ſed qui ſepimento incubant, parum cempreſſi, quibus cortices lignoſi, tenues, interiore parte purpurei ſeu violacei. Vacui intus erant, materie pene gallarum inſtar, ſed magis fungoſa. De Laet Ind. Occid. l. 17. c. 9.

PVNCTVM II.

De Quercus Excrementis.

TAB. LXI.

Excrementa Quercuum illa dicuntur, quae praeter fructus in Quercubus reperiuntur; quae vel in *Genere* vel in *Specie* conſiderari poſſunt.

I. *In genere* ſunt Excrementa quercus varia. Eſt enim 1. *Moro ſimile.* 2. *Pudendi virilis effigie.* 3. *Tauri caput referens.* 4. *Villoſum.* 5. *Fungoſum.* 6. *Nuculae facie album.* 7. *Purgans.*

Theophr. H. P. l. 3. c. 8. Plin. H. N. l. 16. c. 7. Bauh. H. P. l. 7. c. 2. p. 87.

I. Excrementum moro ſimile, συκαμινῶδες, eſt aridae duritiei et fructu contumax. Duplex offendit Bauhinus, qui *Tuberoſum* vocat, *Majus* et *Minus*, cavernoſum utrumque et ex plurimis veluti baccis uvarum ſpecie aggeſtum. *Majus* minutiſſimis et rigidis ſpinis horrebat, colore ex rufo in pullum ac fuſcum tendente.

Bodaeus. Stapel. ad Theoph. l. 3. c. 8. p. 149.

II. Excrementum αἰδοιῶδες, *pudendi virilis effigie*, Lugdunenſi *Veretrum*, quod initio refert.

III. Excrementum tauri caput referens, quod Tabernomontano *Gallorum genus undecimum*, aliis *Galla aſinina*, Theophraſto ταυροκέφαλον. Durum eſt, et perforatum. Ruptum, nuclei olivae ſpeciem intus oſtendit.

Theophr. H. P. l. 3. c. 9. Plin. H. N. l. 121. c. 23. Ib. l. 16. c. 8.

IV. Excrementum villoſum, eſt Dioſcoridi σπλάγχνος, Theophraſto φάσκον, Plinio *Sphagnos* et *Bryon*, Lugdunenſi *Splanchnon* et *Hypnum*, Arabibus *Vſnea*, ſola id Aegilops fert, pannis ſimile, canum et muſcoſum, cubitali longitudine pendens, uti veſtis lacera et longus pannus. Naſcitur e cortice, non ſurculorum cacumine, unde glans; nec ex gemma, ſed ex ſuperiorum ramorum latere. Plinius pannos arentes muſcoſo villo canos vertit. *Vſus* ejus in ſanguine ſiſtendo, quod ab urſis didicimus; ſomno inducendo, ſi vinum, in quo maduit, propinetur; dolorem dentium expugnando, ſi in rubro vino decoctus gargariſetur; in abortu praecavendo, ſi exſiccatus, in ovo ſorbili ebibatur. Ex eodem pulvis Cyprius a Monſpelienſibus paratur. Proceſſum vide apud Bauhinum. Bauh. H. P. l. 7. c. 2. p. 88. Ibid. p. 86.

V. Excremento Quercus fungoſo ſubſtantia rara, laxa, ſucculenta, acida; magnitudo nucis juglandis; ſuperficies inaeqnalis, tuberoſa, pulcherrimi ruboris, reliqua parte albi, vel pomorum inſtar luteoli. Adnaſcitur verno tempore ſine pediculo quercubus, quarum glandes longo

go

go pediculo dependent. Excipit ſucceſſu temporis vermiculos, qui multas calloſas cellulas ſibi efformant.

Bauh. l. c. *VI. Excrementum album nuculae facie*, Bauhinus ſummitati ſurculi foliis carentis inſidens invenit. Compreſſum ex rotundo erat, inferne ſeſſile, ſuperne umbilicatum, cuticula albida ac leviſſima, ſub qua ſpadiceum viſebatur; reliqua ſubſtantia ad Nucis myriſticae callum accedebat. Extimae ſuperficiei ſcrobiculi et tubercula. Sapor toti adſtringens.

Ibid. p. 88. Lobel. in Obſer. 583. *VII. Excrementi quercus purgantis* antiqui, ut tradit Lobelius, meminere, inſtar Ledi pullulantis; quod, inquit, et purgat et adſtringit ſummopere. Fateor, me nullibi de eo legiſſe. Scio, inter purgantia eſſe, quae ſtringunt; ſed quae vehementer purgent et vehementer ſimul ſtringant, vix dari poſſe credo.

II. Excrementa Quercus in ſpecie conſiderata, ſunt: 1. Gallae. 2. Pillulae, et 3. ab his diverſa.

I. De Gallis ex ſenſu Veterum et Neotericorum dicendum eſt.

Theophr. H. P. l. 3. c. 6. et 8. Dioſco. M. M. l. 1. c. 146 Plin. H. N. l. 16. c. 6. 7. I. Apud *Veteres* pro fructu accipitur quandoque. *Naſcitur* ſole de Geminis exeunte, et noctu ſemper univerſa, et plerumque ἀθρόως erumpit. *Optima* Comagena, *deterrima* ex robore. Signum ejus, quod cavernae translucent. *Vſus* earum in adſtringendo et tingendo nobilis. Crematae et in vino aut aceto extinctae fluentem ſanguinem ſiſtunt. Tritae excreſcentias in corpore tollunt. Capillos aceto aut aqua maceratae denigrant. Praebent et curioſioribus praeſagia. Si ex fractis (perforatae eſſe non debent) muſca evolaverit, indicium eſt belli; ſi anniculus prorepat, famis; ſi araneus, peſtilentium morborum. *Genera apud Theophraſtum, Dioſcoridem et Plinium occurrunt.*

Theophr. H. P. l. 3. c. 6. et 8. 1. *Apud Theophraſtum Candidae* et *Nigrae* fit mentio. 1. *Galla Candida* una die creſcit, et ſi aeſtu excepta eſt, areſcit protinus, neque ad juſtum excrementum pervenit. 2. *Galla nigra* diutius viret creſcitque, ut interdum mali compleat magnitudinem. Quercus.

Dioſco. l. c. *II. Dioſcoridi* alia eſt *Omphacitis*, alia *Plana*. 1. *Galla Omphacitis* parva eſt, χονδυλώδης, tuberoſa, ad formam nodorum et tuberum, qui in digitorum juncturis et curvaturis conſpiciuntur, gravis et nullo foramine pervia. Efficacior eſt altera. 2. *Galla Plana* nihil habet eminentiae, leviſque eſt et perforata.

Plin. H. N. l. 24. c. 4. *III. Plinius* praeter Nigram et Albam, *Solidae* quoque et *Perforatae*, *Majoris* et *Minoris* meminit, ſed perperam. Eandem eſſe, comparatio innuit. Sed nec Galeni flava vel magna, quam οἰνοχηκίδη ἀγροικὸν vocabant, alia quam nigra, quae cum perforata eadem. Nam vel οἴνοψ nigrum ſignificat Heſychio: et ut nigra ad nigredinem vergens; ſic flava ex flavedine ſubnigra, intelligenda eſt. Gal. Simp. l. 7. c. 17.

II. Apud *Neotericos* haud parva quoque Gallarum varietas. Sunt enim *I. Gallae orbiculatae maximae*, quae duplices, *Orientales* nempe, et *Provinciales* aut *Illyricae*. *Illae* ex Oriente adferuntur. *Hae* ex Provincia et Illyrico. *Ponderoſae* ſunt quaedam caeteris omnibus, ut oſſeas dicas, ſolidae, duriſſimae, tuberculatae, fuſcae aut ſubnigrae, pediculo craſſo. Quaedam *laeves* et penitus fungoſae, mediaeque inter gallas et pillulas Quercus ſubſtantiae. Sunt geminae, ſunt et ſingulares; omnes ἄτρητοι. Tab. H. P. l. 3. l. 4. c. 8. p. 843.

II. Gallae oblongae, quae vel *Iſtriacae* vel *Tyrrheni maris*. 1. *Gallae oblongae Iſtriacae* Bauhino exhibitae, cum extremitatibus ſeu pediculis ramuſculi, quibus adhaerebant, ita ut eas ambiviſſe vederentur, rugoſae erant. Bauh. H. P. l. 7. p. 82.

2. *Gallae oblongae Tyrrheni maris* ad maris mediterranei littora naſci creduntur. Fuere ex his illae, quas Bauhinus ſub nomine *Gallarum maximarum Exoticarum* deſcribit. Amplitudo eis ovi gallinacei, leves, color fuſcus, ſecundum longitudinem aliquot ſulci, nulla tubercula, nec quicquam foraminum. Corona ſuperius, ſed circulum non abſolvens; interiora nigra. Ibid. p. 83.

III. *Gallae minores ſeſſiles*, ſub *ſexto Taberno-*

Quercus. *bernomontani* ſunt *genere*. Virides quidam eſſe volunt et Omphacitas. Camer. Epit. p. 120. Si hae, minores ſunt, uvaeque acino magnitudine aequales; rugoſae, ſolidae, nullo foramine perviae. IV. *Gallae galericulatae*, ſub titulo *Gallarum fungum exprimentium*, Bauh. H. P. l. 7. p. 82. Bauhinus proponit. Diverſarum ſunt figurarum. *Aliae* ſunt ſuperne umbilicatae, circa media laciniatae; *aliae* utrinque ventricoſae; *aliae* ſemiglobum exprimentes; *aliae* ambitu pentagono; *aliae* radiato et ſtellato. Carent pleraeque foraminibus: omnes durae, et ad ligneam naturam accedentes. Habuit Bauhinus, piro vix majores, duriuſculas, non foraminulentas et laeves. Ibid. p. 84. *V. Gallae umbilicatae*, balauſtio brevi et inveterato absque flore, vel nuper ex flore emerſo Meſpilo, foliato umbilico, figura, ſoliditate, perbrevi et craſſo pediculo ad amuſſim reſpondent. Colore ſunt pullo ac nigro; foraminibus nullis; cruſta ſeu umbilico rigidiſſimo. *VI. Gallae angulares* ſunt variae: 1. *Cornutae* nempe. 2. *Radiatae*. 3. *Echinatae*. 4. *Pileiformes*. 5. *Tuberculoſae*. 6. *Foraminulentae*, et 7. *Quinquangulares*. Ex his priores *tres* vulgatis non parum ſunt duriores. Ib. c. 2. p. 85. 4. *Pileiformes*, aliquo modo pileum ſacerdotalem τετράγωνον exprimunt, in qua quatuor veluti cornua, interna parte cinerea, inferiore tota lucentia, ſurſum tendunt. In medio eſt aliquid quadranguliforme, in cujus medio veluti umbilicus. Totae ex luteo lucent. 5. *Tuberculoſis* ex albo flavedo, latera inaequalia, tubercula ſeminibus fragrorum ſimilia quam plurima. 6. *Foraminulentae* totae ſunt tales, flaveſcentes, lignoſae, durae. Cluſ. Exot. l. 2. c. 25. p. 53. 7. *Quinquangularis* ex Braſilia allata fuit, uncia minor, ſuperna parte aliquantulum protuberans; inferna longior, et ad ſedem usque gracileſcens. A centro ad extremos usque angulos quinque ſunt lineae.

II. Pilulae quoque ſunt quintuplices. 1. *Lanatae*. 2. *Capillatae*. 3. Μαχαλιγενεῖς. 4. *Folioſae*. 5. *Aquoſae*. 1. *Pilulae Quercus lanatae*, Theophraſto πίλον, ſunt pilae lanuginoſae, molles, putamine duriore contentae. Theophr. H. P. l. 3. c. 8. Plinius nucibus non abſimiles ſcripſit, et quae intus floccos molles, lucernarum luminibus aptos haberent. Plin. H. N. l. 16. c. 6. 2. *Pilulae Quercus capillatae*, σφαίριον κόμην ἔχον, comoſae ſunt, cum capillo nullius uſus. Verno tamen tempore mellei ſucci. Lobelius, qui ſpecie *Bedeguaris* Excrementum ſpongioſum et muſcoſum vocat, in Romano agro collegit. Lobel. in obſe. p. 583. Aemulatur illi quodammodo, quod in roſis, ſed villis rigidioribus, fuſcis ac ſubnigris; fibris multifidis; ſurculumque circa media durum immediate complectitur. 3. *Pilulae Quercus* Μαχαλιγενεῖς, Theop. l. c. Cluſ. H. P. l. 1. c. 13. Lugdunenſi *ſeſſiles*, Cluſio *capita multis ſquamis conſtantia*, Bauhino *Pilulae in alis ramorum*; inferius ad pronos alarum receſſus gignuntur, ſine pediculo, intus cavae, peculiares et verſicolores. Vmbilici eminentes candicant, maculoſi aliquando, aliquando medii cocci colore ſplendentes. Plin. l. c. Apertis atra inanitas ineſt. Solent, quanquam raro, in lapillum magna ex parte pumicoſum degenerare. *Has et Thalius innuere videtur*. In Sylva Hercynia. Viſae ei in quercubus humilioribus, inter crebriores foliorum ſimul cohaerentes petiolos, ad aliquod ramulorum tuber. Squamatim ſibi cohaerebant, oblongiuſculae, ad baſin rotundiores in tenuem mucronem faſtigiabantur, ita ut conulum exiguum exprimerent. Forte κάχρυ Theophraſti, qui nihil aliud quam globoſus foliorum conceptus inter praecedentem exortum, ſiue articulum, et novellam germinationem medius. 4. *Pilulae Quercus folioſae*, Bauhino *Pilulae e foliis convolutis*, Theophraſto σφαίριον φυλλικόν. Theop. l. c. Rariores ſunt, et convolvuntur e foliis, compreſſae per ſe atque oblongae. 5. *Pilulae aquoſae* Theophraſto σφαίριον ὑδατῶδες, Ibid. Galeno ὀνοκίκιδες, Trago *pilulae aſininae*, Lobelio *Quercus vulgaris cum ſuis excrementis fungoſis*. Aquoſas, candicantes et translucidas *Plinius* facit, quamdiu molles; Plin. l. c. rubenti folio inſidere, culices ferre,

ferre, et in modum gallae matureſcere. Rotundae ſunt, magnitudine exiguae gallae, *ex Neotericorum obſervatione*, laeves, fungoſae, pallidae, et ſubacidi guſtus, vetuſtateque, in Octobri nempe, corrugantur. *Naſcuntur* advenıante autumno poſt primos ejus imbres, averſa et terram ſpectante foliorum parte. Aridae et inveteratae digitis facile in pulverem atteruntur. Autumno calidiore vermes gignunt, qui in culicellos faceſſunt. Copioſiſſimae in Friſia Orientali prope Auriacum, et in Anglia, prope Hallifaxiam. *Referri* ad eas debent, ſi non ſunt eaedem, *fungoſae boletisque ſimiles*, acerba humiditate plenae, in quibus ſimiliter vermes, qui in culices abeunt. Primum eas ex recentioribus obſervaſſe Tragum, vir doctus reliquit.

Bauh. H. P. l. 7. c. 2. p. 87.

III. Excrementa a Gallis et Pilulis diverſa ſunt tredecim. 1. *Gemmae foliorum foraminulentae*, quae autumno circa Befordiam et alibi obſervatae ſunt. Centum ſupra triginta in vno folio numerantur, minutiſſimae, veluti ſphaerulae corollares compreſſae, in medio pertuſae, colore ex byſſino in fulvum nitente, eleganter ſplendicante, ac ſi holoſerico ſubtiliſſimo obductae eſſent. Viſa in eodem ramo capitula ſquamata. 2. *Albumen Quercus*, cujus Scaliger mentionem facit, de quo hoc unicum habeo, poſſe cum animalis pingui comparari.

Ad librum de plantis.

3. *Coccus*, quem in quercubus Ciliciae naſci, cochlearum exilium ſimilitudine, oreque ab illius regionis mulieribus legi, Dioſcorides autor eſt.

M. M. l. 4. c. 48.

4. *Nodi ſeu Verrucae*, quae intra Quercuum corticem interdum inveniuntur, glandularum in homine analogae, lignoſae, materia querna, criſpa et eleganti, cortice proprio rufo et fungoſo obductae. Viſae pugni magnitudine; viſae et avellanae. Prominent aliquando foras, luxuriantis alimenti indicia.

Bauh. H. P. l. 7. c. 2. p. 87.

5. *Iuli*, de quibus nihil occurrit, praeter iconem.

Ibid. p. 86.

6. *Capitula ſquamata*, quae ramis tam extremis quam ad latera breviſſimo pediculo adhaereſcunt, ſcabioſae aut jaceae capitibus majoribus ſimilia, ſquamulis membraneis et ſubhirſutis, ſubcinereis aliquando, ſaepe fulvis aut rufis, amplitudine unciali, a Thalio deſcriptae ſunt. Vides aliquam a pilulis μαχαλιγένεσι differentiam, imprimis ſi Theophraſti delineationem ſpectes. *Iconem* vide in Gemmis foliorum foraminulentis.

Quercus.

7. *Squamae foliorum Quercus*, quae autumno appropinquante in ſiniſtro latere videntur, rotundae, candidae et caducae. Apparentibus (*floſculos* ruſtici vocant) copioſi ſequenti anno glandium proventus, ſpes concipitur.

Ibid. p. 87.

8. *Vva quercina*, quae radicum quercus fibris ſub terra adnaſcitur. Magnitudo ei juglandis; ſubſtantia ex pluribus velut acinis racematim cohaerentibus compacta, dura; color vere extus, quo tempore vegeta eſt et colligi debet, purpureus; intus, candidus et quaſi lactifer. (Bauhinus rubentem ſeu ferrugineam meditullio nonnihil albo facit.) Perit in aeſtate, et fit quaſi lignea. Ideo vere debet colligi, in umbra ſiccari et pulveriſari. Praeſtantiſſimum in dyſenteria remedium. Podagricis ſuccus magno ſolatio inungitur.

Encel. l. 3. de Lapidib. c. 51.

9. *Agaricum*, ſeu *Fungus Quercinus*, qui in Quercuum annoſarum caudicibus reperitur, colore in fuſco cinereo. Nonnulli recentem ſale conditum loco calido reponunt; ſuccum emanantem Podagricis illinunt. 10. *Lapides*, quos Theophraſtus λιθάρια κισσεροειδῆ vocat. Quos Bauhinus exhibet, plane pumicoſi ſunt, cruſtoſi, punctati, oblongi, utrinque ſeſſiles, colore extus pullo, intus cano, quibus ſapor haud ſine amaritudine auſterus et os contrahens.

H. P. l. 3. c. 8.
H. P. l. 7. c. 2. p. 82.

11. *Pumex*, quem etiam aliquando gignere, Theophraſtus autor eſt. 12. *Boleti*, qui e radicibus et circa radices prodente Plinio erumpunt. 13. *Liquor melleus*, quem obſervationi Cordi debemus. Deſtillat e caudicibus ſponte ſua, veris tempore, melle liquido craſſior, ſapore dulci, ſed, poſtquam guſtaveris, nauſeabundo. Solent ad eum apes et alia inſecta con-

Plin. H. P. l. 16. c. 8.
Cordus ad Dioſco. l. 1. c. 37.

Quercus. convolare. A pueris deguſtatus nauſeam cum capitis dolore intulit: H. P. l. 3. c. 9. qui vomitu ſolvebatur. Theophraſtus mellei humoris coelo cadentis, et foliis inſidentis mentionem facit.

Pvnctvm III.

Viſcum.

De Viſco.

I.

Tabvla LXII. Dioſco. M. M. l. 3. c. 104. Pluribus quidem hoc arboribus Viſcum adnaſcitur, ut malo, piro, abieti, aceri, betulae, caſtaneae, cerro, corylo, cotoneo, cynosbato, ilici, meſpilo, nuci, oleae, ſalici, ſuberi, ſorbo, therebintho, tiliae; ut ſparſim monebimus: at quia, ut plurimum in quercu viſitur, idem optimum, hic de eo agere ſimul viſum. Ex *Veteribus* Theophr. H. P. l. 3. c. 9. et 16. Theophraſtus, ſeu quod potius ex aliorum ſententia loquatur, alibi Viſcum et hyphear diſtinguit; Theop. C. P. l. 2. c. 23. alibi Viſcum ſeu ἰξίαν nomen eſſe com- Plin. H. N. l. 16. c. 42. mune, hyphear ab Arcadibus, ſtelidem ab Euboicis appellari. Vnam eſſe naturam, diverſas habitudines, quatenus in diverſis naſcitur. *Plinio* viſci *tria genera*. Namque in abiete ac larice (piro Theophraſtus) ſtelin dicit Euboea naſci, hyphear Plin. H. N. l. 16. c. 44. Arcadia. Viſcum autem in quercu, robore, ilice, pruno ſilveſtri, terebintho, nec aliis arboribus adnaſci plerique. Copioſiſſimum in quercu, quod dryos hyphear vocant. In omni arbore, excepta ilice, et quercu, naſcitur; differentiam facit odor viruſque et folium non jucundi odoris in utroque viſco amarum et lentum. Hyphear ad saginanda pecora utilius. Vitia modo purgat primo: dein pinguefacit, quae ſuffecere purgationi. Quibus ſit aliqua tabes intus, negant durare. Ea medendi ratio aeſtatis quadragenis diebus. Adjiciunt diſcrimen, viſco in his, quae folia amittant, et ipſis dicidere: contra inhaerere nato in aeterna fronde. Omnino autem *ſatum* ullo modo naſcitur, nec niſi per alvum avium redditum, maxime palumbis ac turdi. Haec eſt natura, ut niſi maturatum in ventre avium, non proveniat. Altitudo ejus non excedit cubitalem, ſemper fruticoſi ac viridis. *Mas* fertilis, *foemina* ſterilis. Aliquando non fert. *Viſcum conſit* ex acinis, qui colliguntur meſſium tempore immaturi; nam ſi acceſſere imbres, amplitudine quidem augentur, viſco vero marceſcunt. Siccantur deinde et aridi tunduntur, ac conditi in aqua putreſcunt duodenis fere diebus. Vnumque hoc rerum putreſcendo gratiam invenit: Inde in profluente rurſus malleo tuſi, amiſſis corticibus interiore carne lenteſcunt. Hoc eſt viſcum pennis avium tactu ligandis, juglandis oleo ſubactum, cum libeat inſidias moliri. Apud *Druidas* nihil eo ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos, nec ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Graeca poſſint Druidae videri. Enimvero quicquid adnaſcatur illis, e coelo miſſum putant, ſignumque eſſe electae ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inventu, et repertum magna religione petitur: et ante omnia *ſexta luna*, quae principia menſium annorumque his facit, et ſeculi poſt triceſimum annum, quia jam virium abunde habeat, ne ſit ſui dimidia. Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo, ſacrificiis epuliſque rite ſub arbore praeparatis duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit. Falce aurea demittit. Candido id excipitur ſago. Tum deinde victimas immolant, precantes, ut ſuum donum Deus proſperum faciat his, quibus dederit. Foecunditatem eo potu dari cuicunque animali ſterili, arbitrantur, contraque venena omnia eſſe remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerumque religio eſt.

II. *Re-*

II. *Recentiores* in viſcum 1. *Albis baccis*. 2. *Rubris baccis*. 3. *Racemoſum*, *et* 4. *indicum* dividunt, quibus accedit 5. *Arbor viſcifera Braſilienſis*.

Dodon. H. P. Pempt. 6. l. 4. c. 3. Bauh. H. P. l. 7. c. 2. p. 89. Tab. H. P. l. 3. f. 1. c. 23. p. 689.

I. Viſcum baccis albis, aliis *lignum Viſci Quercini* et *Lignum S. Crucis*, multis ſtolonibus, altitudine cubitali, *cortice* herbaceo, ſaepe flaveſcente, minimi digiti craſſitudine fruticat. *Genicula* eos intercipiunt, e quibus rami frequentes, nodoſi, lenti et lignoſi. *Folia* bina oppoſita, foliorum buxi majoris forma, coloris herbidi, nervis per longitudinem rectis, ſaporis ſubacris et ſubdulcis. *Flores* ad genicula et extremos ramos, exigui, lutei, quadripartiti; qui in *baccas* ſtriatas, pellucido, lento ac tenaci liquore plenas, ſapore jucundo, odore vinoſo, quibus grana nigra, compreſſa, cordis effigie immerguntur, abeunt. Ex harum ſemine, per alvos avium decidente naſci credidit antiquitas. Falſos in Diſquiſitionibus ex Scaligero oſtendemus. *Vſus* ejus, utpote cui aërea et aquea calida ſubſtantia, eſt in attrahendo, digerendo et concoquendo. *Lignum* facit contra abortum, ſi ſecum portetur; ad collectiones aurium, ſi ſuccus viridis et tuſi, iisdem inſtilletur: contra vermes, ſi aqua, in qua contuſum maceratum fuit, propinetur: contra Epilepſiam, ſi vel in pulverem redactum in liquore conveniente exhibeatur; vel in aqua rutae decocta, per dies XL. bibatur: contra pleuritidem, ſi dr. j. pondere in aqua hordei vel alia aſſumatur. Rami novitii in fluxu muliebri et Nephritide; *flores* cum calce ſubacti ad lichenes commendantur. Ex baccis fit *viſcum*, quod optimum, ſi ſine cortice, laeviſſimum, extra fulvum, intus porraceum. Modum parandi vide apud autores. Scaliger in Vaſconia virides et pallidas baccas obſervavit.

Bello. Obſ. l. 2. c. 83. Cluſ. H. P. l. 1. c. 18.

II. Viſcum baccis rubris, in Syria in oleis circa Hieruſalem obſervatum eſt, quas et interficiunt. Baccis ex rubro purpuraſcentes in Hiſpania obſervavit Cluſius. Tanto olivetorum dominos damno afficiunt, ut ſervandarum arborum ergo, magnam ramorum partem detruncare cogantur. Viſcum.

Camer. Epit. p. 556.

III. Viſcum racemoſum, Camerar. *polycoccon*, a vulgari hoc ſolo differt, quod racematim cohaerentes baccas ferat. Rarum eſt et in Helvetia repertum.

IV. Viſcum Indicum eſt triplex. 1. *Foliis linea rubra in extremitate circumdatis*. 2. *Foliis ſenis circulis utrinque notatis*. 3. *Foliis convolutis tuniceis*.

Marcgrav. H. N. B. l. 2. c. 4.

1. *Viſcum Indicum foliis linea rubra in extremitate circumdatis*, ex rotundo aliarum arborum tubere progerminat, et in multos ramos, ligno fragili, extus ex brunno nigricante, multisque ſtriis ac maculis notato; flaveſcente medulla rufa, interius. *Folia* figura vomeris, craſſa, ſaturate viridia, et qualia dixi. *Floſculi* ἑξαφύλλοι ex flavo rufeſcentes, cum luteis in medio ſtaminibus. Decidentibus, calix caryophyllum aromaticum figura et colore refert. Inſident eis aviculae Wanombugh.

Lobel. in Adv. p. 452. Bauh. H. P. l. 7. c. 2.

2. *Viſcum Indicum foliis ſenis circulis utrinque notatis*, ſeſſili ſed transverſim excurrente eſt radicis ceſpite, gramineis genicellis et Polypodii quadantenus, ſed albicantibus: *Culmis* item ex pallido virentibus a medio ſummotenus craſſioribus, fungoſis, ſtriatis, ſesquipedem longis; in quibus *folia* ſemper virentia Viſci effigie, ſed duplo majora, fungioſiora, et ſecundum nervum, medium folium intercurrentem, circulis utrinque ſenis, non parum admirationis moventibus, veluti ſcalpo impreſſa.

Bauh. Phytop. l. 11. ſ. 4. Bauh. H. P. l. 7. c. 2. Tab. H. P. l. 3. ſ. 1. c. 23.

3. *Viſcum Indicum foliis convolutis, tuniceis*, Bauhino *Viſci modo arboribus aliis adnaſcens*, Tabernomontano *Planta Peruana viſco ſimilis*, ceſpite eſt latiore, ſeſſilis caudicibus incumbit, fibrillis cepaceis radicata, unde proxime ſurgunt *folia* invicem convoluta, tunicea, inferius ferme palmum lata, numeroſa, quadantenus Aloës aut Scyllae et ſuperne in ligulas praetenues, mucronatas deſinentia: purpureum, ſtria-

Fff

Viſcum. ſtriatum, concavum, alis donatum *Scapum* Haſtulae Regiae aut Aloës, duorum aut trium cubitorum, ambientia, quae multis glumoſis ſiliquulis ſpicantur, Avenae ſitu: magnitudine vero et ſericeo tomento candido, Apocinum et Aſclepiadem repraeſentant, et ſemine, ſed Coniſae exili, guſtu ſalſo, ingrato, nitroſo, forte quia in aura maritima adolevit, ut Aloës illic in ſabuletis.

V. De Arbore viſcifera Braſilienſi, nihil habeo quod dicam, niſi, viſcum tenaciſſimum fundere, quo in aucupiis utuntur, et cutim ſuam, plumulas efflaturi, inungunt.

CAPVT II.

De Phellodry.

Phello- drys.

I.

Vid. Tab. LXII. Theophr. H. P. l. 3. c. 16. Pauca apud *Veteres* de Phellodry. Theophraſto mediae eſt inter Quercum et Ilicem naturae, et quidem adeo, ut Ilicem foeminam eſſe putaverint; Mollior et ſubtilior iſta; durior et ſpiſſior illa; color ligni decorticati candidior Ilice, vinoſior Quercu: *folio* ambobus ſimili; verum majore quam Ilex, minore quam Quercus; fructu quoque illa minore, majore hac. Plinius eandem cum ſubere exiſtimaſſe videtur. *Suberiquercum* dici, nomen Graecum oſtendit. (Plin. H. N. l. 16. c. 8.)

II. RECENTIORIBVS eſt triplex: 1. *Candicans* ſeu λευκοφύλλος. 2. *Nigricans* ſeu μελανοφύλλος. 3. *Muricatifolia.*

I. *Phellodrys candicans* eſt duplex: 1. *Latifolia molliter aculeata.* 2. *Anguſtifolia ſerrata.*

Hiſtoria Lugdun. apud Stapel. ad Theophr. l. 3. c. 16. 1. *Phellodry candicanti latifoliae molliter aculeatae*, ſunt *folia* altera parte candicantia, raris laciniis ſinuoſa, et molliter, ut dixi, aculeata. *Cortex* et matura glans ex atro rufeſcunt. Forte Caeſalpini *Suberella*, quae Suberi in caeteris ſimilis, cortice tenuiore, folio latiore, modice ſinuata; et in maritimis tractibus oritur. Bauhinus variationem Ilicis Monſpelienſis eſſe putat.

Matthiol. in Dioſcor. Tabernom. l. 3. ſ. 1. c. 26. 2. *Phellodrys candicans anguſtifolia ſerrata*, Phellodrys Matth. et Tabernom. *Ceroſugaro Matthioli Cluſ.* Habet *folium*, ut dixi, altera parte albicans, longiuſculum, frequentibus, ſed non profundis inciſuris coronatum, ſinuoſum, leviter potius aſperum quam ſpinoſum. *Cortex* eſt cinereus; *glans* matura ex fuſco flaveſcit. Viſa eſt Bauhino ad ſuos ramos accedere, qui fere ſimiles Ilici Matthioli.

II. *Phellodrys nigricans* ſeu μελανοφύλλος eſt etiam duplex, 1. *Latifolia inciſuris ſpinoſis*, et 2. *Anguſtifolia.*

1. *Phellodrys nigricans latifolia inciſuris ſpinoſis* Lugd. *foliis latiſſimis*, conſtat *foliis* craſſis, frequenter inciſis, et valde ſpinoſis. *Glans* tenuis et ſtrigoſa, ex fuſco flaveſcens. *Calyx* laevis, cinereus, tuberculis verrucoſus. Quam ſub titulo Phellodrys nigrae Bauhinus proponit, *cortex* ramorum erat glaber et nigricans: *folia* Ilignis multo rotundiora et latiora; Smilacis longe pro latitudine breviora, minusque inferius candida; Subereis duriora et ſpinis mordacioribus horrida. Similia eis facit Ilicis fruteſcentis ex monte Euganeo, uncias duas lata, tres longa, quae ad D. Agerio accepit. (Stapel. l. c. — Bauhin. H. P. l. 7. c. 2.)

2. *Pllellodry nigricanti anguſtifoliae*, quae Lugd. mediocribus foliis, *folia* ſunt obſcurae viriditatis, nec multis, nec profundis laciniis ſinuata, minusque pungentia. *Glans* ut ſuperiori.

III. *Phellodrys muricatifolia* folia habet ſuperiore minora, pallida, multum laciniata et valde muricata, aquifolii modo. *Glans* caeteris ſimilis, cortice cinereo, calyce echinato. *Provenit* cum reliquis in callibus Rhodano vicinis. De hac forte inquit Bauhinus, *Pena* et *Lobelius* ſcribunt. *Ilex media coccifera, Ilici plane ſuppar, folio Aquifoliae*: Cocco (Hiſtoria Lugdun. apud Bauh. et Stapel. l. c. — Lobel. Adverſ. p. 431.)

eo adeo ſimilis eſt, ut non ſit diſcernere illico facile: hujus tamen glandoſus echinatus fructus oblongior eſt, Dactylum aequans, nusquam coccum ferens, etiam ubi inter cocciferas Ilices fruteſcit, proceriore majoreque trunco, ramis et frondibus perennibus. Phellodrys.

Capvt III.

De Subere.

Suber.

I.

Tab. LXIII. Theophr. H. P. l. 3. c. 16. *Suberis* apud *Veteres* deſcriptionem habemus. Arbor eſt Theophraſto procera, auctu inſignis, στελεχώδης, ſed paulum ramoſa, ὀλιγόκλαδος. *Lignum* eſt robuſtum, *caudex* craſſus, in denos pedes explanatus diſrumpi piceae inſtar ſolitus; et qui cariem tardiſſime ſentit, demtoque cortice in aquis non fluitat. *Folium* mali potius quam fraxini, oblongius et craſſum, quod decidere ſuevit. *Fructus* aſſiduus, glandis figura, illeque ilicis foeminae ſimilis. Peſſimam et raram fert Plinio. Plin. H. N. l. 16. c. 6. et 8. Theophr. H. P. l. 3. c. 6. Inter ὀψιβλαστότατα cenſetur. Cortice in orbem detracto juvatur. Craſſeſcens enim praeſtringit et ſtrangulat. Intra triennium iterum repletur. *Provenit* in Pyrenaeis. Plinius in Italia et Gallia naſci negavit; ſed falſo, ut ex Scaligero videre eſt. *Vſus* corticis anchoralibus maxime navium, piſcantiumque ſtragulis, et cadorum obturamentis: propterea in hyberno foeminarum calceatu. Quamobrem non infacete inquit Plinius, Graeci corticis arborem appellant.

II. Recentioribvs eſt Suber duplex: 1. *Latifolium.* 2 *Anguſtifolium, non ſerratum.*

1. *Suber latifolium* eſt iterum duplex: 1. *Folio deciduo,* et 2. *folio perpetuo virente.*

1. *Suber latifolium folio deciduo,* Cluſ. H. P. l. 1 c. 13 Tabernom. H. P. l. 3. ſ. 1. c. 26. Matth. *Suber,* Cluſ. *Suber Aquitanicum folio deciduo,* Lugd. *Suber folio breviore et latiore,* arbor eſt ilici adeo ſimilis, ut primo aſpectu fallat, major tamen. *Caudex,* ubi adolevit, craſſus, *cortex* ſuperior denſus, carnoſus, duos digitos craſſus, ſcaber, rimoſus, et qui, niſi detrahatur, dehiſcit, alioque ſubnaſcente expellitur; interior, qui ſubeſt, novellus ita rubet, ut arbor minio picta videatur. Quinqueranus tres ponit. *Folia* ilignis Quinquer. de laudibus Provinciae. majora, molliora, longiora, ſuperne magis virentia, aliquando dentata, et quae decidunt. *Glans* magna, et, ubi maturuit, nigricans, Iligna longior, obtuſiore cuſpide, calyce magis hiſpido, et per oras molliter echinato. Plerumque conjunctim naſcitur, brevi craſſoque petiolo. Gerunt nonnunquam rami et lignoſa quaedam cinerei coloris *tubercula,* quae nonniſi fracto ramo, quia firmiter haerent, eximi poſſunt. *Naſcitur* in Aquitania, Pyrenaeis montibus, Galloprovincia, Tholonae, Olbiae, Romano inprimis in Italia agro. *Vſus corticum* haud ſpernendus. Adhibentur ad cadorum et vaſorum obturamenta, piſcatorum retia, alvearia, crepidas, quibus foeminae Italae magnitudinem mentiri ſolent, quod forte et olim jam ſvetum, et hybernum calceatum, tuguriorum denique, parietum, et murorum praetexta, adeo ut in Eſtremadura aedes ſubere imbricum loco tegantur. Fuit ex eodem, Bauhino ſcutella profunda, diametro ſpithamaea, quaſi tornatili opere. Cinis exuſti et cum Hartman. Chymiatr. p. 123. axungia capi vel oleo myrtino cocti, ano applicatus, dolores haemorrhoidum ſiſtit. Cum vino calido ſumtus, haemoptoicis prodeſt, et dyſenteria laborantibus. Ex ſubtili, quem tertium Quinqueranus facit, fiunt paterae, e quibus hauſtus hecticis utiliter propinantur.

2. *Suber latifolium perpetuo virens* Lobelio *Suberifera latifolia Ilex,* Lobel Adv. p. 432. glande echinato, eo tantum a ſuperiore differt, quod folia habeat aeterni viroris. *Creſcit* circa Populoniam et oppidum Sughereto. In Caſtella nova et Luſitania ingentes

Suber. ejus ſilvae. Tractui Hetruriae Tyrrheno propriam fere dixeris. Nusquam forte copioſius creſcit.

Cluſ. l. c. *II. Suber anguſtifolium, non ſerratum,* folio eſt longiore, minusque crenato, glande minore, cupula foris pungente, aſpredine ſcabra. Frequentiſſima eſt ad Apennini radices et in agri Anconenſis collibus.

EXOTICA.

Ad Suber ſpectant: 1. *Arbor Jucaje.* 2. *Arbor Candu Suberi ligno affinis.* 3. *Memba, arbor Congana.* 4. *Lignum Braſilianum fomitis vicem praebens,* et 5. *Lignum Javanenſe fungoſum.*

Nieremb. H. N. Exot. l. 14. c. 3. *I. Arbor Jucaje* eſt malo Punico ſimilis, ſed frondoſior. *Cortex* cariophylli odorem prae ſe fert, cinnamomi ſaporem et zingiberis amaritiem. Quotannis nulla *glandium* jactura detrahitur. In ramis columbarum hoſpitia, et quidem tam multarum, ut eo ex proximis regionibus venatum trajiciant, et naves columbis onerentur.

Laval. in deſcript. Naldivenſ. apud Purchaſ. T. 2. l. 9. c. 19. l. 3. p. 1654. *II. Arbor Naldivenſis Candou,* Suberi *ligno* affinis, par nuci juglandi proceritate, *caudici,* qui fungoſus et ſubere levior, cortex candicans: *fructus* nullus. Lignum in aſſeres ſecatur et exuritur, miri de caetero uſus. Ejus enim beneficio, graviſſima quaeque, etiam mille pondo, de maris profundo educuntur. Cingitur primo fune, quod ſubmerſum eſt: hinc per lignum perforatum funis trajicitur, additis tot ejusdem particulis, quot neceſſaria operi exequendo eſſe norunt.

Purchaſ. T. 2. p. 979. *III. De Memba, arbore Congana,* hoc tantum ſcribit apud Purchaſium Battelius Anglus, leve et ſuberis modo lignum habere, ex quo cymbam cultro ſibi paraſſet.

Cluſ. Exot. l. 1. c. 8. *IV. Lignum Braſilianum fomitis vicem praebens,* fungus aut ſuberis laevigatus *cortex* eſſe videbatur, externe fuſcus, interne flaveſcens, ubi et orbes quidam aliquo ſpatio ab invicem diſcreti, quales in aliis lignis transverſis caeſis conſpiciuntur. Lerius Hiſt. Braſil. c. 17. apud Bauh. Phytop. l. 11. l. 4. p. 424. Americani ei particulam duri ligni indunt, et celeri circumvolutione fumum, *Tataton* dictum, excitant, quem Tata ignis ſequitur. Sunt ibidem ligna, *Vrakuciba* dicta, quae exſiccata teruntur, tritorum pulvis inflammatur.

Cluſ. Exot. l. 1. c. 8. Stad. p. 3. Ind. Occid. c. 6. *V. Lignum Javanenſe fungoſum,* tam leve erat, ut non niſi Sambuci medulla videretur. *Materia,* ut dixi, fungoſa et candida: *cortex* admodum tenuis et membranaceus, coloris cineracei. Cotis vice in Java uſurpabatur; huicque negotio accommodum Cluſius expertus eſt.

CAPVT IV.

Ilex.

De Ilice.

I.

Vid. TAB. LXIII. Ilicis apud *Veteres* aliquot ſunt differentiae, prout in Theophraſto, Plinio et Columella videre eſt.

I. Theophraſto alia eſt *aculeata,* alia *illi affinis, quae Smilax.* 1. *Ilex aculeata Theophraſti* in magnam altitudinem aſſurgit, commodum ſortita locum. Theophr. H. p. l. 3. c. 7. et 16. l. 1. c. 16. *Radix* eſt ἐπιεικῶς profunda, alta, (alibi omnium ſilveſtrium profundiſſimam ſcribit) et multiplex. *Materies* ſpiſſa robuſtaque, ſed quae ſponte frangatur et diſſiliat: *cortice* laeviore quam Quercus, cujus vel hyeme decorticationem ferre poteſt. *Medulla* magna, φανερὰ durior et ſpiſſior. *Folia* aeterni viroris, δρυώδη, verum minora, ἐπακανθίζοντα vel potius παρακανθίζοντα. Nullo flore exhilaratur. Plin. H. N. l. 16. c. 15. *Fructus* βαλανώδης, ſed glans ipſa puſilla eſt, calyx hiſpidus. Ακυλον Graecis. Novus cum annotino pendet; nam ὀψιμότατα matureſcit; ἐνιαυτωφόρος, eamque ob cauſam a quibusdam bifera exiſtimata. Fert Theophr. H. P. l. 1. c. 9. et *granum* quoddam puniceum, et a meridie *hyphear,* a ſeptentrione viſcum. *Montibus* eſſe propriam putavit Theophraſtus; montes et valles amare Plinius. Poteſt et in Plin. H. N. l. 16. c. 18. agro frumentario naſci. *Non naſcitur* circa Elim et Lacedaemonem, Columella R. R. l. 5. c. 8. propterea incolae in carpentariis fabricis ejus loco ſubere utuntur. Theophr. H. P. l. 5. c. 7. et 8. *V-*

ſus

ſus haud ſpernendus. Ex *caudice* fiunt axes et vehicula μονόϛροφα. Secatur et ad laminas praetenues, colore quoque non ingrato, ſed maxime fido iis, quae terantur. Producunt et terebris ex eadem vaginas: et inter illa, quorum operimento alia materies veſtitur. Ex *Medulla* cardines aedium ſumtuoſarum fiunt. Ex eadem primo civica corona. Foliis conculcatis pecus ſtupeſcit. Glans et δύσπεπτος et παχύχυμος. *Duplex* eſt, alia ἄκαρπος, alia κάρπιμος: ambae tamen floreſcunt. Dicit, et Phellodryn Ilicem foeminam quibusdam dictam. 2. *Ilici affinis Theophraſti* vocatur *Smilax* Arcadibus. *Materie* eſt ſoluta et ἐν ἐργασίαις molli: *folio* molliore et latiore. *Frons* inter ultima boum cibaria; capris vero ilignei frutices, qui in altum non proſiliunt, proſunt.

Plin. H. N. l. 16. c. 43.

Theophr. H. P. l. 3. c. 16 Columella R. R. l. 6. c. 3. et l. 7. c. 6.

II. *Plinio* Ilicis duo genera, *Italicum* nempe et *Provinciale*. 1. *Italica Ilex* folio non multum ab oleis diſtat, *Smilax* a quibusdam dicta, Ilici affinem Theophraſtus fecit. Vetuſtiſſima Romae in Vaticano erat, in qua titulis aereis, literis Hetruſcis, religione arborem jam tum dignam fuiſſe, ſignificatur. Apud Tiburtes etiam extabant tres Tiburto conditore eorum vetuſtiores, apud quas inauguratus traditur. 2. *Provincialis*, quae et *aquifolium*. Frutex eſt, φρυγανώδης vel potius πρινώδης Rhamni magnitudine, ſi colatur, foliis nigrioribus (male χίνω ſimilibus) ἀκανθοτέροις, et ilicis glandiferae μικροτέροις. *Coccus* ei ceu lens adhaeret, φοίνικος, hyſgen quibusdam. Granum hoc, primoque ceu ſcabies fruticis; aquifoliae ilicis coſcylium, ſeu quisquilium vocant. Gignitur in eo puſillum animal, quod ſi maturo fructu πέτεται, ſtatim evolat, et ἐοικὸς κώνωπι fit. Granum ipſum colligitur a mulieribus εἰς τὰ ϛίμματα et omnes βαμμάτων dotes provocat; micante in roſis gratia, penſionemque alteram tributi Hiſpaniae pauperibus donat. *Naſcitur* in Hiſpania, ſed deterius: in Galatia, Armenia, Aſia et Cilicia optimum.

Plin. H. N. l. 16. c. 8.

Dioſcorid. M. M. l. 4. c. 48.

Serapio c. 311.

Plin. H. N. l. 21. c. 8.

III. *Columellae* alia eſt 1. *Non Spinoſa*, alia *Spinoſa*, de quibus nunc dictum. Reſpuitur *haec* a pecore, *illa* non. 2. Alia *Major*, alia *Minor*. *Haec* quaeritur apibus; illa ab omnibus improbatur. Obſervatum, tenellas et *humiles* per margines ſpinis horrere: *adultas* carere aculeis. Ilex.

II. RECENTIORIBVS dividitur Ilex in *Semper aculeatam* et *Non ſemper aculeatam*.

I. *Ilex ſemper aculeata*, vel eſt 1. *Cocciglandifera*, vel 2. *Baccifera folio ſinuato*.

1. *Ilex aculeata Cocciglandifera*, eſt Dioſcor. κόκκος βαφική, Plin. *Ilex aquifolia parva*, aliis *coccus infectoria*, Bellon. *Ilex pumila*. Joh. Bauhino *Ilex coccigera*. Stolones vix duorum cubitorum, illosque non craſſos habet: ideo ſtolone numeroſo in modum Roſarii aſſurgere, aliis dictum, laevore praefulgida. *Folia* criſpa ac ſpinoſa, muricata, ſpinis vetuſtate aliquando rubeſcentibus, ſemper virentia et Aquifoliae proxima, ſed minora: *Flores* vel potius Juli, Martio erumpunt, copioſi, ſubluтei aut herbacei. *Fructus* in ſurculis glandes, echinato acetabulo, non bullato ima parte, longiores, nigriores et nitidiores quernis. *Excrementum* triplex. *Primum* Aprili et Majo viſitur. Grana ſunt in foliis ex ipſis nata, piſi magnitudine, partim rotunda, partim longa, intus alba, rubra extrinſecus, guſtu acido, in quibus tandem vermiculus. *Alterum* menſe Majo ramis leviter adhaeret, copioſum, rotundum, nigrum, laevi ſuperficie, durum, et liquore albido, cui vermiculi innatant, ſiccitate tandem evaneſcente, praegnans. Fervent ſaepe circa id formicarum operae. *Tertium* nobilis ille coccus eſt, infectorius dictus, qui eodem tempore redditur. Grana ſunt copioſa, rubra, ſi albidum pulviſculum abſterſeris, ſanguineo cruore et vermiculis concoloribus turgida, quae folii intro flexae ſpinae amplexantur, ſurculi vero praeduri copioſius fundunt. Roratos imbribus frutices

Lobel. obſervat. p. 581. Bauh. H. P. l. 7. c. 2. p. 106.

Ilex.

Quinquer. de laudib. Provinciae.

tices ita id *vere medio ordiri*, prodidit Quinquerranus. Vbi imus, inquit, ſcirpus ſe in duo brachia partitur, in horum medio primum omnium increſcit rotundum quiddam, magnitudine et colore Piſi, hoc *Matrem* vocant, quod ex eo caetera grana producuntur. Matres porro habet ut plurimum quinque quaelibet caeſpitum familia, quae ineunte aeſtate, aeſtuque minutiſſimorum vermiculorum catervam profundunt, fatiſcuntque in ſummitate. In animalia prorepit nova ſoboles, colore candida, pro ſe quisque in ſublime. At ubicunque vermiculi vel geminantis ſurculi axellis occurrerint, deſident, et incrementis aucti, milii magnitudine fiunt. Inde liberius adoleſcentibus, albus color in cinericium tranſit, jamque non animal, ſed Piſum rurſus apparent. Hoc *dignum obſervatu*, iis ſolum regionibus, quae mari mediterraneo vicinae ſolis ardoribus torrentur, naſci; neque ibi perpetuo. Deſinit coccum ferre, quando glandem largiri incipit. Ideo quadriennes aut adultiores urere ſuetum, ut proximo anno novelli reſurgant. Pariunt tum ſubſequentibus aliquot annis idem, exiguorum piſorum inſtar, ſed coloris cinerei. *Naſcitur* non tantum iis, de

Bellon. Obſerv. c. 78.

quibus ſupra, locis, ſed et inter Hieroſolymam et Damaſcum in Africa, Gallia Narbonenſi, Hiſpania, Italia, Creta, Sardinia, etc. In Africae Barbaria vilius eſt. In Gallia Narbonenſi tam circa Monſpelium, Arelatem planitie patentiſſima, ſolibus aeſtivis retorrida, ſqualida, glareoſa, Lapillis ſilicibusque conſtrata: quam circa Frontignanae et Narbonae finitima, prodit. In Italiae provinciis plerisque, ſed Romano inprimis agro, Senenſi vicino, locis montoſis, glareoſis, ſterilibus, inter varias Ilices, Smilaces, Therebinthos et Lentiſcos etc. In Hiſpania agro Valentino et Luſitano. In Polonia et Bohemia haberi, ſo-

Mathiol. in Dioſcor. l. 4. c. 43.

mnium eſt Matthioli ex porta eburnea. *Colligitur* ad *Vſum* varie. *In Creta* paſtoribus opera illa relinquitur. Ferunt collectum ad quaeſtorem, qui ex dimenſo ab illis redimit. Segregantur a veſiculis cribro animalia: mox in pilas ovi gallinacei magnitudine ſummis digitis delicato tactu formantur, ne ſuccus effluat. *In Gallia* maturitatem adepta leguntur, jam coloratis vermiculis foeta: dumque aſportantur (Verba ſunt Quinquerrani) mercatoribus, ambiens pellicula prae teneritate rumpitur. Vermiculorum quidem, qui citra vaginulam habentur, pretium in libram quamlibet, aureus ſolatus, in granorum vero, quae adhuc eorum partem retinent, hujus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles jacent; caeterum, cum primum tempeſtivitas adeſt, in lintea praecipitati, ſoli exponuntur. Tum libato calore ſtatim prorepunt, atque effugere nituntur: ſed a cuſtode, qui continuus aſſidet, concuſſu lintei in medium eousque rejiciuntur, donec emoriantur. Tanta quidem, dum haec fiunt, totoque mox triduo, odoris ſuavitate atque gratia, ut non Ambrae, ſed ne Citriorum quidem floribus facile conceſſerit. Si quae vero grana legentis effugerint ſedulitatem, ea mox alatorum animalium numeroſum exercitum in auras effundunt. Obſervatum eſt, uno anno ex campo lapideo, Arelatenſi agro, *proventum undecim aureorum millibus aeſtimatum.* Vtuntur illis et Medici et Tinctores. *Medici* preſſis recentem cruorem ſerico excipiunt, ex quo cum aliis ingredientibus celebris illa *Alkermes* confectio paratur, quam Catellanus notiſſimus nobis apud Monſpelienſes Pharmacopaeus deſcripſit, Eichſtadius in eſſentiam redigere docuit. Prodeſt granum cum thuris modico contra abortum mulieribus in potu, vel ovo ſorbili: muniuntur eodem contra partus difficultatem vicinae. Confectio contra melancholicos affectus, virium proſtrationem, lypothymiam, cordis palpitationem cum ſummo fructu adhibetur. *Tinctoribus* in inficiendis pannis eleganti fuco, inſervit. *Scarlatinos* inde quidem vocant. Vermiculatum ſeu Scolecidoton non male

le dixeris. Emtum aceto aut albo vino irroratur, ne in vermiculos aut viniſugas muſcas abeat, vacua tunicella; mox in pulverem miniatum et rubicundum redigitur. De *Differentiis* haec pauca habe. 1. Diverſam paulo a Provinciali Hiſpanicam, quam Cluſius deſcribit. Nam et folia illi paulum incana tribuit; et puſillam amaramque glandem. 2. Arbuſculas circa Monſpelium evulſas et in hortum Montbelgardenſem transplantatas, hyemeque repoſitas, plures quidem annos, ſed ſine flore, cocco et glande duraſſe. 3. Angvillaram in ilice quoque granum apud Sclavos et Macedonas gigni prodere, ab illis *Ceruach*, ab his *Cheruach* vocari. 4. Dari et in Cocco differentiam. Peſſimum eſſe in Sardinia. Minoris in Barbaria valoris, Sezimbra parte Luſitaniae fere omnibus praeferri. Vermiculos ibidem puri ſangvinis colore, et in extremo gradu aromaticos: aliquantumque auctos ex ſemine in terram deciduo prodire, et innumera multitudine parietes invadere. De *Pimpinello Cocco* ſuo loco dicemus.

Lacuna apud Bauhin H. P. l. 7. p. 109.

Cognata huic *Agria Angvillarae* et *Arbor Novae Angliae baccas Alkermes dictas ferens*. I. *Agria angvillarae*, quam Plinius Aquifolium vocitat, foliis eſt Ilicis, aliquantulum ſpinoſis, glande minima, ligno duro; provenitque in montoſis Sclavoniae et Patavinis. Forte *Milax* ſed *Acylaca* Cretenſium, ſpecies ilicis Bellonii, quam ille in monte Athos, itinere ſiderocapſa Bucephalam, in rupibus circa Hieroſolymam et Damaſcum, inter Halepum et Antiochiam, in monte denique Cretae Pſilonthi obſervavit. Arbor eſt inſignis magnitudinis, fertque glandes. II. De *Arbore Novae Angliae* hoc ſolum habeo, baccarum aliquando libram in Anglia triginta, imo quadraginta ſolidis ſterlingenſibus veniiſſe.

Bellon. in Obſervat.

de Laet Ind. Occid. l. 3. c. 2. p. 65.

2. *Ilex aculeata baccifera folio ſinuato* Theophraſto eſt ἀγρία, plerisque *aquifolium*, Lobelio *Agrifolium Septentrionis*; nonnullis *Ruſcus ſilveſtris*, *Palma aculeata*, Lacunae *Paliurus ſecunda*, Lonicero *Ilex Aquifolia*, Caeſalpino *Hedera regens Plinii*. Saepe pro ſoli genio in juſtam aſſurgit arboris altitudinem, ſaepe infra fruticis ſtaturam ſubſidit. *Caudex* et rami lenti, quibus duplex *cortex*, pallidus interior, exterior viridis, foetens, cum avellitur. *Materies* alta, ſolida, interius nigricans, quae in aqua Guajaci inſtar ſidit. *Frons* perpetua. *Folium* aculeis in ambitu horridum, ſatis magnum, denſum, fimbriatum, ex viridi ſplendens: *flos* parvus τετραφύλλος cum totidem apicibus, luteus, in lauro confertus: *Fructus* baccae, parvae, umbilicatae, rotundae; rubrae, cum tetro quodam ſapore ſubdulces; quibus ſemina quaterna, oblonga, triquetra, ſtriata, inſunt. *Prodit* incultis, ſilvoſis, umbroſis et deſertis; in Gallia, Germania, et alibi. Prope thermas plumbarias in Lotharingia frequentes viſuntur: ſic et in ſilva Hercynia, montibus Burgundicis ſaltu prope Saltzburgum. Viſa et in Sileſia, in horto Doctoris Scholtzii, Vratislavienſis Medici. De *Vſu* ſi quaeras: *Radicis* decocto articulorum luxatorum durities diſſolvitur, ſi fomenti inſtar applicetur. *Folia* vino injecta pleuriticum dolorem diſcutere putant. *E virgis folioſis* ſcopae ad verrendas domos parantur. *Lignum* diſſectum taedae modo, autore Hermolao, uritur. *Baccae*, quia tenuiorum partium, colicos a pituita dolores tollunt, ventre ſoluto, ſi numero X. vel XII. aſſumantur. Ex totius, ſi in operta olla calcinetur, cineribus, factum lixivium, hydropicorum aquas vehementer, ſi propinetur, pellit. Si in teneras arbuſculas inſerantur roſae, ſubvirides floſculos fundunt. Ramis, quia perpetuo viret, ornantur templa, inde ablatos contra fulgura et faſcinos prodeſſe, miſera plebecula credit. Fit ex ea et viſcum. De *Differentiis* nihil occurrit. Non oberit tamen ſcire. In montibus Burgundicis pulcherrimas obſervari, quarum ſuprema folia, Laurina aemulantur, et quidem ſine ſpinis. Circa arcem Veldentiam ita arboreſcere, ut caeteras arbores proceritate exaequet. In ſaltu Haganovenſi, inter caeteras ſentes et frutices humili ſtatura pullu-

Lobel. Adverſ. p. 431.

Ilex

Bauh. H. P. l. 7. c. 3.

Schwenkfeld in Pythol. Sileſ.

Ilex. pullulaſcere. In ſenecta uno et altero aculeo folia muniri.

II. Ilex non ſemper aculeata, in *triplici* eſt differentia. Eſt enim alia *folio oblongo ſerrato*: alia *folio anguſto non ſerrato*: alia *folio rotundo molli modice ſinuato*: quibus *Ilex Londinenſis* et *Ilex Bauhini*, quam ſub Smilacis Dalechampii titulo poſuit, ſubjungitur.

Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 121. Tabernom. H. P. l. 3. p. 696. Lobel. obſerv. p. 582. Adverſar. p. 431. 1. *Ilex non ſemper aculeata folio oblongo ſerrato*, Tabernomontano *Ilex anguſti folia*, Lobelio *Ilex arborea*, Matthiolo et aliis *Ilex* ſimpliciter, ſpectatae eſt proceritatis, cortice in rufum nigricante. *Materies* denſa admodum, gravis, robuſta, in atrum rubeſcens. *Folia* laurina, aeterni viroris, intra vireſcentia, extra ſcabra, candicantia, et in toto ambitu ſerrata. *Glandes* quernis minores. *Pillulas* quaſdam rubentes gignere, quae cum aceto tritae vulneribus recentibus et oculis utiliter imponantur, Matthiolus autor eſt. *Carbo* in pretio, quia ignem fovet, nec capiti infenſus ſentitur.

Dalechamp. in Hiſt. Plantar. 2. *Ilex non ſemper aculeata folio anguſto non ſerrato*, Lugdunenſi *Smilax humilis anguſtifolia* dicitur. Humilis eſt et fruticoſa; *folio* oleae candido, neque infecto, neque ſpinoſo: *flore* oleae luteo, roborive ſimili, glande parva. *Frequens* in collibus Rhodanum reſpicientibus, totoque eo tractu, qui a Vienna Allobrogum ad Arelaten uſque protenditur.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 15. Bauh. H. P. l. 7. c. 3. Tabernom. H. P. l. 3. p. 696. Camer. in Epitome. Lobel. in obſerv. p. 582. Adverſ. p. 431. 3. *Ilex non aculeata folio rotundo, molli, modice ſinuato*, Theophraſto eſt *Smilax*, Cluſ. *Ilex major*, Lobel. *Ilex arbor*, Bauhino *arborea*, Tabern. *Ilex*, Camer. *Ilex latifolia*, Caeſal. *Ilicis alterum genus*, Lugdun. *Smilax Arcadum glandifera*, mali aut piri eſt magnitudine; brachia et *rami*, qui frequentiores et breviores quam Suberi, incana lanugine obducuntur; *folia* perpetua, inferne candicantia, antequam glandes fert ἀκανθώδη, in adultiore plerumque ſine aculeis, orbiculata, guſtu adſtringente, ſinuata aliquando leviter, aliquando ne crenata quidem. *Iuli* in extremis ramulis oblongi, racemoſi, in flavos et muſcoſos floſculos, polline et tenui pulvere perfuſos explicantur. *Glandes* e ſeparatis pediculis quernis ſimiles, majores et longiores modo, modo breviores et minores. Nigreſcunt ante maturitatem, gummique fundunt calidum, nec ingrati ſaporis. Maturarum cortex nigricat, nucleus candidus et dulcis, nec minus in cibis, ac caſtaneae, expetitur. Bauhinus longas facit, laeves, turbinatas, mediocris magnitudinis: calicem incanum et veluti imbricatum. Obſervavit idem in ramis et foliis excrementum per tempus vernum, nigrum et rotundum. Viſus et Cluſio in Baetica ſupra ilicem *muſcus capillaceus*, cinerei coloris, qui de ramis pendebat: nec non in agro Monſpelienſi prope Coenobium Grammont granum ex puniceo nigricans. Viſcum vel hyphear gerere, non animadvertit.

4. *Ilex Londinenſis*, a Cluſio obſervata eſt, eaque duplex. Cluſ. l. c. *Vna* ad ripam Thameſis ſupra pontem, multis, frequentibus et fragilibus ramis, quibus ſparſim et nullo ordine folia Hiſpanicae, quam ſuperius deſcripſimus, ſimilia. *Florebat* ſub Maii finem. An glandes maturitatem ſint conſecutae, ignotum. *Altera*, in arcis Regiae ad Weſtmonaſterium horto, vaſtae magnitudinis, *caudice* tam craſſo, ut a nemine circumplecti potuerit. *Folia* illi ſine aculeis, ſubtus incana, ſuperius virentia, orbiculata, nec buxeis aliquando majora. De *flore* et *fructu* nil illi compertum.

5. *Ilex Bauhini*, ſub *Smilacis Dalechampii* titulo deſcribitur. Bauhin. H. P. l. 7. c. 3. p. 101. Tam exigua inter eam et ſuperiorem differentia, ut eandem fere exiſtimem. Apponere tamen, ne quid deeſſet, volui. *Ramos* habet villoſos, cinereos ſive candicantes, pulchros illos quidem, et quibus *folia* Ilicis arboreae foliis ſimilia ſunt, niſi quod multo exiſtunt majora, tres uncias longa, duas fere lata, ſubtus cana, ſupra viridantia, quae magnam partem in ambitu aequalia ſunt: in aliis vero parvas muricatas ſpinas eſt conſpicere, ſed eas minus exſertas. *Glandes* binae aut ternae ex pediculis craſſis, hirſutis, calyce ſquamato, incano, mitiore quam ſuberis dependent.

CAPVT V.

De Fago.

I.

Fagus ὀξύη (ſciſſimam Gaza vertit) ſecundum *Veterum* pronunciata, *radicem* ſi ſpeɛtes, ἐπιπολαιόῤῥιζος, καὶ ὀλιγόῤῥιζος eſt; ſi caudicis, qui ὀρθοφυὴς & ἄνοζος, craſſitudinem et altitudinem, ferme abieti aequalis. *Lignum* ei εὐχροῦν, robuſtum, ἔοινον, laevique cortice veſtitum. *Folium* δυχιδὲς vel potius ἀχιδὲς, oblongius quam piro et ἐξακανθίζον ἐξ ἄκρου, *ſpinis in extremis carens.* Plin. H. N. l. 16. c. 6. *Plinius* tenue et leviſſimum dixit, populo ſimile, nigrae ſcilicet, (ſimilius enim huic quam piro) celerrime flaveſcens, media parte plerumque gignens ſuperne parvulam baccam viridem, cacumine aculeatam. *Fructus* λεῖος, βαλανώδης ἐν ἐχίνῳ, non tamen hiſpido, ſed laevi mollique, neque, ut caſtaneae, ſpinoſo. Triangula cute includitur, et ſimilis eſt caſtaneae κατὰ τὴν γλυκύτητα καὶ χύλον ſeu ſaporem, ſecundum Plinium nucleis. Plin. H. N. l. 16. c. 5. Ideo ea obſeſſos etiam homines duraſſe in oppido Chio, tradit Cornelius Alexander. *Naſcitur* in montibus, Olympo inprimis, et planis campeſtribusque. Theophr. H. P. l. 3. c. 10. Fuit et Esquiliis olim lucus Fagutalis et virarum Querquetulanum ſacellum, Varro L. L. l. 4. Plin. H. N. l. 8. c. 10. Fageum Plinius dixit porta Querquetulana, colle, in quo vimina petebantur. De *uſu* habe. Plin. H. N. l. 16. c. 4. Maximum olim huic honorem, quod civica corona, militum virtutis inſigne clariſſimum, jam pridem vero et Clementiae Imperatorum, poſtquam civilium bellorum profano meritum coepit videri civem non occidere, iligna primo fuit, poſtea magis placuit ex eſculo Jovi ſacra. Varia tumque et cum quercu eſt, ac data ubique quae fuerat, cuſtodito tantum honore glandis. Additae leges arɛtae et ideo ſuperbae, quasque conferre libeat cum illa Graecorum ſumma, quae ſub ipſo Jove datur, cuique muros patria gaudens rumpit: Civem ſervare, hoſtem occidere: Utque eum locum, in quo ſit aɛtum, hoſtis obtineat eo die: Utque ſervatus fateatur: alias teſtes nil proſunt: Ut civis fuerit. Fagus. Auxilia, quamvis rege ſervato, decus id non dant: Nec creſcit honos idem Imperatore conſervato, quoniam conditores in quocunque cive ſummum eſſe voluere. Accepta licet uti perpetuo. Ludos ineunti ſemper aſſurgi etiam ab Senatu, in more eſt. Sedendi jus in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipſi patrique, et avo paterno. Quatuordecim eas accepit Siccius Dentatus, ut retulimus ſuo loco: ſex Capitolinus. Is quidem et de duce Servilio. Africanus de patre accipere noluit apud Trebiam. O mores aeternos, qui tanta opera honore ſolo donaverint: & cum reliquas coronas auro commendarent, ſalutem civis in pretio eſſe noluerint: clara profeſſione, ſervari quidem hominem nefas eſſe lucri cauſa. Scribit in recenti *cortice* ad Duces explorator, inciſas literas tegente ſucco, prodente ſi exaruerit. Plin. H. N. l. 16. c. 9. Religioſa idem in quodam ſacrorum uſu; ſed non durat arbor. Manducantur *folia* in gingivarum labiorumque vitiis. Plin. H. N. l. 24. c. 5. Calculis vel potius oculis, glandis cinis illinitur: item cum melle alopeciis. *Glans* ſuem hilarem facit, carnem coquibilem ac levem, et utilem ſtomacho. Plin. H. N. l. 16. c. 6. Gratiſſima et muribus, et ideo animalis ejus una proventus. Pallad. menſ. Novemb. tit. 15. Glires quoque ſaginat. Expetitur et turdis. *Differentia* illi nulla: ideo μονογενὴς Theophraſto: aliqua tamen pro loco diverſitas. Materia *Montanae* candida, et ad carpenta, leɛtos, menſas et naves utilis. Plin. H. N. l. 16. c. 18. Facilis nempe, quanquam fragilis et tenera. Eadem ſeɛtilibus laminis in tenui flexilis, capſisque ac ſcriniis ſola utilis. Plin. H. N. l. 16. c. 43. Scandulae olim ex ea aptiſſimae. Pocula in honore, Alcimedontis praeſertim caelato opere et vaſa in ſacrificiis in uſu, haſtaeque celebratae. Hinc forte Theophraſtus abieti aequalem et ad ſimilem quoque uſum dixit. Quin ex ea agreſtes vaſa corbesque ac patentiora quaedam meſſibus convehen-

Fagus. hendis vindemiisque faciunt, et tuguriorum praetexta. Humore corrumpi, in ſicco utilem, Palladius prodidit: at Plinius in aqua permanere incorruptam, madefactamque meliorem reddi. Caeditur aliqnando poſt meſſem, ſeu πυροτομίαν, aliquando μετὰ τρυγετὸν καὶ Αρκτῦρον. In πεδίοις quae provenit, nigra eſt, καὶ ἄχρηςος πρὸς ταῦτα.

Theophr. H. P. l. 6 c. 1.

II. RECENTIORVM Fagus, quae Bellonio *Oxya*, Pandectario *Ornus*, ad Graecorum φήγος differentiam, *Fagus Latinorum* vocatur, arbor eſt magna, procera, ramis brachiata, et in orbem non raro late comata. *Caudex* craſſus, erectus, in quo ſi per ſenium cavetur, tanquam in caverna habitandi locus. *Folia* ulmea propemodum, nonnihil lucida, ex luteo ab ortu viridia, mox ſaturatae viriditatis, et lanugine interdum in ambitu obſita, ſapore, dum novella, acido. His erumpentibus prodeunt quoque *Iuli* ex multis pediculis, rotundi, et ex apicibus luteis concinnati, qui menſibus Majo et Julio obſervantur. *Flores* villi ſeu capreoli aut fila multa ſimul, cum apiculis quibusdam pallidis ac flavicantibus, qui menſe Martio protruduntur. Glans hos ſubſequitur in calyce echinato, anguloſo, carnoſo, ſucculento, et guſtus acidi, qui adapertus in quatuor partes dividitur. Nuclei triangulares, ſpadiceo cortice, ſubdulces et pingues in eo. Excidunt ſua ſponte circa Septembrem maturi; et niſi conſumantur, vere appetente e terra erumpentes, binis, latis et pingvibus foliis germinant, quae alia conſequuntur, donec in arborem abierint. Notatu digni *oculi*, quos ſquamatas gemmas recte dixeris, qui vel media hyeme abundant. Vnciam hi longi, acuti, pungentes, intra rufas et lucidas tunicas, quibus foliorum primordia. Emergentibus, intumeſcunt gaemmae; et decidunt fatiſcentes. Averſis foliorum partibus, e pluvia ſolis vapore aduſta, rubicantes, concavae, et in acumen deſinentes pillulae in ſummo enaſcuntur, quae vermiculos concipiunt. *Invenias* paſſim. Eſt enim Germaniae, Carinthiae, Styriae, monti Athos et aliis locis familiaris. *Vſus* foliorum, ligni et glandium. *Folia* recentia tumores calidos diſcutiunt, ſi contuſa imponas. Aqua, quae in cavis, ſingulari contra ſcabiem et impetiginem eſt remedio. *Lignum* in laminas flexiles diſſectum, vaginis enſium firmandis interſeritur. Ex aſſula die omnium Sanctorum praeciſa, ſi calida, hyemem calidam, ſi humida, frigidam quidam ridicule colligunt. Firmius madefactum: ideo in aquis durare creditur. *Glandes* muribus, ſciuris, urſis, turdis et merulis in deliciis. Virente et homines et ſues quoad caput ita turbantur, ut ſaepe obdormiſcant. Pingvedo haec ſaginatorum mollior, et coctione liqueſcit. Uſtae et cum axungia porcina miſtae calculoſis proſunt, ſi lumbis apponantur. Oleum expreſſum plebecula loco butyri quadrageſimali tempore adhibet.

Stapel. ad Theophr. l. 3. c. 10. p. 172.

Bauh. H. P. l. 7. c. 4. p. 118.

Schwenckf. in Phytolog. Sileſ.

Color. in Occon.

EXOTICA.

Ex Exoticis duae huc referuntur, *I. Arbor fago ſimilis in Cathagena*, ſed materie molli, ſpongioſa et ſicca, quae facile ignem concipere poteſt. *II. Arbor ſinus S. Auguſtini* fagi ſpecie, quae fructum fabis ſimilem fert. *Tria* ejus genera. *Primum* eſt magnum et procerum, ſiliquas fabacearum inſtar fundens, in quibus quadrangulae fabae ſeminum Tamarindi aemulae, duro cortice veſtitae, quibus intus ſubflaveſcens nucleus praeſentisſimi exitii. *Ogon* fructus Nigris. *Alterum* minus, cui ſiliquae curvae, craſſae, ſex unciarum longitudine, trium in latitudine, in quibus quinque unciales fabae. *Tertium* amplum, foliis brevioribus, fructu majore, qui de pediculo ligneo, craſſo, novem uncias longus, quinque latus pendet, in quo quinque majores ſuperioribus venenoſae fabae. *Quendam* Nigritae vocant.

De Laet Ind. Occid. l. 8. c. 13.

Purchaſ. Navigat. T. 1. p. 415.

CORRIGENDA:

Anſtatt διαπι ließ ἐπι pag. 29b. l. 21. p. 45a. l. 15. et 30. p. 51b. l. 43. p. 62a. l. 17. p. 64a. l. 46. p. 65b. l. 10. p. 73b. l. 12. p. 78a. l. 22. et 41. p. 94a. l. 29. et. 40. p. 126a. l. 23. et b. l. 8. p. 132. l. 21.

Tab. 1

Malus Vulgaris.
Apffelbaum.

Malus pleniflora.
Gefüllete Öpffelblübte.

Malus non florens.

Malus pumila.
S. Iohannes äpffel.

Malus Sylveſtris major fructu albo.
Weis gros Holtzäpffel.

Malus Sylveſtris minor.
Klein Holtz äpffel.

Malus Sylveſtris major fructu rubente.
Holtz Strömling.

Tab: III.
Oenomelum Wirtenbergicum.
Wein Apffel.
Malum Wettich Italicum minus.
Welſch Wettich.
Malum Wettich viridans.
Grün Wettich.
Malum Wettich aliud minus.
Klein Wettich.
Malum Wirtenbergicum.
Gel Wettich.
Pomum orbiculatum Waldenſium.
Scheibling Apffel.
Pomum Granoſum Zellenſe.
Kern Apffel in Zell.
Pomum Sacerdotum primum.
Pfaffen Apffel.
Duracinum Waldenſe acido dulce.
Schal Hartling.
Malum duracinum latum Waldenſe.
Breit Hartling.
Oenomelum magnum Blinſpachianum
Weinling.
Orbiculatum aliud.
Kreiſling.
Orbiculatum Bollenſe album acidum.
Scheibling.
Duracinum album Zellenſe.
Weis Hartling.
Malum Striatum Balnei perelegans.
Strömlins Apffel.
Malum Tauricum æſtivum.
Sommer Taurich.
Erythromelon fugax
Rother Weidling.
Erythromelon diu durans
Roth Bach Apffel
Malum Concharum Venerearum modo maculatum.
Seij-Apffel.
Malum Iuppenſchwenck Bollenſibus.
Iuppenſchwenck
Praſemelon Bollenſe.
Grüninger Apffel.
Erythromelon Sabaudicum.
Paris Apffel.
Malum Divi Matthiæ.
Mattis Apffel.
Oenomelum Bollenſe album alterum.
Seitzling.
Oenomelum Bollenſe album.
Weis Scheibling.
Pomum Sacerdotum ſecundum.
Zenentling.
Malum Loracinum 2dum.
Malum Loracinum primum.
Leijer Apffel.

Tab. IV.
Malum rubellum Waldenſe.
Rötling.
Malum Tigurinum majus.
Weis Zürich Apffel.
Malum Tauriacum hyemale.
Wintter Taurich.
Erythromelon Pariſiacum
Paris Apffel.
Malum Heiningium
Bollenſe.
Heinnings Apffel.
Rubellum Blinſpachiō
Röttling.
Malum Haſlacher dictum.
Haſlecher.
Malum Feinſterling.
Feinſterling.
Phrygomelon Striatum.
Bach Apffel.
Malum Ulmenſe.
Ulmer Apffel.
Malum duracinum album et dulce
Grübling.
Malum Tröſtling dictum.
Tröſtling Apffel.
Carambolifera Malabarum.
Malum turbinatum ex flavo
vireſcens punctatum.
Lincker Apffel.
Malum turbinatū album.
Ulmer Pfäffling
Malum Turbinatum dulce
Meyling.
Pomum pentagonum.
Malum turbinatum lacteſ-
centibus puncturlis.
Weiſsling.
Malum turbinatum
majus vireſcens:
Hüttlins Apffel.

Iaparandiba Braſilienſium
Pompoqua Taraſcorum
Ianipaba Braſilienſi Tabv
Frutex Braſilienſis innominatus.
Macocquer Virginenſium.
Higuero Oviedo.
Tliltzapotl.
Malus Cotonea ſativa fructu majora.
Gros Quiten.
Malus Cotonea ſativa fructu minora
Klein Quiten

Tab VI.
Samacifera
Citron Monſtroſum.
Malus Citra vulgaris. Citron.
Malum Citreum vulgare. Cucurbitinum.
Malum Citreum vulgare belluatum
Flores mali Citri. Citronen Blüte.
Malum Citreum multi formæ.
Malum Citreũm dulci medulla.

Tab. VII.

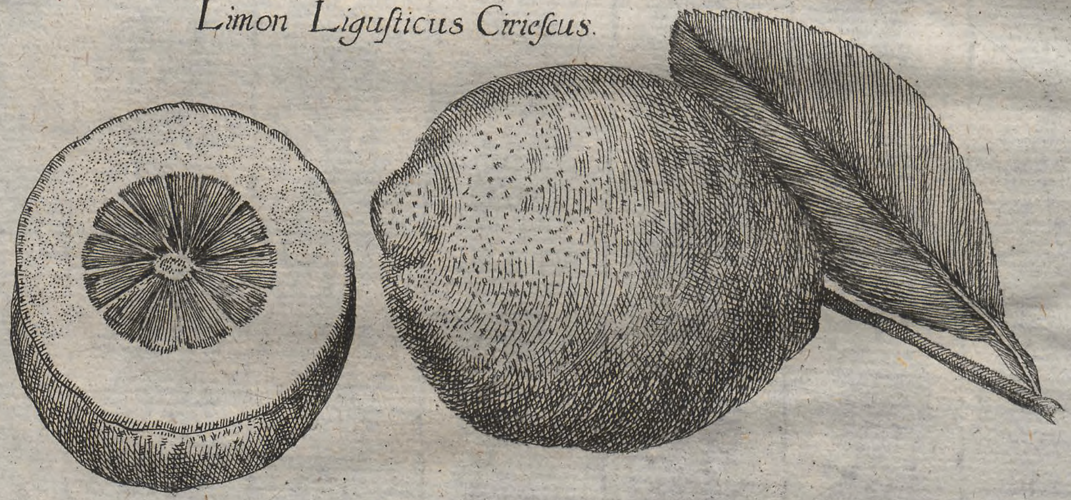
Limon Liguſticus S. Rhemi.
Limon Apffel.

Malus Limonia.
Lemonen Blüte.

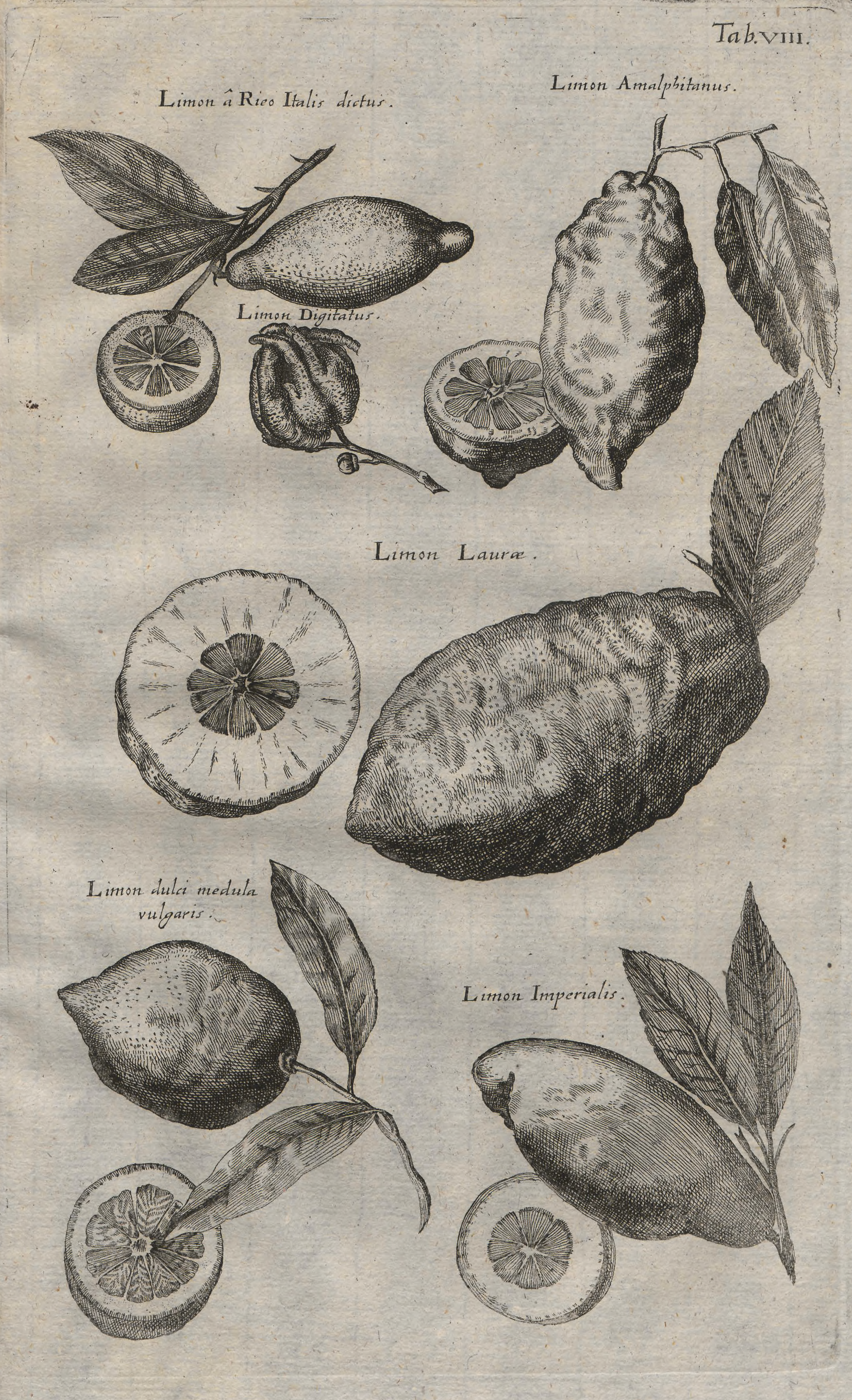

Limon Liguſticus Citrieſcus.

Limon Cajetanus.

Tab.VIII.
Limon â Rico Italis dictus.
Limon Amalphitanus.
Limon Digitatus.
Limon Lauræ.
Limon dulci medula vulgaris.
Limon Imperialis.

Limon Spathafora Rheginorum.
Tab.IX.
Limon dulci medula Ulyſsis ponenſis.
Limon Reſolinus.
Limon Racemoſus
Limon Amalphitanus ſtriatus.
Limō Citratus primæ notæ lævior

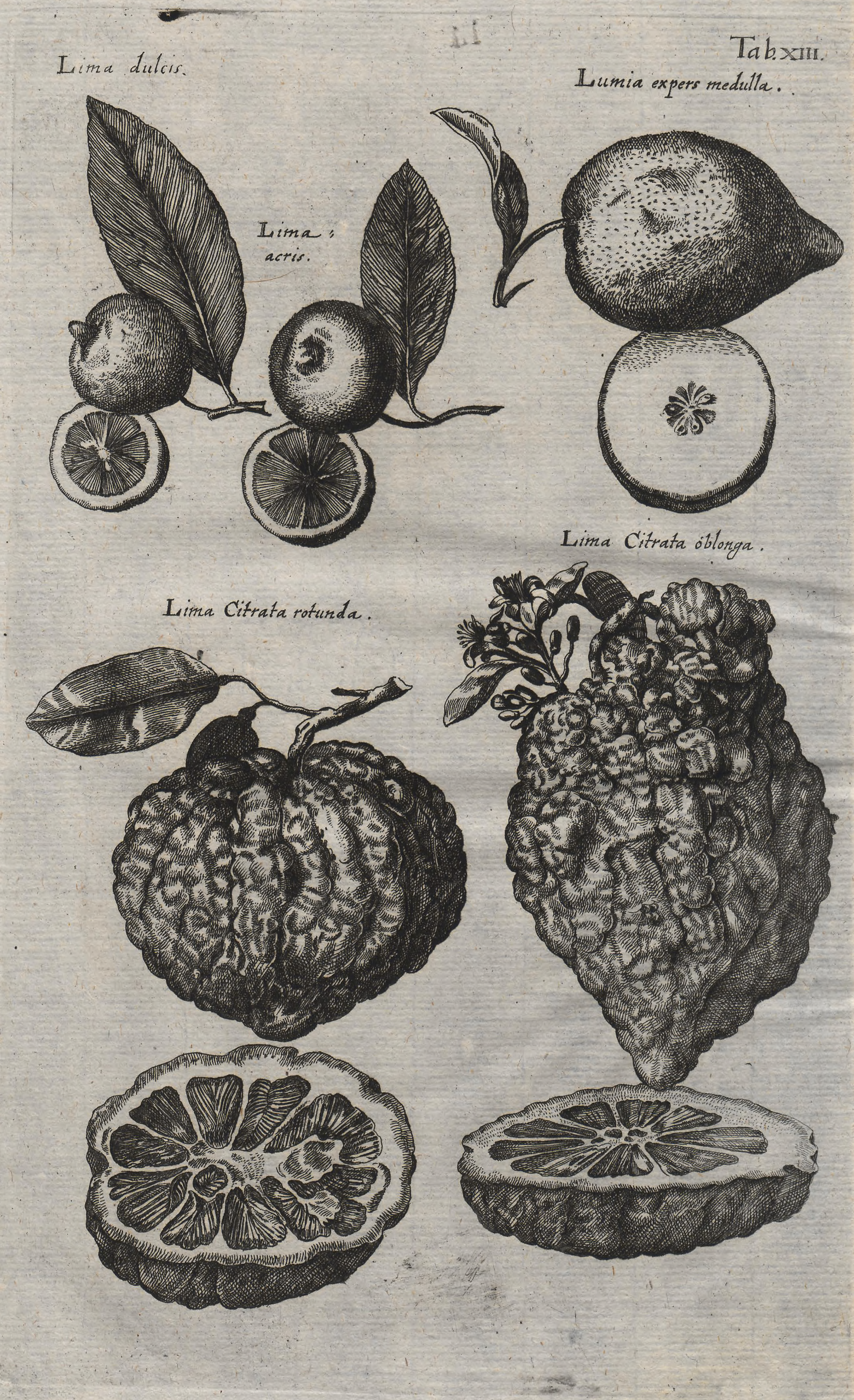

Tab x.
Limon Sbardonius.
Limon in comparabilis.
Limon Citratus Sylveſter.
Limon Barbadorus.
Limon Citratus pragnans.
Limon Pſeudæ Citratus Barberinorum.
Limon Citratus ſecundæ notæ Romanus.
Limon Citratus ſecundæ notæ Amalphitanus.

Tab. XI.
Limon Ponzeinus. Chalcedonius.
Limon Liguſticus Ponzinus.
Limon Pÿriformis Minor.
Limon Pÿriformis Major.
Limon pÿriformis ſtriatus vulgatior.
Limon pÿriformis Striatus.
Limon Citratus primæ notæ ſcaber.
Limon Citratus, prægnans.

Tab. XII.

Limon Calaber duplex.

Tab.XIII.
Lima dulcis.
Lumia expers medulla.
Lima acris.
Lima Citrata oblonga.
Lima Citrata rotunda.

Tab XIV.

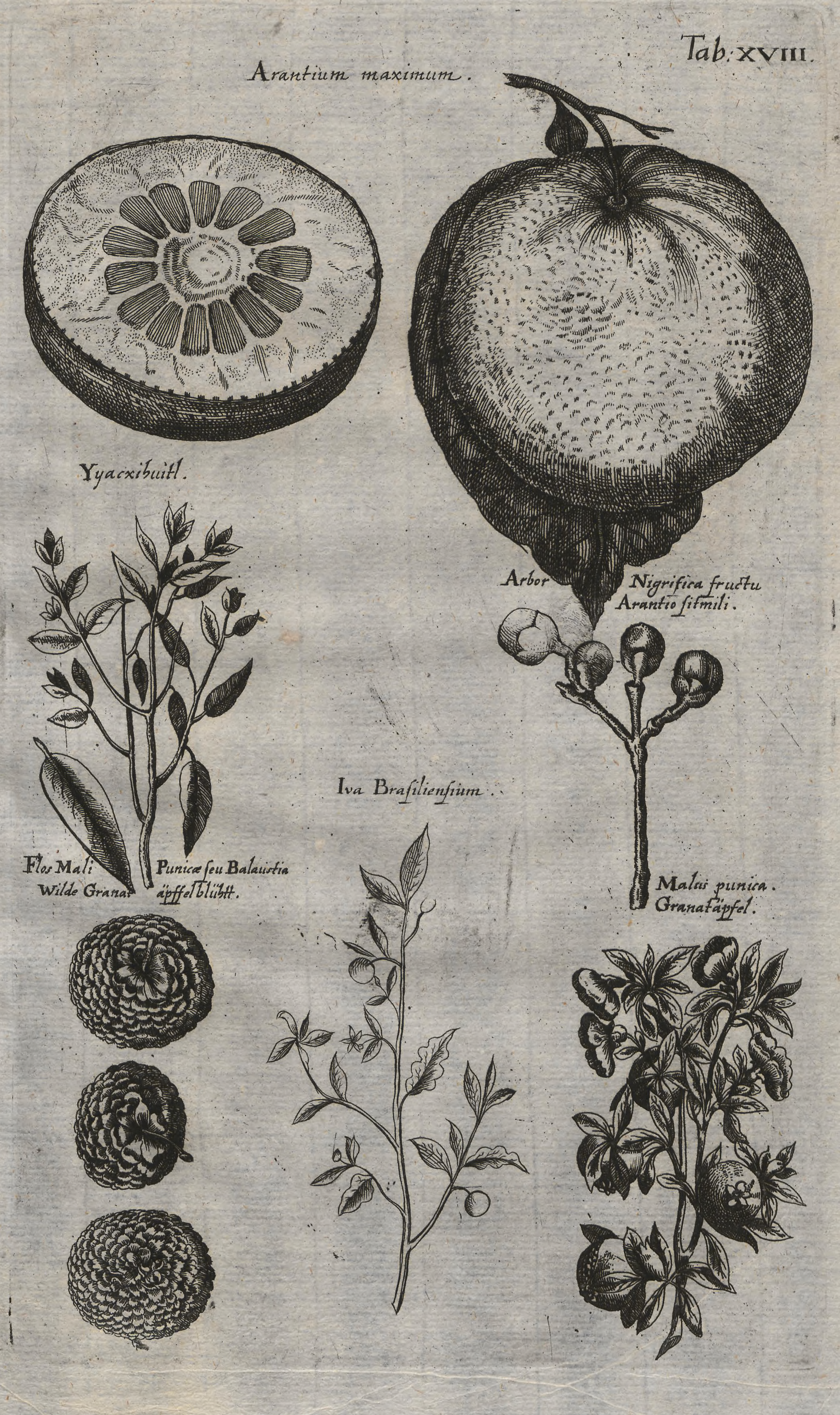

Pomum Adami Rheginum.
Pomum Paradysi.
Pomum Adami commune.
Pomum Adamj foetum.
Arantium dulce.
Flores Arantiæ.
Arantium acre.

Tab.XV.
Arantium ſemine carens rotundum.
Arantium ſicciore medulla.
Arantium roſeum
Arantium limonis effigie.
Arantium folijs ſuavius olentibus.
Arantium ſtellatum.

Malus Arantia. flore duplici.
Malus Arantia. pumila.
Malus Arantia. folio criſpo.
Tab. XVI
Arantium Virgatum.
Arantium Corniculatum.
Arantium ſtriatum.
Arantium foetiferum

Tab. XVII.
Arantium distortum.
Arantium Calloſum.
Arantium Cortice dulci.
Arantium Citratum.
Malum
Arantium ſinenſe.

Tab. XVIII.
Arantium maximum.
Yyacxihuitl.
Arbor Nigrifica fructu
Arantio ſimili.
Iva Braſilienſium.
Flos Mali Punicæ ſeu Balauſtia
Wilde Granat äpffel blühtt.
Malus punica.
Granatäpffel.

Durioniſera ſeū Batan Malaÿenſium.
Balauſtium flore minore Romañ
Tab: XIX.
Guanabanus Oviedi.
Araticu ponhe.
Guaÿaba Ximenis.
Guaÿaba Monardis.
Tapia Braſilien: ſium.
Aracaiba.
Babobab.

Pÿrus Sativa
Birenbaum.

Tab. XX.

Tab. XXI.
Pira Brumalia. Reiſſacherbirn.
Pira regia Bolenſium: Königsbiren.
Hidrapia: Ulmer Waſſerbirn.
Pirus Polvilleriana. Rotbirn.
Pira Bohemica Bohemiſch Birn
Pira Angelica. Engels birn.
Pira Cicloniata. Kütenbirn.
Pira herilia Herrnbirn.
Pira picea globosa. Pech Kuglen.
Pira Laterum Ziegel birn.
Pira hiemalia. Winterbirn.
Pira quedam fugacia. Reincelkem birn.
Pira Francofortiana. Franckforter. birn.
Pira ſerotina Waldenſium. Spathbrechern.
Pira Angelica magna.
Pira ſerotina viridia Spatbig Grünbirn.
Pira pugillaria Bollenſium Fauſt birn.
Pira domestica. Hausbirn.
Pira Zellenſia dicta. Zellnerbirn.
Pira longa pediculo. Langſtiler.
Pira aquoſa majora. Waſſerbirn.
Pirum pentagonum. Schelis birn.

Tab. XXII.
Pira ſtrangulatoria.
ſuſelbirn. Mannbirn.
Kanne birn
Pira dorſalia.
Ruckenb. arsbacken
birn.
Pira regalia Serotina.
Spaht Regelsbirn.
Pira longo pediculo flavo.
Gelb lang ſtilerbirn
Mucuitaiba.
Acajaiba.
Pira acuminata.
Spitzbirn.
Frutex in nominatus
Braſilienſis
Fructus Cluſÿ tertig.
Meſpilus Germanica.
Teutſch Neſpelbaum.
Meſpilus apifolia Laciniata.
Meſpilus Silveſtris non
ſpinoſa.

Chamæ mespilus Gesneri
Schrubbeberen.
Meſpilus pirifolia.
Meſpilus Silveſtris ſpinoſa.
Hagdorn.
Tab. XXIII
Gui tyba.
Guititoroba.
Fructus Indiæ orientalis
mespilo valde similis.
Ibabiraba
Guitimiri.

Ficus Nigritarum.
Ficus humilis
Feigenbau. fr: feige
Ficus ſativa
Feigenbaum
Tab. XXIV
Tuna Indorum.
Ficus Indica Orientalis.
Tepcamatl Amacoztic ſpecies.
Ferūminatrix Indorum.
Cereus Peruvianus.
Ficus Senensis
He: urnÿ.

Jito Margravij.
Muira Braſilienſium.
Ficus Indica humilis. Tab. XXV.
Jaracatia.
Papajofera.
Coapoiba
Mamoeira foemina.
Mamoeira.
Flos Mamoeiræ foeminæ.

Tab. XXVI.

Iamacaru tertia ſpecies.

Iamacaru ſecunda ſpecies.

Jamacaru prima ſpecies.

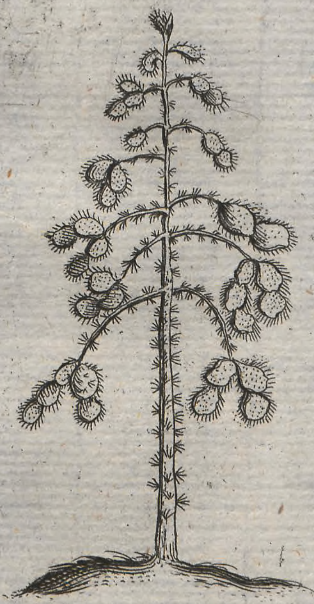
Ururumbeiba.

Iamacaru quinta ſpecies.

Iamacaru quarta ſpecies.

Arbor ſycomoro ſimilis.

Pſeudoſycomorus.

Sycomorus.

Tab. XXVII

Morus Alba
Weis Maulberbaum.

Morus Nigra.
Schwartz Maulberbaum.

Arbor Cucurbiti-fera
Tabacenſium

Macpalxochitl quahuitl.

Tataiba.

Arbutus folio non
ſerrato.

Aria alni effigie folio
lanato majore.

Ibixuma.

Sorbus Silveſtris.
Wild Sperbirn, Wilder Sperwerbaum.

Sorbus ſativa.
Speerbirn Speirling.

Aria alni effigie folio lanato minore.

Tab XXVIII

Arbor Mangifera.

Malus Perſica
Perſich Baum.

Ornus.

Arbor Geluph.

Mangas ſive amba.

Umari Braſilienſium
Iambeiro Linſchotani.
Jambeiro Acoſte
Tab. XXIX.
Perſea.
Malus Armeniaca minor
Klein Marillen.
M. Armeniaca Major
Gros Marillen.
Prunus ſilveſtris floreſcens
Schlehendorn mit der blüht.
Prunus ſilveſtris duplex
Schlehen-baum Schlehendorn.
Prunus Urbana

Tab. XXX.

Pruna Avenaria.
Haberſchleben.

Pruna Præcocia.

Prunus Mirobolanus

Guajeru.

Iva Umbu.

Acaja.

Fructus Guineenſis primus.

Fructus Guineenſis ſecundus.

Fructus Guajanenſis primus.

Fructus Guajanenſis ſecund.

Pitoma.

Tab. XXXI.
Mirobalani Chebulæ
Mi balani Indæ.
Prunum inſanum.
Mirobalani Chebulæ Ægiptie ramus Vesling.
Mirobalani Belliricæ.
Mirobalani Emblica.
Prunus ſebeſtena domestica.
Fructus Vndecimus Gareti.
Mirobalani Citrinæ.
Mirobalani ſpecies Rauwolfij.

Tab. XXXII.
Ziziphus alba.
Ziziphus rutila
Rote Bruſtberle.
Andira Itajariba.
Cornus mas ſilveſtris.
Cornellbaum Kürberbaum
Dierlen. fructus Welſchkirſchen.
Cornus mas hortenſis
Cornellbaum Kürberbaum.
Dierlen. fructus Welſchkirſch.
Lotus Africana anguſti folia.
Lotus Africana Latifolia.
Lotus Domeſtica.
Zürgelbaum.

Tab. XXXIII.
Ceraſus laurifolia
Kirſchen.
Ceraſus ſilveſtris
Wild Kirſchen.
Ceraſus ſativa
Kirſchen
Ceraſus Rhodoflora
Kirſchen.
Ceraſus pleniflora
Kirſchen
Ceraſus laurifolia
Kirſchen.
Ceraſus racemoſa
ſilveſtris.
Ceraſus racemoſa
hortenſis.

Tab. XXXIV.

Ceraſa duracina.

Ceraſus Macedonica.

Ceraſus pumila

Capolin Mexicanorū Nieremb.

Cocoztamatl.

Mahaleb Ceraſo affinis.

Huitz Tomatzin.

Ibiruba.

Ibipitanga.

Tab. XXXV.

Chamæ Ceraſus fructu gemino rubro nullis punctis notato.

Chamæ Ceraſus fructu gemino rubro. duobus punctis notato.

Mangaiba.

Chamæceraſus fructu ſingulari cæruleo.

Chamæ Ceraſus fructu gemino nigro.

Fructus rotundus parvus putami- ne spadice flaveſcente.

Fructus rotundus tuberculoſus abſq. linea.

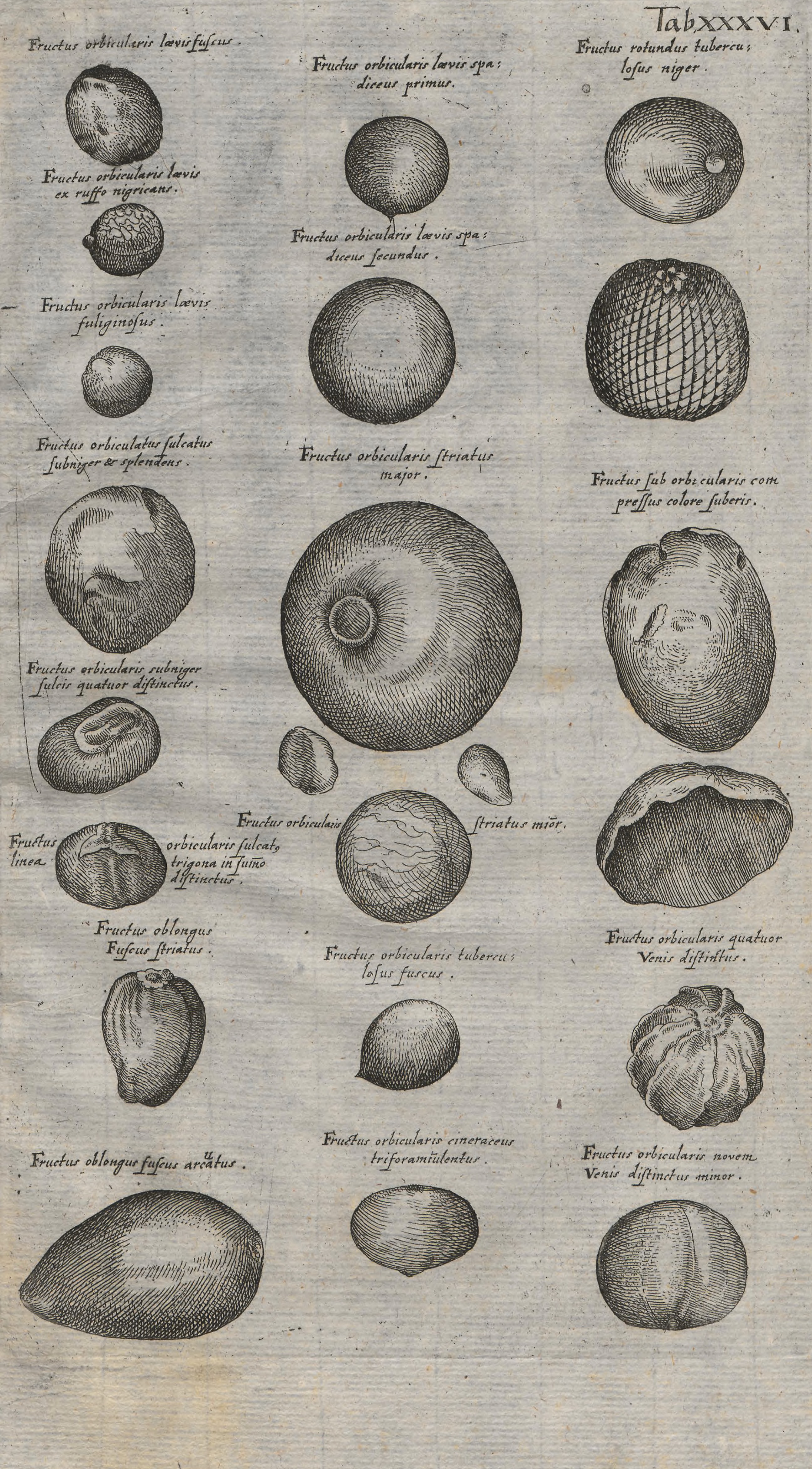

Fructus rotundus tuberculoſus linea eminentiore transverſa.

Fructus rotundus lævis argenteus

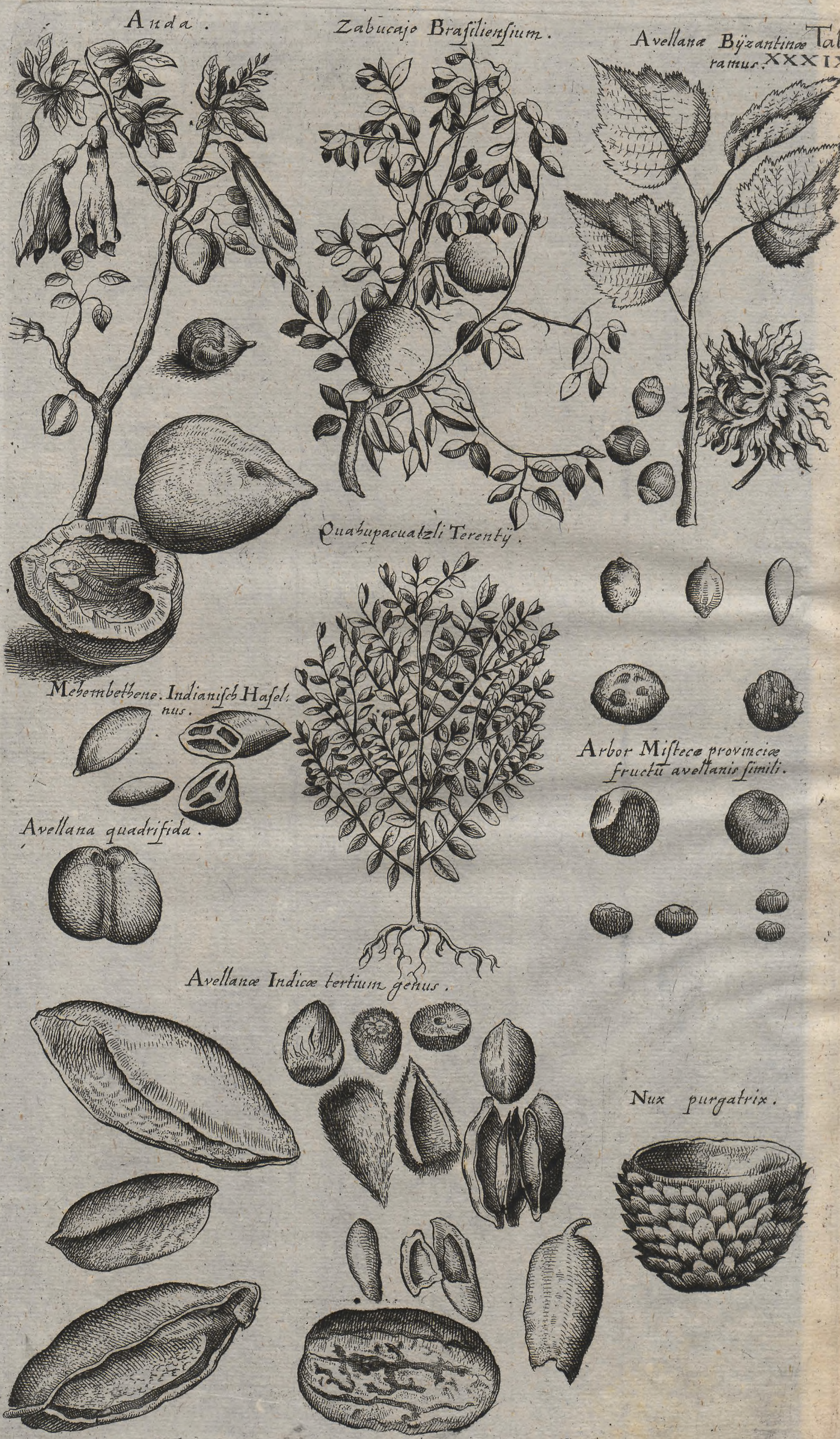

Tab.XXXVI.
Fructus orbicularis lævis fuſcus.
Fructus orbicularis lævis ſpa:
diceus primus.
Fructus rotundus tubercu:
loſus niger.
Fructus orbicularis lævis
ex ruffo nigricans.
Fructus orbicularis lævis ſpa:
diceus ſecundus.
Fructus orbicularis lævis
fuliginoſus.
Fructus orbiculatus ſulcatus
ſubniger & ſplendens.
Fructus orbicularis ſtriatus
major.
Fructus ſub orbicularis com
preſſus colore ſuberis.
Fructus orbicularis subniger
ſulcis quatuor diſtinctus.
Fructus orbicularis
ſtriatus mīor.
Fructus
linea
orbicularis ſulcat,
trigona in ſumo
diſtinctus.
Fructus oblongus
Fuſcus ſtriatus.
Fructus orbicularis tubercu:
loſus fuſcus.
Fructus orbicularis quatuor
Venis diſtinctus.
Fructus oblongus fuſcus arcuatus.
Fructus orbicularis cineraceus
triforamiulentus.
Fructus orbicularis novem
Venis diſtinctus minor.

Tab XXXVII
Fructus ovalis rugoſus nuello avellanæ ſimili.
Fructꝰ oblongus flavo spadiceus.
Fructꝰ oblongus cineraceus acidulus oregiella dictus.
Fructus oblongus fuscus splendens.
Fructus oblongus nervis craſsis et eminentibus.
cineraceus
Fructus ovalis rugoſus nuello craſso.
Fructꝰ lævis bum
oblongus niger lo: referens
Fructus oblongus, decuſsatꝰ
Fructus pÿriformis major niger binis cellulis diſtinctus.
Fructus ovalis ſpadiceus.
Fructus ovalis tuberculoſus ex fusco rubens.
Fructꝰ pÿriformis major spadiceo cinereus.
Fructꝰ angulosus orbicularis trifidus.
Fructus ovalis Indicus.
Fructꝰ ovalis Judaico lapidi ſimilis ex ruffo nigreſcens.
Fructus inæqualis rotundus ſaxeus.
Fructus pentagonus oblongus fuscus.
Fructus duplici angulo ſubrotundus.
Fructus niger in duas partes ſeparabilis.
Fructus angulosus cortice fibroſo.
Fructus gibbus reticulatus villoſus.
Fructus putamine velut in duas partes diviſo.

Tab XXXVIII
Mundubiguacu.
Nux juglans vulgaris
Nuſs. et Welſch Nuſs.
Fructus ex quatuor membra-
naceis folÿs compoſitus.
Fructus Zingi.
Fructus Braſilianus.
Nux avellana humilis peregrina.
Nux avellana ſilveſtris.
Wild Haſelnüs.
Nux avellana ſativa.
Haſelnüs.

Tab. XXXIX

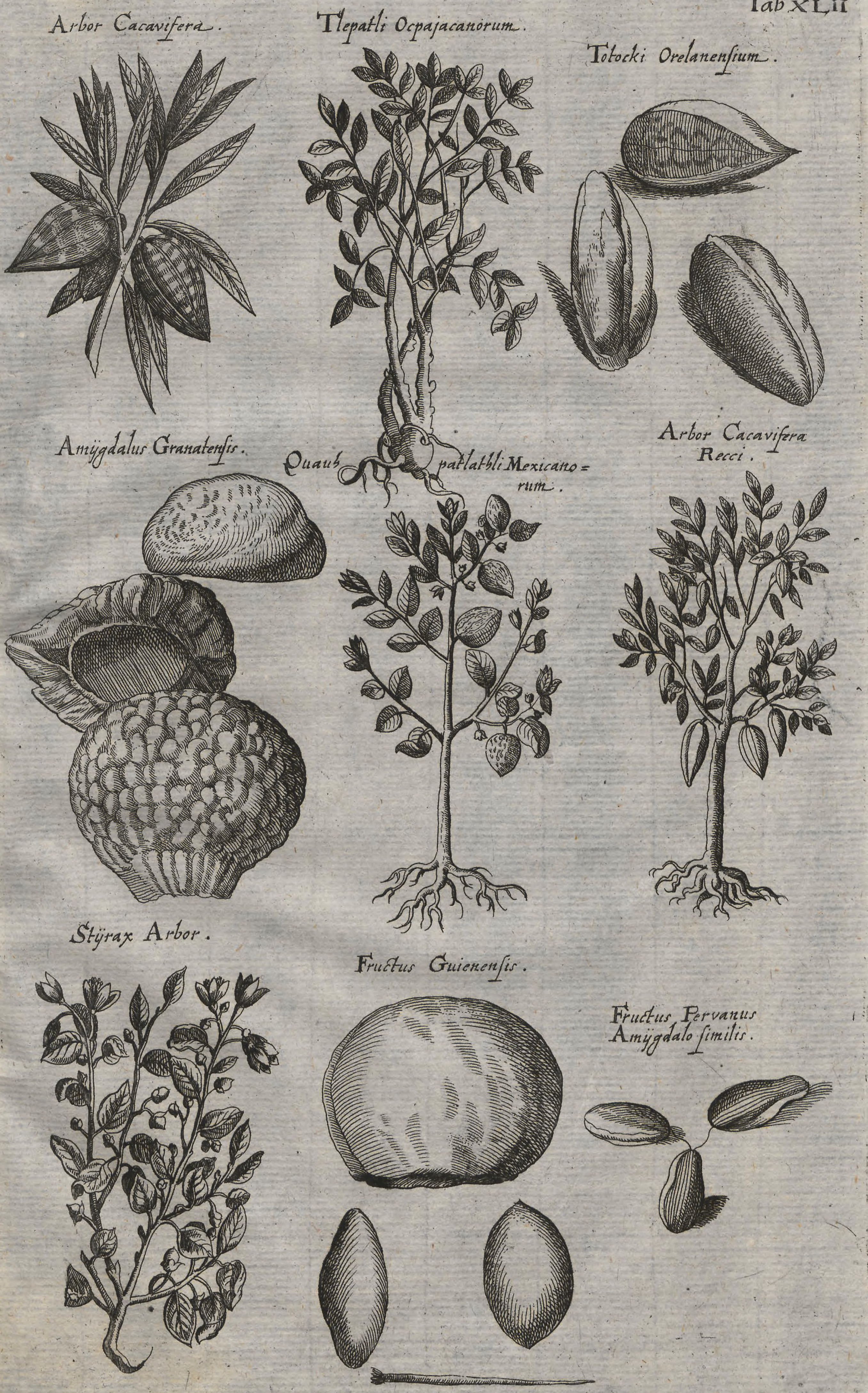

Anda.
Zabucajo Braſilienſium.
Avellanæ Byzantinæ ramus.
Quahupacuatzli Terenty.
Mebembethene. Indianiſch Haſelnus.
Arbor Miſtecæ provinciæ fructū avellanis ſimili.
Avellana quadrifida.
Avellanæ Indicæ tertium genus.
Nux purgatrix.

Tab. XL.
Caſtanea racemoſa.
Caſtanea ſilveſtris. Wilder kaſtani, baum.
Caſtanea ſativa. Keſtenbaum. Kaſtanbaum.
Caſtanea folio multifido.
Caſtaneæ equinæ fructus echinato calyce tectus.
Roſs Keſten.
Abovaÿ Braſilianorum.
Bixa Oviedo.
Daburi.

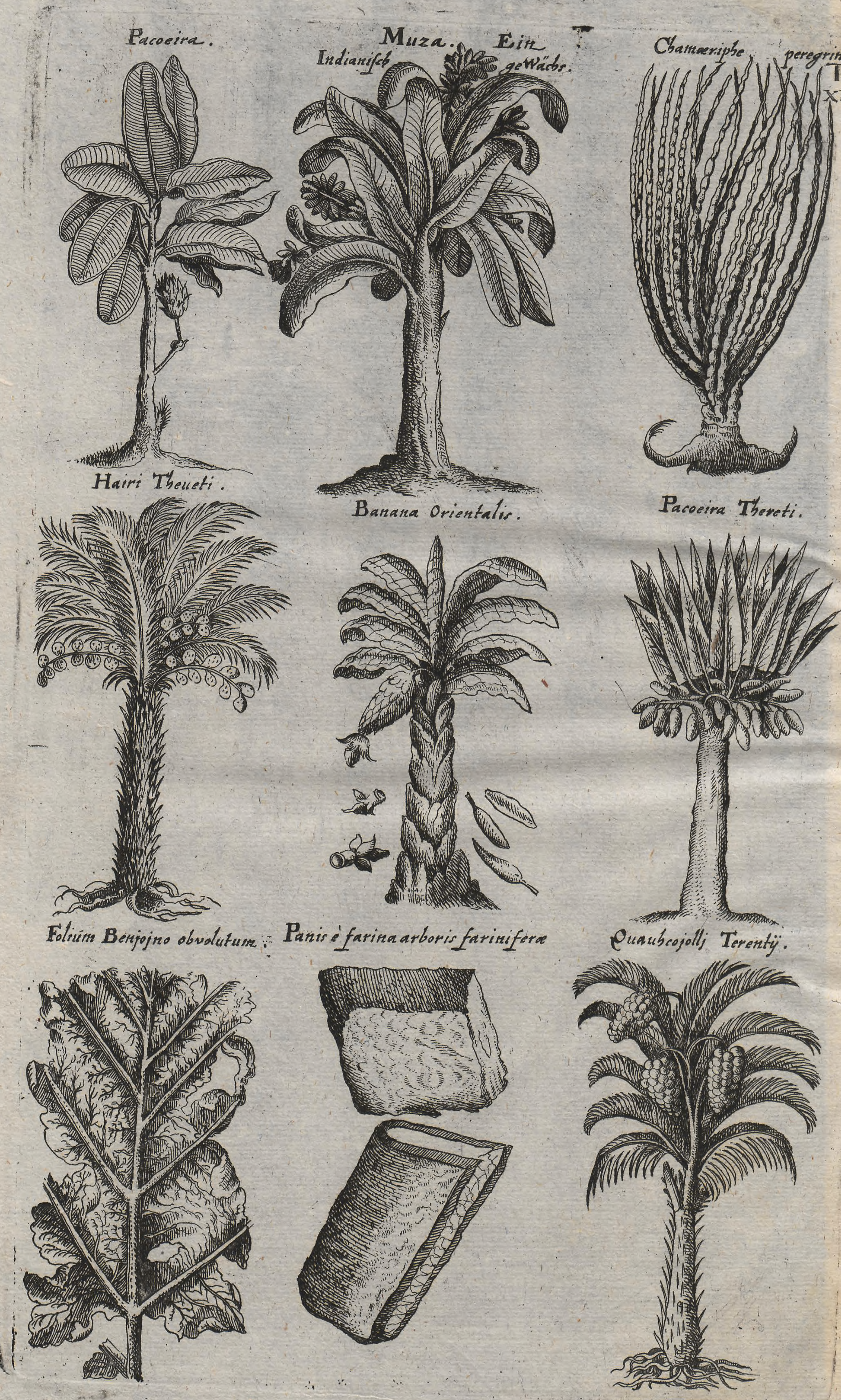
Tab XLI.
Xiloxochitl.
Quautlalatzin Nicaraguæ
Archiotl. Novæ Hiſpaniæ.
Caſtaneæ Peruanæ frutus.
Tritzin Terentii
Gor fructus Caſtaneæ ſimilis
Amigdalꝰ ſilveſtris.
Wilder Mandelbaum.
Amÿgdalus ſativa
Mandelbaum fructus
Mandel-Kern.
Fructus pere grinus alter
Caſtaneæ medi oris ſpecie.

Arbor Cacavifera.
Tlepatli Ocpajacanorum.
Totocki Orelanenſium.
Amÿgdalus Granatenſis.
Quauh patlatbli Mexicano=
rum.
Arbor Cacavifera
Recci.
Stÿrax Arbor.
Fructus Guienenſis.
Fructus Pervanus
Amÿgdalo ſimilis.

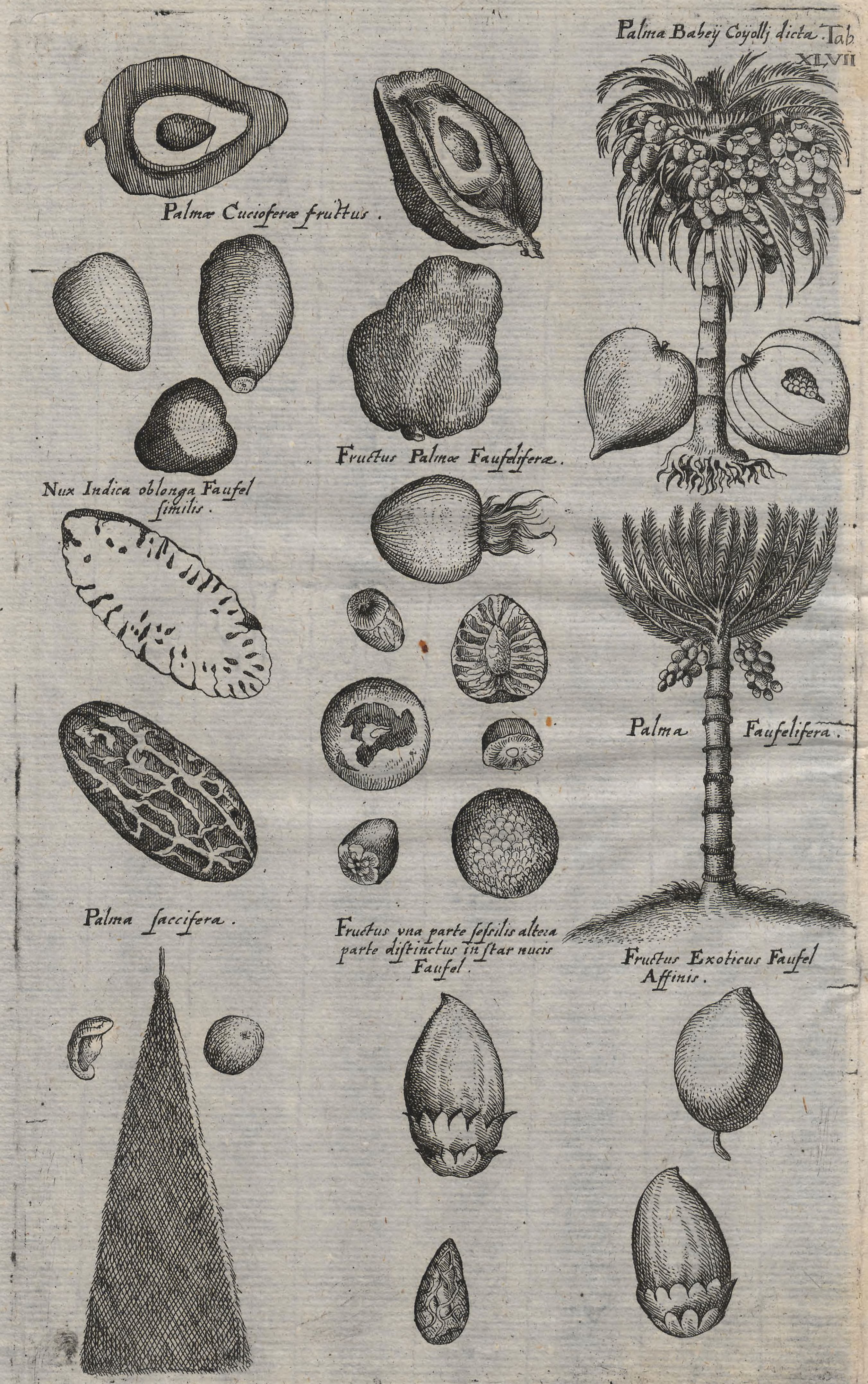

Cararamais.
Piſtacea ſilveſtris.
Piſtacia fructu racemoſo.
Welſch pimpernüſs:le.
Tab XLIII
Folia glandis vnguentariæ.
Glans vnguentaria.
Acer montanum candidu.
Aborn Waldeſchern.
Acer vulgaris majore folio.
Aborn, Waldeſchern & Bucheſchern & Leinbaum.
Acer vulgare minore folio.
Aborn Abornbaum.
Acer montanũ flavum.

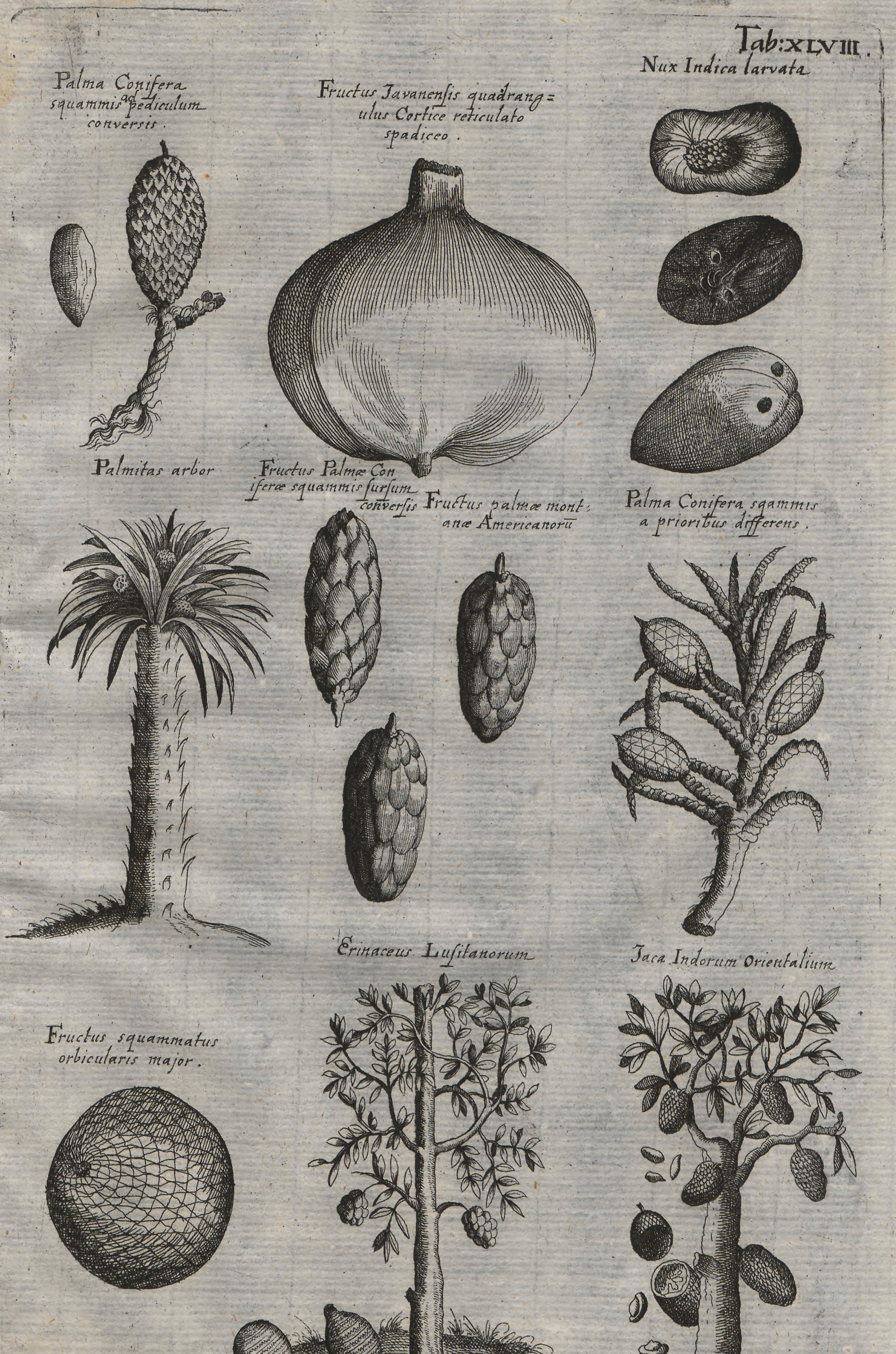

Goſsipium fruticeſcens ſemine albo. Bau woll.
Acer Monſpeſſulanum trifolium.
Acer Campeſtre minus.
Tab. XLIV.
Goſsipium Iavanenſe ſalicis folio.
Goſsipium arboreum caule lævi.
Palma ſpatha fructus & oſsiculi ſupior.
Gros Dactelbaum.
Palma minor vulgaris ſpinoſa.
Palma minor vulgaris non ſpinoſa
Palma major Braſilienſis.

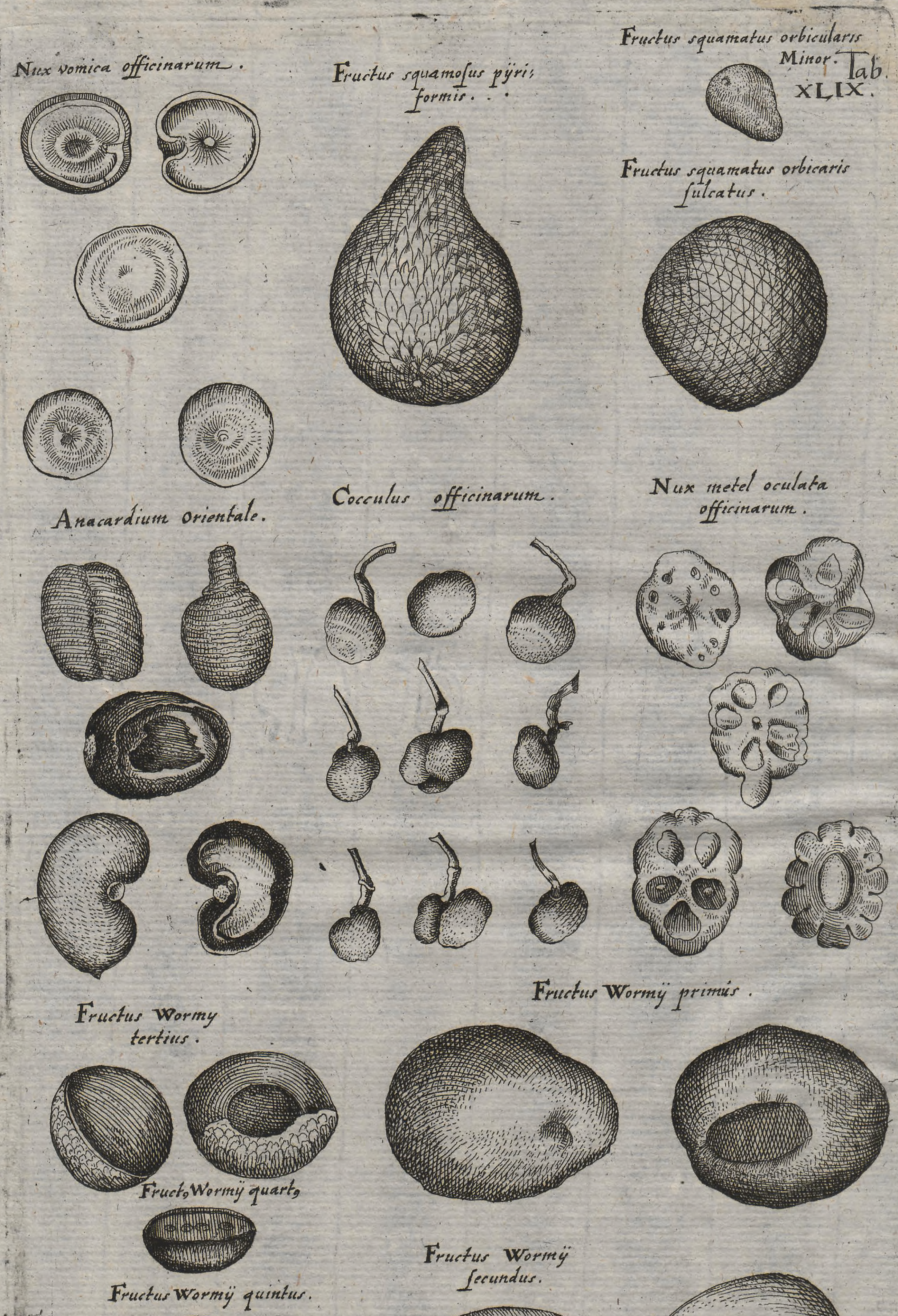
Tab. XLV

Pacoeira.
Muza.
Indianiſch Ein gewächs.
Chamæriphe peregrina.
Hairi Theueti.
Banana Orientalis.
Pacoeira Theveti.
Folium Benjoino obvolutum.
Panis è farina arboris fariniferæ
Quauhcojolli Terentij.

Palma Elephantis Acoſtæ.
Palma nucifera Indica
major. cum fructu.
Tab.
XLVI.
Palma nucifera Manicõgenſis
Iocara ſeu Jucoara
Nux Naldivenſiſ magna.
Pindoba.

Palma Babeÿ Coyollj dicta Tab XLVII
Palmæ Cucioferæ fructus.
Nux Indica oblonga Fauſel ſimilis.
Fructus Palmæ Fauſeliferæ.
Palma Fauſelifera.
Palma ſaccifera.
Fructus vna parte ſeſsilis altera parte diſtinctus inſtar nucis Fauſel.
Fructus Exoticus Fauſel Affinis.

Tab:XLVIII.
Palma Conifera squammis ad pediculum conversis.
Fructus Javanenſis quadrang=ulus Cortice reticulato spadiceo.
Nux Indica larvata
Palmitas arbor
Fructus Palmæ Coniferæ squammis ſurſum converſis
Fructus palmæ montanæ Americanorū
Palma Conifera sqammis a prioribus differens.
Erinaceus Luſitanorum
Jaca Indorum Orientalium
Fructus squammatus orbicularis major.

Tab. XLIX.
Nux vomica officinarum.
Fructus squamoſus pyri: formis.
Fructus squamatus orbicularis Minor.
Fructus squamatus orbicaris ſulcatus.
Anacardium orientale.
Cocculus officinarum.
Nux metel oculata officinarum.
Fructus Wormij primus.
Fructus Wormy tertius.
Fruct. Wormij quart.
Fructus Wormij ſecundus.
Fructus Wormij quintus.

Tab. L.
Fructus Durionis minoris, Fructus Durionis majoris.
Cham piclu.
Fructus Wormij ſeptimus.
Myrobolanus Iavanica.
Cornus Indica ſeu Javanenſis.
Guanambanus Affricanus
Arbor lanigera Iavanenſis.
Cardamomum minus.
Carda- momum majus

Champu- ca Indicus; Flos.
Sambucus Javanenſis
Quercus Indica Kiatichita
Arbor ſpinoſa in Juva unde Cate.
Frutex Indicus, incognitus.
Arbor Iavenenſis folijs Fraxini
Nux moſchata fructu rotunda.
Caſsia Zelainica.
Nux moſchata fructu oblonga.

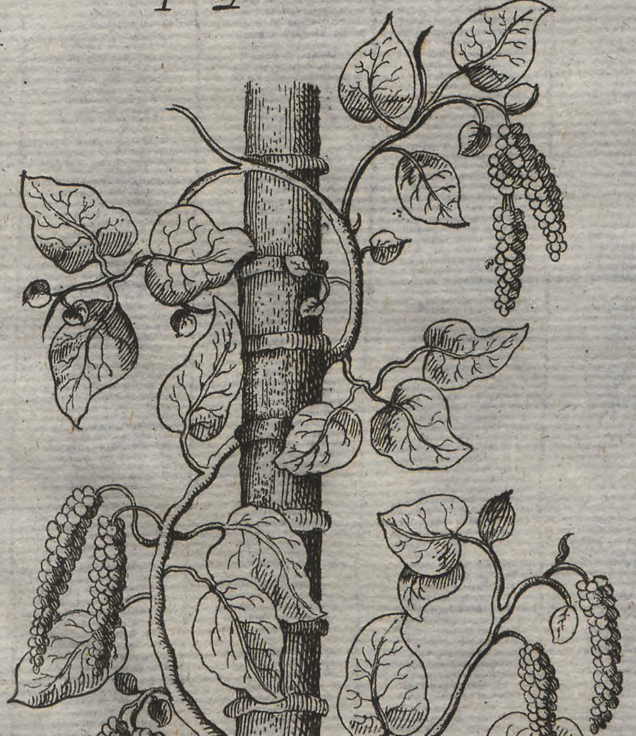
Arbor Carÿophÿlli dentati ſeu ſpicati.

Arbor Carÿophÿlli vulgaris.

Piper fæmina.

Piper mas.

Tab: LIII
Nux moſhata fructu oblongo.
Nux moſhata arbor fructu rotundo.
Nux moſhata rotunda
Canella ex Mindanao inſula.
Canella Zeilanica arbor Theveti.
Macer Græcorum.
Folium Canellæ Columnæ.
Folium Canellæ veræ.
Baculus Canellæ veræ.

Tab. LIV.
Canella alba Cluſÿ tubis majoribus Craſsior.
Canella de Mato Linschottanj.
Canella Malavarica
Tamala patra ſeu foleum Indum.
Canella Craſsiore cortice. vulgaris.
Canella alba Cluſÿ tubis minoribus tenvior.
Carÿopillus Acoſtæ.
Betre ſive Tembul.

Caryophillus aromaticus Rexbi.
Caryophillus Cluſy eum foliorum et fructus rudimento.
Caryophillus Cluſy Cum folio et fructusprimus.
Tab: LV.
Ramus piperis nigri Cluſÿ.
Eructus fuscus forma Caryo: philli aromatici minoris.
Caryophillus aromaticus fructu rotundo, Amomum quibusdam.
Folium piperis.
Piper Calecutenſe Acostæ.
Piper longum.
Ramus arboris piperi feræ fructu longo Iavanen: ſis Cluſÿ.

Piperis Indici differentiæ
Caſpari Bauhini.

Arbor piperi fera fructu longo Mexicana ſecunda altera planta geniculata
Arbor piperi fera fructu longo Mexicana prima Buyobuijo
Piper Æthiopicum
Fructus plantæ Macxubttl piperi longo ſimilis
Piper longum Floridarum.
Arbor piperi fera fructu longo Braſilienſis Nhamdu dicta
Piperis caudatiuva.
Negundo foemina.
Negundo mas.
Tavil Alpini.

Tab. LVIII
Cropiot Americanorum.
Lobus Æthiopico piperi ſimilis
Ibira Braſilienſium
Bagdalam fruct-
us Paludani.
Amomum racemoſum.
Fagara Abenſinæ Cluſij.
Amomum
folioſum
Amomum Bauhini odore
Caryophilli.
Cardamomum Majus.
Cardamomum medium
minus.
Amomum Cluſij.

Tab: LIX.

Quercus latifolia longo pediculo.
Quercus latifolia Vulgaris. Eichbaum.
Quercus Calÿce Gispido glan do minore.
Quercus Calÿce echinato. glans
Quercus calÿce echinato glande majore.
Quercus Gallifera muricati folia major.
Quercus vix pedem Superamus.
Quercus Burgundica Calÿce Gispido.

Tab. LX.
Glandæ Indicæ quinq; ſubſtantia fere oſsea.
Quercus gallifera gallâ exigui malâ magnitudine.
Quercus gallifera muricati folia minor.
Fructus Orellanæ materie intus inſtar gallarum
Gallæ oblongæ Iſtriacæ
Glandes Indicæ magnæ ſubrotundæ Plateritres
Gallæ provinciales.
Excrementum Quercus Villoſum
Gallæ oblongæ Iſtriacæ.
Gâllæ maximæ

Gallæ Vmbilicatæ.
Gallæ fungum exprimentes.
Gallæ ſeſsiles.
Gallæ gallericulatæ.
Gallæ Cornutæ, radiatæ, Echinatæ.
Gallæ pileiformis.
Gallæ foraminulentæ.
Galla tuberculoſa
Pillulæ quercus Cap; illatæ.
Gallæ Cornutæ, radiatæ Echinatæ.
Geamæ foliorū Quercus foraminulentæ
Pillulæ Quercus aquoſæ.
Pilulæ Quercus

Tab: LXII.
Viſcum racemoſum
Viſcum Quernum. Eich Miſpel
Iuli Quercus.
Viſcum Convolu: Indicum olys tis runiceis.
Viſcum Indiũm folÿs ſenis circulis utrinq; notatis.
Viſcum Indicum folÿs linea rubra in extremitate circũdatis
Phellodrÿs candicans anguſti folia ſerrata.
Phellodrÿs nigricans latifolia in ciſuris ſpinoſis.
Phellodrÿs muri= catifolia

Ilex cocciglandifera.
Suber anguſti folium non ſerratum.
Suber latifolium.
Tab: LXIII
Ilex non aculeata folio oblongo ſerrato.
Ilex aculeata baccifera folio ſinuato
Ilex non aculeata folio rotundo molli modice ſinuato.
Ilex Bauhini.
Ilex non aculeatæ folio rotundo ramus floridus
Fagus Latinorum.

II Ti. –t.